
3 1761 08161598 1

INFORMACIE

UPT STUCK DER

VERPONDINGHE.

INFORMACIE

UP

DEN STAET FACULTEYT ENDE GELEGENTHEYT VAN
DE STEDEN ENDE DORPEN

VAN

HOLLANT ENDE VRIESLANT

OM DAERNAE TE REGULEREN DE NYEUWE SCHILTAELE

GEDAEN IN DEN JAERE MDXIV.

(Uitgegeven van wege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde).

TER BOEKDRUKKERIJ VAN A. W. SIJTHOFF.

1866

1199.

VOORBERICHT.

Het Handschrift, dat de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde thans gedrukt aan haar leden en aan alle vrienden der geschiedkundige wetenschap aanbiedt, had reeds voor eenige jaren de aandacht getrokken van den Archivaris des Rijks, Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH, en van zijn voorganger, wijlen Dr. R. C. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, en, op hun aanwijzing, van (ook wijlen) de Rijkscommissie voor Statistiek. Deze stelde in het stuk, dat een eerste gedenkstuk der statistiek van Holland mocht heeten, bijzonder belang en besloot tot de uitgave. Reeds had zij van het Handschrift, dat op het Rijksarchief berust, ten gebruike bij den druk een afschrift laten nemen door iemand, die aan het Archief werkzaam en in zulken arbeid ervaren was; reeds was het eerste vel gezet en dus met de uitgaaf een aanvang gemaakt — toen een amendement op de Begrooting van 1862 de Commissie zelve onverwachts deed vervallen. Daarmeê verviel natuurlijk ook de voorgenomen uitgaaf [1]). De regeering toonde zich niet genegen om het plan van de Commissie over te nemen. Het Handschrift werd weer op zijn oude plaats in het Archief weggelegd, de copie voorloopig in de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage geborgen. Het scheen dat aan het voornemen der Commissie, zoo als aan zoo veel goede voornemens, geen verder gevolg gegeven zou worden. Maar de leden der ontbonden Commissie verloren het

[1]) Zie het *Tweede Verslag van de werkzaamheden* der Commissie, bl. 78 vlg.

doel, dat zij gemist hadden, nog geenszins uit het oog. Wat zij zelf niet rechtstreeks hadden kunnen verrichten, poogden zij nu door middel van anderen uit te werken. In een gewone maandelijksche vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde vestigde een hunner, de heer Mr. S. VISSERING, de aandacht op het belangrijke Handschrift, inzonderheid op hetgeen daarin aangaande den toestand der stad Leiden bij de komst van Keizer KAREL aan de regeering bericht werd. Het viel hem niet moeilijk de vergadering tot zijn gevoelen over te halen en van de wenschelijkheid eener uitgave te overtuigen. Weldra besloot de Maatschappij, op voorstel van het Bestuur, zich met de taak, door de Commissie van Statistiek aanvaard maar niet volvoerd, te belasten. Aan haar Historische Commissie vertrouwde zij de uitvoering van dit besluit toe; en deze mag thans na verloop van anderhalf jaar het voleindigde werk, uit naam der Maatschappij, in het licht zenden.

Voor wij rekenschap geven van de wijs, waarop wij ons van onze taak hebben gekweten, eerst iets naders over den inhoud van het Hs., over de *Informatie op 't stuck der Verpondinge* van het jaar 1514, en over de gebeurtenissen die er aanleiding toe gegeven hebben.

De Informatie strekt zich, zoo als bij de inzage zal blijken, over Holland en (West) Friesland uit, met uitzondering van Den Briel en de landen van Voorne en Putten. Dat deze ontbreken kan niemand verwonderen, die weet dat Voorne met den aankleve van dien voorheen een afzonderlijke vrije Heerlijkheid uitmaakte, die onder Hertog ALBRECHT wel aan de Graaflijkheid van Holland gekomen, maar toch voortdurend afzonderlijk beheerd, en in zake van contributie en beden niet onder Holland begrepen is. In 1486 heeft Koning MAXIMILIAAN nog uitdrukkelijk verklaard, dat die van Voorne hem te kennen gegeven en getoond hadden: „dat zy in gheenen wijs en behoiren te contribueren met den anderen steden ende inwonenden ons Lants van Hollandt in de bede, ons in tselve Lant geaccordeert, maar es ons voorz. Lant van Voorne een Heerlicheyt ende Lant op hem selven" [1]. Om die reden mocht dus Voorne met hetgeen er toe behoorde in de verponding van Holland en Westfriesland niet worden begrepen, en bij gevolg werd het ook niet begrepen in de Informatie, die tot vernieuwing der verponding zou leiden.

[1]) ALKEMADE, *Beschr. van Den Briel*, II, 102.

Doch hiermeê is de vraag nog niet beantwoord, die zich van zelf opdoet, of niet ter zelfder tijd als in Holland ook over Voorne een afzonderlijke Informatie zal gehouden zijn, en of er ook geen gehouden zal zijn over het zoo nauw met Holland verbonden Zeeland. Voorne en Zeeland en al de Nederlandsche gewesten, die onder de kroon van PHILIPS van Oostenrijk vereenigd waren, hadden even goed als Holland de wisselingen der tijden ondervonden; ook hun steden en dorpen hadden van den krijg en van de onlusten, van brand en misgewas geleden; ook in hun gebied waren velen verarmd en enkelen daarentegen verrijkt. Een nieuwe verdeeling van de gemeene lasten, in overeenstemming met het veranderde vermogen om ze te dragen, scheen dus overal, niet alleen in Holland en Friesland, wenschelijk, zoo niet noodzakelijk geworden. Is het dan niet waarschijnlijk, dat overal, en inzonderheid op Voorne en in Zeeland, een soortgelijke Informatie als in Holland op den rijkdom en de faculteit van dorpen en steden gehouden zal zijn? En toch hebben wij van zoo iets geen spoor kunnen ontdekken.

Nog duisterder werd ons de zaak, toen wij kennis kregen aan een vroegere, minder uitvoerige maar overigens gelijksoortige, Informatie over Holland en Friesland, van 1496 [1]), waarvan het oorspronkelijke Handschrift verloren schijnt, en slechts een gelijktijdige copie in het Gemeente-archief van Rotterdam voorhanden is.

> *Informacie ende Enqueste, begonnen te doen binnen der stede van Hoorn upten* 10^{en} *dach in Maye* (en geëindigd te Delft den 30^{en} Juni) *anno* 1594 *bij ons Hens* (l. Huich) *Du Mont, tresorier ende een van de gecommitteerden upt stuck van den demeynen ende finantien, Jacob van Almonde, Philips Ruichrock van de Werve, Raden, Lucas van Teylinghe, meester van de Rekencamere, Duist Pieterszoon, secretaris ende Jan Stalpert, als gecommitteert ende geordineert van wegen ons Genadichs Heeren, omme ons te informeren, naevolgende zeekere instructie ons overgelevert van weghen Heure Ghenade, upt stuck van der reductie ende reformacie van den ouden schiltalen, voirtijts getaxeert ende ghestelt over de Landen van Hollandt ende Vrieslandt.*

Daarin ontbreken, zoo als te wachten was, weer Voorne en Den Briel, maar bovendien Dordrecht en de geheele streek, die toen ter tijd Zuid Holland heette, en die wij tegenwoordig het Overmaasche plegen te noemen.

[1]) Over dit jaartal later.

Waaraan was het ontbreken van dit kwartier toe te schrijven? Was de copie misschien niet volledig? Zij mist de onderteekening van de informatoren, en kan dus ook licht het laatste gedeelte van het oorspronkelijke stuk, en daarin de informatie aangaande Dordrecht en Zuid Holland, missen: ook in het Hs., dat wij uitgeven, komen Dordrecht en Zuid Holland achteraan. Maar de copie was met zorg in een perkamenten omslag van den tijd, waarin zij geschreven is, ingenaaid; het was even mogelijk, dat zij alles bevatte, wat in het oorspronkelijke Hs. had gestaan, en dat de Informatie om ons onbekende redenen zich niet over Zuid Holland had uitgestrekt.

Te vergeefs was ons onderzoek in de Kronieken en Oorkonden naar berichten over beide Informatien, die ons bij het oplossen van deze vragen konden voorlichten. Een gelukkig toeval hielp ons eindelijk op den goeden weg. Wij vonden dat er op het laatst der vorige eeuw door KLUIT [1]), door VAN DE WALL [2]) en anderen een Handschrift was gebruikt, dat volgens zijn titel juist die inlichtingen beloofde te geven, die wij behoefden. De titel luidt:

> *Een Register van tgeene dat gedaen, gebesoigneert, gesollicitert, getracteert ende geordonneert is in diversche dachvaerden ende by ordonnancien, sententien, appoinctementen van ons Genadichen Heere ende Zynre Genaden Raid, ut crachte van Appellatien, Processen ende anders in die saicke van de Verpondinge ofte Vernyeuwinge van den Schiltalen over Hollandt ende Vrieslandt, beginnende van der tijdt dat Mr. Florys Oem van Wijngaerden in die Stede van Dordrecht aengenomen is te wesen Pensionarys der voorsz. Stede, te weten in de maendt van November int jaer* 1513.

Waar was dit Hs. gebleven? In de Bibliotheek onzer Maatschappij, waaraan de nagelaten handschriften van KLUIT onlangs ten geschenke gegeven zijn, bevindt het zich niet; evenmin op de Academische Bibliotheek te Leiden. Na eenige vruchtelooze navragen ontdekten wij dat het Gemeente-archief van Dordrecht in het bezit was van een afschrift, uit de nalatenschap van den Heer SCHOTELS afkomstig [3]). Op ons verzoek werd ons dit aanstond met de meeste bereidwilligheid ten gebruike gegeven. Wij zijn de Gemeente-

---

[1]) Zie *Hist. der Holl. Staatsregering*, IV, bl. 103 en de Acad. dissertatie van (KLUIT's leerling) M. VAN DER POL, vertaald in de *Staatkundige Academie verhandelingen*, I, bl. 302, 395.

[2]) *Handvesten van Dordrecht*, bl. 858.

[3]) *Inventaris van het Archief der Gemeente Dordrecht*, IIe ged. 2e stuk, bl. 54.

besturen van Dordrecht en Rotterdam, en niet minder den Archivaris des Rijks den meesten dank verschuldigd voor de welwillendheid, waarmeê zij ons de belangrijke oorkonden uit hun Archieven voor geruimen tijd hebben toevertrouwd.

Het Handschrift van Dordrecht stelde onze verwachting niet te leur; het overtrof die nog. Al wat tot juiste kennis en waardeering der Informatie noodig was te weten, vonden wij er in uiteengezet. Wel ontbreekt er in de copie, en heeft er denkelijk in het oorspronkelijke, waarnaar zij is afgeschreven, reeds ontbroken, een, naar het ons voorkomt, aanzienlijk gedeelte van den tekst; maar die gaping wordt toevallig vrij wel aangevuld door hetgeen wij van elders, inzonderheid uit de Informatie zelf, die wij uitgeven, te weten komen. Zoo kort mogelijk willen wij hier de slotsom onzer onderzoekingen en bevindingen aangaande de aanleiding tot het informeeren en den aard der Informatie meêdeelen. Om ons bestek niet te buiten te gaan laten wij, hoewel ongaarne, veel achterwege, wat tot de verponding van 1515 in geen noodwendig verband staat, maar anders op zich zelf wetenswaardig genoeg is.

De verponding, het is bekend, dagteekent van de vijftiende eeuw, van het tijdvak der Bourgondische Landsheeren. Want eerst onder hen werden telkens van de Staten, als vertegenwoordigers van het gemeene land, aanzienlijke beden en subventiën geëischt, die over de verschillende dorpen en steden moesten worden omgeslagen. Rechtstreeks de ingezetenen te schatten en te belasten matigde zich de Landsregeering niet aan; haar gezag hield grootendeels, en bepaaldelijk ten opzichte der contributie, bij de gemeenten op. Aan deze bleef het voorbehouden haar onderzaten naar ieders vermogen aan te slaan, en zoo het aandeel in de bede te verzamelen, waarop zij gesteld was. De vorst had dus alleen naar het gemeene vermogen van steden en dorpen te onderzoeken, ten einde volgens een billijken maatstaf de regeeringskosten over allen om te slaan.

Met dit doel had men van ouds, toen de rijkdom nog voornamelijk in grondeigendom bestond, de morgens lands geteld, die tot de bijzondere dorpen behoorden: men sprak van de *morgentalen*, het tal morgens, waarvoor de gemeenten stonden aangeschreven. Voor dijk- en sluisgeld en diergelijke lasten werd meestal naar dien maatstaf geschat, en soms hadden ook de landsheeren, met toestemming der Staten, voor buitengewone regeeringskosten een of meer stuivers op het morgen geheven. Doch naarmate nevens den landbouw nijverheid en handel opkwamen, en nevens den

grondeigendom andere kapitalen zich vormden, werd het heffen der contributie alleen naar de morgentalen meer en meer onbillijk en ondoelmatig tevens. Het geheele vermogen, alle takken van bedrijf en inkomen moesten in rekening worden genomen. Men begon toen het belastbaar vermogen van steden en dorpen naar het getal van schilden (de meest gebruikelijke grove muntspecie) dat het bedragen mocht, te schatten; men stelde de plaatsen op *schiltalen* en sloeg naar deze de contributie over haar om. En toen later het schild ophield de gewone rekenmunt te wezen, en het pond in zijn plaats kwam, werd de benaming schildtale, door schotpond en ponding en *verponding* verdrongen, zonder dat in de zaak zelve verandering werd gebracht. Beide termen werden met elkander verwisseld. Onze „Informatie opt stuck der Verpondinge" wordt gezegd te dienen „tot vernyeuwinge der Schiltalen."

Het is duidelijk, dat de regeering bij het vaststellen van zulk een verponding uitging van de onderstelling, dat, indien de vertegenwoordigers van het gemeene land een bede hadden toegestaan, iedere plaats, groot of klein, verplicht was haar aandeel daarin, overeenkomstig den aangenomen maatstaf der schildtalen, op te brengen. Als corollarium dezer stelling beweerde zij verder, dat in de vergadering der Staten van het land de minderheid de meerderheid volgen moest, of door deze overstemd en, gelijk de phrase luidde, vervangen mocht worden. In den tijd, waartoe onze Informatie behoort, werd in een proces tegen Dordrecht, waarvan wij spoedig meer zullen hooren, door den procureur van het Hof van Holland de theorie der Landsregeering aldus geformuleerd: „Nae rechten soo behoirt tminstendeel tmeestendeel te volgen in saicke den gemeenen lande aengaende, die deuchdelijcken, eerlijcken ende gewoenlijcken zijn; als is, te believen den Prince in zijn blijden incompst ende notelijcken affairen."

Maar de groote steden, die nevens de Ridderschap de Staten vertegenwoordigden, betwistten de juistheid dezer staatsrechtelijke leer ten sterkste. Zij hadden zich een stelsel gevormd, dat met de leer der regeering in onverzoenlijken strijd was. Ik wil het meêdeelen in de (eenigszins bekorte) woorden van Mr. FLORYS OEM VAN WIJNGAERDEN, den steller van het boven vermelde Register, die tegen den procureur van het Hof van Holland voor de vermeende rechten der stad Dordrecht opkwam: „Onder alle lofflijcke costumen ende Usancien van Hollandt" (zegt hij) „is van den alder principaelsten, dat ons Genadich Heere sijnen staet onderhoudt op sijn eygen demeynen, ende sijnen ondersaeten nyet en bedwinge yet meer uyt te reicken offte betailen dan sijn oude gewoenlijcke demeynen."

„Dat hy verder, als zijne Genaden eenige nyeuwe lasten overcommen van oirlogen offe anders, gewoenlijck is gracelijcken te begeeren eene bede, sulcx als sijnre Gen. nae gelegentheit van der saicke goed dunckt."

„Dat nyemandt verobligeert oft verbonden en word in dese bede te consenteren oft contribueren meer dan hem goed dunckt, maar een yegelijck volstaet met alsulcke consent van alsulcken porcie als een yegelijck goed dunct."

In dit stelsel heeft de verponding, althans voor de groote, stemhebbende steden, geen waarde. Als Dordrecht, om een voorbeeld te noemen, in de schildtalen op $^1/_{13}$ van het geheel gezet is, doch bij het consenteeren der bede bedingen kan dat het slechts $^1/_{36}$ zal betalen, dan is de quotisatie, wat die stad betreft, krachteloos. En wat Dordrecht vrij staat, mogen ook de vijf andere groote steden doen. Daar nu de zes te zamen nagenoeg de helft in alle beden moeten dragen, heeft een omslag, waaraan zij niet gehouden zijn, zoo goed als niets te beduiden. Niets verhindert haar van de contributie een grooter gedeelte, dan bij de verponding bepaald was, op de schouders der kleine steden en der dorpen af te schuiven.

Vraagt men welk stelsel, dat der regeering of dat der groote steden, historisch juist was, dan moeten wij antwoorden, dat geen van beide door de oude costumen en usanciën ten volle gerechtvaardigd werd. Dat geen onderdaan verplicht was, boven 's vorsten domeinen en heerlijke rechten, meer te betalen dan hij door zijn wettige vertegenwoordigers had bewilligd, was van ouden herkomen. Maar daarmee was de quaestie van het vervangen van het minste deel door het meerderdeel nog niet uitgemaakt. Zij was en bleef betwistbaar: er voor zoowel als er tegen lieten zich antecedenten aanhalen. Doch afgezien van vroeger gebruik, scheen de billijkheid mee te brengen, dat, als eens door de groote meerderheid een bede was toegestaan, alle steden en dorpen daarin naar haar vermogen, zoo als dat bij de verponding was geschat, en niet enkele bevoorrechte steden naar haar eigen goeddunken, bijdragen zouden.

Het was vooral de stad Dordrecht, die aan het oude gebruik vasthield, en van geen nieuw recht, in overeenstemming met de veranderde tijden, hooren wilde. Zij, de stad der oude, toen reeds eenigermate verouderde en onrechtmatige privilegiën, van het Stapelrecht en van het Maasrecht, moest wel uit den aard der zaak afkeerig wezen van alle nieuwigheden, die de rechten der onderzaten in verband met de nieuwe toestanden zouden wijzigen. Zij werd dan ook in het ijveren voor haar vermeend recht van vrij consent minder gedreven door de begeerte om weinig te betalen, dan door de vrees van met de overige groote steden op ééne lijn geplaatst te worden.

Gedurende de vijftiende eeuw was het steeds haar toeleg geweest, eerst geheel Zuid Holland, veertig welvarende dorpen ongeveer benevens de stad Geertruidenberg, aan haar hoogheid onderdanig te maken, en verder aan het hoofd van dit kwartier tegenover Noord Holland en de overige steden een onafhankelijke stelling in te nemen. Zij durfde met ronde woorden verklaren, „dat in Holland principaelijck waeren twee leden ende quartieren, te weeten tquartier van Zuid Holland, die begrijpt de voors. stad van Dordrecht ende omtrent 38 of 40 dorpen mitter stede van St. Geertruydenberghe, ende het quartier van Noord Holland, die comprehendeert die reste van den steeden ende dorpen van den voors. Lande." Verder „dat de voors. stad van Dordrecht ende het quartier van Zuid Holland distinct ende verscheyden was van Noord Holland, van name, condicie ende qualiteyt." Eindelijk „dat de voorz. stad van Dordrecht ende quartiere van Zuid Holland nyet contribuabel en waeren noch yet gemeens hadden mit die van Noord Holland" [1]. In overeenstemming met dit beweren dwong de stad haar onderhoorige dorpen hun turf en hun koorn op haar markt te brengen, hun bier van haar brouwerijen te koopen, meê te werken en meê te betalen aan het onderhouden, uitdiepen en versterken van haar haven. Zij hief op de dorpen te haren behoeve accijns van het bier. Twee derden van haar aandeel in de gemeene lands lasten sloeg zij op de dorpen naar goeddunken om. En zij verbood de dorpen rechtstreeks bij te dragen in de beden, die wel door de Staten, maar zonder haar toestemming, waren bewilligd. Niet ten onrechte vat de sententie van ISABELLA van Bourgondië, in 1444 tegen de stad bij contumacie geveld, al haar vergrijpen in deze ééne zinsnede samen: zij gedraagt zich „als ware zy selve Heer in Zuid Holland."

De vorsten verzetten zich tegen zooveel willekeur en aanmatiging, wanneer zij konden, wanneer zij machtig en voorspoedig waren. Maar in onrustige tijden, bij oorlog of binnenlandsche beroerten, zagen zij veel door de vingers, en gaven zij zelfs veel toe om zich de toegenegenheid en de hulp der rijke stad te verzekeren. Natuurlijk werd iedere concessie, onder zulke omstandigheden afgeperst, een antecedent, een privilegie, waarop de stad zich later met schijn van recht beriep.

In 1462 werd er in de Bourgondische Nederlanden een nieuwe orde op de financiën gesteld, — er werd bepaald in welke verhouding voortaan de

---

1) Zie de Sententie van den Grooten Raad, uit het Register van VAN WYNGAERDEN, overgenomen door VAN DE WALL, *Handv. v. Dordrecht*, 841 en vlg.

verschillende gewesten de vereischte gelden zouden contribueeren [1]), en, wat Holland in het bijzonder betreft, een nieuwe omslag over alle steden en dorpen vastgesteld, waarin Dordrecht met Zuid Holland op $^1/_9$ der totale som werd aangeslagen [2]). In de tienjarige bede, ter zelfder tijd geconsenteerd, moest dienovereenkomstig de stad met de dorpen 6000 ponden van 30 grooten betalen. Doch zij betaalde niets. Zij was tevreden dat zij met Zuid Holland op éene quote was gesteld; maar de quote was haar te hoog naar den zin. Onder allerlei voorwendsels wist zij zes jaren lang de betaling te ontduiken.

In 1468 werd KAREL DE STOUTE gehuldigd. Hij was geen vorst, dien men kon onthouden wat hem toekwam. Hij was echter de stad niet ongenegen, en bewilligde in een schikking met haar, waarbij de quote van 6000 op 5000 ponden verlaagd, de achterstallige schuld van zes jaren, ten bedrage van 36000 ponden, gecapitaliseerd en als een losrente van 1000 ponden 's jaars op de stad gevestigd werd. Zij had dus voortaan even als voorheen 6000 ponden 's jaars te betalen, maar was daarentegen van haar schuld bevrijd; en zij bedong zich tevens twee zeer aanmerkelijke voorrechten. Wat zij tot nog toe zich slechts feitelijk had aangematigd, werd haar nu uitdrukkelijk vergund, om namelijk van het bier, in Zuid Holland gedronken, en van de turf, daar gedolven, accijns te heffen. Zij werd verder van alle beden en subventiën, boven de bedongen 6000 ponden, voor altijd vrij gesteld. Met die som, waarvan zij $^2/_3$ op de dorpen zette, zou zij in het vervolg van alle contributiën vrij zijn.

Zoo bleef het gedurende de regeering van Hertog KAREL. Na zijn dood en de vernietiging van zijn macht op het slagveld van Nancy, moest de dochter die hem opvolgde, MARIA, zoo als bekend is, aan haar oproerige onderdanen een aantal gewichtige voorrechten toestaan, in het zoogenaamde Groot Privilegie vervat. Daaronder was er een, waarbij aan Dordrecht de jaarlijksche schuld van 6000 ponden werd kwijtgescholden. De stad beweerde, dat daarbij de schuldvordering vernietigd, maar het in de plaats verleende voorrecht in stand gehouden was; dat zij van nu af noch jaarlijksche contributie, noch aandeel in eenige bede te betalen had, en dat zij desniettemin in Zuid Holland accijns mocht blijven heffen.

Kort daarop, in 1481, barstte de oorlog met Utrecht los, de eerste van

[1]) Zie het *Register* van A. VAN DER GOES, 28 Febr. 1552.

[2]) Zie het handvest bij VAN DE WALL, bl. 843.

een reeks van oorlogen en oproeren, die het heffen van ongehoorde geldsommen vereischten. Dordrecht bleef volhouden dat het volstrekt onverplicht was het allerminste daartoe bij te dragen, maar het liet zich bewegen om „altijd zonder prejuditie van haerluyder privilegien ende rechten," te zamen met het kwartier van Zuid Holland $^1/_{12}$ in hetgeen Holland en Friesland zouden opbrengen, te contribueeren. De overige steden „die hemluyden niet steecken en dorsten in geschille ofte proces jegens de steede van Dordrecht," namen met dit aanbod genoegen, en in de oorlogen van Utrecht, Rotterdam en Montfoort betaalden Dordrecht en Zuid Holland $^1/_{12}$ der beden, en niet meer. Met dit antecedent nog niet te vreden, verwierf zich de stad, te midden van den nood des lands, in 1487, een handvest van Maximiliaan, waarvan de hoofdbepaling luidde, dat Dordrecht en Zuid Holland samen „van nu voirtaen ende eeuwelick gedurende nyet hoogher ofte meer contribueren en sullen in alle beden ende subventien ende in alle andere ommeslagen ende ongelden, hoedanich die zijn ofte genoemt zullen mogen wesen, dan een gerechte twaelffde deel" [1]).

Zoo had de stad het doel, waarnaar zij zoo lang had gestreefd, eindelijk bereikt. Met Zuid Holland vormde zij een onafscheidelijk geheel. Zij betaalde een geringe quote, en zij had voor goed den weg afgesneden om die quote te verhoogen. Andere steden, die in welvaren toenamen, moesten gedurig meer betalen. Zij kon te allen tijde, hoe rijk zij ook geworden mocht zijn, volstaan met het bijdragen van $^1/_{12}$ of liever van $^1/_{36}$; immers $^2/_3$ der quote stelde zij op rekening van het onderhoorige kwartier. — Voorzeker zulk een voorrecht zou haar de landsheer nooit hebben geschonken, nooit zouden het de overige steden hebben aangezien, indien niet de drang van het oogenblik tot toegeven had genoodzaakt.

Nauwlijks was dan ook een rustiger tijd aangebroken, of de steden van Noord Holland begonnen Dordrecht het nieuw gewonnen voordeel te betwisten. Toen in 1494 PHILIPS DE SCHOONE, meerderjarig geworden, de regeering aanvaardde, vond hij reeds tusschen beide partijen hevige geschillen gerezen; hij trachtte ze in der minne te schikken, maar verklaarde tevens, dat, zoo hem dit niet gelukte, de twistenden „in justitie gestelt souden worden, om, hemluyden gehoort, bij sijne Con. Maj^t. ende sijnre Con. Maj^{ts}. Groten Raide op die voorz. geschillen een onvertoge verclaeringe van rechte te doen, alst van rechtswegen behoiren zoude." Deze belofte was blijkbaar in het voordeel van Dordrecht. De Groote Raad zou niet naar

[1]) VAN DE WALL, *Handv. v. Dordrecht*, 720

redenen van billijkheid maar overeenkomstig de bestaande rechten en handvesten uitspraak doen, en Dordrecht had gezorgd dat het de letter voor zich had. Nog andere bewijzen van 's vorsten gunst verwierf het ter zelfder tijd. Verschillende privilegiën der stad werden uitdrukkelijk bevestigd, en onder andere het gewichtige handvest, waarbij Dordrecht met Zuid Holland voor altijd als een onafscheidelijk geheel erkend was.

Desniettemin hielden de overige steden vol. Wetende dat de weg van justitie niet tot hun doel leiden zou, zochten zij het langs andere paden te bereiken. Bij het toestaan der eerste bede aan Philips, in 1495 te Brussel, dwongen zij den vorst de belofte af: „dat hy nyet heffen noch en doen heffen zoude yet van de voirsz. bede ter tijt toe dat nae informacie, gehouden op de depauperacie ende diminucie van den steeden ende quartieren van den lande, sich by nieuwe omslach ende settinghe geordonneert zoude hebben, voor wat deel ende porcie elck van den steeden ende quartieren gehouden souden wesen te contribueren zoo in de bede als in de andere lasten ende schulden van den lande." De bedoeling was blijkbaar het privilegie van Dordrecht op deze wijs krachteloos te maken, en door het instellen eener enqueste tot een nieuwe quotisatie te geraken, waarin Dordrecht en Zuid Holland, evenzeer als de rest van het land, overeenkomstig hun rijkdom en vermogen, en dus veel hooger dan op $^1/_{12}$ gesteld zouden worden.

Ziedaar de aanleiding tot de Informatie van 1496, waarvan wij vroeger gewag maakten, ontvouwd. En ziedaar tevens het antwoord gegeven op onze vraag, of de informatie zich ook niet over andere gewesten, over Voorne en Zeeland, zou hebben uitgestrekt. Immers, de Informatie, die wij nu weten dat bepaaldelijk tegen Dordrecht gericht was, bleef uit den aard der zaak tot Holland en Friesland beperkt [1]).

Wij hebben reeds doen opmerken, dat in de Rotterdamsche copie van het weggeraakte register dezer Informatie noch Dordrecht, noch Zuid Holland voorkomen. Wij begrijpen thans waarom. De stad, voorziende dat de informatoren zich ook bij haar zouden aanmelden, had een mandement van den Grooten Raad weten te krijgen, waarbij den commissarissen ter informatie en de Noord Hollandsche steden gelast werd, de stad van Dordrecht haar „ouden gewoonten ende contributiën te laten genyeten ende

---

[1] De vernieuwing van het *Transport* van Vlaanderen in 1515—17, waarover men zie HENNE, *Hist. de Charles V*, II. p. 126, hangt met de verponding van Holland niet samen, ofschoon zij van denzelfden aard is.

gebruycken; ende, indien zy haer yet eysschen willen, dat zy dat doen by wegen van justitie, naer uytwijsen der voirsz. appoinctemente" van PHILIPS DE SCHOONE bij zijn inhuldiging. De commissarissen eerbiedigden dit bevel van den Grooten Raad, en lieten de bevoorrechte stad en het haar toegevoegde kwartier ongemoeid en onbezocht.

Het is hier de plaats om op een vreemde en ons tot nog toe onverklaarbare tegenstrijdigheid te wijzen. Dat de informatie werkelijk in 1496 gehouden is, staat vast. Wij zagen het, zij is toegezegd bij het consenteeren der eerste bede aan PHILIPS DE SCHOONE in het najaar van 1495. De commissie der informatoren was, volgens VAN WIJNGAERDEN, die ze afschreef, gedagteekend „den XX^{en} dach van Decemb. int jaer ons Heeren duysent vierhondert vijff ende tnegentigh." Het mandement van den Grooten Raad tegen het informeeren te Dordrecht is van den 15^{en} December van hetzelfde jaar; het is beteekend aan HUYGE DE MONT tresorier en de overige commissarissen op den „9^{en} Maert 1495 sec. cursum curie," dus 1496 volgens onze rekening. Dit alles laat geen twijfel over. En toch staat op den titel van het Rotterdamsche afschrift „anno XIIII^{c} vier ende tnegentich." Men zou hier aan een schrijffout voor „sess ende tnegentich" denken. Maar dat gaat niet aan; want in de Informatie van 1514 wordt op een aantal plaatsen, o. a. bl. 10, 15, 218, 233, 494 onzer uitgaaf, uitdrukkelijk „de leste verpondinge van 94" vermeldt. Die uitdrukking is zoo duidelijk mogelijk. Wij kunnen om de tegenstrijdigheid op te lossen niet eens twee informatien, eene in 94 en een andere in 96, aannemen: de laatste verponding, wordt gezegd, geschiedde in 1494; die van 96 wordt dus volstrekt ontkend. Wij laten het aan scherpzinniger navorschers over een waarschijnlijke verklaring van dit raadsel te bedenken. Wij voor ons wagen zelfs geen gissing, maar houden ons eenvoudig aan het jaartal, dat door den samenhang der gebeurtenissen gevorderd schijnt te worden.

Het mandement van den Grooten Raad liet aan de Noord Hollandsche steden geen anderen weg dan dien van rechten open. Zoo kwam het tusschen haar en Dordrecht tot een proces. Wie de langwijligheid der toenmalige procedure kent, zal zich niet verwonderen dat het van jaar tot jaar voortsleepte. Intusschen diende er toch voor de heffing der toegestane beden gezorgd, en de quote van Dordrecht en Zuid Holland daarin vastgesteld. Het Hof van Holland gaf met dit doel den 14^{en} Maart 14$^{96}_{97}$ een appointement, waarbij Dordrecht vermaand werd om „by provisie, hangende de principaele

saicke ende sonder prejudicie van enich recht," in de beden een negende deel te contribueeren. Dit appoinctement werd natuurlijk door Dordrecht, als in strijd met zijn verlangen en met zijn verkregen recht, gewraakt, en, wat vreemder schijnt, ook door de tegenpartij niet aangenomen; beide appelleerden er van. Toen kwam de Groote Raad zelf tusschen beide en verordende, bij een interlocutoire sententie van 17 Juli 1497, dat, zoolang in het principale geding nog niet uitgewezen zou zijn, Dordrecht betalen zou $^1/_{12}$, de overige steden samen $^8/_9$, ieder dus zoo veel als hij beweerde verschuldigd te wezen, en dat het verschil tusschen $^1/_{12}$ en $^1/_9$, waarover eigenlijk getwist werd, voorloopig niet omgeslagen zou worden, en dus door den vorst zou worden gemist, totdat bij het definitieve vonnis uitgemaakt zou wezen, wie van beide partijen, Dordrecht of Noord Holland, dit surplus moest bijpassen.

Op deze wijs hadden van nu af de omslagen plaats, totdat eindelijk, den 10den April $15^{13}/_{14}$, het definitieve vonnis door den Grooten Raad werd uitgesproken. De Noord Hollandsche steden werden daarbij „in haer proces niet gefundeert noch ontfangbaer" verklaard. Dordrecht triumpheerde alzoo. Maar reeds naakte van een anderen kant het gevaar op nieuw, dat het zoo juist ontkomen was.

Op de dagvaard der Staten van Holland en Friesland, weinige maanden voor het uitspreken van dit vonnis, in November 1513, te Haarlem gehouden, was door de steden weer ernstig over de noodzakelijkheid eener nieuwe verponding gesproken, dewijl die van 1496 door de sedert voorgevallen veranderingen in de welvaart en het vermogen van sommige streken met den staat van zaken niet langer overeenkwam. Dordrecht had zich hier tegen verklaard, maar tevens gezegd, dat het, steunende op zijn recht om in alle contributiën met een gerecht twaalfde te volstaan, eigenlijk bij de zaak der verponding niet betrokken was. De overige steden daarentegen beweerden, dat ten opzichte der contributie allen gelijk stonden, en dat het uit de voorgestelde informatie zou blijken, dat Dordrecht en Zuid Holland, naar den staat van hun vermogen, veel meer dan $^1/_{12}$ moesten bijdragen. Hieruit bleek haar bedoeling genoegzaam. En de regeering was niet ongenegen daartoe mee te werken [1]. Twee maanden na het wijzen van het vonnis, waarbij het voorrecht van Dordrecht gehandhaafd werd, teekende de

---

[1]) De Noord Hollandsche steden hielden ook niet op van het vorderen eener nieuwe verponding. In Augustus, toen de commissie reeds gegeven was, herhaalden zij op de dagvaard der Staten nog eens hun verzoek. Zie het rapport aan de gouvernante MARGARETHA, bij VAN DEN BERGH, *Gedenkstukken*, III, bl 106

landvoogdes MARGARETHA de commissie tot een nieuwe enqueste. Zij staat aan het hoofd onzer uitgave afgedrukt.

Zoo kwam Dordrecht weer juist in hetzelfde geval als twintig jaren te voren. Het had handvesten en privilegien en vonnissen, waarop het zich beroepen kon, maar desniettemin was door de wettige overheid bevel gegeven tot een informatie naar het vermogen van alle steden van Holland, die de strekking had om bepaaldelijk zijn quote, in strijd met de privilegien, te verhoogen. Uit het door ons uitgegeven Handschrift blijkt, dat ook ditmaal de enqueste in het Noorden begon, en eerst langzaam Dordrecht naderde. Wat de stad gedaan heeft om er zich aan te onttrekken, staat slechts gebrekkig in de memoriën van VAN WIJNGAERDEN, die wij tot nu toe voornamelijk gevolgd zijn, beschreven; en in het afschrift, dat ons ten dienst staat, ontbreekt, gelijk wij reeds opmerkten, een aanzienlijk gedeelte. Doch uit de Informatie zelve, bl. 493 en vlg., kunnen wij de toedracht der zaak en de vruchteloosheid van het verzet der stad genoegzaam leeren kennen. Het einde was dat thans voor de eerste maal ook te Dordrecht en in Zuid Holland de Informatie plaats had.

Wij hebben hiermee de geschiedenis van den twist der Noord Hollandsche steden met Dordrecht zoo ver vervolgd, als tot inleiding voor onze Informatie vereischt wordt. Wij willen ten overvloede den afloop van het geschil, die toch in nauw verband tot ons onderwerp staat, nog kortelijk hier bij voegen.

De vraag of Dordrecht nu naar zijn rijkdom en faculteit, zooals die bij de Informatie gebleken waren, in de nieuwe verponding aangeslagen, dan wel op zijn oude quote, krachtens zijn verkregen recht, gehouden zou worden, was, gelijk in onze uitgaaf, bl. 496, te zien is, nog vooreerst in het midden gelaten. Maar weldra werd zij door de regeering tegen de stad Dordrecht beslist. Bij het vaststellen der nieuwe verponding, in Juli 1515, werden vooreerst de dorpen van Zuid Holland van de stad losgemaakt en ieder op zijn eigen quote gesteld, en verder Dordrecht afzonderlijk tot ongeveer het dubbel van wat het voorheen betaald had, aangeslagen. Te gelijker tijd, bij ordonnantie van 14 Juli 1515, werd het heffen van accijns van het bier, dat in Zuid Holland gedronken werd, ten behoeve der stad, en de eisch dat het koorn, in het kwartier geteeld, in de stad ter markt gebracht werd, een „ongeregeltheyt" genoemd, die bij de Informatie aan den dag was gekomen, en die in het vervolg niet meer zou mogen plaats hebben. Van nu voortaan zouden de dorpen „vry ende ongebonden wesen van den excijs, restrinctie ende servitute voorsz., ende huer bier mogen haelen ende

huer coeren ter marckt voeren daer hem goedt dunckt ende best gelegen sal wesen." Als grond van deze verordening werd opgegeven „dat die dorpen van den voorsz. quartiere in de nyeuwe verpondinge up hem selven getaxeert ende gestelt," en derhalve geenszins verplicht zijn om Dordrecht in het bestrijken zijner bijzondere uitgaven te helpen [1]).

De steden van Noord Holland hadden dus het pleit, dat zij in rechten verloren hadden, bij de landsregeering gewonnen. Dordrecht had het proces te vergeefs gewonnen, daar het bij ordonnantie van den vorst toch van zijn voorrecht verstoken werd. Vooral Delft zegepraalde, want voor zijn brouwerijen, verreweg zijn voornaamste nering, kreeg het thans over geheel Zuid Holland een zeer gewenscht débouché. Het durfde zich openlijk beroemen, „dat men die van Dordrecht wel uytrechten zoude ende hunluyden benemen alles dat zij hadden." Maar zoover was het met Dordrecht nog niet gekomen. De stad had deugdelijke privilegiën en handvesten; zij had het oude gebruik, het positieve recht in haar voordeel. Zij was vast besloten bij den Grooten Raad bescherming te zoeken, des noods tegen den vorst zelven. Zij bezat in haar pensionaris een man, die misschien beter dan iemand anders berekend was om het in rechten zelfs van de regeering te winnen.

Die man was Mr. FLORIS OEM VAN WIJNGAERDEN, dezelfde, wiens breede memoriën over deze geschillen wij herhaaldelijk hebben vermeld.

Hij had reeds een lange en schitterende carrière achter zich, toen hij zich in dienst der stad Dordrecht begaf. Uit een oud en aanzienlijk Dortsch geslacht gesproten, en zelfs aan het huis VAN EGMONT verwant, bovendien als uitstekend jurist bekend, was hij omstreeks 1495 als Raad Ordinaris in het Hof van Holland aangesteld. In deze en in andere betrekkingen had hij de regeering voortreffelijk gediend, met zooveel ijver, en, naar het schijnt, met zooveel onbuigzaamheid tevens, dat hij zich een tal van machtige vijanden inzonderheid onder de regenten der groote steden gemaakt had. Na jaren lang met den haat van dezen geworsteld te hebben, moest hij eindelijk onderdoen; hij werd van zijn betrekking in het Hof in 1510 verlaten. Evenwel, ten bewijze dat de regeering zijn bekwaamheid op prijs stelde en hem met tegenzin ontslagen had, werd hij sedert nog in verschillende aangelegenheden als raadsman of commissaris gebruikt. Maar hij bemerkte spoedig, dat hij wel gebruikt werd, doch in zijn post niet licht hersteld, voor zijn moeite zelfs niet eens beloond zou worden. Dit verdroot hem, en hij besloot elders een positie en een inkomen te zoeken. In November 1513

---

[1]) VAN DE WALL, *Handv. v. Dordrecht*, 863.

liet hij zich door de stad zijner vaderen, die toen juist met de informatie en de nieuwe verponding bedreigd werd, tot pensionaris aannemen. De stad had reeds twee andere pensionarissen, en nam hem dus blijkbaar alleen in dienst om haar rechten bij de nakende gevaren te handhaven. Het moet hem, den gevallen staatsman, een begeerlijke taak zijn geweest, de Noord Hollandsche steden, die hem ten val hadden gebracht, en het Hof, dat hem had opgeofferd, te dwarsboomen. Hij behoorde bovendien, ook in het kerkelijke, tot de behoudende partij; te recht of ten onrechte wordt hem kwaadwilligheid jegens de weldra opkomende kerkhervorming te laste gelegd.

In hoeverre Dordrecht het gunstige vonnis van den Grooten Raad van 10 April $15^{13}/_{14}$ aan den invloed van haar nieuwen dienaar te danken heeft gehad, moeten wij in het midden laten. Maar dat het hem niet gelukte de Informatie over Zuid Holland te stuiten, noch te verhinderen dat de commissarissen ook naar het vermogen en de faculteit van Dordrecht onderzoek instelden, hebben wij reeds opgemerkt. Hij moest aanzien dat de stad bij de nieuwe verponding van haar kwartier gescheiden en op een hooge quote gesteld werd. Al wat hij doen kon was voor zijn cliente een voordeelig terrein kiezen, van waar zij den strijd voor haar voorrechten met goede kans beginnen kon.

Een maand ongeveer na het benoemen der commissie van informatie, in Juli 1514, was er een nieuwe bede van Holland en Friesland gevraagd, en door de Ridderschap en vijf der zes groote steden toegestaan, ten bedrage van 100.000 £ van 40 gr. Alleen Dordrecht had daarin niet willen toestemmnen. Waarschijnlijk door het beleid van zijn pensionaris, bewilligde het voor zich en voor het kwartier van Zuid Holland in niet meer dan een gerecht twaalfde van een subventie van slechts 60.000 £, en nog wel onder voorwaarde van de gebruikelijke gratie van 1000 £ op zijn aandeel te zullen genieten. De regeering had het consent van de meerderheid der Staten aangenomen, en het vertrouwen te kennen gegeven, dat Dordrecht zich voegen zou naar het besluit der overgroote meerderheid. De stad had echter niet toegegeven.

Eer tot het innen dezer bede werd overgegaan was de informatie afgeloopen en de nieuwe verponding verordend. Volgens deze zou al aanstonds de omslag der bede geschieden. Geertruidenberg en de dorpen van Zuid Holland werden elk atzonderlgk geschat, samen ongeveer ten bedrage van $^1/_{18}$ van het geheel, dus even hoog als voorheen, toen zij $^2/_3$ van het $^1/_{12}$, dat zij met Dordrecht opbrachten, te betalen hadden ($^2/_3$ van $^1/_{12}$ = $^2/_{36}$ = $^1/_{18}$). Dordrecht alleen werd ook op $^1/_{18}$ gesteld, dus op het dubbel van vroeger.

toen het $^1/_3$ van $^1/_{12}$ (= $^1/_{36}$) contribueerde. De meeste dorpen waren, natuurlijk genoeg, met den nieuwen omslag tevreden; zij betaalden niet meer dan zij gewoon waren, en zij werden tevens bevrijd van den accijns op het bier en van de afhankelijkheid, waarin de stad haar gehouden had. Zij betaalden hun aanslag gereedelijk, zoodra de rentmeester hen maande. Ook de stad werd aangemaand, en toen zij niet betaalde, met executie, met gijzeling van haar aanzienlijkste regenten bedreigd. Zij beweerde daartegen, dat zij rechtens niet schuldig was, en niet buiten rechten gedwongen kon worden te betalen, wat men niet eerst bewezen had met recht van haar te vorderen.

Immers zij had in de bede niet geconsenteerd, en zij kon niet door de rest der Staten overstemd, niet door de meerderheid vervangen worden. Zij had slechts te betalen wat zij bewilligd had: met Zuid Holland samen $^1/_{12}$ van 60.000 £, dus 5000 £, en na korting der bedongen gratie slechts 4000 £; bij gevolg voor de eerste halfjarige termijn, die vervallen was, 2000 £. Nu had de rentmeester reeds meer dan die som van de dorpen van Zuid Holland geïnd; derhalve waren de stad en het kwartier, die volgens de privilegiën een onafscheidelijk geheel vormden, geen penning meer schuldig. Wat van de dorpen te veel was afgevorderd zou hun door de stad naar behooren vergoed worden.

Wie ziet niet dat dit terrein voor den strijd uitnemend gekozen was; dat de man, die het gekozen had, een geslepen staatsman moet geweest zijn. Zijn beleid gedurende den geheelen diplomatieken veldtocht getuigt evenzeer van zijn groote bekwaamheid.

De stad betrok den rentmeester, die met executie dreigde, en den procureur van het Hof, die hem steunde, in rechten, en beriep zich van het Hof op den Grooten Raad. Zij belette tevens met geweld het invoeren van Delftsche en andere vreemde bieren in Zuid Holland, als strijdig met de haar verleende privilegiën, en wierp ook deze zaak in proces. Toen het Hof desniettemin, hangende de procedure, den rentmeester toeliet de wederspannige regenten te gijzelen, dat is te gelasten, dat zij ergens, in een herberg in den Haag, hun intrek nemen en daar op hun eigen kosten verblijven zouden totdat de stad zich zou hebben gevoegd, gehoorzaamden de veroordeelden eenvoudig niet aan dit bevel, lieten zich veeleer in een boete beslaan — van welk vonnis zij alweer op den Grooten Raad appelleerden. Zij zorgden op deze wijs, dat in iedere aangelegenheid de onpartijdige Groote Raad van Mechelen betrokken werd, en dat het hun ongunstige Hof van Holland niet kon voortvaren.

De stadhouder van Holland achtte zich evenzeer als het Hof, aan welks hoofd hij stond, door den tegenstand van Dordrecht gekrenkt. Hij weet dien, niet zonder reden, inzonderheid aan Mr. FLORIS VAN WIJNGAERDEN. Hij beklaagde zich over den hoogen en beleedigenden toon, dien deze voerde, over de minachting waarmede hij de regeering van Holland bejegende. Op zijn klachten werd de pensionaris van Dordrecht naar Brussel opontboden, en toen hij, eerst na een herhaalde oproeping, daar verscheen, door den kanselier onder handen genomen. Maar te vergeefs. Op hetgeen hem persoonlijk betrof wist hij zich te verdedigen, en wat de stad in het algemeen aanging, nam de regeering der stad op haar rekening. Iedere poging om Dordrecht gedwee te maken mislukte. De processen gingen traag hun gang. Dat tusschen Dordrecht en Delft over den invoer van bier in Zuid Holland werd een poos op hoog bevel geschorst, bewijs genoeg dat men in den Haag en te Brussel van het vonnis van den Grooten Raad geen goede verwachting koesterde.

Daar kwam ten langen laatste uit de verte de zware, beslissende slag. Uit Spanje, waarheen hij vertrokken was, gelastte Koning KAREL, bij brieven van 6 December 1518, de regeering van Dordrecht haar pensionaris, Mr. FLORIS OEM VAN WIJNGAERDEN, „die de keuren der stede als oock de beschreven rechten verkeerdelijck uytleyt ende vele andere onredelijcke saicken voorstelt," en op wiens drijven „onder schijn van privilegien ende keuren der stede, vele saicken onlangs gedaen ende uytgevoert zijn tegen Recht ende Onse Authoriteyt, tot schade van onse ondersaten, geburen van Dordrecht, als oock van de voorsz. stede selfs," terstond af te zetten en uit de stad te verwijderen [1]). Dit bevel kon niet in den wind worden geslagen. Mr. FLORIS vertrok. En den 18en Mei 1519 werd nu, niettegenstaande protest, de nieuwe omslag ook te Dordrecht afgekondigd. Of de stad daarop, insgelijks onder voorbehoud van haar recht, haar quote betaald heeft, weten wij niet te zeggen.

Was de zaak nu eindelijk afgedaan? Geenszins. Er waren nog rechters te Mechelen, wier uitspraak zelfs den landsheer bond; en die rechters neigden het oor niet minder naar de pleitbezorgers eener rijke en milde stad, dan naar de regeering, die hen had aangesteld. Dat zij weinige jaren vroeger gunstig voor Dordrecht gestemd waren geweest, weten wij. Dat Mr FLORIS, ook buiten bediening, invloed genoeg behouden zal hebben, vermoeden wij niet zonder grond. Het is bekend, dat ADRIAAN FLORISZOON van Utrecht, toen

1) BALEN, Beschr. van Dordrecht, 811

ter tijd kardinaal en bisschop van Tortosa en weldra paus van Rome, die bij Koning KAREL veel vermocht, een vriend van den afgezetten pensionaris en zijn voorspraak was. Hij en de stad Dordrecht behoefden dus den moed nog niet op te geven. Hij had eens zijn meesters bemoedigd — het was een der grieven van den stadhouder tegen hem — door hen op het voorbeeld van NAÄMAN te wijzen, ten betooge, dat wie heden raadsman des vorsten en voor zijn vijanden geducht is, wellicht morgen verhoogd zal worden in een positie, waarin hij niemand meer benadeelen kan. Een verandering in Koning KAREL's raad kon alles nog ten voordeele van Dordrecht doen verkeeren. Zulk een verandering bleef inderdaad niet lang uit.

Den 1en Juli 1520 landde KAREL uit Spanje te Vlissingen aan, op reis naar Aken, waar hij de regeering over Duitschland, hem kort te voren opgedragen, zou aanvaarden. Terwijl hij te Brussel vertoefde, stelde hij op allerlei regeerings- en staatszaken orde, daaronder ook op de geschillen met Dordrecht. Zijn appoinctement van 4 September dienaangaande staat in de Handvesten van Dordrecht onder den naam van Groot Octrooi te boek [1]). Het is een hoogst belangrijk stuk, waarin nagenoeg alle zwevende geschillen ten voordeele der stad worden uitgemaakt. Zuid Holland wordt op nieuw, voorloopig voor tien jaren, onder het gebied van Dordrecht gesteld; het daar geteelde koren zal te Dordrecht ter markt komen; binnen twee mijlen in den omtrek zal geen bier dan uit Dordrecht worden ingeslagen; van al het bier, dat in het gansche kwartier verbruikt wordt, zal 3 stuiver per vat accijns aan de stad worden betaald; tot diepen der stads havens zal de hulp der dorpen gevorderd mogen worden; nog verschillende andere voorrechten worden aan de stad bevestigd. Van de verponding wordt geen gewag gemaakt, doch het heffen van den bieraccijns onderstelt, dat de stad met het kwartier op een en dezelfde quote gesteld zijn; en bij latere gelegenheden hooren wij ook Dordrecht weer, als van ouds, consenteeren „op een twalefden deel met Zuid Holland te betaalen, Dordrecht een derden deel ende Zuid Holland de twee (derde) deelen" [2]). De zaak van den nieuwen omslag zal dus denkelijk insgelijks ten genoege der stad geschikt zijn. — Met haar verhief zich natuurlijk ook haar pensionaris weder. Den 4en October 1521 verscheen hij op nieuw met haar gedeputeerden in de vergadering der Staten van Holland [3]).

Voor het onderwerp, dat ons bezig houdt, is het niet noodig na te

---

[1]) Bij VAN DE WALL, 878 vlg.

[2]) A. VAN DER GOES, Register, 29 Sept. 1526.

[3]) BALEN, *Beschr. van Dordrecht*, 356.

gaan aan welke oorzaken deze ommekeer in de politiek der landsregeering ten opzichte van Dordrecht is toe te schrijven. Misschien hebben wij ons reeds te lang met den twist tusschen de steden van Holland bezig gehouden. De lezer vergeve het ons, indien wij zonder reden gemeend hebben, dat deze lang vergeten geschiedenis, die ons zeer opmerkelijk toescheen, ook zijn belangstelling wekken zou.

Wij keeren tot de Informatie zelve terug.

De Informatie van 1514 is niet, zoo als doorgaans gemeend wordt, de eerste — wij hebben dit reeds opgemerkt; zij is integendeel de laatste, die er in Holland op het stuk der verponding gehouden is. Aan haar gaat, zoo als wij zagen, die van 1496 onmiddellijk vooraf. Daarin wordt de toenmalige toestand overal met dien bij het overlijden van KAREL DE STOUTE vergeleken, en werkelijk lezen wij [1]) van een verponding van 1477, die hoogstwaarschijnlijk eveneens op grond eener enqueste geregeld zal zijn. Voor 1477 heeft er in 1462 [2]) een verponding plaats gehad; voor deze een in 1448, en dat die althans na ingewonnen informatie verordend is, mogen wij daaruit afleiden, dat, toen er in 1550 sprake was van op nieuw te verponden, aan de Staten tot hun onderricht omtrent de wijs, waarop men daarbij behoorde te werk te gaan, door de regeering werd overgelegd „de instructie, daernaer de Commissarissen in het maken van de verpondinge in den jare 1448 (zich) gereguleert hadden" [3]). WAGENAAR hield deze verponding voor de allereerste [4]), maar ten onrechte: een oudere van 1436 is niet twijfelachtig [5]); van nog vroegere vindt men geen zeker bericht.

Al is het dus in hooge mate waarschijnlijk, dat een reeks van Informatien aan die welke wij uitgeven vooraf is gegaan, en al bezitten wij zelfs een van deze; zeker is het aan den anderen kant dat alle voor die van 1514 in uitvoerigheid en nauwkeurigheid moeten onderdoen. Dit wordt voldingend bewezen door de vergelijking van de punten en artikelen, waarnaar in 1514 met die waarnaar in 1496 en vroeger geinformeerd werd. In plaats der zes artikelen waarnaar in de steden, en der zes andere waarnaar op de dorpen in 1514 gevraagd werd, informeerden de commissarissen van 1496 overal slechts naar drie:

---

1) B. v. in de *Handv. van Dordrecht*, 843.

2) Ibidem. *Staatk. Academ.-Verhandelingen*, bl. 267 aant. 57.

3) VAN DER GOES, Register, 11 Juni 1550.

4) *Vaderl. Gesch.*, IV, 20.

5) *Staatk. Academie-Verhandelingen*, bl. 267.

„Eerst, aengaende de haertsteden.”

„Ten anderen, aengaende de neringhe.”

„Ten derden, aengaende den staet van heure faculteyt int generael.”

In de steden verlangden zij geen uitgewerkte rekening van inkomsten en uitgaven, geen lijst van alle accijnsen, geen gespecificeerden staat der verkochte los- en lijfrenten; op de dorpen onderzochten zij niet naar het getal der morgens lands, en in hoever die in eigendom aan de buurlieden toebehoorden; nergens naar het getal der communicanten. Reeds hieruit kan men afleiden hoever de latere Informatie boven deze in belangrijkheid uitmunt; een nauwkeurige vergelijking van beide heeft er ons nog nader van overtuigd. En dit is dan ook de voorname reden waarom wij bij voorkeur die van 1514 uitgeven. Maar gaarne getuigen wij dat de vroegere ook zeer veel wetenswaardige bijzonderheden bevat, vooral wat de nering en de handtering der steden betreft, en ongetwijfeld zouden wij veel wat ons daarin belangrijks is voorgekomen in het aanhangsel op onze uitgaaf hebben opgenomen, indien wij niet reden hadden om te vertrouwen, dat ook die Informatie eerlang in haar geheel zal worden uitgegeven. Om zulk een uitgaaf niet te verhinderen hebben wij ons van het afzonderlijk mededeelen der belangrijkste stukken, die zij bevatten moet, opzettelijk onthouden.

Wij hebben gezegd dat na 1515 geen informatie ten behoeve eener verponding meer gehouden is. Dit gezegde vereischt nadere verklaring. Want een ieder weet dat nog in 1632 en in 1732 nieuwe verpondingen na een langdurige enqueste zijn ingevoerd. Doch deze verpondingen zijn onder den ouden naam inderdaad geheel andere belastingen dan die van 1515 en de vroegere. Zij betreffen uitsluitend de onroerende goederen en de daarop gevestigde schuldvorderingen, en niet het geheele vermogen en de gezamenlijke inkomsten van alle belastingschuldigen. De voorafgaande informatiën zullen zich uit den aard der zaak dan ook niet verder dan tot het onroerend goed, landerijen en gebouwen, hebben uitgestrekt; en daarom, hoe belangrijk zij voor de statistiek mogen wezen, en hoe zeer wij hopen dat zij nog eens teruggevonden en uitgegeven zullen worden, het hooge belang van een Informatie als die wij thans uitgeven, „op den staet, de faculteyt ende gelegentheyt van steden ende dorpen,” durven wij haar niet toekennen. Wij willen niet vooruitloopen op het oordeel dat de lezer over het werk, dat wij hem aanbieden, zich vormen zal; doch wij betwijfelen, of eenig ander gewest, buiten Holland, een zoo uitvoerige en zoo geloofwaardige beschrijving van zijn toestand in zoo ver verleden tijden kan aanwijzen.

Geloofwaardige beschrijving, zeggen wij. Met reden. Immers de commissie,

met het onderzoek belast, bestond uit ervaren en vertrouwde staatslieden, en ondervroeg regenten en geestelijken, die op hun priesterwoord of onder eede getuigden. Bovendien getallen van haardsteden, van morgens lands en van communicanten waren overal, eenige groote steden alleen uitgezonderd, gemakkelijk na te gaan. Uit de Informatie blijkt ten overvloede, dat de commissarissen, waar zij bedrog vermoedden, voor de tweede maal ondervroegen en onderzochten, en daarnaar hun opgaaf herzagen. De resultaten der enqueste zijn dus wel te vertrouwen.

Evenwel geen onvoorwaardelijk geloof moeten wij aan alle opgaven en berichten schenken. Wij mogen niet uit het oog verliezen, dat het in het belang der ondervraagden was hun toestand zoo ongunstig mogelijk voor te stellen, want naar het vermogen en den rijkdom, dien zij zouden blijken te bezitten, zouden zij geschat worden. Wij kunnen ons derhalve verzekerd houden, dat de opgaven nergens de werkelijkheid te boven gaan; dat zij er niet hier en daar beneden zijn gebleven, mogen wij niet zoo licht aannemen. En bij nader onderzoek wordt onze achterdocht eer versterkt dan verminderd. Sedert 1496, toen de vroegere Informatie gehouden was, moet de toestand in het algemeen verbeterd zijn. Uit het diepe verval, waarin volk en land sedert den dood van KAREL DE STOUTE, en vooral sedert het uitbreken van den oorlog met Utrecht, in 1481, tot op het eind van het Casembroot en van de Hoeksche onlusten in 1492 meer en meer verzonken was, had het zich aanvankelijk opgericht, en hoewel in den laatsten tijd weer door de Gelderschen in sommige streken platgebrand en uitgeplunderd en overal in zijn vooruitgang gestuit, had het toch vergelijkenderwijs voorspoed genoten. Hoe weinig blijkt daarvan echter uit de verklaringen der gemeenten, zooals die in de Informatie geboekt staan. Zelfs Amsterdam erkent niet of nauwlijks, dat het vooruit gaat; en toch was reeds in dit tijdvak zijn handel snel aan het toenemen, ten koste der steden van West Friesland. Zulke opmerkingen raden tot omzichtigheid in het afgaan op de verklaringen der belanghebbenden. Met andere gegevens moeten wij ze zooveel mogelijk controleeren. Zij leveren bouwstof voor de statistiek; op zich zelf kunnen zij niet voor de statistiek doorgaan.

Minder zouden wij hechten aan de klachten, door de groote steden bij iedere gelegenheid geuit, dat bij de verponding van 1515 de steden te veel bezwaard, het platte land beneden zijn vermogen belast is geworden; „dat de verponding door haestigheyt offte quade informacie t'onrecht ende tot laste van de steden gemaeckt was, alsoo in deselve verpondinge de ses groote steden soo hooch gestelt waren als de platte lan-

den" [1]). Het feit zal wel juist zijn, maar de klacht denkelijk niet gegrond. De plattelandsgemeente had zeker geen hooger belastbaar vermogen dan de burgerij der steden. Het streed ook tegen het onmiskenbaar belang van den vorst, de groote steden, die de beden moesten inwilligen, bovenmatig te belasten en dus tot het consenteeren onwillig te maken, ter liefde van het platte land, dat toch betalen moest, als de steden hadden toegestaan. Indien wij de dorpsgemeenten konden vragen, wij zouden denkelijk hiermee strijdige en meer gegronde klachten vernemen. De gratiën aan de stemhebbende steden verleend, om iets te noemen, kwamen ten laste van de kleine steden en dorpen, en bedroegen in sommige beden volgens de verklaring der Edelen, die eenigermate het platte land vertegenwoordigden, niet minder dan 14000 gl. [2]).

De groote steden begeerden dan ook geen nieuwe, meer geëvenredigde verponding; zij verlangden geheel andere grondslagen van belasting. Anders zou de regeering zeer gaarne een nieuwe informatie hebben ingesteld. Reeds in 1530 waren van harentwege commissarissen aan het informeeren in sommige plaatsen, die zich over haar quote beklaagd hadden. De steden waren daarover volstrekt niet gesticht, en „begeerden te weeten uyt wat saecke de commissarissen waren doende informatie om een nyeuwe verpondinge, die zy geen van alle versocht hadden" [3]). De Informatie had geen voortgang. In 1544 waren het weer de Edelen, die een nieuwe verponding noodig achtten en verlangden. En weer waren het de stemhebbende steden, Haarlem en Gouda uitgezonderd, die zwarigheid maakten [4]). In 1550 kwamen de Edelen nog eens met hun voorslag te berde, en gaven den wensch te kennen, dat voortaan telkens om de 12 of 15 jaren, naar het intusschen veranderd vermogen, verpond zou worden. De steden vroegen hierop inlichtingen en tijd van beraad. Amsterdam en Dordrecht meenden dat „in de steden hen generende met de negotie geen bequame settinge en mochte vallen, mits dat de negotie teen jaer de helft beter is dan tander jaer, ende daeromme int stellen geen gelijckheyt geobserveert en mach worden." Het gevolg, en waarschijnlijk ook de bedoeling van al die bezwaren en uitvluchten was dat de zaak geen voortgang had. De oude verponding, gewijzigd door gratie en vrijstelling, zoo veel de regeering noodig keurde, bleef voort-

[1]) A. VAN DER GOES, Register, I 4 Decemb. 1555.
[2]) A. VAN DER GOES, Register, 13 Febr. 1550.
[3]) A. VAN DER GOES, Register, 8 Septemb. 1530.
[4]) A. VAN DER GOES, Register, 23 Mei 1544 en passim

durend van kracht. Maar van 1542 af werd een aanzienlijk gedeelte der beden niet meer over de schildtalen omgeslagen en langs andere wegen geïnd. De tegenzin der steden tegen de verponding was hiervan de voorname oorzaak.

Die tegenzin was verre van onredelijk. De verponding leed aan groote gebreken, die moeilijk te verhelpen waren.

Vooreerst waren niet alle ingezetenen des lands in de verponding begrepen. Wij hebben reeds opgemerkt, dat Den Briel en het land van Voorne er van uitgesloten bleven. En wie onze Informatie nauwkeurig bestudeert, zal weldra bemerken dat bovendien van een aantal steden, dorpen en heerlijkheden geen gewag wordt gemaakt. Asperen, Heukelom, Leerdam, IJsselstein, Woudrichem, Geervliet worden of niet vermeld, of afzonderlijk, als plaatsen „die men niet en bevynt getaxeert te wesen in de leste schiltaele" bl 599. Bovendien ontbreken een aantal dorpen, omdat zij behoorden aan groote heeren, en uit dien hoofde aan de graaflijkheid geen bede schuldig waren. Die van Purmerlant en Ilpendam protesteren voor commissarissen en zeggen „dat zy vrij zijn onder den grave van Egmont ende commen tot obedientie van mijnen genadighen vorsten ende by scriven van den grave." In 1496 waren noch zij, noch die van Purmereynde, Neck, Outkerspel, Backom, Warmenhuysen, Harinckerspel, Petten, Huysduynen, alle onder den Graaf van Egmont behoorende, verschenen, hoewel door commissarissen gedagvaard. Alleen aan de medewerking van den toenmaligen Graaf had de regeering het te danken, dat die plaatsen zich in 1514 gewilliger betoonden. Maar de drie dorpen van Egmont, op den hoef, binnen- en buiten-, bleven in alle geval weg. Voor deze vrij gestelde plaatsen moesten de belastingschuldigen tevens betalen. Nu mag het waar zijn, wat de president van den Geheimen Raad in 1543 aan de steden toevoegde: „dat die van Asperen, Heukelom, Leerdam ende andere cleyne steden ende vlecken, die in de schiltalen nyet en staen, nyet vele en souden bedragen" en dat „de (bedevrije) edelen niet boven 10 of 12 waren" [1]; maar onder die edelen behoorden toch Oranje, Egmont en Hoorne, die zeer gegoed waren, en het getal der morgens, buiten de schildtalen gelegen, beliep ruim 45000 [2], nagenoeg 1/7 van het geheele gebied van Holland en Westfriesland [3]. En

[1]) VAN DER GOES, Register, 19 Aug. 1543.

[2]) VAN DER GOES, Register, 24 Mei 1544.

[3]) De belasting van twee stuivers op elke contribuabele morgen bracht in 1549 27400 £ van 40 gr. op (VAN DER GOES, Register, 21 Maart 1549). Dus waren er toen 274.000 morgen, die contribueerden.

al ware de voorstelling van den president volkomen juist, altijd bleef het een ergernis, dat hetgeen ten behoeve van allen besteed werd, niet door allen werd betaald. Te meer omdat in dit tijdvak het beginsel van gelijkheid voor de wet en ten opzichte der contributie meer en meer erkend begon te worden.

Nog harder was het dat in de dorpen, die onder de schildtalen stonden, zooveel goed niet contribueerde. Oorspronkelijk was alleen het leengoed, waarvoor de bezitter heerendienst deed, en het geadmortiseerde goed der kerk schot- en bedevrij geweest. Maar mettertijd had de dwaling veld gewonnen, dat de adel en geestelijkheid, van al wat hun toebehoorde, den vorst geen contributie of bede verschuldigd waren. Tevens was dit voorrecht op de steden en haar poorters uitgestrekt. Zoo was het getal van hen, die op het platte land contribuabel heetten, aanmerkelijk verminderd, en, wat vooral ondragelijk moest zijn, de meervermogenden waren vrij gesteld, de minvermogenden met den geheelen druk der contributiën belast. Karakteristiek is hetgeen die van Heesbeen verklaren: „van all tvoorsz. landt gelden de 11 hoeven alleene, tsurplus is heerlijck, geestelicke ofte poorters goet, dat met hunl. niet en gelt." En niet minder karakteristiek de uitdrukking van die van Voorhout: van de 40 haardsteden op hun dorp contribueeren slechts 29, „ende de andere zijn arm of eedel, die niet en geven." Karel v, een voorstander der gelijkheid zijner onderdanen, een vijand der verouderde en hinderlijke adelsprivilegiën, zocht zulke misbruiken zoo veel doenlijk in te toomen: zijn plakaten, in ons Aanhangsel afgedrukt, dragen er de blijken van. Maar de verouderde voorrechten vervallen te verklaren, de schildtalen over alle vrije gemeenten en heerlijkheden uit te strekken, en alle onderzaten tot contribueeren naar hun vermogen te verplichten, belette hem de eerbied voor het oude herkomen en voor de verkregen rechten. Buigen kon men in dien tijd van overgang de schadelijke privilegiën, ze te breken durfde geen regeering.

Daarom, liever dan de schildtalen naar den eisch des tijds te hervormen, verkoos men de beden op andere geheel nieuwe wijzen te heffen. In 1542 moest de regeering het zelf erkennen: de behoeften waren zoo hoog gestegen, „dat geen beden, die by de voorgaende oude wegen geconsenteert zijn, helpen kunnen, maer men moet andere wegen soucken" [1]). En de Staten verklaarden later, dat zij van toen af „omme de redenen boven verhaelt genootsaeckt zijn geweest de voorschr. (bedevrije) steden, landen ende

[1]) van der goes, Register, 28 Nov. 1542.

heerlyckheden te begeeren ende te nemen tot heurluyder assistentie" [1]). Nu werden de tiende penning der inkomsten van onroerende goederen, weldra ook gemeenelands accijnsen op bier en wijn, en meer andere belastingen, nevens den omslag op de schildtalen, ingevoerd, en daarbij steeds op den voorgrond gesteld, dat daarin betalen zullen „niet alleen degenen die in de schiltalen gewoonlijck zijn te contribueren, maer meede de vrijen, geestelijcke ende wereldlijcke, edele ende onedele, ende die in de Schiltalen niet gewoonlijck en zijn te contribueren" [2]). KAREL V, in wiens regeeringsstelsel deze bepaling volkomen paste, steunde de grooten en edelen in hun zelfzuchtig verzet hiertegen geenszins. Zijn zoon PHILIPS daarentegen, die bij zijn komst aan de regeering zeer bepaalde voorliefde voor den adel aan den dag legde, verleende Oranje, Egmont en Hoorne, die gezamenlijk wel $^{1}/_{20}$ der beden te dragen hadden, niet slechts voor het vervolg volkomen vrijdom, maar liet hun daarenboven wat zij sedert jaren betaald hadden terug geven. Doch weldra kwam de opstand tegen Spanje ook ten opzichte der contributien andere eischen stellen en andere middelen opdringen. Van schildtalen hoort men hoe langer hoe minder. Onder verponding wordt meer en meer een jaarlijksche belasting van bebouwde en onbebouwde eigendommen verstaan. De verponding, in 1584 herzien, is inderdaad reeds niets anders. Over de latere van 1632 en 1732 hebben wij reeds gehandeld. Die van 1515 is dus werkelijk de laatste, die het oorspronkelijke karakter vertoont. Na de Informatie, die wij uitgeven, is geen soortgelijke meer gehouden.

Zij was tot nog toe zoo goed als onbekend. Uit alles blijkt, dat zij oorspronkelijk geheim werd gehouden. De stads- en dorpsbesturen vernamen niet eens, wat de commissarissen uit hun antwoorden opgemaakt en te boek gesteld hadden. Toen er in 1550 sprake was van een nieuwe informatie en verponding, werd de zwarigheid geopperd: „dat er alsnu nyemandt van de Staten noch oock van den Rade en was, die over de laetste verpondinge geweest hadde, offe wiste te spreecken hoe ende in wat maniere aldaer gebesoigneert was" [3]). Het schijnt namelijk met het quotiseeren van steden en dorpen gegaan te zijn als met het zetten der schotponden op de particuliere ingezetenen, waarbij eveneens geheimhouding plaats had. Zoo lezen wij in onze uitgaaf bl. 105 dat te Enkhuizen „de schatmeesters zweeren

[1]) VAN DER GOES, Register, 21 Aug. 1556.

[2]) VAN DER GOES, Register, 5 Maart 1544.

[3]) VAN DER GOES, Register, 26 April 1550.

moeten nyemant te seggen hoe zy elck pondt estimeren, omme te schuwen de kijvaegen, die daeromme commen zouden mogen onder hemluyden." Zeker een geschikt middel om billijke zoowel als onredelijke klachten te voorkomen, en dat in den goeden ouden tijd wel meer werd aangewend. De Informatie diende uitsluitend voor de commissarissen ter verponding, en werd vervolgens op de Rekenkamer weggesloten. Zij raakte daar weldra in vergetelheid. Van die van 1496 was sedert drie en een halve eeuw niets vernomen, voor er in het Archief van Rotterdam een copie van het weggeraakte oorspronkelijke Handschrift gevonden werd. Van die van 1514 was de herinnering althans eenigermate bewaard gebleven, omdat zij door geen latere verdrongen was. In 1550, bij het behandelen van het voorstel om op nieuw te verponden, meenden de groote steden, „dat, omme te vorderen de voorsz. verpondinge hemluyden van noode was te hebben..... visie van de Informatie in den jare vijfthien gedaen, ende daeruyt extract van sulcke articulen, als zy bevinden souden van noode te wesen." Hun verzoek werd gebillijkt en toegestaan. De Informatie, voor zoover zij de steden en sommige dorpen betrof, werd in de vergadering der Staten gelezen, en elk der groote steden kreeg „copie van elcx sijn informacie." Denkelijk zijn die copiën in de verschillende gemeente-archieven nog wel voorhanden. Ook nog later vinden wij, dat de Informatie van 1514 bij voorkomende gelegenheden geraadpleegd werd. Een voorbeeld daarvan is onder de Bijlagen onzer uitgaaf bl. 612 te vinden. Een ander levert het meermalen aangehaalde register van VAN DER GOES. Den 19[en] Aug. 1557 gaf de Advocaat den Staten aan „dat by de Informatie, daerop de verpondinge gemaeckt is, bevonden wordt dat boven de 2000 mergen, daerop die van Weesp verpondt zijn, aldaer noch leggen souden 800 mergen, geheeten de Broeckcampen, Noort- ende Ruigebroeck," (vgl. onze uitg. bl. 199) en de Staten gaven daarop aan die van Amsterdam in last te onderzoeken wat daarvan is en wat daarvan te betalen zou zijn. De uitslag van dit onderzoek gaat ons voor het oogenblik niet aan. Het onderzoek zelf en het aangeven van den Advokaat bewijst, dat de Informatie toen nog van tijd tot tijd werd ingezien. Dat zij ook later niet geheel vergeten was, bewijst ons ORLERS, die in 1641 [1]), in zijn *Beschrijving van Leiden*, bl. 53, ons met het volgende bericht verrast: „Ick hebbe bevonden in seecker geschrift, dat in den jare 1515 over alle de steden ende dorpen van Hollandt ende Westvrieslandt aenteyckeninge gedaen zijnde van de haertsteden, datter gevonden

[1]) In de eerste uitgaaf, van 1614, komt deze opgaaf nog niet voor.

zijn tot Dordrecht 1500," — en nu volgen de opgaven van nog 24 andere steden, alle volkomen juist of blijkbaar door een bloote schrijf- of drukfout missteld. Uit welk „geschrift" ORLERS dit meêdeelt, is niet te bepalen; zeker evenwel is zijn bericht middellijk of onmiddellijk uit de Informatie zelve voortgevloeid. Misschien moeten wij hetzelfde zeggen van hetgeen UYTENHAGE DE MIST in zijn *Begin, Voortgang ende Eind der Erfgravelike Bedieninge in Hollandt en Westvriesland* (anno 1683) in de, niet gepagineerde, voorrede verhaalt, namelijk dat, bij gelegenheid der verponding van 1515, die hij ten onrechte „de eerste generale bekende verpondinge" noemt, „een soo armen stand bevonden werd, dat in Hollandt niet meer waren dan 200,030 morgen lants, 45000 huizen ende 172,000 persoonen; ende dat alle de andere landen ende huizen den geestelicken ofte Godshuizen toequamen; ende dat ook alle de inwooners deser Landen (hij meent zeker boven de 172,000) of Geestelike of wel onvermogende menschen waren." Wij hebben ons de moeite niet gegeven te onderzoeken, of onze Informatie deze totaalsommen inderdaad oplevert; het is ons tamelijk onverschillig, of DE MIST al dan niet goed ingelicht was. Doorgaans ontleent hij zijn cijfers aan echte stukken; het is dus niet onwaarschijnlijk dat hij ook deze, door de tweede of derde hand, aan de Informatie ontleend zal hebben.

Latere vermelding hebben wij van de Informatie niet gevonden. Het blijkt niet dat zij bij de verponding van 1632 gebruikt is. WAGENAAR toont in zijn *Vaderlandsche Geschiedenis* en nog stelliger in zijn *Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden*, dat hij van ons Handschrift geen kennis droeg, en toch ontbrak het hem noch aan ijver in het opsporen van stukken die hem konden dienen, noch aan goede relatiën om hem te helpen vinden wat hij zocht. Hij vermeldt wel wat ORLERS had meêgedeeld, maar meer weet hij niet te berichten. Later hebben noch KLUIT, noch VAN WIJN noch iemand uit hun geleerden kring iets van eenige oude Informatie geweten. Het is dus een geheel onbekende oorkonde, die wij aan de vrienden der cultuurgeschiedenis aanbieden.

Er blijft ons nog over rekenschap te geven van de wijs, waarop wij bij het uitgeven te werk zijn gegaan. Wij hebben het afschrift, op last der Commissie voor Statistiek vervaardigd, dat ons door welwillende beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken daartoe tijdelijk was afgestaan, aan den druk ten grondslag gelegd, en de drukproeven naar het oorspronkelijke Handschrift verbeterd. Daarbij kwamen ons ongelukkig een aantal woorden onder de oogen, die geen onzer kende, en waarvan de lezing on-

zeker was, omdat in het overigens fraai geschreven Handschrift de *u*, *v*, en *n*, de *nu*, *vu*, *un*, *nn*, *mi*, *im*, de *f* en *s* en meer andere letters niet met zekerheid te onderscheiden zijn. Van daar dat eenige dier woorden verkeerd gedrukt zijn, gelijk wij eerst, na het afdrukken van den tekst, bij het nauwkeurig bestudeeren van het geheel en het vervaardigen van het glossarium, hebben ontdekt. Dit is een misstand, die evenwel bij het gebruik niet veel bezwaar zal opleveren, omdat wij zoowel in het glossarium als in de lijst der drukfouten de verkeerde lezingen zorgvuldig hebben aangewezen en verbeterd.

Van alle uitlegkundige aanteekeningen hebben wij ons onthouden; alleen hier en daar, waar het noodig was, hebben wij ons een enkele critische aanmerking op den tekst veroorloofd. Het scheen ons doelmatiger ten opzichte van een werk, dat uit den aard der zaak meer nageslagen dan achtereen doorgelezen zal worden, de woorden, die verklaring behoefden, in een glossarium bijeen te stellen, dan waar zij het eerst voorkwamen, aan den voet der blz. te behandelen. Aan dit glossarium zijn door velen bijdragen geleverd. De steller van dit voorbericht heeft het bewerkt met hulp en voorlichting der overige leden van de Historische Commissie en van een aantal leden der Maatschappij, die hij niet met name vermelden zal, maar dien hij hier zijn dank voor de verleende hulp openlijk betuigt. Om de samenwerking van zoo velen verdient dit werk inderdaad een werk der Maatschappij te heeten, niet slechts op haar last en kosten uitgegeven, maar door den arbeid van verschillende harer leden, naar dat ieders hulp gevorderd werd, tot stand gebracht.

Tot toelichting der stoffe, die in de Informatie vervat is, scheen ons de tijd nog niet gekomen. Wij hebben, hoewel ongaarne, de talrijke aanteekeningen, die als vrucht onzer nasporingen op ons doorschoten exemplaar geschreven staan, ongedrukt gelaten, omdat wij begrepen dat slechts een gering gedeelte der bouwstof, waaruit een volledige commentaar op de Informatie samengesteld moet worden, vooralsnog voorhanden was. In de eerste plaats moest vooraf de Informatie van 1496 worden uitgegeven; verder uit de Gemeente-archieven bijeengezocht wat op de korte berichten onzer Informatie betrekking heeft. Van dien aard zijn de kohieren van den 100^{en} penning van 1492 (zie bl. 383, 385, 386), de waakboeken en schotboeken, de rekeningen van inkomsten en uitgaven en wat niet al. Dat alles kan slechts door den gemeenschappelijken arbeid van velen worden bewerkt. Wij wenschen onze uitgaaf beschouwd te hebben als een legger, waarop jaren achtereen door een aantal deskundigen worden aangeteekend

alle verspreide berichten, alle nog onuitgegeven bescheiden, die tot verklaring kunnen dienen. Het zal ons aangenaam zijn indien bij voorkeur de Mededeelingen der Maatschappij tot het plaatsen van zulke aanteekeningen worden gekozen: het schijnt eigenaardig, dat al wat strekken moet tot opheldering van een door de Maatschappij uitgegeven oorkonde, in haar werken bijeen worde gebracht, opdat die stof later geschift en verwerkt, van harentwege als toevoegsel kan worden uitgegeven. Daartoe roepen wij bij deze de hulp van al onze medeleden in.

Leiden, 20 Sept. 1866 R. FRUIN.

Alsoe de Keyser ende onsen genadighen heere de Eertshertoge gediscerneert hebben zeeckere huere opene brieven, daerof tinhouden van woerde te woerde hier naer volcht.

Maximiliaen, by der gracie Goods gecoren Keyser, altijdts vermeerder srijcx, Coninck van Germanien, van Hongrien, van Dalmatien, van Croatien etc. Ende Karel by der selver gratie Eertshertogen van Oistenrijck, Prince van Spaengien, van den twee Cecillien, van Jherusalem etc. Hertogen van Bourgoingnen, van Lotharingen, van Brabant, van Styer, van Karinte, van Crain, van Limbourch, van Lucembourch ende van Geldre, Graven van Vlaenderen, van Habsbourch, van Tyrol, d'Artois, van Bourgoingnen Pelsgrauen, ende van Henegouwe Lantgraven van Elsatte, Princen van Zwaven, Marcgraven van Bourgauw ende des heilicx rijcx, van Hollant, van Zeellant, van Phirt, van Kiburch, van Namen ende van Zutphen Graven, Heeren van Vrieslant, van den Windismarck, van Portenauw, van Salms ende van Mechelen. Onsen lieven ende getrouwen heeren Floris van Egmondt, heere van Sinte Mertinsdijck, onsen neve ende stedehouder generael van Hollant, Zeellant ende Vrieslant, heeren Janne, heere van Berghen, heere Roelant le Fevre riddere, heere van Themsecke, van Liesvelt etc., tresorier generael van onsen financien, ende in zijner absencie aen Chaerles le Clerc, oock tresorier van den selven financien, heeren Janne Carondelet, deken van Besançon, meester Willem de Margues, onsen procureur generael, Floris van Wijngaerden ende meester Vincent Cornelissen, meester in onsen rekencamere van Hollant, alle onse raiden saluyt. Alsoe tot onser kennessen gecommen es, dat, overmits de laetste bede ende oorloge van Gelre, ende die groote ende zware stormen ende onweder, die binnen zeeckere jaeren haerwaerts tot diverschen stonden geweest ende geregneert hebben gehadt, onse ondersaten van Hol

lant ende Vrieslant in diverschen steden, dorpen ende quartiere, sonderlinge up die palen ende frontieren van den voors. lande van Gelre, ende de ghene die naeste der zee gelegen zijn, zoe verbrant, gevangen, gepillieert, geschat, bebloyt ende beseadicht zijn geweest, dat hen niet mogeliek en es huere schaden ende lasten te mogen becommen, noch vervallen, ende noch min hueren tax ende portie, zoe van onsen beden ende subventien als van den penninghen, die ommegeslagen wordden om die oncosten ende lasten van den gemeenen lande, up te brengen noch te betailen; die eenige van hen zijn oock by der ouder schiltaile van den lande veel hooger getaxeert, geset ende gelast nae hueren staet ende faculteyt dan zy behooren, ende hebben mitsdien gratie en quijtscheldinge van ons moeten verwerven van tmeeste deel van hueren voors. tax, ende es te vermoeden dat zy by lancheden van tijden zoe vervallen ende verminderen sullen van hueren goede, dat zy tlant sullen moeten ruymen ende abandonneren, tot huere geheele destructie, ende sullen oock de ghene, die nu wel gestelt ende in goeden state zijn, zoe bezwaert wordden, dat zy die lasten niet en sullen connen ofte mogen dragen, daer uyt wy groote merckelicke schade ende verlies lijden sullen in onsen penninghen, zoe van onsen demeynen ende beden als andere rechten, die wy aldaer heffende ende gebruyckende zijn. Om alle welcke lasten ende gebreecken te beteren ende voorder inconvenienten, die daeruyt zouden moghen commen, te verhoeden, niet mogeliek en es bat noch gevueglijcker te remedieren ende versien dan by vernyeuwinge van der voors. schiltaele. Soe eyst dat wy, desen aengesien, begerende hier inne te versien, zoe tot verlichtinge van onsen voors. ondersaten als tot onderhoudenisse ende bewaernisse van onsen rechte, hebbende hierup rijpe deliberatie van raide gehadt met die presidenten ende luyden van den raide by ons wesende ende te Mechelen residerende: ontbieden u daeromme, daertoe committerende mits dezen onsen brieve, dat ghy alle zesse tsamen, die vijf, viere oft drie van u, die best daertoe sullen connen ende mogen verstaen, treet ende reyst van stonden aen in onsen voors. lande van Hollant, ende in elcker stede ende quartiere van dien, daert van noode wesen sall. Ende aldaer mit u geroupen ende genomen uyt elcken van den zess hooftsteden eenen notabel persoen, zulck als zy daertoe sullen willen ordonneren ende deputeren up dat hen goetdunct, ende alle andere die daer over behoeven sullen geroepen te zijne, naer dien ghy u eerst ende allvoeren duechdeliek ende volcomeliek geinformeert sult hebben van den state, faculteyt ende gelegentheyt van den steden, dorpen ende plecken

van den selven lande over all, ende van den ondersaten ende ingeseten van dien: procedeert tot vernyeuwinge van der voors. schiltaele, taxerende ende settende by dien rechtvaerdelijc ende in consciencie eenen yegelick, zoe van den steden als van den platten lande, nae zijnen staet, macht ende rijckdom, sonder faveur oft dissimulatie, noch yemant daerinne te sparen oft ombehoirlick te verlasten, om navolgende de selve nyeuwe schiltaele by elken te contribueren ende gelden zijnen taxt ende portie, zoe van onsen beden ende subventien voorscreven als van den anderen penninghen die binnen die selve landen van nu voortaen geconsenteert ende ommegeslagen sullen wordden tot behouf ende omme die gemeyne oncosten ende lasten van den voors. landen te vervallen ende up te brengen; bedwingende ende doende bedwingen de voors. schiltaele te doen ende laten maicken ende die te accepteren, onderhouden ende achtervolgen alle die ghene diet behoeven sall realicken ende by faytte, sonder verdrach of dissimulatie, ende nyetjegenstaende oppositie ofte appellatie gedaen ofte doen ter contrarien, ende sonder achterdeel van dien, want ons alsoe gelieft. Ende des te doen geven wy u volcommen macht, auctoriteyt ende sonderling bevel, ontbieden ende bevelen allen onsen rechteren, justicieren, officieren ende ondersaten, dat zy u dit doende mit datter aencleeft ernstelick verstaen ende obedieren ende u doen ende geven hulpe, raedt, troost ende bystendicheyt up dats noodt zij, ende zijs by u versocht wordden, cesserende alle beletten ende wederseggen ter contrarien. Gegheven in onser stadt van Bruessel, den XXII^en^ dach van Junio int jaer ons heeren duysent vijf hondert ende vierthiene, ende van den rijcken van ons Keyser te wetene van Germanien t 29te, ende van Hongrien etc. t 25te. *Aldus onderteyckent:* Per Imperatorem etc. Margareta. *Ende hier onder stont gescreven:* By den Keyser ende mijnen heere den Eertshertoge in hueren raide, *ende geteyckent* Verde Rue.

Soe hebben wy, commissarissen, in de voors. commissie verclaert, tsamen vergadert wesende in den Hage, omme achtervolgende onze voors. commissie voorts te procederen, nae diversche communicatien daerup tsamen gehouden, gemaickt zeeckere ar^len^ daerup dat ons dochte dat wy ons behoerden te informeren, omme tot rechter kennesse te commen van den rijckdom ende belastinge van elcke stede ende dorp int particulier, ende oock geconcipieert de forme van eenen eedt, die wy den persoenen ofnemen zouden, diet van noode wesen zoude te hoeren; van welcke articulen ende forme van eedt, oock de teneur hier naer volcht.

Instructie voor den commissarissen upte informatie die by hem luyden van noode es gedaen te werdden in Hollant ende Vrieslant, daer uyt men commen zoude mogen tot vernyeuwinghe ende gelijckheyt van den schiltaelen.

In den grooten ende cleynen steden.

1°. Eerst te sien die rekeninghen van den selven steden, omme daer by te weten tgeheele ende jaerlicx innecommen van dien.

2°. Ende daertegens te zien die erf-, loss-, ende lijfrenten, die zy wederomme schuldich zijn, wanneer de selve renten vercoft waeren, waertoe die penninghen van der selver vercoopinghen besteet zijn, ende voorts de ordinarise ende extraordinarise lasten van der selver stede, ende dat achterwesen van dien.

3°. Te weten wat excijsen ofte ongelden men in elck stede geeft up wijn, bier, coeren ende anders.

4°. Te weten de menichte van den haertsteden aldaer, ende hoeveel dat de selve haertsteden de naeste thien jaeren gemeerdert ofte gemindert zijn geweest, alsoe wel in den prise als in den getale.

5°. Van gelijcken aldaer te weten de menichte van den communicanten, ende hoe veel de selve oock gemeerdert ofte gemindert zijn geweest binnen thien jaeren haerwaerts.

6°. Item upte gemeene neringe, faculteyt ende rijckdom van der selver stede int generael, ende upte rijckdom van den rentiers ende andere persoenen int particulier, alsoe nae als men sall mogen.

Upte dorpen ende platte landen.

1°. Te weten de menichte van den haertsteden aldaer, ende hoe veel dat de selve oock gemeerdert ofte gemindert zijn de naeste thien jaeren.

2°. Desgelijcx upte menichte van den communicanten.

3°. Upten staet van elcken dorpe, te weten wat exchijsen zy up byer, wijn ende andere goeden stellen, ende wat erff-, loss- ofte lijfrenten zy schuldich zijn, wanneer die vercoft, ende waertoe zy die penninghen van den selven vercoopinghen verbesicht hebben.

4°. Item, voorts te informeren hoe zy gewoenlick zijn de beden ende ommeslagen onder maleanderen te vinden, te weten, als zy hondert Rinschguldens current te gelden hebben, wat alsdan elcks kerf ofte schot-

pond, geeft, ende hoeveel kerven ofte schotponden dat zy hebben, ende hoe rijck dat zy elcke kerf ofte schotpont estimeren.

5°. Item, waermede dat zy hem generen, hoeveel lants in elcken dorpe gelegen es, die menichte die binnen den selven dorpe behoert, ende tot wat prijse tselve landt aldaer staet te coop ende te huyere. Ende hoeveel lants dat binnen elcken dorpe gebruyct wert by cloosteren ofte andere geestelicke persoenen, desgelijkcx van poorteren van steden, dat de innegeseten van den dorpen selver plagen te gebruycken, die mede schot gaven, ende of de selve cloosters ende poertrien mitten anderen van den dorpe niet en contribueren. Ende in dien gevalle te weten van den selven cloosters of die goeden geadmortiseert zijn, ende daerof te nemen copie van hueren title.

6°. Ende te weten tot wat laste van dijckaetge, sluysgelt of anders tlant onder elcken dorpe gelegen staet, ende wat tselve wel jaerlicx bedraecht upte margen.

Copie van den eedt.

Ghy zweert by God ende upte verdoemenisse van uwer zielen, dat ghy ons de gerechte waerheyt seggen sult van all tguendt dat wy u vragen sullen, die rijckdom, belastinghe ofte de staet van desen stede van (A) aengaende, alsoe wel int generael als particulier, niet uytgesondert, navolgende zeeckere articulen, die wy u lesen zullen, ende dat ghy daer nyet inne simuleren, achterhouwen ofte yet af verzwigen en sult, nae uwe beste wetenscip, om singulier ofte gemeen prouffit, om gunst, nijt, haet, ofte eenige andere saycken. Alzoe moet u God helpen ende alle zijne heylighen.

DIE STEDE VAN HAERLEM.

Ende dit gedaen, soe zijn upten 29^{en} in Augusto MDXIV gereyst de vijf van ons tot Haerlem, als: Roelant le Fevre, Jan Carondelet, Guill. de Margues, Floris van Wijngaerden ende Vincent Cornelissen. Ende hebben des anderen daechs upt stadthuys vergadert wesende de burgermeesters ende scepenen der selver stede gethoent onse voors. commissie, ende begeert achtervolgende dien dat zy deputeren zouden willen eenen van hemluyden om ons adressche te doene in tguendt dat wy behouven zouden, ende tegenwoordich te wesen by de informatie die wy te doen hadden; daertoe zy, nae communicatie mit rijckdom ende vroescip gehouden, deputeerden Frederick Deyman hueren tresorier: ende hebben gedaen ende bevonden dat hier naer volcht.

Eerst, upt I^{e} ar^{el} van der voors. instructie soe hebben wy gesien de rekeningen van tgeheele inncommen van der voors. stede van 12 jaeren herwaerts, ende bevinden dat alle de exeijsen van der stede voor die eerste vier jaeren van den eersten staet, die inginghen prima Septembris 1501 ende expireerden ultima Augusti 1505, gelaten waeren, by appoinctemente van den commissarissen, acht persoonen, poorters der selver stede, om den prijs die zy te voeren gegouden hadden, mit laste van zeeckere leeninge, tsjaers om . . . . 17418 ɫɫ van 40 groten.

By den tweesten staet van vier jaeren, die expireerden ultima Augusti 1511 [1]), zoe waeren alle de voors. exchijsen verpacht int openbaer den meest daeromme biedenden tsjaers om . . . . 18900 ɫɫ.

Behalven den exeijs van den coomans, scoenmaickers, eelmaickers ende smeden die nu afgeset zijn, die up die tijdt gouden tsjaers . . . 138 £.

Binnen den staet van de leste vier jaeren, die expireerden ultima Augusti 1514, soe hebben wy gesien ende gevisiteert de rekeninghen van

---

[1]) In de omschrijving der drie verschillende staten schuilt een fout: de laatste eindigt met ult^{o}. Aug. 1514 en begint dus 1 Sept. 1510, bijgevolg moet de voorgaande met ult^{o}. Aug. 1510 (niet 1511) eindigen.

der selver stede, ende van den innecommen en uytgeven van dien gemaect een staet, by den welcken men bevint, dat van den wijn exchijns gecommen ende gereeckent es, binnen de selve vier jaeren, 9246 ℒ 3 ß; facit voor een jaer . . . . 2311 ℒ 10 ß 9 d.

Item van den bier exchijs binnen de voors. vier jaeren 26657 ℒ 3 ß 7 d. ob; facit als voeren voor een jaer . . . . . 6664 ℒ 5 ß 10 d. ob.

Item van den Hambourger ende vreemde bier exchijns binnen de voors. 4 jaeren 3156 ℒ 1 ß 9 d.; facit voor een jaer . . . . 789 ℒ 5 d.

Item van dat molengelt binnen de voors. 4 jaeren 12152 ℒ 11 ß 10 d.; facit voor een jaer als voeren . . . . 3038 ℒ 2 ß 11 d.

Item van dat scrijfgelt van den koorne binnen de voors. 4 jaeren 2638 ℒ 9 ß 9 d. ob.; compt voor een jaer als voeren . . . 659 ℒ 12 ß 5 d.

Item van dat brouwergelt van den bier in de voors. 4 jaeren 24095 ℒ 8 ß; facit voor een jaer . . . . 6023 ℒ 17 ß.

Van den 50sten penninck van alden huysen die vercoft werdden binnen Haerlem, daerof gecommen es in de voors. 4 jaeren 1312 ℒ 4 ß 6 d.; facit voor een jaer . . . . 328 ℒ 1 ß 1 d. ob.

Van den 25sten penninck van alle erffenissen ende besterfnissen is gecommen in vier jaeren 612 ℒ 2 ß; facit voor een jaer . . 153 ℒ 6 d.

Van de wage mitten butter exeijs is gecommen in vier jaeren als voeren 1615 ℒ 5 ß; facit voor een jaer . . . . 403 ℒ 16 ß 3 d.

Van den vleyschassijs in gelijcke 4 jaeren 1005 ℒ 10 ß; facit voor een jaer . . . . 251 ℒ 7 ß 6 d.

Van den turffassijs die mit scepen vercoft wert in vier jaeren 957 ℒ 10 ß; facit voor een jaer . . . . 239 ℒ 7 ß 6 d.

Van den turfassijs die mit wagens vercoft wert in gelijcke vier jaeren 51 ℒ 10 ß; facit voor een jaer . . . . 12 ℒ 17 ß 6 d.

Van den reepe ende ellemate van tlindelaicken dat aldaer vercoft wert, daerof gecommen es in gelijcke vier jaeren 410 ℒ; facit voor een jaer 102 ℒ 10 ß.

Van de craen es gecommen in de voors. vier jaeren 134 ℒ 10 ß; facit voor een jaer . . . . 33 ℒ 12 ß 6 d.

Van de hopmate mitte hopassijs in 4 jaeren 129 ℒ; facit voor een jaer 32 ℒ 10 ß.

Item van den brandenwijnassijs es gecommen in de voors. vier jaeren 149 ℒ; facit voor een jaer . . . . 37 ℒ 5 ß.

Item van de visscherie van der vaert mitter stede vest in vier jaeren 29 ℒ; facit . . . . 7 ℒ 5 ß.

Item van de correctien ende brueeken in vier jaeren 356 ℒ 18 ß 4 d. facit voor een jaer . . . . 89 ℒ 4 ß 7 d.

Somma van den geheelen inneecommen van der voors. stede van Haerlem voor een jaer 21177 ℒ 1 ß 10 d. ob. van 40 grooten.

Nota dat de manneneloesteren, dier zess in de stede van Haerlem zijn, geen exchijssen en geven, noch de Clarissen, maer de andere vrouwencloosters appoinctieren jaerlicx mitter stede van hueren exchijs. De hoochste en geeft maer 15 Rinschgulden, ende de minste 8 Rinschguldens sjaers, dat in den pachte van den bierexchijs begrepen es.

Ende men geeft achtervolgende den staet van exue den thienden penninck van tgeheele goet, te weten, die vaeren wonen ter plaetsen daer geen composicie en es, maer die te Dordrecht, Delft, Amsterdam ofte ter Goude vaeren die zyn vrij et econverso.

Up IIe ar^{el} soe bevinden wy by de voors. rekeninghe dat de voors. stede schuldich es diversche erff, loss- ende lijfrenten, gelijck dat hier naer volcht.

Eerst aen oude erfrenten, daer de stede over lange mede belast es geweest, 420 gouden guilhelmus schilden 4 gouden nobelen ende 10 schotponden: valent in ponden van 40 grooten . . . . 634 ℒ.

An lossrenten, vercoft in den jaere 1472 ten laste van der graeflickheyt, ende die thueren laste gecommen zijn by teasenbroot in den jaere 92, 900 ℒ^t, daerof verloot es 36 ℒ, ende by Frans de Witte van den penningen van der exue gelost es 7 ℒ [1]), blyft . . . . 857 ℒ.

An losrenten vercoft int jaer 1475 upter stede wage . . . . . 144 ℒ.

An lossrenten, vercoft in den jaere 1478 tot laste van der graeffelicheyt die oock in den jaere 92 thueren last quamen, 336 ℒ, daerof oock 36 ℒ verloot zijn, blijft noch. . . . . 300 ℒ.

An losrenten vercoft in den jaere 82, 83, 84 ende 85 in de oorloge van Utrecht, boven 45 ℒ sjaers die oock verloot zijn, 2580 ℒ 14 ß.

An losrenten, die de pachters van der assijsen in den jaeren 1505 ende 10, navolgende den staet, upte stede hebben voor 22200 ℒ die zy aen penninghen verschoten, daer veel afterstallen tot prouffijt van der stede mede gelost ende gequeten zijn, ende dit ter lossinge den penninck zestiene . . . . 1387 ℒ 10 ß.

---

[1]) Het hs. heeft verkeerdelijk 52: LII in plaats van VII.

An losrenten ter lossinge den penninck 18, die ingaen zouden prima Septembris 1514, tot behouf van den poorteren ende inwonende der selver stede, voor zeeckere penningen by hemluyden upgebracht by maniere van schattinge, te weten 15403 ℒ 2 ß 9 d., die gegadert zijn geweest upte hoofden van der stede, daerof zy betaelden van 263 ℒ 11 ß voor heurluyder portie in de 122000 ℒ ommegeslegen om thelegg van Weesp, ende 8550 ℒ in de betaelinge van den 30000 ℒ ommegeslagen in Januario 1507 secundum cursum curie Hollandie, in de 109000 ℒ, ende 60000 ℒ gevallen Kerss. 7 ende Sint Jan 8, ende tsurplus es besteet in de defensie ende beschermenisse van der stede. Ende andere 8621 ℒ by hem upgebracht tot twee stonden by gaderinge van den hondersten penninck, als in Maerte 1511, 4439 ℒ, ende in Januario 1512 secundum cursum curie 4182 ℒ, die besteet zijn in huerluyder portie van den ommeslagen van der oorloge, bedragende de rente, die zy daeromme versegelt hebben ende versegelen sullen by estimatie . . . . 1350 ℒ.

Item an lijfrenten, die zy vercoften ten laste van der graeflicheyt in den jaeren 1449 ende 56, die in den jaere 92 oock thueren laste quamen, die noch bedragen . . . . 90 ℒ.

Ende an lijfrenten, by hemluyden vercoft zedert den jaere 1480 totten jare 90 overmits de oorlogen van Utrecht, Rotterdam ende anders, boven all tguendt datter af verstorven es, ... 9056 ℒ 18 ß 1 d.

Somma van alle de voors. erf-, los- ende lijfrenten 16400 ℒ 2 ß 1 d.

Ende de andere lasten die zy jaerlicx hebben, an pachten die zy betaelen, cleederen, wedden, reysen, bodeloonen ende anders, bedragen, navolgende een staetken daerof gemaickt van 4 jaeren eyndende ultima Augusto 1511, 12, en 13 ende 14, sjaers . . . . 3509 ℒ 7 ß 3 d. [1]).

Somma van den voors. twee partijen van uytgeven 19909 ℒ 9 ß 5 d.

Ende den ontfanck beloipt, alst blijct hier voeren, 21177 ℒ 1 ß 10 d. ob. zoe blijft daer zuvers dat de stede goet compt 1267 ℒ 12 ß 5 d.

Tegens welck zuver de stede te dragen heeft de last van de jaerlicxe reparatien van bruggen, poorten, mueren ende anders, bedragende tsjaers by estimatie . . . . 600 ℒ.

Item huerluyder portie in de ordin. bede van den 60000 ℒ 5263 ℒ 11 ß.

Ende huerluyder portie in de ommeslagen van des gemeen lants renten

---

[1]) Lees: 4 d., anders hapert er iets aan de rekening.

bedragende jaerlicx, daer zy geen gratie inne en genyeten, omtrent 2600 £.

Voor dese 3 partyen . . . . 8463 £ 11 ß.

Rest dat zy jaerlicx te veel belast zijn van . . . . 7195 £ 18 ß 6 d.

Schulden ende lasten daer de voors. stede noch inne es.

Die stede is schuldich gebleven Frederick Deyman, hueren tresorier, by zijne leste rekeninghe eyndende ultima Augusti 1514, 8801 £ 9 ß 8 d., daer tegens hy noch te ontfaen heeft van den hoginge van den renten van den penninck 16 tot 18 omtrent 1600 £, blijft dat men hem schuldich es, ende dat gereet upgebracht moet wesen, alsoe de selve penningen weeskinderen ende andere ontleent zijn . . . . 7201 £ 9 ß 8 d.

Item zy zijn noch schuldich heurluyder portie in den ommeslach van des gemeen lants renten van den termijn van Sint Jan 14, alsoe die noch niet ommegeslegen en es. . . . . 1300 £.

Item zy zijn schuldich van reparatie die zy an der stede muveren ende toornen gedaen hebben, boven de 5319 £ 10 ß die zy de naeste 4 jaeren uyten buydel gegadert hebben, omtrent . . . . 600 £.

Item noch zijn zy ten afteren den rentiers een geheel jaer renten, alsoe zy een jaer nae den dach betailen, bedragende nae de rekeninghe, mitsdat men de non miserable maer halve renten en betaalt 13640 £ 5 ß 3 d.

Item zijn noch schuldich den rentiers van afterstallige renten, navolgende de staet daer of gesien . . . . 69876 £ 19 ß.

Boven alle de voors. lasten hebben zy moeten up brengen uyten buydel, zedert den jaere 1494, dat de leste verpondinge geschiede, totten jaere 1501, inganck van hueren staet, gelijck by rekeninge bevonden es, daerof zy niet gerembourssee rt en zijn geweest.

Eerst dat gegadert was in Meye 1495 van elcke 100 Rinschgulden die elck rijck was 8 st. dat bedrouch . . . . 1911 £ 15 ß.

Item in Novembri daeran gegadert den hondertsten penninck bedragende 4437 £ 12 ß.

In den jaere 96 gegadert den 100ste penninck ende bedrouch 4394 £ 16 ß.

In den jaere 98 was hooftgelt upgestelt, te weten up elcken poorter boven de 15 jaeren wesende, niet om broot gaende otte van den heyligen geest levende, teleken vierendeel jaers eenen stuver, dat beliep voor teerste quartier jaers, versehenen Jacobi 98 . . . . 209 £ 4 ß.

In den selven jaere 98 gegadert den 50en penninck ende bedrouch 11063 £ 12 ß.

In den jaere 99 den 100ste penninck . . . . 5502 £ 14 ß 9 d.

Noch was int selve jaer van 99 ommegeslagen 15 st. up elcke 100 inschgulden ende bedrouch . . . . 4018 £ 4 ß 4 d.

Ende in den jaere 1500 waeren gegadert 25 st. up elcken 100 Rinschulden ende bedrouch . . . . 6363 £ 12 ß 3 d.

Up IIIe artyckel hebben wy bevonden dat zy geven de navolgende asijsen ende ongelden, te weten:

Van den wijn, de vierde kanne.

Van elcke tonne biers binnen Haerlem gebrouwen ende gedroncken 0 stuvers.

Van der tonne Hambourger biers oft ander bier buyten gebrouwen 18 tuvers.

Zy geven molengelt, te weten van een sack van twee achtendeel tarven, maickende een viertel Antwerper maet, 4 stuvers.

Van een sack roggen ofte mastelluin 2 stuvers.

Van eenen sack erweten, boonen of spelten 3 groten.

Van eenen sack garsten ofte bouckweyten 2 groten.

Van eenen sack haveren 1 groten.

Van scrijfgelt van tcoern dat binnen der stede upgeleyt wert, van een oet van 16 sack tarwen 3 groten.

Van thoet roggen 2 groten.

Van een hoet garsten, erweten, boonen, spelten of boucweyten 1½ roten vls.

Van een hoet haveren ende hoppe 1 groten.

Van een hoet souts 12 groten.

Van elck hoet assch souts 4 groten.

Item van elcke broutte biers die aldaer gebrouwen wert geeft men 24 , twelck dat brouwergelt hiet.

Item men geeft van alle vercoopinge van huysen ende erven, die binen der stede vrijheyt vercoft werdden, den 50en penninck.

Item van alle besterften ende erfnissen, uytgeseyt van den vader ende noeder up tkint et econverso, den 25en penninck.

Item men geeft van waegegelt ende butter assijs van elcke tonne butters 2 ß.

Van andere butter 1 ß.

Ende van weechgeldt 2 ß.

Item vleysassijs van elcken osse ofte quene die aldaer geslegen wert 4 ß.

Item van een koe 2 ß.

Item van een varcken, scaep of calf 1 ß.

Van een lam ½ ß.

Van twee zijden speex, die van buyten inne gebracht wordden, 1 blanck.

Van alle vleysch dat van buyten inne gebracht wort, naer advenant.

Item van turf, die mit scepen aldaer gebrocht ende vercocht wert, den 20en penninck.

Van den turf, die mit wagens ende carkens aldaer vercoft wert, den 20en penninck.

Item van elck webbe lindelaickens dat aldaer vercoft wert, 1 groot.

Ende van elck 100 ellens 1 groten.

Item van hoppegelt van elck hoet 1 ß.

Ende de clooster geven 6 ß omdat zy geen coorn gelt en geven.

Item van brandewijn den 4e penninck.

Upt IVe articule soe hebben wy ontboden de hooftmans der selver stede, alsoe de stede gedeelt es in 23 deelen, ende elck deel heeft 2 hooftmans, die ons by eede overgebracht hebben, elcx in zijn quartier, by gescrifte, tgetal van alle de huysen der selver stede, ende bevinden datter zijn in als 2714 haertsteden, daerof datter zijn zoe ledighen huysen als de ghene die vergaen ende ofgebroecken zijn, 510 haertsteden, ende arme huysen, die niet mede contribueren ofte gelden en mogen, 960, zoe datter maer 1245 haertsteden en blijven, die gelden ende geven mogen, daer inne begrepen zijn 87 rentiers ende 75 brouwers. Ende hier en boven zijnder in de selve stede 7 mannencloosters, de cellebroeders daer inne begrepen, 12 vrouwencloosters ende een baghijnhof, zes gasthuysen ende een heylige geesthuys. Ende aengaende den prijs seggen de voors. hooftmans eendrachtelich, elck bysonder gehoert, dat de huysen wel den derden penninck geargert zyn binnen thien jaeren harwaerts, alsoe te Haerlem neringe noch welvaert en es, oock mede omme tmolengelt ende andere assijsen die te groot om dragen zijn.

Upt Ve arle hebben wy ontboden ende gehoert gehadt de navolgende persoonen. Eerst meester Reynier Wynant, oudt omtrent 63 jaer, als hier voortijts gedient hebbende in de cure van Haerlem, zoe als vicecureyt als

cappellaan, omtrent 32 jaeren; die seyt, dat binnen de voors. tijdt dat hy de selve cure bedient heeft gehadt, te weten omtrent 29 jaer als cappellaen ende de leste 2½ jaer als viceecureyt, dat omtrent 1½ jaer geleden es, dat hy niet gedient en heeft, in de selve cure geweest zijn omtrent 14000, 13000, 12000, maer int leste dat hy afginck en hadde hy maer omtrent 10000 communicanten, daerof hy maer van den 8000 en ontfinck, mits dat die andere 2000 arm waeren, daer inne begrepen zijn alle de ghene die onder de prochie van Haerlem zijn, alsoe wel binnen der stede als in den dorpen onder de voors. stede gelegen, die te Haerlem ter kercken behoeren, gelijck Heemstede, Overveen, Tetroede, Aelbertsberge, Schoten, Haerlemmerleede ende Scalckwijck; maer hoe veel die communicanten van buyten dragen en weet hy niet te verclaeren, maer dat sal men mogen versoucken aen den cappellanen die de cappellen van den voors. dorpen van buyten bedienen, affirmerende tguendt dat voors. in verbo sacerdocii, zijn handt up zijn borst leggende, warachtich te wesen.

Meester Laureys Pieterss. oudt 35 jaeren, meester Simon Jacobszoon oudt 64 jaer, meester Cornelis Garbrantszoon oudt 34 jaeren ende Heer Claes Claeszoon oudt 34 jaeren, als nu cappellanen binnen der voors. kercke, gevraecht upt inhouden van den voors. V^en^ articule, seggen te weten de voors. meester Symon, die gedient heeft als cappellaen omtrent 30 jaeren, Meester Lauris 10 jaeren, meester Cornelis ende heer Claes elcx 4 jaeren, als dat, nae dat zy nu connen mercken, zoe en zijnder maer omtrent 10000 communicanten, zoowel buyten als binnen der stede, ende daer te voeren zoe hilden zy tgetal voor 14000, ende ist tgetal alsoe gemindert geweest de naeste vier of vijf jaeren haerwaerts. Ende van den voors. 10000 communicanten dier nu zijn en iss maer omtrent 8000 die betaelen, ende weten tgetal van den voors. communicanten by tbroot dat zy de hoochtijden administreren, ende dunckt hem dat die van buyten bedragen mogen omtrent 1000 communicanten. Nietmin, omme dat int seecker te weten, soe mach men dat ondersoucken onder de cappellanen die de voors. kercken van buyten bedienen, ende affirmeerden die alle vier in verbo sacerdocii, elck haer handt op haer borst leggende, warachtich te wesen.

Upt VIe articule soe hebben wy ontboden ende gehoert den 2^en^ in Septembri voors. Jacob Hendricxz. wantsnijder oudt 62 jaer, Pieter Hermanszoon brouwer oudt 46 jaer, Willem Dirkzoon wantsnijder oudt 46

jaer, Jacob Janszoon brouwer oudt 42 jaer ende Jan Foppezoon lindelaickencooper oudt, zoe hem geseyt es, 60 jaer: die welcke zijn van de zeven die gecoren zijn, mit twee andere, als Evert Pieterszoon ende Rybbert Ysbrantszoon, die alsnu absent zijn, omme te stellen ende te taxeren mit die van der wet de vroetscip ende rijckdom van der selver stede, zoe wanneer men aldaer eenige extraordinarise lasten ommeslaet: alsoe by den lesten staet by den commissarissen by advise van den rijckdom ende vroetscip geordonneert was, dat men, als men eenige extraordinarisse settinge doen soude, zoe soudt men kiezen 7 persoonen uyter vroetscip die de wet stellen zouden, ende dat gedaen zoe souden die van der wet nemen vier uyter vroetscip, die mitter wet de zeven stellen zouden, ende dat gedaen bleven die vier after; ende die van der wet mitter voors. zeven waeren geordonneert voorts de rijckdom, vroetscip ende tgeheele corpus van der stede te stellen elcx int particulier. Achtervolgende dien hebben zy de leste twee settingen gedaen int jaer van 1511 ende 12. Dewelcke by hueren eeden geseyt ende verclaert hebben tguendt dat hier naer volcht. Eerst, aengaende de neringe, dat de brouwerie de meeste neringe plach te wesen ende noch es, daer die poorters van der stede hem meest mede plagen te behelpen; daar nae die draperie, lindelaickencoopen ende seeepmaicken. Seggen voorts, aengaende de brouwerie, datter nu maer 74 oft 75 brouwerien en zijn, daerder vuer 10 oft 12 jaeren wel 150 brouwerien waeren.

Aengaende de draperie en maict men nu, teen jaer deur tandere, maer 8 of 900 halve laickenen, ende over de neghen ofte thien jaeren werdden aldaer wel 2000 halve laickenen jaerlicx gemaict.

Aengaende tlindelaickencoopen, dat es genouch in eenen doen ende bet gemeerdert dan gemindert, maer het heeft prouffitelicker geweest dant nu es, alsoe men te veel borgen moet, ende dat de coopluyden vermenichvoudighen.

Ende aengaende tseeepmaicken dat es oock noch genouch in eenen doen.

Den selven voorts gevraecht van der faculteyt ende rijckdom van der stede int generael, seggen dat, waeren daer 8 oft 10 van den rijcxsten uyter stede, als Berckenroode, Bekesteyn, Willem van Loo, Houten Claes, Frans Geeritszoon, Andries van Foreest ende Jacob de Wael, van tsurplus en soude niet veel wesen; ende in teycken van dien zoe seggen zy dat de drie vierendeel van der stede hem selver niet onderhouden en zouden mogen, indien zy een maent sieck waeren, sonder van den heyligen geest hulp te hebben, ende dat men tselve wel bevinden

mach by tguendt dat de hooftluyden elcx in den hueren overgebracht hebben.

Seggen voorts dat in de settingen, daer zy over geweest zijn, Bekesteyn ende Berckenroode elcx gestelt zijn up een 28e deel, daer zy hem zeer of beclaecht hebben, maer souden zy deselve gestelt hebben naer advenant dat die andere poorters gestelt zijn geweest, zy souden deselve noch veel hooger gestelt hebben.

Den selven voorts gevraecht upte rijckdom van den rentiers ende andere int particulier, seggen dat zy anders niet en souden weten te seggen dan zy hier voeren geseyt hebben, maer wil men daer breeder of weten, dan sal men mogen sien by tscatbouck, dat onder de stede leyt, daer elck int particulier geset ende gestelt es geweest nae zijn goet, ende seggen voorts dat zy die armoede van der selver stede, ende hoe die dagelicx declineert, niet genouch en souden connen seggen; ende tmeeste prouffiit dat zy hebben dat es met Sparen.

Hebben voorts upten 5en in Septembri voors. gehoort de navolgende persoenen, omme daerby te weten, hoe de vaert van scepen gemeerdert ofte gemindert es, als Mertin Symonszoon oudt 57 jaer, Ysbrant Jacobszoon oudt 50 jaer, Dirrick Gerritszoon oudt 44 jaer, Pieter Dirxzoon oudt 48 jaer ende Gerrit Dirxzoon oudt 60 jaer, alle scippers, uytgedaen den voors. Ysbrant, die een houtcooper es, ende den selven gevraecht, hoe de vaert van scepen gemeerdert ofte gemindert es binnen Haerlem, seggen datter die drie deelen meer scepen voeren uyt Haerlem over 14 jaeren dant nu doen, alsoe te Haerlem geen neringe en es, maer moeten huere neringe haelen tAmsterdam, Deventer ende te Campen, of nae Brabant ende Zeelant.

Hebben voorts gehoert, tot versoucke van die van der stede, de molenaers, als Claes Keyser oudt 60 jaeren, Jan Meeuszoon oudt omtrent 60 jaeren, Symon Garbrantszoon oudt 48 jaer, Pieter Janszoon oudt 29 jaer, Claes Baertszoon oudt 23 jaer, seggen dat zy malen de vijf molens van der stede, ende dat drie van hemluyden wel malen zouden all tcoern dat binnen Haerlem gebact ende gegheten wert, ende dat mits dat de stede vergaet ende dat in de dorpen omtrent Haerlem gelegen meer backers zijn dant plagen, omme den exchijs die men te Haerlem geven moet van tmoelengelt.

Die voors. van Haerlem hebben ons noch doen overgeven tgetal van den brouwers, die zy nu hebben, ende hoe deselve gediminueert zijn zedert jaer van 94 harwaerts tot de leste verpondinge gedaen was, dat wy

by de depositie van warachtige tuygen alsoe bevonden hebben, te weten:

datter int jaer 1494 waeren 120 brouwers.
in den jaere 1495 „ 115 brouwers.
in den jaere 1496 „ 112 brouwers.
in den jaere 1503 „ 95 brouwers.
in den jaere 1504 „ 91 brouwers.
in den jaere 1510 „ 87 brouwers.
in den jaere 1511 „ 84 brouwers.
in den jaere 1512 „ 81 brouwers.
ende in den jaere 1513 „ 77 brouwers.

De voors. van Haerlem hebben ons den 5en in Septembri voors. noch overgegeven een blat papiers, daerinne verclaert staen de goeden van rijcxsten persoonen, die in de oorloge van Utrecht mit de stede contribueerden, die nu uyter contribucie zijn, behalve de middelbaer persoonen die oock wech ende verstorven zijn sonder getall.

Eerst dien huer goet al geheel uyter contributie es:

Pieter van Ruyvens goet. — Claes van Ruyvens goet. — Jan van Berckenroeden goet. — Jacob van Assendelfs goet. — Willem van Adrichems goet. — Evert Lappen goet. — Jan van der Mere de Jongen goet. — Meester Jan Dirxzoon goet. — Frans Direxzoons goet. — Arys Thomaszoon goet. — Claes van der Meren goet. — Meester Claes de Vriesen goet. — Alyt Sceffen Heindrixzoons goet. — Jan van Schotens goet. — Willem van Scagens goet. — Aelbert van Assendelfs goet. — Florys van Alphens goet. — Jacob Pieter Joordenszoons goet. — Thomas Thomaszoon goet. — Gerrit Claeszoon van Westzaenen goet. — Jacob Engbertszoon goet. — Gerrit van Schotens goet. — Dirrick Potters goet. — Jan Jacobszoons goet. — Claes Jacobszoons goet. — Jan van der Meere doude goet. — Meester Jacob Bouwenszoons goet. — Ysbrant uyten Hage goet. — Geurt Willem Direxzoon goet. — Willem Engbertszoon goet. — Oude Jan van Riek ende zijn susters goet. — Jacob Thymanszoon goet. De tweedeel uyter contributie.

Dese naergescreven persoonen es haer halve goet uyter contributie:

Willem van Berckenrooden goet. — Gerrit de Visschers goet. — Jacob van der Coulsters goet. — Cooman Dirick Gerritszoon goet. — Meester Pieter Ballincx goet. — Adam Gerritszoons goet.

Dese zijn mitte staet innegecommen ende en gelden mit dese stede niet.

Heer Gerrit van Reymerzwale ridder. — Joost de [b..] van Breederoede. —

Joost van Mynden. — Loyck van Treslongue. — de Jonckvrouwe van den Bossche

Twelck Dirrick van Bekesteyn oudt 60 jaeren, Willem van Loo oudt 45 jaeren, Gerrit Taems oudt 44 jaeren ende Gerrit van Warmont oudt 55 jaeren, burgermeesters, Claes Dircxzoon van Paenderen oudt 48 jaeren ende Gerrit Steffenszoon oudt 29 jaeren, scepenen van der stede van Haerlem, affirmeerden warachtich te wesen, uytgesondert, dat Gerryt van Schoten ende sommige andere die in een deels contribueren, maer datter veel meer es die geruymt zijn binnen den voors. tijdt, die niet en contribueren, dan zy hier voeren overgegeven ende verclaert hebben.

BEVERWIJCK.

Upten 24^en^ in Septembri 1514 gehoert Lodewijck Poes, oudt 45 jaeren, bailliu van Beverwijck, Jacob Saen schout aldaer, oudt 52 jaer, Dirrick Simonszoon burgermeester, 65 jaer oudt, Daniel Dirxzoon burger meester int voorleden jaer, 67 jaer oudt, Heindrick Gerritszoon, oudt 64 jaer, Tamis Lauriszoon, oudt 52 jaer, Joost Hugezoon, oudt 47 jaer, scepenen, Gerrit Gerritszoon, oudt 58 jaer, Pieter Dirxzoon, oudt 62 jaer ende meester Ysbrant, oudt 62 jaer, tresoriers, ende Pieter Woutersz oudt 55 jaer, secretaris van der selver stede, ende hebben by eede verclaert up tinhouden van der voors. instructie tguendt dat hier naer volcht: ende eerst,

Up I^e^ ar^le^ seggen dat zy geen rekeninghe en zouden weten te exhiberen, overmits dat die by den brant, die daer was Laurency anno 12, de rekeninghe van der selver stede mede verbranden, ende als van der rekeninghen zedert die tijdt, die en zijn niet gedaen overmits huere armoede, alsoe de tresoriers seggen, dat zy de rentiers niet betalen en mogen geheel, maer betaelen den eenen half ende den anderen een vierendeel, sulcx dat de rekeninghe die zy te doen hebben die staen up huer geloeve, want dat innecommen cleyn es ende zy en ontfanghen of uyt en geven eenen penninck niet, dan by weten van den burger meesters ende scepenen.

Seggen voorts dat zy zeecker inneconmen hebben van exchijsen, te weten, de zevende kanne van den wijn, ende van een vat biers 8 ß, hoedanich ofte van waer dat tselve es.

Item van eenen oss ofte koe 5 groten.

Van een vereken 1 ß

Van een scaep ½ ß.

Van een lam 1 oert.

Van 100 manden turf 3 gl.

Van 1000 tacken 1 braspenn.

Welcke exchijsen zy tsamen in een verhuyeren int openbaer den meest daeromme biedende by de halve jaeren, ende gelden by gemeene jaeren 500 of 550 Rh. gl. tsjaers.

Item van eenen sack terwe van twee achtendeel 1 ß.

Van eenen sack rogge 7 deuyts.

Ende van broot van buyten naer advenant, welcken exchijs gelt jaerlicx by de 100 Rh. gl.

Ende dese exchijsen en hebben niet veel meer ofte min gehouden voor den brant dan zy nu en doen, noch de naeste 8 of 10 jaeren herwaerts, noch, alsoe de baillin seyt, in 18 jaeren herwaerts.

Ende tguendt dat zy meer behouven dan huere exchijsen strecken mogen, dat stellen zy up maleanderen nae dat elcx gegoet es, dat elck by eede aenbringt, te wetene by de rijcke van 100 Rh. gl. eens, ende zoe menich 100 Rh. gl. als yemant rijck es daer nae gelt hy vijf stuvers, ende voorts upwaerts ende nederwaerts nae advenant. Ende hoe arm zy zijn, elck moet wat geven.

Zy hebben ons voorts by verclaringe overgegeven alle de ghene die mit hem gegouden hebben zedert jaer 1505, dat zy lest verponden, daer up zy zedert gegadert hebben, ende en hebben zedert den brant geen andere verpondinge gedaen omme de armoede wille, die deur den brant geeommen es; oock mede omme den luyden in de nyeuwe tymmeraedze van den verbranden huysen niet te beletten. Ende hadden in als, te wetene die onverbrant gebleven zijn, 12 £ 6 ß van 40 groten, ende de verbrande bedragen 8 £ 19 ß; compt tsamen 21 £ 5 ß; daernae zy alle huere lasten ommegeslagen hebben, ende ommeslaen, die hem commen boven tinneconmen van den voors. exchijsen, ende hebben tselve gegadert wel 35 of 36 werf in een jaer, int oorloge van Weesp, ende hebben daernae ende moetent alle jaer gaderen, omme hem selven daermede te behelpen 16 of 18 werf tsjaers.

Up II[e] ar[le] seggen dat zy schuldich zijn an jaerlicxe lossrenten ende lijfrenten, die al vercocht zijn by tijden van der oorloge van Utrecht ende Woerden, alsoe zy nae teasenbroot niet vercoft en hebben ende dat by gebreecke van geloeve, te weten an lossrenten ter losse den penninck 15 ende 16 . . . . 85 Rh. gl.

Ende zijn sculdich van afterstall . . . . 454 Rh. gl.

Ende an lijfrenten tsjaers . . . . 495 Rh. gl.

Ende uyt saycke van afterstal van dien . . . . 2663 £ 10 ß.

Sommen tsamen de voors. renten tsjaers . . . . . . 580 £.

Ende tafterstall . . . . 3117 £ 10 ß.

Up IIIe ar[le] hebben zy geseyt gelijck hier voeren up teerste verclaert staet.

Up IVe ar[le] seggen datter voor den brant, die over twee jaeren geschiede, stonden over de 204 haertsteden, daerof datter verbranden 82 van den besten huysen, daerof datter weder upgetymmert zijn 16; ende van den anderen isser wel 50 die den poorteren niet toe en behoeren noch mit hemluyden gelden noch en geven, ende hoeren toe de sommige luyden van buyten die bewoent werdden mitt priesteren, eedelmannen, ende sommighe staen ledich, ende de andere werdden bewoent mit arme luyden. Blijft die gelden ende geven 88 haertsteden.

Up V[e] ar[le] seggen, alsoe de pastoer omtrent 2 maenden geleden vertrocken es, dat zy over 8 of 10 jaeren hadden 1000 communicanten, ende hebbender nu maer 500 of 550, daer of dat 3[e] paert mit hemluyden niet en gelt, overmits hunne armoede, ende dat die onder huere jurisdictie niet en wonen.

Up VI[e] ar[le] seggen dat zy geen sonderlinge neringhen en hebben, ende dat zy geen 15 poorteren en hebben, die huer goeden eens waerdich zijn 300 Rh. gl.; ende daer en es niet een poorter of poerteresse die huer kinderen zoude mogen geven tot boelgaef eens 100 Rh. gl., ende daer en es nyemant zoe rijck hy en moet zijn cost mitten hals winnen.

Item dat zy in den ban van der voors. stede niet meer en hebben dan 23 mergen, daerof heurluyden poorteren niet meer toe en behoert dan 3 mergen, ende tandere hebben de cloosters aldaer binnen der stede, dier twee es, deen een reguliersclooster ende tander es een susterhuys, 11 mergen diet selve bruycken, maer zy en geven noch en gelden mit

hem, ende deselve cloosters bruyckens ende hebbens noch veel meer daer omtrent, dat de poorters mede plaghen te gebruycken, die daerof mit hemluyden gouden ende gaven.

Item zijn noch schuldich, uyt sayeke van den ommeslach van den 50000 gouden guldens, geaccordeert omme tbestant van Gelre, alsoe zy huere gracie niet en hebben mogen gebruycken, de somme van 200 £.

WIJCK UP ZEE.

Is Dirrick Jacobszoon pastoer, oudt 34 jaer, Dirrick Jacobszoon schout, oudt 53 jaer, Jan de Vries seepen, oudt 63 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by huerluyder eeden; seggen: ende eerst,

Up I^e^ ar^le^ datter zijn omtrent 175 haertsteden daerof datter vier geestelicken zijn, die met hem niet en gelden: ende zijn wel acht oft thien gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer datter zijn omtrent 650 communicanten, dies zijnder omtrent 100 die niet en betailen.

Up IIIe ar^le^ seggen dat men aldaer geeft van elck vat biers van binnen slants 5 groten, ende van een vat biers dat compt over zee van elck vat 5 ß, ende van een aem wijns 20 ß uytgesondert cleyne wijnen, die en geven maer half gelt: ende en geven geenrehande anders excijs: daer van gecommen es in den jaere 1513, 270 Rh. gl., ende up andere gemeene jaeren daer te voeren 220 Rh. gl. tsjaers, zoe min ende meer nae datter veel seepen of vaeren. Ende daertegens zy wederomme schuldich zijn, te weten an lijfrenten 135 Rh. gl. tsjaers, daerof 40 Rh. gl. vercoft zijn geweest over de 22 of 23 jaeren, 30 Rh. gl. 6 jaeren herwaerts, 15 Rh. gl. omtrent 9 jaeren geleden, 10 Rh. gl. vercoft int innemen van Weesp, 15 Rh. gl. vercoft omtrent 20 jaeren geleden, noch 15 Rh. gl. vercoft omtrent 9 jaeren geleden, 10 Rh. gl. vercoft omtrent 20 jaeren geleden, noch 15 Rh. gl. oock omtrent 20 jaeren geleden ende noch 10 Rinschgulden vercoft omtrent 7 jaeren geleden [1].

[1] De rekening komt niet uit, waar de fout schuilt is niet te bepalen. — In het vervolg zullen wij op zulke fouten niet opmerkzaam maken, tenzij wij kunnen gissen hoe zij te verbeteren zijn.

An losrenten 15 £ 16 ß, daerof de 6 Rh. gl. tsjaers ter losse staen mit 100 Rh. gl. eens, ende 7 gouden gulden tsjaers, die ter losse staen den penninck achtiene, al vercoft int jaer 1511.

Ende de penningen daerof gecommen zijn geemployeert geweest in de betalinge van genadichs hieren beden, ruyterpenningen ende andere lasten van den voors. dorpe.

Up IVe ar^le seggen dat zy mijns genadichs hieren beden ende andere ongelden upten dorpe ommeslaen by den schôte; ende een dubbel schot bedraecht int geheel over den voors. dorpe 65 Rh. gl., daerinne de alderrijcxste gelt 3 Rh. gl. ende zoe voort nae advenant, te weten zoe wie zy ramen dat 100 Rh. gl. rijck es, die wert gestelt up 1 Rh. gl. int dubbel schot, ende zoe voort nae advenant tot 75 ponden toe; ende wes zy te cort commen nemen zy van den excijsen; ende wes den excijs niet en vermach moeten die rentiers vertouven totten naesten jaere, of tot dat zy ander ommeslach maicken; ende hebbenup sommige jaeren wel drie mael schot ommegeslagen.

Up V^e ar^le seggen dat haer neringe es visschen ten harinck, schollen ende ander zeevisch, ende hebbe in de Meyetijdt 18 pincken, ende hebben nu 6 slabboeten ende 1 grooten buys, daer zy mede om harinck vaeren, die tot Alcmaer een derden deel toebehoert ende in de Beverwijck een derdendeel, ende 2 van den slabboeten behoeren in de Beverwijck. Ende en hadden over 10 jaeren niet meer pincken dan zy nu en hebben, maer es zoe in eenen doene, maer plaggen wel 10 of 12 slabbooten te hebben. Ende van tlandt, dat behoert in den ban Wijck up zee, daerof worddet tmargen gelt gegadert ende ontfangen by die van Wijck an duynen, zonder dat by die van Wijck up zee eenich lant gebruyct wert.

Up VIe ar^le niet, overmits den redenen voors.

Upten 6^e in Januario 1514, secundum cursum curie Holl., zoe zijn wederomme in den Hage geweest de voirs. schout Dirick Jacobszoon ende Pieter Jacobszoon scepene aldaer, oudt 37 jaeren, die van nyeus by eede verclaert hebben: eerst angaende de jaerlixe waerde van den excijs, dat die plach te wesen van 215 of 20 Rh. gl. tsjaers, ende hoewel dat die nu gelden 270 Rh. gl., dat ist alderhoichste; tdorp sal te vreden wesen die te laeten 20 jaeren lanck tsiaers om 230 £.

Seggen voirts datter gheen schotponden en zijn, of dat men by schot ponden niet omme en slaet; maer als zy 100 Rh. gl. moeten ommeslaen, zoe hebben zy een manier, dat zoe wie een deel te water mach brengen, al hadde hy 100 Rh. gl. min dan niet, als zy dickwijls doen ende meest al, die gelt 10 stuvers, ende als dat alsoe eens ommegeslegen es, zoe hebben zij 64 Rh. gl. eens; ende hier gelden in viel arme luyden, die niet te water en reeden, nae advenant van haer goet, als deen 1 ß ende dandere 2 ß ende zoe voirts: ende oick eenige rijcke luyden, te weten die hebben 3 of 400 Rh. gl., ende niet te waeter en reeden, gel den in sulcken ommeslach wel 3 of 4 Rh. gl., ende van dien ysser om trent drie of vier int geheele dorp.

WIJCK AN DUYNEN.

De voors. schout Dirrick Jacobszoon, Otgeert Dirxzoon, oudt 42 jaer, Allaert Janszoon, oudt 33 jaeren, Thaems Gerritszoon, oudt 25 jaer, seepenen, Claes Gerritszoon, oudt 66 jaer, Cornelis Heindrixzoon, oudt 65 jaer, ende Dirck Aerntszoon, oudt 32 jaer, buyrluyden van Wijck an duynen gevraecht, up tinhouden van der voors. instructie by hueren eede seggen, ende eerst,

Up Iᵉ arᵗᵉ seggen datter zijn omtrent 24 haertsteden behalven Aert van Aerckems weduwe ende Cornelis van Foreest die mit hemluyden niet en gelden, ende zijn genouch in eenen staet.

Up IIᵉ arᵗᵉ seggen dat zy te kerck behoeren in de Beverwijck, ende estimeren dat zy mogen hebben omtrent 70 communicanten.

Up IIIᵉ arᵗᵉ seggen dat zy geen exchijsen en hebben, en zijn van gee nen renten belast.

Up IVᵉ arᵗᵉ seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen up schotponden, doende elck schotpondt 300 Rh. gl., in als 13½ schotponden; ende es omtrent 2½ jaeren geleden dat zy lest verponden, ende hadde aleer zy verponden 15 schotponden.

Up V^e ar^le seggen dat zy hem meest generen mit bouwerie, ende die eenige die an duynen wonen, die behelpen hem mede met schelpen te voeren. Ende es den ban van Wijck up Zee hier voeren groot, daer zy inne begrepen zijn, 419 mergen, daerof dat den abt van Egmont toebehoert 43 merghen; de pater van den reguliers in de Wijck 47½ merghen, dat de reguliers selver gebruycken; de nonnen in de Wijck 34 mergen, dat zy oock selver gebruycken; tgasthuys in de Wijcke 13 mergen dat zy verhuyeren; de memorie in den Wijck 7 mergen; de kercke in de Beverwijck omtrent 10 mergen; die siecken 1 merghen, die all tsamen mit hemluyden niet en gelden in de schotponden, ende eygen binnen den dorp 68 mergen. Ende tsurplus behoert diversche waerlicke persoonen wonende in diversche pleeken, die oock niet en gelden in de schotponden. Ende es de mergen deurgaende waerdich, deen deur tandere, te coope 40 Rh. gl., ende 2 Rh. gl. te huyere. Van alle welcke voors. lant en wert boven tvierendeel niet gebruyet binnen den voors. dorpe.

Up VIe ar^le seggen dat zy upten mergen te gelden hebben van mergengelt ende andere ungelden, deen jaer deur tandere, 6 ß upte mergen.

TETROEDE ENDE AELBERTSBERGE.

Bouwen Pieterszoon, oudt 49 jaeren, Frans Claeszoon, oudt 47 jaeren ende Claes Aryszoon, oudt 34 jaeren, scepenen van Tetroede ende Aelbertsberge, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier nae volcht, ende eerst,

Up I^e ar^le dat binnen den selven dorpe zijn 81 haertsteden, daerof dat 4^e deel zoe arm, es dat zy niet geven en moghen; hier en boven zoe zijn daer ledich blijven leggen ende te hants staen vergaen 9 haertsteden; ende daer esser noch 7 afgebroecken. Ende hier en boven zoe zijn der noch drie haertsteden, die mitten buyeren niet en gelden noch gelden en willen, als Gerrit Bolle, Willem van Bloemendael ende de hoffstede in den Vogelensange, daerof de twee wel zoe veel hebben als de buyeren all te samen an renten. Ende de reden waeromme zy niet geven en willen es dat zy edel zijn, ende sonderlinge de voorn. Bolle zeecht dat hy valckenaer es van mijnen genadichen heere, die nochtans de [valcklegge] niet en bewaert noch in drie jaeren gedaen en heeft.

Up IIe arle seggen dat zy staen onder de prochie van Haerlem, maer by estimatie dunct heml. dat zy wel hebben omtrent 300 communicanten.

Up IIIe arle seggen dat zy geenrehande exchijsen en geven, noch en zijn niet belast met eenigen renten, maer moeten mijnen heere van Breederoede jaerlix geven een gratuiteyt tot zijnder begeerte, ende sonderlinge de naeste 5 jaeren hebben zy gegeven tsjaers . . . 100 Rh. gl.

Up IVe arle seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen by schotponden, elck schotpont doende 12 Rh. gl., ende hebben in als 75 schotponden ende verponden alle serickeljaers.

Up Ve arle seggen dat zy hem generen mit bouwerie ende koyen te houden, mitte wagen te vaeren om vracht, mit seilpen te halen, ende oock mit bleecken ende anderen arbeyt te doene, die geen paerden noch koyen houden en mogen. Ende es hueren ban groot 550 mergen lants mit noch wat verdolven veenen, daarvan tselve dorp toebehoert omtrent 18 mergen. Ende van tsurplus heeft de commendeur van Haerlem 7 merghen, Sinte Margrietenclooster aldaer 6 merghen, de 1100 maechden omtrent een mergen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke persoonen, van welck voors. lant tvoors. dorp gebruyct omtrent 437 mergen; ende alle tandere werd gebruyct by andere waerlicke persoonen, sonder alleen den commandeur voors. die zijn lant selver gebruyct; ende zoude elcke mergen, deen deur tandere, jaerlix gelden in huyere omtrent 2½ Rh. gl., daerof de tweedeel zoude gelden te coop den penninck 20 ende tander derdendeel den penninck 15.

Up VIe arle seggen dat zy moeten geven tot reparatie van den dijcken tusschen Sparendamme ende Amsterdamme gelijck die andere dorpen, die daer onder gelegen zijn, ende dat zoe wel van den hoogen geestlande, daer zy luttel prouffijts of hebben, mits dat die ofghegheten wert van den conijnen ende wilt, ende oock bestuyvet van den duynen, als oock van den laegen lande, ende bedraecht jaerlicx upte mergen over gemeene jaeren . . . . 5 groten of 3 ß.

DIE WELGEBOREN LUYDEN VAN VELZEN.

Daniel van der Bouchorst, oudt 45 jaer schout, Huych Pelgrimszoon, oudt 58 jaer, ende Willem Gijsbrechtszoon, oudt 50 jaer, ende jonge Willem Gijsbrechtszoon, oudt 40 jaer, gedeputeerden van de Welgeboeren luyden van Velzen, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier nae volcht, ende eerst, — ende dat upten 25^en^ in Septembri voors.

Up I^e^ ar^le^ seggen dat zy hebben 25 haertsteden, ende zijn zeer gebleven in eenen staten binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seggen dat zy niet en weten te spreecken van den communicanten, maer moeten daerof spreecken die huysluyden, wantet een prochie es.

Up IIIe ar^le^ seggen dat zy geen exchijsen en hebben, noch oock geen losrenten of lijfrenten vercoft te hebben.

Up V^e^ ar^le^ seggen dat zy alle ommeslagen, beden ende andere ongelden, die men upte selve welboeren luyden ommeslaet, die gaderen zyluyden by elcx hueren rijckdom; ende omdat te weten zoe zijn costumelick te 3 ofte 4 jaeren eens te kyesen 2 of 3 luyden, ende die selve estimeren die goeden van elcx van den voors. welgeboeren luyden, ende als die estimatie gedaen es, zoe weten zy terstont als zy gesommeert wordden om eenige penninghen up te brenghen, hoeveel dat elcx van hemluyden in die penninghen gelden moet, sonder dat zy eenige gaderinge doen by kerven, schotponden ofte verpondinge; ende de rijckste van den welgeboeren luyden is zyn goet waerdich omtrent 800 of 1000 gulden eens, dewelcke gelt, als men ommeslaet 12 Rh. gl., 1 philips gulden, ende dandere nae advenant.

Up V^e^ ar^le^ seggen dat zy hem generen mitter plouch, coyen, dijcken ende dammen, ende de wijven mitte spille. Ende hoeveel lants datter leyt int ambocht van Velzen en weten zy niet te spreecken, maer moet staen tot verclaringe van den huysluyden, die tschot daerof gaderen ende anders. Noch en weten oock niet hoe veel lants den dorpe toebehoert,

maer es waer dat zy, welboeren luyden, leggende hebben in den ban van Velzen dat hemluyden toebehoert omtrent 45 mergen, ende es tselve lant waert in coope de mergen, deen deur tandere, 34 Rh. gl. ende gelt te huyere 1 gouden gulden, teen jaer deur tandere. En weten oock niet te zegghen hoeveel lants dat by den buytenluyden ofte geestelicke personen gebruyct wort.

Up VIe ar^le seggen dat zy, welgeboeren luyden, jaerlicx wel te cost hebben int maicken van den Velzerdijck 20 Rh. gl., ende gelden jaerlicx int Honsbosch, teen jaer meer tander jaer min, 2 ß upte mergen, dat hemluyden beloept 3 Rh. gl. 10 ß.

DIE HUYSLUYDEN VAN VELZEN.

Heer Gerrit Willemszoon, oudt omtrent 60 jaeren, pastoer, Daniel van der Bouchorst schout, oudt 45 jaer, Pieter Gerritszoon, oud 40 jaer, Dammas Mathijszoon, oudt 39 jaer, Claes Louweriszoon, oudt 39 jaer, scepenen, Oetgeer Wouterszoon, oud 53 jaer, Philips Gerritszoon, oud 54 jaer ende Gerrit Mathijszoon, oudt 51 jaer, buyrlieden van den huysluyden van Velzen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, ende eerst:

Up I^e ar^le dat zy hebben 60 haertsteden onder goet ende quaet, zonder te rekenen die haertsteden van de geestelicke luyden ende van den molenaer; ende binnen 13 jaeren zijnder 11 haertsteden ofgebroecken, daerer weder 1 tegens getymmert es.

Up IIe ar^le seyt de voorn. pastoer dat hy binnen zeeckere jaeren zijn pastorie niet bedient en heeft, maer by raminge ende zoe hy genouch verstaen heeft van zijnen vicepastoer, hem dunct datter mogen wesen omtrent 400 communicanten in de geheele prochie van Velzen.

Up IIIe ar^le seggen dat zy geen exchijs en geven, noch oock dattet voorn. dorp belast es met eenige renten, maer hebben moeten gelden ende dragen de lasten van den dorpe, de sommige van hemluyden tot haerluyder verderffenisse.

Up IVe ar^le seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden onder hemluyden gaderen up kerven, doende elck kerf 1 schotpondt, ende es elcken kerf geestimeert up 200 gl. curr. ende hebben $12\frac{3}{4}$ kerf; ende es omtrent 2 jaeren geleden dat zy lest verponden, ende waeren alsdoen omtrent 4 of 5 schotponden meer dander nu zijn.

Up V^e ar^le seggen dat zy hem generen mit wat koyen ende wat lants te zayen, daer zy dit jaer niet veel of en hebben gehadt. Voert andere generen hem sant te voeren, ende mit seelpen ende mit dijcken ende del ven. Ende den geheelen ban van Velzen es groot 1195 mergen lants, daervan de voorn. huysluyden van Velzen toebehoert 42 mergen; ende van tander behoort tot die cathuysers omtrent 11 mergen; de susteren van Zijl 7 mergen; telooster Sinte Margrieten omtrent 15 mergen; de reguliers te Haerlem 15 mergen; de reguliers in de Wijck $1\frac{1}{2}$ mergen; Mr. Adriaen Heindrixzoon te Haerlem $9\frac{1}{2}$ mergen; Heer Jan Lotszoons capelrye $9\frac{1}{2}$ mergen; Styn [.5 m.] Huygezoons capelrye 6 mergen; den heyligen geest te Haerlem 13 mergen; het gasthuys te Haerlem 6 mergen; de cathuysers van Coelen 7 mergen: facit tsamen $104\frac{1}{2}$ mergen; welcke geestelicke persoonen tselve lant verhuyeren sonder dat zy daer eenich of gebruycken: van alle welcke 1195 mergen voors. wert by den inwoenders van den voors. dorpe gebruyct omtrent de twee deelen, ende 3^e deel wert gebruyct by die van Sparendamme, Schooten, Aelbrechsberge ende Beverwijck, die mit hemluyden niet en gelden. Desgelijcx doen die welgeboeren luyden die haer lant selver gebruycken. Ende es tmorgen van tvoors. landt waerdich, teen deur tandere, in coope 25 Rh. gl ende in huyere 25 st.

Up VIe ar^le seggen dat zy tonderhouden hebben omtrent 2000 roeden in den Velzerdijck, waervan de roede cost 8 ß tsjaers, deen jaer deur tandere, indien zy den dijck besteden zouden te maicken, maer maicken die meestall zelver naedat zy lant gebruycken, daarinne begrepen de onderhoudenisse van 4 sluysen.

Seggen oock dat zij groote schade lijden in hueren vruchten van den wilden beesten, herten ende hinden, want zy moeten die waecken alle nachts, van tbeginsel of van der Meye totten oest toe incluz, dat de vruchten uyten velde zijn, alsoe daer thienwerf meer wils es dander was over 25 jaeren.

DIE WELBOREN LUYDEN VAN HEEMSKERCK.

Jan Claeszoon schout, Joost van Zijl, oudt 35 jaer, Marten Danielszoon, oudt 47 jaer, gedeputeerde van den welboeren luyden van Heemskerck, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht. Eerst:

Up Ie arle seggen dat zy hebben 16 haertsteden, daer van datter 2 zijn, die mit hemluyden niet en gelden, overmits dat zy behoeren Aelbrecht van Egmont ende Joost van Minden, ende en zijn gemindert noch gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seggen dat zy staen onder één pastoer mitten huysluyden van Heemskercke, ende refereren hem tot tguendt dat hy daerof seggen sall of geseyt heeft.

Up IIIe arle seggen dat zy geen exchijs en geven up geenrehande dingen, noch en zijn niet belast mit renten dan 1 £ groten voor de kercke omme die te vermaicken, vercoft in tijden van teasenbroot.

Up IVe arle seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gewoonlicken zijn te gaderen up schilden, elcken schilt doende 25 Rh. gl., ende hebben in als 146½ schilden, ende es geleden omtrent 7 of 8 jaeren dat zy lest verschilden, ende verschilden zoe diewils als hem dunct dat zy rijcker oft armer worden; ende hadden in den jaere 1502, 321 scilden, ende dat zy dus vermindert zijn es overmits dat casenbroot, versterften, ende datter eenige buyten gehiliet zijn, ende andere buyten vertrocken zijn mitter wone.

Up Ve arle seggen dat zy hem generen mit bouwerie, ende dat heurluyder ban begrepen es in de 951 mergen, verclaert by den huysluyden van Heemskercke, wantet all een ban es; ende es omtrent 10 mergen die de voers. welboeren luyden daer inne hebben ende zy zelver gebruycken; ende es een mergen lants aldaer geestimeert up 60 Rh. gl. te coop ende 3 Rh. gl. te huyere.

Up VIe arle seggen dat zy moeten helpen onderhouden Sinte Aechtendijck, thonsbosch, sluysen, wateringen, gelijck die huysluyden doen; twelck upte morgen mach bedragen, by gemeene jaeren, 5 groten.

DIE HUYSLUYDEN VAN HEEMSKERCK.

Jan Claeszoon schout, oudt 53 jaeren, Gerrit Gerritszoon, oudt 55 jaer, Jan Ariszoon, oudt 54 jaer, Dirck Wouterszoon, oudt 44 jaer, Dirk Laurenszoon, oudt 44 jaer, scepenen, Willem Claeszoon, oudt 55 jaer, ende Jan Claeszoon, oudt 55 jaer, buyrluyden van de huysluyden in Heemskercke, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier nae volcht. Ende eerst,

Up I^e^ ar^le^ dat binnen den voors. dorpe zijn 60 haertsteden onder goet ende quaet, daerof datter wel 40 zijn die zoe arm zijn, dat zy niet geven en mogen, ende dat overmits dat zy meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben, ende datter omtrent 5 of 6 haertsteden min bewoent wordden dan daer vuer 10 of 12 jaeren werdden.

Up IIe ar^le^ seyt Aelbrecht Hermanszoon, pastoer van St. Jans te Haerlem, als gecommitteerd by den pastoer, genaempt Heer Pieter Wybrantszoon, datter zijn omtrent 300 communicanten, daerinne begrepen die welboeren luyden van Heemskercke hier voeren.

Up IIIe ar^le^ seggen dat zy geenrehande exchijs en geven van geenen dingen, maer dat zy belast zijn mit 106 Rh. gl. lijfrenten ende 26 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninck 16, vercoft deen helft omtrent 17 jaeren geleden ende dander helft omtrent 5 jaeren geleden; ende de penninghen daervan gecommen zijn geemployeert tot betalinge van mijns genadichs heeren beden, ruyterpenninghen ende andere ongelden van den dorpe.

Up IVe ar^le^ seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen by den schotponden, doende elck schotpont 400 Rh. gl., ende hebben in al 9½ schotponden; daer van gaet 1 schotpont, daer twee maechden upgesteld zijn, die haer buyrrecht upgeseyt hebben, om elders te gaen wonen, overmits den last van den dorpe; ende seggen dat zy binnen tjaer 1513 betaelt hebben up elck schotpond 70 Rh. gl., ende es geleden omtrent drie jaeren dat zy lest verponden, alsdoen zy hadden omtrent 14 of 15 schotponden, ende over 10 jaeren hadden zij 18 schotponden, ende zijn zoe vermindert overmits dat den rijckdom vertrocken es.

Up V^e ar^le seggen dat zy hem generen mit bouwerie, ende eenige voeren seelpen van de strange; ende es den ban groot omtrent 951 mergen, daervan die huysluyden eygen toebehoort 35 mergen, ende van tandere geestelicke persoonen ende goodshuysen tsamen 182 mergen, te weten: myn heere de commandeur tot Haerlem 39 mergen; de memorie aldaer 13 mergen, een 3^e min; de reguliers tot Haerlem 8½ mergen; die heylige geest aldaer 9 mergen; Ste Marien aldaer ½ mergen; die susteren van Zijl 6 mergen; die weversgilde aldaer 3½ mergen; die bervoeten susteren aldaar 3½ mergen; Heer Allaert 1½ mergen; Heer Bertelmeeus tot Haerlem 1½; Sinte Margrieten aldaer 1 mergen; de Jacopynen aldaar ½ mergen; de reguliers in de Wijck 12 mergen; de baghinnen aldaer 12 mergen; dat gasthuys aldaer 2 mergen; de memorie aldaer 1 mergen; de kereke aldaer 1 mergen; de oude nonnen tot Amsterdam 6 mergen; de reguliers aldaer 2 mergen, min ¼ deel; Wittemoer aldaer 1 mergen; een vicarie aldaer 4 mergen; die broers tot Hoorn 3 mergen; dat gasthuys upt zee 3½ mergen; die pastoer van Graft ½ mergen; Frans Verdeelen broeder priester 2 mergen; noch onser vrouwen gilde tot Haerlem 1½ mergen; Sinte Katherinen aldaer 3 hont; die siecken aldaer 5 mergen; meester Pieter Spyeker 3½ mergen; een priester tot Leyden 3 mergen; Bloemendael Over Veen van cappelrylant 1½ mergen; Heer Zweer van Utrecht 4½ mergen; de kerek van Uytgeest ½ mergen, ende dabt van Egmondt 23 mergen. Ende tsurplus behoort andere waerlicke persoonen, die oock met hem niet en gelden. Van welk lant binnen den voors. dorpe gebruyet wert omtrent de drie vierendeelen, ende tvierde vierendeel werd gebruyet by andere waerlicke personen, uytgesondert omtrent 11 mergen die gebruyekt wordden by den broeders ende susters van de Beverwijck. Ende een mergen lants binnen den selven dorpe, teen deur tandere, es geestimeert up 60 Rh. gl. in coope, ende in huyre 3 Rh. gl. tsjaers.

Up VIe ar^le seggen dat zy deur gemeene jaeren jaerliex up te mergen te gelden hebben, zoe van dyckaetge, honsbosch, sluysgelt ende gelijcke ongelden, 3 stuvers tsjaers; ende daarenboven als tcoorn upte velde staet, moeten zy of tmeestedeel van hunluyden waecken mit hoornen ende anders om tgroot wilt uyten koorn te jagen; ende zouden wel willen geven 6 st. upte mergen, indien zy daerof vrij waeren.

CASTRICOM.

Jan Claeszoon schout, oudt 50 jaeren, Pieter Willemszoon, oudt 55 jaer, scepen, Claes Mey, oudt 33 jaer, ende Aelbert Janszoon, oudt 40 jaer, buyrluyden van Castricom, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht. Ende eerst,

Up I^{e} ar^{le} seggen datter zijn 58 haertsteden, daerof datter zijn 18 daer arme luyden inne wonen ende niet geven en mogen, zoe datter maer 40 en zijn, die mit hemluyden gelden ende contribueren, ende zijn de naeste 10 jaeren gebleven in eenen state.

Up IIe ar^{le} certifficeert de pastoer onder zijn hanteycken, overmits dat hy niet commen en mochte mits zijn ziecte, datter zijn 250 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn belast mit renten, te wetene 24 Rh. gl. tsjaers lijfrenten staende up drie lijven, vercoft int oorloge van Utrecht; noch 24 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninck 17 oft 18, vercoft in den jare 1507, ende zijn de penninghen daervan gecommen geemployeert tot mijns genadichs heeren beden ende andere lasten van den dorpe. Zijn noch jaerlicx mijnen genadigen heeren schuldich van schot 12 Rh. gl. ende 6 hoet gaersten.

Up IVe ar^{le} seggen dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 400 Rh. gl., ende hebben in als 10½ schotponden, ende zijn gewoenlic te verponden alle scrickeljaers, ende als zy lest verponden, hadden zy 10 of 9½ schotponden.

Up V^{e} ar^{le} seggen dat zy hem generen mit bouwerye, spitten ende delven. Ende den ban van Castricom es groot 1017 mergen, daerof datter wel 17 verstoeven es van den duynen: daervan in den dorpe eyghen thuys behoert 122 mergen, ende int surplus hebben die cloosters 203 mergen; ende tandere behoert toe diversche waerlicke persoonen; daervan gebruyct wort binnen den voors. dorpe, boven haer vrij eygen lant, 700 mergen,

ende all tandere wert gebruyct by andere waerlicke persoenen, zonder datter yet van der geestelickheyt inne gebruyct wert. Ende een mergen lants aldaer, deen deur tandere, es geestimeert up 50 Rh. gl. ende 2½ Rh. gl. te huyere.

Up VIe ar^le seggen dattet voors. lant onderhouden moet aen Sinte Aechtendijck 175 roeden, noch aen den zantdijck, van sluysgelt, watergangen mittet honsbosch, twelck jaerlicx upte mergen bedraecht, deur gemeene jaeren, 6 st.

Ende daerenboven zoe werden zy zeer bestoven van den duynen, ende hebben wel 630 roeden, elcke roede 18 voeten lanck, duynen die zy beplanten moeten mit helm; ende indien zy die besteden zouden te poten, tzoude hem alls jaers wel costen 60 Rh. gl.

LYMMEN.

Ons Johannes Nycolay, viceeureyt, oudt 33 jaer, Cornelis Claeszoon, oudt 50 jaer, Jan Bruynsz, oudt 44 jaer, Thyman Ysbrantss., oudt 41 jaer, Pieter Ysbrantss., oudt 44 jaer, Dirck Willemszoen, oudt 40 jaer, scepenen, Andries Andriess, 62 jaer oudt, ende Daniel Dirxzoon, 42 jaer oudt, buyrluyden aldaer, gehoert up tinhouden van der voors. instructie, by eede seggen.

Up I^e ar^le datter zijn 90 haertsteden, die niet zeer gemeerdert ofte gemindert en zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le seyt de viceeureyt datter zijn omtrent 450 communicanten, ende zijn genouch in eenen doene voor den tijdt van 6 jaeren dat hy aldaer viceeureyt geweest es.

Up IIIe ar^le seggen dat zy geen exchijsen en gheven ofte eenige gelden up eenigerhande goeden.

Seggen voorts dat zy schuldich zijn an lijfrenten 117 Rh. gl. tsjaers, ende an losrenten 180 Rh. gl. sjaers, daer zy de tweedeel van den selven renten af vercoft hebben zedert het jaer van 1508 herwaerts, ende dat ander derdendeel binnen den tijdt van 12 of 13 jaeren te voeren:

ende hebben de penninghen daerof commende bestedt in heurluyder portie van den ommeslagen, die ommegeslegen zijn geweest omme der voors. oorlogen, ende seggen dat zy dezen renten vercoft hebben van noots wegen, sonder daerof gehadt te hebben eenige brieven van octroy.

Up IVe arle seggen, dat zy gewoenlick zijn huerluyder portie in allen beden omme te slaen by de schotponden, die zy alle zeven jaeren tweewerf vernyeuwen, nae dat elck gegoet es; ende is nu dat derde jaer dat zy dat lest deden; ende hebben in all 20 ponden, elck pont gereeckent voor 400 Rh. gl. current, daerup zy alle huere lasten van beden ende renten ommeslaen.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mitten acker te bouwen ende dat mitten hals te houden [1]) ende 4 of 5 coyen te houden.

Seggen voorts, dat Lymmen groot es 650 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert van dat aldersnootste 120 mergen, die niet half zoe goet en zijn, als die andere mergentalen aldaer gelegen; ende mach de mergen waerdich wesen van heurluyder lant, deen deur tandere, te coop 25 Rh. gl., ende te huyere 25 st. Ende dat lant dat zy hebben, daerof es dat derde paert vrij landt, ende de ander tweedeelen es vroonlandt, dat zy niet en mogen vercoopen noch versetten buyten consent van den abt van Egmont, ende als zijt vercoopen, zoe heeft den abt van een pondt gr. 13 st., ende geven daerof zeeckere jaerlicxe penninghen sjaers, deen meer ende tander min; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters die alder selver lant bruycken.

Up VIe arle seggen, dat zy 14 lijnen te houden hebben by de Wijck ende elders, dat hem wel cost mit sluysgelt, upte mergen 6 ß of meer.

Dese van Lymmen hebben noch by eede overgebracht verclaringe van sekere penningen, die eenige particuliere persoenen up huer goet vercoft hebben in den jaere 1512, 13 ende 14, die huer schotponden niet gekent ofte [afgecort] zijn, bedragende daeraf thoeftgeld ende principael gelt 755 £ 5 ß, daerup zy begeren dat men regard hebbe wil int taxeren van den schiltaele. Actum 3e in Januario 1514 secundum cursum cur. Holl.

[1]) Een latere hand heeft „houden" veranderd in „winnen."

UYTGEEST.

Heer Gysbert Gysbrechtszoon, oud 45 jaer, pastoer, Jan Willemszoon, oudt 58 jaer, Jan Aerntszoon, oudt 77 jaer, ende Pieter Jacobsz., oudt 34 jaer, buyrluyden gedeputeert van Uytgeest, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by hueren eede tguendt dat hier naer volcht; eerst,

Up Ie arle seggen, dat zy hebben 150 haertsteden, die mit hemluyden gelden, ende daerenboven 9 of 10 huysen, daer arme luyden inne wonen, die elcx boven eenen braspenninck ofte 3 groten binnen den dorpe niet en gelden, ende zijn de naeste 10 jaeren meest bleven in eenen staet.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter zijn 750 communicanten, die mit hemluyden gelden, ende daerenboven omtrent 400 communicanten, die wonen in Crommenredijck, die mede prochien in den voors. dorpe van Uytgeest, maer gelden mit die van Westzanen.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven van geenrehande dingen; ende es tselve lant belast mit 110 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninck 18, die diversche persoonen daerup hebben vercoft int oorloge van Utrecht, Woerden ende Rotterdamme, omme daer mede te betaelen de ruyterpenninck, die tdorp up die tydt schuldich was, ende noch 280 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft diversche persoenen in doorlogen van Utrecht, Rotterdamme ende Weesp, daervan zy omtrent 100 Rh. gl. tsjaers vercoft hebben de naeste 10 jaeren; ende de penninghen daervan gecommen zijn mede geemploijeert in der oorloge als voeren; ende en hebben van als geen octroy.

Up IVe arle seggen, dat zy gewoenlicken zijn mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen te gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 100 Rh. gl., ende hebben in als 29 schotponden, ende es int 3e jaer dat zy lest verponden, ende zijn gewoenlicken alle seriekeljaere te verponden, ende als zy lest verponden hadden zy omtrent 45 schotponden, ende hebben noch zedert de leste verpondinge min 2000 gulden, die ontvaeren ende ontstorven zijn.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit visschen, vogelen, spinnen ende luttel bouwerye; ende es hueren ban groot 1752 mergen, van den welcken binnen den dorpe toebehoort in eygendom 185 mergens, daer inne begrepen de erven daer de huysen up staen; de geestelicheyt 357 mergen; ende tsurplus behoort andere diversche waerlicke persoonen, wonende in diversche plecken; van all welck voors. lant binnen den voors. dorpe gebruyckt wert 1065; ende tsurplus wert all tsamen gebruyct by andere huere gebuyren, als by die van Crommenredijck, Knollendam, Ackersloot, Nyeuwendam ende Heemskerck, uytgesondert 3 mergens, die gebruyct werdden by den baghijnen in de Beverwijck. Ende estimeren 1 mergen lants aldaer waerdich te wesen, teen deur tandere, in coope 63 Rh. gl., ende in huyere omtrent 3 Rh. gl. meer ende niet min.

Up VIe ar^le seggen, dat zy moeten helpen onderhouden Sinte Aechtendijck, gelegen up tye, twelck upte mergen jaerlicx bedraecht by staende dijcken $4\frac{1}{2}$ groten Vlaems; ende daerenboven moeten zy helpen onderhouden drie dammen, als Zwammerdam, (*sic*) Zaerdam ende den nyeuwendam, ende zes sluysen, leggende in de voorn. dammen, twelck jaerlicx bedraecht upte mergen 2 ß.

ACKERSLOOT.

Dominus Petrus Theodrick, pastoer, oudt 26 jaer, die omtrent 12 jaer pastoer geweest es, Wybrant Simonszoon, oudt 60 jaer, Jan Jans, 73 jaer, Ellert Jacobszoon, oudt omtrent 60 jaeren, Heindrick Claeszoon, oudt 51 jaer, ende Pieter Simonszoon, oudt 42 jaer, bourgermeesters, scepenen ende schotvangers van Ackersloot, gevraecht upt tinhouden van der voors. instructie by hueren eede upten 20^en in Septembri voors., seggen, ende eerst,

Up I^e ar^le, datter zijn 97 haertsteden, die mit hemluyden gelden, ende datter de naeste 10 jaeren wel 30 haertsteden ofgebroecken zijn, ende dat, overmits dat den rijckdom vertreckt wonen in ander plaetsen; ende daer en boven zijnder noch 4 geestelicke persoonen ende een molenaer, die mitten buyeren niet en gelden.

Up IIe arle seyt de pastoer, dat zijn 400 communicanten of daeromtrent.

Up IIIe arle seggen, dat zyluiden geenrehande exchijsen en geven, ende zijn belast van 91 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, te weten: Pieter Claeszoon dockter te Amsterdam 20 Rh. gl., Ysbrant Janszoon, poorter te Amsterdam 30 Rh. gl., Lysbeth Simons dochter te Herlem 17 Rh. gl., Katherine Jacobs weduwe te Haerlem 17 Rh. gl., Heer Willem Jacobszoon te Alcmaer 10 Rh. gl.; alle welcke renten vercoft zijn binnen zes jaeren herwaerts, ende zijn de hooftpenninghen daervan gecommen geemploijeert tot betalinghe van huerluyder schotbeden ende andere ongelden.

Up IVe arle seggen, dat zy heurluyder ommeslagen maicken upte schotponden, elck schotpondt doende 150 Rh. gl., ende hebben 25 schotponden, ende es geleden omtrent 3 jaeren dat zy onder malcanderen lest verpondt hebben, ende zijn in 17 jaren herwerts vermindert van 23 schotponden.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen int gemeen, eenige mit koyen te houden, andere mit saijen, ende hebben oock 14 Rijnscepen, die over all om vracht vaeren; ende es heur dorp groot omtrent 900 mergen lants, daervan in den dorpe toebehoert in eygendomme 95 mergen. Ende alle tandere behoert toe diversche persoonen, geestelick ende waerlick wonende in diversche plekken: ende werdden by den inbuyeren van den voorn. dorpe gebruyet deen helft van den voorn. lande, ende die ander helft wert gebruyet by andere waerlicke persoenen, sonder dat zij weten datter yet van geestelicke persoenen gebruyet wert. Ende tmergen van tvoors. lant soude gelden te coope, deen deur tandere, de mergen 60 gulden, ende ter huyere 4 Rh. gl.; ende dat nyemant van buyten mit hemluyden en gelt in de schotponden dan alleenlick in de dijckaetge.

Dese 95 mergen seggen zy belast te wesen mit 305½ Rh. gl. sjaers jaerlicxe pacht.

Up VIe arle seggen, dat zy te gelden hebben an den dijck van Crommenerdam 50 Rh. gl. tsjaers, aen den dijck van Zaenerdam 15 Rh. gl. tsjaers, aen den dijck te Schaerdam 13½ Rh. gl. tsjaers; ende hebben noch tonderhoudene een sluyse binnen den ban van Ackersloot, ende andere ban wegen, dat deen jaer deur tandere wel beloipt upten mergen 3 st.; ende daerenboven up tHonsbosch 2 st. upte mergen.

Item noch zoe sullen zy moeten betaelen 300 Rh. gl. daer omtrent, tot tmaecken van een sluyse, die geleyt sall wordden tot Schaerdam, daer thout toe gecoft es.

HEYLOO ENDE OOSDOM.

Meester Willem Osmer, cureyt in Heyloo ende Oosdom, oudt 50 jaer, Jan Hendrixzoon, oudt 64 jaer, Claes Pieterszoon, oudt 58 jaer, Jan Janszoon, oudt 58 jaer, Dirck Pieterszoon, oudt 49 jaer, Cornelis Dirxzoon, oudt 41 jaer, Cornelis Ysbrantszoon, oudt 28 jaer, scepenen, Aelbrecht Pieterszoon, oudt 60 jaer, ende Walich Gerritszoon, oudt 67 jaer, waerscippen van Heyloo ende Oosdom, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by haeren eede, ende eerst,

Up I^{e} ar^{le} seggen, datter zijn 107 haertsteden, ende binnen 10 jaeren herwaerts waren der wel 3 of 4 meer, die vervallen zijn van armoede.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 430 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en betaelen dan alleenlicken die tappers, die van elck vat biers betaelen een groten vlaems tot prouffite van der ambochsvrouwe, die tselve verhuyrt, ende mach tsjaers gelden omtrent 3 Rh. gl. Ende dat tdorp belast es mit 301 Rh. gl. tsjaers, daervan dat de 15 Rh. gl. tsjaers zijn losrenten, ter losse den penninck 15, ende alle tandere zijn lijfrenten staende up een ende twee lijven. Ende zijn deselve renten vercoft geweest, te weten int oorloge van Uytrecht 71 Rh. gl. tsjaers, int Rotterdams oorloghe omtrent 20 Rh. gl. tsjaers, ende alle dandere lijf ende losrenten zijn vercoft geweest binnen 10 jaeren herwaerts; ende van den penningen daervan gecommen, daermede hebben zy betaelt de ommeslagen van den voorn. dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ommeslagen int voorn. dorp ommeslaen upte schotponden, doende elck schotpont 300 Rh. gl., ende hebben 25 schotponden, ende es geleden $2\frac{1}{2}$ jaeren dat zy lest verponden, ende hadden alsdoen omtrent 34

schotponden, ende dit overmits dat den rijckdom vertrect wonen in diversche besloten steden.

Up Vᵉ ar^le seggen, dat zy heml. generen mit bouwerye ende coyen te houden, ende es huerluyder ban groot 1250 mergen, daerof binnen den dorpe in eygendomme toebehoert, te weten, de buyrluyden omtrent 70 mergen, de reguliers aldaer omtrent 43 mergen, die zy selver gebruycken, ende daervan zy niet en gelden, binnen Alcmaer geestelicke ende waerlicke omtrent 800 mergen, binnen Haerlem omtrent 250 mergen, ende binnen Amsterdam 44 mergen, ende tsurplus behoert toe in diverschen dorpen. Ende de helft van tvoors. landt wert wel gebruyct by den inbuyeren van den dorpe voors., ende die ander helft bij andere diversche waerlicke persoonen, sonder datter eenige geestelicke persoonen daerinne yet bruycken dan de reguliers als voors. es. Ende es tmergen van den voors. lande waerdich, deen deur tandere, omtrent 50 Rh. gl., ende in huyere 2½ Rh. gl. tsjaers.

Up VIᵉ ar^le seggen, dat zy tonderhouden hebben eenen binnendijck, genoempt Beuckelaerdijck, ende in den zeedijck 3 Rh. gl. tsjaers, ende twee sluysen, tsamen geestimeert upten mergen, deen jaer deur tandere, 2 st. tsjaers, ende van tshonsbosch 3 groten.

BERGHEN.

Heer Adriaen Janszoon, oudt 40 jaeren, pastoer, ende heeft aldaer pastoer geweest omtrent 10 jaeren, Ysbrant Willemszoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, Dirck Janszoon, oudt omtrent 40 jaeren, Gerrit Hillebrants, oudt 30 jaeren, Cornelis Claeszoon, oudt 27 jaeren, scepenen tot Bergen, Simon Dirxzoon, oudt boven 60 jaeren, Simon Allaertszoon, oudt 57 jaeren, Merten Garbrantszoon, oudt 50 jaer, Jan Winszoon, oudt 50 jaeren ende daerboven, alle buyrluyden van Berghen, gevraecht up ten 18^en in Septembri up tinhouden van der voors. instructie by hueren eeden, seggen, eerst,

Up Iᵉ ar^le, datter zijn omtrent 100 hertsteden weynich min ofte meer.

ende datter daerof zijn 4 geestelicke woninghen, ende zijn deselve haertsteden gemindert de naeste 10 jaeren omtrent 20, ende noch dagelicx minderen.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter int voorn. dorp zijn omtrent 400 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat in heurluyder dorp geenrehande excijs en es, dan alleene trecht dat men heet den upslach, twelc es van elcken upslach van een ofte meer tonnen biers eenen groten, ende behoort toe tselve recht den heere van Breederoede. Ende es tselve dorp belast mit renten van omtrent 700 Rh. gl. tsjaars, daerof datter zijn 100 losrenten ende dander zijn lijfrenten, ende zijn vercoft geweest als binnen ende zedert den tijdt van der oorloge van Utrecht ende Rotterdamme, want daer te voeren zoe en was tvoorn. dorp van geenen renten belast, zonder dat zy anders nu weten te specificeeren, dan dat zy seggen, dat binnen 10 jaeren herwaerts wel vercoft zijn geweest omtrent 250 Rh. gl. tsjaers, ende zijn de hooftpenninghen van alle dese renten geemployeert geweest tot mijns genadichs heeren beden ende subventien.

Up IVe arle seggen, dat zy onder malcanderen hueren ommeslach doen omme te gaderen de voors. renten ende mijns genadichs heeren beden upte schotponden, ende dat elck man rijck wesende 200 gl. staet up een schotpond; ende seggen, dat zy hebben int voors. dorp voor deghene die eygendom hebben 27 schotponden, ende dandere, die geen eygendom en hebben, vervallen tot 35½ schotponden. Ende omme daer toe te commen zoe deelen zy heurluyder schotponden in 16e ende 32e deelen onder den armen, ende wat de arme niet betaelen en mogen in de 32e deelen dat wert noch gevonden upte 27 schotponden.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantwerck, mit ter zee te vaeren om visch te vanghen, als cabbeliau ende schelvisch, mit wagen vaeren ende schuyt vaeren, mit reepe drayen, daer men tdack mede upte huysen bint. Ende es den ban van hueren dorpe groot omtrent 890 mergen sonder tgeestlant, dat groot es 35 mergen, dat veel van den conijnen gegeten wert. Seggen voorts dat van den 890 mergen voors., twelck weyland ende hoylant geheeten es, ende behoort den inbuyeren van den voors. dorpe van Berghen in eygendomme niet toe boven de

20 of 25 mergen; ende tsurplus behoort toe den abt van Egmondt, veel poorteren in Alcmaer, poorteren in Haerlem, Amsterdam, maer Alcmaer meest, dewelcke tvoors. lant selver bruycken oft verhuyeren uytbuyren van Bergen, mits dat deselve van Bergen niet en staen tot grooten geloove omme de groote lasten die zy hebben, zoe dat deselve deposanten sonderlinge niet en weten te specificeren wien van den uytbuyeren noch hoe veel lants elders in eygendomme toebehoert; ende dat zyluyden niet en bruycken in all tvoors. hoy ende weylant boven een vierendeel ende dat van tsnootste.

Ende aengaende tvoorn. geestlant, daer van en behoert den buyeren maer de driedeel, ende en bruycken niet dan haer eygen lant, ende tsurplus behoert tot Alcmaer ende Coedijck, diet oock self bruycken, sonder dat de selve van Alcmaer noch alle andere uytbuyeren gelden mit die van Bergen in haerluyder voorn. schotponden. Ende noch zoe moeten die van Berghen up tguendt dat hemluyden toebehoert int voorn. geestlant betaelen den pastoer van Berghen 45 sacken garsten tsjaers, dwelck hiet scael of papen coern.

Up VIe ar^le seggen dat zy sonderlinge niet belast en zijn van dijckaetge ofte sluysgelt, dan alleenlick dat zy geven een pondt gl. tsjaers totten zeedijck van Schoerle, ende dat ter cause van den eygendomme dat zy in den zeedijck hebben, welck pondt zy jaerlicx onder malcanderen gaderen, mits dat de somme cleyn es, upte schotponden.

SCHOERLE MIT CAMP.

Mgr. Bernardus Affien, pastoer van Schoerle, oudt 33 jaer, Bertelmeens Floriszoon, oudt 44 jaer, Jan Janszoon, oudt 40 jaer, Richten Wouterss, oudt 50 jaer, Claes Janszoon, oudt 45 jaer, Symon Claeszoon, oudt 25 jaer, scepenen, Phillips Gerritszoon, oudt 55 jaer, Lambert Hermanszoon, oudt 40 jaer, Dirck Corneliszoon, oudt 40 jaer ende Gerrit Mathijszoon, oudt 31 jaer, ende Rombout Ysbrantszoon, oudt 70 jaer, waerscippen, seggen by huere eeden, ende eerst up tinhouden

Van den I^e ar^e, datter tSchoerle zijn 180 haertsteden daerof datter 40 zijn, die arme ende vervallen zijn, die niet geven en mogen.

Ende te Camp 30 haertsteden, die gescepen zijn te vergaen, mits tverstuven van den duynen, want zy in 10 jaeren te Camp vermindert zijn van 40 haertsteden ende tScoerle 30 haertsteden, alsoe wel deur armoede als van tverstiven.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten, alsoe wel te Camp als tScoerle, ende en zijn in 4 jaeren, dat hy pastoer es geweest, niet zeer gemeerdert of gemindert.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geven den heere van Breederoede, als ambachtsheere van Schoerle, eenen halven stuver van tvat biers te exchijs, dat zy hem overlange gegeven hebben; ende van andere goeden en geven zy niet.

Seggen dat zy schuldich zijn an erf- los- ende lijfrenten jaerlicx 390 Rh. gl., te wetene: den heeren van St. Jan te Uytrecht an erfrenten vercoft int casenbroot 120 £, an losrenten sommige ter losse de penningh 10, 13 ende 14, 163 £; ende an lijfrenten 107 £, welcke vercoopingen zy seggen gedaen te hebben omme de oorloge van Gelre de naeste 6 of 7 jaeren, ende de penninghen besteet in de betalinge van huerluyder portie, die zy schuldich zijn geweest ter cause van dien, ende dit sonder daerof gehadt te hebben octroy van mijnen genadichen heere.

Item geven noch den drie priesteren van huerluyder kerck 70 Rh. gl. tsjaers.

Item hebben den heere van Breederoede gegeven vijf jaeren lanck, daerof [kersstijt] naestcommende dat leste jaer es, een bede van 50 Rh. gl. tsiaers.

Up IVe ar^le seggen, dat zy heurluyder portie in de ommeslagen ende beden gaderen by de schotponden, die zy alle vier jaeren vernyeuwen, ende es dat derde jaer dat zy die lest vernyeuden, ende stellen elcx nae dat hy gegoet es, te wetene die 200 Rh. gl. rijck es eens up een pont, ende zy hebben in als 60 schotponden.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe ende koijen te houden, mit dijcken te maecken, spitten ende delven, ende te Camp generen zy hem ter zee mit visschen.

Item seggen, dat in Scoerle ende Camp leggen 900 mergen, daer hemluyden toebehoert in den dorpe van Schoerle ende Camp omtrent

400 mergen, daerof datter beloopen es ende te niete gegaen zijn mitten duynen, die verstoven zijn de naeste thien jaeren herwaerts wel 50 mergen; ende estimeren tselve lant waerdich te wesen in coope, deen deur tandere, 300 Rh. gl. ende te huyere 2½ Rh. gl. Ende van den anderen 500 mergen zoe behoert den abt van Egmont toe dat achtendeel van den geheelen lande, dat omtrent es 112 mergen. Ende daerenboven heeft hy aengecoft binnen 5 of 6 jaeren 15 mergen, ende tandere behoeren poorters van Alcmaer, Haerlem, Amsterdam ende Leyden.

Seggen voorts datter poorters van Alcmaer zijn, die aldaer bruycken wel 30 mergen lants mit ossen te weyen ende koyen te houden, die mit hemluyden en gelden noch en geven, ende onthuyeren hemluyden van andere luyden, dat groot afterdeel van den dorpe es.

Die abt hout zijn landt oock aldaer vry, desgelijcx zoe doet den heere van Assendelft van 33 mergen lants.

De reguliers van buyten Alcmaer hebben aldaer oock zekere lant, die huer lant verhuyeren poorters van Alcmaer, die oock niet en geven.

Die reguliers van de Beverwijck, die bruycken oock een deel van huer lant.

Die poorters van Alcmaer bruyckens 134½ mergen, ende de cloesters tAlcmaer 16 mergen, die mit hemluyden en gelden noch en geven.

Die van Crabbendam bruyckens oick wel 85 mergen dat huer eygen is.

Die van Petten ende Groede 31 mergen.

Die van Coedijck 21 mergen.

Up VIe ar^le seggen, dat zy jaerliex wel te gelden hebben aen dijckaetge tusschen Crabbendam ende Petten, sluysen, sluystochten ende anders upte mergen 1 Phls. gl.

GROEDE.

Heer Cornelis Pieterszoon, oudt 40 jaeren, pastoer van Groede, ende heeft gedient omtrent 4 jaeren. Mathijs Garbrantszoon, oudt 55 jaer. Cornelis Haecxzoon, 38 jaeren oudt, scepenen, Cornelis Symonszoon, oudt 58 jaeren, Heinrich Hoen, oudt 47 jaeren ende Jan Allaertszoon, 25 jaeren oudt, gevraecht upten 18^en in Septembri voors. up tinhouden van der voors. instructie by hueren eede seggen, ende eerst.

Up I^{e} ar^{le}, datter in huerluyder dorp zijn zoe arm ende rijcke tsamen omtrent 9 haertsteden, ende binnen 10 jaeren zijn se gemindert 8 haertsteden, by viere ende storme van winde ende watere.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn tusschen 26 en 28 communicanten, dies zijnder alleenlick 6 paer volcx in huwelicke staet.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geenrehande exchijsen en zijn up geenrehande dinghen, ende dat tselve dorp belast es jegens Dirck de Wint tot Haerlem mit 12 Rh. gl. tsiaers, losrenten den penninck 13¼, vercocht int jaer 84; noch int selve jaer jegens Jan Gijsbrechts tot Haerlem mit 15 Rh. gl. lijfrenten, staende teenen lijve, ende zijn gebesicht in de oorloge van Utrecht ende Rotterdam; noch 6 Rh. gl. tsjaers lijfrenten ten lijve van Jan Kuyfs weduwe tot Utrecht, vercocht lange voor tvoorn. jaer 84, sonder anders te weten den tijdt; noch 3 Rh. gl. tsjaers losrenten, den penninck 18, jegens Walich Jacobszoon, Zeepsieder tot Amsterdam, vercocht omtrent 4 jaeren geleden, ende es tgelt gebesicht ten oorbaer van der kercke; ende es tselve dorp tachter 3 jaer renten van de voorn. 3 Rh. gl. tot Amsterdamme ende van de rente van Utrecht, desgelijcx een jaer ende een half van de rente van 15 Rh. gl.; ende zijn noch schuldich van afterstalle een pondt gr. lijfrenten bestorven by den lijve van Jan van der Horst.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy onder malcanderen vinden de ommeslagen by 16^{e} deelen maeckende een pondt, ende es tselve pondt ofte 16 deelen geestimeert van oudts up 300 Rh. gl. goets, ende staet tselve dorp maer up een pondt.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen deen met lantneeringhe, dander mitter zee ten harinck om huyere, ende mit vogelrie ende visscherie, ende es tselve lant groot 200 merghen, ende dies behoort alleene binnen den voors. dorpe den binnenbuyeren omtrent 18 mergen lants, ende van tander behoort den drie baghijnhoven van Alcmaer 13 merghen, den reguliers uyte Wijck ende van Alcmaer 7 merghen, ende tsurplus behoort diversche uytbuyeren wonende te Haerlem, Alckmaer ende elders. Dies en bruycken de voorn. inbuyeren maer 25 mergen; ende es tbeste lant waert in coope tusschen 60 en 70 Rh. gl. den mergen, ende te huyere 5 Rh. gl. tsjaers, ende tsnootste in coope 3 Rh. gl. tsjaers ende tsnootste in coope 40 Rh. gl. ende te huyere 40 ß.

Up VIe ar^le seggen, dat heurluyder lant van den selven dorpe belast es mit 18 voeten dycx upte mergen, ende noch zijn zy belast van een sluys ende drie brugghen, ende noch van tHonsbosch, bedragende all tsamen 12 ß upten mergen tsjaers.

SCHOETEN.

Upten 15^en in Septembri anno voors. soe hebben wy gehoert die van Schoten, als, Engebrecht Lubbertsz., schoudt, oudt omtrent 30 jaeren, Aelbrecht Direxzoon, oudt 60 jaer, Wyntgen Gerbrantszoon, oudt 30 jaer ende Jan Claeszoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, seepenen ende gebuyeren aldaer, die by huerluyder eeden als voeren verclaert hebben, eerst,

Up I^e ar^le, datter zijn omtrent 50 bewoende haertsteden, ende datter over 10 jaeren niet veel meer ofte min geweest en zijn dan nu.

Up IIe ar^le seggen, dat zyt niet wel en weten maer houdent nae de huysen, dat zy omtrent 200 communicanten hebben.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en geven van bier ofte wijn, noch en es tselve niet belast van eenige renten.

Up IVe ar^le seggen, dat zy gedeelt zijn in drie schoutambochten, alsoe drie diversche ambochsheerlicheden zijn, ende nochtans in den schiltaele onder Schoten begrepen zijn, ende gaderen huerl. portie in de beden ende ommeslagen by schotponden, daerof Schoten, staende onder den heere van Breederoede, staet up 10 pont; tVlielant, daer ambochsheere es Gerrit van Berckenroede, oock up 10 pont; ende tambocht van den Bosch, toebehoerende Jacob van Borselen, staet up 4½ pont, ende en weten niet te verclaeren, wat elck schotpont draecht of hoe dat zijt estimeren, maer als zy yet te gelden hebben, dat vinden zy onderlinge.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, mit waghen te vaeren om vracht sandt te voeren ende andere hantwerck.

Dat deselve 3 ambachsheerlicheyden groot zijn omtrent 325 mergen, daerof dat den buyeren toebehoert omtrent 50 mergen, ende tandere behoert thuys te Haerlem, tAmsterdam, Alcmaer ende elders, maer meest te Haerlem, ende oock sommige cloosters, als de cathuysers te Coelen, de regulieren buyten Haerlem, de carthuysers by Amsterdam, ende de Pauwelsbroeders tAmsterdam. Ende es de mergen aldaer waerdich in coope den penninck 25 of daeromtrent, ende gelt te huyere 3, 3½ ende 4 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat de buyren tlandt aldaer tmeestendeel gebruycken, uytgedaen zeeckere poorters van Herlem, als Jan Baerntszoon, Gerrit Bouwenszoon, die aldaer ossen weijen.

Ende als van cloosters, die regulieren buyten Haerlem die bruycken zeeckere landen, daerof zy de grootte niet en weten; die susteren van Sinte Marien te Haerlem die bruycken omtrent 5 mergen lants; de Magdalenen die gebruycken 12 mergen lants, den cathuysers buyten Amsterdam toebehoorende, daerof zy mit hemluyden niet en contribueren.

Up VIe seggen, dat zy geenen dijck en hebben, maer gelden mede in de sluysgelt tot Sparendamme, dat upte mergen jaerlicx bedraecht een halve stuver oft een stuver.

Noch SCHOETEN.

Daernae noch gehoert, des anderen daechs, Symon van der Voerde, oudt 34 jaer, schout van den Bosch, begrepen in Schoten hier voeren, Harinck Gerritszoon, oudt 49 jaer, Claes Claess., oudt 50 jaer, Gillis Gerritszoon, oudt 32 jaer, Claes Willemszoon, oudt 18 jaer ende Pieter Janszoon, oudt 26 jaer, inwonende en contribuerende mit die van Schoten; seggen,

Up I^e ar^le, datter zijn 49 hertsteden, ende daer is binnen 10 jaeren een huys ofgebrant, dat ombetymmert blijft.

Up IIe en weten zy niet wel te verclaeren.

Up IIIe, zy en geven geen exchijs van wijn, bier oft anders, ende en zijn niet belast van eenighen renten.

Up IVe seggen zy, datter zijn zesse schoutambochten ende ambochsheerlieheden, all gelegen ende geldende mit Schoten, als: Schoten, Akendam, de Canesie, den Bosch, tVlielant ende Berckenroedeshofstede, ende dat als men eenige beden ofte ommeslagen geeft, zoe werdden die gegadert naer huer goet, sonder dat zy hebben zeeckere pondinghen ofte kerven, ende gelden, te weten als Schoten int geheel gesommeert wert om 50 Rh. gl., zoe geeft Schoeten 20 Rh. gl., tVlielant oock 20 Rh. gl., den Bosch ende Canesie 5 Rh. gl., facit 10 Rh. gl., ende Berckenroeders jurisdictie en geeft niet, alsoe zy seggen dat zy mitter stede gelden.

Seggen voorts dat de ghene die 200 Rh. gl. rijck es, soude wel geven in de voors. 50 Rh. gl. 2 Rh. gl. eens, ende voorts nae advenant.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, ende dat tlandt onder den Bosch gelegen groot es 116 mergen, zonder dat zy weten hoe groot de andere landen zijn, onder de andere ambochsheerlicheyden gelegen, daerof zy hebben heml. toebehoerende 3 mergen, ende tander land behoert buyten. Ende de mergen zoude wel gelden te coop den penninck 25, deen deur tandere, ende 4 Rh. gl. de mergen te huyere· welcke 116 mergen zy bruycken up 30 mergen nae, die buyten gebruyct werdden by poorters ende andere, die daer up huer goet wonen, ende niet mede en gelden noch en contribueren, maer en hebben geen cloosters die aldaer lant bruycken.

Up VIe arle seggen, dat zy geen dijck en hebben te houden, noch en geven geen sluysgelt.

HEEMSTEDE.

Heer Pieter Floriszoon, oudt 46 jaer, cappellaen, Jacob Dirxzoon, oudt 60 jaer, schout, Symon Berthelmeeuszoon, oudt 60 jaer, Nyclaes Reyerszoon, oudt 55 jaer, scepenen, Symon Claeszoon, oudt 62 jaeren ende Dirck Mathijszoon, oudt 41 jaer, buyrluyden van Heemstede, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie by hueren eede, ende dit upten 25en in Septembris voors., eerst,

Up Ie arl seggen dat zy hebben omtrent 82 haertsteden, daerof dat-

ter zeven behoeren de poorterie van Haerlem, ende staen meest ledich; ende zijn de naeste 10 jaeren meest in eenen doene gebleven.

Up IIe ar^{le} seyt de cappellaen, dat zy te kercke behoeren ende haer sacramenten haelen tot Haerlem, ende zijn de naeste 10 jaeren gebleven in eenen doene.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven van eenigerhande dinghen, ende es huer dorp belast mit 3 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, ende zijn omtrent 4 jaeren geleden vercoft geweest, ende zijn die principale penninghen geëmploijeert in de betalinge van mijns genadichen heeren bede ende andere lasten van den dorpe, ende moeten daerenboven den prince dienen mitter zweep tusschen Maes ende Zijp.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de beden ende andere ommeslagen gaderen by de schotponden, doende elck schotpondt 100 nobel tot 50 stuvers tstuck, ende hebben in als 10 schotponden, ende es omtrent 3 jaeren geleden dat zy lest verponden, ende verponden alle 7 jaeren tweewerf, ende als zy lest verponden, hadden zy 15 schotponden.

Nota, dat de voors. buyeren seggen dat zy upte mergentaelen heur toebehoerende, vercoft hebben ende schuldich zijn zoe in erfhuyere, eeuwige pacht ende lijfrenten sjaers 120 £. Item hier en boven die buyeren mijnen genadichen heeren dienen mitten zweepe, ende moeten al twilt voeren, dat tusschen Maese ende Zijp gevangen wert.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit de waeghen te vaeren om vracht, ende eensdeels van lantneringhe. Ende es heuren ban groot 838 mergen, daerof dat geestelicke persoonen toebehoert 182½ mergen, ende die van den dorpe omtrent 46 mergen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke persoonen; van welck voors. lant binnen den dorpe gebruyct wert omtrent 438 merghen van tquaetste ende verdolven lant, ende oick hoichlant, als Heemstervelt, daar men 10 mergen om 40 gr. coipen soude; de broeders te Heemstede 46 mergen, ende alle tandere by waerlicke persoenen. Ende es omtrent 600 mergen lants, dat van den besten gereeckent es, de mergen waerdich, deen deur tandere, te coop de mergen 72 Rh. gl., en te huyere 4 Rh. gl., ende tandere, deen deur tandere, de merghen te coop 36 Rh. gl. ende in huyere 272 Rh. gl.

Up VIe ar^le seggen, dat zy geen zeedijck te onderhouden en hebben maer moeten helpen onderhouden de sluysen te Sparendamme ende noch andere ongelden, twelck jaerlicx upten mergen beloopt deurgaende een braspenninck.

SPARENDAM.

Upten 5^en in Septembri voors. hebben wy gehoort Jan Janszoon, schout van Sparendam, oudt omtrent 28 jaeren, Claes Gerritzoon, oudt 68 jaeren of daeromtrent, Gerrit Wolbrantszoon, oudt omtrent 28 jaeren, Mertin Heindricxzoon, oudt 60 jaeren, Willem Harinxzoon, oudt 32 jaeren, Aelbrecht Willemszoon, oudt 35 jaeren ende Claes Gerrit, oudt 25 jaeren, oude ende nyeuwe gezwoerens van Sparendam up tinhouden van der voors. instructie, ende by hueren eeden geseyt hebben, eerst.

Up I^e ar^le datter omtrent 70 haertsteden zijn, daerof datter zijn drie ledige erven ende een huys onbewoent, ende en zijn de naeste 10 jaeren niet gemeerdert ofte gemindert, maer zijn genouch in eenen state gebleven.

Up IIe ar^le seggen dat zy staen onder de prochie van Haerlem, maer omme datter wat verdde es van der stede, zoe consenteert hem de pastoer van Haerlem, dat zy heur sacramenten ontfangen tSparendamme, mits 4 Phls. gl. tsjaers, die zy hem jaerlicx daervoer en betaelen: ende alsoe zy hebben 70 haertsteden, zoe estimeren zy elcke haertstede up 4 persoenen, deen deur dandere, facit 280 persoenen, sonder dat zyt naeder weten te ramen, mits dat zy geen pastoer en hebben, ende dat men de offerande in een block werpt.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en geven ofte eenige ongelden up bier, wijn ofte diergelijck: maer hebben tot laste van den dorpe 62 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die zy vercochten eensdeels in de oorloge van Utrecht, van Rotterdam ende int belegge van Weesp vercoften zy omtrent 8 Rh. gl. tsjaers, ende hebben de penninghen van dien besteet in huere schulden, te weten van huerluyder portie van der beede ende ommeslagen van der oorloge.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de beden ende ommeslagen gaderen by de kerven, ende dat naedat elck van huul. gegoet es, doende elcke kerf 250 Rh. gl., dier zy hebben 11 of $11\frac{1}{2}$ kerf, ende over 10 jaeren hadden zy wel 22 of 23 kerven; en als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben, zoe geeft elcke kerf omtrent 8 Rh. gl.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem meest generen mit visschen in de Zuyderzee ende up tYe, ende dat zy hebben in heur dorp binnen slants 64 mergen, daerof datter in den dorpe toebehoeren, die mit hem gelden 11 mergen, ende dandere 53 mergen behoeren te Haerlem, die mit hem niet en gelden noch en geven, daerof zy de verclaringe niet en weten, maer men sal dat mogen vinden onder Willem Bolle te Haerlem, die tmargengelt gadert; ende es de mergen wel waerdich te coope 70 Rh. gl., ende te huyere 3 Rh. gl.

Ende hebben noch buyten slants leggen, als tSpaerwoude ende onder de Velserdijck, 33 mergen, die heml. toebehoeren, daerof de mergen waerdich es, te weten: in Spaerwoude binnensdijcx 10 Rh. gl., ende te huyere 12 of 15 st.; buytensdijcx 25 Rh. gl. te coop, ende te huyere 30 st., ende onder Velserdijck te coop 25 Rh. gl. ende te huyere 30 st.; van welck lant, dat zy buyten huer dorp in andere prochien hebben ofte gebruycken, zij mede in heur dorp getaxeert werdden, ende niet daer tlandt gelegen es; ende desgelijcx doen die ander dorpen die lant in hueren ban hebben of gebruycken.

Seggen voorts, datter geen geestelicke luyden lant gebruycken; ende als van poorters, daar es een poorter van Haerlem, genoempt Gerrit Vechters, die aldaer bruyct $4\frac{1}{2}$ mergen, daer hy beesten weit, sonder mit hemluyden te contribuëren.

Ende up VIe ar^{le} seggen, dat zy geen eygen zeeburch en hebben te houden van den 64 mergen, dan alleenlick een kaedijck van binnen, maer geven mede mergengelt, alsser waelen innegebroecken zijn mitten anderen landen in den dorpen daeromtrent gelegen, ende loopt heurl. ongelt van de mergen jaerlicx omtrent 3 st.

SLOETEN ENDE OOSDORP.

Upten 26^{en} in Septembri voors. soe hebben wy gehoert meesters Dirx-

zoon, oudt 51 jaer, Willem Symonszoon, oudt 40 jaer, scepenen, ende Claes Noort, oudt 64 jaer, gedeputeert van den dorpe van Slooten ende Oosdorp: gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by heuren eeden tguendt dat hier nae volcht; eerst,

Up Ie arle seggen, dat binnen den selven dorpe zijn 128 haertsteden, of daeromtrent, ende zijn gemindert, zedert jaer 95, 28 of 29 haertsteden, ende zijn sulex vergaen mit tinbreek van den dijcken, ende andere lasten van ongelden, daeromme dat eenige vertroeken zijn uyter dorpe mitter wone.

Up IIe arle seggen, dat zy verstaen hebben van hueren pastoer, dat binnen den selven dorpe zijn 424 of 426 communicanten, ende dat hy niet commen en mochte, vermits dat hy sieck is.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijs en geven: ende zijn belast mit 50 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft binnen 6 of 8 jaeren herwaerts, ende de penningen daervan gecommen zijn geemploijeert in de betalinge van mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden van den dorpe, noch 100 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft tot laste van den dorpe omtrent 10 of 11 jaeren geleden; noch 5 gouden gulden ende een oert losrenten ter losse den penn. 18, vercoft tot laste van den dorpe, omtrent 10 of 11 jaren geleden, ende de penninghen van beide de voors. partijen gecommen zijn geemploijeert tot tymeraege ende onderhoudenisse van der kercke van den voors. dorpe.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ommeslagen jaerlicx gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 300 Rh. gl., ende hebben in als 14½ schotponden of daeromtrent, ende zijn gewoenlicken te verponden alle serickeljaers, ende als zy lest verponden, hadden zy alsoe veel schotponden als zy nu doen, maer up die tijdt dede elck schotpondt 400 of 450 Rh. gl.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit coijen te houden, mit dijcken ende mit dammen; ende dat haren ban groot es 2400 mergen, daervan de inwoners van den voors. dorpe toebehoort 806 of 807 mergen, daervan dat wel zijn 200 mergen die zy wel zouden geven voor den last van der dijckaetge; ende tsurplus behoort andere geestelicke

ende waerlicke persoonen, wonende in diversche plecken, die mit heml. niet en gelden, van alle welck voors. lant binnen den dorpe gebruyct wert omtrent 2000 mergen, ende tsurplus wert all tsamen gebruyct by andere waerlicke persoonen, besondert alleen 6 of 8 mergen, die gebruyct werdden by den baghinen tAmsterdam. Ende estimeren een mergen lants waerdich te wesen, deen deur tandere, omtrent 18 of 20 Rh. gl., ende te huyere 18 of 20 st., sonder omtrent 300 mergen lants, die men wel laten zoude voor den last van den dijck.

Up VIe arle seggen dattet voors. landt onderhouden moet omtrent 1½ mile zeedijcx, daerof wel zijn 200 roeden calendijcx, ende omtrent 2 milen cadijcx, ende daerenboven moeten helpen onderhouden vijf sluysen ende een zijl; alle twelck wel jaerlicx upten mergen beloipt omtrent 9 of 10 st.

Ende hebben daerenboven doen maicken een nyeuwe sluyse, die noch onbetaelt es, ende sall wel costen omtrent 800 Rh. gl., daervan de portie van die van tdorp voors. wel bedragen sall omtrent 200 Rh. gl.

DIE VRIJ AMBOCHTEN GELEGEN ONDER TSCHOUTAMBOCHT VAN SLOETEN.

Jan Heindricxzoon, oudt omtrent 40 jaeren, Toems Floriszoon, oudt 28 jaeren, scepenen, Simon Claeszoon, oudt 40 jaeren of daeromtrent, Thijs Claeszoon, oudt 35 of 36 jaeren, ende Frederik Gerritszoon, oudt 37 jaeren, buyeren, ende Jan Jacobszoon, oudt 24 jaeren, koster, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurl. eeden, seggen; ende eerst,

Up Ie arle, datter in den voorn. dorpe zijn 29 haertsteden, daerof de 15 bijster zijn, zoedat zy niet en wilden haer goet mitten lasten aentasten, al gave men hem 200 Rh. gl. Nietmin hebben deselve in de groote lasten van der oorloge ende in den ommeslach van dien betaelt, de sommige een blancke, andere een groten, ende tmeerendeel niet, zoedat zy niet en houden dan 14 haertsteden die geven mogen; ende dat heurluyder haertsteden gemindert zijn de naeste 10 jaeren 5 haertsteden, ende dat zy hier voortijts verloren hebben een haertstede, daer een

man inne plach te wonen, genoempt Jan Claeszoon, die rijcker was dan tgeheele dorp nu es, want hy wel alsoe veel renten hadde als alle de inwonende nu tsamen hebben.

Up IIe ar^{le} seggen, dat heurluyder pastoor van huys es tAmsterdamme in de kermisse, ende mitsdien niet en weten te spreecken van den communicanten, maer men mach tselve ramen nae de haertsteden. Ende de coster daerup gevraecht seyt, dat hy daerof niet en weet, alsoe hy maer van Mey of aldaer coster geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in huer dorp, maer es tselve dorp jaerlicx schuldich 33 Rh. gl. lijfrenten, staende som up een, ende som up 2 lijven; ende zijn noch jaerlicx schuldich den heere van Brederode als heuren ambochsheere van tjaerschot 9 £ 3 ß van 40 groten, daerby tselve ambocht plach vrij te wesen van allen beden ende ommeslagen: ende zijn dese renten vercoft over 20 jaeren, ende zoe nedergaende tot omtrent 10 jaeren herwaerts, dat geen renten vercoft en zijn geweest: ende de penninghen daerof gecommen zijn geemploijeert int maicken van heurluyder kercken.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy haer beden ende ommeslagen onder malcanderen gaderen by ommeslach, nae dat elck rijck es, maer en hebben geen kerven of schotponden, noch noyt geen gehadt en hebben, daerup zy eenige gaderinge doen, maer als zy 10 Rh. gl. in de bede ofte ommeslagen te gelden hebben, zoe geeft de rijcxste eenen Rh. gl. of daer omtrent.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen, de sommige mit visschen voor hem zelven teeten, sommige mit koijen te houden, mit slooten, mit dijcken, ende heurluyder wijfs mitter spille. Seggen voorts dat zy hebben 416 mergen lants, daerof de buyeren toebehoort 140 mergen, daerof de mergen niet gelden en zoude te coop 7½ Rh. gulden, deen deur tandere, daerinne veel lant es, dat men niet en zoude willen hebben te geve, ende dit overmits de groote last van der dijckaetge: ende omme deselve redenen en mach de mergen van tvoors. lant niet gelden te huyere jaerlicx boven 11 st. deurgaande, teen meer, tander min. Ende tsurplus behoert andere diversche geestelicke ende waerlicke persoonen, wonende in diversche plecken, die mit heml. niet en gelden, ende wert tselve landt

al meest binnen den voors. dorpe gebruyct, behalven 32 mergen, die van luyden van buyten gebruyct werden, die mit heml. niet en gelden.

Up VIe ar^le seggen, dat van de 140 mergen, die int ambocht behoeren, zijn 75 mergen dat dijcklant es, bezwaert mitter dijckaetje, ende hebben te houden 470 roeden dijcx, daerof dat men den dijck deurgaens niet en zoude besteden te maicken de roede voor 10 st.; ende in de 470 roeden dijcx commen 20 roeden dijcx van anderen landen. Hebben noch boven desen te houden andere polderen, wateringen ende caedijcken, mit oock zekere sluysen, daerof den oncost van dien jaerlicx wel bedraecht 4 st. upten mergen by gelijcke jaeren.

THOFAMBOCHT.

Meester Gijsbrecht Pieterszoon, pastoer, oudt 36 jaer, Jan Janszoon, schout, oudt 28 jaer, Claes Baertszoon, oudt 62 jaer, Lourens Pieterszoon, oudt 54 jaer, Mathijs Vrederixzoon, oudt 50 jaer, Claes Jan, oudt 32 jaer ende Claes Michielszoon, oudt 30 jaer, oude ende nyeuwe gezwoerens van tHofambocht, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie upten 25^en in Septembri voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht; eerst,

Up I^e ar^le seggen, dat zy hebben 16 haertsteden, ende heeft er binnen 10 jaeren geweest 18.

Up IIe ar^le seyt de pastoor, dat zy haer sacramenten haelen tot Spaerwoude, ende hebben 48 communicanten.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen geven van geenrehande dingen, noch en zijn niet belast mit renten dan 13 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die vercoft zijn in diverschen tijden, som binnen 30 jaeren, som binnen 10 ende 13 jaeren, ende zijn de penninghen besteet geweest tot reparatie van der kercken; ende en hebben geen octroy van den prince.

Up IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende ommeslagen gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 250 Rh. gl.,

ende hebben in als 4 schotponden min $\frac{1}{16}$ deel, ende was te kersavont 2 jaren dat zy lest verponden, ende verponden alle seriekeljaeren, ende als zy lest verponden, hadden zy $1\frac{1}{2}$ schotpondt, ende als zy daer te voeren verponden over 10 jaeren, hadden zy 10 schotponden, ende dat, overmits dat den rijckdom treet wonen in andere plaatsen, overmits de groote lasten die zy daer te gelden hebben gehadt.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koijen te houwen, dijcken ende dammen; ende es hueren ban groot buytensdijex 200 mergen, ende binnensdijcs 25 mergen, daerof dat in eygendomme binnen denselven dorpe toebehoeren 20 mergen buytensdijcx ende omtrent 11 mergen binnensdijcx. Ende tsurplus behoert toe diversche geestelicke ende waerlicke persoenen, wonende in diversche plecken, daerof dat gebruickt werdt binnen den voors. dorpe omtrent een derden deel, ende dandere twee deelen werden gebruyct by die van Haerlem, Spaerwoude ende andere.

Ende estimeren tmargen van den voors. lande waerdich te wesen buytensdijcx 25 Rh. gl. te coop, ende 25 st. te huyere, ende een margen binnensdijcx deurgaende 10 Rh. gl. ende 10 st. te huyere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy up elcken margen buytensdijcx te onderhouden hebben zes roeden caedijcx ende $7\frac{1}{2}$ voet zeedijcx, twelck upte mergen bedraecht by gemeen jaeren 12 st., ende binnensdijcx elcke mergen twee roeden zeedijcx, bedragende mede up mergen deur gemeen jaeren 12 st., daerinne begrepen dat sluysgelt ende andere ongelden.

HAERLEMMERLEEDE.

Upten 6^{en} in Septembri voors. soe zijn gehoert geweest die van Herlemmerleede, als Jan Janszoon, schout, oudt 28 jaeren, van wegen des heeren van Breederoede, Claes Janszoon, oudt 60 jaer, Baert Symonszoon, oudt 58 jaer, Steffen Gerritszoon, oudt 56 jaer, Jacob Gerrit, oudt 70 jaer, Meeus Janszoon oudt 50 jaer, Frans Janszoon 34 jaer, Jan Janszoon, 40 jaer, oude ende nyeuwe gezwoerens van Herlemmerleede voors.: deweleke geseyt hebben up tinhouden van der voors. instructie tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^{le}, datter zijn 28 haertsteden, daerof datter 5 es onbewoent, die

met hem niet en gelden noch en geven, ende dat zy de naeste 10 jaeren wel 10 haertsteden verloren hebben, die van daen vertogen zijn in de stede.

Up IIe ar^le^ seggen, dat zy de communicanten niet wel en weten te estimeren, mits dat zy te Haerlem te kerck behoeren; dan rekenen 4 communicanten in elck huys, dat bedragen zoude 112 communicanten.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen excijs en geven van bier oft andere goeden, ende en zijn oock niet belast van eenige renten, alsoe zy geen geloef hebben en zouden.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy de beden ende ommeslagen gaderen mit kerven, gelijck men tSparendam doet, ende hebben in als 3½ kerf, elcken kerf gerekent up 250 Rh. gl., ende es geleden omtrent 2 jaeren dat zy lest verkerfden.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden, visschen ende vogelen. Ende es Herlemmerleede groot 832 mergen, daerof dat hemluyden toebehoert 27 mergen, 4 hont, daertoe zy noch gebruycken in de waert 42 mergen 2 hont, ende noch 285 mergen in Herlemmerleede ende Scalcwijck, ende tsurplus wert gebruyct by die van Haerlem ende Schoten.

Seggen voorts dat elcken mergen waerdich es, deen deur tandere, te coop 25 Rh. gl. ende te huyere 20 ende 30 st.

Ende dat de regulieren buyten Haerlem gebruycken in de waert 20 mergen, ende de heeren van St. Jans 7½ mergen, ende dat de poorteren veel lants weyen mit ossen, daerof Willem Bolle de verclaringe heeft, die mit hemluyden en gelden noch en geven, dat hemluyden tot groote last compt.

Up VIe ar^le^ seggen dat zy geenen zeedijck te houden en hebben dan eenen caedijck tegens de meren, ende voorts twee watermoelens, dat by gemeene jaeren bedraecht upte mergen 4 of 5 st.

NYEUWERKERCK ENDE RIETWIJK.

Upten 26^en^ in Septembri voors. gehoort die van Nyeuwerkerck ende

Rietwijck, als: heer Pieter van Medemblick, vicecureyt van Nyeuwerkerck, oudt 41 jaer, Willem Matheeuszoon, oudt 39 jaer, schout van Nyeuwerkerck ende Rietwijck, Pouwels Willemszoon, oudt 44 jaer, Jan Pieters, oudt 55 jaer, scepenen van Nyeuwerkerck, ende Aelbrecht Janszoon, oudt 68 jaer, scepenen van Rietwijck; ende hebben by hueren eede geseyt tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e^ ar^le^, dat binnen beyde de voors. dorpen zijn 48 haertsteden, te wetene binnen Nyeuwerkerck 28 ende binnen Rietwijck 20, ende dat behalven de woninghen van den pastoers ende costers daerinne begrepen omtrent 20 haertsteden, die zoe arm zijn, dat ze niet geven en mogen; ende binnen de 12 jaeren herwaerts hebben daer 12 haertsteden meer geweest dan nu zijn, ende zijn vergaen overmits den afbreck van den lande by de meeren, ende noch zijnder 8 haertsteden, die staen upte slete van den watere.

Up IIe ar^le^ seyt de voors. vicecureyt van Nyeuwerkerck, dat binnen den voors. dorpen zijn 145 communicanten, te wetene binnen Nyeuwerkerck 75, ende binnen Rietwijck 70.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geenrehande exchijsen geven, ende zijn belast mijnen genadichen heeren jaerlicx te betaelen van schot ende bottinge 8 Rh. gl. tsjaers; ende noch 28 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 18, vercoft up tdorp van Nyeuwerkercke, ende 23 Rh. gl. tsjaers vercoft up tdorp van Rietwijck, ter losse den penninck 18, in den jaere 1509, als die dijcken innebraecken; ende mitte penninghen daervan gecommen hebben zy mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden van den dorpen betaelt; hebben noch vercoft, tot onderhoudenisse van der kercke, te weten, Nyeuwerkerk 22 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende Rietwijck 32 Rh. gl. tsjaers lijfrenten ende 6 Rh. gl. tsjaers losrenten.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden jaerlicx gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 200 Rh. gl., ende hebben tsamen 7 schotponden die betaelen, ende noch 2 schotponden, staende upten armen, die niet geven en mogen, daerof dat Nyeuwerkerck heeft 5 schotponden, ende Rietwijck 4 schotponden, ende verponden alle serickeljeers, ende over 8 of 10 jaeren

hadden zy omtrent 24 schotponden, ende zijn dus vermindert, overmits dat zy mitten watere vergaen zijn, ende de rijckdom vertrocken wonen es in anderen plecken.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit koyen te houden, visschen ende vogelen, ende dat de voors. twee dorpen groot zijn 1400 mergen, daervan tvierendeel behoert den inwoners van den voorn. dorpen, ende tsurplus behoert toe diversche poorters ende andere geestelicke ende waerlicke persoenen, uytgesondert omtrent 40 mergen, die gebruyct werden by een cappellaen tAmsterveen, genoempt heer Arys; ende es een mergen lants aldaer geestimeert weerdich te zijn in huyere 10 st., ende in coepe en konnen de voors. deposanten niet wel seggen de waerde, wantter binnen 10 jaeren herwaerts luttel of geen lant vercoft noch begeert geweest en heeft om tperijckel van de meeren, die tlant alle jaeren wel 25 mergen ofnemen, ende daer is dit jaer alleen vercoft geweest een stucxken lants, nae advenant van 4½ Rh. gl. de mergen.

Up VIe ar^le seggen, dat zy moeten helpen onderhouden een sluys tot Sparendamme, noch twee plaetwercken tot Sparendamme, deen van 6 roeden ende dander van 5 roeden, noch 10 roeden scinckeldijcx tusschen Velserlaen ende Sparendamme, bedragende tsamen jaerlicx upte mergen, deen jaer deur tandere, 4 st.

—

AELSMAER.

Upten 27^en in Septembri voors. gehoert die van Alsmaer, als, Frans Claeszoon, oudt 50 jaer, scepen, Jan Gerritszoon, oudt 45 jaer, waersman, Jacob Luytgenzoon, oudt 70 jaer, oude waersman, ende Phillips Jacobszoon, coster van Aelsmaer, ende hebben by heuren eede geseyt dat hiernae volcht, eerst,

Up I^e ar^le seggen, dat binnen haeren dorpe zijn 80 haertsteden, daerof datter zijn 25 die zoe arm zijn, dat se niet geven en mogen; ende over 15 jaeren waeren daer wel 100 haertsteden, ende zijn zoe vermindert, overmits den inbreeck van den dijcken, ende alle thout uytginck, overmits den zouten water.

Up IIe arle certifficeert de pastoer onder een zijn cedulle, overmits dat hy cranck was, datter zijn 350 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende zijn belast met 18 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft in oorloge van Woerden, ende 15 Rh. gl. tsjaers erfrenten, die men niet lossen en mach, welcke renten oudt zijn 99 jaer, ende de penninghen, gecommen van den lijfrenten, zijn geemploijeert in den oorloge van Woerden, ende van de 15 Rh. gl. tsjaers int Goudtse oorloge ende Uytrechts, ende moeten daerenboven mijnen genadichen heeren jaerlicx uytreycken in erfschot ende andere domeynen 65 ℒ, 10 ß van 40 groten.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ommeslagen gaderen ende ommeslaen tweewerf tsjaers, te weten, te Meye ende Alreheylighen, ende dat up tlant binnen den dorpe, zoewel up tquaet alst goet, ende dat upten schaer, elcke schaer groot wesende 2 mergen of daeromtrent; ende als men over tselve dorp ommeslaet 100 Rh. gl., zoude elcke schaer betaelen 5 groten, ende hebben in als 800 schaer, ende over 10 jaeren waeren daer alsoe veel schaeren alster nu zijn; ende hoe rijck die innewoners daer zijn, hebben zy geen lant int dorp, zoe en geven zy niet, ende en geven daer oock niet meer dan zy lant en hebben.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, elst te poeten, koijen te houden ende riet te snijden, ende binnen den voors. ambocht zijn 1500 mergen lants, daervan die buyeren binnen den voors. dorpe toebehoeren 1100 mergen, ende de andere 400 mergens behoeren toe andere waerlicke persoenen, wonende in diversche plaetsen, uytgesonderd 12 mergen, die behoeren toe de pastorie aldaer; ende de voors. 400 mergen gelden mede haer portie van den ongelden van den dorpe up schaer, als die van den dorpe doen, uytgesondert de pastorie aldaer, die van zijn lant niet en geeft dan mergengelt; ende de poorteren van Haerlem, die aldaer lant hebben, die en geven niet meer van den schaer dan een groten, een blanck, ende te hoochsten een braspenninck, ende by composicie, gemaeckt omtrent 50 jaeren geleden; ende van de voors. 1500 mergen zijn wel 300 mergen die men wel geven zoude voor de ongelden, ende tander es de mergen geestimeert, teen deur tandere, te coop 4 Rh. gl., ende te huyere 4 st. tsjaers vrij gelt; ende van de voors.

1500 merghen wordden binnen den voors. dorpe gebruyct omtrent 1400 mergen, ende tander wordt buyten gebruyct.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerliex te gelden hebben by staande dijcken, by gemeen jaeren, van dijckaige, sluysgelt ende andere ongelden, upte mergen een blanck of 1 st.

SANTVOERT.

Upten 25^{en} in Septembri voors. gehoert die van Santvoert, als, heer Dirck Claeszoon, cappellaen, oudt 30 jaeren. Joost Janszoon, van Geervliet, oudt 42 jaer, schout, Pieter Jacobszoon, oudt 58 jaer, Lambert Gerritszoon, oudt 44 jaer, scepenen, Gijsbrecht Meeuszoon, oudt 62 jaer, kerckm^{r} van Santvoert, ende seyden by heuren eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^{e} ar^{le} seggen, dat zy hebben omtrent 76 haertsteden, onder goet ende quaet, die bewoent wordden, 21 die leech staen, 5 die ofgebroecken zijn, ende een daer de onderpriester inne woent; ende over 10 of 12 jaeren wasser wel 120 of 124, ende dit comt overmits de stertte, ende datter veel verdroncken zijn.

Up IIe ar^{le} seyt de cappellaen, dat se staen onder de kercke van Haerlem, maar houdt daer nu zijn omtrent 200 communicanten, alsoe hy vernomen heeft van den cappellaen, die voor hem gedient heeft.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy van elck vat biers, dat binnen den dorpe gedroncken wort, geven te exchijse 5 groten Vlaems, twelk beloopt by gemeen jaeren omtrent 130 Rh. gl., ende dat tot prouffite van den dorpe, ende en geven anders geen exchijs up geenrehande dinghen. Daerenboven gheven zy mijnen heere van Breederoede, hunnen ambochtsheere, den besten visch die zy aenbrengen van den cabbeliau, naest onser vrouwen visch, ende vier schelvisschen ende acht schollen, die verpacht wordden, ende daervan compt by gemeen jaeren 18 of 20 nobelen. Seggen voorts, dat tdorp belast es mit 30 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft omtrent 12 of 14 jaeren geleden, ende noch 12½ Rh. gl. tsjaers, ter

losse mit 29 £ groten Vlaems, vercoft omtrent 16 of 18 jaeren geleden: welcke penninghen geemploijeert zijn tot betalinge van den ruyterpenninghen, mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden van den dorpe; ende en hebben daervan geen octroij.

Up IVe ar^le seggen, dat men up alle ommeslagen, die men upt tvoors. dorp doet, hoe dicken die vallen, dat zy zoe dick maicken een nyeuwe zettinge, ende dat by den schout ende scepenen ende twee of drie van den rijckdomme: ende als men haer portie van den 60000 £ ommeslaet, bedraecht 38 £ 14 ß, daerinne de rijcxste van den dorpe moet gelden, dier maer twee en zijn, elcx 3 Rh. gl. of daeromtrent, ende die andere nae advenant: ende daervan een van den rijcxsten tevreden es uyt alle zijn goet te scheyden om eens 500 Rh. gl., ende tmeestedeel es zoe arm, dat indien zy een maent of twee sonder tzee te vaeren waeren, zouden om broot moeten gaen.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit visschen ter zee: ende reeden ter zee 10 pincken ende 2 harinckscepen, die tot Haerlem thuys behoeren, ende hadden over 10 of 12 jaeren 14 pincken ende 12 harinckscepen: ende en hebben binnen Santvoert geen lant dan twee crochten, die groot zijn omtrent 3 mergen, die verstuven van den duynen, die twee persoenen binnen den dorpe toebehoeren, ende noch een crocht, die de kercke toebehoert, groot omtrent een mergen: daervan een mergen lants geestimeert es up 50 Rh. gl. te coope, ende 30 st. te huyere.

Up VIe ar^le seggen, dat zy geen oncosten van dijcken ofte sluysen en hebben.

OESTZAENEN.

Upten 27^en in Septembri voors. gehoort die van Oestzaenen, als. heer Dirrick Gerritszoon, oudt 35 jaer, viceeureyt, Symon Claeszoon, oudt 59 jaer, schout, Pieter Jacobszoon, oudt 37 jaer, scepen, Garbrant Janszoon, oudt 58 jaer, Merten Janszoon, oudt 55 jaer ende Dirck Aertszoon, oudt 50 jaer, waerscippen van Oestzaenen; gevraecht up tinhou-

den van der voors. instructie, zeggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle dat binnen den voors. dorpe zijn 280 haertsteden, daerinne zijn gereeckent de priesters ende arme luyden die om broot gaen tot 70 haertsteden, ende zijn nu alsoe veel alsser waeren over 10 jaeren.

Up IIe arle seyt de voors. viceeureyt, datter zijn 1100 communicanten, ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen staet.

Up IIIe arle seggen, dat se geenrehande exchijsen en geven; ende zijn belast mit renten, te weten, van 812 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 18 ende 20, vercoft binnen 14 jaeren herwaerts, meest int jaer 1511 ende 1512, ende de penninghen, daervan gecommen, zijn geemploijeert geweest totter dijckaetge ende nyeuwe inlage, dewelcke wel 1400 roeden lanck es, gedaen omtrent 14 jaeren geleden, ende voort totte ommeslagen van mijns genadichen heeren beden ende ommeslagen van den oorloge.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ongelden gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 450 Rh. gl., ende hebben in als 47 schotponden, ende verponden alle serickeljaeren, of datter binnen de serickeljaeren groote clachten vallen; ende als zy lest verponden, hadden zy 4½ schotponden meer dan se nu doen.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter zeevaert om een huyere, oestwaert ende westwaert, ende en hebben int geheel dorp niet boven een half deel sceeps, ende eenige andere vaeren ten harinck om een huyere, ende sommige andere doen bouneringe ende bleycken; ende en hebben geen teelant om coorn te sayen, dan alleen upte wallen van de slooten. Ende hebben in haeren ban 1320 mergen lants, daerof de poorteren van den steden, uytlanders ende geestelicke persoenen hebben 420 mergen, ende de andere 900 mergen behoiren den inwoners van den dorpe; des es van de 900 mergen in de inlage verdijct ende verdolven 150 mergen, ende noch 150 mergen die buyten gedijckt zijn. Ende es de prijs van dit landt waerdich in coope de drie mergen, teen deur tandere, 100 Rh. gl., ende elcke mergen gelt in huyere tsjaers 22 st. vrijs gelts, ende wordden alle de voors. landen gebruyct by den inwoners

van Oestzaenen, uytgesondert omtrent 100 mergen, die gebruyct wordden by die van Wormer ende Westzanen, gelegen omtrent Oestzanen, ende noch omtrent 4 mergen, die gebruyct wordden by een clooster tAmsterdam. Seggen voort, dat die uythemse geestelicke persoenen oft andere, hebbende lant binnen Oestzanen, niet en contribueeren in den schotponden, dan alleene in dijckaetge ende diergelijcke.

Up VIe ar^le seggen, dat zy zeer groote costen hebben van dijckaetge, overmits de voors. inlage, van dammen ende achterdijcken, hebben oock 200 roeden caeldijcx, die mit hout, ijser ende andere instrumenten onderhouden moet zijn, zoedat zy jaerlicx hebben upte mergen tot oncosten, ter cause voors., 10 st., maer de 10 st. en rekenen zy niet in de huyere van den 22 st., maer blijven de 22 st. zuver; ende zijn noch verwachtende te moeten vermaecken 4 sluysen, die zeer oudt zijn, ende zoude elcke sluys wel costen 600 Rh. gl., ende waeren meer dan tijdt vermaect, waert dat zy gelt hadden.

— —

ASSENDELFT.

Meester Cornelis Janszoon, viceeureyt, oudt 41 jaer, Roelof Claeszoon, schout, oudt 44 jaer, Claes Willemszoon, oudt 50 jaer, Baert Dirxzoon, oudt 50 jaer, Baert Roelofszoon, oudt 47 jaer ende Heindrick Gerritszoon, seepenen ende schotgaerders van Assendelft, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^le, datter in Assendelft zijn 180 haertsteden, daerof isser omtrent 20 arm, die mit hem niet en gelden; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le seydt de viceeureyt, dat zijn in als 800 communicanten, daerof datter es omtrent 100, die arm zijn ende niet en betaelen: ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 15 jaeren, dat hy aldaer viceeureyt geweest es.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, ende zijn schuldich aen lijfrenten, up 1 of 2 lijven, 240 Rh. gl. tsjaers, ende an

losrenten omtrent 40 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 20: ende zijn all vercoft binnen 10 jaeren herwaerts; ende hebben de penninghen besteedt in de betalinge van huerluyder portie van den beden, ommeslagen ende ruyterpenninghen, welcke vercoopinge zy gedaen hebben sonder octroy.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by kerven of schotponden, ende hebben in als 50 kerven, elcke kerf doende 250 Rh. gl. current, ende verkerven alle scrickeljaers, ende estimeren deselve kerven alsoe wel by tgoet dat zy hebben als by de bruyckwaer.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden ende zuvel te maicken; ende en hebben geen teellant, maar al weylant; ende veel van hemluyden generen hem mitten harinck te vaeren omme een huyere; ende zijn omtrent 20 arme lindewevers.

Assendelft is groot 1388 mergen, daerof zy verloren ende zy buyten gedijct hebben, zedert de leste verpondinghe, 75 mergen, waerby zy maer en houden 1313 mergen; daerof hemluyden eygentlijck toebehoert 276 mergen, ende tandere behoert poorteren van Haerlem, Leyden, Alcmaer, Amsterdam, ende elders buyten.

Ende wert alle tvoors. lant binnen Assendelft gebruyct, uytgeseyt 40 mergen, die binnen Crommenye gebruyct werden.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer eenich lant bruycken.

Ende estimeeren tvoors. lant in huyere waerdich te wesen, teen deur tandere, 2 Rh. gl. de mergen, ende in coope den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy omtrent drie mijlen zeedijcx te onderhouden hebben, ende es tlandt gedeelt in 13 doelen ende sluysen, ende elck heeft zijn dijck up hem selven; waerby zy niet en zouden weten te seggen wat tselve bedraecht upten mergen.

Seggen voorts, dat zy nu mits dese stormen wel verloren hebben 1½ mijle zeedijcx, die boven afgeloopen es, ende hebben drie walen, die veel costen sall weder te dijcken.

WORMER ENDE GISP.

Upten selven dach gehoert die van Wormer ende Ghis, als, meester Cornelis Jacobszoon, pastoer van Wormer, oudt 55 jaer, meester Jacop van Ylpendam, pastoer van Gisp, oudt 29 jaer, Claes Claeszoon, oudt 48 jaer, schout, Jan Gerritszoon, oudt 71 jaer, IJsbrant Janszoon, oudt 71 jaer, Thaems Pieterszoon, oudt 63 jaer ende Jan Dircxzoon, oudt 60 jaer, scepenen van Wormer ende Gisp, ende hebben geseyt by hueren eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e^ ar^le^ seggen, datter binnen den voors. twee dorpen zijn omtrent 350 haertsteden, daerof datter binnen Wormer zijn omtrent 250, ende Gisp omtrent 100, daerof datter wel zijn 150 die min dan niet hebben; ende zijn de naeste 10 jaeren meest gebleven in eenen state.

Up IIe ar^le^ seggen de voors. pastoers, datter binnen den voors. dorpen zijn omtrent 1300 communicanten, te weten, binnen Wormer omtrent 950, Gisp 350; ende zijn omtrent 100 gemeerdert de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geenrehande excijs en geven, ende zijn belast mit 255 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 15, 16 ende 18, daervan zy de naeste 2 jaeren 22 Rh. gl. tsjaers lest vercoft hebben, ende tsurplus hebben zy daer te voeren vercoft in diversche partijen, ende bysonder in tijden van teasenbroot, item an lijfrenten 388 Rh. gl. tsjaers, die alle meest vercoft zijn de naeste 10 of 12 jaeren, item an eeuwige renten 203 Rh. gl. tsjaers, ende zijn oude renten, zoe lange tijdt vercoft, dat niemant van de deposanten memorie daervan en heeft; van welcke voors. lijfrenten, bedragende 54½ Rh. gl. tsjaers, die penninghen, daervan gecommen, zijn geemploijeert tot reparatie van de kercke, ende tsurplus es geemploijeert geweest tot mijns genadichen heeren beden, ruyterpenningen ende andere lasten van den dorpe.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende andere ommeslagen ommeslaen op kerven, ende elcke kerf es een schot pondt, ende hebben 40 kerven, doende elcke kerf 400 Rh. gl.; ende als zy 100 Rh. gl. current te gelden hebben, zoe zoude elcke kerf commen te draghen 2½ Rh. gl.; ende dat zy alle serickeljaers verponden.

ende als zy lest verponden hadden zy omtrent 2 of 3 schotponden meer dan se nu hebben.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem meest generen mit ten harinck te vaeren, ende hebben onder hem selven 4 buysse, daer de buyeren ende arme gesellen haer broot an winnen mit een deel nets te reeden, ende andere vaeren om een huyere, ende dat zij alsoe tzomers winnen, dat verteren zy mit haer wijfs ende kinderen swinters; ende de wijfs generen hem mit breyen ende spinnen. Ende in den voors. dorpen zijn gelegen omtrent 1000 mergen lants, te weten tot Wormer omtrent 470 mergens, ende tot Gisp 530, ende behoort den buyeren van den voors. twee dorpen 434 mergen, ende tsurplus behoort vreemde luyden ende cloosteren, maer en zijn geen cloosteren noch poorterie, die eenich van tvoors lant gebruycken, maer wordden wel eenige landen gebruyct by den ingesetenen van den dorpen, daeromtrent gelegen, bedragende omtrent 80 mergen; ende estimeren een margen lants waerdich wesende binnen den voors. dorpen, in coope 25 Rh. gl., ende in huyere 25 st.

Up VIe ar^le seggen, dat zy te onderhouden hebben upt voors. lant seeckere dijcken, sluysen, dammen, watergangen ende tHonsbosch, be dragende deur gemeen jaeren opte mergen omtrent 6 st.

WYMMENOM.

Upten 21^en in Septembri voors. gehoort die van Wymmenem, als, Jacob van Egmont, bailliu ende schout, oudt 48 jaer, Allert Reijerszoon, oudt 40 jaeren, Nan Hillebrantszoon, oudt 34 jaeren, scepenen, Jan Maertszoon, oudt 50 jaeren ende Allaert Haecken, oudt 40 jaeren of daeromtrent, buyrluyden van ZuytWimmenom; gevracht by heurluyder eeden up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^le, datter in als zijn omtrent 20 haertsteden, die noch gemeerdert noch gemindert en zijn de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^le seggen, dat zy haelen huer sacrament tot Egmondt, ende

dat zy niet en hebben dan een cappelle: ende mogen hebben omtrent 70 of 80 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, ende dat zy den heer van Wassenaer jaerlicx geven voor thins ende hertfstbede omtrent 2 gouden gulden tsjaers.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ende ommeslagen van den lande gaderen upte ponden, ende es omtrent 2 jaeren geleden dat zy lest verponden onder malcanderen, ende zoe wie gegoet es tot 300 Rh. gl. eens, die moet geven een schotpondt ende zoe voort nae advenant: ende hebben in als vier schotponden, ende aleer zy lest verponden, stonden zy up 6 schotponden of daeromtrent, overmits dat die van NoortWimmenom mit hemluyden plegen te gelden, die nu gelden mit die van Bergen, dat zy verloren hebben mit proces ende composicien, ende oick dat eenige uyten voorn. dorpe vertrocken zijn.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen principalick mit schelpen te halen upte strange ende die te vercoopen, ende voert vaeren zy mitter schuyte ende wagen om vracht. Ende dat heuren ban groet es 214 mergen, daervan binnen den dorpe eygen toebehoert omtrent 48 of 50 mergen, ende tsurplus behoort andere waerlicke ende geestelicke persoonen ende goodshuysen, die met heml. niet en gelden: van welck landt gebruyct wert, te weten, binnen den voors. dorpe de minder helft, ende tander wert veel gebruyct by die van Egmont up tzee ende Egmondt binnen, ende voorts by die van Berghen: ende dat aldaer een mergen lants waerdich es te coope, deen deur tandere, omtrent 30 Rh. gl., ende te huyere 30 st.

Up VIe arle seggen, dat zy jaerlicx upten mergen te gelden hebben van binnenwegen ende duyns te onderhouden 3 groten upten mergen, ende van den zeedijck up tgeheel lant 3 Rh. gl. tsjaers, ende van tHonsbosch 2½ st. upten mergen jaerlicx.

WESTZAENEN ENDE CROMMENYE.

Upten 27en in Septembri voors. gehoort die van Westzaenen ende Crommenye, als, meester Alphert Jacobszoon, oudt 48 jaer, pastoir, Gerrit Janszoon, oudt 38 jaeren, schout, Aemgert Janszoon, oudt 65 jaeren, Adriaen Janszoon, oudt 43 jaeren, scepenen, Egge Ysbrantszoon, oudt 63 jaeren, Heinrich Jacobszoon, oudt 53 jaeren, scotgaerders van Westzaenen ende Crommenye, ende seyden by heuren eeden, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle, dat zy hebben 310 haertsteden, ende zijn genouch gebleven in eenen state de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seyt de voorn. pastoer, dat in Westzaenen zijn omtrent 1000 communicanten, ende aengaende Crommenye en weet hy niet zekers te deposeren, alsoet een andere pastorie es, nu vacant per ingressum religionis ultimi curati, ende by raminge estimeert 300 communicanten, ende zijn in beyde de kereken meer gemeerdert dan gemindert.

Nota, dat up Crommenerdijck noch zijn 400 communicanten die tUytgeest ter kercke behoeren, gelijck hiervoeren (bl. 34) verclaert staet.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch oock en zijn belast mit eenige renten, maer hebben den last van den ruyterpenninck ende andere beden betaelt gehadt uyt haeren eygen buydel ende tot heur selfs last.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden ommeslaen by kerven, elcken kerf voor een schotpondt gereeckent, geestimeert elcke kerf tot 400 Rh. gl., ende hebben in de voors. dorpen 14 kerven of schotponden, ende 5 voor de armen, ende verponden alle scrickeljaers, ende zijn de voors. kerven zeer even gelijck nu ende doen zy laetst verponden, ende dat zy niet meer kerven en hebben, compt overmits de lasten die upte landen staen.

De voers. schout mitten twee van den deposanten hierboven hebben zedert by [1]) van den commissarissen den 22en in Decembri in den Hage geweest, ende overgebracht heure stocken, dier zy vier hadden in Westzaenen, elck van een vierendeel, die

[1]) Een onleesbaar woord. De zin vordert: by opontbod, of iets soortgelijks.

hilden 43½ schotponden te prise als int IVe arle verclaert, ende 555 steken, dairof de 64 een pont maicken; maict tsamen 52 schotponden, 11 steken; welcke luyden up steken staende zy seggen meest al arm te wesen. Ende Crommenye en is hier niet gerekent, ende Westzaenen gaf in alle contributie de 2 deel, ende Crommenye dat 3e; maict tsamen 78 schotponden. Ende dat zy niet meer dan 14 schotponden eerst geseyt en hebben, dat hebben zy gedaen om dat zy aftoegen de renten, daer de particuliere luyden mede belast zijn, die zy in huere verpondingen niet afgetoegen en hadden; ende hebben tot dien eynde een certifficatie overgegeven, inhoudende dat zy bevonden hebben dat zy schuldich zijn an eeuwige renten 490 Rh. gl. current, ende an lijfrenten 100 Rh. gl. current, die in de pondinge niet gezet en zijn.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen een luttel mit koijen, voort mit visschen, vogelen, dijcken ende dammen; oock zijnder veel jonge luyden die uytvaeren ter zee om huyere, in getale van 200 of daeromtrent, maer en hebben selver geen seepen noch part an seepen, maer hebben een Rijnseip. Voort, dat tambocht groot es 1850 mergen, daerof de inbuyeren van den selven dorpe toebehoert 600 mergen, ende de cathuysers buyten Amsterdamme hebben omtrent 140 mergen, ende de reste behoort andere geestelicke ende waerlicke persoenen, daer zy geen verclaringe of en weten te doen; ende worden alle de voors. landen gebruyet by den inwoners van den voors. dorpe, uytgesondert omtrent 200 mergen, die by andere waerlicke persoenen gebruyet worden, by heml. geseten, die nochtans mit heml. niet en contribueren in de schotponden. Ende es elck mergen lants aldaer, deen deur tandere, geestimeert up 40 Rh. gl., ende te huyere 30 st.

Up VIe arle seggen, dat zy up elcken mergen jaerlicx te gelden hebben, teen jaer deur tandere, by staende dijcken, zoewel van dijckaetge, sluysgelt, wateringhen ende tHonsbosch, tsamen 10 st.

SPAERWOUDE.

Upten 25en in Septembri voors. gehoert die van Spaerwoude, als,

meester Gijsbrecht Pieterszoon, pastoer, oudt 36 jaer, Willem Gerritszoon, schout, oudt 40 jaer, Dirck Dirxzoon, oudt 62 jaer, Wm Dirxzoon, oudt 51 jaer, Claes Hendrixzoon, oudt 50 jaer, Claes Aelbrechtzoon, oudt 40 jaer, Simon Dirxzoon, oudt 35 jaer, Willem Huygezoon, oudt 35 jaer, Gerrit Govertszoon, oudt 36 jaer, Dirck Aelbrecht, oudt 36 jaer ende Allert Geeritszoon, oudt 27 jaer, oude ende nyeuwe gezwoeren van Spaerwoude; seyden up tinhouden van der voors. instructie, by hueren eeden tguendt dat hiernae volcht, eerst,

Up Ie arle, dat zy hebben 63 haertsteden, daerof binnen 10 jaeren 13 haertsteden ofgebroecken zijn ende leedich staen, ende noch 14 die met hem nieten contribueren, overmits dat zy niet en hebben, zoe datter niet meer en blijft dan 36, die mit heml. contribueren.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 140 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven van geenrehanden dinghen, ende es tselve dorp niet belast mit eenigerhande renten.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichen heeren beden, ommeslagen ende andere lasten gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 200 Rh. gl., ende hebben in als $3\frac{3}{4}$ schotponden, ende was te Kerssavont 2 jaeren, dat zy lest verponden ende verponden alle scrickeljaers; ende als zy lest verponden, hadden zy in den selven dorpe 11 schotponden, ende dat overmits de groote lasten van der dijckaetge ende van der oorloge, die onlanx leden geweest es, daer deur dat den rijckdom meest vertrocken wonen es in anderen plecken.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden, dijcken ende visschen, ende dat haeren ban groot es omtrent 600 mergen, daervan binnen den dorpe eyghen thuys behoort omtrent 150 mergen, ende tsurplus behoert diversche waerlicke ende geestelicke persoonen ende goodshuysen, die met hemluyden niet en gelden; van welck voors. lant in haer dorp gebruyct wert haer eygen landt ende daertoe 232 mergen; ende tsurplus wert gebruyct by andere waerlicke persoenen. Ende de helft van tvoors. lant zoude men wel crighen om niet ende gelt toe, overmits den last van der dijckaetge, ende van de andere helft es de

mergen geestimeert up 9 Rh. gl. in coepe, ende in huyere, deen deur tandere, 18 st. tsjaers.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy moeten onderhouden up elcke 2 mate lants 15 roeden zeedijcx ende 4 roeden caedijcx, twelck deur gemeen jaeren upte mergen bedraecht, daerinne begrepen sluysgelt ende andere ongelden, 18 st.

CATWOUDE.

Upten 16^en^ in Septembri voors. gehoert die van Catwoude, als, Jan Janszoon, schout, oudt 60 jaeren, Claes Janszoon, oudt 58 jaeren of daeromtrent, Claes Jacobszoon, oudt 37 jaeren, schotgaerders, Peeter Hermanszoon, oudt 59 jaer, scepen, Pieter Janszoon, oudt 60 jaer, Jacob Jacobszoon, oudt 53 jaer, Brunninck Gubbertszoon, oudt 55 jaer, buyeren van Catwoude; seyden by heuren eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter zijn omtrent 60 haertsteden, ende en zijn noch gemeerdert noch gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^le^ seyt dom. Reynerus Geestman, pastoer aldaer, datter zijn omtrent 240 communicanten binnen Catwoude, ende prochien binnen Monickedamme.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat in heurluyder dorp geen assijs en es up wijn noch bier, ende en es belast van geene renten.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy heure ommeslagen onder maleanderen doen up ponden, ende dat elck pondt staet up 200 gouden gulden goets; dies gelden zy 35 schotponden.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen de sommige mit beesten, eenige vaeren ten harinck om huyere, ende eenige om tybuckinck te visschen, elcx zijnen tijdt. Ende es tselve dorp groot omtrent 500 mergen, dies hemluyden in eygendomme toebehoert omtrent 75 mergen, ende tsurplus behoert in eygendom diversche geestelicke ende waerlicke

persoenen ende goodshuysen, wonende in diversche plaetsen, die mit hem niet en gelden. Ende alle tvoors. landt wort by den voorn. van den dorpe gebruyct, behalven 240 mergen, die buyten gebruyct werdden; ende de mergen van den voors. lande mach waerdich wesen in coope, deen deur tandere, 45 Phlps guldens, ende in huyere 2 Phlps. guldens.

Up VIe ar^le seggen, dat tvoors. lant belast es van dijckaetge, te weten, elck mergen van 3 roeden zeedijcx, ende voort zoe isser noch oncost van sluysgelt, tsamen bedragende, deen jaer deur tandere, 7 st. upten mergen.

Seggen voorts, dat zy moeten hebben een nyeuwe sluys, tot slants proffit, die wel costen sall 100 gouden guldens oft daeromtrent; ende noch zoe hebben zy grooten cost gehadt van waecken upten dijck, omme de Geldersche oorloge lestleden, anders zouden zy verbrant geweest hebben; nochtans hebben zy in de bede mijns genadichen heeren moeten meer gelden dan huer gebeuren, ende noch daerenboven huere portie van slants renten, bedraghende 35 Rh. gl. tsjaers.

NECK.

Claes Pieterszoon, scepen, oudt 40 jaer, Pieter Pauwelszoon, buyrman in Neck, oudt 50 jaeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^le, dat zy hebben 31 haertsteden, daerinne begrepen dat huysken van een priester, die somtijts misse doet in een cleyn cappelleken dat zy hebben; ende zijn dese naeste 10 jaeren in eenen doen gebleven, maer daer te voeren zijn 5 huysen afgebroecken.

Up IIe ar^le seggen, dat te Neck zijn 90 communicanten, die behoeren in der kercke ende prochie van Purmerende, ende zijn medegeestimeert in de communicanten, angebrocht by die van Purmereynde; ende binnen de naeste 10 jaeren zijn de communicanten binnen Neck wel een derdendeel vermindert.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben binnen hoeren

dorpe up geenrehande goet, ende sullen zy een canne biers hebben, die halen zy tot Purmereynde om hueren penninck, zoedat zy geen bier inne en leggen.

Seggen, dattet dorp jaerliex belast es mit een jaerlixe rente van 18 currente guldens tsjaers losrenten, de penninck ter losse 18 ende 20, ende zijn de penninghen, daerof gecommen, besteet in der oorloge van Montfoert.

Up IVe ar^le seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen innen by eysschen, ende de vijf eysschen zijn een pont, ende hebben 20 eysschen, ende zoe wie rijck es 200 ponden eens, die wordden gestelt up eenen eyssch. Ende verponden alle jaeren, gelijck die van Purmereynde: ende hadden de leste verpondinge, die zy deden over 5 jaeren, 28 eysschen: ende zouden zy nu verponden, zy en zouden niet hebben boven 15 of 16 eysschen.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mitten harinckvaert te vaeren, mit coopvaert ende mit visschen ende vogelen, binnen ende buyten tslants, oost ende west om een huyere; ende houden een weynich koijen, ende hebben daer int dorp in als een vierendeel van een buysse.

Seggen voorts, dat zy hebben in heuren dorp omtrent 100 mergen lants, daerof hemluyden toebehoert 50 mergen, ende dat ander behoort vreemde luyden, ende wort van den 100 mergen te Neck gebruyet omtrent 80 mergen, ende de 20 mergen wordden gebruyet by die van Ghisp ende Purmereynde; ende es de mergen waert in huyere, deen deur tandere, 28 st., ende in coope den penninck 20.

Up VIe ar^le seggen, dat zy teen jaer deur tandere niet en mogen onderhouden heurluyder sluysen, dijcken ende waterloopen mit 3 st. upte mergen, ende moeten daerenboven alle huere binnenwegen ende binnenwercken selver maicken.

ALCMAER.

Upten 18^en in Septembri voors. soe hebben wy tAlcmaer wesende up ter stadthuys, aldaer gevonden vergadert tot onsen versoucke, Jan Gerritss., schout van Alcmaer, oudt 50 jaer, Barthout Gerritss., oudt 47

jaer, Snel Claeszoon, oudt 48 jaer ende Claes Janszoon, oudt 42 jaer, op die tijdt burgemeesters, Jacob Pieterszoon, oudt 45 jaer, Jacob Bastgen, oudt 45 jaer, Gerrit Maertss., oudt 38 jaer, Claesoom, oudt 45 jaer, Joos Dirxzoon, oudt 30 jaer, Gerrit Heindrixzoon, oudt 38 jaer, scepenen, ende Dirrick Allaertszoon, oudt 47 jaer, tresorier van der voors. stede van Alcmaer, dewelcke by eede verclaert hebben up tinhouden van der voors. instructie, als hiernaer volcht, eerst,

Up tinhouden van den I^e ar^{le} soe hebben zy ons geexhibeert vier rekeninghen, naedat zy die lange gesocht hebben ende niet gaerne daertoe en quamen; te wetene, twee rekeninghen van twee jaeren, eyndende kersmisse 1501 ende 1502, die gesloten zijn geweest by zes persoonen, daertoe geordonneert by de wet ende vroetscip derselver stede, ende twee andere rekeninghen van den jaeren eyndende kersmisse 1511 ende 1512, noch ongeloeft; ende als van andere voorgaende jaeren, tussche tjaer 1502 ende 1511, seyden dat zy die niet en wisten te vinden; uyt welcke rekeninghe wy bevonden hebben tguendt dat hiernaer volcht.

Eerst, dat den wijnexcijs verhuyrt was, ende golt int jaer 1501 . . 253 ℒ.
In den jaere 1502 . . . . 178 ℒ 10 ß.
In den jaere 1511, mits dat de schole aldaer gecommen was . . 390 ℒ.
Ende voor tjaer 1512 . . . . 403 ℒ.
Welcken exchijs die van der stede by een staet, ons overgegeven, geestimeert hebben, mits dat denselven exeijs zoeveel niet waerdich wesen en zoude indien de schole failleerde, up . . . . 360 ℒ.
Item den bierexcijs golt int voors. jaer van 1501 . . . . 2849 ℒ.
In den jaere 1502 . . . . 2912 ℒ.
In den jaere 1511 . . . . 3640 ℒ.
Ende in den jaere 1512. . . . . 3822 ℒ.
Welcken exchijs zy geestimeert hebben by den voors. staet, omme de redenen voors., up . . . . 3500 ℒ.
Item de corenexchijs, daer tsout mede inne gereeckent es, galt in den voors. jaere 1501 . . . . 752 ℒ 10 ß.
In den jaere 1502 . . . . 678 ℒ.
In den jaere 1511 . . . . 975 ℒ.
Ende in den jaere 1512 . . . . 988 ℒ.
Welcken exchijs zy geestimeert hebben by den voors. staet, omme de redenen upten wijnexchijs verclaert, up . . . . 950 ℒ.
Die laickenexcijs die galt int voors. jaer 1501 . . . . . 110 ℒ 10 ß.

In den jaere 1502 . . . . 118 ℒ 10 ß.
In den jaere 1511 . . . . 156 ℒ.
Ende in den jaere 1512 . . . . 169 ℒ.
Die zy by den voors. staet geestimeert hebben up . . . . 150 ℒ.
Item den turf- ende houtexchijs die galt in den jaere 1501 . 207 ℒ 10 ß.
Int jaer 1502 . . . . 186 ℒ 10 ß.
Int jaer 1511 . . . . 221 ℒ.
Ende in den jaere 1512 . . . . 234 ℒ.
Die zy by den voors. staet, oock omme den redenen voors., geestimeert hebben up . . . . 220 ℒ.
Ende die vleyschexcijs die galt int jaer 1501 . . . 125 ℒ 2 ß 3 d.
Int jaer 1502 . . . . 148 ℒ 3 ß 11 d.
Int jaer 1511 . . . . 125 ℒ.
Ende in den jaere 1512 . . . . 126 ℒ.
Die zy by den voors. staet estimeren up . . . . 140 ℒ.
Somma van allen den jaerlixen innecommen der voors. stede . . . . 5320 ℒ van 40 groten.

Up IIe arle hebben wy bevonden by den voors. staet, dat zy schuldich zijn an jaerlicxe renten, de navolgende partijen.
Eerst an lijfrenten . . . . 3502 ℒ 2 ß.
An losrenten . . . . 233 ℒ.
An andere losrenten, by hemluyden binnen der stede vercoft voor zeeckere penninghen, by den poorters in den belegge van Weesp upgebragt, oock mede daer zy andere losrenten mede gelost hebben 514 ℒ 13 ß 6 d.
Noch voor 2367 ℒ 18 ß by der poorterie upgebracht in den jaere 1511 an diversche ende zeer veele cleyne partijen, als an 20 st. 2 Rh. ende 3 Rh. gl., daer zy all lossrenten voor belooft hebben, bedragende . . . . 147 ℒ 12 ß.
Bedragende de voors. renten tsamen ter somme van . 4397 ℒ 7 ß 6 d.
Wy begeerden an den voors. burgerm' te visiteren de rekeninghen van den stede, omme daerby te sien in wat jaeren de voors. renten vercoft zijn geweest, ende waertoe zy de penninghen van derselver vercoopinge besteet hebben; daerup zy ons geantwoort hebben dat zy ons geen andere rekeninghen en wisten te exhiberen, dan die zy hiervoeren ons gethoent hadden, ende en wisten niet te verclaeren in wat jaeren deselve renten vercoft waeren, dan gaven ons over by verclaringe, dat zy upter stede vercoft

hebben an lijfrenten zedert den jaere van 1494 tot jaere 1500. . 765 ℒ.

Van den jaere 1500 tot noch toe an lijfrenten . . . . 1183 ℒ.

An losrenten van der voors. poorterie . . . . 514 ℒ 13 ß 6 d.

Noch an deselve poorterie ommegeslegen int jaer 11 . . 147 ℒ 12 ß.

Noch losrenten an Jan Gerritszoon . . . . 24 ℒ.

Ende de reste, bedragende 1762 ℒ 14 ß 6 d., waeren vercoft van voor tjaer 94 voors., ende en consten daervan geen andere specificatie gecrighen.

Wy hebben denselven gevraecht, of zy octroy gehadt hebben omme deselve vercoopingen te mogen doen, daerup zy ons exhibeerden twee octroyen: diene gegeven by den hove van Hollant, in den name van den keyser ende mijnen genadichen heere, 14en in Aprille 1507, voor Paesschen, daerby hem geconsenteert was te mogen vercoopen an lossofte lijfrenten ter somme toe van hondert ponden groten Vlaems, behoudelick dat zy de penninghen van denselven vercoften renten nergens toe besteden noch emploijeren en sullen dan omme daermede te betailen de lasten van der stede van huere portie in den ommeslagen van den lande, ter cause van der oorloge, beden ende diergelijcke. Ende tander octroy is gegeven te Bruessel, 20en in Junio 1510, daerby hem geoorloft wert te vercoipen ter somme van 200 ℒ groten Vlaems tsjaers, lijfrenten tot 2 lijven den penninck 10 ende daerenboven, ende tot 1 lijve den penninck 8, omme de penninghen daerof commende besteet te werdden in de betalinge van huere portie van der bede, ende voorts in de reparatien ende andere lasten, nootsaickelick derselver stede ende nyeuwers el, up peyne deselve penninghen, die anderssins bestaet zouden werdden wederomme up hem te verhaelen, behoudelick dat hierinne consenteren tmeestedeel van den ingesetenen van derselver stede, die in sulcken of gelijcken saycken schuldich zijn ende behoeren heur consent te dragen, updat zyt all noch niet gedaen en hebben, ende dat zy supplianten oock schuldich sullen zijn goede rekeninghe, bewijs ende reliqua te doene van den penninghen die van der voors. vercoopinge commen sullen voor den luyden van der rekeninghe in den Hage, die daertoe by denselven brieven gecommitteert werdden.

Ende als van de octroyen van de voorgaende tijdt, daerup seggen de bourgermeesters, dat wijlen Claes Corf de administratie hadde van nae teasenbroot tot zijn overlijden toe, dat was in Februario 1506, sm cursum curie, van alle de stedegoeden, ende hebben nae zijn doot nae de octroyen gesocht, maer en hebben die niet bevonden.

Item rekenen noch jaerlicx voor huere poorters den erfen van Claes Corf tjaergelt, daer die van Alcmaer inne gecompdemneert waeren by teasenbroot, te weten, van 784 haertsteden, van elcke haertstede 3 st. 117 ℒ 12 ß.

Van de wedden van der stede advocaet ende procureur in den Hage 1) . . . . 20 ℒ.

Augustijn van Teylingen, heurluyder pensionaris 2), tsjaers . . 80 ℒ.

De rectoer mit vijf rectoers van der schole . . . . 150 ℒ.

De reysen 3) estimeren zy jaerlicx up . . . . 400 ℒ.

Item, dat de extraordinaris uytgeven van reparaeren van haer houten ende steenen bruggen, mitsgaders andere extraordineris uytgeven, stellen zy by estimatie 4) up . . . . 800 ℒ.

Item zy zijn schuldich jaerlicx in de ordinarise bede van 60000 ℒ 993 ℒ 5 ß 4 d.

Item in den ommeslach des gemeen lants renten, by estimatie . . 500 ℒ.

Somma van alle de voors. lasten 7458 ℒ 4 ß 10 d. van 40 groten.

Aldus hier meer belast dan inneconmens, de extraordinarise beden niet gereeckent, die diewils commen van . . . . 2138 ℒ 4 ß 10 d.

1) Nota, dat men niet en bevynt die partie gekent by den voirs. rekeninghe van den jaeren 1501 ende 1502, maer zijn gestelt in de rekeninghe van den jaere 1511 ende 12.

2) Dit en bevint men oick niet in de voors. rekeninghe van den jaeren 1501 ende 1502.

3) Nota. Dat dese reysen maer en bedragen by de rekeninge van den jaere 1501 . . . . 10 ℒ 1 ß 6 d.
By de rekeninghe 1502 . . . . 12 ℒ 10 ß 3 d.
By de rekeninghe 1511 . . . . 56 ℒ 4 ß 6 d.
En by de rekeninghe 1512 . . . . 203 ℒ 12 ß 6 d.

4) Dat bedraecht by de rekeninghe van den jaere 1501 . . . . 612 ℒ 2 ß 6 d.
By de rekeninghe 1502 . . . . 287 ℒ 14 ß 6 d.
By de rekeninghe 1511 . . . . 535 ℒ 7 ß 8 d.
Ende by de rekeninghe 1512 . . . . 312 ℒ 18 ß 2 d.

Die voors. van Alcmaer seggen, dat overmits dat zy leggen oepen ende onbemuert, zoe souden zy gaerne vervolgen an mijn genadichen heere omme die stede te mogen vestigen ende sluyten, alsoe zy diewils in dese leste oorloge van Gelre, overmits vreese van den vijanden, heb

ben moeten ruymmen, oock mede omme de scaede die zy geleden hebben van den knechten, die aldaer gepasseerd hebben ende dagelicx passeren, die zy niet buyten sluyten en mogen, dat hem wel costen sal 25000 £.

Seggen voorts, dat zy den rentiers een geheel jaer renten ten achteren zijn, bedragende . . . . 4397 £.

De voors. van Alcmaer hebben ons noch overgegeven by verclaringe tguendt dat zy buyten schuldich zijn van jaerlicxe pachten, staende upten huysen binnen Alcmaer, daerof de somme bedraecht . . 1250 £ 14 ß 6 d.

Ende van afterstallige custinghen . . . . 707 £.

Up IIIe ar^le seggen, dat men geeft van een vat inbrouwen biers, te weten diet inleggen 8 st., ende diet tappen 10 st. van tvat. Van Hambourger bier ende andere vreemde bieren, die over zee commen, 15 stuvers.

Van wijn geven zy de 5^e kanne.

Men geeft van elcken sack terwen, die men aldaer verbact, 1 blanc.

Van eenen sack roggen 1 groten.

Van eenen sack garsten 3 deuyts.

Ende van eenen sack haveren 1 oerthen.

Van eenen oss, die men slaet, den 50^en penninck.

Van een koe 2 stuvers.

Van verckens den 50^en penninck.

Van scaepen voor St Jan ½ blanck, ende nae St Jan van dat stuck 1 blanck.

Van 100 manden turven, goet of quaet, een halven braspenning.

Van hout dat men brant, van wageschot ende alle andere hout dat men vercoopt, den 50^en penninck die van buyten, ende die poorteren van binnen den 25^en penninck.

Van zout van den sack 1 blanck.

Van laicken geeft men, te weten van een Hollants laicken van 16 ellen geverwet, 7 groten.

Ende van een wit ongeverwet 3 stuvers.

Van een Engels off andere laicken, de helft langer, 7 stuvers.

Sy geven van exeue den 25^en penninck, maer dat heeft de kercke.

Welcke exchijsen zy van allen tijden gehadt hebben, van alsoe lange als hemluyden gedencken mach.

Up IVe ar^le soe hebben de burgermeesters doen tellen alle de huysen binnen Alcmaer by hooftmannen derselver stede, dier acht zijn, ende bevinden datter in als zijn, geestelicke ende armen tsamen daerinne ge-

reeckent, 889 haertsteden, daervan zijnder 16 huysen, priesters toebehoerende; an ledige erven ende onbewoende huysen 24, ende 62 huysen toebehoerende armen, die om broot gaen: maicken tsamen 102 haertsteden; blijven noch zuver 787 haertsteden.

Seggen voorts, dat de huysen waerder zijn geweest dan die nu wel zijn, ende dat overmits datter geen neringhen en es ende dat de stede oopen leyt, ende dat zy by der oorloghen gevreest zijn geweest die verloren te hebben.

Seggen, dat zy hebben een minrebroederscloostere, ende by de stede een carmeliten ende reguliersclooster, ende binnen der stede vijf vrouwencloosters, die met hem en gelden noch en geven in eenige exchijsen of andere lasten; ende doen deselve vrouwecloosters groote neringe van weven ende spinnen.

Up V^e^ ar^le^ hebben wy gehoert mgr. Arnold Hoeften, viceeureyt van der kercke van Alemaer, oudt 46 jaeren, ende heere Lubbrant Hilloo, priester cappellaen van derselver kercke, oudt 38 jaeren, die seggen dat zy tgetal van den selven communicanten niet en souden wel connen specificeeren, alsoe de voors. viceeureyt maer een jaer gedient en heeft, ende te Paesschen was hy meest besich mit biechten, ende de cappellaen en heeft geen bewint gehadt, om dat oock seeckerlick te weten: niet min nae raminge, zoe dunct hem datter mogen wesen omtrent 2800 communicanten.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy sonderlange geen neringe en hebben van brouwerien, draperyen oft anders, dan mit een [ever] of mit andere scepen te vaeren om vracht tAmsterdam, te Harderwijck, Campen ende elders, ende mit arbeytsluyden, die huer broot winnen mit in de calckovens te backen, spitten, delven ende anders.

Als van den rentiers daer en isser sonderlange geene, alsoe deselve die zy hadden, zijn vertogen geweest in den Hage, te Haerlem ende tAmsterdam.

Gevraecht of zy staende dese oorloge by den 100^en^ penninck niet gegadert en hebben, omme daerby te weten den rijckdom van derselver stede: daerup zy seggen, dat zy by den 100^en^ penninck niet gegadert en hebben, maer als de omneslagen ende lasten van der stede zoe groot geweest zijn, dat tinneeommen van dien dat niet en heeft mogen streecken, zoe hebben zy dat onderlinge gevonden by vercoopinge van renten

upter selver stede, ende en hebben noyt by schotponden gegadert dat yemant gedenken mach.

Seggen voorts, dat zy hebben een schole, daer zy omtrent 350 clercken van buyten schole [1]) hebben, daer de stede wat prouffits by heeft in huere exchijsen.

Item behoeren noch onder die prochie van Alcmaer 647 mergen lants, die mede gelden int Honsbosch ende andere dijckaetgen in Geestmaerambocht; daerof datter te Haerlem, tAmsterdam ende elders thuys behoeren, nae de verclaringe die zy ons overgegeven hebben, 378 mergen, ende de reste behoert te Alcmaer; ende mach de mergen waert wesen, deen deur tander, 100 Rh. gl., ende te huyere 3 of 4 Rh. gl. tsjaers.

DE STEDE VAN HOORNE.

Upten 8^{en} in Septembri 1514 gecommen wesende binnen der stede van Hoorne, soe hebben wy by ons ontboden ende gehoort Claes Hermanszoon, oudt 55 jaer, Gerrit Albout, 66 jaer oudt, Heindrick Pieterszoon, oudt 50 jaer ende Garbrant Heindrixzoon, oudt 50 jaer, alle vier burgermeesters up dese tijdt van der stede van Hoorne, upt tinhouden van den I^{en}, II^{en}, III^{en}, IV^{en} ende VI^{en} ar^{le} van der voors. instructie, ende bysondere upte drie I^{e} ar^{len}, alsoe de scepenen van derselver stede hem niet en onderwinden van der administratie van der stedegoeden, maer alleenlick van der justicie, ende dat zy geen tresoriers en hebben die de stedegoeden onttanct, maer de oude burgermeester heeft die administratie ende ontfang alleen, die eens sjaers zijne medegesellen, in de presentie van de gemeente, rekeninge doet van derselver stedegoeden; ende seggen by den eede hemluyden ofgenomen, eerst,

Upt I^{e} articule hebben zy ons geexhibeert zeeckere bouxkens, daerinne verclaert stonden den ontfanck van der stedegoederen, die zy affirmeerden zulex te wesen; by denwelcken men bevint dat den ontfanck van den wijn- ende bierexcijs mitter wolle bedraecht van eenen jaere, eindende Pinxteren 1506, 4427 £ 10 ß van 40 groten, ende die korenexcijs, den turf- ende houtexchijs, de laickenexchijs, de vleysch ende speckexcijs, ende de zoutexchijs, die verpacht waeren voor tselve

1) Zoo staat in het hs., waarschijnlijk een schrijffout voor: van buyten der stede.

jaer, ende gouden te samen 1014 £; compt tsamen . . . 5441 £ 10 ß.

Deselve wijn- ende bierexcijs mitter wolle bedrouch voor tjaer 1507 4986 £, ende den excijs van der voors. andere partijen hiervoeren verclaert 888 £; compt tsamen . . . . 5874 £.

Denselven exchijs van wijn, bier ende wolle voor tjaer 1508 en wisten zy niet te verclaeren wat deselve exchijsen up die tijdt gouden, maer den exchijs van den anderen partijen bedrouch, alsoe zy verpacht waeren . . . . 1008 £.

De voors. wijn-, bier- ende wolleexchijs bedrouch int jaer 9, 4754 £ 7 ß 6 d., ende de andere exchijsen waeren verpacht om 1152 £, facit tsamen. . . . . 5906 £ 7 ß 6 d.

Int jaer 1510 is gecommen van den voors. wijn-, bier- ende wolleexchijs 4025 £ 3 ß 3 d., ende van den anderen exchijsen, die verpacht waeren 1158 £, facit tsamen . . . . 5183 £ 3 ß 3 d.

Van den jaere 1511 en hebben zy de rekening niet weten te vinden, daerby men weten zoude mogen de incomst van den voors. assijsen van wijn, bier ende wolle, maer aengaende de andere assijsen die gouden 1206 £.

Int jaer 1512 en quam maer van den voors. wijn-, bier ende wolleexchijs, overmits de vorst ende dat de volders veel ledich saten, 3607 £; de corenexchijs was verpacht om 654 £, de vleysch- ende speckexchijs om 102 £, de turf- ende houtexchijs om 126 £, de lakenexchijs 174 £, ende de soutexchijs 72 £, commen tsamen ter somme van 4735 £.

In den jaere, eyndende Pinxteren 1513, quam van den voors. wijn-, wol ende bierexchijs 4707 £ 13 ß 6 d., van den corenexcijs mitten molengelde 660 £, van den vleysch- ende speckexchijs 114 £, van den turf- ende houtexcijs 156 £, van den layckenexcijs 174 £, ende van den soutexcijs 78 £; comt tsamen . . . . 5889 £ 13 ß 6 d.

Hierenboven zijn onder Hoorne gelegen 13 dorpen, die met hem contribueren ende gelden, ende die zy alle zeven jaeren verponden, daerof dit jaer 1514 dat derde es, dat zy lest verpondt zijn geweest: te weten zoe menich hondert Rh. gl. eens als de luyden rijck zijn, up zoe menich pondt staen zy; welcke dorpen staen upte navolgende pondinghen.

Schaerdam	35	ponden.
Beetsch	143½	ponden.
Oudendijck	154	ponden.
Scarwoude	28	ponden.
Grosthuysen	78	ponden.
Avenhoirn	84	ponden.

Mysen	$28\frac{1}{2}$	ponden.
Berchout	148	ponden.
Wadwey	58	ponden.
Woggenom	140	ponden.
Zwaech	130	ponden.
Nubucxwoude	36	ponden.
ende Hauwert	22	ponden.
Somma	1085	£.

Daerof omtrent de duysent schotponden ontfangen werdden, alsoe de reste arm es ende niet geven en mach, daerup zy ommeslaen naedat de beden ommegeslagen ofte lasten van den lande groot zijn, ende zy hebben ommegeslegen, zedert huere leste verpondinge, upten dorpen te betaelen tot twee termijnen, 48 st. up tpondt.

Int jaer 1513 deerste reyse 30 st., ende dandere reyse 28 st. op elck pondt.

Ende int jaer 14 voer den termijnen van St Jansmisse eenen gouden gulden, ende te Kerssavont sullen zy ommeslaen, dat hem duncken sall alsdan van noode te wesen.

Welcke voors. schotponden wy geveriffieert hebben tegens dat schotbouck, ende bevinden dattet getal es 1264 schotponden; maer de buyermeesters seyden, dat zy te groot zijn, maer omdatter zoe veel arm zijn, zoe en werdden daer maer omtrent de duysent ponden ontfangen.

Wy hebben oock begeert te siene dat schotbouck van der stede, dat zy ons gethoent hebben, aldaer men in bevint dat zy hebben zouden 3812 ponden; maer zy seggen overmits datter zoeveel armen zijn, datter maer 3318 schotponden en zijn die geven zouden mogen; nietmin alsoe zy exchijsen heffen, zoe en hebben zy in lange by de schotponden geenen ommeslach gemaict.

Denselven burgermeesters gevraecht uyt machte van wat octroy zy deselve dorpen alsoe verponden ende jaerlicx imposeren; daerup zy geantwoert hebben, dat zy geen octroy daerof en hebben; ende stellen die ten alderhoochsten up 3 Rh. gl. elck schotpondt sjaers, ende doen daerinne gelijck hem van heurl. ouders angecommen es.

Somma dat heurl. jaerlicxen ontfang wel bedraecht, te weten van den exchijsen hiervoeren geroert, tsjaers geestimeert up . . . . . 5600 £.

Ende van de 1000 schotponden upte dorpen, van elc pondt ten meesten 2 Rh. gl. facit . . . . . 2000 £.

Compt tsamen . . . . . 7600 £.

Up IIIe articule hebben zy ons geexhibeert een quoyer van alle de renten by hemluyden vercoft staende tot laste van der stede, alsoe zy geen rekeninghen daerof en hadden, daarbij zy dat mochten bewijsen; ende bevinden bij tselve quoyer, daerinne de rentiers by namen ende toenamen verclaert staen, als dat de stede belast es:

Eerst an jaerlicxe losrenten, vercoft zedert den jaere 1477 totten jaere 1495, 99 ℒ 1 ß 1 d. groten, facit in ponden van 40 groten 594 ℒ 6 ß.

Ende an lijfrenten vercoft binnen gelijcken tijde, 69 ℒ 10 ß 4 d. groten valent . . . . 417 ℒ 2 ß.

An losrenten vercoft, zedert den jaere 1495 totten jaere 1514, te wetene: in den jaere 1505 . . . . 13 ℒ.

anno 1511 . . . . 17 ℒ.

anno 1512 . . . . 34 ℒ.

anno 1513 . . . . 18 ℒ.

anno 1514 . . . . 21 ℒ.

Commen tsamen de voors. partijen van losrenten . . . . 103 ℒ.

An lijfrenten vercoft binnen gelijcken tijde, te weten int jaer 1495 15 ℒ.

anno 1496. . . . . 12 ℒ.

anno 1500. . . . . 18 ℒ.

anno 1501. . . . . 35 ℒ 17 ß.

anno 1502. . . . . 54 ℒ 16 ß.

anno 1503. . . . . 73 ℒ.

anno 1504. . . . . 2 ℒ.

anno 1505. . . . . 53 ℒ.

anno 1506. . . . . 30 ℒ 10 ß.

anno 1507. . . . . 2 ℒ.

anno 1508. . . . . 52 ℒ 11 ß.

anno 1509. . . . . 48 ℒ 10 ß.

anno 1510. . . . . 100 ℒ.

anno 1511. . . . . 62 ℒ.

anno 1512. . . . . 86 ℒ.

anno 1513. . . . . 18 ℒ.

anno 1514. . . . . 150 ℒ.

Commen tsamen de voors. lijfrenten. . . . . 814 ℒ 4 ß.

Item voor wedden van den dieners, reysen, ende andere extraordinarise lasten van der stede, by estimatie . . . . 500 ℒ.

Item voor reparatien, die de selve stede wel heeft te houden, an bol wercken ende andere wercken, die zeer veel ende costelick zijn, alsoe

zy up twater leggen ende veel paeldijcx te houden hebben, by estimatie 1400 £.

Somma van den voors. costen, ordinaris en extraordinaris . . . . 3828 £ 8 ß.

Dus blijft hier zuvers . . . . 3771 £ 12 ß.

Daer tegens deselve stede mitten dorpe staet, in de ordinarise bede up 1500 £.

Ende voor huerl. portie, in des gemeen lants renten . . . . . 750 £.

Blijf noch goets tegens andere lasten . 1021 £ 12 ß [1]).

Den selven burgermeesters gevraecht, waertoe zy die penningen gecommen van der voors. vercoopinge geemploijeert hebben, ende by wat octroy zy tselve gedaen hebben. Daerup zy geantwoort hebben, dat zy deselve penninghen besteet hebben tot betalinge van heurluyder portie in de ommeslaghen van den beden ende oorlogen, die zy te gelden hebben gehadt, ende oock tot fortifficatie ende reparatie van der stede, sonder dat zy daer ander rekeninghe of gehouden hebben, dan nae ouder gewoenten; ende hebben bevonden dat zy binnen de naeste 10 jaeren gemaect hebben 10 nyeuwe poerten, 10 nyeuwe toornen, ende de stede wat uytgestelt, ende dat zy groote costen gedaan hebben gehadt omme die te fortifficeren.

Ende aengaende toctroy, zy seggen dat zy de voors. renten vercoft hebben sonder daerof eenich octroy gehadt te hebben, ende dat nae ouden haercommen.

Up IIIe ar^le seggen de voors. burgermeesters, dat men binnen Hoorne geeft van wijnexcys de vijfste canne.

Van elcke tonne biers, te wetene van bier gebrouwen te Hoorne binnen, 6 stuvers.

Van Gouts, Herlemmer ende ander bier 9 stuvers.

Van vreemde bieren die over zee commen, van elcke tonne 12 stuvers.

Van een last tarwe, dat aldaer gesleten wert ende blijft, 6 stuvers.

Item van tarwe oft rogge, daerof de last gebrooeken wort ende die weder uytvaert, daerof geeft men scepelgelt, ende is van tlast 1 braspenn.

Item van een last rogge, dat binnen gesleten wert, 5 stuvers.

Garst ende havere en geeft niet.

Item van elcke mudde tarwe, daerof de 22 een last maicken, geeft men van molengelt 1 braspenn.

---

[1]) Zoo in het hs. Maar de slotsom der rekening is, in plaats van 1021, 1521 £ 12 §.

Ende van den rogge 1 blanck.

Item van elcken oss, die men binnen der stede slaet, 3 st.

Ende van een koe 2 st.

Ende van een vercken 1 st.

Van scapen en geeft men niet.

Item van elcke scouwe turfs, dat zijn omtrent 30 Hombourger tonnen, geeft men 1 stuver.

Van barninckhout den 20en penninck.

Item van een loep souts, twelc es omtrent 1 tonne, 11 deuijts.

Item van een Hoernslaicken, dat men binnen slijt, 2 stuvers.

Ende van andere laikens van buyten van den 9 Rh. gls., als zy binnen gesleten werden, 2 stuvers.

Van thondert pondt wols 2½ stuvers.

Ende dese voors. excijsen en geeft men maer binnen de muyeren.

Ende es de voors. excijs eerst upgestelt geweest omtrent 14 jaeren, ende daer te voeren plagen zy tschot te gaderen elcx nae zijn goet, ende deselve exchijs en es binnen de voors. tijdt, niet gehoocht ofte gelaecht geweest.

Ende geven van exue de poorters ende de dorpen onder Hoorne gelegen, die in andere heerlicheden reysen, van elk schotpont 7 gouden Davits gulden, ende zoe wie uyten dorpen onder Hoorne gelegen in de stede compt wonen geeft van elk pondt, texue, 5 Davidts gulden.

Upt IVe arle hebben ons de voors. bourgermeesters geexhibeert een bouxken, aldaer alle de huysen inne verclaert staen, daeruyt zy de waecke doen stellen, daerof tgetal bedraecht in als 1118 haertsteden onder goet ende quaet; daerof zijnder 451 haertsteden die up thooft mit een cruys geteyckent zijn, die arm zijn ende niet en geven: twelk Jacob Adriaensz., hooftman van de waicke, geaffirmeert heeft sulcx te wesen, alsoe hy uyt dat selve bouck de waecke stelt, in tijdt van oorloge ende anders. Seggen voorts dat zy wel 1300 arme menschen hebben binnen der stede, die huer broot zuerlick winnen, ende mede te deel commen. Ende en zijn deselve huysen niet zeer gemeerdert ofte gemindert binnen 10 jaeren harwaerts in prise noch anders, ende tbeste huys van allen en zoude geen 500 Rh. gl. eens gelden.

Item dat zy 8 cloosters binnen Hoorne hebben, als 1 manneclooster ende 7 vrouwencloosters.

Upt Ve articule gehoort meester Dirck van Delft, vicecureyt te Hoorne

oudt 32 jaer, ende meester Jacob Gysbertss., oudt oock 32 jaer, die daer te voeren viceeureyt was; die seggen by hueren priesterscip, te weten de voors. meester Jacob, dat omtrent 3 jaeren geleden dat hy van der cure ginck, ende 5½ jaer viceeureyt geweest was, dat binnen zijn tijdt waren 3300 of 3400 communicanten, ende de voors. meester Dirrick, die 3 jaeren viceeureyt geweest es, seyt dat hy houdt datter nu zijn omtrent 3600 communicanten of daer omtrent; ende dattet getal alsoe gemeerdert es, seggen zy toe gecommen te wesen by tinnebreecken van den dijcken, mits datter veel lantluyden binnen commen wonen zijn van buyten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat de principale neringe, die zy hebben, is een cleyne draperye van zwarte en roode laickenen van der lancte van 16 ellen, ende zijn van de waerde by gemeene jaeren, te wetene de twee van 13 gouden gulden, ende nu de wolle dier es, gelden zy 14½ gouden guldens; ende zy drapenieren in een jaer omtrent 4000 halve laickenen luttel min oft meer, ende hebben gaende 40 getouwen luttel min oft meer.

Seggen voorts, dat de selve draperie genouch in eenen doene geweest es de naeste 10 jaeren haerwaerts, ende dat zij drapenieren mit Schotsche, Casteelsche ende Spaensche wolle.

Item int osseweijen, ende te reeden oost en west; seggen dat zy plegen te reeden oost ende west over 8 oft 10 jaer, 20 oft 13 scepen mit maersen, daer zy er nu maer en hebben 4 ofte 5, die aldaer of vaeren, daerof die driedeel te Hoorne binnen behoort. Ende seggen dat zy over 4 jaeren verloren mitten anderen steden van Hollant an scepen ende goederen, die hem benomen waeren by die van Lubeecke ende Straelsonde boven 12000 Rh. gl.

Seggen oock mede, datter maer 3 rentiers en zijn ende 3 brouwers, die wintersdaechs brouwen alleenlick, ende tsurplus zijn ambochsluyden, mitten ghenen die coomanscip doen als voors. es.

Reynert Claeszoon, oudt 60 jaer, raembewaerder van der stede, seyt datter zijn omtrent 43 of 44 getouwen, ende binnen 8 jaeren harwaerts en zijnder zoe veel niet geweest, maar de gemeene loop was 38, 39, 40 ende 41. Ende als van de laickenen, daer isser nu meer gemaict dit jaer dant noyt geweest is, te weten omtrent 4507; by gemeene jaeren ist 3500 oft 4000 ten hoochsten; ende weet dat alsoe die waect, ende tgetal om zijn loon te ontfangen selver in gescrifte stelt.

———

DORPEN ONDER HOORN GELEGEN.

OUDENDIJCK ENDE GROSTHUYSEN.

Upten 9en dach in Septembri anno 1514 wesende binnen der stede van Hoorne, soe hebben wy by ons ontboden gehadt heer Jan Floriszoon, pastoer, oudt omtrent 50 jaeren, Lambert Dirxzoon, oudt omtrent 55 jaeren, vredemaicker van den Oudendijck, Pieter Pieterszoon, oudt 45 jaeren ende Aernt Pieterszoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, buyrluyden van Grosthuysen: gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by den eede hemluyden gestaett, tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up Ie arle seyt de voorn. Lambert Dirxzoon, dat in den Oudendijck zijn omtrent 50 haertsteden, ende datter nu ter tijdt 5 meer zijn dander waeren over 10 jaeren, die al tsamen bewoent werdden: ende de voors. Pieter ende Aernt zeggen datter in Grosthuysen zijn 39 haertsteden, ende datter 4 haertsteden meer zijn dander waeren over 10 jaeren.

Up IIe arle seyt de voors. Lambrecht, dat hy zijnen pastoer heeft hooren seggen, dat in den Oudendijck zijn omtrent 200 communicanten, ende de voorn. Pieter ende Aernt seggen, dat in Grosthuysen zijn omtrent 130 communicanten, ende dat de communicanten de naeste 10 jaeren meer gemeerdert dan gemindert zijn.

Up IIIe arle seggen, datter geenrehande exchijsen en zijn up geenrehande dinghen, noch dat deselve dorpen mit geenrehande renten belast en zijn.

Up IVe arle seggen, dat beyde de voors. dorpen staen onder die van Hoorn, ende mit die van Hoorn in als contribueren in al der manieren, als doen die van Schaerwoude hier nae: ende dattet omtrent 21 jaeren geleden es dat zy lest verpondden, ende zoe wie dat rijck is 100 currente guldens staet up een schotpondt, ende andere naer advenant. Ende oock zoe en es in den voors. dorpe nyemant zoe oudt zy en hebben altijdt onder Hoorn gestaen, ende alle excessen die daer geschien, word den berecht by den schout van Hoorn.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen eenige mit coijen te houden, lantneringe, dijcken, dammen, ten harinck te vaeren om huyere, ende andere wollespinnen; ende dat beyde de voors. dorpen onder een waertscip staen, ende tsamen groot zijn omtrent 643 mergen, daerof toebehoert Scaerwoude 20½ mergen, tot Amsterdamme 3 mergen, tot Edamme 2 mergen leengoet, tot Hoorn de poorterije 27 mergen, tot Avenhoern 3½ mergen, de kercke, de outaers ende den armen van den Oudendijck ende Grosthuysen tsamen 57 mergen, tot Schaerdam 8 mergen, ende alle tandere landt behoort thuys in den voors. dorpen.

Seggen upten prijs van den lande, dat men dat beste coopen zoude de mergen om 7 nobelen, 50 stuvers voor den nobel, ende zoude te huyer gelden eenen gouden gulden tmiddelbaer, ende tsnootste, deen deur tander, te coope de mergen 5 nobelen, ende te huyere 20 stuvers.

Item seggen, datter noch es in den ban van Oudendijck 100 mergen of daeromtrent, gelegen buyten sdijckgraven schouwe, ende es geheeten de Koech, ende behoort all tsamen toe den buyeren van den Oudendijck, daerof de mergen waerdich es in coope 50 currente guldens, ende in huyere 2 Rh. gl.

Item noch leyt in de Koech voors. 60 mergen lants, die toebehoeren, te weten, tot Purmerende 7 mergen, tot Hoirn omtrent 31 merghen, de beghijnen te Hoirn 3 mergen, tot Amsterdam 8 mergen, tgasthuys te Haerlem omtrent 3 mergen, den armen tot Haerlem 5 mergen, noch tot Haerlem 4 mergen, tot Avenhoirn 2 mergen, tot Neck 5 mergen, twelck all tsamen gebruyet wert binnen de voors. dorpen, daervan den prijs van de coope ende huyere es, als tlant in de cogge hiervoeren.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy up elcken mergen te houden hebben omtrent een roede zeedijcx, die den dijckgrave schouwet, ende zoude wel costen elcke roede, deur gemeen jaeren, elcx jaers eenen gouden gulden, ende daerenboven upte mergen van tHonsbosch ende watergelt in gemeen jaeren tsjaers 5 groten Vlaems.

ZWAECH ONDER HOORN.

Heer Anthuenis Laurenszoon, pastoer, oudt omtrent 45 jaeren, ende heeft pastoer geweest omtrent 6 jaeren, Rembout Heynezoon, oudt 54

jaeren, Jan Claeszoon, oudt 50 jaeren oft daeromtrent, vredemaickers van Zwaech, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, hemluyden gestaeft, eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter zijn binnen denselven dorpe 72 haertsteden, die all bewoent zijn, ende en zijn gemeerdert noch gemindert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter zijn 280 communicanten, ende dat se insgelijcx noch gemeerdert noch gemindert en zijn de naeste 10 jaeren haerwaerts.

Up IIIe ar^le^ seggen, datter geenrehande excijsen en zijn, ende oock dattet voors. dorpe mit geenen renten belast en es.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy contribueren onder ende met de stede van Hoorn, te weten, tguendt dat die van Hoirn hemluyden eysschen, dat moeten zy betailen, somwijlen eens ende somwijlen tweewerf tsjaers; ende zoe wanneer die van Hoirn up hemluyden yet ommeslaen, dat doen zy by kerckgebot, aldaer zy doen roupen, hoeveel dat elck schotpondt geven sall; maer up hoeveel schotponden zy staen en weten zy niet, daervan zy hem refereren tot dat schotbouck van Hoirn. Seggen voort, dat zoe wie in haer dorp rijck es 72 Rh. gl., dat die staet up een schotpont, ende van de meerderhelft oock een schotpondt, ende van der minderhelft oock een half schotpondt. Ende dat omtrent 3 jaeren geleden de verpondinghe aldaer gedaen es geweest; ende en weten niet anders te seggen hoeveel dat zy jaerlicx die van Hoirn geven, overmits dat nae de uytroupinge zy elcx int particulier gaen betailen te Hoirn: ende es geen zoe oudt in haerluyder dorp, die memorie mach hebben dat tselve dorp onder Hoirn niet geweest en es sonder te weten van eenige privilegien, daartoe dienende: ende als binnen den voors. dorpe eenige excessen vallen, werdden die berecht by die van Hoorne voors.

Up V^e^ articule seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe principaelick, ende sommige vaeren ten harinck ende coopvaert up huyere. Seggen voort, dat in haer dorp gelegen zijn 714 mergen lants, daerof datter toebehoort 72 merghen der kercke, huyssiten ende den weesenvoichden mitten siecken tot Hoirn; de waerlicke luyden tot Hoirn 217

mergen; tot Haerlem waerlicke persoenen 38 mergen; de pastoer ende coster tot Zwaech 13 mergen; tot Eynchuysen waerlicke persoenen 14 mergen; in den Hage waerlicke persoenen 11 mergen; in Blocker waerlicke persoenen 1½ mergen; tot Amsterdam waerlicke persoenen 40 mergen; de regulieren in Blocker 43 mergen; de cruecbroeders tot Hoorn 19 mergen; die baghijnen te Hoorn 22½ mergen; die baghinen tot Medemblyck 12 merghen; die cathuysers tot Amsterdam 15 mergen; die kerck te Zwaech mit dat gilde 16½ mergen; noch 20 mergen die zy niet en weten waer die toebehoeren; dewelcke all tsamen mit tvoors. dorp niet en contribueren in de schotponden; ende tsurplus behoort in eygendomme thuys binnen den voors. dorpe, ende wert oock all tsamen gebruyct by den buyeren van den voors. dorpe, sonder eenige partijen die gebruyct werdden by poorters van Hoorn. Ende een mergen lants van den besten plach te gelden omtrent 32 nobelen, ende te huyere vrij gelts, uytgesondert dat lantschot, 3½ Rh. gl.; dat middelbaer lant te coepe omtrent 18 of 20 nobelen, te huyere omtrent 2 Rh. gl. of eenen nobel, ende zoe voort nae advenant; ende zoude oock elcx nae advenant meer ende min gelden, nae dat de dijcken goet ende quaet zijn.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy hebben 212 roeden gemeen vaecken gepaelden dycx, ende hebben daerenboven up elcken mergen, te weten in toosteynde ende westeynde 10½ voeten dijcx, ende [misen] 9 voeten, twelck bedraecht up gemeen jaeren, deen mergen deur tandere, tusschen 12 ende 20 st. upten mergen; ende zy hebben noch tonderhouden twee zeesluysen ende daerenboven twee watermoelens, twelck upten mergen bedraecht, by gemeen jaeren 2 groten Vlaems.

—

HAUWERT GELEGHEN ONDER HOORN.

Heer Bouwen Rebbecoenezoon, pastoer, oudt 55 jaeren, die pastoer geweest es 13 jaeren, Claes Claeszoon, oudt 55 jaeren, Aeftyt Pieterszone, oudt 55 jaeren of daeromtrent, vredemaickers van den voors. dorpe van Hauwert, seggen by heurluyder eeden upte voors. ar^len^, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter binnen denselven dorpe zijn 32 haertsteden, daer

des pastoers huys inne begrepen is, ende datter 3 huysen meer zijn dander waeren over 13 jaeren.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 105 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen innecommen van exeijsen noch van geenrehande dinghen en hebben, ende dat zy oock niet belast en zijn van eenigerhande renten.

Up IVe arle seggen, dat zy contribueren mit Hoorn, in alder manieren van als, ende in allen puncten bevraecht gelijck die van Zwaech hiervoeren. Gevraecht hoe menige reyse zy scattinge gegeven hebben de stede van Hoorn, seggen dat zy tvoorleden jaer tweewerf scattinge gegeven hebben, deen reyse 28 st. ende dander reyse 20 stuvers up elck schotpondt, ende hebben dit jaer gegeven eenen gouden gulden up tschotpont.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit coijen te houden, mit dijcken ende mit dammen, ende sommige vaeren ten harinck ende coopvaart om een huyere. Seggen voort, dat haer dorp groot es 500 mergen of daeromtrent, daervan den pastoer toebehoort 18 mergen, ende tander behoort meest all thuys binnen denselven dorpe, uytgesteeken omtrent 20 of 30 mergen, die ander waerlicke luyden in Hoirn ende elders toebehoeren, die mit hemluyden contribueren int lantschot: van welcke voors. 500 mergen lants buyten gebruyct wordden omtrent 110 mergen, ende alle tander wort binnen denselven dorpe gebruyct; daervan theste nu gelden zoude 15 guldens, ende dat overmits dat den dijck redelicken goet es; ende als den dijck zeer quaet es, zoude men tselve wel om niet crighen; tmiddelbaer lant om 3 of 4 gulden ende tsnoetste om niet, ende gelt toe, naedat den dijck qualick te houden es. Ende theste landt soude gelden 2 Rh. gl. te huyer, sonder den dijck te onderhouden, ende zouden up sommighe jaeren wel gelt toe crighen, indien zy den dijck wilden maicken.

Up VIe arle seggen, dat elcken mergen te houden heeft zes of zeven voeten zeedijex, dat by gemeen jaeren bedraecht upten mergen 30 st., ende dat zy noch te gelden hebben, zoe van sluysgelt ende lantschot, in gemeen jaeren up elcken mergen 10 of 11 st.

SCERWOUDE ONDER HOORN.

Heer Pieter Reynertszoon, pastoer, oudt 32 jaeren, es pastoer geweest 9 jaeren lanck, Pieter Zegerszoon, oudt 65 jaeren, ende Aem Dirxzoon, oudt 31 jaeren oft daeromtrent, vredemaickers van Schaerwoude, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurluyder eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^, dat binnen den voors. dorpe zijn 21 haertsteden, daervan datter mitten inbreek van den dijcken lestleden wech gevloyt zijn drie huysen, daervan datter weder een getymmert es; ende en zijn anders dese naeste 10 jaeren gemeerdert noch gemindert.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter zijn 84 communicanten, ende en zijn oock gemeerdert noch gemindert, dese naeste 10 jaeren geleden.

Up IIIe ar^le^ seggen, datter geen exchijsen en zijn up geenrehande dingen, noch dattet selve dorp mit geenen renten belast en es.

Up IVe ar^le^ seggen, dat de contributien ende ommeslagen binnen hairen dorpe by die van Hoorn ontfangen werdden upten schotponden, ende es te wetene, zoe wie dat rijck es 100 Rh. gl. current, staet up een schotpondt, waerup die van Hoorn ommeslaen gemeenlicken eens of tweewerven tsjaers, daerof de twee leste jaeren geweest hebben tweewerf tsjaers, elcken reyse up elck schotpondt 28 st., sonder een reyse, dat was 20 st. Ende en weten niet up hoeveel schotponden tselve dorp staet int generael, maer betaelen alle tguendt dat hem by die van Hoorn geeyscht wert; ende en es nyemant zoe oudt in huer dorp, die weet hoe lange dat zy onder Hoirn gestaen hebben, ende wat privilegien daervan zijn. Als daer eenige excessen vallen, die wordden berecht by den schout van Hoorne.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat sommige van heml. koijen houden, andere winnen haer broot mit dijcken ende sommige vaeren ten harinck ende up zeynscepen om huyere te winnen. Ende tvoors. dorp es groot omtrent 150 mergen, daerof datter mitten water ofgelopen es omtrent 30 mergen mit daer zy uytdijcken; noch datter buyten den dorp toebehoert 15 mer-

gen, daeraf heurl. kereke toebehoeren 7 mergen, ende een susterhuys tot Amsterdam, dat zy niet en kennen, 8 mergen, die in de schotponden niet en gelden; ende alle tander behoert binnen den dorpe ofte denghenen die schot mit hemluyden geven, ende all tvoors. lant wort by den inwoners van den voors. dorpe gebruyet. Ende een mergen lants van den besten zoude qualicken mogen gelden 20 Rh. gl. in coepe, in huyere 35 of 40 st., des zouden zy moeten onderhouden den dijck van denselven lande; dat middelbaer lant aldaer zoude gelden in coope 5 of 6 Rh. gl., ende in huyere 5 st. vrijs gelts, ende tquaetste lant soude men wel om niet crigen ende gelt toe.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat tvoors. dorp hebben leggen 16 roeden bepaelde ende bewyerden dijck by Hoirn; noch 16 roeden zoutendijcx by Winckel; noch een roede caeldijcx by Medemblick ende noch 73 roeden hoogen dijcx, gelegen an den ouden dijck; twelck tsamen upten mergen beloipt by gemeen jaeren 6 of 7 st., twelck es van all tlantschot, uytgesondert dat zy gelden int Honsbosch, dat in sommige jaeren es ½ st. oft een blancke upte mergen.

AVENHOORN, ALIAS LUTTEKEDRACHT ONDER HOERN.

Heer Jan Baertszoon, pastoer, oudt 57 jaeren, ende es pastoer geweest 27 jaeren, Egbert Symonszoon, oudt 55 jaer, Pieter Wouterszoon, oudt 68 jaer, Claes Gerritszoon, oudt 27 jaer, vredemaickers, Thyman Pieterszoon, oudt 29 jaeren, Aelbert Wouterszoon, oudt 60 jaeren, Evert Pieterszoon, oudt 40 jaer, ende Outgeert Ryckerszoon, oudt 35 jaeren of daeromtrent, buyrluyden van Avenhorn, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, by heurluyder eeden seggen, ende eerst,

Up I[e] ar[le] seggen, datter in den voors. dorpe zijn omtrent 35 haertsteden, die all bewoent zijn; ende en zijn de naeste 10 jaeren gemeerdert noch gemindert.

Up II[e] ar[le] seyt de pastoer, dat in den selven dorpe zijn, omtrent 175 communicanten, die de naeste 10 jaeren gemeerdert zijn omtrent 20.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geen exchijsen en zijn up geenrehande dingen, noch dattet selve dorp mit geenen renten belast en es.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy staen onder Hoorn, ende dat zy mit die van Hoorne in alle ommeslagen, beden ende subventien gelden in alder manieren, als die van Scherwoude doen hiervoeren, ende dat huer leste verpondinge by die van Hoorn gedaen es geweest omtrent $2\frac{1}{2}$ jaer geleden.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen eenige mit koijen te houden, andere mit dijcken, dammen, ende sommige vaeren ten harinck om een huyre te winnen; en dattet selve dorp groot es, omtrent 100 mergen lants, daerof datter 10 mergen zijn, die geestelicke cloosteren ofte persoenen toebehoeren, te weten de voors. pastoer omtrent 4 mergen; die baginen te Hoirn, ende tcloester te Monickedamme ten galileen tsamen 6 mergen, die mitten voors. dorpe niet en contribueren; noch ander 10 mergen, die toebehoeren, te weten, Cooman Dirrick tot Leyden, omtrent 4 mergen; Symon Claeszoon, tot Amsterdam, 3 mergen; ende Claes Janszoon tot Hoorn, 3 mergen; die oock niet en geven in de schotponden; ende alle tander behoort in eygendomme thuys binnen den voors. dorpe, dat all tsamen binnen den voors. dorpe gebruyct wort, uytgeseyt 4 of 5 mergen. Ende dattet merghen van den beste lande waerdich mach wesen 20 Rh. gl. in coope, dat te huyere gelden zoude mogen vrys gelts 15 st. up gemeen jaeren, ende tandere naer advenant.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de voors. 100 mergen lants onderhouden 8 roeden zouten dijcx by Winckel, noch 16 roeden buyten tblockhuys te Hoorn, noch 20 roeden zeedijcx by Scherwoude, noch 25 roeden zeedijcx by Lutscherdam; alle welcken dijck tsamen gereeckent beloopt in gemeen jaeren upten mergen van sluysgelt ende molengelt 1 groten Vlaems.

BERCHOUT ONDER HOORN.

Heer Jan Heindrixzoon, viceeureyt van Berchout, oudt 40 jaer, Heyn Pauwelszoon, oudt 50 jaer, Symon Hillebrantszoon, oudt 52 jaer, Garbrant Pieterszoon, oudt 55 jaar ende Claes Pieterszoon, oudt 38 jaer,

alle vier vredemaickers, die tlantschot rekenen ende ontfanghen, Pauwels Claeszoon, 55 jaer oudt, Jan Claeszoon, 60 jaer oudt, Harman Corneliszoon, oudt 50 jaer, alle buyrluyden van Berchout, die upten 9en in Septembri 1514 gehoert zijn, ende seggen by hueren eede, eerst,

Up Ie arle, datter omtrent 80 haertsteden zijn, ende en zijn in 10 jaeren niet veel gemeerdert of gemindert.

Up IIe arle seggen zy, datter zijn tusschen de 400 ende 500 communicanten, ende seyt de vicecureyt, dat de naeste 10 jaeren, dat hy vicecureyt geweest es, deselve niet veel gemeerdert ofte gemindert en zijn.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven up bier ofte eenigerhande goederen, ende zijn schuldich van renten 6 Rh. gl. losrenten, die omtrent 6 jaeren geleden vercoft zijn omme den ommeslach van den Honschbosch te betailen, ende hebben noch vercoft dit jaer 14, omtrent St. Jansmisse, andere 6 Rh. gl. tsjaers lossrenten, die oock gegaen zijn int Honsbosch, ende hebben noch 7 Rh. gl. tsjaers lijfrenten vercoft, over de 35 jaeren; maict tsamen 19 Rh. gl. tsjaers.

Up IVe seggen, dat zy dat niet en weten te verclaeren, mits dat zy onder de stede van Hoorne staen, die hemluyden alle 7 jaeren verponden, daerof Meye lestleden dat 2e jaer was dat zy verpondt waeren; ende elck pondt staat up 100 Rh. gl., maer die menichte van den ponden en weten zy niet te verclaren, maer hebben nu gegeven zedert de leste pondinge, dese twee voorgaende jaeren, van elck pondt 2 Rh. gl., dat zy betailen tot twee termijnen tsjaers, te weten elcken halven jare 1 Rh. gl.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden ende mit zeevaert; ende es groot 1350 mergen, maer hoeveel dat binnen den dorpe daerof toebehoert en weten zy niet. Upten prijs seggen zy, datter veel lichts lants leyt in huer dorp, ende dat de mergen van den besten niet gelden en zoude te coipe boven 18 Rh. gl. en te huijere 15 of 16 st.; ende daer leggen wel 600 mergen, die niet gelden en mogen boven 5 st. de mergen. Seggen voorts, datter nyemant vrij es, geestelick of poorters, zy en moeten de oncosten dragen mergen mergens gelijck.

Upt VIe arle, dat zy hebben in Drechterlant te houden 700 roeden

zeedijcx, ende te Winckel upten Vriesendijck hebben zy te houden 140 roeden dijcx, ende 15 roeden benoorden Eynchuysen an de nyeuwe inlage, daer in als paeldijcx es wel tot 200 of 300 roeden toe, daer de roede een pondt gl. of cost. Ende daerenboven hebben zy te cost gemeenlick upten mergen 5 of 6 st. an oncosten van sluysen, gemeen dijckwegen, wateringen ende anders, ende sullen nu moeten palen 20 roeden dijcx, die noyt gepaelt en was, an de westzijde van Hoorne, daer roede wel af costen sall 20 Rh. gl., behalven triet, wier ende aerde.

NUBUCXWOUDE ONDER HOORNE.

Heer Jan van Schagen, pastoer van Nubucxwoude, oudt 36 jaer, Symon Oudtgeerszoon, oudt 40 jaer ende Pieter Jacobszoon, oudt 40 jaer, beyde vredemaickers aldaer, dewelcke by eede, gevraecht up tinhouden van den voors. ar[len], seggen,

Up I[e], datter zijn 28 haertsteden, die niet gemeerdert ofte gemindert en zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up II[e] seyt de voors. pastoer, datter zijn omtrent 120 communicanten, die oock niet veel gemeerdert ofte gemindert en zijn geweest de naeste 10 jaeren.

Up III[e] seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en zijn oock van sdorpenwegen geen renten schuldich.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat zy staen onder de stede van Hoorne, diese alle 7 jaeren verponden, ende dat zy verpont zijn omtrent 2 jaeren geleden, ende dat zy aldaer staen up 30 of 32 ponden, elcke pondt gereeckent, te wetene, die tot 100 gulden toe gegoet zijn, die zijn stelt up een pont, ende hebben dese verpondinge geduerende gegeven van elck pondt 2 Rh. gl., tot 2 termijnen tsjaers, telcken termijne eenen Rh. gl.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen mit koijen, mit saijen ende mayen, ende voorts mit zeevaeren. Ende hebben onder heur dorp gele

gen 390 mergen, daerof dat Ste Katherinenclooster binnen Hoorne toebehoeren 30 mergen; Ste Marien te Hoorne 16 mergen; Ste Pietersdal alias de cruccbroeders binnen Hoorne 17 mergen; de reguliers in de Wijck 13½ merghen; de susteren in de Wijck 7 mergen; facit 83½ mergen. Ende zy hebbens hemluyden toebehoerende omtrent 150 mergen, ende tsurplus behoort te Hoorne, Amsterdam ende elders. Seggen voorts, dat de voors. cloosters huer lant verhuyeren; ende dat zy van haer lant mede gelden dijck ende sluysgelt, maer of zy mede pontgelt geven, dat en weten zy niet. Ende dat een mergen lants aldaer gelt te coope van den besten 18, 20 of 25 gulden, ende te huyere 2 Rh. gl., 2½ of 3 Rh. gl., des moeten zy den dijck houden.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy upte mergen te houden hebben omtrent 5½ voet zeedijcx in den Vriesendijck by Medemblick, daerof de roede wel cost, deen jaer deur tandere, 20 Rh. gl., ende van sluysgelt ende andere oncosten, hebben zy upte mergen gemeenlick 6, 7 ofte 8 st.

BEETSCH ONDER HOORNE.

Heer Jacob Olofardi, pastoer van Beetsch, oudt 25 jaeren, Symon Rammens, oudt 60 jaeren ende Dirck Pieterszoon, oudt 40 jaer, beyde vredemaickers, geexamineert by eede als voeren, seggen,

Up I^e^ ar^le^, datter omtrent 50 haertsteden zijn, daerof datter wel 15 of 16 arme zijn, die niet geven en mogen, ende dat zy zeer in eenen doene zijn van 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter omtrent 200 communicanten zijn.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende dat zy schuldich zijn omtrent 100 Rh. gl. tsjaers, te weten 32½ Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daer tdorp van der kercke wegen inne verbonden staet, ende noch 66 Rh. gl. tsjaers losrenten, die over lange tijdt vercoft zijn geweest, daerinne begrepen 15 gulden tsjaers die zy vercoft hebben omtrent 6 weecken geleden, omme te betailen heurluyder ommeslach in den Honsbosch.

Up IVe ar^{le}, dat zy dat niet en weten, alsoe zy onder die van Hoorne staen, die daerof tregister houden, maer zy wordden verpondt alle 7 jaeren eens, daerof die 100 Rh. gl. rijck es, staet up 1 pondt. Ende int voorleden jaer was ommegeslegen 2 Rh. gl. up tpondt, ende dit jaer hebben zy gegeven van den ponde 1 gouden gulden.

Up V^{e} seggen, dat zy hem generen mitten koe ende ter zee, oost ende west, ende ten harinck; ende dat zy hebben omtrent 700 mergen, mit Oudendijck ende Schaerdam, daerof dat te Beetsch int dorp behoort 50 madt, ende tander behoort alomme thuys; ende de mergen gelt te coope 40 Rh. gl. ende te huyere 2½ Rh. gl. of daeromtrent; ende die cloosters die aldaer lant hebben geven ende houden dijck mitten anderen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben 200 roen dijcx in Drechterlant, ende en weten niet wel wat zy meer upte mergen te gelden hebben.

SCAERDAM ONDER HOORNE.

Heer Adriaen Jacobszoon, pastoer van Scaerdam, oudt 51 jaer, Harman Pieterszoon, oudt omtrent 60 jaer, Jan Dirxzoon, oudt 48 jaer, vredemaickers, Harck Hermanszoon, 48 jaer oudt, buyere van Schaerdam, gevraecht by eede als voeren, seggen,

Up I^{e} ar^{le}, datter zijn 24 haertsteden die onder Hoorn behooren, daerof maer 1 huys gemeerdert en es binnen 10 jaeren haerwaerts.

Up IIe seyt de pastoer, datter zijn 64 communicanten, die oock niet zeer gemeerdert ofte gemindert en zijn de naeste 10 jaeren.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende dat zy schuldich zijn van der kercke wegen 13 Rh. gl. tsjaers lijfrenthen, die besteet zijn in de reparatien van der kercke, omtrent 15 of 16 jaeren geleden.

Up IVe seggen, dat zy onder de stede van Hoorne staen, ende en weten daerof niet te verclaeren, dan zy werdden verpondt alle zeven

jaeren eens, dat 2 jaeren geleden es, ende die rijck es 100 Rh. gl., dies es gestelt up 1 pont, maer hoeveel ponden dat zy in haer dorp hebben, dat en weten zy niet te verclaeren, ende heeft elck pondt gegeven binnen eenen jaere 1½ Rh. gl. ende eenen eynckel gulden.

Up V^e^ seggen, dat zy hem generen mit visschen ende dijcken, als van tlant, dat es mit die van Beetsch gemeen, die den lantbrief hebben daer zy uyt gaderen. Ende een mergen lants mach daer gelden te coope 13 of 14 Rh. gl., ende te huyere 15, 16 of 18 st. Seggen voorts, dat wie dat aldaer lant heeft, hetzy cloosters oft poorteren, die gelden mede in dijckaetge ende oncosten als andere buyeren aldaer.

Up VIe seggen, dat zy veel dijcx hebben, daerof de voet cost 1 philipsgulden te houden, ende van voerder oncosten dat wert gereeckent mit die van Beetsch, ende en weten niet meer up al gevraecht.

WOGGENOM ENDE WATWEYDE ONDER HOORNE.

Meester Jan, pastoer van Woggenom, oudt 60 jaeren, Pieter Claeszoon, oudt 50 jaeren, Cornelis Thijmanszoon, oudt 50 jaer, Jacob Janszoon, oudt 46 jaer, vredemaickers van Woggenom, ende Melis Allaertszoon, vredemaicker van Wadweyde, alsoe Woggenom ende Watweyde tsamen gelden ende rekenen, nietjegenstaende dat zy twee kercken hebben, geexamineert by eede alsvoeren, seggen,

Up I^e^ ar^le^, dat die van Woggenom hebben tusschen de 80 ende 90 haertsteden, ende die van Watweyde 17 hertsteden, ende zijn gemindert binnen 10 jaeren van 4 huysen.

Up IIe seyt de pastoer van Woggenom, dat te Woggenom zijn omtrent 350 communicanten, ende te Watweyde zijnder omtrent 70.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en hebben geen renten vercoft.

Up IVe seggen, dat zy daerof niet en weten, alsoe zy staen onder

die van Hoorne, die hem alle 7 jaeren eens verponden; ende daerup die van Hoorne hem stellen dat geven zy, ende 100 Rh. gl. current wert voor 1 pont gereeckent, maer hoeveel ponden dat zy hebben en weten zy niet, dat most men zien int bouck, onder die van Hoorn wesende.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantwerck ende ter-zeevaert, ende dat zy hebben in den 2 dorpen 1600 mergen lants, daerof de mergen waerdich es van den besten 18 of 20 nobelen, ende gelt de mergen 4 Rh. gl. ter huyere, daer zwaere dijckaetge toe staet.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy dit jaer upte merghen hebben gehadt, behalven tlantschot, dat oock 10 of 12 st. upte mergen dragen sall, 2 Rh. gl.

EYNCHUYSEN.

Upten 12^en^ in Septembri voors., soe hebben wy, wesende tEynckhuysen, ontboden meester Pieter Blauweschuyt, schout van Eynckhuysen, oudt omtrent 34 jaer, Folkert Vrederixzoon, oudt 65 jaer, Jacob Janszoon, oudt 51 jaer, Aernt Symonszoon, 44 jaer oudt ende Luytgen Evertszoon, oudt 40 jaer, burgerm^rs^, Frans Vrederixzoon, oudt 42 jaer, Frederick Symonszoon, oudt 40 jaer, oude burgerm^rs^, Pieter Symonszoon, scepen, 30 jaeren oudt, ende denselven gehoert by huerluyder eeden up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^ seggen, dat zy geen seecker incommen en hebben, alsoe zy geen exchijsen en hebben, maer slaen alle haere lasten omme by schotponden, te weten alle 7 jaeren zoe verschotponden zy alle de ghene die binnen der stede wonen, nae dat elck gegoet es, doende elck schotpondt 200 Rh. gl. eens, daerof zy nu int vierde jaer zijn, dat zy lest verponden; van all twelck dat men by de schotponden gadert de oudste burgermeester den buydel heeft ende den ontfanck. Ende alle jaeren zoe rekenen zy voor den schout, gerechte ende 20 de rijcxste, ende dat by tschotbouck, daermede zy den ontfanck verifficeren, ende by tuytgeven leggen zy de quitancien, sonder ander rekeningh te houden; waerby

zy geen ander rekeninghe dan de voors. schotbouceken en weten te exhiberen.

Die van Eynchuysen hierup gehoert, blijven by tguent dat zy in dese leste verpondinge geseyt ende verclaert hebben, ende dat hunl. niet meer afgeslagen es dan 9 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende hebben die stede noch belast van 20 of 21 Rh. gl. tsjaers losrenten den pennynck 15, om te vervallen hueren lasten.

Seggen, dat zy omtrent vastelavont harwaerts vierwerf schot gegadert hebben, te weten up elck schotpont telcker reyse 1 Rh. gl.; ende by gemeene jaeren slaen zy alsoe om vier- of vijfwerf, dat hem zeer lastich valt omme te innen, want daer veel arme luyden zijn die up een quartier pondts staen, die niet geven en mogen dan 1 kennepenninck van een braspenninck of een stuver, ende van den anderen, die up halve ponden staen, en connen oock niet geven, maer men moet diewils panden daervoeren mitten gerechte uyten huyse halen.

Seggen voorts, dat huere schotponden in als bedragen omtrent 1000 ponden, daerof zy omtrent de 700 of 750 ponden maer en ontfangen, overmits dat de andere arm zijn ende niet geven en moghen.

Upt IIe articule hebben ons de voors. burgermeesters overgegeven by verclaringe de navolgende loss- ende lijfrenten, die zy sculdich zijn, ende daerinne zy verbonden staen. Eerst an lossrenten vercoft voor tjaer van 1495, excluz ter lossinghe den penninck 15. . . . . . 137 £.

Ende an lijfrenten, vercoft als voeren.	520 £.
An gelijcke lossrenten, vercoft int jaer 97	17 £.
An gelijck lossrenten, vercoft anno 98	118 £ 1 ß.
An gelijcke lossrenten, vercoft anno 99	8 £ 10 ß.
Anno 1502	79 £ 16 ß.
1503	33 £ 12 ß.
1504	35 £ 8 ß.
1506	25 £ 4 ß.
1507	29 £.
1508	10 £ 10 ß.
1510	23 £ 16 ß.
1511	28 £.
1512	43 £ 8 ß.
Ende 1513	55 £ 14 ß.

Bedragende de 13 partijen van losrenten, vercoft zedert jaer 1497 507 £ 19 ß.

An lijfrenten, vercoft binnen gelijcken tijde, te weten:

In den jaere 1498	70 £.
In den jaere 1502	95 £ 16 ß.
Anno 1504	72 £ 10 ß.
Anno 1505	9 £ 8 ß 6 d.
Anno 1511	67 £ 12 ß.
Anno 1512	47 £ 12 ß.
Anno 1513	91 £ 10 ß.
Bedragende de voors. 7 partijen ter somme van . .	454 £ 8 ß 6 d.

Somma van den renten, die de voors. stede jaerlix schuldich es . . . . 1619 £ 7 ß 6 d. van 40 groten.

Welcke penningen gecommen van den voors. vercoopingh van renten onlanx gedaan zy seggen geemploijeert te hebben in de betalinge van heurluyder portie in de zwaere ommeslagen, dier geweest zijn geduerende dese oorloge, ende oock in fortifficatie ende sterckenisse van huere stede, die zy rontomme mit sparren boven ende an de zeecanten mit balcken ende anders gemaickt hebben, ende voorts de vesten die zy geschoten ende gediept hebben, ende voorts an cruyt, loot, bussen ende ander gereetscip, daertoe dienende, ende oock omme te betaelen heurluyder garnisoenen, die zy geduerende de oorloge upter Zuyderzee hilden, mits dat zy van heure souldije van tlant niet en conden betaelt werdden als kenliek es.

Denselven gevraecht uyt machte van wat octroy zy dezelve vercoopinge gedaen hebben, daerup zy geantwoert hebben, dat zy daerof geen octroy gehadt en hebben, maer hebben daerof gedaen naer ouder gewoente.

Item behouven jaerlicx an reparatien van heurluyder stede, te weten an bolwercken tegens twater, alsoe zy wel 400 roeden bolwercx te houden hebben, daerof de roede jaerlicx cost, deen deur dandere, 2 Rh. gl. facit 800 £.

Item heurluyder haven cost van gelijcken jaerlicx wel te onderhouden 600 £.

Ende behouven jaerlicx an dienaersloon, pensionarysen, reysen ende andere ordinarise ende extraordinarisse sayeken . . . . 300 £.

Somma . . . 1700 £.

Somma van al den oncosten die zy jaerlicx hebben 3319 £ 7 ß 6 d.

Ende zy staen in de ordinarise bede up . . . . 650 £.

Ende in den ommeslach van den lande . . . . 325 £.

Item hierenboven zoe es de haven alsnu alsoe geramponeert ende gebroecken, dat zy seggen dat men die niet en sall mogen repareren mit 2000 £.

Upt IIIe articule seggen zy gelijck hiervoeren upte I^{e} articule verclaert staet, dat zy geen exchijsen ofte ongelden en heffen up wijn, bier ofte eenige andere goederen.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy alle de huysen doen tellen hebben, die in de stede zijn up huyden den 12^{en} in Septembri 1514, by Simon Symonszoon, gezwoeren bode van derselver stede, dier getelt ende bevonden heeft 720 huysen of daeromtrent, gelijck hy, Symon, die wy daeromme ontboden, ons geaffirmeert heeft warachtich te wesen, ende dat onder goede ende quade, rijck ende arme, uytgedaen de turfhuysen ofte schuyeren die achter de huysen staen. Ende seggen voorts de voors. burgerm^{rs}, dat de huysen wel dat vierendeel gemindert zijn in den prijs, indien men die vercoopen zoude, binnen 10 jaeren haerwaerts, ende theste huys in Eynckhuysen en soude niet gelden 500 guldens, ende de gemeen huysen zijn van den prijs van 100 leeuwen of 200 guldens.

Seggen voorts, dat zy hebben een mannenclooster, als gereformeerde Augustinen, ende drie vrouweeloosters.

Heer Adriaen Garbrantszoon, oudt 45 jaer, viceeureyt van Ste Gommers-parochie binnen Eynckhuysen, seyt upt inhouden van den V^{en} ar^{le} der voors. instructie, als dat hy omtrent 10 jaer viceeureyt geweest es, ende datter omtrent 1800 communicanten zijn in zijn prochie, die binnen zijnen tijdt in den getale niet veel gemeerdert ofte gemindert en zijn geweest, maer meer gemeerdert dan gemindert, dat hy in verbo sacerdocy alsoe geaffirmeert heeft.

Dns. Richardus Reyneri, priester, oudt 36 jaeren, pastoer van Sinte Pancraes-prochie binnen Eynchuysen, seyt dat hy in zijn prochie heeft omtrent 500 communicanten, 30 of 40 min of meer, ende en zijn binnen 9 jaeren, dat hy pastoer geweest es, niet gemeerdert ofte gemindert, dat hy alsoe geaffirmeert heeft in verbo sacerdocy.

Upt VIe articule seggen, dat de neringe, daermede zy hem onderhouden ende meest mede generen, is mit reeden ter zee, oost ende west, ende zy hebben 24 maersscepen, die van Eynchuysen afvaeren, daerof

behoerter 4 tAmsterdam, ende voorts hebben die van Hoorne, Alcmaer ende andere van buyten deelen daerinne, sulcx dat tmeestedeel maer te Eynchuysen en behoert, daerof zy in de aventure staen, ende diewils verliesen all dat zy daer an hebben, zoe by de tempeesten, oorlogen ende anders.

Ende voorts zoe generen zy hem mit tYbuckinck te vanghen, dat oock niet veel en is alst vriest, ende werdden alle de voors. scepen mede geestimeert ende gestelt int schotbouck, die daerof geven gelijck andere van huere huysen, renten ende goederen doen.

Als van de rentiers die en hebben zier niet een, die 90 Rh. gl. tsjaers zuvers hout, de oncosten ende schotponden, daer zy up staen, afgetogen.

Die voors. van Eynchuysen hebben ons overgegeven by verclaringe de groote schade by hemluyden geleden upte zee zedert de leste verpondinge, daermede zy zeer verarmt zijn, te weten an 4 scepen, die verloren werdden int jaer 1497, geestimeert mitten goeden voor 11050 Rh. gl.

Item an 15 scepen mit goeden, by hemluyden verloren zedert jaer 1500 totter jaere 1510 incluz . . . . 30000 ℒ.

Item an drie scepen, int jaer 1510 genomen by die van Straelsondt 5090 Rh. gl.

Item an 8 scepen, genomen by die van Lubecke int jaer 11, daerot de schippers de scade by eede angebracht hebben up . . . . . 22845 ℒ.

In tjaer 12 zijn zy genomen by die van Hambourch 3 scepen waerdich . . . . 315 ℒ.

Int jaer 11 ende 12 verloren zy ter zee 5 scepen, waerdich mitten goeden . . . . 11250 ℒ.

Int jaer 12 waeren hem verbrant te Amsterdam by den Gelderschen 3 scepen, ende verloren noch 2 andere scepen, geestimeert up 9150 ℒ.

Somma van der voors. scade . . . . 89700 ℒ.

Beclagen hem voorts, dat zy voor de leste verpondinge stonden up 437½ schilden, ende dat zy by de leste verpondinghe gestelt waeren up 650 ℒ, nietjegenstaende dat zy int casenbroot alleen getrouw bleven, ende andere die ongetrouw geweest waeren, werdden gelicht ende zy bezwaert.

Item, dat zy verschoten int belegge van Weesp 2300 gulden, daerof zy quytscelden mosten . . . . 1137 ℒ 10 ß.

Ende nu in dit jegenwoirdige jaer van 14 hebben zy moeten quyt scelden van der schult, die hemluyden an tlant gebrack van de bewaernisse van der Zuyderzee . . . . 3754 ℒ 5 ß.

Begerende dat men up dese quytsceldingen ende groote schaden, by hemluyden geleden, regard hebben wille int vernyeuwen van der schiltaelen, ende oock van den costen, die zy te dragen hebben omme de onderhoudenisse van der stede bolwercken, hiervoeren verclaert.

MEDEMBLYCK, MIT OOSTWOUDE, OPPERDOES ENDE WARFARTSHOUVE, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Wisse Jacobszoon, personaet in Medemblick, oudt 36 jaer, heer Thomas Sael, pastoer van Oostwoude, oudt 65 jaer, Allaert Wiggerszoon, oudt 54 jaer, Aris Maertss., oudt 48 jaer, burgermeesters, Claes Reynertszoon, oudt 51 jaer, Aris Pauwelszoon, oudt 58 jaer, Pieter Janszoon, oudt 50 jaer, Rijchaert Mathijszoon, oudt 48 jaer, Jacob Pieterszoon, oudt 33 jaer, seepenen der voors. stede van Medemblick, Jan Janszoon, te Oostwoude, vredemaicker, oudt 55 jaer, Jan Pouwelszoon, vredemaicker te Werfaertshouve, oudt 46 jaer ende Jan Allaertszoon, schotvanger te Opperdoes, oudt 34 jaer, gehoert upten voors. 13^{en} ende 21^{en} in Septembri 1514, up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up I^e ar^{le} seggen hy heurluyder eeden, dat Medemblyck heeft 321 heertsteden, onder goet ende quaet, ende de noortzijde is zeer te nyet ende vergaen mitter zee, te Waerfartshouve 55, te Oostwoude 55, ende Upperdoes 28, mit een huys te Almerdorp, maiet tsamen 459 haertsteden, die de naeste 10 jaeren wat gemeerdert zijn te Oostwoude ende te Warfartshouve van 8 of 10 huysen, maer te Upperdoes zijn die 2 huysen gemindert, ende hebben te Medemblyck twee vrouwencloosters mit omtrent 100 susters.

Up IIe seyt de voors. personaet, datter omtrent 1100 communicanten zijn binnen Medemblyck, Oostwoude, Upperdoes ende Warfartshouve met gereeckent, ende dat binnen zijnen tijdt dat hy personaet es geweest, dat 9 of 10 jaeren geleden es, dat zy meer gemindert dan gemeerdert zijn omme de sterfte wille, maer anders, te weten over 10 jaeren ende

nu, est genouch in eenen doene; als van den communicanten zijnder tot Oestwoude 180 communicanten.

Reyner Reynerss., wouende te Opperdoes, seyt dat te Upperdoes zijn omtrent 78 communicanten.

Heer Jan Zyvertss. seyt dat te Waerfaertshouve zijn 320 communicanten, die niet gemindert maer gemeerdert zijn geweest binnen den tijdt dat hy pastoer es geweest.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige sayc-ken, maer verponden hem selven alle zeven oft vier jaeren eens, ende zijn nu schatmeesters geweest de voors. Aris Maertss., Aris Pauwelszoon, ende Pieter Janszoon, die de laetste scattinge gedaen hebben, ende een yegelick getaxeert nae zijn goet, ende hebben bevonden datter in als zijn de voors. dorpen van Upperdoes, Oestwoude ende Wertferts-houve daerinne begrepen, 240 ponden, daerof gaen aen priesteren ende anders, die men cort, omtrent 40 ponden, sulcx datter niet en blijven geldende dan 200 of daeromtrent; dewelcke scatmeesters zweren moeten nyemant te seggen hoe zy elck pondt estimeren, omme te schuwen de kijvaegen, die dairomme commen zouden mogen onder hemluyden. Niet min de voors. scatmeesters hebben ons verclaert in absentie van den anderen, dat elck scatpont geestimeert ende gestelt es by hemluyden, te weten, die rijck es 400 Rh. gl. eens, gelt 1 scatpont, ende seggen deselve pondinge wel hoich gemaict te hebben, want deselve 400 gulden geen 250 gulden uytbrengen ofte gelden en zoude.

De voors. gedeputeerde van Medemblik hebben ons gethoent tvoor genoemde scatbouck, aldaer zy hadden omtrent 468 ponden; ende dat zy aldus vergaen zijn, seggen zy toegecommen te wesen, overmits dat de rijcke vertrecken, overmits de groote last van der dijckaetge die zy hebben, ende de schulden die zy schuldich zijn, ende de Nesse die inge gaen ende bevloyt leyt.

Seggen voorts aengaende de renten, dat zy in als schuldich zijn 306 £ 5 ß van 40 groten an renten, te weten, 230 £ an losrenten ende 76 £ 5 ß an lijfrenten, die vercoft zijn, te wetene, int jaer 80 an los-renten de penninck 15, 16 £, anno 81, 49 £, anno 82, ter losse den penninck 12½, 96 £, anno 83, lijfrenten, 25 £, anno 84, losrenten, 34 £ ende lijfrenten 42 £, ende zedert tjaer 94 an 5 partijen van loss-renten, 27 £ ende an lijfrenten 9 £ 5 ß, ende 8 £ die zy van desen jaere vercoft hebben ter lossinge den penninck 15, daerof zy de pen

ninghen besteet hebben, te weten, zedert jaer 94 haerwaerts in betalinge van zeeckere afterstalliege renten, reparatiën van tgasthuys ende andere nootlicke saycken van der stede.

Up IVe ar^{le}, sy gaderen de beden, gelijck zy hiervoeren upt voorgaende articule geseyt hebben, ende en weten niet wat zy jaerlicx upte schotponden ommeslaen, alsoet somtijdts meer ende min es, naedat de ommeslagen van den lande groot of cleyn zijn.

Up V^{e} seggen, dat deselve neringe die zy hebben, dat is met ossen te weijen, ende dat Medemblyck mitten voors. dorpen groot zijn, alsoe zy onverscheyden leggen, 1850 margen, daerof over 5 jaeren 100 van den besten mergen buyten gedijet zijn by der nyeuwer inlage, welcke 100 mergen alsoe goet waeren als andere 600 mergen dier gebleven zijn, ende dat de drie deelen hemluyden ende de dorpen mit hem gelegen, hiervoeren genoempt, toebehoeren, ende dat ander vierendeel dat behoort cloosters ende andere vreemde luyden, daeromtrent wonende, dat verde dat beste landt es.

Seggen voorts dat de helft van tlant dat zy hebben niet gelden en zoude mogen, overmits den groote last van der dijckaetge, ende dander helft mach waerdich wesen 25 Rh. gl. deen deur tander de margen, ende te huyere 2½ Rh. gl., daertegens de oncost gaet.

Up VIe seggen, dat zy groote ende zwaere dijckaetge hebben, ende dat zy up elck mergen hebben 5 voet zeedijcx, dat zy niet en weten te verclaeren, hoeveel dattet upten mergen draecht, alsoe deselve oncosten groot ende onseecker zijn, naedat de stormen ende lasten van der dijckaetge groot zijn.

Ende hebben voorts te houden, daer zy geen hulp van en hebben van den anderen coggen, die haven van derselver stede, die geheel vergaen es, ende sal hem veel costen weder te maicken.

GROOTEBROUCK, BOUVEKERSPEL, LUTTEKEBROUCK ENDE HOOGEKERSPEL EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Jan Barnaertszoon, viceeureyt van Bouvekerspel, oudt 54 jaeren, in den name van hem selven, ende heer Dirck Rijckaertszoon,

pastoer van Grootebrouck, ende voor heer Simon Pieterszoon, pastoer van Hoochkerspel, beyde sieck wesende, ende heer Simon Dirxzoon, oudt omtrent 26 jaeren, pastoer van Luttekebrouck, Pieter Janszoon, burgermeester van Grootebrouck, oudt 52 jaeren, Dirck Pieterszoon, oudt 33 jaeren, bourgem^r van Bouvekerspel, Pieter Janszoon, oudt 34 jaeren, burggem^r van Luttekebrouck, Pieter Luytgenszoon, oudt 44 jaeren, burgem^r van Hoichkerspel, Dirck Janszoon, oudt 64 jaeren, ende Reyner Claeszoon, oudt 43 jaeren, scepenen van de voors. vier dorpen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by heurluyder eeden hemluyden gestaeft, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^le seggen, dat in Grootebrouck zijn 169 haertsteden, behalven tpastoershuys, tclooster ende noch 3 woensteden van priesters, daervan zijn 40 woensteden van arme luyden, die dagelicx leven van den heyligen geest, ende zijn 2 huysen gemeerdert de naeste 10 oft 11 jaeren.

In Boevekerspel zijn 189 haertsteden, daervan de 50 leven van den heyligen geest, ende zijn 1 huys geaugmenteert.

In Hoogekerspel ende Luttebrouck, die van ouden tijden tsamen geweest zijn, 141 haertsteden, dies de 30 haertsteden zijn heylige geestluyden, ende zijn 2 huysen gemeerdert binnen 10 jaeren haerwaerts.

Up IIe ar^le seggen de voorn. vicecureyt ende pastoer dat in Grootebrouck zijn omtrent 600 communicanten, in Bouvekerspel 800 communicanten oft daeromtrent, daerinne begrepen twestende van Eynchuysen, groot wesende omtrent 30 huysen, die prochien tot Bouvekerspel, mair hoiren terechte tot Enchuysen, ende mogen wesen omtrent 100 communicanten, in Luttekebrouck 300 communicanten, ende in Hoogekerspel omtrent 350 communicanten.

Up IIIe ar^le seggen, dat men in all tschoutambocht van den voorn. vier dorpen geen assijsen en geeft in geenderhande dingen, maer zijn belast mit renten zoe hiernaer volcht, te weten, mit 48 Rh. gl. tsjaers lossrenten den penninck 15, vercoft int oorloge van Utrecht, noch 350 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft in tijden van teasenbroot.

Up IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen gaderen upte schotponden, staende elck schotpondt up 200 Rh. gl., ende hebben in als 400 schotponden, daervan dat Grootebrouck

staet up 135 schotponden, Bouvekerspel up 135 schotponden, Luttekebrouck omtrent 50 schotponden, Hoochkerspel 80 schotponden.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat de sommige van den cloecxsten hem generen ter zee om visschen ende om huyere, ende daerof de sommige den visch voeren in de marcten, ende dandere mit bouwerie, spitten ende delven; ende hebben de voors. dorpen in de grootte, te weten, Grootebrouck 920 mergen, daerof de 81 mergen toebehoeren geestelicke persoonen, ende 194 mergen, toebehoerende diversche poorteren in diverschen steden ende dorpen, die niet mede en gelden in de schotponden, ende tsurplus behoirt eygen in den voors. dorpe, van welck voors. lant die drie vierendeelen wel gebruyet wordden binnen den voors. dorpe.

In Bouvekerspelban zijn 750 mergen lants, daervan buyten behoort, te wetene, der geestelickheyt 35 merghen ende 215 mergen uyt poorters, daervan de tweedeelen wel gebruyet wordden by die van den voors. dorpe.

Item in Luttekebrouck zijn 659 mergen, daerof den dorpe eygen toebehoert omtrent 248 mergen, ende der geestelicheyt 52 mergen, dat all binnen den voors. dorpe gebruyet wert, ende tsurplus behoert in eygendom diversche poorteren, buyten wonachtich, die met hem niet en contribueren, ende wert van tvoors. lant van buyten gebruyet een derdendeel of daeromtrent.

Item in Hoogekerspel zijn 940 mergen lants, daerof de geestelickheyt toebehoert omtrent 50 mergen, ende 290 mergen buytenpoorters, ende de reste behoert in eygendom binnen den dorpe, van welck landt deen helft wel gebruyet wert van waerlicke persoonen van buyten den voors. dorpe.

Ende upten prijs van den lande seggen zy, dat zy alle tlandt gedeylt hebben in drie deelen, te wetene, theste, tmiddelste ende snootste, elck up hem selven, daervan dat van den beste lande is omtrent tvierendeel van alle tvoors. landt, die den mergen gelden zoude, in coope 40 Rh. gl., ende te huyere 3½ Rh. gl.: van tmiddelste landt dat bedraecht omtrent de helft, daerof dat den mergen gelden zoude te coop 35 Rh. gl. ende te huyere 3 Rh. gl.; ende tsnootste es oock omtrent tvierendeel van all tvoorn. landt, daerof den mergen gelden zoude te coop 25 Rh. gl., ende te huyere omtrent 2 Rh. gl. deur gemeen jaeren.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy up elcken mergen van tvoors. landt onderhouden moeten 18 roeden zeedijcx, noch up elcken mergen 2 roeden

indijcx, alle welcke dijckaigen jaerlicx bedragen upten mergen, deen jaer deur tandere, 25 stuvers; ende daerenboven van tlantschot, te weten, sluysgelt, moelengelt, tHonsbosch ende diergelijcke ongelden, 20 st. upten mergen.

SCELLINCHOUT.

Upten 10^{en} in Septembri anno 1514, soe hebben wy by ons ontboden gehadt heer Fop Janszoon, pastoer, oudt 48 jaer, die daer pastoir geweest es omtrent 23 jaer, Pieter van Colster, schout, oudt 60 jaer, Heindrick Gerritszoon, oudt 50 jaeren, Willem Pieterszoon, oudt 49 jaeren, burgem^{rs}, Gerrit Janszoon, oudt 65 jaeren, Jan Hermanszoon, oudt 51 jaeren, ende Pieter Claeszoon, oudt 46 jaeren of daeromtrent, scepenen in Scellinchout, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, heml. gestaeft, tguendt dat hiernae volcht, te weten, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, dat binnen den voors. dorpe zijn 100 haertsteden, ende dat die binnen 10 jaeren gemeerdert zijn 5 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer dat in den selven dorpe zijn omtrent 425 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven up geenrehande dingen, ende dat tdorp mit geen renten belast en es.

Up IVe seggen, dat zy de beden ende ommeslagen, die zy jaerlicx schuldich geweest zijn, ommeslaen upte schotponden, ende elck schotpont doet 350 Rh. gl., ende staen up 78 schotponden.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen meest te watere te reysen, oost ende west, ende ten harinck om een huyere te winnen, ende voort bouwerie.

Ende es heurluyder dorp groot 650 mergen, daerof thuys behoort in eygen die van Hoorn 170 mergen, Mr Otto 5 merghen, tot altaer binnen Hoorn, Amsterdamme 56 mergen, Enchuysen 12½ mergen, ende 100, toebehoerende de memorie aldaer, den noerder cloostere.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy upten mergen hebben tonderhouden 16 voeten zeedijcx, noch 43 roeden wyer ende paeldijcx binnen Hoorn by de Westpoerte, 2 roeden 3 voet buyten Eynchuysen, noch 38 roeden zeedijcx tot Winckel, noch 7 roeden zeedijcx te Westhoorn, noch 1 roe wyerdijcx te Wydenesse, noch 3 roeden zeedijcx achter Bouvekerspel, alle welcke dijcken deur gemeen jaeren bedragen upte mergen 8 st., daerinne begrepen sluysgelt, in wegen ende andere ongelden binnen slants, des bewaeren zy noch haer hooftdijcken, te weten, de 11 voeten upten mergen, hiervoeren verclaert.

WIDENESSE MIT LEECK.

Heer Jan Janszoon, pastoir, oudt 37 jaer, ende heeft aldaer pastoer geweest 11 jaer, Pieter van der Colster, schout, oudt 60 jaeren, Jan Janszoon, oudt 56 jaeren, Claes Floriszoon, oudt 30 jaeren, burgerm^{rs}, Floris Claeszoon, oudt 61 jaeren ende Dirck Meeczoon, scepenen in Wydenesse ende Leeck, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurl. eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e ar^{le}, datter binnen den voors. twee dorpen zijn omtrent 100 haertsteden, die all bewoent zijn, daerinne begrepen zijn omtrent 30 haertsteden, die arme luyden toebehoeren, gaende om haer broot, ende zijn gemeerdert de naeste 10 jaeren omtrent 14 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt den voorn. pastoer, dat binnen Wydenesse zijn omtrent 320 communicanten, ende in Leek omtrent 150, alsoe hem de pastoer ontboden heeft, geheeten heer Joost Claeszoon, ende zijn gemeerdert de naeste 10 jaeren omtrent 20 of 30 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, datter geen exeijsen en zijn up geenrehande dingen, ende dat beyde de voors. dorpen jaerlicx schuldig zijn 12 Rh. gl. tsjaers losrenten ter losse den penninck 15, die daerup vercoft zijn, te weten, Ysbrant van Benchem 3 Rh. gl. tsjaers, vercoft omtrent 12 jaeren geleden; den voors. schout 6 Rh. gl. tsjaers, vercoft omtrent 7 jaeren geleden, ende de getijdem^{rs} van Hoorn 3 Rh. gl. tsjaers, vercoft in de zomer lestleden, welcke penningen geemploijeert zijn tot reparatie van den gemeenen dijcken ende tot onderhoudenisse van den Ontbossche.

Up IVe ar^le seggen, dat zy de voors. renten mijns genadichs heeren beeden ende alle andere ongelden jaerlicx ommeslaen upte schotponden, ende zoe wye rijck es 400 Rh. gl., staet up 1 schotpont, hooger ende laeger nae advenant, ende hebben in beyde de voors. dorpen 48 schotponden, ende es geleden omtrent 7 jaeren dat zy lest verponden.

Up V^e ar^le seggen, dat haer principale neringe is coopvaert, harinckvaert, visschen ende een weynich bouveringe; ende dat Wydenesse groot es omtrent 600 mergen, Leeck 57½ mergen, welck landt in Wydenesse toebehoert, te weten, die buyren in Wydenesse 296 mergen, de pastoer aldaer 11 mergen, tclooster 5 mergen, de kerck mitten armen aldaer 5 mergen ende 1½ hont, de poorters te Hoorn 62½ mergen ende 4 hondt, ende de geestelicke binnen Hoorn 48 mergen; tot Amsterdamme de poorterie 23 mergen ende 1½ hont, tot Eynchuysen de poorters 50 mergen min 1 hont, de poorterie tot Haerlem 7 mergen ende 2 hont, tot Eedam de poorterie 6 mergen ende 2½ hont, tot Grootebrouck 17 mergen ende 2½ hont, tot Campen 3 mergen ende ½ hont, tot Scellinchout 22 mergen min 1 hont, tot Hem 18 mergen, tot Oisterblocker 18 mergen, de regulieren buyten Hoorn 8 mergen min 1½ hont, in Oistvrieslant toebehoerende waerlicke personen 2½ mergen ende 1 hont; ende in den ban van Leeck hebben die buyren aldaer eygen 40 mergen 4 hont, de pastoer aldaer 6 mergen, tot Eynchuysen de poorterye 2½ mergen ½ hont, tot Hem 1½ hont, tot Alemaer 4½ hont, tot Oisterblocker 4 mergen 5 hont, tot Grootebrouck 1½ merghen ende tot Hoorn 2 mergen. Welcke geestelicke ende waerlicke persoonen mitten voors. dorpen niet en contribueren dan alleenlick in de dijckaetge, ende wordden wel de twee deelen van den voors. landen gebruyct by den ingesetenen van den voors. dorpen. Seggen voort dattet beste landt van de voors. dorpen de mergen gelden zoude, te coop up gelijcke jaeren binnen 10 jaeren herwaerts, 100 Rh. gl., ende te huyere 4 Rh. gl.; tmiddelbaer lant ende tsnootste, teen deur tandere, te coop de mergen 50 Rh. gl., ende te huyere 2½ Rh. gl.

Up VIe ar^le seggen, dat de dorpen van Wydenesse ende Leek up elcke mergen te onderhouden hebben 11 voeten hooftdijcx ende sommich, te weten tminste deel, 22 voeten hooftdijcx; noch upte mergen, zoe an bepaelde dijck ende andere zeedijck, tsamen 6 voet, twelck bedraecht by gemeen jaeren upte mergen 8 st., daerinne oock begrepen tsluysgelt, molengelt ende tHonsbosch.

ZYBEKERSPEL MIT BENNINCKBROUCK.

Heer Martin Janszoon, pastoer van Zybekerspel, oudt 63 jaer, Dns. Martinus Petri, pastoer in Benninckbrouck, Jan Aelbertszoon, schout van de voors. dorpen, oudt 36 jaer, Jacob Pieterszoon, oudt 50 jaer, bourgemeester van Zybekerspel, Reynolt Janszoon, oudt 49 jaer, bourgemeester te Benninckbrouck, Harinck Nanninxzoon, oudt 35 jaer, scepenen van den voorn. dorpen, gevraecht by huere eeden upten 19^{en} in Septembri anno voors., up tinhouden van den ar^{len} van der voorn. instructie, ende eerst,

Up I^{e} ar^{le} seggen, datter in Zybekerspel zijn omtrent 46 haertsteden, ende hebbender gehadt binnen 10 jaeren haerwaerts 52, ende in Benninckbrouc 37, ende isser mede binnen 10 jaeren haerwaerts 5 te niet gegaen.

Up IIe seyt de pastoer van Zybekerspel, datter in zijn prochie zijn omtrent 200 communicanten, een vierendeel min, ende int kerspel van Benninckbrouck omtrent 145.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven in de voorn. dorpen, maer zijn belast van seeckere renten, eerst an lossrenten, als hiernaer volcht: item int jaer van 81 vercoft 17 Rh. gl. tsjaers losrenten; int jaer 82 25 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 12; int selve jaer 11 Rh. gl. den penninck 11; int selve jaer noch 11 Rh. gl. ter losse als voeren; int selve jaer 17 Rh. gl. den penninck 12; int jaer 83 10 Rh. gl. den penninck 12; int selve jaer 6 Rh. gl. den penninck 12; noch int selve jaer 50½ Rh. gl. den penninck 12; int jaer 1508 9 Rh. gl. tsjaers den penninck 16; int selve jaer 4 Rh. gl. ter losse den penninck 15, facit 160 £ 10 ß an lossrenten.

Ende an lijfrenten int jaer 82 up een lijf 12 Rh. gl. tsjaers, int selve jaer 11 Rh. gl. tsjaers; int jaer 92 up 2 lijven 33 Rh. gl. tsjaers; int jaer 1512 up 2 lijven 10 Rh. gl.; int jaer 72 (*sic*) 8 Rh. gl. tsjaers teenen lijve; int jaer 1513 10 Rh. gl. tsjaers up 2 lijven; int selve jaer up 2 lijven 6 Rh. gl. tsjaers; int selve jaer 3 Rh. gl. tsjaers up 1 lijf, facit 85 Rh. gl. tsjaers lijfrenten (), comende tsamen alle de voors. lijf-

() Aldus het Hs., maar de som komt niet uit.

ende losrenten, ter somme van 255½ Rh. gl. tsjaers [1]), daervan de hooftpenninghen geemploijeert zijn geweest ter defensie van den lande.

Up IVe arle seggen, dat zy heurluyder portie van der bede gaderen mitten lasten van den lande over de ß, daervan de vijf ß maicken 1 pondt, ende hebben in beyde de dorpen 350 ß, daervan Zybekerspel betaelt 200 ß ende Benninckbrouck 150, ende zoe wie 20 Rh. gl. rijck es, staet up 1 ß.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit bouwerie ende mit dijcken, ende Zybekerspel es groot 600 mergen ende 72, ende Bennickbrouck 634, daerof de pastorie van Zybekerspel toebehoort 16 mergen 2 hont min, de costerie 3 mergen min 1 hont, onsen vrouwengilde tot Hoorne 4½ mergen, de baginen te Hoorne 3 merghen, de reguliers tot Blocker 4 mergen, de weesen te Hoorne 1½ mergen, die beginen tot Medemblick 6 mergen, de heylige geest tot Haerlem 4 mergen, ende voort veel uytpoorteren ende uytbuyeren in diverschen steden ende dorpen, beloipende in als, daerinne begrepen tgeestelick goet, 325 mergen, zoedat den inbuyeren blijft in als 347 mergen.

In Bennickbrouck: Behoert toe in eygendomme den weesen te Hoorne 3 mergen, den baginen binnen Hoorne 2 mergen, telooster in den dal 6 mergen, de monicken in de Beverwijck 6 mergen, de heylige-geestmeesters tot Haerlem 2 merghen, de cathuysers tAmsterdam 15½ mergen ende een huys, Heer Cornelis van der Goes, ter cause van een cappelrie 3½ mergen ende een huys, de kercke in Benninckbrouck 19 mergen, de costerie 7½ mergen, ende voort meer andere waerlicke uytbuyeren in diversche steden ende plaetsen, bedragende, daerinne begrepen tvoors. geestelick goet, 350 mergen, van welck voorn. landt, gelegen in den ban van Zybekerspel, wert van huerl. buyeren gebruyet omtrent de tweedeelen, ende in Benninckbrouck omtrent 442 merghen, ende zoude tselve lant gelden, teen deur tandere, te coope omtrent 12 Rh. gl. eens de mergen, ende te huyere 3 Rh. gl. tsjaers.

Up VIe arle seggen, dat zy hebben up elcken mergen 6½ voet pael dijcx, ende hebben noch tonderhouden zeeckere sluysen, zoedat zy tsamen te gelden hebben upte mergen 2 Philips guldens tsjaers.

[1]) Aldus het Hs., maar de som der los- en lijfrenten is 245½ of wel 253½.

SPANBROUCK.

Heer Mathijs Pieterszoon, pastoir, oudt 33 jaeren, ende heeft aldaer pastoir geweest 9 jaer, Jacob Janszoon, schout, oudt 45 jaer, Jacob Janszoon, oudt 48 jaer, Nanninck Pieterszoon, oudt 40 jaer, scepenen, Cornelis Symonszoon, oudt 23 jaer, gezwoeren clerck, Martijn Janszoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, buyrman van Spanbrouck, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, zeggen by eede, hemluyden gestaeft, tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter zijn 69 haertsteden, die all bewoent zijn, ende datter 10 de naeste 10 jaeren ofgebroecken zijn ende dat overmidts den inbreck van den dijcken die onlancx geweest zijn.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter zijn 310 of 312 communicanten.

Up IIIe ar^le^, datter geenderhande excijsen en zijn up geenderhande dinghen, ende dattet selve dorp belast es mit renten, te weten, an m^r^ Jacob Pijnszoon, 30 Rh. gl. tsjaers erfrenten, de huysvrouwe van m^r^ Jan Bouwenszoon 30 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende thueren lijve, de drie kinderen van Simon Janszoon tot Haerlem 40 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende tot hueren lijve, ende den lanxste levende van dien, Thijs van Zaenen tot Haerlem 20 Rh. gl. tsjaers erfrenten, een joffrouw van Cats, die zy niet en weten te noemen, 12 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, de huysvrouwe van Govert Volckertszoon ende Braem hoer zone, wonende tot Harderwijck, 37 Rh. gl. tsjaers lijfrenten tot haer beyder lijf, derfgenamen van Herman Dirxzoon van Campen, 21 Rh. gl. tsjaers erfrenten, een baghijn tot Amsterdam, genaemt Ruckelant Jacobsdochter, int clooster van den 11000 maechden, 8 gulden tsjaers lijfrenten tot haeren lijve, heer Yvo van Lambertsschage, priester, 5 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 15, de buyeren van Upmeer 4 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 15, die van Updam ende Heemsbrouck 3½ Rh. gl. tsjaers ter losse den penninck 15: facit an erfrenten 71 ℒ, an lossrenten 12 ℒ 10 ß, an lijfrenten 127 ℒ, somme 210 ℒ 10 ß: alle welcke renten vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht. Ende de penninghen daer van gecommen zijn geemploijeert geweest tot betalinghe van den luyden van oorloge up die tijdt wesende, uytgesondert 10 Rh. gl., die meester Jacob Pijnszoon vercoft zijn, omtrent 6 jaeren geleden, ende dat van

verloopen renten, die hem quamen uyt saycke van 20 Rh. gl. tsjaers, hun vercoft int voors. oorloge van Utrecht, ende zijn wel schuldich van afterstallige renten ende ommeslaegen 650 gulden; ende zijn daerenboven schuldich den grave van Egmondt als hoeren ambochsheere voor een jaerlicxe beede 25 Rh. gl. tsjaers.

Up IVe ar^le seggen, als zy de voors. renten mijns genadichs heeren beeden ende andere ommeslagen binnen den voors. dorpe jaerlicx ommeslaen, dat zy die ommeslaen upte ß, elcken ß doende 50 Rh. gl., ende dattet selve dorp staet up 200 ß.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit bouveringhe, sonder eenige neringe ter zee te hebben, ende dat haer dorp groot es 1070 mergen, daerof dat binnen den dorpe thuys behoort 620 mergen, ende tsurplus behoert buyten, te weten te Hoorne waerlicke persoenen 123 mergen van binnen sdijck, de kercke tot Hoorn 2 hont, Eedam 10 hont, Upmeer 8 mergen, tot Amsterdam 6 mergen, tot Heynsbrouck 1 mergen 2 hont, tot Leyden 3½ mergen, tot Alcmaer 17 mergen, tot Haerlem 7½ mergen, tot Medemblick 2 mergen, de pastorie, costerye ende cappelrye van Spanbrouck 20½ merghen, Purmereynde 5½ mergen ½ hont, Anne van Noortich 5 mergen 4 hont, in Vrieslant 3 mergen, all binnen sdijcx, ende noch diversche andere waerlicke persoenen, dewelcke al tsamen in de ß niet en gelden, ende zijn oock begrepen in de voors. 1070 mergen, tlant gelegen in de kaege ende buyten den zomerdijck, dat zijn ongelden niet waerdich en es. Alle tlandt dat van de voors. 1070 mergen gerekent es goet lant, is groot omtrent 350 mergen, daerof de mergen gelden zoude, teen deur tandere in coep 16 nobelen, ende te huyere 4 Rh. gl.; ende alle tandere, teen deur tandere, en is zijn ongelt niet waerdich, overmits de last van der dijckaetge; ende tmeestedeel van tvoors. lant wert gebruyct binnen den voors. dorpe, ende geen by cloosteren of geestelicke persoonen.

Up VIe ar^le seggen, dat zy up tvoors. lant te onderhouden hebben upte mergen, deen deur tandere, een half roede dijcx, dat bedraecht by gemeen jaeren upte mergen 2 Philips guldens, daerinne begrepen sluysgelt ende andere ongelden binnen slants.

UPMEER.

Heer Garbrant Jacobszoon, pastoer, oudt 35 jaer, die daer pastoer geweest es 5 jaeren, Dirck Braertszoon, schout, oudt 63 jaer, Jacob Jacobszoon, oudt 40 jaeren, burgermeester, Cornelis Reylofszoon, oudt 27 jaer, scepen, Ridwaert Heyndrixzoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, buyrman van Upmeer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurl. eeden, seggen, ende eerst,

Up Ie ar^le^, datter zijn 35 haertsteden, die all bewoent zijn, ende dat die de naeste 10 jaeren 5 haertsteden gemindert zijn.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 140 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven van geenrehande dingen, ende dattet selve dorp belast es mit renten, zoe hiernae volcht: eerst, meester Aernt Beuckelaer ende mr Jan van Renesse tUtrecht, tsamen 21 Rh. gl. tsjaers lijfrenten up haeren lijve, vercoft int oorloge van joncker Frans, twee beghinen tot Amsterdam in Sinte Geertruydenclooster, tsamen oock 21 Rh. gl. lijfrenten tot haeren lijven, Aert van Veeren tot Amsterdam, 12 Rh. gl. lijfrenten, vercoft int oorloge van Utrecht, Floris Janszoon tot Amsterdam 18 Rh. gl. tsjaers erfrenten, vercoft int oorloge van Joncker Frans, den heyligen geest tot Haerlem 18 Rh. gl. tsjaers erfrenten, Aem Geeritszoon te Haerlem 26 Rh. gl. tsjaers erfrenten, vercoft int oorloge van Rotterdamme, meester Jan van Haerlemsdochter 8 Rh. gl. tsjaers erfrenten, Trijn Baertsdochter tot Hoorn 7½ Rh. gl. lijfrenten, facit 70 £ an losrenten ende 61 £ 10 ß an lijfrenten. Alle de voors. erfrenten staen ter losse, maer en weten niet hoe; alle welcke penninghen geemploijeert zijn in sdorps portie in der oorloge van Uytrecht ende Rotterdamme.

Up IVe arle seggen, dat zy de voors. renten mijns genadichs heeren beeden ende andere ommeslagen altijts ommeslaen upte ß, elcke ß doende 25 gulden, ende staen up 200 ß.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit bouwerie, mit dijcken ende dammen, ende 3 of 4 die ten harinck ende coopvaert vaeren om

een huyere. Ende dat haer dorp groot es 500 mergen, daervan de pastoer voors. toebehoirt 8 mergen, de costerye 2½ mergen, tgilde van onser Liever Vrouwen aldaer 10 mergen, de kerck tot de fabricke behouf 3 mergen, Sinte Cecilieneclooster tot Hoorn 5 mergen; dat zy verhuyeren tot Spanbrouck 23½ mergen, waerlicke persoonen toebehoerende, tot Hoichtwoude 19 mergen, tot Medemblick 13½ mergen, tot Abbekerck 63 mergen, tot Zybekerspel 13 mergen, tot Hoorn 22 mergen 1½ hont, tot Alcmaer 30½ mergen, tot Leyden 9 mergen, tot Haerlem 7 mergen; ende tsurplus, beloipende omtrent 276 mergen, behoort in eygendom binnen den voors. dorpe, van welck voors. lant die van Abbekerck, Zybekerspel, Spanbrouck gebruycken selver heur lant, ende tsurplus wort meestall by den voors. van Upmeer gebruyct. Seggen upten prijs dat deen deur tandere waerdich es de mergen, te coop 30 Rh. gl., ende te huyere, deen deur tandere, 1 nobel.

Up VIe ar^le^ seggen, dat die ongelden van dijckaetge, sluysen ende andere, up gemeen jaeren jaerlicx upte mergen beloopen 1 nobel.

UPDAM ENDE HENSBROUCK.

Upten 11^en^ in Septembri, anno voors., soe hebben wy gehoert gehadt heer Ludolphum Claeszoon, viceecureyt, oudt 26 jaeren, ende heeft viceecureyt geweest 1 jaer, Sies Jacobszoon, burgermeester, oudt boven 50 jaeren, Pieter Hertkenszoon, waerscip, oudt 70 jaeren, Jan Symons, oudt 50 jaeren, scepenen van Updam ende Hensbrouck, ende hemluyden geexamineert up tinhouden van der voors. instructie by heurluyder eeden, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^ seggen, dat binnen de voors. dorpen zijn 80 haertsteden, daerof datter wel 20 zijn, indien zy een half jaer sonder winninghe waeren, die om broot zouden moeten gaen, ende dander 60 daernaer en zijn niet veel beter, ende zijn gemeerdert binnen 10 jaeren omtrent 6 haertsteden.

Up IIe ar^le^ seyt de voorn. viceecureyt, datter in den voors. dorpen zijn omtrent 300 communicanten, alsoe hem dunct, ende anders niet zeecker

en weet anders dan hem de pastoer dat by brieven alsoe te kennen gegeven heeft.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven up eenigerhande dinghen, ende dat zy belast zijn mit renten, te weten, Willem Roothooft tAlcmaer 15 Rh. gl. lijfrenten, vercoft int jaer 84, Jan Gerritszoon tAlcmaer 15 Rh. gl. lijfrenten, vercoft int selfde jaer, Catherine Claesdochter 5 Rh. gl. lijfrenten, vorcoft als voeren, Claes Outgers tot Haerlem 3 Rh. gl. 4 st. losrenten den penninck 20, vercoft als voeren, heer Gerrit Amels van Herlem 7 Rh. gl. tsjaers erfrenten, vercocht als voeren, de jouffrouw van Cats 3 Rh. gl. lijfrenten, vercoft als voeren, facit an erf- ende losrenten 10 £ 4 ß, ende an lijfrenten 38 £ tsjaers, behalven de 10 £ hiernae, welcke penninghen zy betaelt hebben tot haer portie inde oorloghe van Utrecht. Noch hebben zy vercoft in de vasten lestleden, meister Pauwels tot Alcmaer 10 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, welcke penninghen zyluyden geemploijeert hebben tot reparatie vander kercken.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy de voorn. renten mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen altijts ommeslaen upte schotponden, elck schotpondt doende 200 Rh. gl., ende hebben omtrent 30½ schotponden, ende es geleden anderhalf jaer dat zy lest verponden.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, spitten ende delven, ende eenighe die ten harinck vaeren om huyere; ende zijn de voorn. twee dorpen groot omtrent 800 merghen, daervan dat buyten den dorpen thuys behoort 250 merghens, diversche waerlicke persoonen, wonende in diverschen plecken, die niet en gelden dan alleenlick in dijckaetgen; ende dandere 550 mergens lants behoeren thuys in den voors. dorpen, daervan tbeste lant gelden soude mogen te coope, by gemeyn jaeren, de mergen 12 nobelen, ende te huyere 30 st., ende is van den besten omtrent 200 mergen, ende alle tandere en es de mergen niet waerdich, deen deur tandere, boven 6 nobelen in coope, ende ter huyere 20 st.; ende alle tvoors. lant wert all meest gebruyct binnen den voors. dorpen.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben tot Lambertsschage 53 roeden zeedijcx, tot Eertswoude 90 roen zeedijcx, dwelck bedraecht by gemeen

jaeren upten mergen 30 st., daerinne begrepen sluysgelt ende alle andere ongelden.

HEM.

Upten 12en in Septembri anno 1514 voors. soe hebben wy by ons ontboden gehadt heer Jan Beijerszoon, pastoer, oudt 40 jaeren, Ysbrant Willemszoon, schout van Hem ende Veenhuysen, oudt omtrent 43 jaeren, Herck Luytgenszoon, burgermr, oudt 48 jaeren, Kersten Dirxzoon, oudt omtrent 50 jaeren, Simon Aelbrechtszoon, oudt omtrent 60 jaeren, Dirrick Direxzoon, oudt 63 jaeren ende Jan Pieterszoon, oudt 52 jaeren of daeromtrent, oude ende nyeuwe scepenen van Hem, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up Ie arle, datter binnen Hem zijn 97 haertsteden, daervan dat zijn 3 huysen daer de pastoer, cappellaen ende coster inne wonen ende noch 7 arme huysgesinnen, die niet beter en zijn dan brootgangers, ende en zijn binnen 10 jaeren niet gemindert noch gemeerdert.

Up IIe arle seyt de voors. pastoer, datter in Hem zijn omtrent 400 communicanten, ende dat zy gemeerdert zijn binnen zijnen tijdt omtrent 40 of 50.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen assijsen en geven up geenrehande dinghen, ende dat tselve dorp niet belast en es mit eenige renten.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen ende ommeslaen up scotponden, ende dat elck schotpondt bedraecht 250 Rh. gl., ende dat zy hebben 73 schotponden, ende es geleden omtrent 4 jaeren dat zy lest verponden, ende hebben nu omtrent 4 of 5 schotponden meer dan zy te voeren hadden.

Up Ve arle seggen, dat zy hemluyden meest generen te vaeren, zoe ten harinck ende coopvaart om huyere, te visschen tYharinck, schollen ende anders, ende oock mit bouveringe, mit coijen ende anders, ende dies zoe mogen zy hebben omtrent 300 coijen. Seggen voort dat zy hebben in haer dorp, alsoe zy bevinden by thouck van der margentalen

omtrent 800 mergen, daerof de buyeren binnen Hem eyghen toebehoert 383 maergens, ende de pastoer aldaer 7 mergen 1 hont, ende de costerie 3½ mergen, den armen 15½ mergens, tgilde 7½ mergens, de kercke noch 7½ mergens, de beghinen tot Hoorn 7 mergen 2 hont, den armen te Hoorn 4 merghen, den cathuysers tot Amsterdam 5 mergen 2 hont, de regulieren tot Westerblocker 7 mergen 5 hont, de zuyderbeghijnen tot Eynchuysen 8 mergens 5 hont, de noordersusters 8 mergen, heer Pieter Wijckaert ter cause van zijn cappelrie binnen Eynchuysen 5 mergens, noch een cappelrie binnen Eynchuysen 5 mergen een vierendeel, de arme van Eynchuysen 7 hont. Leeckerkercke ½ mergen, de kercke van Veenhuysen 4 mergen, de beghinen tot Grootebrouck 1 merghen 2 hont, dewelcke all niet en gelden dan alleenlick an de dijckaetge ende dat daeran cleeft. Ende tsurplus behoort diversche persoenen, wonende in diversche plaetsen, die oock niet en gelden dan in de dijckaetgen: ende dat tmergen van tvoors. landt deen deur tandere zoude mogen gelden te coope by estimatie, alsoe zyt ten nausten niet ramen en mogen, omtrent 8 £ groten Vlaems, ende in huyere deurgaende 2½ Rh. gl., van welck voors. landt de 100 mergen buyten gebruyct wordden, ende dandere 700 binnen den dorpe.

Up VIe ar^le seggen, dat tvoors. dorp tonderhouden heeft 170 roeden dijcx, daerof datter gelegen zijn te Winckel 48 roen, tot Hoorn 48 roen paeldijcx, tot Scherwoude 41 roen upten ouden dijck, ende es indijck 9 roen, ende up Waelicxdijck 28 roen, uptem Claindijck 3½ roeden, by Eynchuysen 6 roeden een vierendeel min, upten hondijck 6 roeden een vierendeel min, up tachterbrouck 7 roijen oft daeromtrent: ende hebben daerenboven up elcken mergen tonderhouden 10 voeten zeedijcx, alle welcke dijckaitgen opten mergen bedraicht up gemeen jaeren 18 st., sluysgelt ende andere ongelden daerinne begrepen.

VEENHUYSEN.

Heer Dirrick Gysbrechtszoon, vicecureyt, oudt 50 jaeren, ende heeft gedient 20 jaer, Ysbrant Willemszoon, oudt 50 jaer, schout, Pieter Janszoon, burgermeester, oudt 40 jaer, Herman Janszoon, oudt 59 jaer, Frederick Aerntszoon, oudt 68 jaer ende Harman Dirxzoon, oudt 39 jaeren oft daeromtrent, oude ende nyeuwe scepenen van Veenhuysen,

gevraecht up heurluyder eeden up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I[e] ar[le], dat int voors. dorp zijn 139 haertsteden, daerof datter zijn 4 geestelicke ende 9 ofte 10 arme, die niet geven en mogen, ende zijn omtrent 10 haertsteden gemeerdert binnen 10 jaeren haerwaerts.

Up II[e] ar[le] seyt de voorn. vicecureyt, datter zijn omtrent 500 communicanten, ende datter nu wel 30 of 40 meer is dander waeren over 10 jaeren.

Up III[e] ar[le] seggen, dat zy int voorn. dorp geenrehande exchijsen en gheven, noch en zijn niet belast mit eenigen renten.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen gewoenlick zijn te gaderen mit die van Hem hiervoeren, want zy een schoutambocht zijn, upte schotponden, doende elck schotpondt 250 Rh. gl., ende hebben 72 schotponden, ende hebben lest verpondt als Hem hiervoeren.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem meest generen ter zee om harinck, scollen ende andere visschen te vangen, ende sommige andere mit coijen te houden, ende dat heur dorp groot es 880 mergen, daerof dat eygen binnen den voors. dorpe toebehoort omtrent 314 mergen, ende van tander behoort toe den beghinen tot Eynchuysen 13 merghen, den beghinen tot Brouck 1 mergen, de regulieren van Westerblocker 11 merghen, den armen in Veenhuysen 26 margen, ende de reste van tvoors. lant behoort toe diversche persoonen in diversche steden ende dorpen, dewelcke niet mede en gelden dan alleenlick in dijckaetge mit datter aencleeft; ende mach den mergen van tvoors. lant waerdich wesen, deen deur tandere, 35 of 40 Rh. gl. in coepe, ende te huyere omtrent 1 nobel van 50 st.; ende estimeren dat de 2[e] deel van tvoors. lant in den voors. dorpe gebruyct wordden van heurluyder inbuyeren.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat tvoors. dorp up tvoors. landt tonderhouden hebben 300 roeden zee bepaelden caeldijcx, noch up elcken mergen 9 voeten zeedijcx, noch te Winckel 52 roeden zeedijcx, noch up Walicxdijck 33 roeden zeedijcx, noch achter Havenhorn 4 roeden zeedijcx,

noch in den Clamdijck 4 roeden zeedijcx, noch over Schootersluys 13½ voeten dijcx, in de Rauwewaele ½ roede dijck, ende noch tot Seellinchout 1 roede zeedijcx; alle welcke dijckaetge up gemeen jaeren upten mergen bedraecht, deen jaer meer tander min, 16½ st., daerinne begrepen es alle sluysgelt ende andere oncosten.

HOOCHTWOUDE MIT EERTSWOUDE.

Heer Dirck Jacobszoon, viceeureyt van Hoochtwoude, oudt 33 jaer heer Jacob Janszoon, pastoer tot Eertswoude, oudt 30 jaer, Matheeus Willemszoon, schout, oudt 31 jaer, Dirrick Pieterszoon oudt omtrent 45 jaer, Dirrick Dirxzoon, oudt omtrent 45 jaer, bourgerm^rs van Hoochtwoude ende Eertswoude, Heyn Jacobszoon, oudt 62 jaer, Aris Dirxzoon, oudt 48 jaer, scepenen, Reijer Willemszoon, clerck, oudt 45 jaer ende Pieter Jacobszoon, buyrman, oudt 51 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, upten 20^en in Septembri anno voors., seggen by hueren eede, ende eerst,

Up I^e ar^t, datter zijn omtrent 145 haertsteden, daervan datter zijn 3 die geestelicke persoonen toebehoeren, ende 6 haertsteden die arm zijn ende mitten voors. dorpen niet en gelden; ende heefter de naeste 10 jaeren 12 meer geweest, die overmits armoede vervallen zijn, ende souden noch meer geruymt ende afgebroecken hebben geweest, indien zy hadden mogen vertrecken van den heere van Hoochtwoude.

Up IIe ar^t seyt de pastoer van Hoochtwoude, datter in Hoochtwoude zijn omtrent 450 communicanten, ende binnen Eertswoude seyt de pastoer datter zijn omtrent 185 communicanten.

Up III ar^t seggen, dat zy binnen den voors. dorpe geenrehande exchijsen en geven, maer dat haer dorpen belast zijn mit renten, te weten, dat zy uytreycken den heere van Hoochtwoude, ende gehouden zijn hem te betailen, zijn leven lanck geduerende, uyten name ende van wegen des graven van Egmondt, ter cause van zeeckere compositie mit hem gemaict, omtrent 20 jaeren geleden, de somme van 231 Rh. gl. tsjaers, ende noch an andere lijfrenten, staende up diversche persoenen,

73 Rh. gl. tsjaers, alle welcke lijfrenten vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht, ende de hoofdpenninghen daerof gecommen zijn geemplooijeert in de ommeslagen ende beden mijns genadichs heeren. Noch zijn deselve dorpen belast mit 136½ Rh. gl. tsjaers losrenten ende erfrenten, die oock vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht, ende aldaer geemploijeert tot defensie van den lande.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy gewoenlick zijn mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen jaerlicx omme te slaen up scellinghen, ende zoe wie 50 Rh. gl. rijck es, staet up eenen scellinck, ende staen de voors. dorpen up 526 scellinghen.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, visschen, vogelen, ende bysondere dijcken. Ende dat den ban van de voorn. dorpen groot es omtrent 1675 mergen, daer van binnen den voors. dorpen in eygendomme toebehoert 931 mergen, ende dat meest van den snootsten. Ende in tsurplus behoert toe in eygendomme geestelicke persoonen ende Goodshuysen in diverschen plecken 53 mergen, ende de reste andere waerlicke persoonen, wonende mede in diversche plecken, die mit heml. niet en gelden; ende alle tvoors. lant wordt by den inwonende van den voors. dorpen gebruyct, behalven omtrent 146 mergen, die by andere waerlicke persoonen gebruyct werdden, sonder dat de geestelicheyt yet daerinne gebruyct, ende seggen dat een merghen lants binnen den voors. dorpen niet waerdich en es, tgoet mitten quade gereeckent, boven 25 Rh. gl., ende soude te huyere gelden, deen deur tandere, de mergen 3 Rh. gl.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben, teen jaer min ende tander meer, upten mergen omtrent 2 Phls. guldens, daerinne begrepen alle oncosten van dijckaetgen, sluysgelt, Hontsbosch, lantschot ende diergelijcke ongelden.

ABBENKERCKE MIT LAMBERTSCHAEG, MIDWOUDE ENDE TWISCH, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Jan Bouwenszoon, schout van Abbenkercke, oudt 40 jaer, Michiel Symonszoon, scepen, oudt 35 jaer, ende Dirrick Allaertszoon, coster van

Abbekerck, oudt 22 jaer, Jan Jacobszoon, scepen van Lammerschaege, oudt 50 jaer, ende de pastoer es aldaer wech geloepen, Dirrick Dirxzoon, gezwoeren van Middwoude, oudt 52 jaer, ende de pastoer es alsoe oudt, dat hy niet commen en mochte, heer Pieter Martinszoon, pastoer van Twisch, oudt 42 jaer, Jan Wiertszoon, oudt 50 jaer, waerscip ende Reynier Janszoon, bourgemr van Twisch, oudt 40 jaer, gevraecht by eede, upten 13en in Septembri voors., op tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up Ie arle seggen, datter te Abbenkercke zijn in als omtrent 47 huysen, goet ende quaet, daerof dat derdendeel arme luyder huysen zijn, die niet mede en gelden noch en geven, ende en zijn niet gebetert ofte gemeerdert, maer meer gemindert, alsoe zy in hem selven vergaen.

Die van Lambertschaeg hebben 35 haertsteden, onder goet ende quaet, daerof de 6 arm zijn, die niet geven en mogen, ende zijn omtrent 4 huysen gemindert in 10 jaeren haerwaerts. Die van Midwoude hebben 20 haertsteden, daerof datter 4 arm zijn, ende en zijn niet gemeerdert of zeer gemindert binnen 10 jaeren haerwaerts.

Ende die van Twisch hebben 56 haertsteden, daerof datter 15 arm zijn, die niet en geven noch en gelden, ende en zijn in 10 jaeren niet zeer gemeerdert oft gemindert, maer vergaen in hem selven.

Up IIe arle seyt de coster van Abbekerck, die in de stede van den pastoer quam, alsoe hy niet compareren en mochte, [1] 160 communicanten, te Lambertschage 125 communicanten, te Midwoude 87 ende in Twisch 205 communicanten, facit tsamen 577 communicanten, dat oock zeer in eenen doene es de naeste 10 jaeren.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven van wijn, bier ofte eenigerhande dinghen.

Aengaende de renten, dat zy hebben up tgemeen schoutambocht van Abbekerck mitten anderen dorpen, hiervoeren verclaert, an losrenten den penninck 12, 37 Rh. gl. tsjaers, ende an lijfrenten 79 Rh. gl. tsjaers, die all vercoft zijn geweest by tijden van der oorloge van Utrecht ende Montfort, ende en hebben in 20 jaeren geen renten vercoft dan eenige lijfrenten, daer zy eenige losrenten mede gelost hebben.

---

1) Er schijnt hier uitgevallen „datter zijn te Abbekerck

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy in allen beden ende ommeslagen tsamen gelden, onverscheyden, ende staen up scellinghen, alsoe zy up geen pondingen overmits huere armoede staen en mochten, want een schotpondt plach te doene 50 nobelen, 42 st. voor den nobel, ende dier hadden zy er 89 ponden in de verpondinghe, die zy deden int jaer 1488; ende by de verpondinge van den jaere 68 daer te voeren hadden zy 531 ponden, ende nu en hebben zy maer, te weten, Abbekerck 250 scellingen, Lambertscage 108½ scellingen, Midwoude 112 scellingen ende Twisch 525 scellingen, maict tsamen 996 scellingen, elcken scellinck doende 15 Rh. gl.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden, mit visschen ende vogelen, ende mit dijcken aan den zeedijck ofte noorderdijcks.

Aengaende de groote, Abbekerck es groot 490 mergen, daerof behoert te Leyen 2 mergen, te Haerlem 24 mergen, te Medemblyck 96 mergen, te Hoorne 53½ mergen, Amsterdam 10 mergen, tAlcmaer 54½ mergen, tEedam 3 mergen, Hoochtwoude 7 mergen, Upmeer 3 mergen, Westerblocker 6 mergen, de cure 10 mergen, maict tsamen 269 mergen, ende de reste van 221 mergen behoort binnen den dorpe van Abbekerck, daerof de mergen, deen deur dandere, zoude gelden 15 Rh. gl., deen meer tander min, ende te huyere 20 of 25 st., 2 Rh. gl. of 2½ gl.

Te Lambertscaege hebben zy 75 mergen, daerof dat behoort tAlcmaer 6 mergen, te Haerlem 2½ merghen, te Winckel 7 mergen, m^{r} Thomas van Medemblick, 2½ mergen, te Eynchuysen 2½ mergen, facit 20½ mergen, rest 54½ mergen, daerof dat verdolven es an de walen 17½ merghen, ende de cure heeft 3 mergen, blijft noch 34 mergen die aldaer behoeren, ende de mergen es waerdich in coop 12 of 15 ende 17 Rh. gl., ende in huyere 2 of 2½ Rh. gl.

Te Midwoude 375 mergen, daerof gaen verloren an verdorven lant 25 mergen, ende te Hoorne behoerter thuys ende elders daeromtrent 107 mergen, de cure 18 mergen ende de costerie 6 mergen, blijft noch die te Midwoude behoeren 219 merghen. Ende es daer een mergen lants waerdich, deen deur tandere, overmits dattet snoot lants es ende zeer belast van dijckaetge, 1 pondt gr., ende gelt te huyere naer advenant.

Ende Twisch es groot 460 mergen, daerof dat te Medemblyc behoeren 82½ mergen, te Hoorne 97 mergen, tAmsterdam 2 mergen, Leyden 36½ mergen, tAlcmaer 8½ merghen, te Wertfaerthoef 6½ mergen, Eertswou 3½ mergen, Wyeringhen 7 mergen, de cure 8½ mergen, de costerie 4½

mergen, ende verdolven lant 20 mergen, facit tsamen 276½ mergen, blijft 83 merghen, daerof de mergen, deen deur tandere, gelden zoude 20 Rh. gl., ende gelt te huyere 3 Rh. gl., daertegens zy de oncosten doen moeten.

Up VIe ar^le seggen, dat zy zijn van den 4 coggen van den noorderdijck, die evenveel roeden dijcx te houden hebben, ende hebben te houden up elken mergen 5 voeten zeedijcx, daerof de mergen, teen jaer min endet ander jaer meer, te draghen heeft omtrent 3 Rh. gl. upten merghen.

WESTWOUDE.

Heer Jacob Rabaldi, pastoer, oudt 44 jaer, ende heeft pastoer geweest 10 jaeren, Pieter van der Colster, schout, oudt 60 jaeren, Pieter Wiggerszoon, burgermeester, oudt omtrent 40 jaeren, Floris Janszoon, oudt 36 jaeren, Wigger Heindriszoon, oudt 64 jaeren, scepenen van Westwoude, gevraecht up heurl. eeden, up tinhouden van der voors. instructie; seggen, eerst:

Up I^e ar^le, datter zijn 54 haertsteden, ende zijn binnen 10 jaeren haerwaerts meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIe ar^le seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 224 communicanten, ende zijn de naeste 10 jaeren meer gemindert dan gemeerdert.

Up IIIe ar^le seggen, dat int voorn. dorp geenrehande assisen en zijn; ende dat tvoors. dorp mit Oisterblocker, Westerblocker ende Binnenwijsen, twelck tsamen een schoutambocht es, belast zijn mit renten, te weten met 183 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft binnen dese naeste 10 jaeren, ende 236 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse de sommige 16, sommige 18 ende sommige 19 penninck eene, welcke renten oock vercoft zijn de naeste 10 jaeren, behalven 10 Rh. gl. tsjaers, die vercoft zijn geweest over 20 jaeren, ende zijn de penninghen van desen renten geemploijeert in dijckaetgen, mits de 2 quade jaer-scharen die zy gehadt hebben in de groote vloet.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen jaerlicx gaderen ende ommeslaen upte schotponden, ende staet elk schotpondt up 300 Rh. gl., ende hebben int voors. dorp 27 schotponden, maer de voorn. renten slaen zy jaerlicx omme upte mergentaelen, overmits dat die spruyten uyt saycke van der dijckaetge, behalven de oude rente van de 10 Rh. gl., die wert upte ponden ommegeslagen.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem meest generen mit coijen te houwen ende bouwerye, ende eenige andere vaeren ten harinck ende om te visschen om huyer te wynnen, ende datter int voorn. dorp mogen wesen omtrent 200 coijen. Item dat selve dorp groot is omtrent 800 mergen lants, daerof dat van den besten lande thuys behoort 5 mergen, ende van den middelbaer lande 35 mergen, ende van den snootsten 67 merghen, ende hebben noch 13 mergen lants van tbeste dat opten oudendijck es, noch upten oudendijck 16½ mergen middelbaer lants ende van tsnootste upten selven dijck 32 mergen; ende dat de mergen van den eersten besten lande waerdich es in coop 80 Rh. gl., ende in huyere 4½ Rh. gl.; van den eersten middelbaer lande den mergen 50 Rh. gl., ende in huyre 4 Rh. gl., ende teerste snootste lant in coope 20 Rh. gl., ende in huyere 35 st. Ende van den tweeden besten ende middelbaer lande de mergen 50 Rh. gl. te coope ende in huyere 3 Rh. gl., ende van den snootsten 25 Rh. gl. in coope ende in huyere 25 st., ende int surplus van den voors. lande behoert der kercken ende geestlicke persoonen toe 56 mergen, ende es meest van den voorn. eersten besten lande, ende tandere behoert andere diversche waerlicke persoonen, wonende in diversche steden ende dorpen, ende en wert boven de helft van den voorn. lande int voorn. dorp niet gebruyct.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat tvoors. lant es belast, deen deur tandere, elck mergen omtrent met 14 voeten dijcx, bedragende upten mergen 15 st. tsjaers, daerinne begrepen alle andere ongelden van sluysgelt, water molens, zonder de voorn. renten, die upte mergentalen ommegeslagen werdden.

OISTERBLOCKER ONDER WESTERWOUDE.

De voorn. schout Pieter van der Colster, Pieter Claeszoon, oudt 42 jaeren, burgermeester, Pieter Wiggerszoon, oudt 65 jaer, Mathijs Janszoon, oudt 50 jaeren, oude ende nyeuwe waerscipper van Oisterblocker, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by hueren eeden, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^, dat zy int voorn. dorp hebben 70 haertsteden, ende zijn dese naeste 10 jaeren omtrent 3 oft 4 gemeerdert.

Up IIe seggen, dat haer pastoer binnen 14 dagen overleden es, ende noch geenen anderen en hebben, maer hebben hueren coster gevraecht hoeveel communicanten datter zijn, die haer gesegt heeft, datter in haer dorp zijn omtrent 250 communicanten.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geenrehande assisen en hebben, maer zijn belast mit renten, als die van Westwoude hier voeren.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy hueren ommeslach doen van mijns genadichs heeren beden upte schotponden, ende staet elck schotpont up 300 Rh. gl., ende heeft tselve dorp omtrent 51 schotponden.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit koijen, visscherien ende ten harinck te vaeren om huyere; ende es tdorp groot 600 mergen oft daeromtrent, daerof omtrent 200 mergen toebehoren int dorp, dies en isser maer 50 mergen van den besten, ende van den anderen behoert toe cloosteren, kercken ende geestelicken persoonen 90 margen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke persoonen, wonende in diversche steden ende dorpen, ende gebruyckent tvoors. lant all selve, up 12 mergen nae, die gebruyct werden by poorters van Hoorne; ende es de mergen van tbeste landt waerdich in coope 80 Rh. gl. ende in huyere 4 Rh. gl., ende tander landt, teen deur tandere, 40 Rh. gl. te coop, ende 2 Rh. gl. te huyere.

Up VIe ar^le^ seggen, dat elcke mergen houden moeten 9 voeten dijcx, ende hebben daerenboven omtrent 200 roeden, dies de helft es paeldijck,

ende bedraecht all omtrent 15 st. upten mergen, daerinne begrepen sluysgelt ende molengelt.

WESTERBLOCKER ONDER WESTWOUDE.

Heer Zybrant Mathijszoon, viceecureyt van Westerblocker, oudt 26 jaeren, ende heeft gedient min dan een jaer, Claes Janszoon, oudt 33 jaeren, burgerm^r^, Pieter Wiggerszoon, oudt 65 jaeren, scepen aldaer, gevraecht up tinhoude van der voors. instructie, seggen by den eede, hemluyden gestaeft, tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter in haer dorp zijn omtrent 45 haertsteden, ende en zijn dese 10 jaeren niet gemeerdert noch gemindert.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter zijn omtrent 190 communicanten.

Up IIIe ar^le^ seggen als die van Oisterblocker hiervoeren.

Up IVe seggen, dat die beden ende ommeslagen by hemluyden gegadert wordden upte schotponden, ende staet elck schotpont up 300 Rh. gl., ende hebben 39 schotponden.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hemluyden generen mit koijen, lantneringe, mit visschen ende ten harinck te vaeren om huyere, ende dat haer dorp groot es 686 mergens, daerof datter binnen hueren dorpe eygen toebehoort 165 margen, ende van tandere behoeren 50 mergen de reguliers van Westerblocker, die armevoichden tot Hoorn 40 mergen, den beghinen binnen Hoorn omtrent 37 mergen, de weesevoichden tot Hoorn 14 mergen, tgasthuys binnen Hoorn 14 merghen, dewelcke deselve geestelicke persoonen tmeeste deel selver gebruycken, ende tandere behoort diversche poorteren in diversche steden ende dorpen, dat zy oock vele gebruycken, zoedat die van den dorpe boven deen helft van den voorn. lande niet en bruycken; ende es de margen van tbeste lant waert 80 Rh. gl. in coope, ende in huyere 4 Rh. gl., ende dandere naer advenant, ende en es boven de helft van tbeste lant niet.

Up VIe ar^le^ seggen zy, dat elcken mergen lants, deen deur tandere

te onderhouden heeft bet dan 9 voeten zeedijcx, ende daerenboven hebben zy noch wel te onderhouden 200 roeden gemeen dijcx, daerof de helft wel es riet- ende wyerdijck, alle welcke dijckaetgen wel bedragen upte mergen 20 st., daerinne begrepen binnendijcken, sluysgelt, molen gelt ende diergelijcke ongelden.

BINNEWIJSEN ONDER WESTWOUDE.

Heer Reynier Barnaertszoon, cappellaen tot Binnewijsen, oudt 30 jaeren, ende heeft cappellaen geweest van Meye lestleden, Pieter Tempszoon, burgerm^r^, oudt 60 jaeren, Claes Pieterszoon, seepen, oudt 50 jaeren, Claes Janszoon, oudt 61 jaeren, Jan Aelbertszoon, oudt 54 jaeren, buyeren van den voors. dorpe, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by heurluyder eeden, seggen, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^, dat zy hebben 38 haertsteden, dies zijnder 15 oft daer omtrent die arm zijn, ende zijn binnen 10 jaeren haerwaerts 4 haertsteden gemeerdert.

Up IIe ar^le^ seyt de cappellaen, datter zijn 150 communicanten, alsoe hy heeft bevonden nu den laetsten Paesschen, ende oock mits communicatie, die hij daerof gehadt heeft mit heer Pieter Janszoon, zijnen meester ende pastoer van Veenhuysen, die alsnu oudt ende geslagen es.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden, ende elck schotpont staet up 300 Rh. gl., ende hebben 29 schotponden ende een half quarter van een schotpondt.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem principalicken generen mit koijen ende bouwerye, ende sommige mit ten harinck te vaeren ende visschen om een huyere. Item tselve dorp es groot 216 mergens, ende dat boven de 12 mergen die afgetroecken zijn voor die outlant, daerof binnen den dorpe toebehoert 127 merghens, ende van tandere behoort den beghynen tot Hoorn 6 merghen, den beghynen tot Eynchuysen 4½ mergen, dat zy selve gebruycken, de pastoer int voors. dorp 6½ mergen, een cappelrye

tot Hoorn 2 mergen, ende alle dander behoort diversche poorteren in diversche steden ende dorpen; ende es de mergen van tbeste lant waerdich in coope 60 Rh. gl., ende in huyere 4 Rh. gl., ende tsnootste es waert in coope 30 Rh. gl., ende in huyere 2 Rh. gl., ende wort al tsamen binnen den dorpe gebruyct, behalven 12 mergen.

Up VIe arle seggen, dat zy hebben upten merghen te onderhouden 14 voeten zeedijcx, bedragende upte mergen by gelijcke jaeren 20 st., daerinne begrepen de binnendijcken, sluysgelden, molengelden ende andere oncosten.

DORPEN GELEGEN ONDER TBAILLIUSCHIP VAN DER NYENBOURG.

COEDIJCK MIT HUYSWAERT.

Heer Martin Heindrixzoon, viceeureyt van Coedijck, oudt omtrent 30 jaeren, Jan Mourenszoon, oudt 50 jaer, schout, Huge Reyerszoon, 50 jaer oudt, Pieter Janszoon, oudt 50 jaer, Willem Janszoon, oudt 45 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 40 jaer ende Pieter Dirxzoon, oudt 32 jaer, scepenen, Dirrick Wolbrantszoon, oudt 80 jaeren, Jan Sappis, oudt 70 jaer, Pieter Gerritszoon, oudt 60 jaer, Albert Gerritszoon, oudt 48 jaer ende Claes Pieterszoon, oudt 41 jaer, alle buyeren van Coedijck, gevraecht by hueren eede up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up Ie arle, datter in als zijn omtrent 150 haertsteden, dies staender 8 ledich, ende zijnder wel 61 dat meest arme luyden zijn, ende zijn wel 6 oft 7 gemeerdert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seyt de voors. viceeureyt, datter zijn omtrent 580 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben, maer zijn de voors. van Coedijck belast mit 73 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daervan datter 22 zijn up 3 lijven, 13 up 1 lijf, ende alle dander up 2

lijven, welcke voorn. renten vercoft zijn geweest binnen 6 jaeren herwaerts, ende de hooftpenninghen daervan gecommen zijn geemploijeert geweest in mijns genadichs heeren beden ende oncosten van den lande ende oorloge van Gelre; ende by compositie by hemluyden gemaict mitten bailliu van der Nyenborch, zoe moeten zy hem betailen 36 Rh. gl. tsjaers, 8 jaeren lanck gedueren de, dies zijnder 2 jaeren verloopen ende betailt, ende dat in recompense dat de voorn. heml. gelaten heeft tschoutambocht aldaer, dat in zijnen pachte was, ende voort om andere vrientscip, die hy den dorpe doen mach.

Up IVe ar^le seggen, dat zy de lasten van den lande ende mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden, elck schotpondt bedragende 160 nobelen, 2 Rh. gl. voor elcken nobel gereeckent, ende staet tvoors. dorp up 40 schotponden.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lanthuyere, mit visschen, mit cleyvoeren aen de steenplaetsen, ende ten harinck vaeren ter huyere; ende es heurluyder ban groot omtrent 110 mergen, behalven tvroonlant, twelck mijnen genadichen heere toebehoort, van welcke 110 mergen hemluyden in eygendom toebehoert 30 mergen; ende in tsurplus zoe behoert den middelsten beghinen tAlemaer 3 mergen, Sinte Lysbets gasthuys aldaer 6 mergen, de witte heeren te Haerlem 1 mergen, theylige geesthuys tAlemaer 2 grasen; ende de reste behoort diversche waerlicke persoonen, wonende in diverschen plecken, ende bruycken die van den voorn. dorpe wel de tweedeelen van den voorn. mergentalen, ende de reste wert gebruyet van andere diversche waerlicke persoonen; ende es een mergen lants aldaer waerdich in coope omtrent 60 Rh. gl., ende in huyere 1 pont gr. vl.

Up VIe ar^le seggen, dat zy te onderhouden hebben an den zeedijck 6 voeten upten mergen, ende in den Huygendijck 2 voeten upten mergen, ende hebben noch tonderhouden zeeckere sluysen, zoedat zy upten mergen te gelden hebben, teen jaer deur tandere, omtrent 20 st., ende dat by staenden dijck.

SINTE PANCRAES ONDER TBAILLIUSCIP VAN DER NYENBOURCH.

Upten 18^{en} in Septembri anno voors. gehoort tAlcmaer, Philips Jacobszoon, oudt 65 jaeren, Meynaert Dirxzoon, oudt 40 jaer, Pieter Claeszoon, oudt 50 jaer, scepenen, Thonis Ockerszoon, oudt 50 jaer, ende Adriaen Bertelmeeuszoon, 52 jaer oudt, buyeren van Sinte Pancraes, ende seggen by hueren eede, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, dat zy hebben 74 haertsteden, die all staen up mijns genadichs heeren voorn. lant, uytgedaen eene hofstede, die eenen Bouwen Heymanszoon toebehoert, die niet gemeerdert of gemindert en zijn in 10 jaeren herwaerts.

Up IIe seggen, dat zy omtrent 300 communicanten hebben, dat de pastoer, oock daerup gehoort, oock alsoe zeyt te wesen, ende dat zy binnen zijn tijdt, van 10 of 12 jaeren herwaerts, wat gemeerdert zijn, maer niet vele.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven van geenrehande dinghen, maer zy zijn schuldich an renten 86 Rh. gl. tsjaers an lijfrenten ten 2 lijven, ende 10 Rh. gl. tsjaers eeuwighe pacht, die zy over lange tijdt schuldich zijn geweest, uytgeseyt 9 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die zy onlanx over 7 jaeren vercoft hebben, daervan zy de penninghen daerof commende besteet hebben in de schulden van den dorpe, van welcke vercopingen zy geen octroy en hebben.

Up IVe seggen, dat zy gewoenlick zijn huere portie van den ommeslagen ende beden omme te slaen onder malcanderen na de schotponden, die zy in 7 jaeren tweewerf vernyeuwen, ende die zy over 3 jaeren lest vernyeuden; ende hebben in als 5 ponden ende een vierendeel, elck pondt gereeckent tot 300 Rh. gl. eens.

Up V^{e} seggen, dat zy hem generen zomerdaechs ter zee om een buyere, aldaer zy nu hebben 67 mannen, ende winterdaechs zoe generen zy hem mit cley te boren in de meren, ende brengen dat tot de steenhovens, ende voorts int lantelinge. Ende en hebben maer 41 mergen lants in Sinte Pancraes, mijns genadichs heeren lant met gereec-

kent, van welcke 41 mergen Ste Pancraes behoeren 6 mergen, ende tsurplus behoert tAlemaer, tAmsterdam, in den Hage ende elders, maer zyluyden gebruyckent, ende men zoude de mergen coopen, deen deur tandere, om 36 nobelen ende te huyere wel 6 Rh. gl., ende hierenboven hebben zy noch leggen, hemluyden toebehoerende, in Langedijck ende elders 44 mergen, die zy meest ook selver gebruycken.

Up VIe seggen, dat zy te houden hebben in Geestmerambocht ende an den Huygendijck zeeckere zeedijcken, die hem wel cost eenen gouden gulden van den mergen, sluysgelt ende andere oncosten daerinne begrepen.

OUTDORP ONDER DER NYENBORCH.

Heer Vincent, vicecureyt, oudt 31 jaer, Pieter Pieterszoon, oudt 61 jaeren, schout, Claes Janszoon, oudt 60 jaeren, Gerrit Dirxzoon, oudt 55 jaeren, Reyer Mertenszoon, oudt 49 jaeren ende Claes Claeszoon, oudt omtrent 30 jaeren, scepenen, Jan Simonszoon, oudt 66 jaeren, buyrman van tOutdorp, gevraecht by eede, hemluyden gestaeft, up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up Ie arle, dat in huer dorp zijn 36 haertsteden, behalven tpastoers ende costerswoninghen, ende zijn gemindert 5 haertsteden binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe seggen, datter zijn 120 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geenderhande exchijsen en hebben, ende dat tselve dorp zeer belast es mit renten, te wetene mit 28 Rh. gl. lijfrenten, staende ten lijve van een student te Loevent, ende waeren vercoft int innemen van Weesp of daeromtrent; noch 25 Rh. gl. losrenten den penninck 15, toebehoerende tot Haerlem ende Amsterdam ende noch omtrent 4 £ groten lijfrenten, staende teenen lijve, toebehoerende 2 diversche persoenen, deen wonende tot Leyden, ende dandere tAmsterdam.

Up IVe ar^{l} seggen, dat zy hueren ommeslach doen upte schotponden, ende zoe wie 150 gulden rijck es, staet up 1 schotpont, ende zijn int voorn. dorp 15 schotponden ende 3 quartier.

Up V^{e} seggen, dat zyluyden hem generen mit lantneringhe ende bouwerie; oock sommige van hemluyden vaeren om vracht mitten waghen, oock 5 of 6 vaeren ten harinck om huyere; ende hebben in den ban van den voorn. dorpe omtrent 140 mergen lants, daerof toebehoert den pastoer 6 mergen ende der kercke 20 mergen, onder goet ende quaet, ende de Kermeliten omtrent 6 mergen; ende hebben de voorn. van den dorpe in eygendomme omtrent 25 mergen goet ende quaet, ende tsurplus behoort diversche poorteren ende persoonen zoe tot Amsterdam, Haerlem ende Alcmaer, ende mach waerdich wesen tbeste in coope omtrent 80 Rh. gl., ende in huyere 4½ Rh. gl., ende tsnootste in coope 50 Rh. gl., ende in huyere omtrent 2 Rh. gl., van den welcken lande de Carmeliten hebben van outs thuer gebruyct ende noch willen voor den toecommenden tijdt, ende de poorters van Alcmaer ende andere bruycken veel all thuere, zoedat de voorn. van den dorp int voorn. landt toebehoerende die van buyten niet en gebruycken boven een vierendeel; ende hierenboven zoe esser noch in heurluyder ban omtrent 36 mergen lants, mijnen genadichen heere toebehoerende, dat geheeten es tvroonlant, twelck zy meest all gebruycken, ende tander wert van die van Ste Pancraes gebruyct.

Up VIe seggen, dat zy belast zijn up elck mergen van 6 voeten zeedijcx ende noch 3 voeten dijcx aen den Huygendijck ende noch veel andere indijcken ende sluysgelt, zoedat den voorn. dijck ende sluysen hemluyden wel costen te onderhouden upte mergen 1 gouden gulden tsjaers, noch zoe zijn zy belast van tHonsbosch omtrent van 4 of 5 groten upten mergen tsjaers.

OTTERLEECK ONDER DER NYEUWBORCH.

Heer Jacop Claeszoon, pastoer, oudt 65 jaeren of daeromtrent, Claes Claeszoon, oudt omtrent 50 jaeren, Gerrit Pieterszoon, 44 jaer oudt, scepenen, Lambert Symonszoon, oudt 62 jaeren, Cornelis Claeszoon,

oudt omtrent 70 jaeren ende Pieter Claeszoon, oudt 66 jaeren, buyeren van Otterleek, gevraecht upten 19en in Septembri up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up Ie arle seggen, dat zy hebben in heurl. dorp 15 haertsteden, ende en zijn noch gemeerdert noch gemindert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seyt de voorn. pastoer, datter tusschen 40 ende 50 communicanten zijn.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben up eenigerhande dinghen, maer dat zy belast zijn mit 12 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende teenen lijve, noch 10 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, staende teenen lijve, ende noch 5 Rh. gl. tsjaers mede lijfrenten; noch 12½ Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 16, toebehoerende tAlcmaer eenen cooman Scrovel; noch 27 Rh. gl. losrenten, ter losse den penninck 15½: ende zijn alle dese voorn. renten gemaect geweest binnen 7 jaeren haerwaerts, ende de penninghen daervan gecommen zijn geemploijeert geweest totter betalinge van mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen van den lande.

Up IVe arle seggen, dat zy dese renten ende mijns genadichs heeren beden ende andere lasten onder maleanderen ommeslaen upte schotponden, ende zoe wie 200 Rh. gl. eens rijck es, staet up 1 schotpondt: ende seggen dat zy in heurluyder dorp plagen te hebben 5 schotponden, daer zy er nu 1 of verloren hebben, die mitter wonen getogen es binnen Alcmaer.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit visschen ende dijcken: ende es den ban van huerluyder dorp groot omtrent 200 mergen, ende daervan hemluyden toebehoert in eygendomme 32 mergen, ende in tsurplus zoe behoert heurluyder kercke toe 15 merghen, der pastorie 10 mergen, twee beghinen tot Haerlem 3 mergen, ende de reste behoert toe diversche uytbuyeren ende poorters: ende zoude tselve lant gelden in coope omtrent 22 Rh. gl., ende in huyere, deen jaer deur tandere gereeckent, omtrent 20 st., ende dat tgoet mitten quaden: ende wert all tselve lant all gebruyct by heurluyder buyeren, behalven 7 merghen, die buyten gebruyct werdden.

Up VIe ar^le seggen, dat zy belast zijn up elck mergen mit 4½ voeten paeldijcx ende 2 roeden lantdijcx, ende noch soe moeten zy geven sluysgelt; ende beloipen de voors. oncosten van dijckaetge, sluysgelt ende anders, deen jaer deur tandere, omtrent 11 st. upten mergen; seggen voorts dat zy noch betailen moeten tot onderhoudenisse van tHonsbosch, deen jaer deur tandere, omtrent 4 groten Vlaems upten mergen. Seggen noch dat zy sullen moeten leggen een inlage, die hemluyden wel costen sall 200 Rh. gl., ende twelck tvoorn. dorp alleen sal moeten dragen.

GRAFT MITTEN ZUYTEYNDE VAN SCHERMER ONDER TBAILLIUSCIP VAN DER NYENBORCH.

Heer Jacob Simonszoon, viceeureyt van Graft, oudt 48 jaer, Gerrit Baert Janszoon, oudt 61 jaer, Jacob Rouchem, oudt 55 jaer, Jacob Janszoon, oudt 38 jaer, scepenen in Graft, Heertgen Jacobszoon, scepen int Zuyteynde, oudt 65 jaer, gehoert upt inhouden van der voors. instructie, seggen by heurluyder eede, ende eerst,

Up I^e ar^le, datter zijn 72 haertsteden, die niet zeer gemeerdert ofte gemindert en zijn in 10 jaeren haerwaerts, maer zijn genouch in eenen doene.

Up IIe seyt de viceeureyt, datter zijn omtrent 600 communicanten, die oock genouch in eender quantite zijn, maer zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geenre exchijsen en geven van bier oft eenige andere goeden, maer hebben aldaer den bierthol, die mijnen genadichen heere toebehoert, dat es van den opslach 1 blancke, te weten of men 20 tonnen biers teffens upslouch ofte 1 of 2, telcker reyse es 1 blancke.

Seggen voorts, dat zy schuldich zijn an losrenten, vercoft by tijden van der oorloge van Utrecht, Montfoert ende Rotterdam, 128 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 15 ende 16, ende an lijfrenten 180 Rh. gl. tsjaers, daerof tusschen de 40 ende 50 Rh. gl. tsjaers lijfrenten vercoft zijn binnen dese leste oorloge van Gelre, daermede zy heurluyder portie van den beden ende ommeslagen betaelt hebben.

Gevraecht of zy dit gedaen hebben by consente van mijnen genadichen heere, seggen dat zyluyden dit gedaen hebben by consente van heurluyder rijckdom, alsoe zy de penninghen haestelicken mosten upbrengen, of men dreychde hem de knechten toe te senden.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen van den lande ende huere andere lasten ommeslaen upte schotponden, die zy in de 7 jaeren tweewerfs vernyeuwen, daerof zy nu int derde jaer zijn dat zy lest dieselve vernyeuden, ende hebben in als 70 schotponden, elc schotpont gereeckent up 60 gouden Rh. gl. eens ende maicken die schotponden alsoe cleyn, omdat elck seepen moet hebben 3 schotponden, sall hy seepen wesen, ende hemluyden zijn binnen 4 jaeren herwaerts wel ontvaeren 20 schotponden, die tAlemaer ende elders gaen wonen zijn.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe ende ter zee om huyere.

Seggen, dat zy hebben 700 mergen lants, daervan datter int dorp toebehoert 140 mergen, ende es de mergen waerdich deurgaende 20 Rh. gl., ende te huyere 30 st. Seggen datter geen cloosteren ofte geestelicke persoonen en zijn, die huer landt aldaer selver gebruycken, maer daer zijn wel poorters van Haerlem ende Alemaer, die heur lant selver bruycken, ende laten heur hoy selver thuys haelen, maer ten draecht niet veele ende het gebuert selden.

Up VIe seggen, dat zy gelden in sluysen ende zeedijcken te Seaerdam ende in den nyeuwen dam, ende cost hem deurgaens upte mergen 2 st., somtijts min, somtijts meer, ende daerenboven moeten zy hem selven tegens de meeren bedijcken, alsoe zy rontomme in de meeren leggen tusschen de Beemster ende de Schermer.

TNOORTEYNDE VAN DE SCHERMER ONDER DE NYENBOURCH.

Heer Jan Berthelmeeuszoon, priester, viceeureyt, oudt 35 jaer, Jan Gerritssen, schout, oudt 66 jaer, Jacob Pieterszoon, oudt 53 jaer, Jan Vrederixzoon, oudt 43 jaer, Thomas Pieterszoon, oudt 50 jaer, Engel

Janszoon, oudt 56 jaer, Jacob Gerbrantszoon, oudt 24 jaer, scepenen van Schermer, seggen by eede, ende eerst,

Up Ie ar[le], dat zy omtrent 70 haertsteden zijn, die gemeerdert zijn van 10 of 12 huysen, de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe segget de pastoer, datter zijn int geheele dorp, dat zuyteynde daer inne begrepen, 700 communicanten, daerof hij mitten buyeren tselve zuyteynde rekent voor dat derdendeel, ende tnoorteynde de tweedeel, die oock meer gemeerdert dan gemindert zijn.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige bier oft andere goeden, ende en zijn up dorp geen renten schuldich.

Up IVe seggen, dat zy heur portie van allen beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden, die zy alle 7 jaeren tweewerf vernyeuwen, daerof dit jaer dat 3e jaer es, ende es elck schotpondt geestimeert up 40 ponden groten Vlaems, ende hebben in als 110 schotponden.

Up Ve ar[le] seggen, dat zy hem generen mit visschen in de meeren ende ter zee te vaeren om harinck, ten dogge, om een huyere, aldaer zy nu wel 100 man hebben. Seggen voorts, dat zy in als hebben omtrent 600 mergen lants daerof dat wel 60 of 70 mergen gemindert zijn by den offslach van den Schermer- ende Beemstermeeren; daerof tAlcmaer behoeren 240 mergen, tAmsterdam 35 mergen, te Haerlem 60 mergen, te Luttekedrechter, Purmerende, Wormer ende Delft 100 mergen, ende tsurplus behoort binnen den dorpe; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken; ende de mergen mach waerdich wesen te coop tbeste 80 Rh. gl., ende tquaetste 8 of 9 Rh. gl., ende es drif laech lant, ende es aldus costelick, omme dat zy zoe luttel lants hebben, ende te huyere 30 of 40 st.

Up VIe seggen, dat zy zeedijck te houden hebben, dat hem wel cost omtrent 6 st. upte mergen.

URSSEM ONDER TBAILLIUSCIP VAN DER NYENBORCH.

Heer Zeger Wollebrantszoon van Wyeringen, oudt 42 jaer, viceeureyt in Urssem, Ysbrant Pieterszoon, oudt 44 jaer, Ysbrant Michielszoon, oudt 56 jaer, scepenen, ende Gerrit Jacobszoon, 62 jaer oudt, ende Jan Pieterszoon, oudt 55 jaer, waerscipper in Urssem, gehoort den 19en in Septembri voors. tAlcmaer, die by eede seggen,

Up Ie arle, datter zijn omtrent 50 haertsteden, ende in 10 jaeren herwaerts, en zijn zy niet gemeerdert dan 3 huysen, daerof deen een priestere doen maiken heeft, ende dandere 2 zijn in dit jaer gemaict.

Up IIe seyt de viceeureyt, datter zijn omtrent 250 communicanten, die meer gemindert zijn dan gemeerdert in 14 jaeren dat hy viceeureyt geweest es, alsoe binnen zijn tijdt wel 20 paer volex van daen vertoogen zijn in andere plaetsen wonen, mits dat zy aldaer geen lant erigen en conden te gebruycken.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden. Aengaende de renten, dat zy schuldich zijn 18½ Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 20, ende 16½ Rh. gl. lijfrenten, die zy vercoft hebben, staende dese oorloge van Gelre, daermede zy betaelt hebben heurluyder portie van den beden ende ommeslagen, ende es omtrent 3 of 4 jaeren geleden, twelc zy gedaen hebben omme de noot die zy hadden, alsoe tlant bevloyt was geweest ende geen vrucht en drougen, sonder daerof gehadt te hebben octroy van mijnen genadichen heere.

Up IVe seggen, dat zy verschotponden alle 7 jaeren tweewerf, ende zijn nu int 3e jaer dat zy die lest vernyeuden, ende hebben in als 50 schotponden, elck schotpondt geestimeert tot 70 Rh. gl. current eens, daerup zy heurluyder portie vanden ende andere lasten ommeslaen.

Up Ve seggen, dat zy hem generen mit lantelinge ende ten harinck te vaeren om huyere, aldaer de helft van den dorpe nu wel in es. Seggen voorts, dat in Urssem leggen 680 mergen lants, daerof dat te Urssem toebehoert 134 mergen, daerinne begrepen 18 mergen, te weten 16 mergen voor de papelicke proeven, ende 2 mergen voor de coster, die mede dijck houden, maer en geven geen schot mitten anderen landen:

ende tandere landt behoert toe, te weten tot Haerlem 74 merghen, tAmsterdam 80 mergen, te Hoorn mitten dorpen 107 mergen, tAlcmaer 70, Schermer 104, geestelick lant 32 merghen, te Purmerende 15, der Grave 9, Graft 12 ende tEgmont 10 [1]). Ende mach elcken mergen waert wesen 20 Rh. gl., ende te huyere 20 st., alsoet licht lant es, ende staen de 3 mergens tegens 1 in Geestmerambocht.

Seggen voorts, datter geen geestelicke luyden oft poorters en zijn die huer lant aldaer selver gebruycken.

Up VIe seggen, dat zy 36 roen dijcx te houden hebben by Winckel ende 500 roen in den Hugendijck binnen slants, ende cost gemeenlick upte mergen 2 of 3 st., somtijds meer, somtijds min, naedat de oncosten groot of cleyn zijn.

IN KENNEMERGEVOLCH.

LANGEDIJCK, ALIAS NOORTSCHARWOUDE, ZUYTSCERWOUDE ENDE BROUCK.

Upten 20^en^ in Septembri anno 1514 voors. soe hebben wy by ons ontboden binnen der stede van Alcmaer Meynaert Yenezoon, oudt 59 jaer, Ysbrant Janszoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, scepenen in Brouck, Ele Garbrantszoon, oudt omtrent 53 jaer, Jan Heindrixzoon, oudt 35 of 36 jaer, scepenen in Zuytscerwoude, Jan Gerrits, oudt 49 jaer, Paye Janszoon, oudt 48 jaer, scepenen in Noortschaerwoude, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by hueren eede, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^ seggen, datter in den Brouck zijn omtrent 58 haertsteden in als, dies zijnder 2 pryestershuysen ende 16 arme, die om gode gaen oft weynich beter.

In Noortscharwoude isser omtrent 49, dies isser 2 priestershuysen ende 1 molenaer, die niet en geven, ende wel 18 die als niet en hebben ende van de meente leven.

In Zuytscarwoude isser omtrent 60, daervan datter zijn 2 priestershuysen ende 10 arme; ende en zijn noch gemeerdert noch gemindert in 10 jaeren herwaerts.

---

[1]) De verschillende posten bedragen minder dan het opgegeven totaal.

Up IIe arle seggen, dat, naer zyluyden verstaen hebben van heurluyder pastoren, dat heurluyder dorpen in communicanten niet veel en verschelen, ende tsamen gereeckent datter zijn omtrent 650 communicanten.

Up IIIe arle seggen, datter geenrehande exchijs en es in heurluyder dorpen, dan alleleene nu nyeuwelinge, omtrent 15 jaeren geleden, dat zy moeten betailen van elcke tonne biers 1 blancke ten prouffite van mijnen genadighen heere, ende zijn de 3 kerspelen belast tsamen in 33 Rh. gl. lijfrenten tot diversche lijven, ende 125 Rh. gl. losrenten den penninck 14 of 15 ende oock den penninck 10; ende zijn de hooftpenningen daerof verbesicht in den inbreek van den dijcken ende meest tot betalinghe van mijns genadichs heeren beden.

Up IVe seggen, dat zy de voorn. renten ende mijns genadichs heeren beden gaderen onder malcanderen by schotponden oft by steecken, daer of de 16 maicken 1 schotpont, geestimeert elck schotpondt voor 100 zwaere nobelen, doende elcke nobel 50 stuivers; ende hebben de 3 voorn. kerspelen 41 schotponden ende 1 steeck, ende alsser te gelden zijn 100 gulden, zoe heeft dat schotpondt te gelden 2 Phls. guldens of weynich min.

Up Ve arle seggen, dat zy hem in de voors. drie dorpen generen mit bouwerie ende dijcken, ende voort dat Noortscherwoude groot es 900 garsen, die maicken 300 merghen, daerof der kercke toebehoert mitten heyligen geest 22 mergen, de pastorie 6 mergen, ende den inbuyeren 650 garsen $10\frac{1}{2}$ min, die maicken 213 mergen of daeromtrent.

Item Zuytscherwoude es groot 750 gaersen min 5, die maicken omtrent 250 mergen, daerof der kercke toebehoert mitter pastorie ende outaer omtrent 20 mergen, ende den inbuyeren 547 gaersen: facit 182 mergen of daeromtrent.

Item den ban van Brouck es groot 500 garsen, die maicken 158 mergen 1 gaerse, daerof der kercke toebehoert 36 gaersen, een outaer 8 gaersen, ende de costerie 3 gaersen, ende de binnenbuyeren hebben 400 garsen in eygendomme, ende zoude tselve lant gelden in de voors. drie dorpen, deen mergen deur tandere omtrent 14 nobelen van 50 stuvers tstuck, ende te huyere omtrent 3 gulden, ende wert deen helft van den voorn. lande wel gebruyct by heurluyder buyeren, ende dander helft wert gebruyct in den voorn. dorpen.

Up VIe ar^le seggen, dat zy belast zijn tonderhouden up elck mergen 6 voeten zeedijcx, noch meer an den Huygendijck, Rekeldijck, Santdijck, inwegen, sluysen ende sluystochten, bedragende tsamen 1 gouden gulden upte mergen, deen jaer deur tandere diet besteden.

SCHAEGHEN.

Upten 23^en in Septembri anno 1514 voors. soe hebben wy gehoort by eede heer Ysbrant Ynozoon, oudt 64 jaer, pastoer, Gerrit Dirxzoon, oudt 53 jaer, Cornelis Reyerszoon, oudt 60 jaeren, Aelbert Aelbertszoon, oudt 59 jaer, Thijs Garbrantszoon, oudt 50 jaeren, scepenen, Jan Benckezoon, oudt 61 jaer, Garbrant Ellertszoon, oudt 52 jaer, Willem Nannezoon, oudt 40 jaeren ende Adam Mertenszoon, oudt 41 jaeren, schotrekenaers van Schagen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, hemluyden gestaeft, tguendt dat hiernae volcht.

Up I^e ar^le seggen, datter binnen denselven dorpe zijn 220 haertsteden, zoe arme ende rijck, geestelicke ende waerlicke, daerof datter 9 haertsteden geestelicke persoonen toebehoerende zijn ende by hem bewoent, daerof de 2 heylige gasthuysen zijn; ende en zijn gemindert noch gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn 997 communicanten, ende over 10 jaeren wasser wel 11 of 1200.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en geven up geenrehande dingen, maer zijn belast mit zeeckere renten, te weten van 89½ ℒ lossende erfrenten, daerof den erfgenamen van Claes Corf toebehoert 60 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 12, die vercoft waeren int casenbroet, Simon Claeszoon tAlcmaer 13½ Rh. gl., vercoft binnen 10 jaeren herwaerts, Eeffert Jan Laps 5 Rh. gl. erflike renten ende Cornelis Cammaicker in den Hage 6 Rh. gl. losrenten, vercoft binnen tsjaers, ende an lijfrenten 499 ℒ 6 ß tsjaers, die all meest vercoft zijn binnen 15 jaeren herwaerts, behalven 61 Rh. gl. tsjaers, die vercoft zijn geweest 25 of 30 jaeren geleden.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslaghen van den lande gemeenlick ommeslaen up ponden, doende elck pondt 100 nobelen, 42 st. voor den nobel gereeckent, ende hebben in als 225 schotponden, ende es geleden omtrent 4 jaeren dat zy lest verponden, ende aleer zy lest verponden, hadden zy 250 schotponden.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat huer principale neringe es bouwerie, vogelen, visschen, dijcken ende dammen, ende es heurluyder ban groot 1310 mergen, daervan de pastorie, baginen, cappelrien, de kercke, heylige geesthuys, de gilden, de getijden binnen Schaghen 91 mergen 1 gerse ende 3 snees, ende noch geestelicke wonende in diversehen plecken 15 mergen, ende waerlicke persoonen van buyten omtrent 308 mergen: ende tsurplus behoort in eygendomme den buyeren van den voorn. dorpe, daerof dat buyten den dorpe gebruyet wert omtrent 150 mergen, ende tsurplus wert gebruyet by den inbuyeren van den voorn. dorpe: ende mach tmergen waerdich wesen in coope, tgoet mitten quaden gereeckent, 8 nobelen, ende in huyere, deen deur tandere, 3 Rh. gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy tonderhouden hebben 931 roen noortzee dijcx ende 1041 roen zuytzeedijcx ende 222 roeden an den Huygendijck, zoedat zy tsjaers upten mergen wel toncosten hebben, deen jaer deur tandere, 24 st.: ende an staende sluysen ende sluysgelt, dat zy geven den ouden Jan van Schagen, bedragende 164 Rh. gl., dat beloopt mittet Honsbosch upten mergen 4 st.

BERNINGHERHOORN MIT HARINCKHUYSEN.

Heer Laurens Dirxzoon, pastoer van Berningherhoorn, 33 jaer oudt, heer Pouwels Janszoon, pastoer van Harinckhuysen, oudt omtrent 38 jaeren, Jan Reyerszoon, schout, oudt 43 jaeren, Amel Nanninxzone, oudt boven 70 jaeren, scepenen, Heindrick Janszoon, oudt 58 jaeren, Reyer Janszoon, out 45 jaeren, gedeputeerde, ende Jan Heindrixzoon, clerck van Berningherhoorn ende Harinckhuysen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, up den 22^{en} in Septembri anno voors., by huerluyder eeden, seggen, ende eerst,

Up I^{e} ar^{le}, datter zijn omtrent 150 haertsteden in beyde dorpen, te weten, in Berningerhoorn omtrent 110, ende in Harinckhuysen omtrent 40, daerof datter zijn omtrent 40 die met heurluyden niet en gelden, daerof datter zijn 7 ofte 8 geestelicke persoonen, ende dandere zijn arme, ende zijn de naeste 10 jaeren gemindert omtrent 4 of 5 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer van Berningherhoorn, dat in zijn prochie zijn omtrent 440 communicanten, ende in Harinckhuysen, seyt de pastoer aldaer, datter zijn 140 communicanten: compt tsamen 580 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen in huerluyder dorpen en hebben, maer zijn belast mit 224½ ℒ lijfrenten, vercoft de naeste 12 jaeren herwaerts, ende mitte penninghen daervan gecommen hebben zy gelost 300 Rh. gl. tsjaers losrenten, die vercoft waeren int oorloge van Utrecht, Rotterdamme ende anders, die alsnu gecommen zijn upte 224½ ℒ voors. by ofstervinge van den pensionarissen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen upte schotponden, staende elck schotpondt up 100 Rh. gl., ende voort by scellingen, doende de 20 een schotpont, ende hebben tsamen 61 schotponden, sonder dat zy van malcanderen gesplitst zijn.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit coijen ende bouwerye, ende zijn tsamen groot 800 mergen, daerof dat Berningerhoorn heeft 533 mergen, ende Harinckhuysen 267 mergen, daerof de papelicke proeven van den voors. dorpen toebehoert, te wetene de pastorie van Berningerhoorn 8 mergen 2 hont, Harinckhuysen 9 mergen 4 hondt, de vicarie up onsen Vrouwen outaer te Harinckhuysen 2½ hondt, de vicarie van m^{r} Dirrick 4½ mergen, de ghilden binnen den voors. dorpen mitten heyligen geest 26 mergen mitter kercken tsamen, de reguliers in Westerblocker 16 mergen, de baghinen tSeagen 2½ mergen, ende binnen den dorpen voors. in eygendomme 300 mergen, waerlicke luyden in den voors. dorpe toebehoerende: ende tsurplus behoort toe andere diversche waerlicke persoonen, wonende in diverschen pleeken, ende tlant ande zuytzijde gelegen mach waerdich wesen in huyere 3 Phls. guldens ende in coope den penninck 14, twelck es tminstedeel int voors. lant: ende ande noortzijde, twelck es onder den zeedijck es de mergen deurgaende

waerdich in huyere 1 Phls. gulden, ende in coope den penninck 14, ende tvoors. lant wert all gebruyct in den voors. dorpen.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy tonderhouden hebben upt mergen omtrent 1 roe zeedijcx ende 4 sluysen, noch zoe hebben zy tonderhouden omtrent 150 roen binnendijcx, ende in den Huygendijck omtrent 80 roen, twelck jaerliex by gemeen jaeren wel cost upten mergen 22½ st., daerinne begrepen den dijckaetge van tHonsbosch.

NYEUDORPPERCOGGE ALIAS OUDE NYEROP, WINCKEL ENDE NYEUWE NYEROP, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Cornelis Allaertszoon, vicecureyt van Oude Nyerop, oudt 26 jaeren, heer Simon Willemszoon, pastoer van Nyeudorpercogge, oudt 62 jaeren, heer Zybert Janszoon, oudt 38 jaeren, vicecureyt van Winckel, Jan Michelszoon, schout van Nyeudorppercogge, oudt 51 jaeren, Mathijs Jacobszoon, oudt 52 jaer, scepenen tot Nyeuwe Nyerop, Pieter Taemszoon, oudt 76 jaer, Pieter Garbrants, out 54 jaer, ende Cornelis Claeszoon, oudt 45 jaer, buyrluyden van Nyeuwe Nyerop, Heindrick Janszoon, 72 jaer oudt, buyrman van Oude Nyerop, Simon Heresen, oudt 65 jaer, Dirrick Luytgenszoon, oudt 50 jaer, scepenen tot Winckel, Nanninck Willems, oudt 55 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 44 jaer, buyrluyden van Winckel, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, by heurluyder eede,

Up I^e^ ar^le^ seggen die van Nyeuwe Nyerop, datter zijn omtrent 181 haertsteden, daerof datter zijn 2 geestelicke ende 20 arme, ende zijn genouch in eenen staet gebleven, dese naeste 10 jaeren herwaers. In Oude Nyerop seggen datter zijn 61 haertsteden, daerof datter 2 geestelick zijn, ende 17 arme, ende zijn oock genouch in eenen staat gebleven. In Winckel seggen datter zijn omtrent 170 haertsteden, onder arm ende rijck, daerof datter zijn 4 geestelicke. Noch zoe zijnder veel arme gereeckent totten getale toe van 38, ende zijn genouch in eenen staet gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer van Nyeuwe Nyerop, datter zijn in zijn prochie omtrent 700 communicanten.

Ende in Oude Nyerop, seyt de pastoer, datter zijn omtrent 300 communicanten.

Ende in Winckel, seyt de viceecureyt, datter zijn omtrent 600 communicanten.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in der voors. cogge tot prouffite van hemluyden, maer seggen die van Nyeuwe Nyerop, dat zy belast zijn van 330 £ 13 ß van 40 gr. tsjaers lijfrenten, als up 2 ende 1 lijf, daervan omtrent teen derdendeel vercoft zijn geweest over 10 jaeren, ende dandere 2 deelen binnen de 10 jaeren herwaerts; ende zijn de hooftpenninghen daervan geemploijeert geweest tot ruytergelt mijns genadichs heeren bede ende andere ommeslagen van den lande, ende oock tot vestinge van der dijckaetge.

Seggen die van Oude Neyrop, dat zy belast zijn van 110 £ van 40 groten tsjaers lijfrenten, staende all teenen ende twee lijven, behalven een renten van 15 Rh. gl. tsjaers, die staet tot 3 lijven, ende es vercoft geweest binnen 2 jaeren herwaerts, ende tsurplus van den voorn. renten zijn vercoft geweest binnen 15 jaeren herwaerts; ende zijn de hoofdpenninghen daerof eensdeels geemploijeert in de ommeslagen van den lande, ende eensdeels tot reparatie van Claes Corven huys, dat by hemluyden gebroecken was in teasenbroot.

Seggen die van Winckel, dat zy belast zijn van 175 £ van 40 groten vl. tsjaers lijfrenten, staende all tot 2 ende 3 lijven, behalven 12½ gulden, 4½ gulden, 12 gulden ende noch 3½ guldens, die staen tot 1 lijve, ende dat alle deselve renten, uytgedaen die staen op 1 lijf, die over lange vercoft zijn geweest, all meest vercoft zijn binnen 4 jaeren herwaerts; ende zijn de hoofdpenningen van desen renten geemploijeert sommige in acquyt van losrenten, daer tvoorn. dorp inne belast stont, ende tsurplus in ruytergeld ende mijns genadichs heeren beden.

Up IVe ar^le seggen, dat zy de voors. renten ende mijns genadichs heeren beden onder malcanderen ommeslaen op schotponden ende scellingen, die de 20 maicken 1 schotpont, ende elcken ß es gerekent up 25 gulden current, ende staen up 74 pondt, te weten die van Nyeuwe Nyerop; item die van Ouwe Nyerop staen up 33 schotponden, ende die van Winckel up 54 schotponden.

Up V^e ar^le seggen, dat dinbuyeren van der voorn. cogge hem generen mit bouwerye ende uytvaeren ter zee om huyere.

Ende dat Nyeuwe Nyerop groot es 1277 mergen, daerof der pastorie toebehoert 31 gaersen, de vicarie 21 gaersen, onser Vrouwen gilde omtrent 16 gaersen, Sinte Anne gilde 12 gaersen, Sint Joris gilde 2½ gaersen ende den heyligen geest aldaer 27 gersen. Ende dinbuyeren van Nyeuwe Nyerop voors. hebben in eygendomme 441 mergen, ende tsurplus behoert diversche uytbuyeren ende uytpoorteren, wonende in diversche steden ende plaetsen: ende bruycken de inbuyeren voorn. all meest tvoorn. lant; ende es waerdich in coope elck mergen 75 gulden current, ende in huyere 3 £ 15 ß van 40 groten.

Ouden Nyerop es groot 485 mergen, daerof dat de pastorie toebehoert 11 mergen, de costerie 1 mergen, de kercke ende vicarie 13 mergen, tgasthuys te Wyeringen 6 mergen, tjonge convent tot Alcmaer 40 gaersen, douwe beghinen 40 gersen, de reguliers in tZwaech 7 mergen, ende binnen den dorpe van Oude Nyerop 179 mergen, ende tsurplus behoort toe diversche waerlicke persoonen, wonende in diversche plecken; daerof de mergen gelt te coope 60 £ van 40 groten, ende in huyere 3 gelijcke ponden, ende wert all meest gebruyct by den inwonenden van den voors. dorpe.

Winckel es groot 663 mergen, daerof binnen den dorpe in eygendomme 308 mergen, daerinne begrepen es 8½ mergen, die den heyligen geest aldaer toebehoeren. Item een vicarie tot Winckel, die besit heer Pieter Willemszoon, 8 mergen, heer Lauris, priester, wonende op Crommenerdijck, 5 mergen, de monicken te Zwaef 4 hont, de pater van tjongen beghijnhof tAlcmaer 21 mergen, de pastorie 10 mergen, ende all tandere behoert toe waerlicke persoonen, wonende in diverschen plecken: ende all tvoors. lant wert gebruyct by den inbuyeren van Winckel; ende es tselve landt waerdich in coope 75 gulden ende in huyere 3 Phls. gulden tsjaers.

Up VIe arle seggen de voors. van den 3 dorpen, dat zy gelijckelicken tonderhouden hebben 1 roe upten mergen zeedijcx, ende hebben daerenboven te coste aen den Huygendijck boven de 300 gulden tsjaers, ende noch daerenboven helpen onderhouden den Zijtwint ende de Lange Reyse, lanck wesende omtrent 1½ mile, ende hebben noch te onderhouden omtrent 1800 roen binnenwegen: noch zoe moeten zy helpen onderhouden 4 sluysen, liggende in den zeedijck, mit Schagercogge, ende noch 4 watermolens, alle welcke ongelden, hierboven verclaart, bedragen jaerlicx upten mergen omtrent 20 stuvers.

Ende de voors. coggen hebben hiervoormaels in erfpachte genomen de sluysen leggende in Colhoorne en de heerlicheyt van Schagen, ende 1 in Winckel, om daerdeur te wateren, daervoeren zy den heere van Schagen jaerlicx schuldich zijn in erfpachte 80 gouden nobelen, 2½ gouden Wilhelmusschilt voor den nobel gereeckent.

TEXEL.

Daerinne dat zijn 6 dorpen, als: tOostereynde, Wael, Burch, Coich, Westen, Hoern ende 4 prochye Kercken, als: tOestereynde, Wael, Burch ende Westen ende 2 cappellen, 1 onder den Burch ende 1 onder Westen, als Coich onder den Burch ende Hoern onder Westen.

Nota. Dat dese van Texel hebben noch eene gemeente, die men verstaet wel 250 Carolus gulden tsjaers gelden, [zonder] die hier verzwegen is, om te bringen, zoe zy daerop gelet tegen de toecomende verpondinge.

Heer Evert Lubbertss, viceeureyt in Wael, oudt 40 jaer, heer Jan Dirxzoon, viceeureyt in Burch, oudt 50 jaer ende heer Thomas IJsbrantszoon, viceeureyt int Westen, oudt 38 jaer, ende als van de eureyt ofte viceeureyt van tOostereynde, die en is mar 3 of 4 maenden viceeureyt geweest, daeromme hy achtergebleven es, Jan Dirxzoon burgerm^r^, oudt 63 jaer, ende Simon Reynerszoon, oudt 48 jaer, scepenen van toostereynde, Geertgen Reynierszoon, oudt 64 jaer, burgermeester van Wael, Reyner Geertgenzoon, oudt 51 jaer, scepen ter Burch, ende Jan Janszoon, oudt 58 jaer, oudt-burgerm^r^ ter Burch, alsoe den burgerm^r^ van desen jaere tAntwerpen was, ende Jan Dirxzoon, 60 jaer oudt, burgerm^r^ ten Westen, representerende tlant van Texel, alsoe zy aldaer maer 4 burgerm^rs^ en hebben, te wetene in elcke prochie 1, gehoort tAlemaer, 21^en^ in Septembri voors., op tinhouden van der voors. instructie upten dorpen gemaect, ende eerst,

Up tinhouden van den I^e^ ar^le^ seggen, datter int Oostereynde zijn 75 haertsteden, ende omtrent 10 of 12 jaeren geleden wasser wel 90.

Te Wael isser 74 haertsteden, daerder ook over 10 of 12 jaeren wel 90 of 95 haertsteden waeren.

Te Burch 188 haertsteden, ende over 10 of 12 jaeren wasser wel 225.

Te Coich 140 haertsteden, die de naeste 10 jaeren genouch in eenen doenen zijn, alsoet all visschers zijn ter zee.

Ten Westen zijnder 31 haertsteden, die wel plegen te wesen over de de 44 haertsteden, alsoe die geheel verstuven van den sande, ende zijn gescepen geheel te vergaen.

Ende te Hoern 140 huysen, die genouch in eenen doene gebleven zijn de naeste 10 jaeren herwaerts, alsoe zy hem generen ter zee ende all visschers zijn; welcke haertsteden in als bedragen 648 haertsteden.

Up IIe arle seggen de viceeureyten, datter in Oostereynde zijn omtrent 250 communicanten, ende plegen geestimeert te wesen over 8 of 10 jaeren voor 300 communicanten.

Te Wael daer zijn 240 communicanten, die oock op 300 comunicanten plegen gereeckent te wesen als voeren.

Ter Burch 700 communicanten, ende daer plagen te wesen 800 communicanten de naeste 8 of 10 jaeren herwaerts.

Ten Westen 100 communicanten, ende over 15 of 16 jaeren plagen daer te wesen 200, ende over 10 jaeren wasser noch wel 150.

In de Coich 650 communicanten, die genouch in eenen doene gebleven zijn.

Ende te Hoern 475 communicanten, die oock in eenen doene genouch gebleven zijn.

Commen tsamen 2415 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben ofte inneecommen up eenige goeden ten proffijte van den gemeenen dorpe.

Aengaende de renten seggen, dat zy vercoft hebben up tgeheele lant van Texel 1515 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende an losrenten den penninck 18, die Jan van Heemstede heeft van zijn wijfs wegen ende gecommen zijn van Claes Korf, 100 Andries gulden tsjaers, die zy vercoften by tijden van den lichten gelde.

Ende aengaende de voors. lijfrenten, die hebben zy vercoft eensdeels by de voorgaende oorlogen van Utrecht, Rotterdam ende anders, ende de meeste helft de naeste 5 of 6 jaeren harwaerts, te weten int naeste voorgaende jaer wel om 2000 gl., ende desgelijcx de 2 ofte 3 voorgaende jaeren. Ende overmits heurluyder armoede, hebben zy altijdt de helft van heurluyder portie in den beden ende ommeslagen moeten hae-

len op renten, sonder dat zy souden weten te specificeeren in wat jaeren zy deselve renten vercoft hebben, elck jaer up hem selven, ende en hebben oock van derselver vercoopingen geen octroy gehadt.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy alle 7 jaeren tweewerf onderlange verponden, ende es nu dat derde jaer dat zy lest verponden, ende zoe wie dat gegoet es tot 250 Rh. gl. eens, die staet up 1 pont, daerinne zy rekenen alle heurluyder landt, beesten, huysen, huysraet ende anders; ende hebben in als in tgeheele lant van Texel 480 schotponden, daerup zy ommeslaen naer advenant alle huere lasten die zy te gelden hebben in beden, renten ende ommeslagen; ende in de verpondinge daervoeren hadden zy 540 ponden, ende daer te voeren omtrent 600 ponden ten voors. prijse.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinge ende scaepen te houden ende ter zee te vaeren, alsoe daer nu wel 500 man ter zee zijn om huer broot te winnen.

Seggen voorts, dat zy in als hebben 4200 mergen, daerof dat teen vierendeel niet waerdich en es, alsoet verstoven es mitten sande ende bevloyt mitten zouten watere, dat men wel omme den dijck geven zoude, ende soude tander lant gelden mogen, deen margen deur tandere, 20 Rh. gl. te coep, ende te huyere den 20^{en} penninck, ende dander 3 deelen behoeren in Texel.

Item hierenboven zijnder nyeuwe landen aengedijckt als tValckelant, daerof zy de grootte niet en weten, ende de Soutcoigen, groot omtrent 25 mergen; item Mergrietenlant groot 60 mergen; item Dickmancoigen groot 18 of 20 mergen; item Mertin Adriaenss. heeft de Kuyl bedijct omtrent 17 of 18 jaer geleden, groot omtrent 90 mergen, uytgegeven by de vrouwe van Reynsburg; ende de baghijnen Spijck, omtrent 8 mergen; ende Aelbert van Raephorst Nyeuwelant, groot omtrent 40 merghen; ende dat m^r Andries bedijct heeft met zijnen consorten, groot omtrent 700 mergen.

Zy en hebben maer 1 clooster in den Burch, genoempt Sinte Agnieten cloester, die van tlant dat zy bruycken ende huere andere goeden mitten dorpe jaerlicx gelden ende geven, naedat zy mitten selven overcommen.

Item daer es een vicarie int Oestereynde van onser Vrouwen van 10 mergen, ende de cure 7 mergen; item de cure te Wael 12 mergen; item de cure van der Burch omtrent 16 Rh. gl. an lant; item een cappelrie van 43 mergen ende een ander vicarie van 16 Rh. gl. an lant; item ten

Westen totter cure 18 mergen; item een outaer mitter costerie 55 mergen; item ten Hoorn tgasthuys 2½ mergen, Sᵗ Jacoboutaer 28½ mergen; alle welcke landen met hemluyden niet en gelden noch en geven, hoewel dat zy te voeren, eer zy geestelick gemaict waeren, mede plagen te geven.

Up VIᵉ seggen, dat zy dijck te houden hebben, die elcx int zijn selver maect, sonder dat zy zouden weten te estimeren wat tselve upte mergen dragen mach. Ende aengaende dat sluysgelt dat slaen zy oock omme, maer en draecht niet veele. De voors. van Texel seggen dat zy aldus arm gewordden ende zoe zeer belast zijn, toegecommen es omme de groote ommeslagen, die zy te gelden hebben gehadt de naeste 5 of 6 jaer omme de oorloge van Gelre.

Seggen voorts, dat zy voor de leste verpondinge mar en stonden up een 90ᵉ deel, ende zedert de leste verpondinge hebben zy altijdt gestaen up een 64ᵉ deel, hoewel zy te voeren veel rijcker waeren, want zy doen wel 5 of 6 luyden hadden, die elxe 100 guldens tsjaers hadden, ende 3 of 4 die 2 of 300 gulden tsjaers hadden, ende nu en esser niet een die 25 gulden tsjaers heeft int geheel lant.

Seggen voorts, dat zy zeer verarmt zijn by den inbreecken van den dijcken in den jaere 1509, alsoe zy doen wel verloren 5000 scaepen, behalven paerden ende koijen, waeromme tlant zedert te beter vruchten niet gedragen en heeft.

Seggen voorts dat zy noch zeeckere renten schuldich zijn ende upte kercken vercoft zijn, die oock ommegeslegen werdden over de schotponden van den voors. lande, te weten,

Upte kercke van Oestereynde an lijfrenten .	23	Rh. gl.
Ende an losrenten	30	Rh. gl.
De Waelkerck an lijfrenten	6	Rh. gl.
Ende an losrenten	6	Rh. gl.
Burchkerck an lijfrenten	150	Rh. gl.
An losrenten	235½	Rh. gl.
In de Coich an losrenten	15	Rh. gl.
Ende an lijfrenten	56	Rh. gl.
Ten Westen an lijfrenten	12	Rh. gl.
Ende an losrenten	12	Rh. gl.
Te Hoorn an lijfrenten	55	Rh. gl.
Ende an losrenten	60½	Rh. gl.
Somma	661	Rh. gl.

WIERINGHEN.

Daerin zijn 4 dorpen ende vier prochiekerken, als: Ypelshouve, Oisterlant, Stroe ende Westerlant.

Upten 23en in Septembri voors. gehoert tAlcmaer die voors. van Wyeringen, als heer Cornelis Dirxzoon, vicepersonaet Ypelshoef, oudt 40 jaer, ende heer Allaert Dirxzoon, pastoer van tOisterlant, oudt 54 jaer, in den name van den pastoeren van den anderen 2 dorpen, Pieter van Alphen, schout van Wyeringhen, oudt 33 jaeren, Luytgen Wiertszoon, oudt 52 jaer, waerscip van Ypelshoef, Aris Symonszoon, 48 jaer oudt, waerscip, Aris Mathijszoon, 49 jaer oudt, scepen van tOisterlant, Reyer Janszoon, oudt 43 jaer, waerscip van Stroe, Aris Walichszoon, oudt 74 jaer, waerscip van tWesterlant ende Reyer Jan Nannezoon, oudt 62 jaer, waerscip ende gedeputeert by den gemeenen lande van Wyeringen, die by hueren eede seggen, eerst,

Up Ie arle, datter in als zijn 370 haertsteden, onder rijck ende arm, goet ende quaet; te weten tYpelshoef 128, ende daer stonter over 10 jaeren 156, van welcken 128 zoe isser 33 die arm zijn ende van der gemeenten leven, blijft 95 haertsteden.

In Oisterlant zijn 149 haertsteden, ende over 9 of 10 jaeren wasser 166, van welcken 149 haertsteden zijnder 50 huysen die arm zijn ende van der gemeente leven, blijft 99 huysen.

In Stroede zijn 50 huysen, ende over 9 of 10 jaeren waeren aldaer 58 huysen.

Ende int Westeland 43 huysen, ende over 9 of 10 jaeren waeren aldaer 48 huysen; maicken tsamen die blijven 287 haertsteden, die mit hemluyden gelden ende geven.

Up IIe arle seggen de voors. vicepersonaet ende pastoer, in den name van den anderen pastoeren, alsoe den eenen niet gecompareert en es, ende den anderen van Stroet is wech gegaen ende heeft de kercke gelaten; ende heeft de voors. vicepersonaet 9 jaeren vicepersonaet geweest, ende de pastoer heeft aldaer gedient als vicecureyt ende pastoer 23 jaeren; als dat tYpelshouve zijn 400 communicanten, ende over 9 jaeren doen hy eerst vicepersonaet was, wasser wel 525.

In Oesterlant 400 communicanten, ende over 9 of 10 jaeren wasser meer dan 500.

Int Stroet 150, ende es genouch in eenen doene gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

Int Westerlant 125, ende over 9 of 10 jaeren wasser wel 150.

Compt tsamen 1075 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben oft en heffen up eenige goeden binnen denselven lande.

Aengaende de renten seggen, dat zy schuldich zijn diversche renten, die zy in elck dorp vercoft hebben, te weten, Ypelshouve 12 ℒ 5 ß van 40 groten ter losse den penninck 13, vercoft over 5 of 6 jaeren, ende hebben mitten penninghen daerof commende huer kercke gedect.

Oisterlant 20 ℒ ter losse den penninck 13, die vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht.

Stroede 15 ℒ ter losse den penninck 14, die zy over 14 daghen of 3 weecken vercoft hebben, ende decken daermede haer kercke.

Ende tWesterlant 9 ℒ ter losse den penninck 13, vercoft over 7 jaeren tot reparatie ende decken van huer kercke.

Ende an lijfrenten hebben die van Ypelshouve vercoft 74 ℒ 10 ß, over 9 of 10 jaeren, uytgeseyt 11 ℒ, die zy over 3 jaeren vercoften, omme daermede te betailen huere portie in de ommeslagen, endetsurplus daer losten ten zy mede zeeckere losrenten, die int oorloge van Utrecht vercoft waeren.

Oesterlant 12 ℒ 10 ß lijfrenten, die zy vercoft hebben omtrent 2 jaeren geleden, ende hebben de penninghen betailt in handen van Augustin, in afcortinge van huere portie van den ommeslagen van der oorloge.

Stroet 28 ℒ 10 ß, te weten 8 ℒ 10 ß die vercoft zijn over de 40 jaeren, ende de 20 ℒ over 2 jaeren, daer zy mede betaelt hebben Augustin huer portie van der bede.

Ende tWesterlant 31 ℒ, die vercoft zijn, te weten, de 9 ℒ over 11 of 12 jaeren, ende 6 ℒ omtrent 5 of 6 jaer tot reparatie van haeren toorn, ende de rest es vercoft omme de betalinge van huere portie in de beden over 9 of 10 jaeren, uytgeseyt 12 ℒ, die over 3 jaeren vercoft zijn geweest Gerrit Albout.

Ende van als en hebben zy geen octroy gehadt.

Bedragende de voors. renten tsamen 202 ℒ 15 ß, te weten an losrenten 56 ℒ 5 ß, ende an lijfrenten 146 ℒ 10 ß.

Up IVe ar^{m} seggen, dat zy heurluyder portie van ommeslagen, beden

nde andere lasten ommeslaen onder malcanderen, nae dat elck gegoet s by de schotponden, die zy alle 4 jaeren vernyeuwen, ende hebben selve lest vernyeuwt omtrent 2 of 3 weecken geleden; ende hebben in ls 270 schotponden, elck schotpont geestimeert up 225 Rh. gl. curent, ende de leste voorgaende verpondinge hadden zy omtrent 350 chotponden, ende elck pondt dede 275 £ current; ende seggen dat in ese 270 schotponden mede gerekent ende getaxeert zijn 1600 mergen ants, die mitten zouten watere bevloyt zijn geweest, ende dat daermme dat zy privilegie hebben, dat nyemant aldaer scepen, waerscip of eemraet wesen en moet, hy en hebben 1 schotpont, alsoe zy 28 scepeen in als hebben; ende dat indien de voors. 1600 mergen lants niet nede gepacht en waeren geweest, zy en souden boven 5 of 6 luyden n geheel Wyeringen niet houden, die elcx up 1 schotpondt zoude mogen taen; ende omme dat deselve 1600 mergen lants zoe costelick zijn te ouden, sulcx dat zy wel wouden tselve lant geven en gelt toe, ende lat zy van den dijck daertoe staende ontslegen mochten werdden, waermme, deselve 1600 mergen afgetogen, zy gerekent hebben de andere 800 mergen lants, die int hooge liggen, mitten goeden die zy hebben, tot 135 [1]) schotponden, daernae zy heurluyder portie in den beden ende omneslagen voortaen gaderen sullen; daerinne Ypelshouf staet up 41 schotponden, Oisterlant 45 schotponden min 1 oert, Stroede 28½ ponden ende Westerlant 21 ponden ende een vierendeel.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mitter plouch ende lantelinge, ende dat zy in als hebben 2400 margen lants, daerof de 1600 mergen hem costen te onderhouden van dijckaetge ende anders 2400 Rh. gl. meer dan zy prouffijts daerof hebben mogen; ende de andere 800 mergen moeten dat ende alle de andere lasten van den lande dragen; ende nach de mergen van denselve 800 waerdich wesen, deen deur tandere, 30 Rh. gl., ende als van de huyere, zy gebruyckent selver, ende behoort dit lant all te Wyeringhen; ende aldaer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant hebben, zy en moeten mit hem gelden ende geven.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy 5500 roeden dijcx te onderhouden hebben, daerof de mergen te cost heeft, teen jaer deur tandere, 30 st. van de mergen, ende van sluysgelt, sluystochten ende anders 3 st. upte mergen. Seggen voorts, dat zy noch schuldig ende taffer zijn den rentmeester

[1]) Zoo het hs., denkelijk te lezen 135¼.

van den ommeslach van 70000 ℒ geaccordeert totten bestande van Gelre, 615 ℒ, alsoe zy in den selven ommeslach geen gratie en hebben mogen gebruycken, nietjegenstaende huere brieven van gratien, die zy van mijnen genadichen heere hebben, daerby hemluyden quytsceldinge gedaen es, omme heurluyden grooter armoede wille, daerof dickwils genouch gebleecken es, van de driedeel van heurluyder portie, gelijck breeder blijcken mach by den brieven daerof wesende, daerof zy ons die copie gelevert hebben, aldaer heurluyder armoede ende de schaden, die zy geleden hebben, mede eensdeels inne verclaert staet.

TVLIELANDT.

Heer Vrederick Egbertszoon, viceeureyt, oudt 29 jaer, die aldaer viceeureyt geweest es 3 jaeren lanck, ende Pieter Pieterszoon, bourgermeester van tVlyelant, oudt 58 jaer oft daeromtrent, gevraecht opten 21^en^ in Septembri voors., up tinhouden van der voors. instructie, seggen, ende eerst,

Up I^e^ ar^le^ seggen, dat zijn int voors. dorp omtrent 204 haertsteden, onder goed ende quaet, daervan datter zijn omtrent 54 die mit hemluyden niet en gelden overmits haer armoede: ende mogen gemeerdert wesen de naeste 10 jaeren omtrent 20 haertsteden.

Up IIe ar^le^ seyt de viceeureyt, datter zijn omtrent 600 communicanten.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geenrehande exeijsen en geven up geenrehande goeden: ende zijn belast mit 800 Rh. gl. tjaers losrenten, ter losse mit 13½ penn., een die de huysvrouwe van een genoempt Nooy Berthelmeeus besproecken heeft gehadt de kercke aldaer, welcke renten vereoft zijn geweest omtrent 20 jaeren geleden, ende zijn de penninghen daerof geleent den ambochsheere Jan van Rietvelt, maer en zijn noch niet gerembourseert, ende en weten oock waertoe.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen upten hondertsten penningh, ende zijn alsnu gestelt, indien men ommeslaen zoude up tvoors. dorp 100 Rh. gl., zoe wie rijck waere 100 Rh. gl. eens soude moeten geven 15 st.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen in als mit visscherie, ende hebben omtrent 12 pincken, die vaeren om schol, seelvisch ende cabbelliau, 3 Rijnscepen die om vracht varen overall, ende hebben noch eenen halven boyer, die oostwaerts vaert om coomanscip; ende en hebben geen lant dan daer de zee in de winter overvloyt, ende zomers esser zoe veel groens, dat zy daerop mogen houden omtrent 50 coijen, ende dat 3 maenden lanck gedurende of daeromtrent, ende mach waerlich wesen een koeweije in coope omtrent 12 Rh. gl., ende in huyere omtrent eenen enckel gulden.

Up VIe arle seggen, dat zy geenen last en hebben van dijckaetge, dan alleenlick tegens te duyn, alsoe zy alheel verstuyven.

TNYEUWELANT VAN SINTE MERTIN.

Tate Ynes, schout, oudt 50 jaeren ende daerboven, Cornelis Gerritszoon, scepen, oudt 40 jaeren, Simon Gerritszoon, oudt 70 jaeren, Pieter Gerritszoon, oudt boven de 60 jaeren, Luytgen Janszoon, oudt 66 jaeren, buyrluyden, ende Volckert Adriaenszoon, clerck van tNyeulant voors., gevraecht upten 23en in Septembri voors., up tinhouden van der voors. instructie by huere eeden, seggen, ende eerst,

Up Ie arle, datter zijn 140 haertsteden, daerof datter zijn 25 afgebroecken binnen 15 of 16 jaeren herwaerts, ende 6 of 7 huysen die mit heur kinder om broot gaen, overmits dat zy mitten inbreeck van den water geheel ende all verdorven waeren.

Up IIe arle seggen, dat zy hueren pastoer hebben hoeren seggen, die te hants tUtrecht es, datter zijn 610 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geven van elck vat biers, dat binnen den ban van huer dorp gedroncken wert, 1 blanck, ende daerenboven 1 oert st. voor eenen thinspenningh, ende wat den voors. exchijs bedraecht, en weten zy niet, sonder dat zy eenige andere exchijsen geven tot prooffite van den dorpe; ende zijn belast mit zeeckere renten, te weten van 127 Rh. gl. 16 st. lijfrenten, daervan dat vereoft zijn geweest 87 Rh.

gl. binnen 10 jaeren herwaerts, ende tsurplus int oorloge van Utrecht, Montfoert ende Rotterdam, ende 25 Rh. gl. 16 st. losrenten, ende zijn vercoft geweest binnen 10 jaeren haerwaerts, ende penninghen daervan gecommen zijn geemploijeert geweest in mijns genadichs heren beden ende ommeslagen van den lande.

Up IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslaghen van den lande gaderen upte schotponden, ende zoe wie rijck es 250 Rh. gl., die staet up 1 schotpont; ende staen up 51 schotponden: ende es geleden omtrent 5 jaeren dat zy lest verponden, ende all eer zy verponden hadden zy 4 of 5 schotponden meer dan zy nu hebben.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hemluyden generen mit dijcken ende vogelen, mit bouwerye, ende es heurluyder ban groot 690 mergen, daervan dat in den dorpe eygen toebehoert 250 mergen, dit mit hemluyden in de schotponden gelden, ende tsurplus, beloipende 465 mergen (*sic*), behoeren diversche persoenen, wonende in diversche plaetsen, die mit hemluyden niet en gelden, daerof dat toebehoert de geestelicheyt, te weten de pastorie aldaer 17 gaersen, de kercke aldaer 18 gaersen, twelck tsamen zijn 11 mergen, ende noch andere geestelicke persoonen ende goodshuysen in diversche plaetsen om 52½ mergen, ende tsurplus behoort diversche waerlicke persoonen, wonende in diversche plaetsen. Ende tmargen van tvoors. lant es waerdich in coope omtrent 50 Rh. gl., ende in huyere 3 Rh. gl., ende tvoors. lant wort all meest gebruyct binnen den voors. dorpe, behalven 200 mergen die buyten gebruyct werdden.

Up VIe ar^le seggen, dat zy by gemeen jaeren upte mergen te gelden hebben van dijckaetge, sluysen ende sluystochten 30 st. tsjaers, behalven tHonsbosch, dat by gemeen jaeren beloept upte mergen 1 braspeninck.

TOOGE.

Heer Anteunis Viselaer, oudt 32 jaer, pastoer, Heindrick Bouwenszoon, scepen, oudt 36 jaer, ende Adriaen Heindricxzoon, oudt 42 jaer, buyere, gevraecht by hueren eede up tinhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up I^{e} ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 150 haertsteden onder cleyn ende groot, ende naer hueren besten duncken zoe zijn se gemindert wel 20 haertsteden, ende dat by tstuyven van der duyn.

Up IIe ar^{le} seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, ende dat huerluyder dorp belast es mit renten, te weten an losrenten van 10 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 12 of 13, ende was deselve rente vercoft over 30 jaeren geleden, zoedat se in diversche handen gecommen es, ende es alsnu wel in de vierde handt; voort zoe hebben zy an lijfrenten omtrent 140 Rh. gl. tsjaers, toebehoerende diversche persoenen ende meest op twee lijven, daerof dat vercoft zijn geweest wel tusschen 70 ende 80 Rh. gl. tsjaers, mit timbreck van den dijcke omtrent 5 jaeren geleden, ende tsurplus es vercoft geweest in tijde van oorloge, als toorloge van Uytrecht, Rotterdamme ende diergelijcke.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder ommeslagen onder malcanderen doen by ponden, ende zoe wie 200 Phls. gl. aen goet heeft, die staet op 1 pont, ende hebben in als tusschen 50 ende 52 ponden.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen ter zee mit visschen alleenlick; ende seggen dat zy leggen benoerden de Zype, rontsomme in de zee, ende es heurluyder dorp groot, onder goet ende quaet, omtrent 200 mergen, dat hemluyden all meest toebehoert, uytgesondert 8 mergen, die de kercke aldaer toebehoeren, de pastorie omtrent 4 mergen, een cappelrie, die nu toebehoert meester Andries IJsbrantszoon, wonende te Amsterdam, daertoe staen omtrent 9 mergen, ende theylich cruysgilde omtrent 4 mergen; ende seggen dat tmorgen, gereeckent deen deur tandere, in coope niet waerdich en es 8 Rh. gl. eens, mits dat de tweedeel wel heenlant es, ende in huyere 1 gouden gulden tsjaers; ende wert tselve lant all gebruyct binnen voorn. dorpe.

Up VIe ar^{le} seggen, dat tvoorn. lant es een ront polderken, dat up deen zijde leyt upte zee, ende dander zijde es een dijck, ende hebben twee watermolenen, zoedat deselve mitten dijck wel costen te onderhouden, deen jaer deur tandere, 16 st. upte mergen.

OUTKERSPEL.

Toebehoerende mijnen heere de Grave van Egmont

Bertke Wijerszoon, oudt omtrent 60 jaeren, ende Adriaen Mertinszoon, oudt omtrent 35 jaeren, gedeputeerden van Outkerspel, geexamineert upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^e ar^le, dat in Outkerspel zijn 70 haertsteden, of daeromtrent, ende zijn weinich vermeerdert of vermindert binnen 10 of 12 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le seggen, datter zijn omtrent 300 communicanten, als zy voortijts van den pastoer gehoert hebben, ende sitten nu zonder pastoer, zoe hy in Zeelant verdroncken es.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geven den Grave van Egmont 1 blancke van een vat biers ten exchijse.

Ende hebben upt dorp vercoft 20 Rh. gl. tsjaers eeuwiche renten, ende zijn vercoft geweest van zoe lange tijden, dat geen memorie daerof en es te gedencken by hemluyden.

Hebben noch vercoft upt selve dorp 100 Rh. gl. current tsjaers ende daerboven, te wetene an lijfrenten 79½ Rh. gl., ende an losrenten 20½ ter losse den penninck 15, daerof de 55½ lijfrenten vercoft binnen 10 jaeren herwaerts ende dandere lange jaeren daer te voeren: ende zijn de penninghen daerof commende besteet int bepalen van den Huygendijck, ende oock in de subventien van den Grave van Egmont, zedert tinbreecken van den lande int jaer 1509.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy huere beden ende subventien gaderen by schotponden, ende hebben 38½ schotpond, ende estimeren elck schotpondt op 200 Phls. gl., ende verpachten of verponden te 7 jaeren tweewerf, ende sullen de schotponden te kersmisse, als men verpondt, merckelicke vermindert wordden, overmits dinbreek van den dijcken.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit coijen te houden, spitten, delven ende dijcken, ende een luttel teellants.

Seggen voorts, dat zy hebben in hueren dorpe 440 mergen lants, goet ende quaet onder eene, dat den inwonende all in eyghen toebehoort,

uytgesondert 12 mergen, die behoeren vreemde luyden; ende wort tvoors. lant all gebruyct by den buyeren ende inwonende van den dorpe; ende zoude de morgen gelden in huyere, deen deur dandere, 3 Rh. gl. tsjaers, ende niet zoe veel, ende in coope den penninck 20.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben zoe an den Hugendijck, Reeckerdijck, Zantdijck ende anderen inwegen, 1 Phls. gl., ofte 1 gouden gulden upte margen.

BACKOM.

IJsbrant van Rijck, oudt 30 jaeren, schout, Jan Janszoon, oudt 50 jaer, ende Claes Adriaenszoon, oudt 62 jaeren, scepenen van Backom, gehoert te Delf 18^{en} in Novembri 1514, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Up I^{e} ar^{le} seggen, dat zy hebben 22 haertsteden, onder arme ende rijcke, daerof deen helft zoe arm es, dat zy nauwelicx de cost geerighen en mogen, ende es dat dorp de helft armer dant was over 10 jaeren, ende daer es 1 huys ofgebroecken, ende daer es een boeyken weder getymmert.

Upt IIe ar^{le} en weten zy niet te seggen, alsoe huere prochie huert tEgmont onder den abt.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben op huer dorp, noch en hebben oock geen renten te lijve noch te losse upt lichaem van den dorp, maer hebben renten vercocht int particulier up haer huysen ende landen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huer beden gaderen by schotponden, ende hebben 12 schotponden, daerof datter 2 schotponden vervaeren zijn in anderen dorpen, die met hem nochtans gelden moeten dese bede, die zy den grave van Egmont alsnu gelooft hebben: ende es elck schotpondt 100 ponden groten eens weechdragens, ende hadden over 10 jaeren 20 schotponden, ende en hebben in mijns genadichs heeren beden of subventien niet gecontribueert zoe lange hem deposanten gedenckt.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, als mitte koe mit kennep te saijen, luttel coerns te saijen, mit seelpen upte strange te haelen ende voorts mit spitten ende delven.

Ende es heurluyder dorp groot 326 mergen, daerinne gereeckent zijn de duynen ende hooge bergen die zeer verstuiven: ende behoert hemluyden in eygen van den voors. lande omtrent 80 mergen, ende dabt van Egmondt heeft daerinne 94 mergen, ende teklooster te Poel 2½ mergen, tsurplus behoert toe te Haerlem, te Amsterdam, Alcmaer, Castricom ende in anderen plecken; ende en wordt by den buyeren van Backom niet gebruyct boven een derdendeel van den 90 mergen van den abt, ende tsurplus wordt gebruyct by den buyeren van Lymmen, Castricom, Egmondt ende anderen buyeren omtrent hemluyden geseten.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver bruycken.

Seggen upten prijs van den lande, dat zy den mergen, deen deur dander, estimeren in huyere, te wetene dat hooge lant, dat den inwonende meest toebehoert, de mergen 1 Rh. gl. tsjaers, ende tlage lant, dat meest behoort den poorteren ende vreemde luyden, de mergen 3 Rh. gl. ende niet zoe vele, ende zoude de mergen gelden in coope, deen deur dandere, 50 Rh. gl.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy gelden moeten in onderhoudenisse van tHonsbosch ende oock van Ste Aechten dijckaetge ende zandijck 5 of 6 st. upte mergen.

WARMENHUYSEN.

Simon Haerckenszoon, oudt omtrent 72 jaeren ende Jan Jacobszoon, oudt omtrent 49 jaeren, geexamineert upt inhouden van den voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, dat zy hebben 100 ende omtrent 5 haertsteden, onder rijck ende arm, ende zijn nu meer 5 of 6 haertsteden dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIe ar^le^ certifficeert heer Pieter Pouwelszoon, viceeureyt in Warmenhuysen, datter zijn 550 communicanten ende niet meer.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven mijnen heere den grave van Egmont voor zijn domeynen van elck vat bier 9 deuyts, want de grave van Egmont hueren eygen heere es, ende sitten bede-vrij onder den grave van Egmont; ende hebben jaerlicx te gelden 170 gulden van 40 groten tstuck, daer de kercke voor geobligeert es, ende dat de kercke niet en vermach dat betailen de buyeren; ende die 161 Rh. gl. zijn lijfrenten ende 9 Rh. gl. losrenten ter losse den penninck 18, ende zijn die penninghen daerof gecommen betaelt in de subventie van den grave van Egmont, ende zijn all meest vercoft zedert jaer 1509.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy huerluyder bede ende ongelden gaderen by de schotponden, ende hebben 60 scotponden, ende es elck schotpondt geestimeert voor 200 Rh. gl., ende verponden te 5 jaeren eens, ende es geleden 2 jaeren dat zy lest verponden.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe als met de koe, mit hoy, een weynich teellants van coern, mit visschen, vogelen, spitten, delven ende dijcken.

Ende hebben 1400 geersen lants, maickende de 3 een mergen, daerof den buyrluyden toebehoert in eygen 1000 gersen, den poorters in den steden, genoempt buytenpoorteren, 80 geersen, de papelicke proeven ende andere geestelicke binnen den dorpe 47½ ende de kercke mitten heyligen geest aldaer 272½ geersen; ende wort meest all binnen den dorpe gebruyct, sonder datter yet by der geestelicheyt gebruyct wert; ende gelt elcken mergen jaerlicx in huyere 3 Rh. gl., ende in coepe 60 Rh. gl., deen deur dandere.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy hebben jaerlicx in oncost van dijckaege, sluysen ende wateringe ende binnenwegen 28 st. upte mergen.

HARINCKERSPEL.

Claes Reyerszoon, scepen, oudt omtrent 57 jaeren ende Gerrit Aelbout, oudt omtrent 38 jaeren, waerscip in Harinckerspel, geexamineert by eede, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn omtrent 65 haertsteden, ende dat die binnen 10 jaeren vermindert zijn 5 haertsteden.

Upt IIe arle seggen, datter zijn omtrent 316 communicanten, zoe hem die pastoer geseyt heeft.

Upt IIIe arle seggen dat zy geven van elck vat biers den grave van Egmont 5 deuyts, ende dat voor zijn domeynen, overmits dat hueren heere is.

Ende dat tselve dorp belast es mit 112 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daerof dat de 90 vercoft zijn zedert jaer 1509, ende dandere 22 20 jaeren daer te voeren; noch 10 Rh. gl. tsjaers losrenten, vercoft zedert den voors. jaere 1509, ter losse den penninck 18; ende de penninghen daervan gecommen hebben zy betaelt mijnen heere den grave van Egmont voor zijn bede ende subventie.

Upt IVe arle seggen, dat zy haer ongelden van beeden, subventien ende diergelijcke ongelden gaderen upte schotponden; ende hebben in als 28 schotponden, doende elck schotpondt 200 Rh. gl., ende verponden alle 5 jaeren eens, ende es geleden 2 jaeren dat zy lest verponden.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit coijen te houden, weynighen lanttelinghen van coern, mit visschen, vogelen, spitten ende dijcken; ende dat zy hebben 269 mergen lants, daerof dat die 69 mergen veel buytenpoorteren toebehoeren, wonende in diversche plecken, daerinne begrepen 27 mergen die toebehoeren de kercke, ende papelicke proeven 6 mergen, ende de 3 outaeren mitten cappellen 4 morgen, ende de 200 mergen behoeren eygen den inwonende van den dorpe. All welck voors. lant meest gebruyct wort by die van den voors. dorpe; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 3 Rh. gl. ende in coope 60 Rh. gl.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben upte mergen in oncost van dijckaetge, sluysen, wateringen ende binnenwegen 28 st. by staende dijcken.

PETTEN.

Jan Janszoon, oudt 60 jaer of daeromtrent ende Claes Adriaenszoon, scepen, oudt omtrent 40 jaeren, geexamineert up inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, dat zy hebben omtrent 60 ofte 70 haertsteden, daerinne gereeckent arme, rijcke, cleyne boykens ende anders, ende zijn nu meer dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIe arle certifficeert de pastoer onder zijn hantscrift, datter zijn omtrent 200 communicanten, 5 of 6 min of meer, deen deur dandere.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en hebben in huer dorp, ende sitten onder den grave van Egmont, ende en gelden in geen bede ofte subventien van den grave van Hollant, noch niet gedaen en hebben zoe lange als hunluyden gedenct; ende en hebben noch losrenten, noch lijfrenten up hoer dorp vercoft, zoe zy verde geseten zijn, ende zoe arm zijn dat zy geen geloeve en hebben.

Upt IVe arle seggen, dat zy de beede die zy geven den grave van Egmont, die gaderen zy by scotponden, ende hebben tusschen 14 ende 15 schotponden; ende es elck schotpont omtrent anderhalf hondert Rh. gl., ende verponden te 7 jaeren tweemael.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter zeevaert, ende hebben 7 of 8 pincken ofvaerende mit cleyn ende groot, maer en behoeren tot Petten niet thuys, wantter niet een en es die machtich es een pincke te betaelen dan up huyere, ende zijn eenige die pincken gecoft hebben, maer en mogen die niet betaelen dan by lancheyt mitter huyere; hebben oock een weynich coijen, maer zeer weynich; ende hebben in Petterban 13 mergen ende 47 mergen in Geestmerambocht, ende behoort den buyeren in eyghen de 13 mergen in Petterban ende 35 mergen in Geestmerambocht, ende dander 12 mergen in Geestmerambocht behoeren tot Alcmaer ende elders; ende wordden die landen die hem toebehoeren by hemluyder selver gebruyct, ende es snoot lant ende veel uytgedolven an Pettemerdijck, ende zoude mogen gelden in huyere tusschen 20 ende 30 st., ende in coope de mergen omtrent 20 Rh. gl.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerlicx hebben te gelden aen den zeedijck 3 stoeters upte mergen ende an tHonsbosch 3 groten upte mergen ende zomwijlen 3 st., deen jaer meer, dander jaer min; ende leyt Petterban voor 13 mergen, ende en mogen boven 10 mergen daeruyt niet halen.

HUYSDUYNEN.

Heer Cornelis Adriaenszoon, pastoer van Huysduynen, oudt 29 jaer, Willem Volkertszoon, oudt 50 jaer, scepen, Cornelis Aelbertss., oudt 50 jaer, kerckmeester, gehoert te Delft, 19en in Novembri 1514, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, dat Huysduynen es een eylant, gelegen tusschen tOoge ende Texele, daer geen of selden vertieringe es van vreemde luyden: ende hebben altijdt gestaen onder den heere van Egmondt, ende hebben altijdt vrij geweest in bede ende subventie van den grave van den lande van Hollant, zoe langhe hemluyden gedenet; ende hebben omtrent 112 haertsteden, daerof de 10 alleenlick wat hebben of te leven ende de rest es arm, die dese winter meest all water drincken sullen; ende tgetal es de naeste 10 jaeren meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 350 communicanten, ende zijnder nu meer dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIIe arle seggen, dat zy in huer dorp geven den grave van Egmont, hueren heere, 1 blancke van een vat biers te exeijse.

Sy hebben upt lichaem van hueren dorpe vercocht een genoempt meester Andries Ysbrantszoon 14 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, omtrent een jaer geleden; ende de penninghen daervan gecommen zijn gegaen totter tymmeraige van der kercke, ende noch een Joost Willemszoon, tot Alcmaer studerende, 6 gouden gulden tsjaers losrenten den penninck van 100 zes, oock besteedt totter tymmeraige van der kercke.

Upt IVe arle seggen, dat zy huere beden ende ommeslaghen gaderen by schotponden; ende hebben omtrent 63 of 64 schotponden: ende es elck schotpont geestimeert op 100 nobelen eens, ende versetten de schotponden omme de 7 jaeren tweemale.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter zeevaert, ende hebben 8 slabseepen, daer zy mede vaeren te slabharinck ende en hebben geen zeeboeten, maer hebben cleyne schuytkens, daer zy mede vaeren, visschen tot 14 of 15, ende vaeren meest om een huyere; ende hebben luttel lantelinghe.

Seggen, dat zy hebben 216 gaersen lants, ende elcke gaerse lants es groot 450 roen, ende behoert hemluyden eygen toe, ende geven daerof jaerlicx den grave van Egmont in maniere van erfpacht 22 gouden Vrancrijcxsche scilden, elcken Vranckrijcxsche scilt gerekent anderhalf gouden gulden. Ende wort dat lant all gebruyct by den buyeren van Huysduynen, wanttet een eylant es daer nyemant en compt, ende es een snoot lant, dat dagelicx verstuyvet mitter duyne; ende en zoude de beste gaerse lants jaerlicx niet gelden 10 st. boven tguendt dat de grave van Egmont daerof heeft of daeromtrent, ende zoude gelden in coope, deen deur dandere, 3 st. de roede, ende daer es veel snoot lants, dat men wel geven zoude omme den pacht van den grave.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy selver mitten arbeyt poten ende planten de duynen, ende maicken groote schuttinghen op de duyne, dat hem jaerlicx wel staen zoude, indien zyt besteden zouden, 3 st. upte gaersse; ende houden noch een priester, die zy jaerlicx geven 3 £ groten Vlaems.

DIE STEDE VAN AMSTELREDAMME.

Upten 25^en^ in Octobri 1514 soe hebben ons de burgerm^rs^ van der stede Amsterdam, als Dirrick Claeszoon, oudt 64 jaeren, Andries Boelenzoon, oudt 55 jaeren, Claes Heyn, oudt 52 jaeren, ende Floris Janszoon, oudt 52 jaeren, burgermeesters, ende Ruysch Janszoon, oudt 43 jaren, tresorier van der voors. steden, achtervolgende onse commissie verclaert upte ar^len^ van der voors. instructie by eede, gelijck hier naer volcht, ende gedeputeert Claes Heyn, burgermeester, om ons te administreren alle de rekeninghen ende anders, die wy binnen Amsterdam, de voors. onse commissie aengaende, te besoingneren hadden.

Upt I^e^ ar^le^, soe hebben zy ons geexhibeert 4 rekeninghen van der steden goeden, beginnende onservrouwendach lichtmisse anno 1508 secundum cursum curie Holl. tot lichtmisse daeran; ende elcke rekeningh es van 3 maenden, ende daer en zijn geen rekeningen nae dat jaer die gesloten zijn geweest, maer hebben ons gethoent zeeckere cleyn boucx-

kens, daerinne tinnecommen van derselver stede van jaere te jaere gescreven stont, dat zy affirmeerden auctentyck te wesen; ende hebben by deselve rekeninge ende boucxkens bevonden, van den exchijsen van der stede gecommen es in elck jaer gelijck hiernae gescreven staet.

Eerst zoe hebben zy ons geseyt, hoe dat men aldaer niet en verhuyrt de bier-, wijn- ofte korenexchijs, maer werdden deselve bewaert up rekeninge, omme daermede te betaelen deghene die renten hebben upter selver stede, navolgende zeeckere ordonnantie, by den burgermeesters, gerechte, vroetscip ende gemeente gemaict in den jaere 1499 lestleden, naederhant geconfirmeert by wijlen den Coninck van Castillien saliger memorien. Ende van den wijnexchijs es gecommen mitten wijnazijnexchijs in 5 jaeren, eyndende lichtmisse 1513 s^m cursum curie Hollandie, alst breeder blijcken mach by een extraict daerof gemaict, aldaer elck jaer up hem selven staet, de wedden van den gaerders afgetogen, de somme van 3452 ℒ 4 ß 7 d. groten 6 st Vlaems; valet een vijftendeel voor 1 jaer . . . . 690 ℒ 8 ß 11 d.

Van den bier- ende medeexchijs mitten bierazijnexchijs is innegecommen in de voors. 5 jaeren tsamen 16005 ℒ 1 ß 2 d. gr. 9 ct. Vls. valet voor 1 jaer. . . . . 3201 ℒ 1 ß 2 d. ob.

Van den korenexcijs es innegecommen in de voors. 5 jaeren tsamen 1509 ℒ 5 d. 15 ct. Vlaems; facit voor 1 jaer . 301 ℒ 16 ß 1 d. 3 ct.

Van tmolengelt es innegecommen in de voors. 5 jaeren 1793 ℒ 10 ß groten; compt voor 1 jaer . . . . 358 ℒ 14 ß.

> Die voors. burgerm^rs seggen, dat dese exchijs van tmolengelt ende oick van den uytslach van den wijn, olye ende zeep hiernae opgestelt is uyt groote belastinge van den stede; ende int opstellen van denselven exchijs is de gemeene poorteren toegeseyt ende beloeft, dat men die mitten eersten weder afstellen soude, daer zy zeer alle daege omme gemoeyt werden, ende hebben die tot noch toe moeten onderhouden met goede persuasie, of anders de gemeente wouden daeromme proces tegens hen annemen; daeromme zy zeggen, dat dese exchijs van tmoelengelt ende de uytslach van wijn, olye ende zeep, hiernaa in den ontfanck niet te rekenen en es.

Van den afslach van den visch ende vischbancken is innegecommen binnen 5 jaeren 261 ℒ 7 ß 8 d. facit voor 1 jaer . 52 ℒ 5 ß 6 d. 9 c.

Van de paelkiste, ende es lastgelt, dat men van alle goet geeft, gelijck up IIIe ar^le hiernae verclaert staet, es innegecommen in 5 jaeren

699 ℒ gl.; facit voor 1 jaer . . . . 139 ℒ 16 ß gr.

Van den uytslach van den wijn, olye ende zeep es innegecommen binnen 5 jaeren 613 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 122 ℒ 12 ß groten.

Van de calck- ende houtcoelenmate es innegecommen binnen 5 jaeren 21 ℒ 13 ß 4 d.; facit voor 1 jaer . . . . 4 ℒ 6 ß 8 d.

Van de wage es innegecommen binnen 5 jaeren 1027 ℒ groten; facit voor 1 jaer . . . . 205 ℒ 8 ß.

Van den runderexchijs is innegecommen binnen 5 jaeren 120 ℒ 16 ß 8 d.; compt voor 1 jaer . . . . 24 ℒ 3 ß 4 d.

Van den huydtexchijs es innegecommen binnen 5 jaeren 413 ℒ 10 ß groten; compt voor 1 jaer . . . . 82 ℒ 14 ß.

Van den hondertsten penninck van der vercoopinge van den ossen ende koijen es innegecommen binnen 5 jaeren 94 ℒ 19 ß groten; facit voor 1 jaer . . . . 18 ℒ 19 ß 9 d. ob. gl.

> Dit is een exchijs die staet tot wederroupe van den vercoipers, want van desen 100[en] penning moet men den vercooper leveren upten 4[en] dach zijn gelt ende daer vast voir staen, ende is innegeset tot versoucke van den vercoopers van buyten.

Van den exchijs van den turf ende berninckhout es innegecommen binnen 5 jaeren 260 ℒ 5 ß groten; compt voor 1 jaer . 52 ℒ 1 ß gr.

Van den exchijs van den laicken ende canefas es innegecommen binnen 5 jaeren 240 ℒ 1 ß 6 d.; compt voor 1 jaer . . 48 ℒ 3 d. ob. gl.

Van tsegel van den laickenen es gecommen binnen 5 jaeren 158 ℒ 13 ß 4 d. groten; compt voor 1 jaer . . . . 31 ℒ 14 ß 8 d.

Van den varckensexchijs es gecommen binnen 5 jaeren 74 ℒ 5 ß groten; compt voor 1 jaer . . . . 14 ℒ 17 ß.

Van den reepexchijs es gecommen, twelck es de mate van den laickenen, binnen 5 jaeren 82 ℒ 9 ß 6 d.; compt voor 1 jaer 16 ℒ 9 ß 11 d.

Van de gebrandewijnexchijs es gecommen binnen 5 jaeren 96 ℒ 18 ß 8 d. gr.; facit voor 1 jaer . . . . 19 ℒ 7 ß 9 d.

Van de wollexchijs es gecommen binnen 5 jaeren 164 ℒ 10 ß, daerof gaen moeten diversche oncosten, die de waerdeyns jaerlicx hebben omme de neringhe van der draperie; compt voor 1 jaer . . . . 32 ℒ 18 ß gr.

De voors. stede van Amsterdam heeft hier voortijts vercoft diversche renten tot versoucke van der graeflicheyt, daervoeren zy jaerlicx ontfaen uyten demeynen van Kennemerlant, Amsterlant ende Waterlant . 160 ℒ gr.

Ende voor zeeckere lijfpensien, die zy van gelijcken vercoft hebben,

daerof zy geassigneert zijn up mijns genadichs heeren demeynen, bedragende nu omtrent . . . . 33 £ 13 ß 4 d.

Somma van all tvoors. innecommen 5611 £ 7 ß 6 d. groten Vlaems.

Up IIe ar^{lo} hebben zy ons geexhibeert 4 quoyeren oft boucken, elck van 3 maenden, daerinne staen alle de rentiers die zy hebben, daer uyt men deselve betalinge doet, welcke boucken zy alle jaere vernyeuwen: ende seyden dat ment bet bevinden zoude die renten die zy schuldich zijn uyt denselven boucken dan in de rekeninge, want de tresoriers en rekenen niet verder alle jaers dan zy en betailen; ende bevinden by deselve boucken dat zy schuldich zijn dese navolgende erf', loss- ende lijfrenten.

Eerst aen eeuwige ende losrenten.

By den eersten bouck, beginnende primo Augusti 1513 tot ultimo Octobris daeran, bevint men dat zy schuldich zijn an eeuwige renten: ende zijn goude nobelen ende andere gouden penninghen, die zy an goude betailen . . . . 54 £ 1 ß 6 d. groten.

An lossrenten vercoft in zwaeren gelde, ter losse den penning 16, 17 ende 18 . . . . 76 £ 10 ß 8 d. gr.

An losrenten, vercoft anno 87, den Andriesgulden tot 6 s., 27 £ 10 ß gr.: valet nu . . . . 21 £.

An losrenten, vercoft anno 89, tvierijser tot 9½ groten, 21 £ groten; valet . . . . 10 £.

An losrenten, vercoft anno 89, den Andriesgulden tot 10 s. groten, 12 £ 11 ß 8 d.: valet . . . . 6 £ 1 ß.

An lossrenten, 12 vierijssers voor den Andriesgulden, 50 £ groten vercoft als voeren; valet . . . . 24 £ groten.

By den 2en bouck van andere 3 maenden, als November, December en Januarius 13 an gouden penn., die zy betailen naeder evaluatie, ende zijn eeuwige renten . . . . 151 £ 13 ß 9 d. ob. gr.

An lossrenten, vercoft zedert jaer 1481 tot 85 toe, ter losse als voeren . . . . 277 £ 10 ß g.

By den 3en bouck van Februaris, Merte ende April daran, an eeuwige renten, 12 gouden nobelen tot 12 ß groten dat stuck; valet . 7 £ 4 ß.

An losrenten, van outs vercoft . . . . 29 £ gr.

An losrenten, vercoft anno 1489, ende men by compositie betaelt den Andriesgulden tot 8 ß groten, 33 £ 6 s. 8 d. groten; valet 20 £ 2 ß 8 d.

An losrenten, vercoft anno 89, den Andriesgulden tot 9 ß groten 17 £ 13 ß 4 d.; valet . . . . 8 £ 16 ß 8 d.
An gelijcke losrenten, tot 10 ß groten, 4 £ 3 ß 5 d.; valent 33 £ 8 d. gr.
Ende an losrenten, vercoft int jaer 1512 . . . . . 49 £ 3 ß 4 d. gr.
Ende by den 4^en bouck van Meye, Junij ende Julij 1514, an eeuwige renten . . . . 52 £ 16 ß 6 d. groten.
An losrenten, vercoft omtrent 5 jaeren geleden . . . . 45 £ 3 ß 4 d.
An losrenten vercoft anno 1512 . . . . 48 £ 8 ß 5 d.
Somma van den voors. eeuwige ende losrenten 887 £ 8 ß 9 d. ob. gl.

Lijfrenten.

By den 1^en bouck van den 3 maenden, verclaert upte losrenten hier voeren, blijct dat zy schuldich zijn an lijfrenten, overlange vercoft by gouden gelde . . . . 168 £ 12 ß 1 d. gr.
An lijfrenten, vercoft in den jaere 1487, 88 ende 89, gereduceert in de munte nu loop hebbende . . . . 76 £ 18 ß 3 d. ob. gr.
An lijfrenten, vercoft te Brugge, daer losrenten mede gelost zijn 30 £ 14 ß gr.
An lijfrenten, vercoft zedert tjaer 1505 . . . . 427 £ 16 ß 7 d. ob.
An lijfrenten vercoft anno 1513, in Februario, meest tot 2 lijven 45 £ 16 ß 3 d. gr.
By den 2^en bouck zoe zijn zy schuldich an lijfrenten, vercoft int jaer 64, an Guilhelmusschilden ende gouden guldens, die zy in goude betalen, 120 £ 15 ß 6 d. ob.
An lijfrenten, vercoft in zwaeren gelde, die zy betailen loopens gelts 91 £ 18 ß 9 d. g.
An lijfrenten, vercoft zedert den jaere 1488 tot 89, gereduceert in munte nu loop hebbende . . . . 32 £ 2 ß 2 d. ob. g.
An lijfrenten, die vercoft zijn zedert den jaere 1505 herwaerts, 371 £ 8 ß 8 d. ob.
By den 3^en bouck an gelijcke lijfrenten als int eerste bouck hiervoeren, daer mede die 3 maenden van den 3^en bouck accorderen, alsoe men de lijfrenten betaelt tot 2 termijnen tsjaers, ende dat up 20 £ nae, die men eens jaers te Brugge betaelt . . . . 729 £ 18 ß 2 d.
Die noch vercoft zijn int jaer 1513 ende in den 1^en bouck niet en staen, ende eerst verschenen zijn in dit 3^e bouck . . . . 72 £ 6 ß 8 d.

Ende by den 4^en^ bouck, dat accordeert mitten 2^e^ bouck omme de redenen voors. . . . . 816 ℒ 5 ß 4 d. ob.

Die noch int jaer 1513 ende 14 vercoft zijn, daerof de eerste betaelinge in die 4^e^ bouck compt . . . . 54 ℒ 14 ß gr.

Die noch omtrent 14 dagen geleden vercoft zijn . 2 ℒ 13 ß 4 d. gr.

Somma van den voors. lijfrenten . . . . 3242 ℒ 1 ß 2 d. gr.

Somma van alle de voors. eeuwige loss- ende lijfrenten 4129 ℒ 9 ß 11 d. ob gr.

Die voors. burgerm^rs^ ende tresorier verclaerden, dat zy de penninghen commende van der vercoopinge van den voors. loss- ende lijfrenten, die zedert tjaer 1505 herwaerts vercoft zijn geweest, besteet hebben alsoe wel in de betalinge van huerl. portie in de voorgaende estraordinarise beden ende ommeslaghen, als in lossinge van diversche lossrenten, die zy schuldich waeren, die zy gelost ende gequeten hebben, want zy voor deselve lossingen wel schuldich waeren 1800 ℒ groten tsjaers en lossrenten, daerof zy de 900 ℒ groten tjaers wel gelost hebben.

Ander uytgheven.

Voor de cleedinghen van den schout, bailliu, burgermeesteren, scepenen, tresoriers, weesm^r^, tymmermeester, artilleriemeester ende Coen Janszoon, elcx 2 ℒ 5 ß gr.; facit . . . . 45 ℒ.

Voor de cleedingen van 10 boden, een cyrurgien, elcx 15 ß 9 d. groten; voor de cleedinge van 3 waerdeyns van der brouwerije, elcx 15 ß groten, de 5 waerdeyns van der draperie 15 ß groten, ende de cleedingen van den secretarissen, tsamen . . . . 17 ℒ 13 ß 4 d.

Die wedden van den pensionaryssen, secretarissen, boden ende andere dienaers van der stede . . . . 87 ℒ 13 ß 4 d.

Voor de wedden van huere procureurs ende advocaten in den Hage ende te Mechelen . . . . 8 ℒ groten.

Hueren procur. in de Zonde . . . . 5 ℒ 12 ß gr.

Voor tloon ende wedden van den waeckers ordinaris, die by dage ende nachte de thoornen, boomen ende poorten bewaeren, upter stedehuys ende anders, binnen ende buyten de muyeren snachts waicken, alsoe wel in tijde van vreede als oorlooge, dat hem cost tsjaers by estimatie 200 ℒ.

Item de stede scop mit kerren ende schuyten, die tvullens van der straten voeren . . . . 25 ℒ groten.

Item de stedepijpers . . . . 25 ℒ groten.

De presentie van den burgermeesters ende gerechte bedraecht omtrent . . . . 20 £ groten.

An extraordinarysse waickers, naedat die tijdinghen commen, of dattet swinterdaechs vriest, by estimatie . . . . 60 £ groten.

Voor de onderhoudenisse van 6 groote sluysen binnen der stede 50 £ groten.

Voor de reparatie van der stedepoerten, muyeren, stakettinge ende paelwerck, alsoe zy up tIJe leggen, ende dat de gront weeck es, oock mede mits dat zy swinters by den ijsganck vergaen, by estimatie 300 £ groten.

An reysen ende bodeloonen, by estimatie . . . . 250 £ groten.

An presentatien, buyten ende binnen . . . . 150 £ groten.

An extraordinarise costen van buscruyt, scepen ende artillerie, alsoe zy huere gailliote ende scepen houden moeten gereet, nae de tijdingen dier commen mogen, dat hem cost, by estimatie . . . . . 100 £ groten.

Der voors. stede heeft hiervoeren ontfang gemaict van der paelkiste van 139 £ 16 ß groten, daer nochtans de stede geen prouffijt af en heeft, maer wert den ontfanck van dien bevolen zeeckere oude mannen hen verstaende tot der zeevaerdige neringhe, ende dat daeraen dient, die daerof maicken de caepen ende de tonnen binnen slants; ende tguendt dat in teen jaer van tpaelgelt overt, dat bewaeren zy tegens tanderde jaer; daeromme men hier wederneempt in uytgeven tvoors. paelgelt, bedragende . . . . 139 £ 16 ß.

Somma . . . . 1483 £ 14 ß 6 d. groten.

Somma van alle de voors. ordinaryse en extraordinarise lasten, tsamen . . . . 5613 £ 4 ß 5 d. ob. gr.

Dus hier meer laste dan ontfanx hiervoeren . . . . 36 ß 11 d. ob. gr.

Hier en boven staen zy jaerlicx in de ordinarise beede van den 60000 £ up . . . . . [1]).

Ende als aengaende huere portie in de ommeslagen van tgemeen lants renten, daer en compt hem niet veel inne te gelden, overmits dat zy huere portie in des gemeen lants renten altijdt aen hem gereeckent hebben gehadt; want zy te Brugge veel versegelt hadden, twelck bedraecht omtrent dat 6e deel, welcke renten zy meest all gelost hebben, ende hebben daer voeren weder lijfrenten vercoft, die hier voeren begrepen zijn mitten anderen renten, [ergo] hier niet. Maer in andere lasten, van reysen of extraordinarise partyen, die tlandt overcommen, ende up tgemeen lant ommegeslegen werdden, daerinne gelden zy huere portie.

[1]) In het hs. is deze post niet ingevuld

Schulden ende lasten daer de stede inne es, ende oncosten die zy vervallen zullen moeten.

De stede maict tegenwoerdelicken een nyeuwe sluyse in de zeeburch, die hemluyden wel costen sall . . . . 1000 £ gr.

Alsoe de vloeden alle jaere meerderen, daeromme men de stede allomme wel een tonne sall moeten heegen, dat hem costen sal wel 900 £ groten.

Item, alsoe de stede van Amsterdamme een frontierstede es van den gestichte van Utrecht ende Gelderlant, ende dat de stede tegens dat tIJe oepen leyt, zoe sal men die stede moeten aldaer doen muyeren, dat hem wel costen sall, by estimatie . . . . 8000 £.

Item, men es den poorteren binnen der stede noch schuldich van geleende penninghen, die zy geleent hebben binnen de leste oorloge van Gelre . . . . 197 £ 5 ß 3 d. gr.

Item, de stede sall doen afbreecken twee huysen, staende tegens dat stathuys over upte haven, dat hem wel costen sall in coope ende anders 300 £ groten.

Item, men es noch schuldich diversche personen, die huere huyse afgebroecken ende afgebrant werdden int innemen van Weesp, an de poorte daer men nae Weesp uytrijt, by estimatie . . . . 400 £ groten.

Somma . . . . 10797 £ 5 ß 3 d. gr. Vlaems.

Item, zijn noch schuldich van afterstallige renten, verschenen aleer de stede hemselven in staet stelden hoe zy de renten betaelen zoude, te weten van voor tjaer 99 verschenen . . . . . [1]).

Item, de voors. burgermeesters hebben ons geexhibeert zeeckere opene brieven van octroye, by den welcken hem geconsenteert es de voors. vercoopingen te mogen doen, te weten een octroy, gegeven te Gent, den lesten dach van Maerte int jaer 1510, daer by hemluyden geconsenteerd werdden te mogen vercoopen 100 ponden groten tsjaers lijfrenten, omme de penninghen daerof commende te emploijeren in de uytreedinge van scepen van oorloge ende elders niet, ende dat zy daerof gehouden sullen wesen goede rekeninge te doene voer denghenen diet behoeren sall.

Een ander octroy, gegeven te Mechelen, den 9en in Decembri 1512, daerby hemluyden geconsenteert es te mogen vercoopen 500 £ groten

---

[1]) In het hs. staat geen bedrag uitgetrokken.

tsjaers lijfrenten, tot 1 of 2 lijven, behoudelicken dat zy de penninghen daerof commende besteden sullen eerst in de betalinghe van de beeden, subventien ende ruyterpenninghen, daernae tot lossinge ende quitinge van den renten, voortijts upte stede vercoft tot lichten ende cleynen prijse, ende voorts in die andere nootsakelicke lasten van der stede, all ten meesten prouffite van der stede ende anders niet, op peyne deselve penninghen an hem te verhaelen, ende dat zy gehouden zouden wesen goede rekeninghe, bewijs ende reliqua daerof te doene, ende van der bestedinghe van dien, voor commissaryssen mijns genadichs heeren, tallen tijden als zy des versocht sullen werdden.

Ende hebben int jaer 1499 gehadt een ander octroy, dat zy nu niet en wisten te vinden, daerby hem geconsenteert was te mogen vercoopen 1000 £ groten tsjaers lijfrenten, omme de penninghen daerof commende te besteeden in de lossinge van andere losrenten, die zy daer te voeren vercoft hadden, dat zy alsoe seggen gedaen te hebben.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven te exchijs van de wijn de vierde kanne.

Van tvolle vat byers, daerof de mengelen 1 oert st. gelt, 12 stuvers.

Van byer, daerof de mingelen gelt boven 1 oert stuvers, 16 st.

Van den wijn ende byerazijn geeft men gelijck van byer.

Van een last rogge of tarwe, dat aldaer compt ende weder uytgaet of niet uyt en gaet, van tlast 3 braspenninghen.

Van tlast garsten 2_{1} braspenn.

Van tlast haveren 2 braspenn.

Item zy geven noch van tmolengelt, te weten van coern dat binnen gesloten wert, als verbacken of verbrouwen, elck mudde, daerof de 27 een last maicken, van der terwe, 2 stuvers.

Van rogge 1 stuver.

Van garste 1 blanck.

Van havere 1 groten.

Van een mudde terwenbroot, commende van buyten, 2 stuvers.

Van een roggenbroot 1 penninck.

Welcke molengelt upgestelt es geweest omtrent den jaere van 93.

Item men geeft van den afslach van den visch, te weten, van elcke coopmanscip van den visch geeft de ofslaeger 1 deuyt.

Item van elcke benne visch 1 deuyt.

Item van de mande spirinck of possch 1 penninck.

Item van elcke vloetvisch 1 penninck.
Item van een tobben 1 penninck.
Zoe wat by deuyts afgeslagen wert 1 penninck.
Item van een salm 1 oertgen.
Item van een bruynvisch 1 stuver.
ende van een robbe 1 stuver.
tWelck alle betailt de vercooper.

Item men geeft van paelkistgelt, te weten dat niemant zyn last breecken en moet, hy en moet eerst den paelmeester betailen:

Van een last huyden $3\frac{1}{2}$ st.
Van tscippont specx 3 deuyts.

Van een last terwe Van een last rogge Een last gerste Een last havers Een last teers Een last pecx Een last assche Een last haselnooten Een last zouts van Lunenborch Een wageschots Een sack meede 500 dubbelde sparren Een last bier smalbant Een last Bremers biers.	elck last 1 groten.

Een vat Jopenbiers 1 deuyt.
Een sack veeren 1 blanck.

Een stock deelen Een 100 claphouts Een 100 knarrehouts Een vat wolle van oesten	1 stuver elcx.

Een 100 blockdeelen 1 blanck.

Een last ijsers Een brouwe biers Een stroo was Een meesse coopers Een coopervat Een vat tins	3 groten.

Een [scunmeess] Een pack laickens Een rolle lindewants	3 groten.

Een vat weets, alst compt van der zee, 9 deuyts.

Alle coiper, commende over zee, buyten vaeten of meezen, daerof sal men geven van tlast 6 stuvers.

Een berenen vat 4 st.

Een tonne barnincsteens 2 st.

Een tonne salpeeters 1 st.

Een vat bleecx 1 st.

Een pipe cooperroots 1 blanck.

Een tonne cooperroots 1 oert st.

25 last scoven 1 st.

100 eengels boochhout 1 groten.

Een sack leeckmoes 1 groten.

Een last boters Een last talcx Een last rosels	2 st. elk last.

Een last hoenningx, 9 groeve tonnen of 12 smaeltonnen voor tlast 2 st.

Een last zeelspecx Een last traens Een last vlass	2 st. elck last.

Een vat vlas Een vat henneps Een vat cabelgaerns	elck 1 st.

Een scippont cabelgaerns 1 oertgen.

Een last glass, 6 wagen voor tlast, 2 Phls. penninck, daerof de drie 5 gr. maicken.

Die IJslantsvaerders ende Hirlantsvaerders geven te paelgelt van elck last, zoe veel alst scip voeren mach, ende indien niet vol en waere nae advenant, 1½ st. van tlast.

Item de Bergevaerders van elcke ruym, hetzy groot of cleyn 4 st.

Ende alle campergoet ende seepen zijn vrij van paelgelt.

Andere ordomantie van paelgelt van den goeden comende uyt Engelant.

Een pack van 10 geheele laickene, geverwet of ongeverwet, 40 stock breeden, of 20 kaersaijen, of 12 woesteynen voor een pack, 2 st.

Van elcke sack wollen, commende uyt Schotlant ende van Nyeucasteel, 2 st.

Ende van een last salms 2 st.

Van een senge loots, of vier hantstiex voor een senge	1 halven st.
Een block tins	
Een last sprots	
Een last erweten	
Een last mouts	
Een scippont kaesen	
3 hoet coelen	

Een dosijn bedtijcken of 20 saerdtsen

Een pijpe Engels bier, groot ende cleyn, naer advenant 1 oertgen.

Een last harincx, droech of nat, 1 st.

Een last vleysch 1 st.

Een last scoenssen ael 2 st.

Een sack wolle, commende int Vlie ofte Maertsdiep van Calis, ende 400 vachten voor een sack, 2 st.

Een poeck ende andere cleyne sacken, naer advenant.

Item een 100 zouts bruwaets, commende van westen hier int lant, 5 st.

Item een 100 zweens, dat hier vercoft wert, 3 st.

Ende alle andere goeden, hiervoeren niet gescreven, commende van over zee int Vlye of int Maertsdiep, geeft van elck 25 Rh. gl. 1 st.

Item, men geeft den uytslach van wijn, olye ende zeep, die upgestelt was int jaer 1491, te weten dat men geeft van elck vat bastaerts, dat uyt der stede gesceept ende gevoert wert, 12 st.

Aemen en halven aemen 2 st. ende 1 st.

Een boete Maleveseye of Romenye, aemen naer advenant, 6 st.

Een vat Petauwen, pypen ende aemen nae advenant, ende andere cleyne Fransche wijnen 6 st.

Van een aem Rinsche wijns, alsoe veel als uyter stede gesceept wert, 2 st.

Een aem wijnazijn 2 st.

Item van elcke pype olye 6 st.

Van een tonne zeeps, die binnen der stede gesoden ende buyten vercoft wert, 1 st.

Van een tonne zeeps van buyten die binnen gepenninckwert wert, 2 st.

Van een tonne zeeps, commende van buyten ende die weder uytgaet, 1 st.

Item, men geeft van calckmate van thoet een halve st., ende van hout-

coelenmate voor meten, heffen ende stortten, van gelijcken van de tonne een quaet grootgen, dat es van den 14 tonnen 1 stuver.

Item van waechgelt geeft men van elck vat butters 10 penn., van een scippont caessen 10 penn.

Van alle andere goet, dat ter wage dient ende dat men weecht, van 50 pont of daer beneden 3 d.

Van 100 pondt, of daer beneden 5 d.

Van 150 pondt, of daer beneden 8 d.

Van 200 pondt, of daer beneden 10 d.

Alle ander goet, dat ter wage dient, sal wagegelt geven, alsoe dicke ende menichwerf als die coop daerof gaet ende gemaiet wert, uytgeseyt zeelspeck, zeep ende olye, dat niet in de wage en compt, of dat men niet uyt en levert mitter wage, dat en sal niet geven, maer andere speck, dat in de wage niet en compt, dat sall eens half gelt geven ende niet meer.

Ende nyemant en moet binnen zijnen huyse boven 50 ponden by 40 ß Hollants uytgedaen vlas. (*Sic.*).

Item men geeft van elck rundt, dat jarich es ende men binnen der stede slaet, 22 d.

Ende zoe wat verssch vleysch binnen der stede geslegen compt an heelen, halven oft vierendeelen van beesten, geeft naer advenant.

Item men geeft van elcke huyt, die men binnen der stede vrijheyt vercoopt ende levert, ende boven 9 nyen groten gelt, 5 penninghen, uytgeseyt bocxvellen die vrij zijn.

Item men geeft van turf, van elcke 100 stedemanden turfs 3 groten.

Item van een [sconde] houts, die men binnen der stede verkoopt, 2 groten.

Alle hout commende over de Zuyderzee es vrij.

Item men geeft exchijs van laicken ende canefas, te weten van elcken halven laicken, dat binnen der stede aengesneden wert, of dat men by der ellen uytsnijt, dat 14 ß groten waerdich es, of daerboven, 2 groten ende 6 d., eenen groten voor 8 d. gereeckent.

Elck heel laicken by boerten tot 5 gr. ende 4 d.

Van elck half laicken, dat min waardich es dan 14 ß gr., 11 d.

Van een tierenthey 11 d.

Van een kaersay 11 d.

Van elcke 100 ellen canfaes 22 d.

Van Westvaels, Donck of anders dat men ansnijt tot zeylen, halfgelt.

Aemsterdams laicken es vrij.

Item men geeft van elck half laicken, alst van weven compt, 1 oert st.

Alst van noppen compt Alst van vollen compt Upt stael	telcken 1 deuyt.

Dat groote loot in den raem 1 oert st.

Van een ander wolle tgroete loot 1 oert st.

Van een onbesegelt cleyn loot 1 deuyt.

Item van een vet vercken, dat men binnen der stede slaet ende vercoft wert, 12 d. Hollants.

Van een mager vercken dat vercoft wert 6 d.

Item men geeft reepgelt, dat es van een laicken te strijcken, alsoe dicke alst men vercoopt, 12 d. Hollts.

19 ellen of daer beneden Een kaersay	6 d.

Elcke 10 ellen binnenlaickens 2 d.

Half douck 2 ellen voor 1.

Item men geeft van elcken sack wollen te exchijs, die men binnen vertiert, 20 st.

Ende die wederomme uytgaet, 1 Wilhelmus schilt.

Up IVe arle seggen, dat by de waeckboucken, die zy houden, aldaer alle de haertsteden, groot of cleyn, innegestelt zijn, soe bevinden zy dat zy in als hebben 2907 haertsteden, ende buyten der poerten die in de vrijheyt van der stede leggen, omtrent 25, daerof dat een vierendeel geestelicke ende arme luyden toebehoert [1]).

Ende de andere 3 vierendeel van den huysen, die wat zijn, zijn zeer bezwaert mit pachten ende renten, geestelick ende waerlick, want zy binnen der stede hebben wel 100 beneficien ende officien, die all meest upte huysen gefondeert zijn, ende de costelicxste huysen zijn meest bezwaert: ende de naeste 10 jaeren en zijn deselve huysen niet zeer gemeerdert of gemindert in prijse noch in getaele.

Seggen voorts, dat zy hebben 3 manneclooster en als observanten, Ste Pauwels broeders, ende cellebroeders: ende 17 susterhuysen, als: doude nonnen, de nyeuwe nonnen, Ste Agnieten, Ste Katherinen, Ste Cecilien, Ste Ursulen tot Betanien, cellesusteren, Ste Claren, Ste Barbaren, St Marien Magdalenen upt Spoeytgen, Ste Mergrieten, Ste Marien in de Ness, Ste Lucien, Ste Geertruyden, een nyeuwe clooster van den Clarissen

[1]) Deze opgaaf wordt gewijzigd door de Nota op de volgende blz.

ende tgroote baghinhof. Ende dese voors. cloosters brouwen ende backen sonder eenighen exchijs te geven tot prouffite van der stede, ende veel van hem doen neringhe, te weten dat zy weven ende ter meret vaeren, doende huere coomanscip van lindelaicken, gelijck andere coopluyden tAmsterdam.

Item, recht buyten der voors. stede hebben zy een chartroisenclooster ende een regulierselooster; ende valter eenich lant te coopen omtrent der stede, dat coopen de voors. cloosters wel dier voor yemant anders.

Item, hierenboven hebben zy 4 gasthuysen, als: Ste Pieters gasthuys, onse-Vrouwengasthuys, theylich sacramentsgasthuys ende Ste Joris proevenhuys, die oock all geen exchijs en geven, ende brouwen ende backen thuerder geliefte, te weten voor hem selven.

Nota. Die voirs. van Amsterdam hebben zedert die huysen noch doen tellen, ende es bevonden binnen der stede mar 2507 huysen, gelijck zy by huere brieven geeertificeert ende gesereven hebben, ende buyten der stede in de vrijheyt 25 huysen.

Eerwaerdige, geboirtige, wijse ende voirsienige heeren ende besondere goede vrunden, Wy gebieden ons tot uwer eerwaerdicheyden ende wijsen voirsienicheyden, soe wy meest mogen, doende densel ven guettelijcken weten, ende certificerende voer de waerheyt mits desen, dat wy attervolgende datscheyt mit uwen lyefden ten huyse van Jan Benninck . . . . . . [1]), genomen int vertreeken van hier, by twe van onsen secretarysen deur alle straten ende steghen heb ben ernstelijcken doen visiteren, ondersoeken ende tellen de huy sen ende woeninghen binnen deser stede, die in dat doende nyet meer gevonden en hebben dan 2507 huysen ende woensteden binnen deser stede; ende daerenboven zijn noch omtrent 25 huy sen ende woensteden buyten de poortten ende onder de muren van der stede; soedat in all dese stede binnen hoere vrijheyt groot es van huysen ende woeningen 2532; ende dat die in meer getalte geestimeert waeren by den waeeboecken es daerdeur ge commen, soe wy vinden by experientie, dat 2, 3 oft 4 somtijts waeeten uyt een huys, ten tijde als de waeeboecken gemaeet wordden; daerinne ook staen namen voer huysen, dwelck was als Weesp in handen van den Gelderschen was, doe men vele moste waken, scarp toesien ende nyemant des verdraghen, omme

---

[1]) Eenige onleesbare letters.

donsichswillen; oock mede waeren doe vele luyden omme der oirlogen wille van buyten up de dorpen in der stede gevlucht, ende oiek uyt Weesp, die mede woensteden binnen der stede huerden, ende hen daerinne beleden voer dien tijt, die doe mede moesten waken ende gherekent wordden, die nu nyet bewoont en wordden, maer gehouden voer schueren ende anders omme onruym in te leggen. Is daeromme onse vruntlijcke begheerte, uwe eerwaerdicheyden ende wijse voirsienicheyden willen hiernae corrigeren dar[te] in dinformatie hier genomen daeraff gestelt, gelijck dafscheyt was in uwer lyefden vertreecke van hier: daer sullen deselve uwe lyefden wel an doen ende ons vruntschap bewijsen, des wij ghaernne zullen verdienen nae ons cranckeu vermoghen. Eerwaerdige, Geboirttige, wijse ende voirsienige heeren, besondere goede vrunden, onse heere God zij mit u. Gescreven up den 9[en] dach Novembr., anno 1514.

Uwer E. ende u goetwillige scout, burgermeesteren, scepenen ende rade der stede van Aemstelredamme.

Up V[e] ar[le], hebben wy gehoert de pastoers van den 2 prochien binnen Amsterdam, als, heer Dirrick Pieterszoon, canoniek in den Hage, pastoer van der ouderkercke, oudt 50 jaer, ende m[r]. Symon Pieterszoon, pastoer van der nyeuwer kercke, oudt 37 jaer, die seggen in verbo sacerdocii, te weten heere Dirrick, die 8 jaer pastoer geweest es, dat in de oude kerck zijn omtrent 4000 communicanten, ende daer isser somtijts meer, maer dat compt nae datter scepen ende luyden van buyten commen.

Ende de pastoer in de nyeuwkercke seyt, datter omtrent 5000 communicanten zijn in de prochie wonende, die van buyten niet gereeckent.

Ende in de voors. communicanten zijn rijck ende arm gereeckent, ende dat derde es wel arm; ende zijn deselve genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat de principale neeringe es die zy hebben, dat es mit coomanscip ende mit uytreedinge oost ende west te zeylen: ende hebben in als 27 zeescepen ende 13 boijeren, daerof datter 2 noch in Vranckrijck gearresteert liggen, die genouch geperst ende gebeuyt zijn.

Ende hebben 83 of 84 binnenlantsvaerders, als coggescepen ende Rijnscepen, die in Brabant, Vlaenderen ende allomme vaeren om vracht.

Ende hadden over 10 jaeren veel meer buytenlantsvaerders dan zy nu

doen, alsoe zy binnen 10 jaeren herwaerts veel scepen verloren hebben by de oorloge van Lubbeeck ende anders, gelijck hiernae verclaert wert.

Ende aengaende de Rijnscepen, die zijn genouch in eenen doene.

Ende reeden voorts in andere scepen, thuys behoerende in Waterlant ende Vrieslant, die wederomme met hemluyden reeden, dat all een onseecker neeringe es, omme de oorlogen ende de grooten stormen, dier geweest zijn ende noch dagelicx vallen

Aengaende de rentiers, seggen, dat zy geen sonderlinge rentiers en hebben, want zy er geen en hebben die 1000 Rh. gl. tsjaers heeft, noch boven 2 of 3 die 100 gl. tsjaers hebben an lijf ende lossrenten.

Ende hebben eene cleyne draperie, daerup wy gehoert hebben de waerdeins, als, Willem Engelbrechtszoon, oudt 60 jaeren, Claes Cop, oudt 48 jaeren, Jan Dirckzoon, oudt 43 jaeren, Claes Volkertss, oudt 43 jaeren, ende Claes Geeritszoon, oudt 23 jaeren, tegenwoerdelicken waerdeins, ende Jan Melis Andriess, oudt 83 jaeren, die dickwils waerdeyn geweest es over menich jaeren; gevraecht upte gelegentheyt ende grootheyt van derselver neringhe, ende hoe die gemindert of gemeerdert es de naeste 10 jaeren herwaerts,

Seggen, dat zy in als hebben 18 drapenierders, ende verdrapenieren omtrent 200 sacken wollen sjaers, ende uyt elcken sack maict men omtrent 25 laickenen, twelck beloipt omtrent 5000 of 6000 laickenen tsjaers: ende deselve neringe es wel veel vermindert de naeste 10 jaeren, omme dat zy geen sleet en hebben, ende datter te veel Engelsche ende vreemde laickenen int lant commen, ende zijn deselve laickenen, te weten een half laicken van 16 ellen, van den prijse van tusschen de 10 ende 11 gouden guldens.

De voors. Jan Meliszoon seyt, dat deselve neringe wel de helft arger es dan die plach, want zy wel 28 meesterijen van volders plegen te hebben, aldaer zij nu maer 12 meesterijen en hebben, ende drapenieren all mit Ingelsche wolle. Ende daer gingen tusschen de 50 ende 60 touwen voor tinbreecken van den dijcken, ende nu gaander boven 45 niet, overmits dat de huysen onder water staen; ende over 8 jaeren gingen daer wel naeder de 90 dan 80 getouwen.

Item, wy hebben den voors. burgerm^rs voorts gevraecht, of zy zedert tjaer 1500 harwaerts omme de lasten dier geweest zijn, geen scattinge gedaen en hebben upten poorters ende inwonende van der stede, by den 100^en penninck oft anderssins, ende hoe diewils zy tselve gedaen hebben; daerup zy ons ter antwoerde gegeven hebben, hoe dat zy zedert

den voors. jaere 1500 herwaerts geen gaderinge buyten buydel gedaen en hebben, dan in den jaere 1505, 6 ende 7, dat zy gaderden by maniere van maentgelt, thienwerf in deselve 3 maenden [1]) telcken 2 st. van elck 100 Rh. gl. eens, dat de poorterye rijck was; twelck es voor eens den hondertsten penninck; ende beliep den ontfanck van dien tsamen 1697 £ groten Vlaems, daerof deselve poorterie niet gerestitueert en es geweest.

In welcke gaderinge van den 100ˢᵗᵉⁿ penninck elck zijn goed zoe seerp gereeckent wert als men mocht, ende alsoe Amsterdam een coopstede es, daer deen hem geneert mit des anders gelt onder geloeve, zoe esser veel geweest die, om huer geloeve te houden ende updat zy te bet zouden moghen leenen ende borgen, huer goet 300, of 400, of 100 gl. hooger angebracht hebben, dan zy wel hadden, alsoer veel is die 100 £ groten min hebben dan niet.

Ende en hebben zedert tvoors. jaer 1508 anders geen gaderinghe gedaen, zy en hebbent gedaen by leeninghe, daerof de poorters weder gerembourseert zyn, of zy hebben daer renten voor genomen.

Wy versochten de rekeninghe van den voors. 100ˢᵗᵉⁿ penninck te sien; daerup zy ons seyden dat zy ons die niet en wisten te thoenen, alsoe degheene die denselven 100ˢᵗᵉⁿ penninck gegadert hebben doot zijn, maer bevinden dat daerof in ontfange gecommen es de voors. somme van 1697 £ groten, ende hebbent denselven gaerders toebetrout.

Verclaringe van den scaeden die de voors. van Amsterdam seggen geleden te hebben.

In den eersten hebben de voors. poorteren, hantierende de zeevaerdige neringe, zedert den jare 1510, oostwaerts alleenlicken an scepen, die zy diewils tweewerf uytgereet, ende telcken berooft, ende naegenomen hebben geweest, ende an goeden, waeren ende coomanscippen wel schade gehadt meer dan . . . . 100,000 Rh. gl.

Item hebben de poorteren van Amstelredamme in den jaere 1512, omtrent kersmisse, van den brant by den Geldersehen gesticht onder de muyeren van der stede, an scepen, huysen ende andere roerende goeden, die daer over verbranden, noch wel schade gehadt meer dan 50,000 Rh. gl.

Item noch hebben de poorteren ende inwonende deser stede in den jaeren 13 ende 14, by uphoudinge ende arrestatie van scepen ende goe-

[1]) Zoo heeft het hs. Lees voor „maenden" „jaeren."

den in Vranckerijck ende Brytaingnen gedaen, ende daerover eenige scepen verloren ende bedorven zijn, wel schade gehadt meer dan 60,000 Rh. gl.

Ende an afgebrande huysen ende huven binnen Amsterlant, meer dan . . . . 5000 of 6000 Rh. gl.

Ende de schade van den inbrexem, die nu God betert es, ende insgelijcx die geschiede over 5 jaeren, en es niet lichtelicken te estimeren.

Item heeft de stede van Amsterdamme, by hulpe van huere poorteren ende inwonende, in den jaeren 10, 11 ende 12, omme de scepen, die daerin in veel meerder getale van der stede voeren ende hier thuys behoerden dan nu, omme die te beschermen, ende oock alle andere die uyt den geheele quartiere ende plaetsen ende steden van Hollant ende Zeellant voeren, tegen die van Lubeck mit hueren adherenten, hoewel die grooteliek beschadicht ende genomen wordden, als voeren verhaelt wordt, verschoten, te cost gehadt ende verleyt meer dan . . . . 12000 Rh. gl.

EEDAM MIT WAERDER, CAEDIJCK ENDE MIDDELYE, EEN SCHOUTAMBOCHT.

Upten 15en in Septembri voors. hebben wy gehoert ende ontboden gehadt, tot Eedam wesende, Dirrick Gerritss., 52 jaer oudt, Pouwels Pieterss., oudt 45 jaer, ende Pieter Janszoon, oudt 13 jaer, bourgermeesters up dese tijdt van Eedam, Pieter Taemszoon, oudt 65 jaer, Floris Symonszoon, oudt 65 jaer, ende Pieter Claeszoon, oudt 54 jaer, oude bourgemeesters derselver stede, ende denselven by eede gehoert upt inhouden van der voors. instructie, ende eerst,

Up tinhouden van den Ien arle seggen, dat zy geen seecker innecommen en hebben, dan slaen huere schulden van renten ende ommeslagen omme upte schotponden, naedat elcx te Eedam rijck ende gegoet ęs, welcke schotponden zy alle 7 jaeren vernyeuwen, ende hebben die vernyeuwt binnen sjaers, daerof zy ons tschotbouck daervan gemaict geexhibeert hebben, twelck schotbouck wy overgesien hebben, ende bevinden, dat tEedam mitter Oergate ende Volendam zijn 588½ schotponden ende 1½ vierendeel, daerof isser die up quartier ponden staen 372. Item te Waerder, een prochie onder Eedam gelegen, ende mit hem altijdt geldende, 106 pont ½ vierendeel, daerof zijnder 30 die up vierendeel

ponden gestelt zijn. Item te Middelye mit Haeexwijck, een ander prochie, oock onder Eedam gelegen, zijnder 121½ pont ½ vierendeel, daer onder zijn 31 vierendeelen: ende te Caedijck, oock een prochie onder Eedam gelegen, zijn 67 ponden 1½ vierendeel, daer onder zijn 26 vierendeel; commen tsamen de voors. pondinghen 884 ponden, ende de persoonen gestelt up vierendeelen isser in getaele 459, die maicken 114½ ponden ½ quartier, van welcke vierendeelen, mitsgaders oock sommighe half ponden, zy seggen dat zy luttel oft niet en geerighen, alsoe die geheel arm zijn ende niet geven en moghen, blijft noch, deselve vierendeelen gecort, 769 ponden 1½ quartier, daerof zy affirmeren by heurluyder eeden, dat zy niet en ontfangen de 600 ℒ, wanter veel zijn die up 1½ vierendeel ende halve ponden staen, daer zy oock niet af geerighen en connen: ende zijn deselve schotponden geestimeert, te wetene zoe menichwerven 250 Rh. gl. als yemant rijck es, zoe menich schotpondt betaelt hy, ende voorts naer advenant: aldaer alle der luyden goet inne gereecken es, ende de bedden daer zy up slaepen: up welcke schotponden zy ommeslaen jaerlicx huere renten, portie van der bede ende andere ommeslagen, naedat die groot of cleyn zijn.

Upt IIe arle hebben zy by verclaringe overgegeven de renten, die zy jaerlicx schuldich zijn, ende tot last van der stede vercoft hebben, die in als bedragen 579 ℒ 13 ß van 40 groten: te weten an losrenten 90 ℒ 18 ß, an lijfrenten 480 ℒ 15 ß, ende an eeuwige pacht 8 Rh. gl.: daerof dat meestedeel over lange vercoft is geweest, te weten by tijden van der oorloge van Utrecht ende daeromtrent, ende nu onlancx over 5, 6 ende 7 jaeren, omme te vervallen de lasten die zy gehadt hebben van heurluyder dijckaetge. Gevraecht of zy deselve renten by octroy vercoft hebben, seggen dat zy tselve sonder octroy gedaen hebben, by consente van huere rijckdom.

Item behouven jaerlicx tot reparatie van hueren hoofde aldaer omtrent 100 Rh. gl.

Item die bruggen ende bolwercken binnen der stede costen omtrent 150 Rh. gl.

Item den Coeckendijck cost jaerlicx, alsoe die upte inwonende van der stede ommegeslagen wert . . . . 80 Rh. gl.

Item de costen van reysen ende dachvaerden bedragen omtrent . 120 ℒ.

Item heurluyder portie bedraecht in de ordinarise bede van den 60000 ℒ, boven dat 3e deel dat zy gelicht zijn . . . . 698 ℒ 14 ß 10 d.

Item heurluyder portie in des gemeen lants renten bedraecht omtrent 349 £ 7 β.

Somma van de voors. jaerlicxe lasten ..... [1].

Hierenboven zoe behouven zy te maicken, zoe zy seggen, twe cleyne hoofden upt westeynde, die costen sullen omtrent 200 Rh. gl.

Up IIIe ar^le seggen zy als voeren, dat zy geen exchijsen en hebben op wijn, bier ofte eenige andere goeden, maer moetent all gaderen upte schotponden, uyten buydel, gelijck hiervoeren geseyt es.

Up IVe ar^le, zoe hebben zy deselve haertsteden doen tellen by eenen genoempt Pieter Heindrixzoon, der stede bode ende waicker, die in als bevonden heeft, onder goede ende quade huysen, 496 hertsteden, gelijck deselve Pieter ons geaffirmeert heeft; ende seggen dat die niet zeer gemeerdert of gemindert en zijn de naeste 10 jaeren haerwaerts, maer zijn genouch in eenen doene.

Up V^e ar^le hebben wy gehoert dom. Meynaerdum de Eynehuyse, vicecureyt van Eedam, oudt 39 jaer, ende seyt datter zijn omtrent 1400 oft 1500 communicanten onder zijne cure, die niet zeer gemeerdert ofte gemindert en zijn binnen 10 jaeren herwaerts, maer, overmits dat de neeringe van sceepmaicken wat beter es dan die geweest es, zoe zijnder nu saghers, smeden ende andere werckgesellen van buyten, ende dat hy die nu up 100 of 150 nae niet en zoude weten te ramen.

Upt VIe ar^le seggen, dat huere principaele neringhe es van scepen te tymeren ende van te zeylen oost ende west om een huyere, welcke neringe nu redelicken goet es, maer zy meerdert of mindert nae de tijdt, te weten: alst oorloge es, zoe en ist niet; ende alst pays es, dat zy hout crigen mogen, zoe ist wat.

Ende als van rentiers, daer en isser niet een die up zijn renten soude mogen ledich gaen ende een jonckwijf daerup houden.

Seggen voorts, dat die stede van Eedam mit heur poertrecht heeft, liggende in de zeebanck onder heurluyder jurisdictie, 1425 mergen lants of daeromtrent, daerof de 2 mergen niet een koe en mogen voeden, ende elcken mergen heeft 26 voet zeedijcx.

[1] Het bedrag is in het hs. niet uitgetrokken.

WAERDER ONDER EEDAM.

Meester Jan Dirxzoon, pastoer van Waerder, 70 jaer oudt of daeromtrent, Jan Janszoon, oudt 60 jaer ende Pauwels Dirxzoon, oudt 31 jaer, beyde vredemaickers van Waerder voors., seggen by heurluyder eede, ende eerst,

Up I^e ar^le, datter omtrent 60 haertsteden zijn, onder goet ende quaet, daer huysen onder zijn die geen pondt groten gelden en zouden: ende zijn binnen 10 jaeren meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIe seyt de pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten, die oock de naeste 10 jaeren meer gemeerdert zijn dan gemindert, hoewel datter diewils te water blijven.

Up IIIe ende IVe seggen, dat zy geen exchijsen en geven: ende als van den renten zoe staen zy onder die van Eedam, daer zy mede gelden ende geven moeten nae de grootheyt van huer goeden, alsoe zy gelijck verpondt staen.

Up V^e seggen, dat zy hem generen ter zee: ende aengaende die grootheyt van den lande zeggen, dat zy mede leggen daerof gemeen mit die van Eedam, ende en weten anders niet daerof te verclaeren.

Up VIe ar^le seggen, dat, zouden zy die dijckaetge besteden, tlandt en zoude dat niet mogen dragen, ende daer es veel lants dat men wel zoude crigen gegeven: ende en souden den oncost die jaerlicx upte mergen valt niet weten te estimeren, mits dat de luyden, tlant toebehoerende of gebruyckende, heur dijck meest all zelver maicken.

CAEDIJCK ONDER EEDAM.

Meester Hillebrant Symonss., viceeureyt, oudt 33 jaeren, Jan Pieterszoon, van Caedijck, oudt 60 jaer, vredemaicker aldaer, alsoe zijn mede gesellen ter zee ende van huys waeren, seggen,

Up I^e ar^le, datter zijn 35 of 36 huysen; ende en zijn niet gemeerdert ofte gemindert in 10 jaeren haerwaerts.

Up IIe seyt de viceecureyt, datter omtrent 300 communicanten tzijner cure behoeren, daerof isser een deel die onder de heerlicheyt van Oosthuysen staen.

Up IIIe ende IVe seggen, dat zy staen onder Eedam, daer zy mede gelden ende geven nae de grootheyt van hueren goeden, ende werdden mit hemluyden verpont.

Up V^e ende VIe seggen, dat zy hem generen ter zee om een huyere, ende mit visschen; ende aengaende dat lant, dat leyt mit die van Eedam; ende staen tot laste van dijckaetge, gelijck die van Eedam bet sullen weten te verclaeren.

MIDDELYE MIT HAECXWIJCK ONDER EEDAM.

Heer Jan Janszoon, viceecureyt van Middelye, oudt 38 jaer, Pieter Jacobszoon Roets, oudt 57 jaer, Symon Pouwelszoon, oudt 47 jaer, Claes Symonszoon, oudt 29 jaer, alle drie vreedemaickers, seggen by hueren eede,

Upt I^e ar^le, datter zijn omtrent 100 haertsteden; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert.

Upt IIe seyt de pastoer, datter omtrent 500 communicanten zijn, ende heeft daer 11 jaer viceecureyt geweest.

Up IIIe ende IVe seggen, dat zy geen exeijs en geven; ende als van den renten, zy staen ende contribueren nae huer goet mit die van Eedam.

Up V^e ende VIe seggen, dat zy hem generen mitter zee, gelijck huere buyeren; ende als van tlant, zy staen onder Eedam, die dat bet sullen weten te verclaeren.

MONICKEDAMME.

Upten 16^{en} in Septembri voors. soe hebben wy, te Monickedamme wesende, gehoort, mag^{rs}. Reynerum Geestman, pastoer van Monickedamme, oudt 32 jaer, Gerrit Reyerszoon, oudt 64 jaer, Outger Janszoon, oudt 54 jaer, ende Dirrick Willemszoon, oudt 51 jaer, nu burgermeesters aldaer, Jan van Zaenen, oudt 49 jaer, Jan de Witte, 51 jaer, Claes Claeszoon, oudt 52 jaer, als burgerm^{rs} van den jaere 12, alsoe de andere van den jaere 13 van huys waeren: deweleke seggen, by hueren eeden, eerst,

Upt tinhouden van den I^{e} ar^{le}, dat zy geen inneeommen en hebben van eenige exchijsen offe andere goeden, waerby zy geen rekeninghe en zouden weten te exhiberen, maer zijn gewoenliek geweest tguendt dat van der stede wegen behouven, omme te slaen upten inwonende van dien, naedat elex gegoet es ende verpondt staet; welcke verpondinge zy deden int jaer 1502, dat 2 jaer was naedat de stede eerst verbrande, daernae zy gegeven ende gegadert hebben totten jaere 1513 dat zy in Meye weder geheel verbranden: zedert welcken tijdt zy niet verpondt en hebben, maer hebben tselve vast begonnen te doen, welcke verpondinge 5 persoonen van den stede doen, naedat elck zijn goet in hueren handen by eede aengebracht heeft, die alsdan elck stellen, naedat zy die bevinden gegoet te wesen: maer hoe zy een pont estimeren dat en weet nymant dan die voors. persoonen, die dat secreet by hem houden, die all doot zijn, uytgeseyt de voors. Outgher Janszoon ende Claes Claeszoon, hierboven genoempt; die wy daerup alleen, in absentie van den anderen, gehoert hebben, die verclaert hebben, dat zy elck pont estimeerden ende stelden, te wetene, die 250 Rh. gl. rijck was up 1 pont, ende voorts naer advenant: ende de huysen, landen ende andere goeden van den poorters waeren alsdoe in veel beter ende meerder waerde dan die nu wel zijn: ende en lieten niet ongetaxeert als bedden, huysraet, potten ende kannen: ende daer mochten in als wesen omtrent 600 ponden: ende dieghene die up 4^{el} of 3^{el} ponts staen, die en hebben niet of niet veel.

Wy hebben gevisiteert tselve schotbouck in tjaer 1502, aldaer innemen bevint int geheel 624 £, daerder veel onder zijn die up quartieren, derdendeelen ende ½ quartieren van ponden staen; zedert welcke

tijdt zy in den jaere 1509 de sterfte gehadt hebben, daerby zy wel 600 of 700 persoonen verloren, ende in den voorleden jaer den brant, waerby zy alsnu niet en zouden weten te verclaeren hoe rijck zy zijn. Oock mede isser noch van huer volck buyten, die hem beraden of zy wedercommen willen dan niet, ende andere die tymmeren, ende en derven niet verponden, dan sorgen, dat zy daermede de luyden verjagen mochten ende beletten weder huere huysen up te tymmeren.

Nota. Upten 30ᵉⁿ in Octobris 1514, soe zijn by ons gecompareert tAmsterdam, de pastoer van Monickedam mit Claes Symonss., Jan Jacobszoon, Gerryt Outgerszoon, Florys Baertss., Claes Claeszoon ende Thymen Janss., als setters, die verclaert hebben, hoe dat zy, zedert dat wy te Monickendam waeren, huer selver verschotpondt hebben, thoenende huere schotbouck, daerby zy niet meer dan 307 schotponden en hadden, elck schotpondt doende 200 Phls. gl.

Up IIᵉ arˡᵉ hebben zy ons overgegeven, by verclaringe, alle de lijfrenten ende losrenten die zy schuldich zijn, mitsgaders de afterstallen van dien, die by hemluyden by octroye van mijn genadichen heere, zoe zy seggen, vercoft zijn geweest in de oorlogen van Uytrecht ende Rotterdam; welcke renten tsamen beloipen 245 £ 17 ß van 40 groten tsjaers, te weten an jaerlixe losrenten . . . . 439 £ 9 ß.

An lijfrenten . . . . 116 £ 8 ß.

Item zy staen jaerlix in de ordinaryse bede van den 60000 £ up . . . . [1]).

Item in den ommeslach van des gemeenlants renten . . . . [1]).

Item behouven voor reysen ende extraordinaryse costen . . . 120 £.

Somma van alle voors. lasten . . . . [1]).

Item zy zijn schuldich hierenboven an de afterstallige losrenten, noch onbetaelt . . . . 1232 £ 2 ß.

Item van aftersterstall van lijfrenten, die noch loop hebben 983 £ 6 ß.

Item van afterstallige lijfrenten, die verstorven zijn . . . . . . 561 £.

Item behouven wel om huere poorten, bruggen ende vesten te repareren, die mitten brande mede verbrant zijn, omtrent . . . . . 2000 £.

Up IIIᵉ arˡᵉ seggen, dat zy geen exeijsen ofte ongelden en hebben noch en geven dan by de schotponden, gelijck hiervoeren verclaert staet.

---

[1]) In het hs. staat het bedrag niet uitgetrokken.

Up IVe arle seggen, dat zy in als plagen te hebben onder groote ende cleyne huysen, 171, ende an huysen staende buyten aen der stede, 29 huysen, sulck als zy zijn: daerof datter in als maer onverbrant gebleven en zijn 97 haertsteden, uytgeseyt de 29 huysen van buyten: ende zedert den brant zijnder weder van nyeus getymmert upten verbranden hofsteden 115 huysen: rest datter noch onbetymmerde hofsteden zijn 259, ende in als nu betymmert 241 hertsteden, sulex als die zijn. Ende daer es een vrouwenclooster in de voors. stede.

Up Ve seyt de pastoer, datter ter cure van Monickedamme gemeynlic zijn omtrent 16, 17 of 1800 communicanten, daerinne begrepen zijn die van Catwoude, die daer mede ter kercken behoeren, maer zy en gelden mit die van Monickedam niet, ende staen up hem selven, die bedragen mogen omtrent 240 communicanten: ende voor de sterfte int jaer 1508 hadde hy bet dan 2000 communicanten: ende by der sterfte verloer hy wel 700 communicanten, ende nu te Paeschen en hadde hy boven 1500 communicanten niet, daerinne begrepen zijn tymmerluyden ende andere luyden van buyten, daervan hy tgetal niet en weet te estimeren.

Up VIe arle seggen, dat zy hem generen ter zee, mit visschen ende mit coopvaerden: ende plegen te hebben over 8 of 10 jaeren 27 groote scepen, ende en hebbender nu maer 9, die niet geheel daer thuys behoeren, ende dat overmits dat zy veel scepen ter zee verloren hebben, ende dat zy by de twe branden zeer verarmt zijn.

Seggen voorts, dat zy int schoutambocht van Monickedamme hebben leggen omtrent 500 mergen lants, die zeer vergaen mit die meeren: daerof de mergen deurgaens gelden zoude tusschen de 30 ende 40 gouden gl. te coip, ende te huyere deurgaens 3 Rh. gl.: daerof den Barnaerditen aldaer te Galileen toebehoeren bet dan 80 mergen, daerof zy de tweedeel selver wel gebruycken, daervan zy niet en gelden noch en geven mit die van Monickedam, hoewel zy daeromme van denselven van Monickedam gesommeert zijn geweest, maer en hebben niet willen geven, alsoe zy seggen daerof privilegieert ende exempt te wesen: ende hebben totten selven lande te houwen van elcken mergen 15 voeten hoettdijcx ofte zeedijcx, dat hem wel cost upte mergen deurgaens, mit sluysgelt ende andere lantsoncosten, 10 st. upte mergen.

Item boven de schaeden, die zeer groot zijn, die zy in de twe branden verloren hebben, zoe hebben zy in den jaere 1509 verloren 4 scepen

mit volck ende alle tgoet, daervan zy te schade hebben . . . 12000 gl.

Verloren noch int selve jaer 2 andere seepen sonder volck, daervan zy te scade hadden . . . . 4000 gl.

Item, die Lubixen die namen hem 3 seepen ende noch andere 6 groote zwaere seepen, gemeen mit die van Hoorne, die zy hebben moeten vercoopen die van Danswijck, daer zy ende haere vrunden by te schade gehadt hebben wel . . . . 8000 gl.

Item, hierenboven hebben zy die sterfte gehadt, gelijck voeren verclaert es, daerby zy verloren wel . . . . 700 communicanten.

Daerenboven groote schade deur inbreeckinge van dijcken, dat hueren ondersaten wel coste . . . . 1200 gl.

Ende zy hebben huere stede moeten fortifficeren, gedurende dese oorloge, mit borstweringhen ende anders, by ordonnantie van den raide van Hollant, dat hem wel coste . . . . 4000 gl.

Ende daerenboven hadden zy te coste aen cruyt, loot, artillerie ende andere gereetseip, dienende tot defensie van der stede, wel . . . 600 gl.

NAERDEN.

Heer Eeveraert, filius Osueri, pastor in Naerden, oudt 55 jaeren, Gijsbert Thimanszoon, oudt 48 jaeren, schout, Volkin Jacobszoon, burgerm'., oudt 67 jaeren, Dirrick Janszoon, oudt 62 jaeren, Beer Aertss., oudt 53 jaer, Gerrit Reyerszoon, oudt 51 jaeren, scepenen, ende Pieter Ellemanss., oudt 35 jaeren, secretaris van der stede van Naerden, gehoort 29en in Octobri 1514 tAmsterdam, by eede, up tinhouden van der voors. instructie, seggen,

Up Ie arle, datter te Naerden zijn 4 goede mannen, die den ontfanck hebben van der stede innecommen, ende die doen daerof alle jaere huere rekeninghe, up onser Vrouwe avont lichtmisse, voor de gemeente: welck innecommen es, te weten, van elck aem wijns 10 st., uytgeseyt Romenye, daerof heeft de kercke den exchijs voor de kerckwijn: item van een vat biers 3 st., ende van Hamburgerbier 5 st., ende van binnen brouwen bier van tvat 3 gr.: besoms bier of andere smale vaten biers 4 st. Ende van elcken laicken dat aldaer gemaict wert 1 oert st. Ende en hebben geen andere exchijsen: ende werdden deselve exchijsen by de voors.

4 persoonen, die alle jaere by die van den gerechte vercoren werdden, ontfangen, sonder dat deselve verpacht werdden; ende hebben daerenboven de wage, die gelt 14 of 15 Rh. gl. tsjaers; ende mogen alle de voors. exchijsen jaerliex waerdich wesen omtrent 700 Rh. gl., current 25 gl. min of meer, naedat de neringe van der draperie aldaer wat voortgaet of declineert.

Up IIe ar[le] hebben zy overgegeven, by verclaringhe, alle die renten die zy schuldich zijn; ende bedragen, te weten an losrenten de penn. meest 18 ende sommige 16, 268 ℒ 13 ß van 40 groten tsjaers; daerof de 24 ℒ vercoft zijn int jaer 1508, anno 11 13 ℒ, int jaer 1512 den burgeren binnen der stede 93 ℒ, ende 11 ℒ buyten, ende int jaer 1513 25 Rh. gl. tsjaers, ende tsurplus es vercoft geweest in de oorlogen van Utrecht, Montfoerde.

Item an lijfrenten 1114 ℒ 1 ß 6 d., daerof de 27 ℒ 10 ß vercoft zijn omtrent den jaere 1505, int jaer 1507 54 ℒ 2 ß, int jaer 1508 82 ℒ 10 ß, int jaer 1509 126 ℒ 12 ß, int jaer 1510 44 ℒ, anno 1511 48 ℒ, anno 13 13 ℒ 2 ß 6 d., ende int jegenwoerdige jaer 1514 28 ℒ 10 ß, ende de reste es vercoft in de voors. oerloge van Utrecht ende Montfoirde; ende hebben de penninghen daerof commende besteet, zoe in de fortifficatie van derselver stede, die upte uyterste frontieren van Gelre ende Sticht leyt, daer men winters ende zomers te paerde ende te voete aen mach; ende oock in betalinge van heurluyder portie in de voorgaende beden ende ommeslagen, sonder dat zy daerof octroy gehadt hebben, want zy zoeveel niet geweten en hebben dat zy daeromme octroy behouffden.

Ende zijn schuldich aen afterstallige renten . . . . 1507 ℒ 9 ß.

Ende an jaerliex loon dat zy uytgeven ende betailen moeten huer poortiers, waickers ende anders, 214 ℒ: compt tsamen 1596 ℒ 14 ß 6 d. tsjaers, behalve de voirs. achterstallen.

Tvoors. innecommen van den exchijsen, daermede betailen zy huere portie in mijns genadichs heeren beden ende huere portie in des gemeen lants renten, dat gemeenliek tselve niet streeken en mach; waeromme dat daeraen gebreect, ende voorts de voors. renten ende de nootlicke reparatien van der stede, die slaen zy omme twee of driewerf tsjaers upte gemeente, te weten up elcke 100 Rh. gl., dat elck rijck es, 6 st., ende voorts naer advenant, welcke gaderinge bedraghen mach tusschen de 350 ende 400 Rh. gl., zonder dat zyt juyster weten te verclaren,

daar zy veel armoede mede hebben, bysondere mitten armen luyden, die daerinne gelden, die huer goet boven 1 pont groten of 2 niet waerdich en zijn.

Up IIIe arle hebben zy genouch verclaert int eerste hiervoeren.

Up IVe arle seggen, dat te Naerden zijn in als omtrent 500 haertsteden, daerof datter wel 200 arm zijn ende miserabel zijn, die genouch van der aelmisse leven, welcke haertsteden zijn genouch in eenen doene gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts; ende aengaende den prijs die compt all by de neringe van der draperye die zy hebben, ende tbeste huys dat te Naerden es en gelt niet boven 12 of 14 Rh. gl. tsjaers, ende zijn deselve huysen zeer belast mit pachten, renten ende anders, geestelick ende waerlick, tot verderfenisse van der stede.

Item, hebben een vrouwenclooster binnen Naerden, ende buyten an Naerden een regulierseclooster, genoempt Oude Naerden; welck clooster van binnen hemluyden geeft 15 Rh. gl. tsjaers, daermede zy vrij sitten van allen exchijsen ende andere impositien.

Up Ve arle seyt de pastoer, datter in als zijn, beyde de Bussem daerinne gereeckent, die mit Hilferssem gelden ende te Naerden ter kercke behoeren, somtijts 1800, 2000 of 2200 communicanten; ende dat all nae die neringe dier es, daernae esser meer of min, alsoe daer veel kemsters, spinsters, volders ende wevers zijn, die lichtelicken gaen ende commen; welcke twe Bussem omtrent 30 of 40 huysen groot zijn. Seyt voorts de pastoir, dat hy binnen de 4 hoochtijden van desen jaere maer 25 Rh. gl. eens gehadt en heeft van hoochtijtgelt, ende en soude daer omme niet connen seggen hoe zy gemeerdert of gemindert zijn de naeste 15 jaeren, dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up VIe arle seggen, dat de principale neringe daer Naerden by staet is draperye, die wel zoe quaet es als dit oyt geweest es, omme dat die wolle de helft quaeder te gecrighen es dan die plach, ende es oock wel de helft costelicker; desgelijcx de olye die zy tot de laickenen behouven; ende deselve laickenen zijn van cleynen prijse, want een Naertsch laicken van 16 ellen gelt 6½ Rh. gl. of daeromtrent; ende over 9 of 10 jaeren plegen zy 50, 60 of 70 laickenen sdaechs te maicken, ende int voorleden jaer en maecten zy er boven 30 sdaechs niet, ende nu dit jaer ist wat beter geweest, maer dat en es niet gesccepen te duyeren

omme de duerte van der wolle ende olye als voors. es: ende drapenieren mit Westvaelsche wolle, die veel in Henegouwen gehaelt wert, ende indien zy de draperye niet en hadden, zoe en zouden zy de stede geen drie jaeren houden mogen.

Voorts seggen zy, dat zy maer eenen man in Naerden en hebben die 100 Rh. gl. tsjaers heeft, ende daer en es geen sonderlinge rijckdom.

Seggen voorts, dat onder Naerden wat lants behoert, daerof zy de groote niet en weten, maer gedragen hem des aen den rentm^{r} van Kennemerlant, die den chijns daerof ontfanct.

Seggen voorts, dat zy zeer belast zijn mitten voors. 2 cloosters, alsoe zy all tlant omtrent der stede coopen, daer zy moegen, dat huere borgers plagen te gebruycken, ende tguendt dat in hueren handen compt dat blijft er.

Item, daer zijn veel van de rijckdom die huere kinderen priester laten werdden up zeeckere goeden, die niet gemortificeert en zijn, ende nochtans willen zy die vrij houden.

Desgelijcx de priesters en willen niet contribueren van goeden die hem van hueren ouders aenbestorven, daerof de ouders selver plagen te contribueren.

Item, de rijcxste van Naerden hijlicken tAmsterdamme, daermede tgoet vertrect, dat hemluyden oock thueren laste compt.

Item, als zy schot gadere, zoe en willen de volders oock niet meer geven dan hem wel belieft, dat oock tot laste van den anderen compt.

Item, de voors. van Naerden hebben in de leste voorgaende oorloge verleyt, zoe by ordonnantie van den Prince van Anhoult als den heere van IJsselsteyn, daerof zy ons de verclaringe overgegeven hebben, ende die hem noch resten an mijnen genadighen heere of tlandt, 1550 Rh. gl.

Ende heurluyder borgers te Naerden es geroyeert, ende zy Joost van Zwieten geborcht hadden . . . . 1800 gl.

Seggen voorts, dat hem by den Gelderschen genomen wert int lest voorleden oorloge van Gelre, 1800 Phls. guldens an wolle.

Item, hebben mits der oorloge of moeten breecken, bijsondere mits timmernen van Weesp, 11 huysen, die stonden upten catrepel, die waerdich waeren 550 Rh. gl., boven alle de schaden die zy by der oorloge van vangenesse, roof ende anders geleden hebben, dat zy niet wel en zouden weten te estimeren.

Ende alsoe zy upte frontieren sitten, zoe moeten zy alle daghe waecken allelleens ofte openbaer oorloge waere.

Ende sullen moeten noch bemuyren een vack muyers, omme huere stede wel te verseeckeren, van 15 of 16 roeden, dat hem veel costen sall; bidden daeromme dat men int taxeren van der schiltaele up all goet regard hebben wille.

DE STEDE VAN WEESP MIT WEESPERKERSPEL.

Meester Johannes de Mera, viceeureyt, oudt 40 jaer, Claes Zwalinx zoon, oudt 48 jaeren, Franc Dirxzoon, oudt 53 jaer, ende Wim Gerritszoon, oudt 40 jaeren, burgem[rs], Dirrick Claes, oudt 67 jaer, scepen ende Gerrit Gysbert Tappezoon, oudt 81 jaer, poorter van der stede van Weesp, Reyer Pieterszoon, oudt 65 jaer, Mertin Gerritszoon, oudt 43 jaer, ende Gijsbert Janszoon, oudt 35 jaer, buyeren van Weesperkerspel, seyden by eede upten 27[en] in Octobri voors. tguendt dat hiernaer volcht. Eerst,

Up I[e] ar[le], dat zy geen rekeninghen en zouden weten te exhiberen, want de rekeninghe voor tinnemen van den Gelderschen al verloeren zijn, ende daernae zoe zijn zy zoe arm geweest, dat zy geen rekeninghe daerof en houden, maer dieghene die de administratie heeft, die rekent daerof jaerlicx voor de gemeente.

Seggen voorts, dat zy hebben ende geven zeeckere exchijsen, te weten, van den wijn de 8[e] kanne, ende daer en compt niet boven de 10 Rh. gl. tsjaers of, ende dat heeft S[t] Joris-outaer.

Item van een vat biers, dat men aldaer drinct oft tapt binnen der stede, geeft men 5 st.; buyten der stede in Weesperkerspel en geven zy daerof niet. Van welcken exchijs commen mach omtrent 300 Rh. gl. tsjaers; ende heffen denselven exchijs by octroy van mijnen genadichen heere, ende hebben die gehadt omtrent 4 jaeren geleden, ende duert heur octroy noch 3 jaer; ende voor tinnemen en hadden zy geen exchijs dan de wijnexchijs.

Ende zy geven van een mudde tarwe 1 blanck, van een mudde rogge een half blanck, daerof dat compt 10 of 12 Rh. gl. tsjaers, ende en hebben geen andere exchijsen.

Up II[e] ar[le] seggen, dat zy schuldich zijn jaerlicx 500 Rh. gl. tsjaers,

daerof de tweedeel lijfrenten zijn, ende dat derdendeel losrenten: ende en weten tselve niet te bewijsen by rekeninghe of brieven, alsoe alle huere bescheyt daerof verloren es: ende waeren deselve renten vercoft in de oorloge van Utrecht, Montfoert ende Woerdden.

In welcke renten verbonden zijn alsoe wel die van Weesperkerspel als die van Weesp: ende zijn wel schuldich ende ten afteren van rentiers van afterstallige termijnen by de 12 jaeren renten, deen meer, dander min: facit tot 500 Rh. gl. tsjaers, 6000 Rh. gl., die hem niet mogelick en zijn te betailen.

Item zy behouven jaerliex daerenboven an reparatien van der stede, teen jaer min ende tander jaer meer . . . . 300 Rh. gl.

Ende alsoe de stede upte Vecht open leyt, ende dat een van huer poorten mitten vorst wechgeloopen es, zoe behouven zy wel an gereet gelt, indien zy de stede repareren souden, dat zy daer mede bewaert waeren ende de vijanden daeruyt keeren mochten, 2000 Rh. gl., daer zy geen raet toe en weten, waeromme zy in groote preplexite zijn: ende quamen daer eenige vijanden, zy en zouden de macht niet hebben deselve uyt te keeren, alsoe wel omme de gebreecken voors., als omdat zy boven 75 of 80 man niet en hebben, mits dat de ghene die aldaer yet hebben all vertogen zijn in andere steden.

Die van Weesperkerspel zijn schuldich 60 Rh. gl. tsjaers losrenten de penninck 16, die vercoft zijn geweest int jaer 1510, daervan zy de penninghen geemploijeert hebben in de stoppinge van den gaten by Amsterdam ende in huere portie van den ommeslagen.

Ende de voors. van Weesp zijn noch schuldich van voorleden ommeslagen diversche persoonen, diet hem geleent hebben, 600 Rh. gl., daer omme zy oock geen raedt en weten.

Up IIIe ar^{le} seggen, als zy verclaert hebben int eerste ar^{le} hiervoeren.

Up IVe ar^{le} seggen, datter in als zijn omtrent 105 huysen, daerof 3^e deel wel boven zijn, overmits dat zy int innemen verbrant werdden, ende deghene die bleven staen zijn by de vijanden verdorven, sulex dat ter geen 4 volmaecte huysen en zijn.

Ende in Weesperkerspel zijn omtrent 100 huysen, die oock all by der oorloge ende innemen van Weesp verbrant werdden.

Item, hebben te Weesp binnen twe vrouwen cloosteren van der derder oerden.

Up V[e] ar[le] seyt de viceeureyt, datter zijn te Weesp ende Weesperkerspel 800 communicanten; ende voor tinnemen plagen aldaer wel 1500 communicanten te wesen.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy geenrehande neeringe en hebben. Zij plagen te hebben voor tinnemen een goed draperie, ende nu en zijnder van desen jaere geen 8 laickenen geraempt; ende daer en es geen rijckdom maer groote armoede, overmits de redenen voors.

Seggen voorts, datter in Weesp ende Weesperkerspel leggen omtrent 2000 mergen, daerof dat hemluyden toebehoert 987 mergen, die zy alsoe zeer belast hebben mit renten, die zy daerop vercoft hebben, als tselve lant waerdich es; want zy bynae all gevangen ende geranchonneert zijn geweest by tinnemen van Weesp; ende tandere lant behoert thuys tAmsterdam, te Naerden ende elders; ende aengaende tlant dat de cloosters bruycken, dat gelt ende geeft mit hemluyden. Ende hebben tot desen lande wel 2 mijlen dijcx laux de Vecht ende de Zuyderzee, dat hem cost by gemeene jaeren 7 of 8 st. upte mergen.

Item, boven dese 2000 mergen zijnder noch wel 800 mergen die niet en gelden met hemluyden in dijckaetge of sluysgelt, ende heeten die Brouckcampen, den Noort ende den Ruygenbrouck, ende behoeren alomme buyten thuys.

Item, tvoors. lant van den 2000 mergens in Weesp ende Weesperkerspel leggende, daerof zijnder omtrent 200 mergen dattet beste lant es, die gelden de mergen te huyere 3 Rh. gl., ende te coop 60 Rh. gl. Item 600 mergen, tquaetste lant, zoude gelden 10 of 12 st. de mergen te huyere, ende te coop den penninck 20. Ende tander middelbaer lant zoude te huyere gelden 30 of 32 st., ende te coop de penninck 20, daer tegens de ongelden afgaen moeten.

Seggen voorts, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by de honderden, ende hebben in als 10,000, daerof dat de stede staet op 5000, ende Weesperkerspel wat min; ende estimeren dat denghenen die up 100 staet, rijck es 400 Rh. gl. current, ende voorts naer advenant; ende daer stater veel up vierendeelen ende half honderden die min dan niet hebben; ende voor tinnemen hadden zy wel 23000; ende verhonderden alle 6 of 7 jaeren eens, naedat de luyden verarmen of rijcken; ende hebben omtrent 2 jaeren geleden verhondert.

MUYDEN.

Heer Meynaert Gijsbrechtszoon, vieecureyt, oudt 55 jaer. Claes Janszoon, burgerm^{r}, oudt 59 jaer. Meeus Janszoon, schepen, oudt 65 jaer. Frederick Symonszoon, oudt 60 jaeren. Aernt Janszoon, oudt 59 jaeren. Gerrit Jacobszoon, oudt 45 jaeren, inwonende ende poorters van Muyden, seggen by eede, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, datter, zoo goet ende quaet, zijn omtrent 100 haertsteden, onder hutten ende anders: daerof isser wel 40 die geen 3 Rh. gl. dat stuk waerdich en zijn, ende dat overmits dat zy tweewerf geheel verbrant zijn int jaar 7 ende 8 by den Gelderschen, by tinne nen van Weesp ende Muyden: ende voor den brant hadden zy wel 150 goede huysen.

Ende hebben een susterhuys van de 3^{e} Regel sancti francisci.

Up IIe ar^{le} seyt de vieecureyt, datter zijn 300 communicanten, daerof de 50 zoe arm zijn, dat zy geen hoochtijtgelt betailen en mogen: ende voor den brant hadden zy wel 400 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy int jaer 1511 vereregen octroy, dat zy mogen heffen up elck vat biers 3 st., 3 jaeren lanck gedurende, ende daernae soude mijne genadige heere dat 4^{e} in deselve exchijsen hebben, ende zijn nu int leste 3^{e} jaer: welcken exchijs hem waerdich geweest es 100 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat zy schuldich zijn an eeuwige renten van ouden tijden, 2 gouden Beyersgulden tsjaers.

An lossrenten 40 Rh. gl. current, den penninck 15 ende 16, die all zijn zedert jaer 1508 herwaerts: ende zijn gegaen in de betaelinge van huere portie in de beden ende ommeslagen die geweest zijn, ende oock in verding ende brandscattinge.

Ende an lijfrenten 50 Rh. gl. current, daerof datter een deel vercoft es geweest int oorloge van Utrecht, ende 28 Rh. gl. tsjaers hebben zy vercoft de naeste 10 jaeren herwaerts: ende hebben de penninghen besteet als voeren.

Up IVe ar^{le} seggen, datter voor den oorloge, ende alleer zy van den Gelderschen overvallen waeren, zoe plagen zy huere portie in de beden

ende ommeslagen te gaderen by de ponden, ende hadden omtrent 5000 ponden, ende dieghene die 500 Rh. gl. rijck was eens, die stont up 100 £, ende voorts naer advenant, ende daer stonter veel up 28 pont, die om broot gingen, ende en hebben nu niet gehouden boven 2500 pondt, tpondt gereeckent als voeren, ende mits desen inbreeck zijn huer pondinghen wel de helft geargert.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem onderhouden mit visschen, dijcken ende dammen, matten te maicken ende een weynich koyen te houden.

Seggen, dat zy in den ban van Muyden hebben omtrent 875 mergen, daerof hemluyden toebehoert omtrent een 3[e] deel, daerinne begrepen zijn 150 merghen, die de kercken ende den heyligen geest toebehoeren, die met hemluyden en gelden noch en geven, ende dandere twee deelen behoeren thuys te Naerden, tAmsterdam ende elders. Ende bruyckens omtrent 200 mergen, ende tsurplus wert gebruyct by huere naebuyeren; ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, zy en gelden ende geven mit hemluyden. Ende daer zijn veel poorters van Amsterdam ende Naerden die aldaer lant bruycken ende weyen, die met heml. niet en gelden noch en geven. Ende de mergen lants van theste gelt 1 nobel, ende tander 1½ Rh. gl., ende daer isser van 10 of 12 st. te huyere, ende de penn. gelt 25 of 30 te coepe.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat wel 2000 roeden dijcx te houden hebben upte Zuyderzee, ende cost hem 5, 6 of 7 st. upte mergen tsjaers.

Seggen voorts, dat mits desen inbreck de driedeel van den dijck wel wechgeloepen es; ende hebben an de westzijde 7 waelen.

Ende daerenboven hebben zy 800 roeden dijcx upte Vecht te houden.

TPLATTE LANDT VAN WATERLANT.

DE STEDE VAN PURMEREYNDE.

Claes Symonszoon, burgermeester, oudt 48 jaeren, Jan de Wael, van den rijckdom gedeputeert, oudt 59 jaeren, geexamineert up tinhouden van der voors. instructie by hueren eede, seggen, ende eerst,

Up I[e] ar[le], dat zy hebben 210 haertsteden, daerof datter 30 zijn die met

hemluyden niet en gelden noch en geven: ende zijn 8 huysen vermeerdert de naeste 10 jaeren, daerinne dat wonen arme luyden, die gecommen zijn aldaer mitter wone uyt Vrieslant.

Up IIe arle heeft de pastoer overgesonden zijn cedulle, alsoe hy niet commen en mochte, daerinne dat hy stelt dat hy hadde te Paesschen 1250 communicanten binnen Purmereynde mit Neck, dat een dorp es dat daer te prochie behoert [1]), maer onder die 1250 communicanten en zijn niet boven 1000 communicanten die in offerande ende hoochtijt contribueren; maer of die gemeerdert ofte gemindert zijn en scrijft hy niet.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben up geenrehande goet.

Seggen voorts, dat zy jaerlicx schuldich zijn an losrenten 57 of 58 currente guldens, ter losse den penning de sommighe 17, 18 ende 20: ende zijn meest alle vercoft int oorloge van Utrecht, ende de penninghen aldaer in der oorloge besteet.

An eeuwige oude renten 8 currente guldens ende 1 gouden Engelschen nobel tsjaers.

An lijfrenten 108 current guldens tjaers, die zy vercoft hebben binnen de 20 jaeren herwaerts; ende noch binnen tsjaers hebben zy vercoft 16 of 17 currente guldens tsjaers, daerof zy de penningen daerof commende gegeven hebben in beden ende andere subventien.

Boven desen soe werdden zy alsnoch gemaent van den heere van Montfoert om 1100 Rh. gl., ende hierof staen zy noch in proces mitten heeren van Montfoirt.

Up IVe arle seggen, dat zy heurluyder beden ende subventien innen by eysselren: die 5 eysschen zijn 1 schotpont; ende hebben 280 eysschen, daerof de 50 arm zijn, ende zoe wye aldaer compt wonen, all huyert hy een bedde, die staet up een vierendeel van een eysch, al gaen zy om Goodswille. Ende zoe wye 1 schotpont heeft, die estimeren zy rijck 300 gouden guldens eens: ende vernyeuwen heurluyder eysschen alle 7 jaeren, ende hebben die binnen 4 jaeren lest vernyeuwet, ende haer eysschen doen ende daer te voeren bleven genouch up een, ende en scheelt geen 10 eysschen, ende verponden ende vereysschen gelijck die

[1]) Zie hierv. bl. 71.

van Waterlant; ende die van Waterlant zijn heur eysschen zoe groot als de huere zijn.

Upten 15en dach in Januario 1514 secundum cursum curie Holl. soe hebben wy, Florys van Wijngaerden ende Vincent Cornelyssen, anderwerf by eede gehoert Claes Symonss. voirs., Jan Pieterss., oudt 36 jaeren, beyde burgermeesters, ende Symon Pieterssen, oudt 28 jaeren, scepen binnen Purmereynde, die seggen dat huere ponden, die zy angebracht hebben, van gelijcker waerde ende estimatie zijn als de ponden van Purmerlant ende andere dorpen in Waterlant, ende elck van huere ponden, die zy angebracht hebben, zijn gerekent voor 1000 Rh. gl. current; ende dat zy alhier van 300 gouden guldens geseyt hebben, dat is omdat die andere dorpen huere pondinge niet hoiger angebracht en hadden: ende huerluyder pondinge, ende deghene van Waterlant die hebben altijt even hoige gestaen: ende in den pondingen begrepen zy huere huysinge wel de helft dierder dan die huysen in Waterlant gerekent werden: ende in deselve pondingen zijn oick begrepen ende getaxeert alle huere goeden, als koeyen, huysraet, cuper ende coipmanscip, mar niet nae de neeringe ofte bruyckwaer.

Up Ve are seggen, dat zy hem generen mit visschen ende mit scepe te stueren, mitter zee te reeden an harinckbuyssen ende coopvaerders te vaeren om een loon: ende hebben 3 coopvaerders ende 6 buyssen, die zy stueren, daerof de tweedeelen van den coopvaerders behoeren tot Amsterdam, ende van den buyssen behoert deen helft tot Delft. Oock mede generen zy hem mit palinck te vangen ende die te brengen in Engelant; ende huyeren de visscherien van mijnen genadighen heere ende andere heeren.

Seggen voorts dat zy hebben omtrent 400 deymden lants: ende maicken die 3 deymden 2 mergen lants; ende hierof behoort een clooster, dat zy hebben binnen Purmereynde van vrouwen van der 3der oorde, 60 deymden, die zy self gebruycken; de oude kercke tot Amsterdam 28 of 30 mergen; ende 10 deymden die hoiren tot Moniekedam ende andere vreemde luyden; ende tsurplus van den lande behoert binnen Purmereynde.

Van den voors. 400 deymden wort gebruyet by die van Cadijck meer dan 50 deymden, ende tsurplus wort gebruyet tot Purmereynde.

Ende estimeren elck deym jaerlicx in huyere, deen deur tander, waerdich te zijne 28 st. ende in coope den penninck 20; ende seggen dat

hem binnen 15 jaeren ontvaeren zijn 15000 gl., die met hemluyden plagen te gelden ende contribueren, in Moniekedam, Amsterdam ende Haerlem.

Up VIe arle seggen, dat zy gemeen dijeken hebben mit die van Waterlant, ende dijeken all uyt eender hant, ende dijeken all self mitten lijve, ende zouden zy doen dijeken, zy zouden jaerliex zoeveel hebben in oncoste als tlant jaerliex gelden zoude.

PURMERLANT ENDE YLPENDAMME.

Meester Jacob, van Ylpendamme, viceeureyt tot Purmerlant ende Ylpendamme, oudt 29 jaer, Jacop Coppenszoon, burgermeester, oudt 53 jaer, Pieter Janszoon Bick, burgermr, oudt 62 jaer, ondersaten des graven van Egmonts, seggen by eede ende mit protestatie dat zy vrij zijn onder den voors. grave, ende commen tot obedientie van mijnen genadighen vorsten ende by scriven van den grave van Egmondt, die hem tselve bevolen ende gescreven heeft,

Up Ie arle, dat in Purmerlant zijn omtrent 100 haertsteden ende tYlpendamme zijn omtrent 60 haertsteden, daerof de 25 zoe arm zijn, dat zy niet en hebben of te leven: ende zijn dese naeste 10 jaeren genouch in eenen state gebleven.

Up IIe arle seyt de voors. viceeureyt, dat in Purmerlant zijn omtrent 450 communicanten ende in Ylpendamme 200 communicanten: ende zijn de naeste 10 jaeren in eenen state gebleven.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven voor geenrehande goet.

Seggen, dat de beyde dorpen, die in als tsamen staen, belast zijn mit 13 currente gulden tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, ende 287 currente gulden tsjaers lijfrenten tot 1 lijf, ende sommige tot 2 lijven: ende zijn meestall vercoft over 20 jaeren, uytgesondert de 13 gl. tsjaers zijn vercoft bet dan 1 jaer geleden: ende de penningen daerof gecommen zijn gegeven tot onderhoudenisse van den dijeken, in bede ende subventien van den grave van Egmonde, omme bossen te coopen

ende scepen van oorloge ter zee uyt te maicken tegen den Gelderschen.

Up IVe arle seggen, dat zy huerluyder beden ende ommeslagen innen ende gaderen by kerven, ende hebben 48 kerven, ende zoe wye rijck es 300 gouden gulden die heeft een kerf, ende zoe naer advenant; ende verkerven alle 7 jaer eens of tweewerven, ende es omtrent 4 jaeren geleden dat zy lestwerven verkerfden, ende zijn de kerven doe ende nu genouch alleens.

Up Ve arle seggen, dat zy hem meest generen mit de zeevaert, oost ende west te vaeren, ende oock mitten buyssen ten harinck, ende vaeren om een huyere, mit ael te vangen ende ander visch binnen slants, ende hebben omtrent 2 buyssen die aldaer thuys behoeren.

Sy hebben omtrent 1200 mergen lants, daerof de 400 buyten behoeren, ende zijnder wel 400 mergen die den jaerlicxen oncost niet waerdich en zijn; ende die ander 400 mergen die behoeren hemluyden eygen toe.

Van desen 1200 mergen werdden by den ommegeseten buyeren in anderen dorpen wonachtich, ende oock by die van Purmereynde 400 mergen gebruyct, ende tsurplus wert by hemluyden gebruyct. Ende de mergen van dit goede lant gelt jaerlicx, deen deur tandere, in huyere 20 st., ende in coope estimeren de mergen up 25 currente guldens, oock deen deur tandere.

Up VIe arle seggen, dat zy zwaerlicken belast zijn mitten watere, ende hebben groote meeren an elcke zijde van heurluyder landen leggende, ende slaen die meeren dat lant zeer of, ende alst yet waeyt, zoe wordt dat water van den meere up tlant geporst; ende hebben wel te houden 60 roeden caeldijcx tot Udam, daar zy up 1 jaer wel 700 gl. te coste gehadt hebben; by Monickedam omtrent 25 roeden caeldijcx, ende noch die oude zeeburch 1 mijle lanck, ende upten hoogen zeedijck omtrent 100 roeden, die oock bijna cael es; up Knollendam 20 roeden. Boven desen zoe moeten zy noch houden den heerweeh, soedat die oncosten van desen jaerlicx loopen, teen jaer meer, tander min, by staende dijcken 10 st. upte mergen, als men alle de wercken besteden zoude.

LANTSMAER.

Heer Roedolf Willemszoon, pastoer, oudt 60 jaer, Jacob Pieterszoon, burgerm[r], oudt 40 jaer, Dirrick Pieterszoon, oudt 32 jaer, scepen, ende Pauwels Floriszoon, oudt 58 jaer, kerckmeester van Lantsmaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I[e] ar[le] seggen, dat binnen denselven dorpe zijn 100 haertsteden, daerof datter 20 zijn die van den heylighen geest leven moeten: ende zijn de naeste 10 jaeren zeer in eenen state gebleven.

Up II[e] ar[le] seyt de pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten.

Up III[e] ar[le] seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn belast mit renten, te weten, 82 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 20, oude renten, vercoft dat zy geen memorien daervan en hebben; ende die penninghen daervan gecommen, zoe zy meenen, zijn mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden van den dorpe mede betaelt.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen ommeslaen upte schotponden, doende elck pondt 300 Rh. gl.: ende hebben in als 33 schotponden: ende es omtrent 7 of 8 jaeren geleden dat zy lest verpoenden, ende verponden zoe diewils als 7 mannen commen die dat begeren: ende hadden, zoe zy onthouden hebben, over 10 jaeren omtrent 34 of 35 schotponden.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen ter zee, oest ende west vaerende, eenige om coopmanscepe ende anderen om buyere, ende sommige ten harinck: ende dat haeren bar groot es omtrent 550 mat, elck mat doende 4 hont, daervan dat wel 200 mat lants es dat driflant es, dat men geven soude voor de ongelden, ende gelt toe: ende van tsurplus behoort binnen den dorpe eygen thuys omtrent 250 mat, ende dander 100 mat behoeren andere diversche waerlicke persoonen, uytgesondert 10 of 12 deym, die de geestelicheyt daerinne heeft, die zy niet en weten te verclaeren. All welck lant binnen den voors. dorpe gebruyct wert,

sonder dat by de geestelicheyt oft yemant anders daer yet gebruyct wert; ende estimeren een mat lants daer waerdich te wesen in coep 25 Rh. gl., ende in huyere 25 st.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy belast zijn up elcke mergen te onderhouden $1\frac{1}{2}$ roede zeedijcx, twelck wel beloopt upte mergen deur gemeen jaeren 6 st.

ZUYDERWOUDE.

IJsbrant Pieterszoon, oudt 53 jaer, schout, Jan Bardes, oudt 70 jaer, scepen, Jan Claesz., oudt 50 jaer, Jan IJsbrantszoon, oudt 58 jaer, Claes Monezoon, oudt 50 jaer, schotvangers, Jan Willemszoon, oudt 55 jaer ende Jan Thymanszoon, oudt 43 jaer, buyeren van Zuyderwoude, gehoert tAmsterdam 29[en] in Septembri voors., seggen by eede, eerst,

Up I[e] ar[le], dat zy hebben 153 huysen, daerof datter 38 arm zijn, die met hemluyden weynich geven, ende staen upten dijck, die zoe langes zoe meer minderen, omme dat huere rijckdom dagelijcx zoe langes zoe meer vertrecken.

Up II[e] ar[le] seggen, dat zy hebben omtrent 400 communicanten; wy vraechden hem nae den pastoer, die zy seyden gereyst te wesen naer Brabant.

Up III[e] ar[le] seggen, dat zy geen exchijsen en hebben up eenigerhande goeden.

Ende en hebben geen renten upt dorp vercoft, maer hebben int particulier elcx voor hem selven vercoft, omme te vervallen huerluyder portie in tguendt dat zy te gelden hebben gehadt.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat de zeven dorpen in Waterlant, als Purmerlant, Lantsmaer, Zuyderwoude, Zonderdorp, Scellincwoude, Brouck ende Ransdorp, die omtrent 60 jaeren geleden lest verponden, hoewel zy nae heure privilegien schuldich waeren alle 7 jaeren te verponden: by welck verpondinge over 60 jaeren deselve 7 dorpen in als hadden 252 ponden,

elcke pondt doende 12 onsen of kerven, ende elcke onse of kerf was gestelt ende geestimeert up 200 enckele gulden: in welcke 252 ponden Purmerlant staet up $48\frac{1}{2}$ pont ende $3\frac{1}{4}$ onsse, Raerop up $54\frac{1}{2}$ pont $2\frac{1}{4}$ onsse, Lantsmaer 40 pont $1\frac{1}{4}$ onsse, Zonderdorp $31\frac{1}{4}$ £, Broeck 23 £ $4\frac{1}{2}$ ons, Seellinewoude 14 pondt ende Zuyderwoude staet up $39\frac{1}{2}$ pont: daernae zy mitten anderen dorpen in allen contribucien gelden ende geven moeten: ende overmits dat zy zeer verarmt ende vergaen zijn geweest, zoe hebben zy diewils begeert an den anderen dorpen, navolgende huere privilegien, de ponden te verneyuwen, daertoe zy niet en hebben willen verstaen. Nietmin zy verponden onderlinge alle 7 jaeren eens, ende is nu int 3de jaer dat zy lest verponden, ende hebben in als 350 onssen, elcke onse doende 200 Rh. gl. current, daerinne gereeckent zijn huerluyder huysen, landen, koyen, bedden, bedtsteeden ende all dat zy in der werelt hebben.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee, oost ende west om huyere: ende daer vaeren 6 coopvaerders af, daer der hem maer 1 of toe en behoort, ende dandere behoeren thuys te Amsterdam ende elders, ende hebben 3 cogge ende 3 waterscepen die aldaer thuys behoeren: ende omtrent 8 of 10 jaeren herwaerts voor de oorloge hadden zy 18 groote seepen, 10 coggescepen ende 22 waterscepen.

Seggen voorts, dat zy hem generen mit koyen te houden, ende dat zy hebben leggen in Zuyderwoude omtrent 918 mergen lants, daerof de 410 mergen hemluyden toebehoeren: ende elcken margen mach waerdich wesen, deen meer ende dander min, 50 Rh. gl. deurgaens, ende te huyere 2 currente guldens: ende zy hebben leggen in den ban van Raederdorp 9 mergen, dat all tlandt es dat zy buyten den dorpe hebben, ende de reste behoert thuys te Broeck, Monickedamme, Amsterdam, Randerdorp ende elders, daer zy mede up geschiltaelt zijn geweest. Ende hebben noch 47 mergen lants, liggende buyten den zeedijck, geheeten die uyterdijck, daer wel 105 roeden caedijcx toe es, daerof de mergen, deen deur tandere, waerdich mach wesen 40 Rh. gl., ende te huyere $2\frac{1}{2}$ Rh. gl.

Ende en hebben geen cloosters of poerters van steden, die aldaer lant gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy totten voors. lande te houden hebben 16 voet zeedijcx van den mergen, dat hem wel cost tsjaers 4 st. van den

mergen, ende daerenboven hebben zy 260 roeden caeldijcx, daer zy huer lant omme verdelven moeten omme denselven dijck te houden, ende noch een zwaere sluys upten zeedijck, die zij oock onderhouden moeten.

ZONDERDORP.

Claes Symonszoon, oudt 45 jaer, Hildebrant Mijssen, oudt 46 jaer, Claes Janszoon, oudt 31 jaer, scepene, Jan Dircxzoon, oudt 52 jaer, Jacob Janszoon, oudt 52 jaer, ende Claes Reyerszoon, oudt 44 jaeren, schotvangers van Zonderdorp, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up Ie ar^le^ seggen, dat zy hebben 75 haertsteden, daerof datter wel 20 es, die van den heyligen geest leven; ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen state.

Up IIe ar^le^ seggen, dat zy niet en weten hoeveel communicanten dat zy hebben.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geenrehande exchijs en geven, maer zijn belast mit renten, te weten mit 14 Rh. gl. tjaers lossrenten, ter losse den penninck 20, vercoft int oorloge van Woerden, ende mitte penningen daervan gecommen, hebben zy betaelt de ruyterpenningen ende andere lasten van den dorpe.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ommeslagen gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 300 Rh. gl., ende hebben in als 31½ schotponden, ende es omtrent 4 of 5 jaeren geleden dat zy lest verponden, ende verponden zoe diewils als daer 7 mannen commen clachtich dat zy te hooch staen.

Up Ve ar^le^ seggen, dat zy hem generen ter zee, vaerende oest en west, ende sommige doen coopmanscip, ende andere vaeren om huyere, ende hebben in hueren ban leggen, hem toebehoerende, 370 deymdt lants, maickende de 3 deymbd 2 mergen, ende beloopt 250 morgen; ende daer

enboven heeft de pastoer ende geestelicheyt binnen den dorpe 50 mergen; ende tsurplus van den lande dat in hueren ban meer leyt, daerof zy van de grootheyt geen specificatie en weten te doene, zoe men in hueren ban geen ongelden en gadert upte deym ofte mergen of upte grootheyt van tlant, tselve behoert diversche geestelicke ende waerlicke persoonen ende poorteren buyten hueren ban geseten: ende wort all dit lant, alsoe wel hem eygen toebehoerende als andere, gebruyct binnen den voors. dorpe. Ende es een deym lants, deen deur tandere, geestimeert waerdich te wesen omtrent 28 of 29 Rh. gl. in coope, ende te huyere 30 st.

Up VIe ar^le seggen, dat zy hebben tot 17 steden in Waterlant dijck te houden, leggende onder de schouwe van den heere, ende es veel caeldijcx, die men bepalen moet; ende beloopt onder goet ende quaet, up elck deym 18 voet, ende es den dijck nu zoe quaet, dat, zoe wanneer zy 1 stuver plagen te geven, moeten daer nu 2 geven, ende bedraecht by gemeen jaeren, by staende dijcken, up elcke voet 2 st.

SCELLINCKWOUDE.

Meester Jan Corneliszoon, oudt 30 jaer, pastoer, Jan Claeszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Janszoon, oudt 53 jaer Roel Jacobszoon, oudt 43 jaer, scepenen, ende Lambert Claeszoon, oudt 42 jaer, schotgaerder van Scellinckwoude, gevraecht up tinhouden van der voors instructie, seggen by eede, upten 29^n in Septembri, tguent dat hiernaer volcht, eerst.

Up I^e ar^le, dat zy hebben omtrent 103 of 104 haertsteden: ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen staet.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, dat daer omtrent 325 communicanten zijn.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, noch en es tvoors. dorp niet belast mit eenigen renten.

Up IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden gaderen upte schotponden ofte kerven, doende de 12 ker-

ven 1 schotpondt, doende elcke kerf 50 gl., ende hebben in als 14 scotponden, ende doende elcke schotpondt naer advenant 600 Rh. gl.; ende es geleden omtrent 8 of 10 jaeren dat zy lest verponden, ende verponden zoe diewils als daer clachten commen, ende van noode es, ende zijn huer schotponden de naeste 10 of 12 jaeren meest in eenen staet gebleven.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen ter zee te reen, oest ende west, daer zy meenen prouffijt te doene, ende hebben in haer dorp 6 scippers, die men heet stuyrluyden; eenige reeden haer deelen, ende andere vaeren om huyere. Ende hebben in huren ban omtrent 234 mergens, ende behoert meest all binnen den dorpe eyghen thuys, uytgesondert 5 of 6 mergen, die ander luyden toebehoeren. Ende wort all tvoors. lant binnen der voors. dorpe gebruyct; ende es wel van tvoors. lant omtrent 167 mergens, daer niet van en compt, noch huer ongelden niet waerdich en zijn, ende tsurplus es elcken merghen geestimeert waerdich te wesen, teen deur tandere, 45 Rh. gl. te coop, ende te huyere 45 st.

Upt VIe ar^le seggen, dat tvoors. costbaer lant jaerlicx te gelden heeft in dijckaetge, sluysgelt ende andere ongelden, die men up tselve lant ommeslaet, deur gemeen jaeren up elck deymdt, omtrent 16 st.

BROUCK.

Heer Cornelis Janszoon, oudt 35 jaer, pastoer, Claes Heynezoon, oudt 42 jaer, schout, Jan Claeszoon, oudt 50 jaer, Jan Pieterszoon, oudt 43 jaer, Claes Claeszoon, oudt 27 jaer, burgerm^rs, Dirrick Claeszoon, oudt 62 jaer, Jacob Janszoon, oudt 63 jaer, ende Gerbrant Reymerszoon, oudt 32 jaer, scepenen van Brouck, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, ende eerst,

Up I^e ar^le, datter binnen denselven dorpe zijn 64 haertsteden, daerof datter 4 arm zijn, die niet en geven; ende zijn de naeste 10 jaeren zeer gebleven in eenen staet.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn omtrent 350 communicanten.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geenrehande exchijs en geven, ende en zijn niet belast mit eenige renten, dan mit sheeren schot ende bottinge.

Up IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen gaderen upte schotponden, doende elck schotpondt 300 Rh. gl., ende hebben in als 23 schotponden ende 1½ vierendeel van een scotpondt, ende hebben binnen tsjaers lest verpondt; ende zijn hemluyden bijnae tvierendeel van den rijckdom binnen 10 jaeren ontvaeren, ende evenwel zoe moeten deghene die zijn blijven wonen int dorp, dragen den last van de 23 schotponden 1½ vierendeel.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mitte zeevaert, mit ter zee te reeden, coopvaert te vaeren om een huyere, mit oock ten harinck te vaeren, ende andere zeeneringhe. Ende hebben in hueren ban, die van den dorpe eyghen toebehoerende, omtrent 300 deymdt lants, twelck beloipt 200 mergen, daerof de 2^e deele zijn goet lant, ende tderden deel quaet verloren lant; ende tsurplus van den lande daerof zy niet en weten de grootheyt, zoe zy geen ongelden by den mergentaelen en gaderen, tselve behoort geestelicke persoonen, poorteren van steden ende andere waerlicke luyden, maer wort nochtans all tsamen gebruyct binnen den voors. dorpe; ende es de deymdt aldaer geestimeert van tgoede lant waerdich te wesen 28 Rh. gl. in coope, ende 30 st. te huyere.

Up VIe ar^le seggen, dat zy up elcke deym jaerlicx verdijcken, by staende dijcken, teen jaer deur tandere, omtrent 8 st.

RAROP IN WATERLANT.

Claes Dircxzoon, schout, oudt 23 jaer, Jacob Luytgenszoon, oudt 40 jaer, Jan Claeszoon, oudt 50 jaer, seepenen, Dirrick Lou, oudt 47 jaer, ende Symon Jacobszoon, oudt 26 jaer, schotvangers, Roelof Buyck, oudt 51 jaer, buyrman van den voors. dorpe van Rarop, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, datter in als zijn 210 haertsteden, daervan de 50 arm zijn; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt heer Claes Jacobszoon, altarist van Barop, dat hy verstaen heeft van den pastoer aldaer, mits dat deselve pastoer van huys es, datter zijn 750 communicanten of daeromtrent; ende en weet niet hoe die gemeerdert ofte gemindert mogen wesen de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven up bier ofte eenigerhande goeden.

Ende als van renten, dat zy omtrent 11 Rh. gl. vercoft hebben, ter lossinge den penning 18, daerof thooftgelt bedraecht 200 Rh. gl., ende dit by tijden van teasenbroot; ende van outs 46 st. tsjaers den heeren van S^{t}. Jans te Haerlem.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie in beden ende ommeslagen gaderen by de schotponden, ende dat zy in als staen up 54½ ponden, 2¼ ons, de 7 dorpen in Waterlant gereeckent up 252 schotponden; welcke verpondinge alsoe gestaen heeft van alsoe lange tijdt als yemant van hemluyden gedencken mach; maer zy verponden onderlinge, ende dat alsoe diewils als 7 buyeren binnen sdorps dat begeren, ende hebben lest verpondt omtrent 3 jaeren geleden, ende hebben 9 ponden min, sulcx dat zy maer en hebben 46 ponden ende een derdendeel, elck pondt gereeckent 300 Rh. gl. current, ende hoeveel dat de ponden daden, doen alle dorpen lest verponden, en weten zy niet.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee om een huyere, oost ende west, ende vaeren van tselve dorp, onder groot ende cleyn, omtrent 16 scepen, daerof de scippers wonen int voors. dorp, maer de scepen behoeren in anderen vreemde steden ende plecken, dan die scippers die de scepen voeren hebben elcx een deel int scip, ende de anderen vaeren om huyere; ende hebben geenrehande neringe, daermede zy hem binnen slants moegen behelpen, dan alleen dat heur wijfs moegen houden een coyken of twee, ende hebben daertoe omtrent 1000 deymden lants, elck deymdt gereeckent voor 1 hont, dat maket de 3 deymden 2 mergen, ende hem en blijft maer van den 1000 deymden niet

meer goet lants dan omtrent 500 deymden, ende dat ander es all onlant, ende daerenboven vermindert huer lant alle jaere van binnen van den meeren; ende den zeedijck leyt rontomme up tdiep van der Zuyderzee. Ende van dit goet lant behoert in dit dorp omtrent 400 deymdt, ende dat andere goet lant behoert vreemde poorteren ende uythemsche luyden, ende en hebben geen geestelicke persoonen die daer lant hebben, dan alleene heurluyder pastoer, die heeft zoeveel lants, dat hy daerof maict omtrent 6 £ groten Vlaems tsjaers; ende es den mergen waerdich in coope omtrent 45 Rh. gl., ende in huyere 45 st. tsjaers.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat elck deymdt lants hout tot zijnen laste anderhalve roede zeedijcx, ende beloopt tonderhoudene, deen jaer min tander meer, tot laste van den lande, 10 st. up elck deymdt.

OOSTHUYSEN MIT EETERSEM.

Heer Jan Gael van Hoorn, pastoer van Oosthuysen, oudt 33 jaer, die deselve prochie bedient heeft als eygen pastoer omtrent 1 jaer, ende als vicepastoer 2½ jaeren, Pieter Janszoon, oudt 71 jaer, Pieter Janszoon, oudt 51 jaer, Pieter Symonszoon, oudt 27 jaer Jan Thimanszoon, omtrent 45 jaeren, Jan Pieterszoon, oudt 30 jaeren, burge^ms^ van Oosthuysen; Heer Claes Pieterszoon, oudt 33 jaeren, pastoer, ende heeft 4½ jaer pastoer geweest, ende Herman Janszoon, oudt omtrent 34 jaeren, burgerm^r^ van Eetersen, bevraecht tsamen up tinhouden van den voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Up I^e^ ar^le^, te wetene de voorn. pastoer ende burgerm^rs^ van Oosthuysen, dat in heurluyder dorp zijn 70 huysen.

Ende die van Eetersen seggen, dat in heurluyder dorp zijn 38 huysen; ende en zijn in deen dorpe noch in dander niet gemindert noch gemeerdert dese naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^le^ seyt te weten de pastoer van Oosthuysen, datter zijn in zijn prochie omtrent 300 communicanten.

Ende de pastoer van Eetersen seyt, datter onder zijn cure zijn omtrent 100 communicanten.

Up IIIe ar^le seggen tsamen, dat in heurluyder dorpen geen excijsen en zijn, ende dat zy tsamen belast zijn in 40 gouden croenen eeuwelicke renten, dieme jaerlicx ommeslact onder de gemeente, gelijck als men des princen penninghen doet; ende behoert deen helft van der voorn. rente toe de vrouwe van Zevenbergen, ende dander helft Floris Janszoon, wonende tAmsterdam; ende es deselve rente van ouwen haercommen van thuys van Heemstede.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichs heeren penninghen gaderen onder malcanderen upte scotponden, ende elck schotpont es groot 350 gl.; ende staen tsamen, alzoe zy een schoutambacht zijn, up 75 schotponden, daerof die van Oosthuysen staen up 63 ℒ, ende die van Eetersem up 12 ℒ; ende es geleden 3 jaeren dat zy onder malcanderen verpondt hebben gehadt.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem gemeenlick generen mit uytvaeren ter zee om huyere, ende des winters sommige van hemluyden die visschen ter zeyn om ijbuckinck; ende dat huerluyder beede dorpen groot zijn 800 mergen, zonder dat zy anders weten deen dorp van den anderen te onderscheyden, wanttet noyt gescheyden ofte ofgepaelt en es geweest, daerof toebehoert de pastoorie, outaers ende costerye van Oosthuysen 20 mergen, ende de pastorie van Eetersem 10 deymden, bedragende 7½ mergen; noch in Oosthuysen de reguliers tAmsterdam 5 deymden, facit 3¾ mergen; noch deselve reguliers 2 mergen, de reguliers buyten Hoorn 2 mergen, tclooster te Galileen by Monickedam in Eetersem 11 mergen. Ende in beyde de voorn. dorpen zijn noch diversche buytenluyden daer geerft, zoedat de voors. deposanten nae estimatie seggen, dat huerluyder buyren boven deen helft niet en behoert van den voorn. eygendom van den lande. Ende seggen voorts, dat zyluyden bruycken omtrent de 2^e deel van den voorn. lande, ende dat zy tselve lant in coope, deen deur tander, achten of rekenen up 25 Rh. gl., ende in huyere 1 gouden gl. van den mergen. Seggen voorts, dat alle de voorn. uytbuyeren ende geestelicke geerfde mit hem niet en gelden dan dijckgelt ende sluysgelt.

Up VIe ar^le seggen, tvoors. lant belast es van dijckaetge, zoe hooge zoe laech van 51 voeten upte mergen, ende noch zoe zijn zy belast van sluysgelt ende tHonsbosch, bedragende al tsamen, deen jaer deur tandere, 6 st. upten mergen.

MARCKEN.

Dns. Nicolaus Jacobi, pastoer, oudt 39 jaer, Dirrick Nannezoon, schout, oudt 60 jaer, Dirrick Gerritszoon, burgemr oudt omtrent 42 jaeren, Jan Claeszoon, scepen, oudt 53 jaer, Aelbert Reynouts, oudt 57 jaer of daeromtrent, buyrman van Marcken, seggen by hueren eede eerst,

Up Ie arle, datter zijn omtrent 75 haertsteden, ende dat zy omtrent 5 of 6 gemeerdert zijn binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 320 communicanten, luttel min of meer.

Up IIIe arle, datter gheen exchijsen en zijn, noch dat zy gheene renten schuldich en zijn.

Up IVe arle seggen, dat zy gewoenlick zijn de bede te gaderen by onchen, ende staet elcke onche up 200 ℒ Hollants goets; ende seggen voorts, dat zy in heurluyder dorp hebben 70 der voors. onsen.

Up Ve arle seggen, dat de gemeene neringe van heurluyder dorp es visschen, van ael te vangen, ijbuckinck ende diergelijck, ende oock zoe vaeren veel van hemluyden ten harinck ende coopvaert om huyere, maer en hebben noch scipper, noch stuyrman.

Seggen voorts, dat heurluyder dorp es een cleyn eylandt, leggende rontsomme in de zee, ende es groot omtrent 300 deymdt, facit 200 mergen, daerof de pastorie toebehoert 5½ mergen of daeromtrent, ende dandere deel behoort noch uytbuyeren van diverschen steden ende dorpen, zoedat naer estimatie maer deen helft behoort den binnenbuyeren: maer het geheele landt wert gebruyet by den inwonende van den voorn. dorpe, ende mach het morgen, tgoet mitten quaden gereeckent, waerdich wesen in coope 40 Phls. gl., ende in huyere omtrent 3 gl. tmargen: ende de uytbuyeren en gelden mit hemluyden niet dan alleene dijckgelt.

Up VIe arle seggen, dat zy zwaerlicken belast zijn mit dijckgelt, alsoe tvoorn. landeken rontsomme in der zee leyt, ende hebben te onderhou-

den 13 sluysen van 8 plancken, ende verdijcken by gemeene jaeren mit sluysgelt ende anders, dat zy up tgemeen lant ommeslaan, omtrent 300 guldens, twelck bedraecht upte mergen 3 st.

Seggen voorts, dat zy grootelic beschadicht zijn geweest van den Gelderschen, soedat zy becosticht hebben in gevangenen van 32 mannen, wel 3600 gl.

Ende omme deselve oorloge hadden veel van hemluyden heur goet gevlucht binnen Monickedamme, daert all verbrant es geweest, dwelck de voorn. deposanten wel 1000 gulden achten ende meer.

—

AMSTERLANT.

DIEMEN.

Upten 29en in Septembri voors., hebben wy gehoert tAmsterdam meester Jan Allaertszoon, pastoer van Diemen, Cornelis Willemszoon, oudt 58 jaer, Gerrit Pelgrimszoon, oudt 55 jaer, scepenen, Gerrit Willemszoon, oudt 57 jaer, Allaert Willemszoon, oudt 50 jaer, Melis Jacobszoon, 37 jaer oudt, ende Dirrick Claeszoon, oudt 44 jaer, scotvangers van denselve dorpe, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen,

Up Ie arle, datter voor den innemen van Weesp waeren omtrent 103 huysen, die by der oorloge van Gelre verbrant zijn geweest tot twe reysen, datter niet en bleven boven 18 huysen, ende daer isser nu, onder arm ende rijck, cleyn ende groot, die weder upgetymmert zijn, in als omtrent 90 huysen.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter omtrent 350 communicanten zijn, daert up gebleven es de naeste 20 jaeren, dat hy de kercke bewaert heeft, zoe als vicecureyt, als pastoer.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exeijsen en geven van eenige goeden; maer zijn schuldich an jaerlicxe renten, die zy up tdorp van Diemen vercoft hebben, 130 Phl. gl., daerof de 15½ currente guldens zijn lijfrenten, ende tandere zijn all losrenten, ter losse tmeestedeel den

penninck 18 ende tander 16, ende zijn al vercoft zedert dat de leste verpondinge gedaen was int jaer 1494.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in allen beden ende ommeslagen vinden by de kerven, die zy alle 4, 5 of 6 jaeren vernyeuwen, ende is nu dat 3e jaer dat zy lest vernyeuwden: ende hebben in als 25 kerven, elcke kerf doende 500 Rh. gl. current; ende als zy weder verkerven sullen, zoe en sullen zy geen 20 kerven mogen uytbrengen; ende als zy lest verpondt waeren int voors. jaer 94, zoe hadden zy wel 75 kerven, daernae zy alsdoen getaxeert waeren, ende zedert tot noch toe hebben moeten betailen, nietjegenstaende dat zy van den tweedeelen verarmt zijn.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden, mit visschen ende vogelen, dijcken ende mitten waghen te rijden.

Item, dat zy in als hebben 64 hoeven, 18 merghen voor een houve, facit 1152 mergen; daerup zy van allen tijden gestaen hebben, nietjegenstaende dat die by de meeren zeer gesleten ende vergaen zijn, ende alle dage meer vergaen, zoe by verdelvinge alss gaten in den dijck breecken, als andersints, daerof tvierendeel niet waerdich en es, overmits de zwaere dijckaetge daertoe staende, ende van tandere en zoude de beste mergen niet gelden 33 of 35 guldens te coope, ende tandere 18 of 20 gl., ende te huyere 25 of 30 st. van theste: ende tandere geeft men wel om den dijck te maicken. Ende daer en zijn geen poorters of geestelicke persoonen, die aldaer lant selver gebruycken, maer verhuyerent.

Upt VIe arle seggen, dat zy upten gront van Diemen hebben 2400 roeden dijcx ofte zeeburchs, die zeer lastich zijn te houden, daervan dat tlant onder tdorp van Diemen te houden heeft de 1550 roeden, ende dat 9e deel van den anderen 750 roen, die hem wel costen zoude, indien zy die jaerlicx souden moeten besteden, te wetene de voors. 1550 roen, sonder dat ander 9e deel van der reste daerinne te begripen, wel 1500 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat zy alsoe zeer verarmt zijn by den inbrexem van den dijcken, dier geweest zijn in den jaere 8 en 9, als by der oorloge, daer zy geheel by verbrant ende gepilliert wordden.

Ende hebben in dit jegenwoerdige jaer wel te coste gehat int verleggen van eene nyeuwe sluyse, by den gemeenen lande geleyt, voor heur-

luyder deel, 200 Rh. gl., omme welcke lasten wille veel van den rijcxsten vertoghen zijn in andere plaetsen; ende indien zy niet gestelt en werdden nae de gelegentheyt van hueren goeden, zy zijn gescepen tge heele dorp te verliesen.

AMSTERVEEN.

Heer Bouwen Janszoon, oudt 40 jaer, pastoer, Pieter Claeszoon, oudt 60 jaer, Jan Mathijszoon, oudt 54 jaer, Roelof Dircxzoon, oudt 48 jaer, scepenen, Claes Taticxzoon, oudt 50 jaer, waersman van Amsterveen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, upten lesten in Septembri voors., seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht.

Up I[e] ar[le] seggen, datter 100 haertsteden zijn, daerof 7 of 8 zijn bewoent van arme luyden, die den heer niet en mogen dienen, ende noch daerenboven zijnder 10 of 12 boykens ende huttekens, daer aelmisluyden inne wonen; ende binnen 10 jaeren zijn de haertsteden wel gemindert 25, overmits de armoede ende waterjaeren, ende oock brant van vijanden dier geweest es.

Up II[e] ar[le] seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 500 communicanten, onder jonck ende oudt.

Up III[e] ar[le] seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn belast mit renten, te weten van 97½ Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 14, 15, 16, vercoft meest int oorloge van Woerden; ende tleste dat zy daervan vercoften es geleden omtrent 6 of 7 jaeren, ende was 19 Rh. gl. tsjaers; noch mit 62 Rh. gl. 7 st. tsjaers lijfrenten, vercoft eensdeels in de oorloge van Montfoirt, ende daernae in de oorloge van Gelre; ende de penningen daervan gecommen zijn geemploijeert geweest in de betalinge van de ruyterpenningen, mijns genadichs heeren beden ende andere lasten van den dorpe.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere lasten van den dorpe gaderen by de onsschen, doende elcke onsse 200 Rh. gl., ende hebben in als 26½ onschen, ende hebben lest verpondt

int jaer 1510, ende verponden alle 6 of 7 jaeren eens, ende dat b
6 of 7 gezwoerens van den dorpe. Ende als zy lest verponden hadde
zy omtrent 45 oneen, ende zijn zoe vermindert, overmits dat die va
Amsterdam aen hem treeken de buyrten tusschen tblockhuys ende d
zieeken van Amsterdam, genoempt St Anthuenisbuyrte, die altijdt plege
te gelden mit die van Amsterveen, ende stonden up 6 oneen, ende d
andere overmits haer armoede.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit turf te delven ende wey
nich koijen te houden; ende den ban van den dorpe es groot 20 hoever
elcke hoeve gereeckent voor 110 mergen, facit 2200 mergen, daerof d
helft, te wetene van der vrijheyt van Amsterdam tot de kercke van Am
sterveen, behoort all tsamen cloosteren ende poorteren van Amsterdam
ende andere steden, uytgesondert 100 mergen, die de inwoners van de
dorpe daerinne hebben; ende van de andere helft, te wetene van d
kercke tot dat sticht van Uytrecht, toebehoert all tsamen eygen binne
den dorpe thuys, uytgesondert 8 haertsteden, daertoe behoert omtre
100 mergen lants, die andere waerlicke persoonen toebehoeren; end
de voors. deposanten en weten niet te verclaeren, hoeveel lants dat d
geestelicheyt int particulier daer toebehoert, maer estimeren dat de gees
telicheyt daer int generael mogen hebben tsamen omtrent 8 hoeven lants
ende de poorteryen ende andere buytenbuyeren omtrent 6 hoeven, zon
der te weten te verclaeren wye die hebben; van alle welck voors. lant d
cloosters van Amsterdam mit de regulieren bruycken omtrent 6 hoeve
lants, gelegen tusschen de vrijheyt van Amsterdam ende de kercke va
Amsterveen, dat die van Amsterveen meestall plagen te gebruycken
ende by de poorterie van Amsterdam wert gebruyct omtrent 4 houven
welcke poorterie ende cloosteren met die van Amsterveen niet en con
tribueren; ende tsurplus wert binnen den dorpe gebruyct; ende estime
ren een mergen lants waerdich te wesen tusschen de vrijheyt van Am
sterdam ende de kercke van Amsterveen in coope 5 of 6 Rh. gl., end
in huyere 5 of 6 st., ende tusschen de kercke ende tsticht in coope om
trent 2 Rh. gl., ende te huyere 2 st.

Up VIe ar^le seggen, dat zy jaerliex te gelden hebben van dijkaetge
sluysgelt ende diergelijcke ongelden, up elcke mergen, deur gemeen
jaeren, 3½ groten Vlaems, daerinne dat gelden alle deghene die dae
inne gelant zijn.

OUDERKERCK MIT DOENENDRECHT ENDE WAVERENVEEN.

Meester Jan Michielszoon, vicecureyt, oudt 29 jaer, Ot Janszoon, oudt 32 jaer, scepen, Bastaert Gijsbertss., waersman, oudt 43 jaer, Pieter Jacobszoon, oudt 44 jaer, Aelbert Heynesoon, oudt 64 jaer, Jacob Dirxzoon, oudt 35 jaer, ende Direk Direxzoon, oudt 70 jaer, buyeren ende inwonenden van Ouderkercke, seggen by eede, eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter zijn in Ouderkerck 70 haertsteden, daerof de [1]) arm zijn ende van der aelmisse leven; ende zijn binnen 10 jaeren gemindert wel 20 haertsteden, overmits dat zy tweemael van den Gelderschen verbrant zijn geweest.

Up IIe ar^le^ seyt de vicecureyt, datter, onder jong ende oudt, arm ende rijck, zijn 350 communicanten.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben. Seggen voorts, dat zy schuldich zijn an losrenten 96 Rh. gl. tsjaers, daerof de 40 Rh. gl. vercoft zijn int oorloge van Woerden, ende 45 Rh. gl. in dit leste oorloge van Gelre, ende 11 Rh. gl. over 5 jaeren; ende staen ter losse den penninck 14 ende 15, ende de 11 Rh. gl. ter losse den penninck 18; ende 58 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die vercoft zijn binnen 2 jaeren herwaerts; ende de penninghen daerof commende zijn besteet in huere portie van den ruyterpenninghen ende ommeslagen.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy gewoenlick zijn huere portie in allen beden ende ommeslagen te gaderen by de kerven, ende hebben in als 25 kerven, elcke kerf gereeckent tot 300 Rh. gl. current, ende kerven alle 7 of 8 jaeren eens; ende verkerfden omtrent 3 jaeren geleden, voor den lesten brant; welcke kerven zeer vermindert zijn, want zy int jaer 1507 wel hadden 48 kerven, dat toegecommen es by den brant, inbreecken van dijcken, en dat de rijckdom zoe langes zoe meer in de steden vertrect.

Zy hebben ons oock gethoent thouck daer zy uyt gaderen ende daer

---

[1]) Er is hier blijkbaar een woord uitgevallen „helft", of zoo iets.

huere rijckdom inne staet, aldaer men bevindt dat zy hebben 1375½ no
belen, elcke nobel doende 6 Rh. gl., dat wesen zoude 27½ kerven.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit koijen te houden, mit ar
beyden om dachuyeren, mit visschen ende vogelen. Item dat huer lan
leyt by ackeren, ende dat zy hebben 800 ackeren, ende elcke acker es
margen, daerof hemluyden toebehoort omtrent 200 mergen, ende tander
behoort tot goodshuysen ende borgeren tUtrecht ende an de cloostere
ende poorteren van Amsterdam, te weten Claes van Oestrum tUtrech
100 mergen, de heeren van Ste Marien tUtrecht 80 mergen, de jon
heere van Breederoede 88 mergen, ende tsurplus behoert tAmsterdam
de reguliers buyten Amsterdam ende elders.

Item de cloosteren tAmsterdam bruycken omtrent 100 mergen, die d
buyeren van Ouderkerck plagen te bruycken: desgelijcx bruycken d
poorteren van Amsterdam wat meer dan 100 mergen, die met hem ni
en gelden noch en geven: ende tander wert by hem gebruyct.

Item dit voors. lant gelt 10 st. tsjaers te huyere, ende 10 Rh. g
current te coope, teen deur tandere.

Up VIe arle seggen, dat zy moeten houden een sluys, ende hebbe
alsoe veel zeedijcx dat, by staende dijck, zoe bedraecht elcken merge
2½ groten, ende dat gelden die aldaer eygen lant hebben.

LOENEN.

Rijck van Donselen, oudt 35 jaer, schout, Aert Janszoon, sceper
oudt 39 jaer, ende Lambert Claeszoon, oudt 54 jaer, waertsman va
Loenen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen b
eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle, datter int kerspel van Loenen zijn 119 haertsteden, daer
de 4 zijn geestelick, 5 die om broot gaen, 57 die int Sticht zitten, 1
onder Lonresloot, 12 onder Loesdrecht ende mit Loesdrecht gelden.
die geseten zijn onder Mijnen, zoe datter maer 14 en blijft, die m
Loenen contribueren.

Up IIe arle seggen, datter int kerspel van Loenen zijn omtrent 500 communicanten, alzoe zy verstaen hebben van den ouden priesters, ende alzoe zy nu ter tijdt geen pastoer en hebben.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenerehande exchijsen en geven, maer zijn belast mit 8 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16; ende zijn vercoft int jaer 1509, als die dijcken innegebroecken waeren, omme die dijcken wederomme te maicken ende repareren.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende andere ongelden ommeslaen upte kerven, ende estimeren elcke kerf up 1 pondt groten, ende hebben omtrent 100 kerven, die de voors. 14 haertsteden betailen; ende verponden lest, als Weesp innegenomen was; ende eer dat Weesp innegenomen was, waeren zy wel de helft rijcker dan zy nu zijn, overmits dat zy by den innemen van Weesp gevangen, beroeft ende gepilliert zijn geweest van de Geldersche vijanden, ende hebben moeten verdingen zoe lange de oerloge van Gelre dueerde.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, koijen ende paerden te houden; ende dat tgerecht van Loenen groot es 500 mergen, die meestall toebehoeren Melis van Mijnen, Jacob van Mijnen, Aert van IJsendoern, Oelof van Rutenberch, Willem van Colster, Jan van Zwieten, Aris Willemszoon, Gerrit Janszoon, ende geestelicheyt 38 mergen, zoedat die van den dorpe niet meer en hebben hem eygen toebehoerende dan 1½ mergen.

Daervan gebruyct wort by die van den voors. dorpe 350 mergen, ende int Sticht, die met hemluyden niet en contribueren, 150 mergen; ende huyeren daer een mergen lants om 1½ Rh. gl., ende estimeren de penninck 20.

Up VIe arle seggen, dat zy jaerlicx hebben van dijckaetge ende andere gelijcke ongelden, upte mergen, deur gemeen jaeren, 6 st., die zy corten den eygen.

LOESDRECHT.

Heer Heindrick Gerritszoon, pastoer, oudt 50 jaeren, Adriaen Willemszoon, schout, oudt 36 jaer, Gerrit de Man, oudt 60 jaer, Adriaen

Willemszoon, oudt 50 jaeren, scepenen, ende Jan Wouterszoon, waerscip, oudt 60 jaeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle. dat zy hebben omtrent 100 haertsteden, daerof dat tderdendeel wel om goodswillen gaet: ende zijn de naeste 10 jaeren meest in eenen doen gebleven.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter omtrent 350 communicanten zijn.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben: ende zijn belast mit 3 £ groten Vlaems, die zy haelden in de Uytrechsche oorloge, ende noch 4½ £ groten Vlaems in de oorloge van Gelre, ende dit all om de dijcken mede te maicken ende onderhouden, zoe de luyden verstroyt waeren; ende zijn losrenten den penninck 16.

Up IVe arle seggen, dat als zy eenige beden of ommeslagen te betailen hebben, zoe nemen zy 7 mannen, die maicken eenen ommeslach naer den rijckdom van elcke persoon, ende dit zoe diewils alst gebuert, ende wanneer zy 100 Rh. gl. hebben te gelden, daerof zoude de rijcxste moeten geven 10 Rh. gl.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen dat een derdendeel mit spitten, delven ende mit hey om besemen te maicken, dat 2e derdendeel mit wolle te spinnen, dat 3e derdendeel mit lantelinge. Ende hebben in hueren ban omtrent 50 ackers, elcken acker groot wesende 5 mergen, ende hebben noch omtrent 100 mergen dat redelicke goet es, ende behoert all meest te Loesdrecht thuys: ende omtrent 3 ackers behoeren tUtrecht thuys, ende een vicarie van Vrelant heeft zoeveel lants dat jaerlicx gelt 5 £ groten: ende wort tvoors. lant all tsamen gebruyct binnen Loesdrecht: ende estimeren een acker lants waerdich zijnde in coope 100 Rh. gl., teen deur tandere, ende 5 Rh. gl. in huyere.

Up VIe arle seggen, dat zy jaerlicx ommeslaen omtrent 200 Rh. gl. up tlant tot reparatie van den dijcken, twelck zy nemen van den lande, naer waerde van dien, ende ten seggen van 7 goede mannen.

TEECOOP.

Claes Dircxzoon, oudt omtrent 60 jaer, Willem Gerritszoon, oudt 70 jaeren, Gerrit Janszoon, oudt 54 jaer, Jan Maertszoon, oudt 48 jaer, Gerrit Evertszoon, oudt omtrent 40 jaeren, ende Jan Baerntszoon, oudt omtrent 37 jaeren, seggen by eede, upte ar^{len} van der voors. instructie, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, dat zy hebben 14 haertsteden, groet ende cleyn; ende zijn tot tween gemeerdert in 10 jaeren.

Up IIe. ar^{le} seggen, dat zy behoeren te kercken te Camerijck, ende sitten rontomme int Sticht, ende wonen wel 2 mijlen van Mijnen, ende mogen uyt haer dorp omtrent 30 communicanten ter kerck gaen; ende zijn dit jaer wel 13 gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben, ende dat zy oock geen renten up haer dorp vercoft hebben, alsoe zy geen geloeve en hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gelden mit die van Loesdrecht, ende als die van Loesdrecht hemluyden senden wat zy geven moeten, zoe nemen zy 3 mannen, ende die slaen die somme over den inwonenden omme, ende als zy eenen ommeslach maicken van 20 Rh. gl., zoe geeft de rijcxste 4 Rh. gl., dats de 5^{e} penn., ende de rijcxste mach zijn goet waerdich zijn 300 Rh. gl. eens boven schult, ende zoe gelt elcx naer advenant, ende versetten zoe diewil als zy gemaent werdden.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen, mit hennep ende mitten handen spitten, delven ende diergelijcke.

Heurluyder ambocht es groot in morgentaile 450 mergen, daerof hem in eygen toebehoert omtrent 50 mergen, ende tander behoert veel tot Uytrecht ende in anderen plaetsen ende dorpen. De voors. 450 mergen wordden by hemluyden gebruyct, uytgesondert 18 mergen, die wordden gebruyct int Sticht, ende die en geven mit hemluyden niet.

Er zijn geen geestelicke luyden die met hemluyden eenich lant gebruycken.

Ende dit lant gelt de mergen deurgaens, deen deur tandere, jaerlicx 9 st., ende te coop de penningh 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben an cagelt ende dijckgelt, upten mergen, by staende dijcken, 5 groten of 4½ groten.

Zy seggen, dat zy gelden mit die van Mijnen, daer zy 2 mijlen of sitten, ende 4 mijlen van Loesdrecht, ende begeren daeromme dat zy up hem selven staen mochten.

MIJNEN.

Eewout Clemenszoon, schout, oudt 41 jaer, Gijsbrecht Jacopszoon, oudt 54 jaer, Jan Hubertszoon, oudt 53 jaer, Pieter Huygenzoon, oudt 49 jaer, Gijsbrecht Direxzoon, out 44 jaer, Claes Meliszoon, oudt 40 jaeren, ende Jan Anssenzoon, oudt 32 jaer, ende Willem Janszoon, oudt 28 jaer, alle buyrluyden in Mijnen, seggen by eede, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, dat zy in als hebben maer 10 haertsteden, daerof datter 1 es daer innewoent een arm man, die gesloten heeft gelegen in frenesye; ende zijn 2 haertsteden gemindert in 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, dat zy selver geen curen en hebben, ende behoeren onder die cure van Loenen, ende zy zijn omtrent 23 communicanten, daerof de 2 sieck ende arm zyn; ende zijn oock gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat sy geen exchijs en hebben, ende en hebben oock geen renten up haer dorp vercoft, want zy geen geloeve en hebben, maer hebben wel renten up haer lant gehaelt.

Up IVe ar^{le} seggen, als zyluyden eenige beden of ongelden innen sullen, zoe nemen zy een van den rijcxsten, een van den middelsten ende een van den armsten, ende die doen den ommeslach over hueren 8 huysen naer de grootheyt van der somme. Ende als zy 20 gl. hebben te gelden, zoe geeft de rijcxste 1 Rh. gl., dat es den 5^{en} penningh; ende over 10 jaeren gat de rijcxste den 10^{en} penningh; ende omme dat de

rijcke wech zijn gevaeren, zoe moet de rijcxste, die gebleven es, nu geven den 5[en] penninck an de ommeslagen; ende es de rijcxste rijck 200 Rh. gl. eens. Ende desen ommeslach maicken zy telcken als zy gemaent wordden.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, mit kennep, mit visschen, mit vogelen te vanghen, mit de grave. Zy hebben 350 mergen in hueren ban, daerof de 13½ mergen hemleyden eygen toebehoeren, ende dat andere behoert tot Utrecht ende in anderen plecken ende steden.

De voors. innewoenders gebruycken van de voors. 350 mergen 254 mergen, dander 96 mergen wordden gebruyct by denghenen die hem ontvaeren zijn in anderen plecken, ende nu met hemluyden niet en gelden noch en geven.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer lant gebruycken, want tlant te snoode es.

Ende gelt dat lant in hueren jaerlicx, teen jaer deur tandere, de mergen 14 st., ende in coope den penn. 20.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy hebben tot onderhoudenisse van den dijcken, sluysen ende andere ongelden, by staenden dijcken jaerlicx te gelden 4 ofte 5 st. van den mergen.

Dese deposanten gelden mit die van Teecoop, ende die van Teecoop geven 1 schilt tsjaers meer dan over jaer es geappoincteert, dat zy jaerlicx 4 Rh. gl. hemluyden te baten commen sullen; ende die van Mijnen begeren van Teecoop gescheyden te wesen.

GOYLANT.

MUYDERBERCH.

Meester Symon, pastoer van Muyderberch, oudt 28 jaeren, Vrederick Maertss., burgerm[r], oudt 27 jaeren, ende Claes Gerritszoon, oudt 56 jaeren, ende jonge Claes Gerritszoon, oudt 51 jaeren, schotgaerders ende scepenen van Muyderberch, seggen by eede, eerst,

Up Ie arle, dat zy hebben 34 haertsteden in als, daerof isser wel 10 die huer broot bidden; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 130 of 140 communicanten; ende zijn genouch in eenen doen geweest de naeste 5 jaeren dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven; ende zijn schuldich in als 24 £ 11 ß van 40 groten, te weten eeuwige renten 45 st., ende tandere es lijfrenten, daerof de 15 gl. vercoft zijn int oorloge van Utrecht, ende tandere omme de reparatie van den coer.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie gaderen by de kerven, ende hebben 13 kerven, ende rekenen 400 Rh. gl. current voor een kerf, ende verkerven alsoe diewils alst noodt es; ende de kerven verminderen ommedat deghene, die goet hebben, vertreecken in de stede mits dese oorloge.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit visschen ende vogelen, mitten wagen te rijden ende mit wat bouwerye. Ende hebben in als 50 mergen graeslants, daerof hemluyden toebehoert 40 mergen, ende tandere behoert buyten, daerof de mergen waerdich es 20 Rh. gl., teen deur tandere, ende te huyere 20 st.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, maer wel poorters van Naerden, die aldaer bruycken 8 of 9 mergen van den besten lande.

Ende hebben 100 seepel saet saylants, die maicken 25 mergen, die hemluyden oock toebehoeren, daerof de mergen waerdich es 40 Rh. gl., ende aengaende de huyere zy bruyckent selver.

Up VIe arle seggen, dat zy mede dijck te houden hebben, dat hem cost omtrent 5 groten upte mergen, inbreecken van dijcken niet gereeckent.

HUYSSEN.

Baert Gerritszoon, schout, oudt 44 jaer, Lambrecht Hermanszoon, oudt 45 jaer, scepen, ende Cornelis Gijsbrechtszoon, clerck in den dorpe

van Huyssen, oudt 57 jaer, gehoert ende geexamineert upte ar[len] voors., seggen by eede, eerst,

Up I[e] ar[le], dat binnen den voors. dorpe zijn 120 haartsteden, daerof datter 40 es die luttel of niet met hemluyden en geven, overmits heurluyder armoede; ende en zijn dese haertsteden binnen 10 jaeren niet gemeerdert of gemindert.

Up II[e] ar[le] seyt de voorn. Cornelis Gijsbrechtszoon, clerck, dat de pastoer, die oudt ende manck es, hem geseyt heeft dat int dorp voors. zijn omtrent 500 communicanten, die oock de naeste 10 jaeren genouch in eenen state gebleven zijn.

Up III[e] ar[le] seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben. Seggen voorts, dat zy schuldich zijn ende vercoft hebben an jaerlicxe losrenten, eerst 12 Phls. gl., vercoft tot Amersfoirt, den penninck 20 ter losse. Noch 19 currente gl. tsjaers, tot Amsterdamme, de penninck 17; tot Naerden 4 currente gl. tsjaers, den penninck ter losse 15, ende 11 £ 5 ß van 40 groten, ter losse den penninck 16.

Item noch boven dese losrenten es dat dorp jaerlicx bezwaert mit 170 ponden van 40 groten tpond lijfrenten, ende dat meest up 2 lijven.

Ende zijn de penninghen, hierof gecommen, gegaen ende besteet in de bede ende ommeslagen mijns g. h. ende ommeslagen van den lande in de oorloge van Gelre, ende oock in de oorloge van Montfoirt, ende in de brantscattingen die zy hebben moeten geven. Ende boven dat voors. es zijn de inwonenden belast, dat zy particulierlicken gehaelt hebben 3100 der voors. ponden eens.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat zy heurluyder bede ende ommeslagen innen by kerven, ende hebben omtrent 50 kerven, ende zoe wye 200 Phls. gl. eens rijck es, die setten zy up een kerf, ende daer es innegereeckent alle dat zy hebben, speck aen den balck ende thoy staende up haeren werf; ende de rijcxste heeft 2 kerven min een quartier, ende zoe naer advenant, ende verkerven alle jaeren of omme de 2, 3 of 4 jaeren eens; ende zijn haer kerven wel by de helft gemindert binnen 15 jaeren.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen mit lantneeringe, spitten ende delven, ende oock generen hem die mans ende wijfs mit wolle te spin-

nen ende te kaerden. Seggen voorts, dat Huyssen ende Huyssermaet, behalven Buyssem ende Buyssermaet ende Buysserandreeht, groot es 150 suamaet, ende gelt elcke suamaet jaerliex te huyeren, teen deur tandere, 2 Rh. gl., ende te coope den penninck 20; ende wordden alle de landen gebruyet by den inwoners van Huyssem zoe in eygen, zoe in huyere, ende hebben 52 suaem in eygen.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy mit de stat van Naerden ende andere dorpen van Goylant onderhouden moeten den dijck by Naerden, die zy mit heur selfs arbeyt, paerden ende wagens maicken.

LAREM.

Dns. Godefridus Heinrici, pastoer van Larem, Leen Claeszoon, burgerm^r^, oudt 48 jaer, Gijsbert Pieterszoon, oudt 70 jaeren, ende Thonis Thymanszoon, oudt 60 jaeren, scepenen van Larem, seggen by eede, eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter zijn in als 65 haertsteden, daerof datter wel 10 arm zijn; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter zijn omtrent 325 communicanten; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts, dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en geven. Seggen voorts, dat zy vercoft hebben up tdorp 80 gouden Phls. gl., ende 50 gouden enckele guldens tsjaers lijfrenten, vercoft binnen 10 jaeren herwaerts, uytgeseyt 10 gouden guldens eens, die zy daer te voeren vercoft hadden, meest up 2 lijven; ende hebben de penninghen daerof commende, gegeven in brantschat, deur groote last die zy by der oerloge geleden hebben.

Seggen voorts, dat zy binnen desen oorloge vercoft hebben up huere huysen 67 Rh. gl. tsjaers losrenten, de penninck 16, die elck int zijne up zijn huys belast heeft omme de grooten noodt, die hem daertoe gedrongen heeft. Hebben noch vercoft 2 campen lants, die de buyeren van

Larem toebehoerden, ende dat eenige burgers van Naerden, recht naer toorloge van Utrecht, die jaerlicx gelden 48 Rh. gl. Noch eenen camp, die zy vercoften in derselver tijdt Dirrick Heymanszoon tAmsterdam, ende gelt nu 36 Rh. gl. tjaers.

Item hebben noch vercoft binnen 10 jaeren herwaerts, omme deser oorloge wille, 60 zwaemeets, die zy vercoft hebben die van Naerden ende Oudenaerden, daerof elcke zwaemeets te huyere gelt $2\frac{1}{2}$ Rh. gl.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in de bede ende ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 62 kerven, elcke kerf gereeckent up 100 gouden Phls. gl., ende verkerven alle 3 of 4 jaeren eens; ende hadden over 10 jaeren wel 80 kerven, ende vergaen aldus mit de oorloge dier geweest zijn, ende dat zy upte frontieren sitten buyten alle defensie.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit kaernen, spinnen, spitten ende plougen.

Seggen voorts, dat heur lant niet en leyt by der groote van den mergentaelen, maer es heye ende dorre lant; ende tander dat zy sayen leyt by den seepel; ende een seepel es lanck 80 roen ende 2 roeden breet; ende teen es beter dan tandere, daernae huere kerven gereeckent werdden, want elck lant staet up zijn prijs.

Ende een seepel lants gelt te huyere talderbeste 5 st., tmiddelste 5 gr., ende tquaetste en es van geender waerden; ende te coope tbeste 1 pont g., tmiddelste 3 Rh. gl., ende tandere niet of niet veel.

Seggen voorts, dat telooster van Oudenaerden ende die poorters van Naerden aldaer veel lants bruycken, die met hemluyden en gelden noch en geven, maer en zouden de groote van den lande niet weten te estimeren.

Up VIe ar^le seggen, dat zy mede houden moeten den dijck tusschen Muyden ende Naerden 2 slaegen, dat zy mitten handt onderhouden, sonder dat zy daeromme eenigen ommeslach maicken.

Seggen voorts, dat hem afgeschat es meer dan eenige dorpen omtrent 3 jaeren geleden, up Sinte Victoersdach, alsoe 8 van hueren buyeren van den Gelderschen gevangen waeren, die gaven 500 Rh. gl. current gelts; ende over een jaer up St Matheeusdach vingen zy oock luyden van Larem ende slougen den coster de noese af, ende coste hem 150 gouden guldens.

Ende twee van den rijexsten zijn binnen tsjaers poorter geworden te Naerden, ende zy wonen mit hem up tdorp, ende staen tsamen up 6 kerven, ende en willen omdat zy poorters sijn niet geven, dat van quaeder consequentie es.

BLARICOM.

Herman Jacobszoon, burgerm^r, oudt 33 jaeren, Gijsbrecht Janszoon, scepen in Blaricom, oudt 46 jaeren, ende Willem Heindricxzoon, oudt 42 jaeren, seggen by eede tguendt dat hier volcht, eerst.

Up I^e ar^le, datter zijn omtrent 40 haertsteden, daerof datter 10 om broot gaen; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert, omme der oorloge wille dier geweest zijn.

Upt IIe ar^le soe scrijft de pastoer, datter zijn 250 communicanten, alsoe hy mits zijne outheyt ende cranckheyt, niet commen en mochte selve.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben. Ende hebben vercoft tot laste van den dorpe 80 Phls. gl. tsjaers, te wetene 22 Phls. gl. tsjaers lijfrenten, vercoft omtrent 2 jaeren geleden; ende tsurplus an losrenten den penninck 16, te weten over 9 jaeren 39 Phls. gl. tsjaers, over 6 jaeren 10 Phls. gl. tsjaers, ende over 2 jaeren 9 Phls.; ende hebben de penningen all besteet in de oorlogen ende brantscattinge.

Ende hierenboven hebben zy gehaelt int oorloge van Woerden 20 Rh. gl. current tAmersfoert ter losse den penninck 16.

Ende hebben hemselven noch belast, elcx int particulier, up zijn goet van 20 Phls. gl. tsjaers.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy huere portie gaderen in de beden ende ommeslagen by kerven, ende hebben in als omtrent 26 kerven, elcken kerf gereeckent up 100 Phls. gl., ende verkerven allen 2 of 3 jaeren, alst nut es, ende es omtrent 2 jaeren geleden dat zy lest verkerfden.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit spinnen, kaernen ende wat bouwerie.

Seggen voorts, dat zy hebben omtrent 20 zwaemaets groenlant ende 300 scepel zaylants, daerof de zwae maeden waerdich es omtrent 40 Rh. gl., ende tmiddelste 3 of 4 Rh. gl., ende tsnootste leyt voor de conijnen ende twilt, ende dit voors. lant behoert in heur dorp thuys.

Daerenboven hebben zy 55 zwaemaets, die zy hier voortijts vercoft hebben, int oorloge van Utrecht, teloester van Oudenaerden ende in de stede van Naerden.

Up VIe ar^le seggen, dat zy banwerck te maicken hebben omtrent Naerden, dat maicken zy mitten lijve, sonder eenigen ommeslach daeromme te maicken, ende en weten daeromme niet wat tselve cost.

HILFERSEM.

Jan Lourenszoon, schout, oudt 68 jaer, Wiggert Roelofszoon, burgerm^r, oudt 56 jaer, Willem Pieterszoon, oudt 55 jaer, Lambert Roelofszoon, oudt 42 jaer, scepenen, ende Lambert Thymanszoon, buyrman van Hilfersem, oudt 55 jaeren, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^le, dat zy hebben omtrent 90 haertsteden, daerof de 40 gaen om goodswillen: ende zijn meer gemeerdert dan gemindert dese naeste 10 jaeren, ommedat zy wonen up thooge, ende bidden om goodswillen.

Up IIe ar^le seggen, dat de pastoer hem geseyt heeft, datter zijn omtrent 560 communicanten, daerof de 200 wel gaen om goodswillen; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert dese naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben in huerluyder dorp.

Seggen, dattet dorp belast es mit jaerlicxe losrenten omtrent 60 of 70 currente guldens tjaers, de penn. 16. An lijfrenten tot 125 Phl. gl. tsjaers, daerof zy binnen tsjaers vercoft hebben bedragende tot 600 of 700 gl. eens: ende zijn alle de penningen, gecommen van de vercofte renten, besteet in der oorloge van Gelre, ende van der leste vercoopinge brochten zy de penningen in den Hage aen den rentmeester.

Seggen oock, dat, zoe zy niet gelooft en waeren meer renten up heurluyder dorp te vercoopen, zoe hebben zy upte huysen ende landen particulier gehaelt an losrenten 100 currente guldens tsjaers, den penn. 16, daerof zy oock de penninghen hebben besteet in den oorlogen ende mijns genadichs heeren beden.

Up IVe arle seggen, dat zy heurl. beden ende ommeslagen ende subvencien innen ende gaderen by kerven, ende hebben 80 kerven, ende zoe wye rijck es in goeden, roerende en onroerende, hetzy oft belast es of niet, 150 currente guldens, die stellen zy up een kerf: ende verkerven zoe diewils dat zy vernemen dat zy rijcken of armen: ende verkerfden in de vasten lestleden, ende hadden alsdoen meer kerven dan zy nu doen.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen meest mitten hant spitten, delven, ende meest mit wolle te spinnen ende te caerden, ende datter een man niet en es, hy en spint ende caerdt wolle als een wijf. Ende en hadde Naerden geen draperie, zy mosten omme broot gaen: zy hebben oock een luttel geest teellants, ende sommigen houden coyen, ende dat $\frac{1}{14}$ deel van heurl. dorp.

Seggen voorts, dat heurl. Kerspel groot es in zaylant omtrent 120 mergen, ende behoert hemluyden eygen, ende wort by hemluyden selve gebruyct: ende soude 1 mergen tsjaers te huyere gelden 20 st., ende hierenboven een gemeente tot weylant, daerof de helft behoert tot Naerden, ende dander helft wort gebruyct by heml., ende omtrent de dorpen van Huyssem, Larem, Blaricom ende Buyssem: ende hebben oock een heyde omtrent 1 mijle groot, die oock by die van Naerden ende de 5 dorpen van Goylant gemeen gebruyct wort; ende zoude dat teelant mogen gelden in coope, deen deur tandere, de penn. 20.

Up VIe arle seggen, dat zy dijck hebben te houden, maer die maicken zy gemeenlick mit heur selfs arbeit, mit die van Naerden ende de 5 dorpen.

BUYSSEM.

Heindrick Claeszoon, oudt 60 jaeren, ende Wigger Claeszoon, oudt 40 jaeren, buyeren te Buyssem, seggen by eede, eerst,

Up I^e^ ar^le^, dat zy hebben in de twee dorpen van Buyssem 36 haertsteden, daerof dat teen derdendeel arm es, ende zijn huysen van cleynder waerden, alsoe zy diewils by den Gelderschen verbrant zijn geweest.

Aengaende de communicanten, seggen dat zy daerof niet en weten, alsoe zy te Naerden ter kercke behoeren.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy van bierexchijs geven te Naerden gelijck of zy te Naerden binnen woenden, hoewel zy mit hem niet en gelden noch en geven.

Ende en hebben geen renten upt dorp vercoft, noch en gelden niet in die renten die die van Hilfersem vercoft hebben, hoewel zy gelden mit die van Hilfersem den 7^en^ penninck in allen beden ende ommeslagen, die zy te gaderen hebben.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy huere portie gaderen by de kerven, ende en hebben in 2 jaeren niet vercarft, alsoe mits de oorloge die wat hadden vertogen zijn in de stede van Naerden, ende hebben in als 23 kerven, daerof blijft 20 die gelden, ende elcke kerf es geestimeert up 150 Rh. gl. an lant of goet, nae tscarpste dat elck heeft.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit spinnen, spitten ende delven, ende de wagen te mennen.

Seggen voorts, dat zy niet en weten hoeveel lants dat zy hebben, alsoet hooch sandich lant es, ende de beste mergen en es niet boven 2 £ groten waerdich. Ende de poorters van Naerden bruyckens oock, ende en zoudent niet weten te verclaeren, alsoe zy sitten onder de schout van Naerden.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy dijck te houden hebben gelijck huer buyeren, ende en weten niet hoeveel dijcx dat zy hebben of wattet cost, want zyt selver all maicken, elck int zijn, mitter handt.

DIE STEDE VAN LEYDEN.

Upten 7^{en} in Octobri voors., soe hebben wy te Leyden wesende, by ons ontboden gehadt Cornelis Heerman, oudt 48 jaer, meester Willem van Oyen, doctoer, oudt 46 jaer, Willem Janszoon, oudt 48 jaeren, ende Gerrit van Lochorst, oudt 26 jaeren, als up dese tijdt burgermeesters, ende Ambrosius Colen, oudt 44 jaeren, tresorier derselver stede, ende an hemluyden versocht, dat zy yemant deputeren zouden willen, die mit ons verstaen mochte tot de informatie, die wij last hadden te doene, navolgende onse commissie upten staet van der stede, daertoe zy willich ende bereet waeren, ende na communicatie by hemluyden daerup gehouden, deputeerden den voors. Willem Janszoon, burgerm^{r}, ende Ambrosius, tresorier, omme ons te administrere alle tguendt dat wy begeren, ende ons van noode wesen zoude, ende hebben voorts gedaen gelijck hier naer volcht,

Eerst, up tinhouden van den I^{en} ar^{le} van der voorz. instructie, soe hebben zy ons gethoent 2 gesloten rekeningen van alle de stede goeden van 2 geheele jaeren, eyndende Mertiny 1507 ende 1508, ende voorts eenen staet van den innecommen derselver stede van den jaeren 1511, 12, 13 ende 14, gemaict uyten blaffaerden van den tresoriers, mits dat de rekeningen daeraf noch niet gedaen ende gesloten zijn, overmits de occupatien van der voorgen. oorlogen, dewelcke de voors. burgerm^{rs} ende tresorier by eede ons geaffirmeert hebben die sulcx te wesen: ende bevinden tinnecommen hiernae verclaert

Eerst, de wijnexcijs heeft gegouden binnen 4 jaeren, eyndende Martiny 1510, 14521 ℒ 9 ß 3 d. Hollants: maect daerof ¼ van een jaer 3630 ℒ 7 ß 3 d.

De bierexcijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 50960 ℒ 4 ß 6 d.: facit voor 1 jaer . . . . 12740 ℒ 1 ß.

De corenexchijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 6180 ℒ 17 ß: compt voor 1 jaer . . . . 1545 ℒ 4 ß 3 d.

Dat molengelt heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 19338 ℒ 10 ß 11 d.; facit voor 1 jaer . . . . 4834 ℒ 12 ß 7 d.

Die olye, zeep- ende azijnexchijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 1545 ℒ 8 ß 8 d.: compt voor 1 jaer . . . . 386 ℒ 7 ß 2 d.

Die vleyschexchijs heeft gegouden in de voors. 4 jaeren 3488 ℒ: facit . . . . 872 ℒ.

Die runderexchijs in 4 jaeren 242 ℒ 1 ß; facit . . . 60 ℒ 10 ß 3 d.
Die zoutexchijs in 4 jaeren 1142 ℒ; facit voor 1 jaer . 285 ℒ 10 ß.
Die velexchijs in 4 jaeren 17148 ℒ 13 ß 8 d.; facit voor 1 jaer 4287 ℒ 3 ß 5 d.
Die turf ende houtexchijs in 4 jaeren 4168 ℒ 12 ß 7 d.; facit 1042 ℒ 3 ß 1 d. ob.
Die strijckerye 11722 ℒ 19 ß 4 d.; facit voor 1 jaer 2930 ℒ 14 ß 10 d.
Dat stalgelt upter laickenhalle 184 ℒ 17 ß 4 d.; facit 46 ℒ 4 ß 4 d.
Dat stalgelt upte vischmarct, voor 4 jaeren 753 ℒ; facit 188 ℒ 5 ß.
Die wage in 4 jaeren 1852 ℒ; facit voor 1 jaer . . . . 463 ℒ.
Die wijncraen in 4 jaeren 715 ℒ; facit . . . . 178 ℒ 15 ß.
Die raemwachterijen in 4 jaeren 183 ℒ 6 ß 8 d.; facit 45 ℒ 16 ß 8 d.
Die 3 printerijen 120 ℒ; facit . . . . 30 ℒ.
Die vroenwateren in 4 jaeren 1292 ℒ 19 ß 4 d.; facit 323 ℒ 4 ß 10 d.
Dat hoeftgelt van den susterhuysen, te weten, van elcke suster 4 st. tsjaers, voor heurluyder exchijs binnen Leyden, tsjaers in elcke van de voors. 4 jaeren . . . . 106 ℒ 13 ß 11 d.
Die stallen in de vleyschallen in 4 jaeren 806 ℒ 8 ß; facit 201 ℒ 12 ß.
Die visscherie in de stede, vesten ende eenighe cleyne cameren, gelden in huyere, by estimatie . . . . 41 ℒ 9 ß 4 d.
Dat pontgelt ende den 50sten penninck, daerof es geconmen in de voors. 4 jaeren 886 ℒ 6 ß; compt . . . . 221 ℒ 11 ß 6 d.
Van deghenen die poorters wordden zijn in 4 jaeren 84 ℒ; facit 21 ℒ.
Ende de voors. stede ontfanct jaerlicx uyt handen van den rentmeester van Noorthollant 1200 ℒ Hollants, voor gelijcke rente, die zy tot versoucke van den prince vercoften int jaer 1472, ter losse den penninck 16; daeromme hier in outfange de voors. . . . . 1200 ℒ.

Somma van tjaerlicxe innecommen der voors. stede van Leyden 35682 ℒ 6 ß Hollants tot 30 groten tpondt, die maicken in ponden van 40 groten Vlaems . . . . 26761 ℒ 14 ß 6 d.

Nota. Dat de voors. stede noch andere exchijsen plach te heffen, die zy afgesstelt hebben in den jaere 1509, mits dat zy bevinden dat die de stede scadelic waeren,

Te weten, den exchijs van tymmerhout, sparren, wagenschot, claphout; ende plach te gelden omtrent 70 of 80 ℒ Hollts. tsjaers.

Item, den exchijs van ossen, paerden ende koehuyden; ende plach waert te wesen omtrent 120 ℒ Hollants tsjaers.

Item, den exeijs van calck, steen ende andere gelijcke materie; ende galt omtrent 200 £ tsjaers.

Item, den exchijs van alle zijden ende vreemde wollen laickenen; ende galt 106 £ Hollts. tsjaers.

Item, den exchijs van den roeden ende witte loesen perkement, franchijn ende diergelijcke; ende galt omtrent 195 £ Hollants tsjaers.

Item, den exchijs upten harinck ende buckinck: ende galt omtrent 70 £ tsjaers.

Item, den exchijs van tvlassch; ende galt omtrent 80 £ tsjaers.

Ende de 3 costeryen van der stede van Leyden, als Sinte Pieters, Sinte Pancraes ende Onservrouwenprochie, die plagen zy mede te verpachten, ende ghalden omtrent 150 £ Hollants tsjaers.

Up IIe arle, soe hebben zy ons geexhibeert die rekeningen van der voors. stede, gelijck upt Ie arle verclaert staet, daerby wy bevinden dat zy schuldich zijn de navolgende renten:

Eerst an losrenten binnen Leyden, die all voor tjaer van 1494, dat de leste verpondinge geschiede, vercoft zijn geweest, tsjaers 332 £ 19 ß 4 d. groten.

An gelijcke losrenten buyten Leyden, binnen slants vercoft als voeren 483 £ 2 ß 10 d. gr.

Ende an gelijcke losrenten, buyten slants vercoft, als voeren 445 £ 18 ß 4 d. gr.

Bedragende de voors. drie partijen van losrenten ter somme van 1262 £ 6 d. groten, daerof dat 1 derde deel staet ter lossinge den penn. 16, ende dandere 2 deelen staen ter losse den penn. 18, ende omtrent 100 £ groten, den penn. 20; ende maicken de voors. renten in ponden Hollants 10096 £ 4 ß.

An lijfrenten, vercoft tot 1 lijf of 2 lijven, voor tjaer 94 voors. 1233 £ 12 ß 11 d. groten Vlaems; valent in ponden Hollants 9861 £ 3 ß 4 d.

An losrenten, vercoft int jaer 1501 ende 1502, ter losse den penn. 18, daeromme dat questie is onder den poorters, overmits dat degheene die dese renten gecoft hebben, gehouden waeren binnen denselven jaere scattinge te geven, 133 £ groten; valent . . . . 1064 £.

An losrenten, vercoft kersmisse 1513, ter losse den penn. 16, 90 £ 7 ß 3 d. groten Vlaems; valent . . . . 722 £ 18 ß.

An lijfrenten, vercoft kersmisse 1513, up 2 lijven, 7 ℒ 18 ß 4 d. groten; facit . . . . 63 ℒ 6 ß 8 d.

An lijfrenten, vercoft kersmisse 1513, tot 1 lijve, 14 ℒ 6 ß 8 d. groten; valent . . . . 114 ℒ 13 ß 4 d.

An losrenten, vercoft zedert St Jansmisse 14, ter losse den penn. 16, 54 ℒ 1 ß 8 d. groten; facit . . . . 432 ℒ 13 ß 4 d.

An lijfrenten, vercoft zedert St Jansmisse 14, tot 2 lijven, 4 ℒ 19 ß 4 d. groten; facit . . . . 39 ℒ 14 ß 8 d.

Ende an lijfrenten, tot 1 lijve vercoft zedert St Jan 14 voors. 25 ℒ 5 ß groten; valent . . . . 202 ℒ.

Somma van den voors. renten, te weten an losrenten 12315 ℒ 15 ß 4 d.

Ende an lijfrenten. . . . . . 10280 ℒ 18 ß.

Comt tsamen . . . . 22596 ℒ 13 ß 5 d. Hollants.

Die reysen van den burgermeesteren, gerechte, pensionaryssen, ende andere bodeloenen hebben gedregen in de voors. 4 jaeren 4352 ℒ 13 ß 6 d. mits der oorloge; nietmin, consideratie gehadt upte voorgaende jaeren, zoe zijn die her gestelt up . . . . 850 ℒ.

Die scenckingen van wijn, presencien van den gerechte ende vroetscip, ende presentien upten ommeganck hebben gedregen in 4 jaeren 1159 ℒ 10 ß 8 d., facit . . . . 289 ℒ 17 ß 8 d.

Die cleedingen, wedden van cyrurgiens, clockstelres, tresorierskneehts ende doelwachters . . . . 466 ℒ 18 ß 2 d.

Die voetboechscutten uyt den wijntap . . . . 160 ℒ.

Die hantboochscutten plagen te hebben 40 ℒ mits de staet, ende sullen nu hebben als zy plagen voor den staet . . . . 80 ℒ.

De weesmeesterswedden . . . . 26 ℒ 13 ß 4 d.

De wedden van der stedetrompetters . . . . 80 ℒ.

Den erfpacht van den vroenen ende vrije zeghen . . . . . 151 ℒ 8 ß.

Den pacht van den cleypoel . . . . 12 ℒ.

Die wedden van pensionaryssen, advocaten, procureurs, boven ende beneden waekers, poortiers, boden ende clercken van der stede, omtrent 425 ℒ.

Voor deghene die de stede te baten compt, die hart dak decken, te weten van der roede leydacx 8 ß groten, ende voorts naer advenant, by estimatie . . . . 350 ℒ.

Voor onderhout van artillerie, extraordinarise oncosten van processen, turf ende kaersen upten stedehuys, by estimatie . . . . 400 ℒ.

Voor reparatie van der stede toornen, muyeren, bruggen ende anders, by estimatie . . . . 1200 £.

Voor alrehande extraordinaryse partijen die der stede jaerlicx overcommen 200 £.

Somma . . . . 4741 £ 17 ß 2 d.

Somma van den lasten van der voors. stede van Leyden 27338 £ 10 ß 6 d. Hollants, die maicken in ponden van 40 groten 20503 £ 17 ß 10 d. ob.

Dus blijft hier meer ontvanx dan uytgevens 6257 £ 16 ß 7 d. ob. van 40 groten.

Daertegens zy te dragen hebben heurl. portie in allen beden ende subventien, die mijn g. h. geaccordeert werdden: ende staen in de ordinarise bede van 60000 £ up 5263 £ 11 ß, daervan zy gemeenlick gratie gehadt hebben van 1 derde deel, blijft de 2 deel 3509 £ 8 d.

Ende huerluyder portie in des gemeenlants renten ende de ommeslagen van den lande bedragende omtrent . . . . 2600 £.

Ende hierenboven, soe seggen de voors. bourgermrs, dat zy hem beduchten dat zy by de continuatie van den nyeuwen staet, die zy altehants vervolgende zijn, belast sullen werdden te moeten betailen, boven de loipende rente, tvierendeel van der loipende rente van afterstall, daerby zy geen zuver houden en zouden omme huere portie te betailen in eenige beden ende ommeslagen: dat zy begeert hebben alhier by memorie gestelt te hebben.

Denselven burgermrs gevraecht, uyt machte van wat octroyen zy de vercoopingen van den voors. renten gedaen hebben zedert den jaere 1500 herwaerts, seggen dat zy dat gedaen hebben uyt machte van twee octroyen, die zy ons gethoent hebben; daeraf teerste gegeven es te Bruessel 4en in Octobri 1492, daerby hemluyden geoctroyeert wert te moghen vercoopen den poorteren binnen der stede, ende geen andere, voor den tijdt van 6 jaeren lanck geduerende, beginnende ter date van dien, 400 Rh. gl. tsjaers, te lossinge den penninck 18, zonder meer, omme de penninghen daerof commende te applieeren ten meesten oorbaer van der stede, ende dat zy schuldich sullen wesen daerof rekeninghe te doen voor zeeckere geeommitteerde mijns genadichs heeren, tallen tijden als zy des versocht sullen wesen.

Ende dat ander octroy es gegeven te Bruessel 29en in Julio 1513, daerby hemluyden geoorlooft es te vercoopen upter stede 2000 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, of 4000 Rh. gl. tsjaers tot

1 of 2 lijven, of beyde tsamen, erflick loss of lijfrenten naer advenant, ende tot waerde ende estimatie van der voors. 2000 gl. erflick renten tsjaers, maer niet daerenboven, omme de penninghen daerof commende te besteden, eerst in de schulden van der stede, ende daerof gehouden wesen te rekenen als voeren.

Schulden daer de voors. stede noch in es.

Die voors. burgermeesters hebben ons overgegeven die verclaringe van huere schulden ende afterwesen, die zy geaffirmeert hebben alsulcx te wesen, alsoe die noch niet wel getaxeert en waeren alst wel behoerde, dairomme zy Ambrosius willigen zouden tselve te doene: by welcker verclaringe men bevint dat de stede schuldich es van afterstallige renten totten jaere 1510 incluz, alle betalingen ende lotingen afgecort, 19961 £ 1 ß 2 d. groten Vlaems, valent in ponden van 40 groten 119766 £ 7 ß.

Item an onbetaelde renten in den jaere 1511, 12, 13 ende 14, 584 £ 18 ß 2 d. ob. groten, valent . . . . 3509 £ 9 ß 3 d.

Item, deselve stede es noch schuldich hueren poorteren, van leeninge by hem gedaen in den jaeren 82, 83, 87 ende 93, 692 £ 8 ß 7 d. groten, valent . . . . 4154 £ 11 ß 6 d.

Item van gelijcken geleenden penninghen, diversche kercken ende cloosteren in Rijnlant 116 £ 13 ß 4 d. groten, valent . . . . . 700 £.

Bedragende de voors. schulden ter somme van 128130 £ 7 ß 9 d. van 40 groten.

Up IIIe ar[le] seggen de voors. burgermeesters, dat men binnen Leyden geeft de navolgende exchijsen.

Eerst van turf- ende houtexcijse:

Van elck cleyn last turfs 1 groten.

Van een scip turfs, houdende 4 last of daer beneden, 4 groten.

Van een scip, dat meer dan 4 last geladen heeft, 8 groten.

Van een scip elsen, willigen, esschen ofte diergelijcken hout, 4 groten.

Van een ponte houts 8 groten.

Van eyckenhout, geheeten heel houdt, tduysent 6 groten.

Van blockeel ende bouchout tduysent 4 groten.

Tstalgelt upte laickenhalle:

Alle diegheene die wantsnijderye houden ende laicken vercoopen by der elle, geven tsjaers 30 st.

Die strijckerye.

Van elck half laicken geeft men 4½ d. groten ende 3 ct.

Van elcke lappe ½ groten.

Die wage.

Van 25 pont of daer beneden ½ groten.

Van 50 pont 1 groten.

Van 100 ponden 2 groten.

Die wijncraen.

Van elcke ame Dortrechtsmate 6 groten.

Van een boete Maelveseye 1 ß 3 d. groten.

Coernexchijse.

Van terwe, rogge, gherst, spelt, boonen, erwten, raepzaet, kempsaet, mostertsaet ende diergelijcke, van elck hoet 8 groten.

Van haver, corvell, zemel etc. elck hoet 4 groten.

Bierexchijse.

Van Leydts bier, dat men vercoopt den stoop voor 1½ groten, tvat 8 st.

Van Leydts bier, dat men vercoopt den stoop voor 2 groten, 14 st.

Van buyten gebrouwen bier, dat men vercoopt den stoop voor 2 groten, tvat 14 st.

Van bier dat men vercoopt den stoop boven 2 groten, 18 st.

Ende alle Oesters bier tvat 14 st.

Van dranckbier geven de brouwers van elcke broute 5 st.

Wijnexchijs.

Van alle wijnen alsoe zy te tappe vercoft [werdden] den 4ern penn.

Noch daerenboven den 20ern penninck van alsoeveel als zy by den 4en penninck schuldich zijn.

Olye-, zeep- ende azijnexcijs.

Van elck vat olye, zeep ende azijn 12 groten Vlaems.

Vleyschexchijs.

Van een rundt, groot of cleyn, 10 groten.

Van een vercken 5 groten.

Van een scaep 3 groten.

Van een lam 1 groten.

Van een calf 3½ groten.

Van een zijde specx 2 groten.

Van een travel tonne gesouten vleesch, daer omtrent een half beest innegaet, 5 groten.

Van de zoutexchijs.

Van elck mudde 36 groten.

Van tmudde harinx ende hoet zouts 18 groten.

Rundeexchijs.

Van elck hoet runde 12 groten.

Tmolengelt.

Van elck achtendeel tarwe of rogge $1\frac{1}{2}$ groten.

Van gerst elck achtendeel 18 [nut.]

Van de haver 3 d. Hollts.

Van een broute mouts van 24 sack 15 st.

Van de velexcijse.

Van elck 100 vellen 20 st.

Van den stallen in de vleyschalle.

Elck vleyshouwer geeft van zijnen stall, daer hy in staet in de vleyschalle, 7 Rh. gl. 4 st.

Van pontgelt den 10^en^ penninck van dengheenen die uyter stede vertrecken mitter wonen, oft van den goeden die versterven uyter stede, ende den 50^en^ penninck van den goeden die binnen Leyden versterven, niet gaende in de rechte lyne, maer ter zijden.

Up IVe ar^le^ seggen de burgerm^rs^ voors., dat int jaer van 1497 lestleden waeren te Leyden alle de huysen getelt, omme eene imposicie wille die men alsdoen dede, ende hadden up die tijdt in als 3017 haertsteden, onder groot ende cleyn, rijck ende arm, daerof datter niet meer en waeren die gereeckent waeren 100 Rh. gl. eens rijck te wesen, an goet of in neringhe, dan 1113, ende de reste en contribueerden niet, overmits huere armoede. Ende by der impositie, gedaen in den jaere 1502, en hadden zy maer 976 haertsteden die contribueerden; ende zijn deselve huysen zedert die tijdt niet gemeerdert, maer meer gemindert, omme de cloosteren wille binnen derselver stede, die de huysen omtrent hemluyden gelegen coopen, ende huer cloosteren daermede vermeerderen.

Seggen voorts, dat zy in als hebben binnen Leyden 10 vrouwecloosteren, als, de witte nonnen, alias de Jacopinessen, Ste Katherinen, Ste Jeronimus in Roma, Ste Barbaren, Ste Michiels, Ste Ursulen, Ste Cecilien, Ste Agnieten, Abcoude, Scagen, ende die grauwe susteren, dat alle geproffesside susteren zijn; ende hebben noch binnen derselver stede 1 cellebroederscloester, 3 baghijnhoven, ende 5 huysen gesondert van arme oude luyden, die exchijsvrij zijn, ende 5 gasthuysen.

Item, buyten vast an der stede, in huere vrijheyt, hebben zy 1 regulierseclooster te Lopsem, ende 2 susterhuysen, als Ste Aechten ende de Magdaleenen; ende buyten de vreyheyt, vast ander stede, 1 barvoete broedersclooster, ende meer andere cloosters daer omtrent gelegen.

Aengaende den prijs van denselven huysen binnen Leyden, seggen dat die wel de helft geargert ende gemindert zijn by dat zy plagen te gelden over 15 of 20 jaeren, alsoe wel in coope als in huyere, gelijck ons genouch, aldaer wesende, gebleecken es.

Up V^e^ ar^le^ hebben zy gehoert die pastoers van den 3 prochykercken derselver stede, als Heren Joris Floriszoon, commandeur van Ste Pieterskercke, oudt 42 jaeren, die aldaer omtrent 10 jaer commandeur geweest es, ende seydt in verbo sacerdocii, dat in deselve prochie van Ste Peters zijn, nadat hy bevinden kan by de oblaten, omtrent 5000 communicanten; ende en zijn de naeste 10 jaeren niet zeer gemeerdert.

Heer Jan Heindrixzoon Yeuwelandt, cappellaen van Ste Pancraes ten Hoogenlande binnen Leyden, oudt 65 jaer, ende heer Jan Geeritss., oock cappellaen aldaer, oudt 44 jaer, gehoert in absentie van den pastoer, seggen, datter zijn in de prochie van Hoogenlande, communibus annis omtrent 4000 communicanten, ende somtijts zijnder wel tusschen 4000 ende 5000, ende daer esser diewils 400 ende 500 meer in een jaer dan in tandere, overmits datter veel spinsters, volders ende wevers zijn; ende van den voors. communicanten es deen derdendeel wel arm: ende seggen deselve cappellaenen, te weten heer Jan Yeuwelant, die aldaer wel 23 jaeren gedient heeft, ende dander 9 jaeren, dat zy niet zeer gemeerdert en zijn de naeste 10 jaeren, overmits dat zy in de sterfte, dier was in den jaere 1509, verloren wel 2500 menschen.

Ende heer Willem Danielszoon, pastoer van onser Vrouwenkercke, seyt, datter in deselve prochie zijn omtrent 550 communicanten, ende weet dat alsoe hy omtrent 1 jaer pastoer geweest es ende 5 jaeren vicecureyt; ende zijn binnen zijn tijdt meer gemindert dan gemeerdert.

Up VIe ar^le^ hebben wy gehoert Cornelis Mast, oudt 57 jaer, Frans Gerritszoon, oudt 53 jaeren, Jan Paidtze, oudt 42 jaeren, ende Gerrit Eeuwoutszoon, oudt 43 jaeren, waerdeins up dese tijdt van der draperie, Ysack Aelwijnszoon, oudt 57 jaeren, Jan Aertszoon, oudt 55 jaer, Dirrick Ottenzoon, oudt 38 jaeren, ende Frans Gisbertss., oudt 44 jaeren, oude waerdeyns van der draperie van der voors. stede, alsoe de neringhe van der draperie de principale neringhe es, daer die stede van Leyden

by staet, omme te weten hoe dieselve neringhe gemeerdert oft gemindert es de naeste 10 jaeren herwaerts.

Die by eede geseyt ende verclaert hebben, nae huere beste wetenscip, dat de neeringe van der draperie binnen 10 jaeren herwaerts beter geweest es die eerste 5 jaeren dan die leste 5 jaeren, ende dat dandere 10 jaeren daer te voeren noch beter waeren dan de voors. eerste 5 jaeren, alsoe die laickenen bet gouden ende bet vertiert werdden; ende de gemeen prijs van een Leytssch half laicken van 16 ellen is 9, 10 of 11 gouden gulden, een half of 1 oert min of meer.

Seggen voorts, dat die oncosten van der stede, hiervoeren verclaert, bedragen up een half laicken omtrent 6 of 7 st., ende als zy alsoe veel wisten te winnen up een half laicken daer zoude neeringe genouch wesen.

Aengaende tgetal van den laickenen die men jaerlicx maect, daervan gedregen zy hem aen tinnecommen van den exchijs van der strijckerye, alsoe men van elck half laicken geven moet 4½ gl. ende 4 [℔ Vlaems], daerby men tselve best sien sall.

Seggen voorts, dat de neeringhe wel zwaer valt te Leyden voor de drapenierders, ende dat van noode es die te verlichten, mits dat zy van elck 100 vellen geven moeten 20 st., ende van elck half laicken 3½ groten 3 mijten, daerof men maer en plach te geven, te weten van die velexchijs, dan 3 braspenninghen; item in de oorloge van Utrecht zoe was deselve velexcijs gestelt up 7½ st., daernae up 15 st., ende in den jaere 97 by den staet up 20 st., ende upte halve laickenen en plach men van strijckene maer 2 groten te gevene.

Item, geven van elck vat olye, omme de wolle mede te smouten, 12 groten Vlaems, daer men niet of en plach te geven.

Item, hierenboven geven zy te Grevelinghen groote thollen, te weten van elc serpelgier wollen 4 Rh. gl., ende van elck 1000 vellen 16 ß groten.

Item, seggen voorts datter wel 25 drapenierders zijn binnen der stede, die jaerlicx ten exchijs geven boven den 8^{en} penninck van hoer goet, ende boven 50 persoonen, die jaerlicx geven boven den 50^{en} penninck, ende noch andere 100 persoonen, die boven den 20^{en} penninck geven, ende dit boven veel groote zwaere leeningen, scattingen ende copingen, die zy hebben moeten doen, daermede de draperye zeer bloot van gelde ende ten afteren gecommen zijn.

Item, hebben voorts begeert gehoort te hebbene Dirck Pieterszoon, wever, ende heeft printer geweest, dewelck wesende van de oude van 48 jaeren, ons verclaert heeft, hoe datter over 18 jaeren te Leyden gingen wel 350 touwen, die all werck hadden.

Seyt voorts, datter over 13 jaeren maer en gingen 300 touwen, ende dander 50 waeren vergaen, ende deselve 300 touwen en hadden daertoe altijdt geen werck.

Over 8 of 9 jaeren zoe wasser omtrent 250, ende en hadden all geen werck, ende 150 zoudent wel al gedaen hebben.

Over 6 jaeren en wasser geen werck; 100 touwen zoudent wel all gedaen hebben; desgelijcx in den zomer van den voorgaende jaere.

Ende nu gaeter omtrent 200, ende dat en sall niet dueren boven de 6 weecken; ende zijn aldus gemindert by gebreecke van neeringe, ende heeft binnen zijn tijdt geweten, te weten over 14 jaeren, datter wel 72 teffens de neringe lieten. Ende daer plegen 150 meesterijen van vollerijen te staen, ende daer en stater nu boven 60 niet.

De voors. bourgermrs ende tresorier hebben ons noch verthoent, omme te bet te thoenen den staet van heurluyder stede in armoede ende rijckdomme, hoe dat hem by hueren staet int jaer 1497 gelast was, alsoe die verhoogingen ende upsettinge van den nyeuwen impositien ende exchijsen up veel nae niet en mochten furneren noch voldoen den staet, dat men jaerlicx by impositie innen, upheffen ende ontfangen zoude up alle de renten, landen, huysen, catheelen, gereeden gelde ende andere goedingen, denselven van der stede toebehoerende, het waere leenen, heerlicheden, erven in wat plaetsen of landen die gelegen waeren, oock van alle de coomanscepen, neeringen ende andere winninghen, 10,000 ℒ van 40 groten; waerup een impositie ende scattinge gemaict was over alle de poorters ende inwonende van derselver stede, van den meesten totten minsten, nyemant uytgesondert dan degheene die dagelicx om goodswillen gingen ende van den heyligen geest leefden; ende geschiede partijen by eede gehoert upten hondersten penninck, daer de rijcxste innegeset waeren up 24 ℒ groten, 20 ℒ, 15 ℒ groten ende voorts descenderende totten minsten 12 st., 10 st. ende 8 st., dat all niet streecken en mochte tot de voors. 10,000 ℒ toe, maer weynich min; welcke scattinge ontfanghen es binnen den jaere van 98, het eerste jaer van den staet, ende daer en wert niet meer of ontfanghen dan 9186 ℒ 17 ß 1 d. van 40 groten.

Int jaer van 99 is deselve settinge wederomme gesleghen ende ontfanghen, ende daer en quam niet meer of dan 8770 ℒ 6 ß 8 d.

Item in den jaere 1501, zoe es deselve settinghe mede ommegeslagen ende ontfanghen, maer altijdt vermindert, doordien dat veele die niet veel en hadden, ende niet vast en saten van huys ende erve, voorvluch-

tich ende uyter stede vertogen zijn; ende oock andere, die verarmt waeren, quamen dagelicx clagende dat zy by dier settinge upten hondertsten penn. bezwaert waeren, ende alsoe verlicht werdden by den commisaryssen, die geordonneert waeren tot onderhoudenisse van den staet.

Item in den jaere 1502, zoe es deselve settinge weder vermaict, ende elck weder gehoert by eede ende monde, en is mede gemaict upten 100en penninck, ende heeft niet meer mogen beloipen dan 8054 ℒ 16 ß 6 d. van 40 groten.

Item deurdien dat die van der stede merc̃ten dat dese impositien ende de scattingen der stede scadelic waeren, zoe hebben zy tselve gelaten, ende zijn daertoe gecommen, dat men den tijdt van 6 jaeren den poorteren ende inwonenden niet meer dan de 2 derdendeelen, ende die van buyten maer de 3 vierendeelen betaelt en heeft.

In den jaere 1508, in tijden van den belegge van Pouroyen, Weesp ende Muyden, zoe es gegadert geweest by leeninge 6144 ℒ 13 ß 4 d. van 40 groten, die zij nae mitter langer handt betaelt hebben. Ende bovendien gaderden zy een capitale impositie van weeckgelt, int welcke de hoochste gestelt is geweest up 15 st., ende de laichste up ½ stuver, welcke settinge loop gehadt heeft den tijdt van 20 weecken, ende daer wert af ontfangen 3243 ℒ 8 ß Hollants.

Int selve jaer 8 zoe es noch eene settinge gemaict tot reparatie van der stede, daervan ontfangen es geweest 2000 ℒ Hollants.

Ende es te weten dat by die voors. settinge, gemaict anno 1497, bevant men dat in Leyden maer 4 persoenen en waeren die gegoet waeren tot 12000 ℒ toe van 40 groten, ende nyemant boven 14000 ℒ.

4 persoonen die gegoet waeren tot 10,000 ℒ.
1 persoon die gegoet was tot 8000 ℒ.
9 persoonen tot 7000 ℒ.
5 persoonen tot 5000 ℒ.
2 persoonen tot 4000 ℒ.
30 persoonen van 3000 ℒ.
53 persoonen van 2000 ℒ.
49 persoonen van 1500 ℒ.
74 persoonen van 1000 ℒ.
97 persoonen van 600 ℒ.
108 persoonen van 400 ℒ.
308 persoonen van 200 ℒ.
369 persoonen van 100 ℒ van 40 groten.

DE STEDE VAN WOERDEN.

Upten 2e in Octobri 1514 soe hebben wy gehoort Gerrit Claeszoon, oudt 61 jaer, Reyer Dircxzoon, oudt 48 jaeren, burgermeesters, Dirrick Jan Ockerszoon, oude burgermeester, 76 jaer oudt, Jan Janszoon, oudt 58 jaeren, ende Pieter Gijsbertss., oudt 51 jaeren, seepenen van der stede van Woerden, die by eede verclaert hebben tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle hebben zy ons gethoent diversche voorgaende rekeninghen, ende onder andere de rekeninghe van den jaeren eyndende alreheyligen 1507, 1508 ende 1509, ende hebben ons by verclaringe gegeven tguendt dat deselve exchijsen gegouden hebben voor een jaer, beginnende dese alreheyligen 1514, daerby men bevint dat

De bierexchijs galt int voors. jaer 1507 979 ℒ, 5 st. voor tpondt, anno 8, ... 1135 ℒ ten gelijcken prise.

Anno 9 . . . . 1000 ℒ.

Anno 13 . . . . 1070 ℒ.

Int jaer beginnende alreheyligen 1514, 870 ℒ, tot 5 st. tpondt; ende estimeren tjaerlicxe innecommen van dien up 1000 ℒ; facit in ponden van 40 groten . . . . 250 ℒ.

Die wijnexchijs die was verhuyrt int jaer 1507 om 94 ℒ tot 5 st. tpont.

Anno 8 . . . . 98 ℒ.

Anno 9 . . . . 80 ℒ.

Anno 13 . . . . 88 ℒ.

Anno 1514. . . . . 18 ℒ.

Denselven exchijs estimeert men in ponden van 40 groten up 22 ℒ 10 ß.

Die bierboom heeft gegouden int jaer 1507 . . . . . . 77 ℒ tot 5 st.

Anno 8 . . . . 92 ℒ.

Anno 9 . . . . 60 ℒ.

Anno 13 . . . . 90 ℒ.

Anno 14 . . . . 88 ℒ,

ende es geestimeert up 88 ℒ; facit . . . . 22 ℒ.

De koernmaet heeft gegouden anno 1507 . . . . 8 ℒ tot 5 st. tpont.

Anno 8 . . . . 4 ℒ.

Anno 9 . . . . 5 ℒ.

Anno 14. . . . . 6 ℒ.

Facit voor 1 jaer . . . . 30 ß.

Die wint- ende rosmolen houden zy in erfpacht van mijnen genadighen heere; ende betaelende huere erfpacht ende doende de reparatien, zoe commen zy dicwils ten afteren: ergo . . . . niet.

Die wage mitter visscherye in de graften behoeren de schutters toe; ergo . . . . niet.

Somma van tvoors. innecommen tsjaers . . . . 296 ℒ.

Up IIe ar^le bevinden wy by de voors. rekeninge, dat zy schuldich zijn an lijfrenten, daerof zy vercoft hebben in de oorlogen van Montfoert, 22 ℒ 8 ß; ende 12 ℒ 10 ß over 7 of 8 jaeren, facit tsamen . . . . . 34 ℒ 18 ß.

An losrenten, die zy vercoft hebben int oorloge van Weesp, ter losse den penninck 16 . . . . 27 ℒ 13 ß.

An eeuwige renten van . . . . 12 ℒ 8 ß.

Ende hebben vercoft, omtrent 1 maent geleden, 3 ℒ gr. tsjaers, ter lossinge mit 300 Rh. gl. current, die zy geleent hebben ter lossinge van den heere van Wassenaere, huere casttellain, facit . . . . 18 ℒ.

P^a valent . . . . 92 ℒ 19 ß van 40 groten.

Hierenboven zoe eyscht hem toude gasthuys te Delft, als actie hebbende van Claes Meynertss., saliger gedachten, van 9 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die zy Claes schuldich waeren, wel 20 jaeren afterstals.

Deselve stede heeft noch an diversche extraordinarise costen jaerlicx van poertiers, waeckers, clerckloon, bodeloon ende anders 102 ℒ 4 ß.

An reysen, reparatien van der stedethoornen, muyeren ende anders, dat cost by gemeene jaeren, alsoe zy gekeurt hebben in alle jaere 100 gouden gl. te verrepareren, facit . . . . 170 ℒ.

2^a valent 272 ℒ 4 ß.

T^a 365 ℒ 3 ß.

Aldus hier meer uytgevens dan innecommens . . . . 69 ℒ 3 ß.

Hierenboven gelden zy in de ordinarise bede mijns genadichs heeren van den 60000 ℒ . . . . 181 ℒ.

Ende in des gemeenlants renten, daerof huere portie bedraecht, by estimatie . . . . 90 ℒ 10 ß.

De voors. van Woerdden sullen noch moeten repareren twee stuck muers, die ter neder willen vallen, ende twee poorten, dat hem wel costen sall, by estimatie, eens . . . . 2000 ℒ.

Alle welcke lasten, die zy jaerlicx heffen boven tzeecker innecommen van der stede, dat slaen zy up malcanderen omme, ende gaderen dat uyten buydel by de schotponden, daerinne mede contribueren huere buy-

tenpoorters, wonende binnen den kerspel van Woerden, dat omtrent 1 mijle buyten der stede es nae Bodegraven toe, ende ½ mijle naer Uytrecht tot Puteuyp toe; ende verponden alle 3 jaeren eens, ende es omtrent een jaer geleden dat zy lest verponden, ende hadden 14394 schotponden, die gemindert zijn, mits dat eenige van huere buytenpoorters zedert verbrant zijn, sulex dat zy niet meer en hebben dan 13563 ponden, ende stellen deselve ponden nae dat elck rijck es van goede of neringe, te weten die 1000 scilden rijck es eens boven schulden, die staet up 100 schotponden, ende voorts naer advenant hooger of lager; ende in den jaere 1507 hadden zy, alst blijct by de rekeninge, 13282 £, int jaer 8 13962 £; van welcke schotponden, daer zy nu up staen, die van buyten der stede gelden 4414 schotponden, ende zijn in getale 71 contribuanten, ende in de stede 211; ende de hoochste staet up 200, ende de minste up 10 schotponden.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy van inbrouwen bier geven texchijs, van tvat 5 groten.

Van Goutsbier van tvat 3 st.

Van Hamburger ende andere vreemde bieren 4 st.

Van de wijn geven zy van Uytrechsche aem 8 st.

Item men geeft van bier boomgelt, van elck vat dat in de stede gedroncken wert of uytgaet, 1 oert st.

Ende van coernexchijs geeft men, van kennepsaet, raepsaet, garst, rogge ende terwe, van thoet 1 groten.

Van haver van thoet 1 oertgen.

Ende en hebben geen andere exchijsen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy deselve huysen doen tellen hebben by Michiel Claeszoon, der stede waicker, die by zijnen eedt gedeclareert heeft, datter in als zijn binnen der stede 267 haertsteden, groot ende cleyn, daerof datter 138 zijn daer arme luyden innewonen, die mitter stede gelden noch geven en mogen; blijven geldende haertsteden 129 haertsteden; ende zijn gemeerdert binnen 10 jaeren van 3 huysen.

Up V^{e} ar^{le} seyt heer Herman Janszoon, pastoer van Woerden, oudt omtrent 50 jaer, dat te Woerden zijn die aldaer ter kerke behoeren 1300 communicanten, die genouch in eenen doene zijn de naeste 10 jaeren herwaerts, ende onder deselve communicanten zijn begrepen 4

dorpen int Sticht gelegen, die aldaer mede te kercken behoeren, als Crombich, Pellanen, die Haere ende den Brouck, die omtrent 300 communicanten mogen wesen; blijft dat te Woerden zijn 1000 communicanten.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy hem generen principalick mit brouwerye, ende hebben 7 brouweryen, ende wat backers ende tappers; ende en hebben maer 1 rentier, die mede brout, ende mach hebben 200 Rh. gl. tsjaers.

Seggen voorts, dat onder Woerden leggen, te weten onder tschoutambacht van Woerden, 1067 mergen, Frederick-uyten-hamsgerecht 33 mergen, Geestdorp, 48 mergen, Rietvelt, hooge ende laech, 803½ mergen, facit tsamen 1951½ mergen. Welck lant binnen der stede of int kerspel, die mit hemluyden gelden ende geven, gebruyct wert up 3 weeren nae, die int lant van Mointfoirt gebruyct werdden; ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer eenich lant bruycken. Ende van den voors. lande behoert te Woerden binnen 220 mergen, ende tsurplus behoert int Sticht tOuwater ende alomme; welck lant gelt, deen deur tandere, 25 st. de mergen te huyere, ende te coop den penninck 20.

Ende hebben by gemeene jaeren an kaedijcken, sluysgelt, moelengelt ende anders, 5 st. upte mergen.

Item sullen noch moeten ommeslaen desen toecommende zomer up tgeheele lant, onder twaterscip van Woerden ende Bodegraven gelegen, 14 st. upte mergen; welck waterscip int geheel groot es 11606½ mergen 1½ hont, omme kaeden te maicken ende tvreemde water te stutten.

Ende hebben nu, zedert dat inbreecken in de voorleden maent van Octobri, te coste gehadt over tvoors. waterscip 1150 Rh. gl.

Item hebben verloren te Sparendam een sluyse, die die van Woerden mitten waterscip te onderhouden hebben, dat hem wel costen sall weder een nyeuwe sluyse te maicken by de 250 Rh. gl.

BODEGRAVEN.

Claes Bruggezoon, oudt 56 jaer, Gerrit Janszoon, oudt 49 jaer, Dirrick Symonszoon, oudt 51 jaeren, ende Cornelis Heindrixzoon, oudt 41 jaeren, gezwoerens van den dorpe van Bodegraven, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, upten 2^{en} dach in Novembri 1514 te Woerden.

Up I^e ar^le, dat zy driewerf verbrant zijn geweest, te weten int oorloge van Montfoert eens in den jaere 1507, anderwerf van den Gelderschen, ende de 3^e reyse werdden zy weder verbrant in den jaere 1512 by den Gelderschen: ende voor tjaer van 7 hadden zy in als 125 haertsteden, onder goet ende quaet, ende daer isser nu omtrent 100 die weder getymmert zijn, in sulcken state als die zijn.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn omtrent 600 communicanten, die meer vermindert dan vermeerdert zijn, omme de sterfte wille, die zy noch hebben.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijs en hebben: ende hebben vercoft up huer dorp 137 £ 3 ß van 40 groten, daerof de helft zijn losrenten, de penninck 20, ende dandere helft lijfrenten. Welcke renten zy vercoft hebben zoe int oorloge van Montfoert, als int leste oorloge van Gelre: ende hebben de penninghen daervan commende besteet zoe in de betalinge van huere portie in de ommeslagen ende ruyterpenninghen, als van brantschat.

Ende huer kereke es in de lesten twee branden telcken geheel ende all verbrant, mit clocken, toornen, ornamenten, alles, daeromme zy hem selver weder sullen moeten belasten omme die weder up te tymmeren.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen onder maleanderen, telcken nadat elck gegoet es, ende niet by de schotponden of kerven. Ende als tdorp te gelden hadden 100 Rh. gl., zoe zoude deghene die 500 Rh. gl. rijck es daertoe geven 6 of 7 Rh. gl., ende voorts naer advenant.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende mit wolle te spinnen.

Bodegraven es groot omtrent 2000 mergen, daerof dat hemluyden toebehoert omtrent 100 mergen, ende tsurplus behoert te Leyden, tOudewater, tUtrecht ende elders, ende in de Mije leyt omtrent 400 mergen lants, toebehoerende den bisscop van Utrecht, dat zy van Bodegraven in erfpacht hebben.

Ende bruycken all tvoors. lant selver, ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer lant selver bruycken.

Item, als van tlant hemluyden toebehoerende, is zeer bezwaert mit

enten ende pachten, die zy daerup gehaelt hebben in dese oorlogen. .lsoe veel van hemluyden gevangen zijn geweest ende geranchonneert.

Ende de mergen mach waert wesen, deen deur tandere, 12 of 14 st. er huyere, ende in coope den penninck 15.

Up VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren an sluysgelt, dijck-ıetge, molengelt ende anders, hebben 5 st. upte mergen.

De voors. van Bodegraven seggen oock groote scade geleden te heb-ɔen by den innebreecken van den Sparendamschen dijck, daermede zy ɔnder water gelegen hebben, gelijck die andere dorpen in Rijnlant, boven ılle de schaden, die zy by der oorloge geleden hebben.

WAERDER ONDER WOERDEN.

Broeder Willem van Wijnberge van St Jansoerden, tUtrecht, vicecu-reyt van Waerder, oudt 31 jaer, Gisbert Claeszoon, oudt 52 jaer, ende Jacob Copperszoon, oudt 45 jaer, ende Dirrick Roelofszoon, oudt 36 jaer, buyrluyden aldaer, seggen by eede, eerst,

Up Ie arle, datter zijn in als 40 haertsteden, daerof datter is 15 die arm zijn ende geenrehande lant en hebben of en bruycken: ende zijn meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren, overmits toorloge, ende datter eenige uytgereyst zijn ommedat zy aldaer te veel te gelden hadden in huere portie van den beden ende ommeslagen; ende hebben in dese oorloge geheel eens verbrant geweest van den Geldersche, up 1 huys nae, daer eene vrouw in de craem lach.

Up IIe arle seyt de viceeureyt, datter int kerspel van Waerder zijn, die upten Hollantschen gront sitten, 173 communicanten, daerof den meestendeel arm volck es.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven, maer zijn be-last ende schuldich an losrenten, den penninck 16, 25 Rh. gl. tsjaers, die zy vercoft hebben over 8 of 10 jaeren, ende hebben de penningen

van dien besteet in een processe, dat zy hadden te Mechelen, tegen Aert Geritszoon van Oudewater.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie van den beden onde ommeslagen niet en gaderen by de kerven of schotponden, maer alle jaere zoe stelt de schout 3 van den verstandelsten van den dorpe, die hy eedt, om dat jaer elck te stellen nae zijn goet; ende seggen dat zy raemen als dat, indien zy 100 Rh. gl. te gelden hadden, dat dan daerinne gelden zouden deghene die 100 Rh. gl. eens rijck es boven schulden 1 gouden gl. eens, ende voorts naer advenant.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, dijcken ende dammen, als lantluyden plegen.

Seggen, dat Waerder groot es 1150 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert omtrent 200 mergen, daerof elcke mergen bezwaert es van 1 gouden gl. tsjaers an renten, die zy daerup vercoft hebben by tijden van deser oorloge van Gelrie, ende hebben de penninghen daerof commende betaelt zoe in huere portie van den beden ende ommeslagen, als in verdinggelt.

Van welcke 1150 mergen zy eerst in bruycken hueren 200 mergen, ende van tsurplus bruycken zy 538 mergen; ende alle tandere lant, te wetene 412 mergen, werdden gebruyct by die van Woerdden, Bodegraven of den heeren St Jans, die mit hem niet en gelden noch en geven.

Ende tvoors. lant, te weten de 950 mergen, behoeren toe binnen ende buytenpoorters van Woerdden, tOudewater, tUtrecht ende elders.

Seggen voorts, datter geen geestelicke luyden en zijn, die aldaer lant bruycken, dan de vicecureyt bruyct, van den heeren van St Jans wegen tUtrecht, dat hemluyden toebehoort, 180 mergen, dat zy altijdt gebruyct hebben, ende de reguliers van Steyn bruyckens 30 mergen, dat huer eygen lant es, daerof zy de 8 mergen van desen jaere gecoft hebben.

Ende een mergen lants gelt aldaer, deen deur tandere, 20 of 25 st. te huyere, ende te coop de mergen 15 gouden gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te oncost hebben jaerlicx, teen jaer meer tander min, upte mergen an sluysgelt, molengelt ende kaedijck, 4 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat overmits dat zy upte frontieren leggen ende veel

te gelden hebben gehadt, zoe zijn hem ontvaeren 4 luyden, die wel 4[el] van der bede betaelden, ende dat int lant van Woerden, 2 te Bodegraven ende 1 ter Goude; ende deghene die int lant van Woerden ende Bodegraven vertogen zijn blijven huer lant bruyckende, sonder mit hem te geven.

LYNSCOTEN.

Gijsbert Dircxzoon, oudt 52 jaer, Thonis Dirwoutszoon, oudt 54 jaer, Willem Janszoon, oudt 40 jaer, Jan Hermanszoon, oudt 36 jaer, Bruyn Janszoon, oudt 35 jaer, Heyn Feyszoon, oudt 26 jaer, ende Claes Hermanszoon, oudt 26 jaer, ende Joost Vranckenzoon, oudt 24 jaer, seggen upte voors. ar[len] by eede, eerst,

Up I[e] ar[le], dat zy hebben 39 haertsteden, daerof datter 5 of 6 arm zijn; ende zijn gemeerdert 3 of 4 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Up II[e] ar[le], dat zy behoeren ter kercken ende ter keure te Oudewater.

Up III[e] ar[le], dat zy geen excijs en hebben, ende en hebben oock geen renten up huerluyder dorp vercoft, maer hebben renten vercoft up haer landen ende huysen tot 650 gouden Phls. gl. eens, daerof zy die penninghen hebben moeten betailen in verding ende in rantsoen dat zy van den Gelderschen ende anderen gevangen zijn geweest: ende noch daerenboven 800 gouden gl. zoe zy gevangen ende gerooft waeren boven verding. Ende hebben alle jaer moeten geven dubbelden pacht van tlant dat zy bruycken, in Hollant thuys behoerende, te weten den eenen pacht den hertoge van Gelre ende dander den eyghenaar.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat zy huerluyder beden ende ommeslagen ommeslaen by 3 mannen, zoe diewils als zy gemaent werdden, ende die setten kerven by hueren eede ofte crucen, ende es elcke kerf 1 stuver; ende de rijcxste heeft 29 kerven, als men gaert 11 Rh. gl., ende deselve es nu gestorven, ende es zijn goet waerdich omtrent 3000 scilden, ende die zy stellen van 12 kerven, die estimeren zy rijck 150 Rh. gl.; doen zy ommesloegen 11 Rh. gl. hadden zy 120 kerven.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe van coern te sayen, mit koyen te houden, mit spitten ende delven.

Haerluyder dorp es groot 1100 mergen, daerof de inwoenders gebruyeken 500 mergen, ende dat ander wort gebruyet by die innewoenders van Montfoert ende die van Oudewater.

Ende gebruyet int voors. lant die commandeur tot Oudewater, de beginnen tot Oudewater, heere Dirck Amelszoon, heere Huych Jacobszoon ende andere; maer en weten niet te seggen hoeveel dat elcx gebruyet.

Ende behoert onder de buyeren van den voors. lande omtrent 40 mergen eygen lants, ende dat surplus behoert thuys tot Utrecht, tOudewater, Montfoert, int Sticht ende anders. Ende gelt dat lant jaerlicx in huyere de mergen 1 gouden gulden, ende in coope de mergen 50 seilden eens.

Up VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx upte mergen te gelden hebben 4 st. 1 oert min, teen jaer deur tandere.

INDIJCK.

Jan Gerritszoon, oudt 65 jaer, Elbert Janszoon, oudt 45 jaer, Mathijs Jacobszoon, oudt 41 jaer, ende Gijsbrecht Janszoon, oudt 41 jaer seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^le, dat zy hebben 8 haertsteden, daeronder es een weduwe, die geheel arm es; ende zijn geheel verbrant geweest int jaer dattet bestant gemaict was, ende waeren voor den brant wel 6 haersteden meer dander nu zijn.

Up IIe ar^le seggen, dat zy behoeren ter kercken te Hermelen, ende zijn omtrent 16 communicanten; ende zijn bijnae de helft gemindert zedert den lesten brant.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exeijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft, alsoe zy van nyemant geloeft en zijn.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huerluyden beden ende ommeslagen innen

ende ommeslaen elcx naer huere goeden ende grootheyt van dien, zoewel up heurluyder bruyckwaer, als dat zy aen goet hebben. Ende wanneer dat zy eenige beden hebben te gelden, zoe geven de 3 haertsteden de helft, ende die 4 dander helft; ende versetten hem selven zoe diewils als die bede compt; ende die rijcxste van hem allen en heeft niet 4 ponden groten Vlaems eens; ende seggen dat zy niet en wilden, dat geheel Indijck hemluyden waer, dat es tgoet van den inwonende van dien, omme eens 4 ponden groten Vlaems.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, mit kennepteelen ende mitter grane. Den Indijck es groot in als 259 mergen; daerof zy bruycken 137 mergen, ende en hebben geen eygen lant, ende bruycken veel lants in Sticht; ende deghene die bezwaert zijn doen huere huysen [upturen] ende stellen die int Sticht, ende blijven tlant bruycken in Hollant, sonder mit hem te contribueren; ende huyeren de mergen, deen deur dandere, 25 st., ende de penninck en staet in geen valeur in coope. Seggen voorts, dat als zy lant bruycken in Sticht, daerof en contribueren zy niet met Sticht et econverso; als die van Sticht in Hollant lant bruycken, daer en geven zy oock niet af.

Up VIe arle seggen, dat zy dijcken ende waterganck te houden hebben mitte gemeene waterscip van Woerden, dat hem cost by gemeene jaeren 5 st. upte mergen.

— —

ECKENDORP.

Jan Govertszoon, schout, oudt 36 jaer, Luyt Geritszoon, gezwoeren, oudt 53 jaer, Claes Daemszoon, oudt 55 jaer, Meeus Pieterszoon, oudt 44 jaeren, ende Daem Janszoon, oudt 43 jaer, buyeren in Eckendorp, seggen by hoeren eede, eerst,

Up Ie arle, dat zy hebben 20 haertsteden, daerof de 5 geen lant gebruycken; ende zijn binnen 10 jaeren 3 huysen gemeerdert.

Up IIe arle seggen, dat zy ter kercken behoeren te Oudewater.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en hebben; ende dat dorp es belast mit 9 scilden tsjaers euwighe renten, daeromme dat lant ge

coft es over 23 jaeren, ende omme heurluyder wateringe uyt te maicken.

Noch geven zy jaerlicx an losrenten 12 scilden: ende die penningen, daerof gecommen, zijn gegaen oock an den bosem van der wateringe ende waeren vercoft over 4 jaeren, ter losse den penninck 21.

Noch 1 pont groot tsjaers losrenten, ende 9 scilden, de pen[illegible] te losse 17, ende zijn de penningen daerof gecommen gegaen tot [illegible], der verding, ende zijn vercoft over 3 jaeren.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy de beden ende andere [illegible] te gelden hebben, zoe stelt de scout 3 persoenen, ende di[illegible] een settinge by hoeren eede, naer dat zy elcx estimeren; end[illegible] ben geen kerven noch ponden oft anders, daer zy naer gad[illegible]en, [illegible] by estimatie. Ende zoe wanneer zy 100 gulden ommeslaen, zo[illegible] rijcxste den 5^{en} penninck, ende de rijcxste daeran de 8^{en}, end[illegible] advenant; ende als 4 van heurluyder deposanten daeruyt waeren, zoe en is die ander alle heurluyder goet niet 400 Rh. gl. eens waerdich, ende de rijcxste mach zijn goet in als waerdich zijn eens 1000 enckele gouden gulden.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende lantelinge, van koyen te houden, spitten, delven ende dijcken.

Ende hebben in heurluyder dorp 160 veertel lants; elcke veertel zijn 4 mergen; daerof int dorp in eygen behoert 4 veertel; dat ander behoort ter Goude, tUtrecht, tOudewater ende allomme daeromtrent. Ende wordden van den voors. landen maer 70 veertel gebruyct by den inwonenden, ende die ander 90 veertel wordden gebruyct by den poorteren van Oudewater ende andere, te weten 23½ veertel in tSticht, teclooster van Steyn 3 veertellen, ende zoe by meer andere, die mit hemluyden niet en gelden noch en geven. Ende gelt de mergen in huyere 1 gouden gulden tsjaers, ende in coope estimeren zy de mergen voor 50 scilden.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy totten gemeenen mergengelde moeten jaerlicx betailen 3 st. van de mergen, in dijckaetge ende andere ongelden, uytgesondert nyeuwe wercken van sluysen of dijcken ende molens. Boven desen moeten zy mit hueren arbeyt alle jaere maicken ende onderhouden den IJsseldijck van Oudewater of tot halfwegen ter Goude, daer zy jaerlicx groote last of hebben.

DE STEDE VAN OUDEWATER.

Jacob Gerritszoon, oudt 48 jaer, Huge Harmanszoon, oudt 45 jaer, burgerm^{rs} up dese tijdt, Pous Janszoon, oudt 66 jaer, oude burgermeester, Pieter de Roo Willemszoon, oudt 77 jaer, Gerrit Heindricxzoon, oudt 67 jaer, Gisbert Heindricxzoon, oudt 67 jaer, Geerlof Jacobszoon, oudt 48 jaer, Adriaen Louwezoon, 34 jaer, scepenen van Oudewater, seggen by eede, upten 3^{en} in Novembri 1514, gelijck hiernaer volcht. Eerst omme tantwoerden

Up I^{e} ar^{le}, soe hebben ons de voors. burgermeesters ende gerechte geexhibeert huere rekeningen van den geheelen innecommen van derselver stede, daerby men bevynt den navolgende ontfanck:

Eerst by de rekeninghe van eenen jaere eyndende St Symon, ende in den dach 1) 1510, zoe heeft den bierexchijs gegouden in ponden van 40 groten . . . . 714 £ 7 ß 6 d.

Anno 11 . . . . 787 £ 10 ß.
Anno 12 . . . . 855 £.
Anno 13 . . . . 870 £.
Anno 14 . . . . 772 £ 10 ß.
Maect voor 5 jaeren . . . . 3999 £ 7 ß 6 d.
Facit voor 1 jaer $\frac{1}{5}$ . . . . 799 £ 12 ß 6 d.

Die wijnexchijs galt int
Jaer 1510. . . . . 151 £ 17 ß 6 d.
Anno 11 . . . . 168 £ 15 ß.
Anno 12 . . . . 155 £ 12 ß 6 d.
Anno 13 . . . . 142 £ 10 ß.
Anno 14 . . . . 130 £ 10 ß.
Facit voor 5 jaeren 749 £ 5 ß; facit voor 1 jaer 149 £ 17 ß.

Die koernmaet anno 10 . . . . 145 £ 10 ß.
Anno 11 . . . . 150 £ 15 ß.
Anno 12 . . . . 137 £ 12 ß 6 d.
Anno 13 . . . . 154 £ 10 ß.
Anno 14 . . . . 149 £ 12 ß 6 d.
Maect voor 5 jaeren 738 £; facit . . . . 153 £ 12 ß.

Die bierberry anno 10 . . . . 87 £ 7 ß 6 d.
Anno 11 . . . . 95 £ 12 ß 6 d.

---

1) Zoo heeft het hs. Lees: „in den jare“

Anno 12 . . . . 106 £ 17 ß 6 d.
Anno 13 . . . . 97 £ 10 ß.
Anno 14 . . . . 107 £ 5 ß.
Comt voor 5 jaeren . . . . 494 £ 12 ß 6 d.
Facit . . . . 98 £ 18 ß 6 d.
Die wage anno 10 . . . . 49 £ 2 ß 6 d.
Anno 11 . . . . 61 £ 17 ß 6 d.
12 . . . . 39 £ 7 ß 6 d.
13 . . . . 40 £ 17 ß 6 d.
14 . . . . 68 £ 5 ß.
Facit voor 5 jaeren . . . . 255 £ 14 ß.
Facit . . . . 55 £ 2 ß 7 d.
Die vleysexchijs anno 10 . . . . 10 £ 17 ß 6 d.
11 . . . . 11 £ 12 ß 6 d.
12 . . . . 12 £ 12 ß 6 d.
13 . . . . 13 £ 17 ß 6 d.
14 . . . . 13 £ 10 ß.
Facit voor 5 jaeren . . . . 61 £ 10 ß.
Facit . . . . 12 £ 6 ß.
Somma van de voors. excijsen . . . 1269 £ 8 ß 6 d. [1])

An losrenten, die zy hebben binnen der stede van zeeckere huysen, 4 £.

An andere renten, die zy hebben buyten der stede, van wijngaert, van der stede graften, poerters te maicken, ende andere cleyne partijen 100 £.

Somma . . . . 104 £.

Somma van alle tinneecommen der voors. stede 1373 £ 8 ß 6 d. van 40 groten.

Up IIe ar[le], soe bevinden wy by de voors. rekeninghen dat zy schuldich zijn dese navolgende renten:

Eerst an eenwige renten, die zy binnen derselver stede schuldig zijn. 14 £ 17 ß 2 d.

An losrenten, vercoft in de oorloge van Utrecht, ter lossinge den penn. 15 ende 16 . . . . 92 £ 16 ß.

---

[1]) De somma komt overeen met het totaal der jaarlijksche opbrengsten van de verschillende accijnsen, doch deze beantwoordt niet aan de afzonderlijke posten van ieder jaar. Er schuilen daarin kleine fouten, die echter niet aan te wijzen zijn.

An andere losrenten, vercoft anno 1512 ende 13, ter lossinge elck pont groten mit 100 Rh. gl., te weten anno 1512 29 ℒ 2 ß, ende anno 13 18 ℒ 6 ß; facit . . . . 47 ℒ 8 ß.

An lijfrenten, vercoft int oorloge van Utrecht ende Montfoirde, 270 ℒ 2 ß 6 d.

An lijfrenten, vercoft int jaer 1512 . . . . 23 ℒ.

Ende zy seggen noch vercoft te hebben an losrenten int jaer 1513 ende 14, Jan Janszoon ter Goude 4 [1]) ℒ groten tsjaers, ter lossinge elck pont groten mit 100 Rh. gl., facit . . . . 24 ℒ.

Somma van der voors. eeuwige-, loss- ende lijfrenten 472 ℒ 3 ß 8 d.

Ander uytgeven.

De voors. stede heeft jaerlicx te coste an boodeloon, reysen, scheyncken, teeringhen ende anders, by estimatie, deen jaer min tander meer, 60 ℒ.

Voor jaerlicxe ordinarise onderhoudenisse, van reparatie van poorten, muyeren, bruggen, dijcken ende dammen de stede aangaende, by estimatie 180 ℒ.

Van alrehande extraordinaryse sayckcn, die de stede overcommen mogen 160 ℒ.

Somme . . . . 400 ℒ.

Somma van al den uytgeven voors. 872 ℒ 3 ß 8 d. van 40 groten.

Blijft hier noch goets . . . . . . 501 ℒ 4 ß 10 d. van 40 groten.

Tegens welck zuver de voors. stede te dragen heeft huere portie in de ordinarise bede van den 60000 ℒ, bedragende . . 200 ℒ 18 ß 8 d.

Ende huere portie in des gemeenlants renten, bedragende by estimatie 100 ℒ.

De voors. burgermrs ende gerechte seggen dat zy behouven te doene groote reparatie an den muyeren ende vesten derselver stede, alsoe zy upte uyterste palen leggen van den lande tegens Sticht ende Gelre, gelijck zy ons gethoent hebben gaende rontsomme de stede, dat hem wel costen sall by estimatie . . . . 1500 Rh. gl.

Up IIIe arle seggen, dat zy te exchijs geven van een Dortsche aem Rijnsche wijns 6 s. gr.

[1]) Lees. 24 ℒ.

Van westersche wijnen of andere wijnen, daerof de mengelen gelt 3 groten, 3 s. gr.

Van bastaerden ende maelveseijen, gelijck de Rijnsche wijnen.

Van een vat biers, binnen gebrouwen, 6 s.

Van een vat biers, dat meer-gelt dan heur inbrouwen bier, 8 s.

Van den azijn van gelijcken.

Men geeft van thoet harde coerns te meten 3 groten.

Van haver }
Van kennepsaet } 1 blanck.

Van een scepel zouts te meten 1 duyt.

Van thoet calcx, coelen, hoppe ende runne 3 groten.

Men geeft van de bierberrye die men verhuyert, te weten van een vat binnenbiers te draghen 3 deuyts ende buytenbier 1 groten.

Van een aem wijns 1 st.

Ende voort alle tgoet dat in vaten beslagen is, van dragen 1 groten.

Van waechgelt geeft men vant 100 1 oert st.

Van een scijf gaerns, die men niet en weecht, 2 groten.

Men geeft ter vleyschexchijs van een hoornbeest dat men slaet ter banck, of dat men vercoopt, 1 st.

Van een varcken 1 groten.

Van een scaep 1 oertgen.

Up IVe ar^le seyt Willem Pieterszoon, de stedebode, oudt 40 jaer, by den eede die hy der stede gedaen heeft, datter in als zijn, onder groot ende cleyn, arm ende rijck, geestelick ende waerlick, 325 haertsteden; ende weet dat alsoe hy 4 of 5 jaer der stede bode geweest es, ende dat hy de waecke bestelt; daerof dat de burgerm^rs seggen datter wel 20 geestelick zijn ende 44 arm, die niet mede en gelden of en geven; ende zijn genouch in eene doene, in prijse ende getaele, de naeste 10 jaeren herwaerts.

Ende hebben een susterhuys binnen der stede van der 3^der oerde Sancti Francisci, ende een huys van St Jans heeren tUtrecht.

Up V^e ar^le seyt heere Loffridus de Haer, pastoer van Oudewater, datter zijn, zoe binnen ende buyten der stede, tusschen de 1700 ende 1800 communicanten, alsoe buyten der stede leyt Hoencoep, dat Sticht es, Rosendael, Ekendorp, Papecoop, een deel van den Brouck, lange Lynscoten ende de Waert, die all tsamen binnen Oudewater mede ter

kercken behoeren; ende hout de communicanten van buyten wel dat meestedeel; ende die van der stede en hebben geen jurisdictie buyten derselver stede up alle de voors. dorpen; ende weet dit, alsoe hy 17 jaer aldaer pastoer geweest es.

Up VIe ar^le seggen, dat zy hem generen principalick mit bouwerye ende spaeren, ende daer en es anders geen sonderlinge neringe, dan hebben 5 brouwers, die 2 zouden wel brouwen datter te doen es; ende en hebben geen lant buyten der poorten leggende, dat onder de jurisdictie van Oudewater staet, maer tselve lant, dat zy bruycken, dat leyt onder de dorpen daer omtrent gelegen, als Heckendorp, Lynscoten, Brouck, Papecoop ende Waerder, all gelegen onder den heere van Montfoirt, tlant van Vliet, tlant van Haestrecht ende daeromtrent.

Aengaende de rentiers, seggen dat zy er maer een en hebben, dat es Daniel van Zijl, die tgoet van Jan van Zijl alleen aen hem houdt, die zy houden rijck van 700 Rh. gl. tsjaers.

Item 4 andere, elcx van 300 Rh. gl. tsjaers.

Item 4 andere van 200 Rh. gl. tsjaers.

Item 5 van 100 Rh. gl. tsjaers.

Ende 5 van 50 Rh. gl. tsjaers.

Ende dat de rentiers nu wat meer hebben dan zy plagen, dat es omme dattet lant bet gelt dant plach, overmits dat de butter ende andere zuvel duerder es.

Gevraecht of zy zedert jaer 1500 herwaerts eenige gaderinge gedaen hebben up malcanderen ende up den poorters derselver stede, uyten buydel, by maniere van den 100^en penninck of anders, seggen: neen, ende dat, overmits dat zyt niet en hebben dorven bestaen, van vreese van huere buyeren, die hem laten duncken dat zy genouch gescbat zijn by de excbijsen, ende dat zy dagelicx waecken moeten, alsoe zy upte frontiere sitten.

Die voors. van Oudewater seggen, dat zy by de Utrechtsche ende Montfoertsche oorloge voor, ende by de leste oorloge van Gelre nae, groote scaede gehadt hebben van roef ende anders, boven alle de extraordinarise excessive costen by hem gedaen, daerof dat hem noch gebreect van penningen, die zy voor tgemeen lant verschoten int oorloge van Utrecht ende Montfoert mit Woerden, te weten int oorloghe van Utrecht 1209 £ 12 ß van 40 groten, ende int oorloge van Montfoert ende Woerden 176 £ van 40 groten an lichten gelde, ende 1262 £

14 ℔ 6 d. van 40 groten an zwaeren gelde, alst blijcken mach by 2 rekeninghen, die zy ons daervan gethoent hebben, gesloten in den Hage 14en in Junio 1496, geteyckent by mijnen heere van IJsselsteyn, meester Jan van Schoenhoven, Phillips Ruychroek, Jan Stalpaert, Robbrecht Annoque ende Jan Heindrixzoon van der Goude.

De voors. van Oudewater hebben ons oock gethoent, hoe dat buyten de IJselpoert zeeckere huysen getymmert werdden, in de heerlicheyt van Montfoert, ende alle dage zoe langes zoe meer vast an deselve stede, daerby de stede grootelicx geperiklieert es. Bidden daeromme dat men mijnen genadighen heere daerof adverteren, ten eynde dat tappointement, daer tanderen tijden upgegeven by den grooten raede, ter executie geleyt mach werdden, daerby veel periculen beschut sullen mogen werdden.

Ende alsoe zy upte uyterste frontieren leggen, daerby zy groote toesicht behouven te hebben by nacht ende dage, ende moeten houden waickers in huere poorten, alsoe wel sdaechs als snachts, meer dan andere steden, die binnen slants sitten, bidden daeromme dat men int taxeren van der schiltaele daerup regard hebben wille.

TPLATTE LANT VAN RIJNLANT.

LIERE.

Phls. Meeuszoon, stedehouder van den schout, oudt 49 jaer, Kerss Aertssen, oudt 64 jaer, Claes Janszoon, oudt 44 jaeren, Jan Gerritss., 42 jaeren oudt, Gerrit Dirxzoon, oudt 40 jaeren, Willem Joriszoon, oudt 34 jaeren, scepenen, Bouwen Jacobszoon, oudt 40 jaeren, Aert Joriszoon, oudt 37 jaeren, bedegarders, Kers Jacobszoon, oudt 48 jaeren, ambochsbewaerders, Engel Janszoon, oudt 42 jaer, Gillis Meeuszoon, 37 jaeren, ende Gerrit Gerritszoon, 20 jaeren oudt, buyeren aldaer, seggen by eede, ende eerst,

Up Ie arle, datter zijn in als 54 haertsteden, daerof datter arm zijn, die luttel of niet en gelden noch en geven, 28: ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe articule seyt de pastoer, datter te Lyere te kercken behoeren.

gelijck by ons onder zijn hanteycken geeertificeert heeft, 350 persoenen, daerof dat tmeestedeel woent in Delflant, ende gelden mit die van Maeslant, mit dat Wout, mit Dorp ende Naeltwijck, ende de minste helft wonen in de ban van Lyere, die aldaer gelden ende geven; ergo hebben zy omtrent 160 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft up tdorp.

Up IVe seggen, dat zy huere portie in de bede ende ommeslagen gaderen by de stuvers, ende hebben in als zoe veel stuvers, dat als zy 1 stuver van den stuver geven, dat tselve bedraecht 6 £ groten, twelck zijn 720 st.; ende de rijexste heeft 76 st.; ende estimeren dat zoe wye rijck es eens 100 gulden current boven schulden, dat die staen zoude up 20 st.; ende daer isser wel die up 8 of 9 stuvers of screven staen, die min hebben dan niet; ende vernyeuwen deselve stuvers eens tsjaers, ende hoogen ende laegen die, nadat die luyden armer ende rijcker wordden in goede oft huyrwaere.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, ende dat de Lyer groot es 700 mergen, daerof hemluyden niet toe en behoert boven 10 of 12 mergen, ende tandere lant behoert den ambochsheere, ende daer es veel pachtlants, dat zy van den ambochsheere in erfhuyere houden.

Ende zy bruycken van de voors. 700 mergen 512 mergen, ende tandere wert gebruyct by den dorpen daer omtrent gelegen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken.

Ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 4 £ Hollants, ende zoude te coop gelden, by estimatie, de helft 100 £ de mergen, ende dander helft 80 £, thoflant gerekent up half gelt.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben deen helft in Rijnlant ende dander helft in Delflant, ende hebben van dijckaetge, sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren, mit dat molengelt 7 of 8 st. upten mergen.

— —

NAELTWIJCK.

Cornelis Suys, schout ende balliu, oudt 34 jaeren, IJsbrant Gerritszoon, oudt 53 jaeren, Pieter Touwen, oudt 66 jaer, ende IJsbrant Adriaenszoon, oudt 53 jaer, alle bedesetters, geexamineert by eede, seggen dat hiernae volcht:

Up I^e^ ar^le^ seggen, dat zy hebben omtrent 200 haertsteden, daerof deen helft zoe arm zijn dat zy van den heyligen geest veel leven, ende dander en moghen niet geven; ende zijn wel 7 haertsteden gemindert dese naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^le^ seggen, datter zijn by de 700 communicanten, ende zijn bijnae in eenen staet gebleven de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijs en hebben, maer dattet dorp belast es van jaerlicxe losrenten mit 6 £ Hollts. tsjaers, ter losse den penninck 15, ende zijn vercoft int jaer 1512, ende de penninghen daerof gecommen zijn gegaen in betalinge van ruytergelde.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy huer beden ende ommeslagen innen by den ponden van 15 st. tpondt, ende hebben 200 ponden in als: ende geeft de meeste 12 £, ende die zy stellen up 12 £, die estimeren zy rijck boven sculden 600 £ Hollants eens, behalven zijn bruyckwaer, die zy mede estimeren ende setten.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit de plouch, sayen ende coyen, spitten, delven ende lantneringe: ende es dambocht groot 900 mergen, daerof den inwoenders behoert in eygendomme omtrent 60 of 70 mergen, ende tsurplus behoert cloosteren, poorteren van steden ende andere luyden, ende wort dit lant all gebruyct by den innewoenders, up 14 mergen naer, die gebruyct wordden by den poorters van Delft.

Seggen oock dat deur de banck, deen deur tander, tvoors. lant gelden zoude 1 nobel tsjaers, 50 stuvers voor den nobel, ende in coope den penninck 25.

Nota. Dat die van Naeltwijck noch en hebben, die zy verzwegen hebben, eerst 550 mergen, gelegen onder tschoutambocht van

Monster, ende 720 mergen gelegen in Wateringen, die mit hemluyden gelden ende contribueren, gelijck die voirs. leste 3 deposanten verclaert ende bekent hebben, daertoe ontboden wesende upten 11en in Februario 1515 secm cursum curie.

Up VIe seggen, dat zy jaerliex hebben te gelden an sluysgelt, mergengelt ende anders, 7 groten, 8 groten oft 9 groten upten mergen, deen jaer deur tandere.

MONSTERAMBOCHT MITTER HEYDE.

Heer Hendrick Bont, cappellaen van der kereke in Monster, religieus van Middelbourch, ordinis premonstratensium, oudt 40 jaeren, Jan Janszoon, scout, oudt 26 jaeren, Olivier Janszoon, oudt 60 jaer, Phillips Adriaenszoon, oudt 42 jaeren, IJsbrant Gerritszoon, oudt 48 jaeren, alle scepenen, Gerrit Janszoon, ambochsbewaerder, oudt 56 jaeren, Adriaen Corneliszoon, schotvanger, oudt 24 jaeren, seggen by eede up tinhouden van der voors. arlen, tguendt dat hiernaer volcht:

Up Ie arle, dat int ambocht van Monster zijn 250 haertsteden; ende zijn wel gemindert dese naeste 10 jaeren 25 haertsteden, ende dat meest ter Heyde, dat leyt upten cant van der zee.

Up IIe arle seyt de cappellaen, datter zijn 862 oft 63 communicanten, ende zijn meer gemeerdert dan gemindert, daerof datter over de 50 zijn die haer broot bidden.

Up IIIe seggen, dat zy exchijsen hebben upter Heye, te weten, 3 groten van een vat biers, ende 1 oert van eenen stoop wijns; ende heeft den exeijs dit jaer 1513 gegouden 15 £ groten Vlaems, ende heeft voortijts gegouden 60 ponden Hollants tsjaers; maer binnen Monster en geeft men geen exchijs.

Seggen voorts, dat tambocht niet belast en es mit jaerliexe losrenten noch lijfrenten.

Up IVe arle seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen inne-

gaderen by seellinghen, ende es elcken seellinck 1 blanck, ende zijn d
20 seellingen 1 pont van 30 groten, ende hebben 63 ℒ; ende estimere
een man rijck, die up 1 pont gestelt wert, tot 300 Rh. gl. eens.

Up V^e ar^le seggen, dat de inwoenders van Monster hem generen mi
lantneeringe, mit koyen ende scapen te houwen, mit ploegen, sayen
spitten ende delven, ende die van der Heyde mitter zee te vaeren mi
cleyne boetkens omme scholle, bolliek ende diergelijcke, ende hebbe
omtrent 10 pincken ende 3 ofte 4 schuytkens.

Seggen voorts, dattet landt, in huerluyder ban gelegen, groot e
1850 mergen, daerof int ambocht eygen mach toebehoeren omtrent 7
mergen, ende dat andere behoert vreemde luyden; ende zoude de mer
gen van dit landt mogen gelden, dat een deur tander, 30 st. tsjaers i
huyere, ende in coope de mergen 50 gl. Ende wort int ambocht ge
bruyet van den 1850 merghen 1634 merghen: dat clooster van Laus
duynen gebruyet selver 87 mergen, die van Eyckenduynen 29 mergen
die van Wateringe 50 mergen, die van Naeltwijck 50 mergen, die m
hemluyden niet en gelden in de bede ofte ommeslagen.

Up VIe ar^le seggen, dat zy hebben te gelden an dijcken, sluysen
wateringhen ende anders, tsjaers 3 st. upte mergen of daeromtrent.

WATERINGHEN.

Heer Jan IJsbrantszoon, vicecureyt, oudt 53 jaer, Gerrit Potter va
der Loo, schoudt, oudt 36 jaer, Dirrick Janszoon, oudt 60 jaer, end
Jan Pieterszoon, oudt 30 jaeren, seepenen, Wouter Pieterszoon, ou
33 jaer, bedegaerder, ende Dirck Heindricxzoon, oudt 63 jaer, buy
man aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht:

Up I^e ar^le seggen, dat zy in als hebben 74 hertsteden, daerof datt
arm zijn, die de meestendeel van den heyligen geest leven, tot 44 to
die meer gemindert zijn dan gemeerdert de naeste 10 jaeren, alsoe tw
van den rijcxsten woninghen verstorven zijn, die in andere dorpen ve
trocken zijn.

Up IIe seyt de viceecureyt, datter zijn omtrent 300 communicanten, luttel min of meer; ende zijn gemindert omme de sterfte wille, die aldaer binnen 4 jaeren tweewerf geweest es.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven. Aengaende de renten, dat zy schuldich zijn 9 £ Hollants tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, die zy vercoft hebben binnen 2 jaeren herwaerts, uyt benautheyt van der oorloghe ende de oncosten van der dijckaetge.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende ommeslagen gaderen by de schotponden, die zy alle jaere, of zoe diewils alst noodt es, vernyeuwen, dier sy hebben 65 £ 9 ß, 20 scellingen voor een pont, daerof de rijcxste staet up 4 £, ende dandere staen up 3 £, 2 £, ende de minste staen up 2 ß, die van den heyligen geest leven; ende en stellen malcanderen niet nae tgoet, maer nae huer bruyckwaere, naedat zy veel lants bruycken ende veel lantelinghe doen, te weten, die 50 mergen bruycte ende 10 koyen hilde, die soude staen up 4 £, ende voorts naer advenant, sonder malcanderen voorder te stellen nae huer goet.

Up V^{e} seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, spitten, delven, dorssen ende wannen.

Tselve ambocht es groot 1080 mergen, die by hemluyden gebruyct werdden, uytgeseyt 200 mergen, die in den ambochten daeromtrent gelegen gebruyct werdden. Ende daer en zijn geen cloosters, oft geestelicke luyden, oft poorters, die aldaer selver lant gebruycken. Ende estimeren tselve lant waerdich te wesen in huyere 3 £ Hollants de mergen, deen deur tandere, ende in coope den penninck 18 of 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van dijckaetze, sluysgelt ende anders, mit die van Delflant, dat hem cost upte mergen, teen jaer deur tandere, 10 st. upte merghen.

Seggen voorts, dat zy wel sullen moeten hangen an huer kercke, die geheel vervallen es, 100 ponden groten Vlaems, daeromme dat zy huer dorp voorder sullen moeten belasten mit renten.

RIJSWIJCK.

Cornelis Suys, schout van Rijswijck, oudt 34 jaeren, Aem Janszoon, oudt 42 jaeren, Heindrick Janszoon, oudt 55 jaeren, ende Thonis Direxzoon, clerck ende bode, oudt 63 jaeren, buyeren van Rijswijck, seggen by eede, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, datter zijn in als 106 haertsteden, daerof datter wel 25 zijn die van den heyligen geest leven; ende zijn gemindert van 2 of 3 woninghen, daerof tvolck vertogen es in anderen ambochten daeromtrent.

Up IIe ar^{le} seggen, datter in als zijn, zoe zy verstaen hebben van den pastoer, die niet commen en mochte, 450 communicanten, onder jonck ende oudt, die genouch in eenen doene zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, ende zijn schuldich 9 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, daerof de 4½ Rh. gl. vercoft zijn over 5 jaeren, ende de penninghen daerof commende, zijn besteet in huerluyder portie van der bede ende ommeslagen, ende dandere 4½ Rh. gl. zijn vercoft over 2 jaeren tot maickinge van den steenen dijck by Maeslant; ende 18 Rh. gl. 15 st. tsjaers lijfrenten, die zy over 30 jaeren vercoft hebben upte kercke.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy huere portie in de beden ende ommeslagen te gelden hebben, zoe ontbiet de schout 8 van den buyeren, die hy beveelt up hueren eedt elck te setten nae zijn rijckdom, die dit alsoe doen, sonder dat zy anders gelden, nae de grootheyt ofte zeeckerheyt van huere goeden; dan als tdorp te gelden hebben zoude 120 Rh. gl. eens, zoe zoude de rijcxste daerinne gelden 1 pont groten, die geestimeert mach wesen rijck te wesen an goet, have ende bruyckwaer 100 £ groten, boven sculde.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe ende koyen te houden.

Ende Rijswijck es groot 2600 mergen lants, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert, te wetene die mede gelden ende geven, omtrent 20 mergen, ende tander lant behoert te Delft, in den Hage ende diversche cloosteren; daerof talderbeste gelden zoude te huyere de mergen

3 Rh. gl., ende te coope den penninck 25, ende tmiddelste lant 30 st. te huyere; ende daer es veel uytgedolven lants, dat zijn oncost niet waerdich en es.

Seggen voorts, dat de regulieren van Syon bruyken 42 mergen, die hem toebehoeren, uytgeseyt 14 hont, die zy gehuyrt hebben van den abt van Egmont. Ende teclooster te Rijswijck bruyet 52 mergen, daerof tsommige hemluyden toebehoert, ende tander huyeren zy; ende en gelden noch en geven mit hemluyden niet.

Van al tvoors. lant van 2600 mergen, daerof bruycken zy 1800 mergen, ende de andere 800 mergen van den beste lande wert buyten gebruyet by poorters van Delft, ende andere cloosteren ende buyrluyden omtrent hem geseten.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy dijck te houden hebben in Maeslant, ende houden een geheele sluyse mit Vlaerdinghen, dat hem cost mitten gemeenen oncost van den lande, als molengelt ende elders, by gemeene jaeren 15 of 16 groten upte mergen.

THONTERLANT.

Cornelis Suys, schout, oudt 34 jaeren, Pieter Willemszoon, scepen, oudt 56 jaeren, Gerrit Janszoon, ambochsbewaerder, oudt 35 jaeren, Adriaen Wouterszoon, oudt 40 jaeren, Cornelis Claeszoon, oudt 28 jaer, ende Dirrick Claeszoon, oudt 28 jaer, buyrluyden van tHonterlant, gevraecht by eede, eerst,

Up I^e^ ar^le^ seggen, dat zy zijn 12 haertsteden, onder arm ende rijck, ende en es niet dan een buyrte, ende hoeren ter kercken te sGravensande, ende te Naeltwijck te rechte; ende hadden over 10 jaeren 13 haertsteden, ende plagen voortijts te hebben 19 haertsteden, maer dat es lanck geleden.

Up IIe ar^le^ seggen, dat heurluyder pastoer hemluyden geseyt heeft datter zijn omtrent 40 communicanten; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert dese naeste 10 jaeren, want daer zy voortijts plagen boden te houden, moeten zy, overmits armoeden, den arbeyt selver doen.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn niet gelooft renten te vercoopen, zoe en hebben zy geen jaerlicxe renten vercoft.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen gaderen by stuvers, ende hebben 313 st., ende de rijcxste heeft 60 st., ende die mach rijck zijn ende estimeren zijn goet, mit bruyckwaer ende als, up 300 £ Hollants eens, ende zoe voert naer advenant.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lanttelinge van coern te sayen, coyen te houden, spitten ende delven. Ende es haerluyder ambocht groot omtrent 100 mergen lants, daer nyemant van den inwoners eygen lant en heeft, dan Gerrit Janszoon heeft 1 mergen, daer staet een leuw tsjaers up; dat andere behoert cloosteren ende andere luyden. Ende heeft dat clooster van der Lee daerinne in eygendomme omtrent 70 mergen, dat capittel van Naeltwijck 8½ mergen, ende de susteren van St Annen te Delft 1 mergen, ende tsurplus behoert poorteren ende andere luyden. Ende wort dit lant voors. all gebruyct by den inwoenders van tHonterlant, uytgesondert 1 mergen. Ende es dit lant waert in huyere, teen jaer deur tandere, 50 st. tsjaers de mergen, ende te coope den penn. 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben te houden in den zeedijck 50 roeden dijcx, die zy onderhouden; ende voor dat repareren van dien, ende van hare wateringhen te onderhouden hebben zy jaerlicx te gelden 5 groten, 6 groten of 7 groten upten mergen.

VOORBORCH.

Jan Corneliszoon, schout, oudt 40 jaer, Gordijn Direxzoon, oudt 63 jaer, Willem Willemszoon, oudt 50 jaer, Simon Corneliszoon, oudt 32 jaer, Dirrick Jacobszoon, oudt 44 jaer, ende Jan Willemszoon, oudt 40 jaer, buyeren, ambochsbewaerders ende schotgaerders van denselven ambochte, gehoert by eede, in den Hage 17^{en} in Octobri 1514, seggen, eerst,

Up Ie arle, datter zijn in als 108 haertsteden, onder rijck ende arm, daerof datter zijn up tlant 50 huysen die gelden ende geven, ende 58 int dorp, ende van denselven 58 en isser niet boven 6 die geven, ende die rest gaet om goodswillen: ende zijn gemindert up tlant van 3 huysen, die tsusterhuys te Rijswijck hebben, ende plagen van den meesten gelders te wesen, ende int dorp zijn zy gemeerdert, maer tselve es tot laste van der gemeente.

Up IIe arle seggen, datter zijn 500 communicanten, ende zijn gemeerdert, want over 10 of 12 jaeren zoe en wasser boven 350 niet, maer zijn all arme luyden.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven; ende zijn schuldich 9 £ groten Vlaems tsjaers, die zy van der kercke wegen vercoft hebben, te weten de 6 £ groten lijfrenten, ende de 3 £ groten losrenten, ende hebben die vercoft binnen 3 jaeren herwaerts, ende hebben huere kercke daermede getymmert.

Up IVe arle seggen dat als zy eenige penninghen te gelden hebben, zoe ontbiet de schout by hem 7 buyeren uyten dorpe, die elck stellen te geven, naedat zy bevinden dat zy gerijet ofte gearmt zijn, van koyen oft andere goeden. Ende als zy 32 Rh. gulden te gelden hebben over den dorpe, zoe geeft de meeste 30 st. ende 29 st., die zy van elcx een hebben, daerna 24 st., 20 st., ende voorts zoe nederwaerts tot 1 braspenninck ende halve st., zonder dat zyt weten anders te verclaeren; dan indien daer yemant waere die rijck waere 100 Rh. gl. eens boven schult, die zoude alderhoochst gestelt wordden, ende zoude daerinne 2 £ Hollants gelden, ende die meest onderwints heeft, die es rijcxste geestimeert; ende hebben in als 103 gelders, daerof isser 60 die gelden 3 st. ende daer beneden, ende dat daeromme, want wye niet mede en gelt, die en es van den buyeren niet gereeckent, ende en zoude geen aelmisse moegen hebben van den heyligen geest.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit een weynich draperie, daerof delle gelt 6 of 7 groten, mit sant te voeren, mit turf te delven om een dachuyere, ende mit wat coyen te houden.

Ende Voorbourch es groot 600 mergen, daerof luttel of niet hemluyden toe en behoort, maer bruycken tselve lant all up 100 mergen na,

die gebruyet werdden by die van der Hage, Rijswijck ende Delf, huere gebuyeren. Seggen voorts, dat tsusterhuys van Rijswijck geeott hebben 2 woningen mit 12 mergen lants van talderbeste, dat zy selver bruycken, sonder mit hemluyden te geven ofte contribueren: desgeliex Aernt van Duvenoirde bruyet oock 34 mergen, sonder yet daerof te geven; ende die van Zoeterwoude bruycken 12 mergen.

Ende de mergen es waerdich, deen deur tander, te weten de 262 mergen leggende in den polre, dat theste lant es, die wel jaerliex gelden zouden 3 £ Hollants de mergen, ende de penn. souden gelden 20.

Ende tander lant es geest ofte verdolven veen, daerof gelt de mergen te huyere, teen deur tandere, van tguendt dat toegemaict es, 4 £ Hollants voor de eerste 2 of 3 jaeren, ende dat verdolven geeft men uyt om 1 stuver tsjaers, omme dat weder toe te maicken.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy mede gelden int plaetwerck, sluysen ende anders, dat hem cost, deen jaer deur tandere, 7 of 8 st. upte mergen, of de mergen goet of quaet es.

WASSENARE MIT SUYCK ENDE BERCKERHEYE.

Meester Jacob Dircxzoon, pastoer van Wassenaere, oudt 43 jaer, Jacob Dirxzoon, schout, oudt 33 jaer, Willem Dirxzoon, oudt 40 jaeren, Heindrick Gijsbertss., oudt 37 jaer, ambochsbewaerders van Wassenaere, Claes Claeszoon, schout van Suyck, oudt 32 jaeren, Willem Aertss., oudt 64 jaer, ende Gerrit Hugezoon, oudt 39 jaeren, ambochsbewaerders van den ambochte van Suyck, onder de heerlicheyt van Wassenaere, seggen by eede, upten 19[en] in Octobri 1514,

Up I[e] ar[le], datter in als zijn 173 haertsteden, daerof dat de 48 arm zijn, die meest om aelmissen gaen, ende en gelden luttel of niet mitten buyeren; ende daer zijn omtrent 23 woninghen afgebroecken zedert de leste verpondinge.

Up II[e] ar[le] seyt de pastoer, datter zijn omtrent 700 communicanten, die genouch in eenen doene zijn de naeste 10 jaeren, dat hy aldaer pastoer geweest heeft ende vicecureyt.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geene exchijsen en geven, maer seggen dat zy schuldich zijn omtrent 14 Rh. gl. tsjaers losrenten, den penninck 16, daerof vercoft zijn over 6 jaeren 6½ Rh. gl. in de huldinge van den heere van Wassenaere, ende 7½ Rh. gl. tsjaers over 4 jaeren, omme die stoppinge van den gaten ende andere lasten van ommeslagen die geweest zijn.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie inde beden ende ommeslaghen gaderen by de scellingen, ende hebben in als 1600 scellinghen, daerof de rijcxste van hemluyden staet up 44 scellinghen, ende estimeren dat deghene die up 20 scellinghen staen, dat die rijck mogen wesen an goet, have ende bruyckwaer, naedat zy de luyden kennen, 200 ℒ Hollants eens boven schulden, ende voorts naer advenant; ende daer stater genouch die up 10, 12 of 15 scellingen staen, die meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben; ende vernyeuwen deselve scellinghen alle 2 jaeren eens, ende setten ende versetten de scellinghen naedat hem dunct dat de luyden gerijct zijn van goet of neringe, sonder dat zy den rijckdom onderlinge voerder ondersoucken up malcanderen; ende plegen over 15 of 20 jaeren wel 1000 scellinghen meer te hebben dan zy nu doen, overmits dat de rijckdom ende eygenaer vertrect.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, spitten ende delven.

Ende tselve ambocht es groot in als 2180 mergen, mit duyn, veenen ende anders, daerof hemluyden in den dorpe toebehoert 65½ mergen, die mit hemluyden gelden ende geven, ende tandere behoert alrehande persoonen buyten denselven dorpe.

Item, die van Leyden bruycken aldaer van den alderbesten lande, mit ossen weyen ende anders, 76 mergen, die die van Wassenaer plagen te gebruycken, ende nu niet en geven mit hemluyden.

Item in den Hage ende Scevelinghen 74½ mergen van den besten lande.

Item Aelbert van Raephorst bruyct aldaer selver 125 mergen, die oock niet en geeft, noch noyt niet gegeven en heeft.

Item van gelijcken Floris van Cralinghen, up thuys tSuyck, 45 mergen, Claes van der Bouchorst 12 mergen: comt tsamen 332½ mergen: ende de reste wert by hemluyden gebruyct, ende es van den snootsten ende lichtsten lande.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken.

Ende estimeren tlandt in drien, te wetene de mergen van tbeste landt 3 Rh. gl., daernae $1\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende tuinste 10 st. te huyere, ende te coop den penn. 20 of 25 van den besten, ende tsnoetste den penn. 10.

Item, seggen voorts dat die van Berckerheye, die mit hemluyden gelden ende geven, dat daerof plegen of te vaeren over 10 jaeren 7 of 8 pincken, daerder nu maer 2 en zijn, daerof deen vertrecken wil te Catwijck up tzee, overmits de grootheyt van der scattinge.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben in dijckaetge tSparendam, den Rijndijck, sluysen ende anders, by gemeene jaeren, inbrecken of nyeuwe werck niet gereeckent, 2 st. upte mergen.

VOORSCHOTEN.

Dns. Rijckwynus Sluyter, oudt 40 jaer, vieecureyt, Aernt Janszoon, b.[1] van Duvenvoirde, schout, oudt 70 jaer, Pieter Hugezoon, oudt 40 jaer, ende Symon Gijsbrechtszoon, oudt 38 jaeren, ambochsbewaerders, Gerrit Gijsbrechtss., oudt 60 jaer, ende Pieter Janszoon, oudt 25 jaeren, buyeren aldaer, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e ar., datter zijn omtrent 100 haertsteden, daerof isser wel 15 of 20 die arm zijn; ende zijn vermindert de naeste 10 jaeren van 4 of 5 haertsteden.

Up IIe ar^{le} seyt de vieecureyt, datter zijn omtrent 400 communicanten, daerinne gereeckent alle gehuerde knechten ende jonewijven mitten kinderen, die eens ten heyligen sacrament geweest zijn; ende zijn binnen zijn tijdt dat hy vieecureyt es geweest, dat omtrent 3 jaeren geleden es, meer gemeerdert dan gemindert, maer niet veel; wel verstaende dat dit zijn de communicanten die te Voorschoten ter kereke behoeren, ende mit hem gelden ende geven; maer daer zijn meer communicanten, te weten die van Stompijck ende Wilshveen, maer die contribueren mit die van Zoeterwoude.

---

[1] L. [illegible] verwarring van Bastaard. Evenzoo op bl. 283 Roel en Bastaard.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat sy geen exchijs en geven, noch up tdorp geen renten vercoft en hebben, dan die kercke heeft jaerlicx vercoft 2 ℒ groten tsjaers lijfrenten, die verbesicht zijn in de reparatie van der kercke ende thoern. Ende zijn schuldich omtrent 50 ℒ groten, van tleste inbreecken van den dijcken tusschen Sparendam ende Amsterdam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy gewoenlick zijn huere portie in allen beden ende ommeslagen te gaderen by 8 goede mannen, die by hueren eede elck stellen nae huer goet, ende dat alle jaere, of zoe dikwils alst noodt wert; ende gaderen dat by de scellinghen, ende hebben in als tusschen de 550 ende 600 scellinghen; ende als men 100 Rh. gl. up tdorp ommeslaet, dat beloopt up elcken scellinck omtrent 7 groten, ende estimeren dat zoe wye rijck es an goet, have of bruyckwaer, eens 100 Rh. gl. boven schulden, dat die staen zoude up 5 scellingen, ende voorts naer advenant, daer diewils luyden inne gestelt werdden, die, omme huer geloof ende eer te houden, lijden rijck te wesen ende betailen meer dan zy wel gegoet zijn.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen de sommige mit eren, ende de sommige mit tsceep te vaeren, ende sommige mit turf te delven. Ende dat tambocht groot es in als 1748 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe maer toe en behoort omtrent 25 mergen eygens, die wel half erfhuyrlant of anders belast es mit upstall.

Ende teen derdendeel van den voors. lande ende tbeste wert wel gebruyct by eedelen, die aldaer wonen, ende poorters van der stede van Leyden, die mit hemluyden en gelden noch en geven; ende tandere derdendeel gebruycken zyluyden; ende dat derde derdendeel es van cleynder estimatie, ende en dooch niet veel.

Ende tvoors. lant gelt te huyere, te weten tbeste 2 Rh. gl., dat middelste 1 schilt of 15 st., ende dat snootste en mach zijn ongelden of mergentalen niet betaelen.

Ende en weten niet dat aldaer zijn eenige cloosters oft geestelicke persoonen, die aldaer selver eenich lant gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben plaetwerck ende sluysen, te Sparendam 2 sluysen, voort breggen, watertochten ende anders, dat hem cost upte mergen 1 st. of 1 braspenninck.

CATWIJCK UPTEN RIJN, MIT VALCKENBORCH ONDER EEN SCHOUTAMBOCHT.

Heer Jeronimus Floriszoon, commandeur van Catwijck upten Rijn, van der Duytscher oorden, oudt 40 jaer, Aernt Wouterszoon, schout, oudt 36 jaer, Martin Pouwelszoon, oudt 60 jaer, Willem Claeszoon, oudt 36 jaer, Wouter de Backer, oudt 42 jaeren, Cornelis Pieterszoon, 38 jaeren, Pieter Hugezoon, oudt 47 jaeren, buyeren, ambochsbewaerders ende schotgaerders van Catwijck voors., Phillips Kerstenszoon, oudt 48 jaeren, ende Jacob Pieterszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Pieterszoon, 46 jaeren, buyeren ende bedesetters van Valckenborch, gehoort up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernae volcht, eerst,

Up I^e ar^e, datter te Catwijck zyn 65 of 66 haertsteden, daerof datter 20 arme zijn, die van der almisse leven; ende vergaen zeer mits de verstuyvinge van den duynen.

Ende te Valckenborch 12 of 13 haertsteden, die oock meer gemindert zijn dan gemeerdert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^le seyt de commandeur, datter te Catwijck zijn 180 communicanten; ende zijn binnen zijnen tijd, te wetene van 5 jaeren herwaerts, gemeerdert 10 of 12.

Ende te Valckenbourch zijn 50 communicanten, die meer gemindert zijn dan gemeerdert.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven van eenige goeden.

Ende en zijn geen renten schuldich dan 7 Rh. gl. tsjaers losrenten, den penninck 15, die vercoft waeren int jaer 1510, ende zijn gegaen in de reparatien van den dijck ende stoppinge van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in allen beden ende ommeslagen gelden ende stellen naedat elcx van hemluyden gegoet es, ende dat by den schout ende setters; ende doen dat telcken als zy eenige beden ende ommeslagen te gelden hebben. Ende als tdorp van Catwijck

mit Valckenbourch te gelden hebben soude 100 Rh. gl. current eens, zoe soude dieghene, die rijck es 100 Rh. gl. eens, daerinne gelden 5 Rh. gl. of meer, ende dat overmits dat aldaer zoeveel arme luyden zijn: ende in de voors. 100 Rh. gl. gelt Catwijck 55 Rh. gl., ende Valckenbourch 45 Rh. gl. of daeromtrent.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen, te weten die van Catwijck mit visch te voeren ende een weynich lantneeringhe; ende Valckenbourch geneert hem geheel mit lantneringe.

Item, Catwijck ende Valckenbourch zijn groot 568 mergen, daerof te Catwijck thuys behoert omtrent 11 merghen, ende te Valckenbourch 12 of 13 mergen, ende tander behoert te Leyden, Reynsborch, te Haerlem, in den Hage ende elders. Ende de mergen zoude gelden mogen te Catwijck, deen deur tandere, te huyere 2 Rh. gl., ende te coope den penninck 20; ende te Valckenborch, teen deur tandere, 3 Rh. gl. ende de penninck 25.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters die aldaer lant gebruycken, maer daer zyn wel van hueren gebuyeren in andere dorpen geseten, die aldaer lant bruycken, als te Wassenaere, Catwijck up zee, Voorschoten, Noortwijck ende Rijnsborch.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy by gemeene jaeren hebben van sluysgelt, den Rijndijck ende tplaetwerck tSparendam 5 of 6 groten van den mergen.

CATWIJCK UPT ZEE.

Heer Cornelis Dirxzoon, pastoer, oudt 29 jaer, Aernt Wouterszoon, oudt 36 jaeren, schout, Willem Symonszoon, oudt 50 jaer, Gijsbert Janszoon Bruyn, oudt 50 jaer, Mertin Gerritszoon, oudt 33 jaer, buyeren van Catwijck up tzee, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I[e] ar[le], datter zijn omtrent 145 haertsteden, die niet zeer gemindert of gemeerdert en zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up II[e] seyt de pastoer, datter zijn omtrent 125 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geven te exchijs van elck vat biers 3 st., ende van andere goeden en geven zy niet; ende mitten penninghen daerof commende betailen zy de portie van huerluyder beden ende omme slagen: welcken exchijs waert wesen mach omtrent 250 of 300 gulden tsjaers; ende als zy mitten selven penninghen niet toecommen en mo ghen, zoe vinden zy de reste by vercoopinge of belastinge van hueren dorpe.

Ende zijn belast mit 4 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 16, die vercoft zijn omtrent 2 jaeren geleden, ende zijn gegaen in de betalinge van huere portie van der bede.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie betailen uyten penninghen van den exchijsen, gelijck zy int naeste arle verclaert hebben.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit visschen ter zee ende mit visch te vercoopen, ende hebben nu geen slapbuyssen, maer hebben 2 groote zeevarende buyssen, die daerof gereet werdden. Daer zijn wel 5 buyssen die van Catwijck heeten te vaeren, maer behoeren de 3 van den 5 thuys tot Delf, Leyden, tAmsterdam, ter Goude; ende hebben 18 of 19 pincken; ende plegen over 10 of 11 jaeren te hebben wel 11 of 12 buyssen ende 21 of 22 pincken.

Ende en hebben geen landt onder Catwijck upt zee liggende.

Up VIe arle seggen, alsoe zy geen lant en hebben, zoe en hebben zy geene dijckaetge.

OOSTGEEST.

Jonge Dirrick Joost, oudt 58 jaer, ende Laurys Symonszoon, oudt 46 jaeren, ambochsbewaerders van Oostgeest, seggen by eede van tin houden van der voors. instructie, tguendt dat hiernae volcht, eerst.

Up Ie arle, datter zijn 25 haertsteden, daerof datter 18 arm zijn, ende die min dan niet hebben; ende en zijn niet gemeerdert ofte gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe arle seggen, datter zijn, alsoe zy van hueren pastoer hebben vernomen, 182 communicanten.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben; ende zijn schuldich aen losrenten 16 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 16, vercoft int jaer 1510, ende zijn besteet in de stoppingen van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam, daerof zy gereumbourssecrt by den ommeslach van den 3 st. onlanx gedaen van deen helft, ende dander helft staet noch tot laste van den dorpe.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie gaderen by de stuver; ende die gegoet es eens 100 Rh. gl., die zoude geven, als tdorp 100 Rh. gl. te gelden hadde, 7½ st., ende tgeheele dorp bedraecht by de stuvers 19 £ 1 blanck min, elck pondt gereeckent 15 st.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit spitten ende delven om dachuyere, mit beesten ende lantelinghe.

Ende hebben an lant 1410½ mergen, daerof dat den buyeren toebehoort 25½ mergen, ende werdden meest alle dese landen gebruyct by den buyeren, uytgesondert 153 mergen 2 hont, die gebruyct werdden by de geestelicke persoonen, als cloosters binnen Leyden, van poorteren ende ingesetenen van Leyden 267 mergen 1 hont, ende noch van andere dorpen ende persoonen, omtrent hemluyden geseten, 427½ mergen, daerof de mergen in huyere waerdich es, deen deur tandere, 2½ Rh. gl. ende te coop den penninck 24.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben an sluysgelt te Sparendam, plaetwerck ende anders omtrent 2 of 3 groten upten mergen, in breecken van dijcken niet gereeckent.

ZASSENEN.

Heer Claes Dirrixzoon, priester, oudt 57 jaer, vicecureyt van Zassenen, Willem Willemszoon, schout, oudt 45 jaer, Dirrick Jan Baertts., 43 jaer oudt, Dirrick Janszoon, oudt 35 jaer, ambochsbewaerders, ende Jan van Beveren, oudt 62 jaeren, buyrman aldaer, gehoert up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^le, datter zijn 32 haertsteden, daerof datter 10 zijn die niet en contribueren; ende zijn gemindert de naeste 10 jaeren van 4 haertsteden.

Up IIe ar^le seyt de viceeureyt, datter in de geheele eure zijn 513 communicanten, daer de Kaege, Aer ende omtrent de helft van Lisse mede inne begrepen zijn, die aldaer ter kereke behoeren, maer tSassenen die mit Sassenen gelden ende geven en zijnder maer tusschen de 80 ende 90.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geene exchijsen en geven van eenige goeden. Ende zijn schuldich an losrenten, de penninck 16, 17 Rh. gl. tsjaers, die binnen 5 of 6 jaeren vercoft zijn geweest, ende hebben de penninghen daerof commende besteedt in de betalinge van huere portie van der bede ende ommeslagen. Ende hebben noch zoeveel penninghen geleent omme huere portie te betailen, die zy noch schuldich zijn, ende geen macht en hebben te betailen, daeromme zy noch geven sullen moeten ter rente, ter lossinge den penninck als voeren, 3 Rh. gl. tsjaers.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in de bede ende ommeslagen gaderen by de schotponden; ende hebben alsnu 15 schotponden, ende hadden over 10 jaeren wel 40 schotponden, ende over 40 jaeren hadden zy wel 70 schotponden; ende en stellen de schotponden niet nae de rijckdom, maer naer de bruyckwaer die zy hebben, sonder dat zy weten te verclaren hoe rijck hy es die up 1 schotpondt staet; ende seggen dat zy zoe arm zijn, dat zouden zy all upbreecken ende vertreeken, zy zouden 1000 Rh. gl meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mitter koe ende wat teelants, ende dat zy hebben 700 mergen lants, daerof datter geen 10 mergen tSassenen toe en behoeren, te weten die mede gelden ende contribueren; ende van tandere behoert de meerder helft geestelicke persoonen, ende de reste poorters van Leyden, Delft ende anders; ende bruycken omtrent de minder helft, ende tandere wert buyten gebruyct by poorters van Leyden, by die van Lisse ende andere daeromtrent gelegen, ende de vrouwe van Reynsborch bruyet omtrent 40 mergen, die zy van allen ouden tijden geplegen heeft te gebruycken. Ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 3 £ Hollants, ende zoude wel gelden in coope den penninck 28, 29 of 30.

Up VIe arle seggen, dat de mergen te gelden heeft by gemeene jaeren van plaetwerck ende sluysgelt upten dijck tusschen Amsterdam ende Sparendam, 3 st. upten mergen.

—

NOORTIGHERHOUT.

Heer Garbrant Heindrixzoon, vicecureyt, oudt 40 jaer, Berthelmeeus van Cattendijck, bailliu, oudt 34 jaer, Roel de B., schout, oudt 76 jaer, Gerrit Pieterszoon, oudt 80 jaer, Gerrit Janszoon, oudt 58 jaer, Jeroen Janszoon, oudt 70 jaer, Jan Janszoon, oudt 40 jaer, Adriaen Wouterszoon, oudt 50 jaer, Dirrick Brantszoon, oudt 50 jaer, ende Upp Claeszoon, oudt 40 jaer, ambochsbewaerders, gezwoeren ende buyeren van Noortigherhout, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up Ie arle, datter zijn in als omtrent 50 haertsteden, die dagelicx verminderen; ende daer waeren wel 12 of 13 huysen over 10 jaeren geleden meer, die alle ofgebroecken ende vergaen zijn.

Up IIe arle seyt de vicecureyt, dat hy aldaer 4 jaeren vicecureyt geweest es, ende zijn in als 170 communicanten, die meer binnen zijn tijdt, gemeerdert dan gemindert zijn geweest.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, maer zijn schuldig 7 £ 10 ß van 40 groten, te wetene 6 £ an lijfrenten, ende 30 ß an losrenten, den penninck 16, die vercoft zijn, te weten de 30 ß over 15 of 16 jaeren, ende de 6 £ int jaer 1508, ende hebben de penninghen daerof commende besteet in reparatie van heurluyder kercke.

Up IVe arle seggen, dat zy heurl. portie gelden by de schotponden, ende hebben in als 300 schotponden; ende en weten niet te estimeren wat elck schotpont doet, wanter veel zijn die om broot gaen, die 2 of 3 schotponden geven: welcke schotponden gestelt werdden by 6 persoonen, die deselve alle jaeren verhoogen ende verlaghen naedat elck rijct of armt, ende dat upte bruyckwaer, te weten wye 4 koyen hout staet

up 5 of 6 schotponden, die 6 koyen hout up 8 of 9 schotponden, die 7 of 8 koyen hout, dier zy 7 hebben, die staen up 11, 12 ende 13 schotponden, die 9 of 10 koyen houden, dier 2 zijn, staen up 15 schotponden, ende die up 9 of 10 schotponden staen en hebben 1 stuver niet, indien zy heur schulden betailen zouden.

Ende als tdorp van Noortigherhout te gelden heeft 75 Rh. gl., zoe geeft elck schotpondt 5 st.

Item, die up 13 of 14 schotponden staen zijn geestimeert rijck van 1000 £ Hollants, ende indien men tselve rekenen zoude tegens dat afterwesen van den armen, die mede in de schotponden gelden ende geven, zoe soude tgeheele dorp meer schuldich wesen dan zy goets hebben.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen ter zee ende mit een weynich lantelings.

Seggen voorts, dat zy in als hebben 1000 mergen lants, of daeromtrent, daerof dat hemluyden toebehoort 26½ merghen, daerof de 13 mergen brouckłant zijn, dat zoezeer belast es mit erfhuyere ende renten, dat de beterscap niet veel en bedraecht: ende tsurplus es geestlant, dat hem geheel verdorven wort van conijnen.

Item, de vrouwe van der Leede heeft daer over de 100 merghen, ende tsusterhuys te Noortweyck oock 25 mergen, dat zy mede selver gebruycken, sonder mitten dorpe yet te geven, ende coepens noch alle dage meer, daermede tdorp geheel vergaet, want daer binnen 10 jaeren 2 huysen ofgebroecken zijn, daerof die van der Leede tlant bruycken, die mitten dorpe plagen te geven. Alle welck lant de vijf deelen van der zess, de mergen niet gelden en zoude 15 gl. tsjaers, de onlanden niet gereeckent, ende tandere 6^e deel zoude de mergen gelden 30 st., deen deur tandere, ende te coop den penninck 16, alsoot meestal snoot lant es.

Up VIe ar^le seggen, dat zy mede te gelden hebben mitten Rijnlanders in de sluysen ende plaetwerck, mit bruggen ende anders, dat hem cost 1 braspennick of 3 groten van den mergen tsjaers.

WARMONT.

Dns. Nicolaus Reyneri, pastoer, oudt 50 jaer, Willem Gerritszoon, schout, oudt 51 jaer, Symon Mathijszoon, oudt 54 jaer, Lielaes Soeytge-

zoon, oudt 47 jaer, ende Pieter Jacobszoon, oudt 49 jaer, buyeren ende ambochsbewaerders, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst.

Up I^{e} ar^{le}, datter zijn in als 84 hertsteden behoerende totter kercke van Warmondt, daervan zijnder 15 haertsteden, die mit hemluyden niet en gelden, te weten 6 die onder de abdisse van Reynsbourch vrij sitten upten ven; ende 6 andere gelden mit die van Alcmade; ende 3 sitten vrij onder de hoffstede van Vliet: blijft noch die gelden ende geven 69 haertsteden, daerof ysser 6 of 7 die van den aelmissen leven, ende 8 of 10 die van der aelmissen niet en leven, maer zijn behouftiger dan de armen die om broot gaen; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert binnen de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 385 communicanten in als, daerof gaen moeten omtrent 60 communicanten, wonende in 15 huysen hiervoeren verclaert, blijft 325 communicanten

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven, alsoe men daer geen wijn ende oock maer een weynich biers drinct, ende tmeestedeel drinct weymelck ende dunnebier.

Ende zijn schuldich 2 £ groten tsjaers losrenten, den penninck 15, die zy vercoften int jaer 1510, tot stoppingen van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam, facit 30 £ groten; daervan zy wederomme gerembourssëert zijn, uyten ommeslach onlanx ommegeslagen tot betalinge van den resten van derselver dijckaetge, van 10 £ groten Vlaems: rest dat zy belast blijven van omtrent 20 £ gr. eens.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de bede ende ommeslagen gaderen by de stuvers, te weten dat zy alle jaere of omme de 2 jaeren eens, zoe kiest men 6 van den notabelsten van den dorpe, die elck setten up hueren eedt, naedat hy gegoet es, ende hebben in als omtrent 500 stuvers; ende als tdorp te gelden heeft 100 Rh. gl., zoe gelt elcke stuver, mits de oncosten van tgaderen ende anders, omtrent 4 st., weynich min of meer, ende die zijn goet weechdragende waerdich es 100 gulden eens, die zoude staen up 7 stuvers.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen ende beesten te weyen, ende een weynich teellants.

Ende dat Warmont groot es 1288 mergen 3 hont, daerof hemluyden toebehoert binnen den dorpe omtrent 70 mergen, ende gebruycken in als binnen den dorpe 1020 mergen, of daeromtrent

Item, de 2 cloosteren binnen Warmont, als de Barnaerditen ende tsusterhuys bruycken 67½ mergen, die hemluyden eensdeels toebehoeren, die daerof mitten dorpe niet en gelden of en geven, ende by andere persoonen, daeromtrent geseten werdden gebruyct by de 200 mergen.

Ende aengaende den prijs, tlant gelt gemeenlick te huyere 3 Rh. gl. 1 nobel, 2 Rh. gl., nae dattet es, ende de penninck galt voor den inbreek 20, 24, nae dattet gelegen was, ende mits den inbreecken van Sparendam leyt heur lant all onder water.

Up VIe ar^le seggen, dat zy van plaetwerck, sluysgelt ende andere gemeene oncosten te gelden hebben jaerlicx omtrent 1 braspenninck, ofte 3 groten upte mergen.

Seggen voorts, dat zedert de leste verpondinge zy verloren hebben veel van den rijckdom van denselven dorpe, die in de stede vertrokken zijn, ende dat zy nauw dat derdendeel van huere rijckdom behouden en hebben, gemerct zy up die tijdt meer penningen hadden dan zy nu myten doen.

LEYDERDORP.

Heer Jan Aelbrechtszoon, pastoer, oudt omtrent 50 jaeren, Aelbrecht Huessen, schout, oudt 37 jaer, Arys Jacobszoon, oudt 60 jaer, Neel Geeritszoon, oudt 42 jaer, Aernt Willemszoon, oudt 40 jaer, ende Haelwijn Claeszoon, oudt 28 jaer, ambochsbewaerders ende buyeren van Leyderdorp, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^le, datter in als zijn 50 haertsteden, daerof de 20 arm zijn, die niet mede en gelden of en geven, ende zijn gemeerdert omme de cloosters wille, aldaer zy ten deel loopen, ende zijn huysen van cleynder estimatien.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn 250 communicanten, daerof de 200 mede gelden ende geven, ende de 50 gaen om broot: ende daer zijn noch omtrent 200 communicanten, maer de 50 wercken aen de

steenplaetsen die winters vertrecken, ende dandere wonen an de hooge zijde, ende gelden tmeestendeel mitten ambochten van Zoeterwouwe, ende dandere mit Haerzartswoude; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert, ende dat omme de cloosters wille, als voors. es.

Up III[e] ar[le] seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige goeden. Ende aengaende de renten, zy zijn belast mit 27 Rh. gl. tsjaers loss- ende lijfrenten, die zy vercoft hebben int jaer 1506, daerof zy de penninghen besteet hebben tot reparatie van huerluyder kercke; ende van andere 7 Rh. gl. tsjaers, ter losse den penninck 16, die zy omtrent 14 dagen vercoft hebben, omme die te leenen tot lossinge van den heere van Wassenaere, hueren ambochsheere.

Up IV[e] ar[le] seggen, dat huere portie in allen ommeslagen ende beden ommegestelt wert by 4 persoonen aldaer in den dorpe, die elck stellen naedat hy gegoet es, sonder dat te gaderen by kerven of anders; ende van die 4 persoonen versetten zy alle jaere de 2, ende nemen 2 andere; ende als men in tdorp te gelden hebben zoude 100 Rh. gl., zoe soude dieghene die 100 Rh. gl. eens rijck es gelden 3 Rh. gl. of daeromtrent meer, ende niet min, ende zoe voorts naer advenant.

Up V[e] ar[le] seggen, datter 20 hofsteden zijn, die hem generen mit lantwerck, ende daer zijn 5 of 6 backers, 3 of 4 tappers, ende voorts mit spitten ende delven.

Seggen voorts, dat Leyderdorp groot es 1460 mergen lants ende 1½ hont, daerof binnen den dorpe toebehoert 22 of 23 mergen, ende tsurplus behoeren cloosters ende andere poorters van steden; ende zy en gebruycken maer de 600 mergens, ende tandere wert by andere cloosters ende nabuyeren gebruyct, sulcx dat watter uyter huyer gaet, dat wert hem onderhuyrt, daermede zy geheel ende all vergaen; ende de reguliers aldaer, te Leyderdorp, die bruycken aldaer dat hem toebehoert, uytgeseyt 3 mergen die zy huyeren, 110 mergen, ende dat van tbeste lant; item de poorters ende andere cloosters binnen Leyden 200 mergen, Frederick van Zijl bruyct ende verhuyrt 40 mergen, Gerrit Jan Kerstenszoon 16 mergen, ende de weduwe van IJsselsteyn 16 mergen, die mit hemluyden niet en gelden noch en geven.

Aengaende den prijs van tselve lant seggen zy, dat de mergentalen, omtrent den dijck gelegen, gelden 3 Rh. gl. tsjaers te huyere, tlant te

middewege gelegen 2 Rh. gl., ende daer en vynden 10 st. de mergen, ende zoude te coop gelden de penninck 14, 18 of 20.

Up VIe arme seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt ende plaetwerck te Sparendam ende andere oncosten, by gemeene jaeren, 2 of 3 groten upte mergen.

Seggen voorts, dat zy geheel onder water liggen, mits tinbreecken van Sparendam, daer zy groote onoverwinnelicke schade by hebben.

COUDERKERCK.

Heer Gerrit Dammaszoon, vicecureyt van Coudekerck, oudt 33 jaer, Claes Dircxzoon, schout, oudt 40 jaer, Symon Floriszoon, oudt 44 jaer, ende Bruyn Janszoon, oudt 40 jaer, ambochsbewaerders aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernae volcht, eerst,

Up Ie arle, datter zijn te Coudekerck 37 haertsteden: ende zijn gemindert van 1 huys de naeste 10 jaeren.

Up IIe arle seyt de vicecureyt, datter in als zijn 180 communicanten, die oock genouch in eenen doene zijn.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven: ende zijn schuldich 30 Rh. gl. tsjaers an losrenten, den penninck 20, die zy omtrent 3 jaeren geleden vercoft hebben, omme daermede te repareren heurluyder kercke, die geheel vervallen wilde.

Up IVe arle seggen, dat, als zy eenige ommeslagen te gelden hebben, zoe nemen zy 4 persoonen uyten dorpe, te weten uyt elcken eynde 2, die voorts stellen alle deghene die in den dorpe zijn, naedat elcx rijck ende gegoet es, ende doen dat zoe diewils als zy yet te gelden hebben: ende als tdorp te gelden heeft 100 Rh. gl., zoe zoude deghene die 100 £ groten rijck waere daerinne gelden 10 Rh. gl., ende voorts naer advenant.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantueringhe, mit koyen

te houden ende wat zaetlants. Ende hebben in als 926 mergen ende 4½ hont, daerof in den dorpe toebehoert tusschen de 40 ende 50 mergen van den snootsten; ende zoude de mergen gelden mogen, deen deur tandere, 1 Phls. gl. te huyere, ende te coop den penninck 20; ende daer en zijn geen cloosters of poorters, die aldaer lant selver gebruycken.

Up VIe ar^le seggen, dat zy mede gelden in de sluysen ende plaetwerck te Sparendam, dat bedraecht, mitten anderen oncosten van den dorpe, omtrent 2 groten upten mergen tsjaers.

ARLEVEEN MIT OUTSHOORNE.

Heer Vranck Lambertss., pastoer, oudt 68 jaer, Gijsbert Floriszoon, oudt 63 jaer, Thomas Willemszoon, oudt 53 jaer, Jan Gerritszoon, oudt 30 jaeren, ende Martin Thomaszoon, oudt 30 jaeren, ambochsbewaerders ende schotvanghers aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^le, datter zijn omtrent 139 hertsteden, onder dewelcke zijnder 58 die arm zijn, die met hemluyden niet en gelden of geven en mogen, ende en es elck huys niet waerdich boven 1 pondt gr. of daeromtrent, deen deur tandere, ende en zijn deselve haertsteden niet gemeerdert ofte gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn 300 communicanten, onder jonge ende oudt, arm ende rijck, die oock genouch in eenen doene zijn van de naeste 10 jaeren herwerts.

Up IIIe ar^le seyt, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe, by gebreecke van geloeve.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in de bede ende ommeslaghen gaderen by de kerven, ende hebben in als 33 kerven, ende elcken kerf rekenen zy rijck te wesen aen goet ende huyrwaer 150 Rh. gl. eens; ende vernyeuwen deselve kervinghen alle jaeren, of omme de 2 jaeren eens.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit houten ende taeken, mit turf in anderen dorpen te delven; de sommige mit 3, 4 of 5 koyen te weyden, ende de sommige mit 9 of 10 koyen, ende dier en isser niet veel.

Seggen voorts, dat heur ambocht groot es in als 3550 mergen, daerof 12 van hemluyden van den rijcksten toebehoort omtrent 300 mergen, ende tsurplus behoert in anderen dorpen ende steden, diet hem ten duyrsten verhuyeren.

Item, van den voors. 3550 mergen zijnder wel 1700 merghen, die niet waerdich en zijn 6 st. tsjaers de mergen, ende de andere 1950 (*sic.*) mergen die souden gelden omtrent 14 st. de mergen, ende daer zijn wel 500 mergen die woest ende wilt leggen, ende zoude gelden in coope den penninck 20. Ende wert all by hemluyden gebruyct, uytgesondert die van Coudekercke die gebruycken aldaer 158½ mergen van den besten lande; die van Alphen omtrent 155 mergen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters die aldaer lant selver gebruycken.

Up VIe arle seggen, dat zy te onderhouden hebben sluysen, plaetwerck te Sparendam, ende anders, dat hem by gemeene jaeren jaerlicx cost 1 braspenninck of 3 groten upte merghen, uytgeseyt alst inbreck es.

Seggen voorts, dat zy by den water geheel verdorven zijn over 4 of 6 jaeren, ende liggen nu weder onder water, mits tinnebreecken van Sparendam: ende de meeste last hebben zy geleden by de 300 knechten van den lande, die daer lagen 15 weecken lanck, tot grooten verdriete, cost ende laste van denselven dorpen, daerup zy begeren anschouw te hebben.

ALCKMADE ENDE REYNSATERWOUDE MIT LEYEMUYDEN, DIE TSAMEN CONTRIBUEREN.

Aernt van Gricken, oudt 57 jaer, schout, Willem Gerritszoon, oudt 50 jaer, Jacob Byseliszoon, oudt 44 jaer, Pouwels Jacobszoon, oudt 50 jaer, Alart Dircxzoon, oudt 55 jaer, Jeroen Claeszoon, 50 jaer, ende Herman Gerritszoon, oudt 49 jaer, ambochsbewaerders ende bedegarders in Alckemade, Reynsaterwoude ende Leyemuyden, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie ar^le^, datter zijn 125 haertsteden, ende daer wasser over 10 jaeren 150, ende zijn gemindert van 25, die van grooter armoede geruymt zijn, ende de huysen staen ledich ende werdden afgebroecken.

Up IIe ar^le^ seggen, datter in Reynsaterwoude ende Leyemuyden zijn 300 communicanten, ende als die van Alckemade die behoeren in 3 prochien, als tSassenen, Warmont ende Leyderdorp.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden, ende dat zy oock geen renten up huer dorp vercoft en hebben, ende dat by gebreecke van geloeve; ende zijn wel ten afteren van dijckaetgen 600 Rh. gl., daer zy geen raedt om en weten te betailen.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by de steecken, elcke steeck gereeckent voor 75 Rh. gl. current, ende hebben in als 63 steecken ende hadden over 10 jaeren 60 steecken, even hoich getaxeert; ende zijn zoe gemindert overmit dat de rijcken wech vaeren ende vertrocken zijn in de steden; ende verkerven alle jaer eens.

Up Ve ar^le^ seggen, dat zy hem plagen te generen mit turf te delven, mit hout te houden ende poten ende planten, dat nu al verdorven es, overmits dat over 4 jaeren tlant innegebroecken was, ende dattet hout daerby uytgegaen ende verdroecht es, ende den turf wech dreef; ende daer zijnder omtrent 6 die wat hebben, ende dandere generen hem mit visschen ende vogelen, ende mit 2 of 3 koyen te houwen.

Item, tambocht is groot in als 2550 mergen, daerof de 1500 mergen niet gelden en zouden in huyere tsjaers 2 st., ende tsurplus soude mogen gelden te huyere 14 st., ende in coope den penninck 20; ende all dat snoode lant van den 1500 mergen behoert hemluyden eygen toe, ende moeten daer wel 10werf zoeveel afgeven ten oncost als tlant waerdich es, ende van tandere goet lant hebben zy omtrent 200 mergen, ende tsurplus behoert toe de vrouwe van Reynsbourch, de vrouwe van der Lee, Gerrit van Vliet, ende de poorters binnen Leyden; ende daer en werdden geen landen gebruyet by de geestelicheyt, maer die poorterie van Leyden bruyct omtrent de helft van tgoet landt, daerof zy niet mede en gelden of en contribueren.

VI Upe ar^le^ seggen, dat zy mede gelden in tsluysgelt ende plaetwerk

te Sparendam, ende andere oncosten, dat hem wel coste tsjaers 2 st. upte mergen, dat hem wel lastich valt omme de snootheyt wille van den lande.

Seggen voorts, dat, indien zy niet gelicht ende gestelt en werdden na de gelegentheyt van huere goeden, zoe moeten zy vertrecken ende leggen nu, mits den inbreek van Sparendam, geheel onder watere.

HEERJACOBSWOUDE.

Heer Jacob Dirxzoon, pastoer, oudt 60 jaer, Barthout Gerritszoon, schout, 62 jaeren, Pieter Willemszoon, oudt 60 jaer, Foey Mathijszoon, oudt 55 jaer, ambochsbewaerders aldaer, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, datter in als zijn 35 haertsteden, die binnen 10 jaeren herwaerts aldaer getymmert zijn, maer en zijn de 14 huysen niet waer dich paertstallen te heeten, ende tmeerderdeel van dien leeft van den heyligen geest.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten, daerof deen helft arm ende miserabel zijn, ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben; ende hebben vercoft 4 Rh. gl. tsjaers, ende 4½ gouden gulden tsjaers in den jaere 1510, ter losse den penninck 16, die gegaen zijn in der dijckaetge en de stoppinge van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden en ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 15 kerven, ende elcke kerf heeft 10 steecken, ende rekenen denghenen die rijck zijn 200 Rh. gl. eens, dat die staen zoude up 1 kerf.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat huere gemeene neringhe is mit turf te delven ende wat koyen te houden.

Ende Heerjacobswoude es groot 1900 mergen, daerof dat westwaerts

leyt 700 mergen, daerof zy dat derde paert niet en mogen bruycken, ende de tweedeel wert gebruyct te Coudekerck, Leyerdorp, Hoichmade, ende behoert den eygen daerof toe de pastoer van Hoichtmaede ende de kercke aldaer, clooster van Leyerdorp, teapittel van den Hoogen Lande ende andere conventen ende gasthuysen, ende eenige poorteren van Leyden, ende oock sommige poorteren van Haerlem. Ende van den anderen 1200 merghen zijn 400 mergen die nyemant annemen en zoude willen om 400 Rh. gl. toe te hebben, ende de 800 mergen en zijn niet waerdich in huyere 6 st. tsjaers de merghen, en dit behoort all meest tot den inwonenden van den dorpe, ende soude gelden in coope den penninck 20.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt ende plaetgelt te Sparendam, mitten anderen gemeene oncosten van den lande, 1 blanck van den mergen, deen jaer deur tandere.

AIRE.

Meester Jan Janszoon, canonick van Ste Pancraes te Leyden, pastoir van der Aire, Aernt Jacobszoon, oudt 63 jaeren, Heertgen Geeritszoon oudt 56 jaer, Dirrick Janszoon, 43 jaeren, buyeren ende principaal van den dorpe van der Aire, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e^ ar^le^, dat ter Aire zijn 31 hertsteden, die 40 plagen te wesen, ende zijn zeer vergaen, overmits der oorloge ende inbreecken van den dijcken, ende de helft van der voors. hertsteden en mach winters de cost niet gecrighen.

Up IIe ar^le^ seggen, datter omtrent 150 communicanten zijn, ende mits de sterfte, die aldaer nu zeer regneert, zoe zijn die gescapen zeer te verminderen.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en zijn geen renten schuldich, want zy geen geloof gehadt en hebben te vercoopen.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gelden by de kerven, ende hebben in als maer 4 kerven, ende elcke kerf heeft 10 steecken, ende zoe wye boven zijn schult 2 ℒ groten heeft, die staet up 1 steeck.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf delven, die hem nu ontdreven zijn mitten inbreecken van den dijcken, alst oock dede by den inbreck die was over 4 jaeren.

Ende dat de Aire groot es 1900 mergen snoets lants, daer nou 100 mergen onder en es dat zijn mergengelt waerdich es, ende zijn dijckgelt vrijen mach, ende es moss ende gagelant, ende es alsoe snoede, dat nyemant van buyten daer gadings inne heeft.

Ende voor den inbreck van den dijcken, dattet lant in zijn vigeur was, zoe werdde de mergen van den besten lande gehuyrt om 5 groten Vlaems vrij gelts tsjaers, ende het andere bleef diewil leggen pro derelicto, mits datter nyemant gadinge inne en hadden.

Seggen voorts, dat die van Heerjacobswoude, van Alphen ende Aerlemderveen aldaer commen delven turf, sonder mit hemlyden yet te geven ofte te contribueren, theurluyder grooten achterdeele.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben in de sluysen ende plaetwerck te Sparendam, dat hem wel cost, by gemeen jaeren, 1 braspenninck of 3 groten van den mergen.

ZEVENHOVEN ENDE NOORDEN.

Heer Dirck van Bodegraven, pastoer van Zevenhoven, oudt 36 jaer, Dirrick Janszoon, schout van Zevenhoven ende Noorden, oudt 34 jaer, Jacob Pauwelszoon, oudt 42 jaeren, Gerrit Jacobszoon, oudt 30 jaeren, schotgaerders ende buyeren aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, dat zy in als hebben 13 hertsteden, die mit hemluyden gelden ende geven, ende daer zijn wel andere haertsteden, die aldaer mede ter kercken behoeren, die staen onder Nyeuweoop ende dandere onder de proestie van St Jans mit Mydrecht in Sticht; ende zijn ge-

mindert de naeste 10 jaeren van 6 of 7 haertsteden van den alderrijexsten, die in de stede van Leyden ende elders vertogen zijn.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter 50 communicanten zijn in Zevenhoven, ende 14 in Noorden, die mit hem gelden ende geven, ende blijven zeer in eenen doene; ende zijn 2 prochien.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijs en hebben, ende en hebben geen renten, want zy geen geloof en hebben.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy huere portie ende beden ommeslaen by kerven, ende hebben 8½ kerven; ende en es nyemant in den dorpe die zijn goet waerdich es eens 25 gouden guldens; ende en weten niet te seggen wat een kerf doet; daer en isser niet een die 4 koyen hout.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit weynich turf te delven, ende voorts mit huer broot te winnen mitter handt in andere dorpen.

Seggen, dat in Zevenhoven ende Noorden zijn 8½ riemtaelen, ende elcke riemtale es 36 acker, ende elcken acker gerekent voor 4 mergen, facit 144 mergen; ende seggen dat zy geen eygen lant en hebben, maer behoort all vreemde luyden, die aldaer niet wonachtich en zijn; ende bruycken in huer dorp geen 5 riemtale, ende tander wert gebruyct by poorteren van Leyden ende Woerden, ende den dorpen van Alphen ende Buscoop, ende meer andere, die huer lant laten desert leggen; ende en es tlant van geender waerden, alsoet all verdorven lant es, ende gevent malcanderen wel om niet over.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy te houden hebben zeeckere dijcken tusschen Amsterdam ende Muyden, dat hem cost, mit andere oncosten die zy jaerlicx hebben, omtrent 1 braspenninck van den acker.

Seggen, dat zy zoe arm zijn, dat, indien zy niet gelicht en wordden, zoe en mogen zyt aldaer niet houden.

CUDELSTAERT.

Heer Gerrit van Duynen, pastoer, oudt 28 jaeren, Sander Claeszoon, oudt 35 jaeren, Lunen Janszoon, oudt 45 jaeren, ende IJsbrant Aerts-

zoon, buyeren ende ambochsbewaerders van Cudelstaert, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^le, datter zijn 26 haertsteden, ende zijn gemindert de naeste 10 jaeren van 3 haertsteden, ende zijnder veel up wegen van afgebroecken te werdden.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn omtrent 80 communicanten, ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijs en hebben, ende zijn schuldich aen jaerlicxe eeuwige renten 4 gouden guldens ende 2 currente guldens, ende hebben de penninghen daerof commende verbesicht totter reparatie van der dijckaetge, ende in betalinge van den ruytergelden in de oorlogen van Woerden, Utrecht ende Gelre.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in de beden gaderen by de kerven, ende hebben 26 kerven, die zy up tlant setten; ende zy leggen upte uyterste frontieren ende palen van den lande, ende hebben omtrent 100 mergen lants leggende in Hollant, sonder dat zy weten te verclaeren hoeveel mergen datter in de Sticht leyt; up welck lant, alsoe wel dat in tSticht leyt als in Hollant, de voors. 25 kerven staen, ende rekenen dat Hollantsche lant voor tvierde deel, ende dat Stichtse lant voor driedeel.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, dat niet zeer veel en es, ende tmeerdedeel van den vrouwen ende mannen generen hem mit wolspinnen, ende plagen hem te behelpen mit pooten ende planten, ende oock hadden zy eenige boomgaerden, die mits den inbrexem van den watere all vergaen zijn.

Ende hebben lant, gelijck int naeste voorgaende artyckel verclaert staet, ende mach de mergen waert wesen, van den 100 merghen, in Hollant liggende, in huyere 2 st., ende 2 ℒ Hollants te coope; ende houden tlant all in pachte van der graeflicheyt.

Up VIe ar^le seggen, dat zy dijck te houden hebben tusschen Amsterdam ende Muyden, ende hebben te oncoste upte merghen, by gemeene jaeren, 3 groten.

CALSLAE.

Roelof Willemszoon, oudt 50 jaer, Willem Claeszoon, oudt 50 jaer, ende Heindrick Gerritszoon, oudt 46 jaer, buyeren ende schotgaerders van Calslae, seggen by eede, up tinhouden der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, dat zy in als hebben 14 huysen daer volck in woent, ende dan isser 1 ledich huys; ende zijn de naeste 10 jaeren vermindert.

Up IIe ar^{le} seggen, datter omtrent 60 communicanten zijn, die oock zeer gemindert zijn.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn geen renten schuldich.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder portie in de beden ende ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 150 kerven, welcke kerven up tlant staen ende van allen tijden gestaen heeft, ende hebben in lange niet verkerft. Ende die aldaer geen lant en heeft, die en gelt in de kerven niet; ende tlant waerdich wesende 20 scilden, was hier voortijts up een kerf gestelt, dat doen yet goet was, maer nu geheel verdolven.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen somerdaechs mit hueren arbeyt, turf te delven, ende winterdaechs mit spinnen, alsoe de meestendeel van den mannen mede spinnen.

Ende en weten niet hoe groot dattet selve ambocht es van lande, want daer veel zwetten ende poelen legghen, die geheel verdolven zijn, ende leyt by de kerven. Nietmin raemen dat up 300 mergen, ende behoort all binnen den dorpe, ende en es van geender waerden, alsoe men talderbeste lant huyrt de mergen om 7 of 8 st., daer men alle den oncost af betaelen moet.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy te houden hebben hueren zeedijck te Bullerdam, daermede zy bevrijt zijn, ende zouden niet weten wat tselve upte mergen jaerlicx cost, alsoe zyt mitter handt ende arbeyt selver maicken.

Seggen voorts, dat zy nu geheel onder water leggen, mits tinnebreecken van den dijeken, ende dat zy by de voorgaende vloeden over 4 of 5 jaeren verloren hebben all huere geboomte ende gewas; ende huerluyder armoede es zoe groot, dat zy niet wel die en zouden weten te seggen.

NYEUWECOOP, LIGGENDE UPTE UYTERSTE PALEN VAN HOLLANT INT STICHT.

Cornelis Jacobszoon, schout, oudt 75 jaer, Gerrit Claeszoon, oudt 50 jaer, ambochsbewaerder, ende Gijsbrecht Danielszoon, oudt 26 jaer, ingelande te Nyeucoop, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, 13e in Octobri 14, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle, datter zijn 35 of 36 haertsteden, die de helft wel gemindert zijn in 10 jaeren, ende in mijns genadichs heeren beden plagen te gelden.

Up IIe arle seggen, dat de pastoir hemluyden geseyt heeft, die qualick van huys mochte omme de sterfte wille, datter zijn 225 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven, ende geven omtrent 40 Rh. gl. tsjaers van schote den heere van Zevenberghen, hueren heere.

Ende hebben vercoft up tdorp an brantschattinghen, die zy hebben moeten geven de oorloge van Gelre geduerende, voor 300 Phls. guldens eens, daer voeren zy geven rente ter losse den penninck 9 of 10, die zy niet en zien te lossen.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gelden by den kerven, dier hebben zy 13 kerven ende een quartier, ende vernyeuwen die alle jaeren ofte 2 jaeren eens, ende zoe wye rijck es van 300 gl. eens, die staet up 1 kerf.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit tackebosschen te maic

ken, mit turf te delven, ende mitten scepe te scuven ende wat koyen te houden.

Seggen voorts, dat zy hebben omtrent 40 houven lants, elck houve es groot 10 of 11 acker, ende elcken acker is omtrent 2 merghen, daerof de tweedeel hemluyden toebehoert, ende dat 3e deel buyten, ende staet tot cleynen prijse, want zy een houve lants wel huyeren souden om 20 st. tsjaers, ende veel om niet; maer tbeste landt daerof gelt de mergen 7 of 8 st., ende te coop den penninck 2.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant gebruycken.

Up VIe arle seggen, dat zy mede onder water liggen, mits den inbreeck van Sparendam, ende dat zy wat dijckaetge te houden hebben mit een sluyse te Zwammerdam, dat zy omtrent de 10 of 20 jaeren eens ommeslaen, ende es zeer weynich.

ZOETERWOUDE MIT DIE WEYPOERT.

Heer Gregorius Nicolay, pastoer van Zoeterwoude, van der oerden van St Jans te Haerlem, oudt 37 jaer, Eewout Janszoon, schout, oudt 44 jaer, Symon Janszoon, oudt 64 jaer, Claes Gerritszoon, oudt 40 jaer, Willem Hugezoon, oudt 50 jaer, ambochsbewaerders, ende Gerrit Claeszoon, bode van den schout aldaer, oudt 50 jaer, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle, datter zijn in als, die tot Zoeterwoude mit hem gelden ende geven, 80 haertsteden; en zijn meer gemeerdert dan gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter in als zijn 340 communicanten; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert binnen 16 jaeren herwaerts dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven up bier ofte eenigerhande goeden.

Ende zijn schuldich 6 £ groten tsjaers lossrenten, den penninck 16, die vercoft zijn int jaer 1510, omme de stoppinghe van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in allen beden ende ommeslagen de naeste 28 jaeren gaderen by de maenden, nae tmaentgelt dat zy gaerden int oorloge van Utrecht, ende rekenen de maent up 24 Rh. gl., ende zoe meenichwerf als zy te gelden hebben 24 Rh. gl., zoe menige maent betailen zy, ende in deselve 24 Rh. gl. geeft de rijcxste 16 st. ende 14 st., ende de minste 1 st. of 2. Ende deghene die 100 Rh. gl. current eens rijck es boven schulden, die soude int voors. maentgelt van 24 Rh. gl. staen up 2 st.

Up V^e seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, ende meest mit koyen te houden; ende hebben in als int ambocht van Zoeterwoude 5280 mergen lants.

Ende van den voors. geheelen lande zoe bruycken zy omtrent dat derdendeel, ende dandere tweedeelen werdden gebruyct by heurluyder buyeren, daeromtrent geseten. Ende zoude de mergen gelden, deen deur tandere, 2 £ Hollants tsjaers te huyere, ende te coop den penninck 16; van welcken lande toebehoert de geestelicheyt, cloosteren ende susterhuysen te Leyden ende daeromtrent 413 mergen, te wetene den armen siecken 5½ mergen, de susteren in Roma te Leyden 23½ mergen, Ste Katherinen susteren te Leyden 21 mergen, Ste Urselen te Leyden 5 mergen, den heyligen geest 3 mergen, tgasthuys 16 mergen, tsusterhuys van Roombourch 143 mergen, den commandeur van St Jans te Haerlem 82 mergen, ende die abdisse van Reynsbourch 114 mergen. Item in Gelderswouderbrouck, Wilsveen ende Stompick zijn omtrent 1000 mergen, die hem selven nauw vrijen en mogen van den oncost.

Nota, dat boven dese 5280 mergen zijnder noch 1000 mergen, gelegen an de zuytzijde van Voirburch, die genoemt Tedingerbrouck, die mede gelden ende contribueren mitten selven van Zoeterwoude, die alhier verzwegen zijn, waeromme zy zedert in de schiltaele verhoicht zijn.

Up VIe ar^le seggen, dat zy te gelden hebben, by gemeene jaeren, upte mergen, van plaetwerck, sluysen ende anders, 3½ gr. tsjaers, uyt geseyt de watermolens, die costen hem 3 gr. ofte 2 st. upte mergen tsjaers.

ZOETERMEER.

Heer Evert Pieterszoon, pastoer van Zoetermeer, oudt 62 jaer, Jan Floriszoon, schout, oudt 44 jaer, Pieter Claeszoon, oudt 38 jaer, ende Aelbert Jacobszoon, oudt 40 jaer, ambochsbewaerders aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle, datter zijn in als 58 huysen, daerof de 30 arm zijn, die niet mede gelden of contribueren en moghen, die meer gemeerdert zijn dan gemindert, maer het zijn cleyne arme huysen.

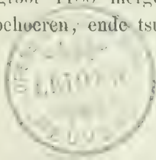
Up IIe arle seyt de pastoer, datter in als zijn 500 communicanten, daer Zegwaert mede inne begrepen es, alsoe zy daer mede ter kercken behoeren, ende Zegwaert es verde meerder dan Zoetermeer; ende en zijn de communicanten niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige goeden, ende en hebben geen renten tot laste van den dorpe vercoft.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in allen ommeslagen ende beden gaderen by kerven, ende hebben in als 12 kerven ende 5 achtendeel van een kerf, daervan de 8 kerven ende een achtendeel mer en contribueren, ende dandere zijn arm, die zeer luttel of niet medallen geven en mogen; ende de hoochste ende rijcxste van den dorp staet up 3 achtendeel, dier zy 10 hebben, ende dandere staen up 2 ende 2½ achtendeel, ende dieghene die up 3 achtendeel staet mach rijck geestimeert wesen up 400 £ Hollants in als ende up lange dagen; ende de leste kervinge, die zy gedaen hebben, is gedaen in de jaere 1509 lestleden.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen somerdaechs mit turf te delven, ende winterdaechs mit turf te voeren ter maret te Leyden, in den Hage ende te Delft, ende voorts mit veen tacken te maicken ende wat koyen te houden.

Ende Zoetermeer es groot 1180 mergens lants, daerof de 750 mergen tZoetermeer thuys behoeren, ende tsurplus behoert andere vreemde

persoonen, die mit hemluyden niet en gelden of en contribueren dan in der dijckaetze alleenlick; ende es tlandt van cleynder waerden, want de mergen, deen deur tandere, niet gelden en zoude te coope 1 gouden gulden; ende zy en verhuyeren aldaer geen lant van den voors. 750 mergen, want elck bruycket zijne. Ende aldaer en zijn gheen geestelicke luyden die aldaer lant hebben of gebruycken, dan alleenlicken van den anderen 430 mergen bruyet dat Goodshuys aldaer 24 mergen, ende de buyeren van Zegwaert bruycken aldaer 110 mergen, ende tsurplus wert gebruyet by andere persoonen daeromtrent geseten.

Up VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren te houden hebben haer deel in de sluysen tSparendam, upten Rijndijck ende anders, dat hem wel cost 8 of 9 groten tsjaers upten mergen.

ZEGWAERT.

Heer Evert Pieterszoon, pastoer van Zoetermeer, daer Zegwaert mede ter kercken behoert, oudt 61 jaer, Claes Pieter Meynaertszoon, schout, oudt 65 jaer, Jacob Claeszoon, oudt 75 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 40 jaer, scepenen, Joris Claeszoon, oudt 40 jaer, ambochsbewaerders, ende Jan Dircxzoon, oudt 74 jaer, kerckmeester aldaer, seggen by eede, gehoert te Leyden 12^en in Octobri voors., eerst,

Up I^e ar^le, datter zijn 74 haertsteden, daerof de 32 niet en gelden of en geven, want de 25 haertsteden leven van den heyligen geest, ende daer staen 7 huysen leedich mit berghen ende schuyeren, die vervallen: ende binnen 60 jaeren zijnder afgebroecken 55 huysen, ende binnen 10 jaeren 14 of 15, ende dit om dieswille, dattet lant uytgedolven es, ende dat zy te zeer bezwaert zijn in de contributien.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, gelijck hy up Soetermeer geseyt heeft.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben: ende zijn jaerliex schuldich an losrenten 6 £ groten Vlaems, den penninck 16, ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts vercoft, ende de penninghen daerof commende zijn besteet in der oorlogen, ende van sluysen binnen Rotterdam geleyt.

Up IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen innen by de kerven, ende dat zy hebben in als 17 kerven, ende als men 100 Rh. gl. ommeslaet, zoe geeft elcke kerf 6 Rh. gl., ende elcke kerf estimeren zy rijck 400 £ Hollants min ende niet meer, want zyt ten hoochste geset hebben, ende hebben die lest vernyeut binnen 2 jaeren herwaerts, ende daer te voeren hadden zy over de 20 kerven.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, poten ende lant toe te maicken, ende doen grooten arbeyt smorgens vrouch ende savons laet om huere cost te winnen, ende weyden wat koyen.

Zegwaert es groot 853 mergen, daerof de 300 mergen verdolven lant es, die men niet bepoeten of toemaicken en mach, ende zy hebben in de reste 300 mergen hemluyden toebehoerende, dat uytgedolven es geweest, dat zy wederomme mit hueren grooten arbeyt toegemaict hebben. Ende daer en zijn geen cloosters of poorters die aldaer lant selver gebruycken; ende estimeren de mergen, deen deur tandere, waerdich te zijn 24 Rh. gl. in coope, ende te huyere 1 Phls. gl.; ende daer zijn 125 mergen die poorteren ende andere vreemde luyden toebehoeren, die met hem niet en contribueren, ende die by die van Berckel, Pijnaicker, Benthuysen ende andere huere buyrluyden gebruyct werdden.

Up VIe ar^le seggen, dat zy gelden in sluysgelt, plaetwerck, dijckaetze ende andere oncosten, dat hem jaerlicx cost omtrent 4 st. upte mergen. Ende de uytgedolven landen, die denselven oncost niet dragen en mogen, dat moeten die andere betailen, daermede zy verdorven zijn.

Seggen voorts, dat zy naer huer goet veel te hooghe in de schiltaelen tot noch toe gestaen hebben, dat zy diewils geclaecht hebben, ende indien zy nu niet gelicht en werdden, zoe sullen zy moeten scheyden ende vertrecken.

NYEUWEVEEN MIT UYTERBUYRT.

Huge Janszoon, oudt 37 jaer, schout, Thomas Janszoon, oudt 33 jaer, kerckm^r ende buyrman aldaer, seggen by eede, alsoe de ambochsbewaerders van huys waeren ende dat zy zijn in cleynen getale, tguendt dat hiernae volcht, eerst,

Up Ie arle, datter zijn in Nyeuweveen 13 huysen, ende te Uyterbuyrt 9 huysen, ende zijn gemindert in Nyeuweveen binnen de 10 jaeren van 7 huysen, overmits de oorloge, ende de helft van den voors. huysen zijn zoe arm, dat zy de cost niet crighen en mogen, ende sitten upte uyterste palen van tSticht.

Up IIe arle seggen, dat zy tsamen hebben, die mede gelden ende contribueren, te Nyeuweveen ende Uyterbuyrt 75 communicanten, ende zijn gemindert wel 25 de naeste 10 jaeren.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende en hebben geen renten up tdorp, maer in dese oorloge van Gelre hebben veel van hemluyden gevangen ende geranchonneert geweest, dat hem wel gecost heeft 1500 Phls. gl., dat zy up renten gehaelt hebben, daerof zy int particulier schuldich zijn 100 Phls. gl. tsjaers.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als nu 28 kerven, ende die 100 schilden rijck es staet up 1 kerf, van welcke 28 kerven zy de helft nauw creghen en mogen, overmits huere vangenisse ende armoede.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit wat turf te delven ende wat koyen te houden.

Nyeuweveen es groot omtrent 350 mergen, ende Uyterbuyrt omtrent 100 mergen, ende den eygendom van den lande behoert hemluyden toe, want daer nyemant van buyten lant en zoude willen coopen. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorteren die aldaer lant bruycken: ende deen helft en zoude de mergen niet gelden, deen deur dandere, boven 5 st. te huyere, ende te coope den penninck 15, ende dander helft leyt voor niet, ende en mach niet gelden.

Up VIe arle seggen, dat zy een cae te houden hebben, dat zy doen mit heur selfs arbeyt, ende wateren tAmsterdam uyt; ende en gelden niet in den dijck tusschen Amsterdam ende Sparendam, waerby dat zy dat niet wel en weten te estimeren.

HAESAERTSWOUDE.

Frater Johannes Pauli, ordinis sancti Joh[s] in Haerlem, pastoer, oudt 27 jaer, Claes Pieterszoon, schout, oudt 48 jaeren, Dirck Vranckezoon, oudt 52 jaeren, ende Jan Aertssen, oudt 46 jaeren, ambochsbewaerders, geexamineert te Leyden 11[en] in Octobri 1514 voors. up tinhouden van der voors. instructie, seyden, ende eerst,

Up I[e] ar[le], datter zijn in als 111 haertsteden, die niet zeer vermeerdert of vermindert en zijn de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar[le] seggen, datter zijn 400 communicanten, die meer gemeerdert zijn dan gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIIe ar[le] seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden.

Ende hebben vercoft int jaer 1510 tot laste van den dorpe 33 £ 15 ß van 40 groten, ter losse de sommige den penninck 12, ende andere 15, ende hebben de penninghen daerof commende besteet in de dijckaetze tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe ar[le] seggen, dat zy heurluyder portie in allen beden ende ommeslagen gelden by de kerven, ende hebben in als 800 kerven, daerof de 300 tot niet gecommen zijn, ende hebben in menighen tijden niet verkerft, dan alsser yemant sterft zoe kerven zy tlandt dat hy laet upten ghenen diet erft, welke kerven zy stellen naedat elck gelant es, ende indien yemant aldaer woent, die buyten lant heeft, die moet daerof mede gelden naer advenant, navolgende zeeckere privilegien die zy daerof hebben van den Grave. Ende en stellen de kerven niet up huer andere roerende goederen, tilbaer have ofte bruyckwaer; ende de voors. kerven staen van allen ouden tijden up tlandt, ende naedat tlandt aldaer gelegen es, te weten de sommige landen staen de 3 mergen up 1 kerf, de 5 mergen up 1 kerf, de $3\frac{1}{2}$ mergen up 1 kerf, ende dat naedaet elck lant hier voortijts van outs gestaen heeft, nietjegenstaende datter veel af verdolven es, ende dat tbeste lant nu tquaetste gewordden es.

Up V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen deen helft mit koyen te hou-

den ende turf te delven, ende dander helft winnent mitten handen.

Ende Hazaertswoude es groot 3270 mergen, daerof te Hazaertswoude toebehoert 2200 of 2300 merghen, ende daer leyt wel 1000 mergen lants, daer niet eenen stuver tjaers of en compt, ende moet evenwel gelden in allen ongelden, ende dan zijnder noch 500 of 600 merghen, daerof de mergen waerdich es 2 of 3 stuvers tsjaers vrij gelts, ende de reste zoude gelden, deen deur dandere, 12 st. tsjaers te huyere, ende te coope den penninck 15.

Ende daer en zijn geen geestelicke persoonen ofte poorters van steden die aldaer selver lant gebruycken.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy te houden hebben 1100 roen in den Rijn dijck, sluysen ende anders, dat hem cost by gemeene jaeren upte mer gen 3 st.

BENTHUYSEN.

Heer Willem de Cock, pastoer van Benthuysen, oudt 40 jaer, Aelewijn Claes, bailliu ende schout aldaer, oudt 38 jaeren, Allaert Ghijsen, oudt 42 jaer, ende Adriaen Janszoon, oudt 66 jaer, Willem Janszoon, oudt 42 jaer, schot- ende bedegaerders van Benthuysen, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^e^ ar^le^, dat zy hebben in als 25 haertsteden, ende en zijn niet zeer gemindert of gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter in als zijn, den Hoogenveen daerinne begrepen, die te Benthuysen mede ter kercken behoeren, 250 communicanten, daervan by Benthuysen rekent voor dat derde paert.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijs en geven van bier ofte eenigerhande goeden, ende en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe.

Up IVe ar^le^ seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gelden by den kerven, ende elcke kerf heeft 8 steecken, ende heb-

ben nu in als 9 kerven, ende vernyeuwen deselve kerven alle jaers tot alreheyligemisse, ende verminderen alle jaers, want over 2 jaeren hadden zy wel 2 kerven meer, ende dat, overmits dat de rijcke hem ontvoeren in de steden; ende estimeren dat degheene die 100 Rh. gl. rijck es boven schulden, dat die staen zoude up 3 steecken, ende daer en es nyemant zoe arm hy en staet ten minsten up een steeck of een halve steeck, ende en hebben nyemant die boven 7 steecken staen, ende dier hebben zy er 1, ende int verkerven zoe hoogen ende laegen zy elck naedat zy gerijct oft gearmt zijn.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven ende tacken te maicken.

Ende hebben in als 378 mergen, daerof binnen den dorpe toebehoert 204 mergen, ende te Leyden 91 mergen van tbeste landt, ende tandere behoert den dorpen daeromtrent gelegen. Ende de mergen zoude mogen gelden, deen deur tandere, 14 st. tsjaers ter huyere, ende te coop den penninck 18.

Ende seggen, datter geen geestelicke luyden en zijn ofte poorters die aldaer lant selver gebruycken.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben, te weten van 60 mergen die deur Schielant wateren, geeven zy in Schielant 5 groten van den mergen, ende tselve lant mitten anderen geeft mede an de sluysen ende plaetwerck van Sparendam, dat hem cost 2 of 3 groten ten minsten van den mergen.

HOOGEVEEN MIT BENTHOERN.

Heer Willem de Cock, pastoer van Benthuysen, oudt 40 jaer, Jacob Gerritszoon, schout, 45 jaer oudt, Pauwels Adriaenszoon, ambochsbewaerder, oudt 22 jaer, Adriaen Aertszoon, oudt 45 jaer, ende Melis Adriaenszoon, oudt 24 jaer, croesheemraden aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, datter zijn omtrent 44 haertsteden, ende verminderen zeer alle dage, want zy over 10 jaeren tvierendeel wel meerder waeren.

Up IIe arle seyt de pastoer, als hy hiervoeren up Benthuysen geseyt heeft, alsoe zy te Benthuysen ter kercke behoeren.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, ende zijn oock geen renten schuldich.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in allen beden ende ommeslagen gaderen by de steecken, daerof de 8 een kerf maicken; ende hebben in als 40 steecken, ende die 100 Rh. gl. eens heeft boven coste, die staet up 3 steecken.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit wat koyen te houden ende turf te delven. Ende Hoogeveen es groot 536 mergen, dat all verdolven ende van geender waerden en es, ende Benthoorn es groot 100 mergen, daerof de ambochsheere heeft jaerliex 2 st., ende mogen deselve 100 mergen waerdich wesen omtrent 100 £ groten eens.

Up VIe arle seggen, dat den Hoogenveen vrij es van alle dijckaetge, ende zy hier voortijts vrij gecoft hebben.

WADDINXVEEN.

Heer Dirrick Vranckezoon, pastoer, oudt 55 jaer, Heindrick Claeszoon, schout, oudt 45 jaer, Jan Janszoon, oock schout, oudt 43 jaer, ende Floris van Bosschuysen, oock schout, zoe aldaer 3 heerlickheden zijn, Jan Reyerszoon, ambachsbewaerder, oudt omtrent 50 jaer, ende Jan Wolfszoon, buyrman, oudt 45 jaer, seggen by eede, eerst,

Up Ie arle, datter in den dorpe van Waddinxveen zijn 79 haertsteden, die mit hemluyden contribueren, ende zijn noch 30 haertsteden, die daer ter kercke behoeren ende over 20 jaeren mit hemluyden plagen te gelden, ende alsnu zijn onder der Goude, genoempt Bloemendael; ende zijn onder de 79 haertsteden 24, die zoe arm zijn, dat zy met hemluyden niet en gelden noch contribueren; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert dese naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le}, datter zijn omtrent 400 communicanten, daerinne gereeckent de 30 haersteden die onder de Goude gelden; ende zijn wel gemeerdert de helft de naeste 16 jaeren.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exeijs en hebben in heurluyder dorp, ende en hebben geen losse- noch lijfrenten upt dorp, zoe zy te arm zijn.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyder bede ende ommeslaghen gaderen ende stellen by den huyssen, naerdat zy elex van den inwonenden van dien estimeren rijck te wesen, ende doen hoerluyder settinge alle jaere. Ende zoe wanneer dat zy 100 gulden te gelden hebben, zoe gheeft de rijcxste 4 gouden gulden, ende zoe elcx naer advenant, ende zoe wye dat geeft ende gestelt wert up 4 gouden guldens, die estimeren zyluyden rijck 300 Rh. gl. eens.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit coyen, mit bouwerye, mit turf te delven, ende mit dijcken ende slooten.

Heurluyder ambocht es groot 2100 mergen, daerof de helft bynaer verdolven lant es. Ende behoort den eyghen van desen landen meest alle int voors. ambocht, ende die bruycken zy, uytgesondert omtrent 650 mergen, die wordden gebruyet in Blomendaal, ter Goude ende anderssins.

De Begritten (*sic.*) ter Goude die bruycken 12 mergen, ende en gelden noch en geven mit hemluyden niet, noch oock die vreemde luyden.

Seggen voort, dat die mergen van den voors lande gelt te huyere 8 of 9 st. tsjaers, ende dat verdolven lant dat leyt voer tongelt, ende en es niet waert in huyere noch in coope, ende tbeste lant zoude de mergen gelden in coope 6 Rh. gl.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx hebben te oncoste an dijckaetge, molengelt ende anders, teen jaer deur tandere, omtrent 4 st. upte mergen.

ALPHEN.

Heer Anthuenis van Leeuwen, oudt 34 jaer, cappellaen, in absentie van den pastoer, Jan Huygenzoon van Dam, schout, oudt 46 jaeren, Matheeus Daemszoon, oudt 48 jaer, Cornelis Heindricxzoon, 35 jaeren

oudt, Govert Claeszoon, 32 jaeren oudt, gezwoerens, Dirck van der Houve, oudt 42 jaeren, ende Roelof Heindricxzoon, oudt 47 jaeren, ambochsbewaerders van den dorpe van Alphen, gehoert up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, upten 11en in Octobri voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle, dat zy hebben 83 haertsteden, daerof de 21 arm zijn, die met hem niet en contribueren; ende en zijn de naeste 10 jaeren niet zeer gemeerdert of gemindert.

Up IIe arle seggen, datter zijn 650 communicanten, daerof de 400 contribueren ende wonachtich zijn binnen Alphen: de andere 250 wonen in de prochien van Arleveen, Outhoorne ende Hazartswoude, aldaer zy contribueren, all behoeren zy te Alphen ter kercke, ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en gheven, ende en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in allen beden ende ommeslagen gaderen by de ponden, ende hebben in als 31 ponden, die zy lest omtrent 4 jaeren geleden vernyeut hebben, overmits dat de ponden zoe laech quemen, ende en hadden in 50 jaeren daer te voeren niet verpont; ende estimeren dengheenen rijck te wesen 300 Rh. gl. eens die up 1 schotpont staet, daerinne gereeckent zijn de bruyckwaere van huer landt, beesten, ende alle tguendt dat zy in der werelt hebben.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit bouwerye; maer tmeestendeel van der gemeente generen hem mit ryet te snijden, turf te delven, in dachuyeren te wercken, mit vogelen ende mit visschen.

Seggen voorts, dat zy hebben 2400 mergen lants, onder goet ende quaet, ende zijn 400 mergen van den 2400 die niet goet genouch en zijn voor tougelt; ende van den 2400 mergen bruycken zy 1450 mergen, ende tandere wert gebruyct by hueren gebuyeren, rontomme hem luyden gelegen, ende tlandt gelegen after an die kerck gelt te huyere 3 Rh. gl. de mergen, ende tander gelt 12 of 13 st. de mergen deur gaens, ende te coope den penninck 20.

Ende aldaer en zijn geestelicke luyden, die aldaer lant selver gebruycken.

Up VIe ar^le seggen, dat zy te gelden hebben in plaetwerck tSparendam ende andere sluysen, inwegen, watermoelens ende anders, omtrent 5 of 6 st. upte mergen, deen jaer deur tandere.

ZWAMMERDAM.

Jan Gijsbrechtszoon, schout, oudt 36 jaer, Floris Gijsbrechtszoon, oudt 58 jaeren, buyrman, Pieter Gijsbrechtszoon, kerckmeester, oudt 45 jaeren, ende Allaert Gerritszoon, oock buyrman, oudt 53 jaer, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^le, dat zy hebben 34 of 35 haertsteden, daerof de helft mit hemluyden niet en gelden noch en geven, zoe die arm zijn ende niet en hebben, ende zijn gemindert dese naeste 10 jaeren, overmits den brant ende oorloge van Gelre.

Up IIe ar^le seyt de schout, dat de pastoer hem geseyt heeft, zoe hy selver niet commen en mochte, overmits datter daer sterft ende mittet olysse uyt moste, datter zijn omtrent 125 communicanten, ende zijn dit jaer wel gemindert 25 of 30, overmits de sterft.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijs en geven, ende dattet dorp belast es mit 24 Rh. gl. ende 7 st. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 14, ende zijn vercoft int jaer 9, 10, 11 ende 12 het leste, ende zijn de penninghen daerof gecommen besteet in de betalinge van heurluyder beden ende ommeslagen van den ruytergelde, ende zijn noch wel een jaer renten schuldich.

Up IVe ar^le seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen innen by ponden, ende hebben 14 ponden, ende stellen de ponden naer de tilbaer have, by den koyen ende paerden die zy hebben, ende zoe wye dat hebben 12 koyen ende 4 paerden, die gelden ende wordden gestelt up $1\frac{1}{2}$ pont, ende dier zijnder 4; ende zoe wye dat up $1\frac{1}{2}$ pont gestelt wort, die estimeren zy rijck 150 of 200 gulden, maer wat die daerup schuldich zijn dat en weten zy niet. Ende verponden zoe diewils alst noodt es; ende hebben dit jaer verpont, ende hadden de leste reyse 2

ponden meer dan zy nu doen, ende sullen nu oock moeten verponden, zoe 2 van den rijxsten gestorven zijn.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, coyen te houden, de wijfs mit wolle te spinnen, ende de mans meestendeel mit spitten ende delven.

Ende es heurluyder ambocht groot 2000 mergen lants, daerof dat den innewoenders toebehoert in eygen omtrent 50 merghen, ende dat ander behoert tot Haerlem, ter Goude, te Leyden, in den Hage, den heere van Breederoede ende den abt van Egmont ende anderen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die alsnu selver lant aldaer gebruycken.

Van den 2000 mergens wert gebruyet by den inwoenders 500 mergen of daeromtrent, ende tsurplus wort gebruyet by den buyrluyden in den dorpen daeromtrent geseten. Dese 500 mergen, die de inwoenders gebruycken, zijn bekaet ende zouden wel gelden in huyere de mergen tsjaers de sommige 20 st., ende dander 15 st., ende in coope den penninck 20; ende dat ander lant en zoude niet gelden, deen deur tander, boven 5 of 6 st. de mergen tsjaers in huyere, ende in coope oock den penninck 20.

Up VIe ar^le seggen, dat zy hebben te gelden jaerlicx aen den Rijndijck, van dijckgelt, molengelt ende anders, deen jaer deur tandere, 5 of 6 st. upte mergen.

REEWIJCK.

Heer Claes Janszoon, pastoer, oudt 57 jaer, Jan Gijsbrechtszoon, schout, oudt 36 jaer, Jacob Dircxzoon, oudt 59 jaer, Cornelis Wouters, oudt 43 jaer, Jan Pieterszoon, oudt 30 jaer, Willem Aertszoon, oudt 33 jaer, schotvangers, seggen by hueren eede, eerst.

Up I^e ar^le, dat zy hebben 24 haertsteden, daerof dat teen derdendeel arm es die met hemluyden niet en gelden noch en geven, ende es dat huys van den pastoer hierinne niet gereeckent: ende zijn meerdert in 10 jaeren van 5 of 6 huysen.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter zijn 73 communicanten; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en hebben up geen goet, noch en hebben geen renten up huer dorp, zoe zy geen geloeve en hebben.

Up IVe arle seggen, dat zy gewoenlicken zijn huerluyder beden ende subventien te innen ende te gaderen by kerven, ende hebben 10 kerven, ende estimeren elcke kerf up 75 Rh. gl.

Up Ve arle seggen, dat zy hemluyden generen mit bouwerye, mitten koyen, spitten ende delven.

Heurluyder ambocht es groot 681 mergen, daerof datter buyten gebruyct wert 150 mergen, daerof de collaciebroers binnen der Goude gebruycken 9 mergen, ende tsurplus wort gebruyct by den inwoenders van den buyeren voors. Ende hebben de buyeren omtrent 300 mergen lants in eyghen, die belast zijn mit 16 Rh. gl. eeuwige renten, en mit 89 Rh. gl. losrenten, de penninck ter losse 12, 13 ende 14, ende hebben elcx, die de renten vercoft hebben, huerluyder nooturft ende cost dairomme gehadt.

Ende tsurplus behoert der graeflicheyt, den heer van Brederoede ende andere vreemde persoonen; ende de kercke ende de pastoer hebben omtrent 14½ mergen; ende de mergen van desen lande estimeren zy in huyere, teen deur tandere, de margen jaerlicx 4 st., ende in coope de penninck 14.

Up VIe arle seggen, dat zy hebben jaerlicx upte mergen van dijckaetgegelt, teen jaer deur tandere, 1 braspenninck upte mergen.

TEMPEL.

Heer Claes Janszoon, pastoer, oudt 57 jaeren, Jan Gijsbrechtszoon, schout, oudt 36 jaer, Willem Dircxzoon, oudt 55 jaer, Jan Meeuszoon, oudt 41 jaer, Jan Aerntszoon, oudt 40 jaeren, seggen by eede, eerst,

Up I^e ar^le, dat zy hebben 8 haertsteden, daerof datter 2 arm zijn, die met hemluyden niet en gelden noch en geven; ende zijn niet gemeerdert noch gemindert.

Up IIe ar^le seggen, datter zijn 32 communicanten, ende zijn genouch in eenen doene.

Up IIIe ar^le, dat zy geen exchijs en hebben, noch en geven van geen goet, ende dat zy oock geen renten up tlichaem van denselven dorpe vercoft en hebben.

Up IVe ar^le seggen, dat zy heurluyder bede ende subventien innen by settinge onder een, naerdat de somme groot es, zoe zy cleyn ende luttel luyden zijn; ende als zy 5 Rh. gl. ommeslaen, zoe geeft de rijcxste 1 Rh. gl., ende die zy stellen up 1 Rh. gl., die estimeren zy rijck eens 100 Rh. gl., ende die zijnder 3.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, mit koyen, mit spitten ende delven.

Ende es heurluyder ambocht groot 119½ mergen, daerof hemluyden in eygen toebehoert 76 mergen, ende tsurplus behoert vreemde luyden, ende de kercke heefter inne 4½ mergen; ende gebruycken die inwoenders van den voors. lande de voors. 76 mergen, ende dat ander wort buyten gebruyct; ende geen geestelicke luyden en bruycken daer selver lant; ende estimeren de mergen jaerlicx waerdich in huyer 5 of 6 stuvers, teen deur tandere, ende in coop den penninck 14.

Up VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx hebben an ongelden, an dijckaetgegelt ende anders, deen jaer deur tandere, 1 braspenninck upte mergen.

Seggen voort, dat heurluyder landt, die zy setten dat hemluyden toebehoert, belast zijn mit 60 schilden losrenten, de penninck ter losse 13 ende 14, ende mit 10 scilden eeuwige renten, die elcx voor zijn hooft gehaelt heeft.

SLUPICH.

Heer Aernt Willemszoon, pastoer, oudt 44 jaeren, Meeus Janszoon, oudt 55 jaeren, Jan Janszoon, oudt 35 jaeren, Heindrick IJsbrantszoon, oudt 22 jaeren, buyrluyden van Slupick, seggen by eede, up inhouden van der voors. instructie, eerst,

Up I^{e} ar^{le}, dat zy hebben 26 of 27 haertsteden, daerof datter 4 in Oucoep int lant van Montfoirt staen, noch 4 uptie Hoerne, die mit hemluyden niet en gelden of en contribueren, noch 3 in Calverenbrouck, die gelden mitter Goude, ende zoe zijn noch wel 4 haertsteden, die zoe arm zijn, dat se mit hemluyden niet en hebben te gelden, zoedat se niet en houden boven 11 haertsteden die met hem gelden; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Up IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 77 communicanten, daerinne gereeckent de inwonende van den huysen boven geroert, die met den buyeren niet en gelden noch en geven; ende zijn by tijden van den pastoer 6 of 7 gemeerdert.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben van geen goet, ende en hebben geen renten, noch loss-, noch lijfrenten, vercoft up tdorp, zoe zy geen geloef, noch eygen lant en hebben.

Up IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ongelden, die zy contribueren, innen by de kerven, ende hebben in als 4$\frac{1}{2}$ kerf, ende estimeren elcken kerf up 75 scilden, 14 st. voor den schilt. Ende heeft de rijcxste 1 kerf; ende verkerven alst hem dunct van noode te zijn; ende zijn zeer in eenen doen gebleven dese naeste 10 jaeren; ende es geleden 2 jaeren dat zy verkerfden.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit de koe ende hoy, spitten ende delven, ende en mogen nauwelick een voer hoys upte mergen geerigen.

Ende es heurluyder ambocht groot 800 mergen, dat mit hemluyden uytwatert; ende en hebben geenen eyghen int voors. lant, maer behoert mijnen genadighen heere, heer Lodewijck van Treslongue over de 200 mergen.

Ende andersins, upte bruyckwaer, seggen dat zy int voors. lant gebruycken omtrent 250 mergen, ende tsurplus wert buyten gebruyct by den poorters van der Goude, ende van den vreemden luyden omtrent hemluyden geseten.

Ende teclooster van Steyn gebruyct in den voors. landen omtrent 60 mergen. De buyrluyden huyeren de mergen jaerlicx om 4 of 5 st., ende Lodewijck van Treslonguen lant en gelt maer de morgen een stoeter; ende in coop es dit jaer gegeven de mergen om 7½ schilt, en dats van tbeste, leggende omtrent der Goude.

Up VIe arle seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben 1 braspenninck upte mergen an dijckaetgegelt, ende dat moeten zyluyden betailen boven de pacht.

TBAILLUSCIP VAN NOORTICH.

NOORTICH MIT NOORTICH UPT ZEE ENDE LANGEVELT.

Upten 5en in Octobri anno 1514 soe hebben wy te Noortich gehoert meester Cornelis van Haerlem, viceeureyt, oudt 60 jaeren, Gherrit Costenszoon, bailliu aldaer, oudt 50 jaeren, Jan de bastaard van Noortich, schout, oudt 41 jaer, Willem Janszoon, 54 jaer, Claes Jacobszoon, oudt 40 jaer, gezwoerens, Gillis Janszoon, oudt 29 jaer, Nannick Wiertszoon, oudt 40 jaer, ende Pieter Jacobszoon, oudt 44 jaer, buyrluyden, van den rijckdom van denselven dorpe, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht.

Up Ie arle, datter zijn in als 310 haertsteden, onder rijck ende arm, daerof datter zijn priesteren ende eedelen toebehoerende, die niet en gelden noch en geven, 16, ende arme 63: maict tsamen 79 huysen die afgetogen blijven, die gelden ende geven 231 huysen: ende zijn binnen den dorpe zeer gemindert, ende upt zee wat gemeerdert, maer in als meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren.

Up IIe arle seyt de viceeureyt, dat hy omtrent 20 jaeren viceeureyt geweest es, ende datter over 10 jaeren wel waeren 1000 communicanten, maer hebben de sterfte gehadt binnen 4 of 5 jaeren, daer wel 400 com-

municanten storven, ende alsnu mogen daer wesen noch omtrent 900 of 1000 communicanten, die aldaer ter kercke behoeren, maer isser onder 60 of 80 die mit die van Noortigerhoudt contribueren.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geven te exchijs van elcke aem wijns, wat wijn dattet es, 20 st.

Van een vat biers, dat gedroncken wert ende getapt binnen Noortich, 3 st.

Ende upte zee, omme de vrachtswille, 5 groten.

Van een melckte koe in de wey gaende 6 st.

Ende van der koe in den duynen gaende 4 st.

Van een vaerse 3 st.

Van een slachbeest 4 gr.

Van een varcken dat geslegen wert 2 gr.

Van een scaep 1 gr.

Van een lam 1 oertgen.

Alle welcke exchijsen zy alle jaeren tsamen verhuyeren den meest dairomme biedende, ingaende in Aprille; ende hebben dit jaer gegouden 620 Rh. gl. current, ende de gemeene prijs is omtrent 550 of 600 Rh. gl., ende es nu thoochste dat hy oyt gegouden heeft, ende dat omme de tijdinge dier was van der oorloge tusschen Vranckrijck ende Engelant, daerby zy meenden dat de zeeman bet thuys gebleven zoude hebben; ende hebben desen exchijs gehadt van Hertoge Karels tijden herwaerts.

Tegens welck innecommen zy schuldich zijn an lijfrenten, die vercoft zijn int jaer 1506, 31½ Rh. gl. tsjaers, daerof zy de penninghen besteet hebben in de ommeslagen van der oorloge, ende zijn teenen lijve.

Ende betailen voorts uyten selve exchijs tsgraven schot, bedragende 42 £ 2 β, ende voorts alle tguendt dat zy te gelden hebben.

Up IVe ar^le seggen, dat, als zy eenige penninghen behouven van beden ende ommeslagen dat huer exchijsen niet strecken en mogen, dat stellen de gezwoerens mit 10, 12 of 15 persoenen, die zy nemen uyten selven dorpe, te weten uyt elcke strate 2, upten inwonende van denselven dorpe; ende hebben int voorleden jaer tweewerf ommegeslegen, telcker reyse 456 Rh. gl., ende die 100 £ groten rijck was, die gaf daerinne telcker reyse omtrent 7 Rh. gl.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe ende ter zee te vaeren.

Ende dat Noortich groot es in als 1249 mergen ende 1½ hont, daerof te Noortich thuys behoort 182 mergen 4 hont, item dat susterhuys te Noortich 62½ mergen, die zy selver bruycken, ende mitten dorpe plagen te geven, ende de kereke, den heyligen geest ende andere proevens ende memorien aldaer behoeren 151 mergens, ende tsurplus behoert in den Hage, te Leyden ende elders.

Ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 3 £ Hollants, ende zoude te coop gelden de penninck 20.

Up VIe ar^le seggen, dat zy tonderhouden hebben mit die van Noortigerhoudt ende Zoetermeer een sluyse te Sparendam, ende hebben voorts te houden andere bruggen ende huelen, dat wel cost, by gemeen jaeren, 3 groten van den mergen.

LISSE.

Meester Eewout Floriszoon, oudt 70 jaer, pastoer, Floris Geeritszoon, schout, oudt 30 jaer, Dirrick Pieterszoon, oudt 50 jaer, Floris Hugezoon, oudt 45 jaer, ambochsbewaerders, ende Cornelis Pieterszoon, oudt 46 jaer, buyrman van Lisse, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht.

Up I^e ar^le, datter zijn in als 87 haertsteden, daerof datter 10 es, die niet en geven, die meer gemindert zijn de naeste 10 jaeren dan gemeerdert, omme die groote sterfte wille dier was over 5 jaeren.

Up IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn omtrent 170 communicanten: ende over 8 of 10 jaeren zoe waeren aldaer omtrent 220, ende zijn gemindert mits de sterfte als voors. es, alsoe hy over 5 jaeren meer dan de helft van den communicanten verloer.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben, noch en gelden.

Ende zijn schuldich aen jaerlicxe renten 8 Rh. gl. tsjaers, ter lossinge den penninck 15, die zy vercoften int jaer 1510, ende zijn besteet in de stoppinge van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie ommeslaen by den honderden, te weten zoe wye meest lantelincx doet mit koyen ende paerden, die settense hoochste, te weten die 13 koeyen of 11 koeyen houdt ende daertoe 3 paerden, die staet up 100, ende voorts naer advenant; ende daer en zijn maer 18 huysen in geheel Lisse, die onder hem allen boven 100 niet en staen, ende daer isser 10 die tsamen 100 mogen uytbrengen, maer daer en staet nyemant boven 100; ende hebben in als 2260, rekenende dat zoe wye omtrent 200 Rh. gl. rijck es boven schulden die staet up 100; ende over 8 of 10 jaeren hadden zy wel 4200, ende zijn alsoe vergaen mits de sterfte, ende dat die rijckdom in de steden vertrect.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lanteling ende koyen te houden.

Ende Lisse es groot in als 932 mergen, daerof datter hemluyden toebehoert, onder goet ende quaet, omtrent 80 mergen, ende tandere behoeren cloosters ende poorters toe. Ende daer en zijn geen cloosters die lant aldaer selver gebruycken, maer daer zijn wel poorters van Haerlem, als Jan Gijsbrechtszoon ende andere, die aldaer lant selver gebruycken, die mit hem niet en gelden noch en geven.

Up VIe arle seggen, dat zy te houden hebben plaetwerck te Sparendam, mit huelen ende andere wegen, dat hem cost omtrent 2 st. upte mergen tsjaers.

HILLEGOM.

Jan Simonszoon, schout, oudt 34 jaeren, Jan Willemszoon, oudt 62 jaer, Dirrick Symonszoon, oudt 29 jaer, ambochsbewaerders, Jan Gerritszoon, oudt 63 jaer, Dirrick Dammaszoon, oudt 73 jaer, ende Mertin Janszoon, oudt 48 jaer, buyeren ende van den oudtsten van Hillegom, seggen by hueren eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Up Ie arle, datter zijn in als 69 haertsteden, daerof datter 15 of 16 arm zijn, ende oock omtrent 12 of 14 die niet dan een achtendeel of twee mit hemluyden en gelden noch en geven; ende en zijn niet veel gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren.

Up IIe ar^{le} seggen, alsoe hueren pastoer zeer sieck es ende niet reysen en mach, dat zy hebben omtrent 280 communicanten.

Up IIIe seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven up wijn of bier; maer als zy hueren turf te coop brengen te Haerlem, zoe moeten zy aldaer geven den 20^{en} penninck.

Ende dat zy schuldich zijn an losrenten den penninck 16, 4 Rh. gl. tsjaers, die zy vercoft ende besteet hebben totter stoppinghe van den gaten tusschen Amsterdam ende Sparendam int jaer 1510 lestleden.

Up IVe ar^{le} seggen, als zy heure portie in de beden ende ommeslagen gelden, dat zy dat doen by de kerven, te weten wye 100 nobel rijck es, staet up een kerf, ende hebben in als scerp 8 kerven; ende als zy 100 gulden geven moeten, zoe gelt elcke kerf omtrent 12½ Rh. gl.; ende over 8 of 10 jaeren hadden zy wel 14 kerven, ende vergaen aldus, overmits dat de rijcke in de steden vertrecken.

Up V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven ende tlant te met te maicken, ende voorts mit spitten ende ploegen.

Ende hebben in als 461½ mergen lants, daerof hemluyden toebehoert binnen den dorpe omtrent 225 mergen, ende es meestall verdolven, ende de reste behoort toe cloosters ende poorters van steden, dat verde tbeste lant es, dat gebruyet wert by luyden van buyten, te weten van Lisse en daeromtrent; ende daer zijn oock poorters van Haerlem, die huer lant selver gebruycken, als Gerrit van Warmont ende andere, die mit hem gelden noch en geven.

Van welck lant zijnder wel 100 mergen die tmergengelt niet waerdich en zijn, ende tander mach waerdich wesen te huyere, deen deur tandere, 7 of 8 st., ende te coope soudt gelden den penninck 14 of 15.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben aen plaetwerck te Sparendamme ende andere oncosten van den lande, dat hem cost, by gemeene jaeren, 1 braspenninck of 3 groten van den mergen.

Ende leyt tvoors. lant all onder water, mits tinbreecken van Sparendamme, uytgeseyt omtrent 100 mergen, dat hooch geestlant ende duyn es.

Beclagen hem mede, dat zy plagen in te scriven in de wildernisse, dat zy niet doen en mogen, dairomme dat zy nu niet en weten, mits desen inbreck, waer zy haer beesten bergen sullen.

VOORHOUT.

Meester Frans Berthelmeeuszoon, pastoir, oudt 50 jaer, Jan Meeuszoon, oudt 45 jaer, ambochbewaerders, Willem Janszoon, oudt 50 jaer, ende Symon Jacobszoon, oudt 56 jaer, oude ambochsbewaerders ende buyrluyden aldaer, seggen by eede, up tinhouden der voors. instructie, eerst,

Up Ie arle, dat zy hebben 40 haertsteden, daerof de 2 behoeren onder de prochie van Reynsbourch, ende 29 en geven maer mit hemluyden, ende de andere zijn arm of eedel, die niet en geven; ende zijn gemindert van 2 haertsteden de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 160 communicanten.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven van eenige goeden; ende zijn schuldich 7 Rh. gl. tsjaers losrenten, ter losse den penninck 15, die zy vercoften int jaer 1510, ende zijn de penninghen daerof gegaen in de stoppingen van den wael tusschen Amsterdam ende Sparendam.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in beden ende ommeslagen ommeslaen ende gaderen by de penninghen, te wetene 20werf 16 penninghen, die zy alle 2 of 3 jaeren verstellen onderlinge, naedat hem dunct dat de een bet gegoet es dan dandere, ende en stellen tselve niet juiste upte rijckdom; ende de rijcxste heeft 24 penninghen; ende estimeren dat die 200 Rh. gl. eens rijck es boven schulden, dat die wel staen zoude up 24 penninghen, ende en wetent anders niet te verclaeren.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringe.

Ende Voorhout es groot 1036 mergen, daerof datter hemluyden of toebehoert omtrent 60 mergen, ende tander behoort toe cloosters ende steden; nietmin bruycken daerof 724 mergen. Item de vrouwe van der Leede bruyct aldaer omtrent 50 mergen, de susteren te Noortwijck 7 mergen, die mit hem niet en gelden noch en geven; tsurplus wert gebruyct in anderen dorpen, als te Reynsbourch, Sassenen, te Noortwijck ende anders.

Ende de mergen zoude gelden te huyere, deen deur tandere, 2 Rh. gl., ende te coop den penninck 20.

Up VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben in plaetwerck sluysgelt tSparendam, ende an bruggen, huelen ende anders omtrent 3 st. upte mergen.

DIE STEDE VAN DELFT.

Upten 17^en in Novembri 1514, zoe hebben wy te Delf an den schout, burgermeesters ende gerechte, navolgende onse commissie, versocht, dat zy yemant van hemluyden deputeren wilden, die present zouden wesen in tguendt dat wy te besoingneren hadden, ende ons te administreren alsulcke rekeninge ende andere bethoenen, als wy daertoe behouven zouden; daerop de voors. burgerm^rs ende gerechte geantwoert hebben, dat zy tevreden zijn achtervolgende de voors. commissie te obedieren, up conditie ende seeckere protestatie, die zy ons by gescrifte overgegeven hebben; ende hebben voorts gedeputeert Heindrick Joosten, hiernae genoempt, omme ons te assisteren ende te doene tguendt dat voors. es: ende hebben gedaen als hiernae volcht.

Eerst zoe hebben ons deselve schout, burgerm^rs ende gerechte geexhibeert drierehande rekeningen, die men alle jaere aldaer doet: eerst, een trousse van rekeningen van alle de stede goeden, die jaerlicx gedaen werdden by den tresoriers; een andere trousse van rekeninghen, die gedaen wert alle jaere by den burgermeesters, van den penninghen die zy ontfangen uyt handen van den voors. tresoriers, ende die zy distribueren in de extraordinarise lasten van derselver stede; ende de derde trousse van rekeninghen, die alle jaere gedaen werdden by den havenmeesters, van den penninghen die zy oock ontfanghen uyt handen van den voors. tresoriers, omme daermede te betailen van der stede poorten, muyeren ende havenen, ende dit all naer ouder gewoenten, daer wye uytgemaect hebben den navolgenden staet.

Ende hebben voorts up tinhouden van onser instructie, by eede gehoert den voors. schout Jan de Heuyter, oudt 42 jaeren, Cornelis Aertsen van der Hooge, oudt 48 jaeren, meester Pieter van Schiedam, doctoer in medecinen, oudt 58 jaeren, meester Dirrick van Beest, oudt 51 jaeren.

ende Heindrick Joosten, oudt 43 jaeren, burgermeesters, Pieter Dirrick Wouterszoon, scepen ende tresorier van den voorleden jaere, oudt 44 jaeren, Frans Duyst, secretaris van derselver stede, oudt 36 jaeren, die up als verclaert hebben gelijck hiernaer volcht.

Staet van tinnecommen van der stede van Delf, gemaict uyt de rekeninghen derselver stede, in ponden Hollants, 30 groten voor tpont gereeckent.

Eerst, van den bierexchijs, mitte vreemde bieren, es gecommen in 5 jaeren, beginnende in Meye 1509, ende eyndende in Meye 1514 daeran, de somme van 63404 ℒ 13 ß 8 d. Hollants; facit voor 1 jaer 12680 ℒ 18 ß 6 d.

Van den wijnexchijs es gecommen in gelijcke 5 jaeren 14470; compt voor 1 jaer . . . . 2894 ℒ.

Van den molenexchijs es gecommen in gelijcke 5 jaeren 14025 ℒ 12 ß 8 d.; compt voor 1 jaer. . . . . 2805 ℒ 2 ß 6 d.

Van den brouweryen es gecommen in gelijcke 5 jaeren 27237 ℒ 9 ß 8 d.; compt voor 1 jaer . . . . 5447 ℒ 10 ß.

De nyeuwe exchijs ofte verhooginge van der brouwerye, die oock verpacht es tot 8 termijnen, ende heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 24169 ℒ 2 ß 4 d.; compt voor 1 jaer . . . . 4833 ℒ 16 ß 5 d.

Nota: dat zy seggen, dat dese impositie eerst upgestelt was int jaer 1492, omme de lasten van den oirloge van Montfort ende der Sluyse, voor den tijt van 6 jaeren alleenlic; ende alsoe die mits de laste van der stede tot noch toe gecontinueert is geweest, daerby de neeringe van den brouwerye geheel vergaen is, daer de brouwers zeer up roupen, alsoe zy [wijder] huer bier tot alsulcken prijse niet leveren en mogen als de brouwers van andere steden, die van gelijcken exchijs niet en geven: soe is van noode dese impositie af te stellen, of deselve neeringe is geschaepen meer te vergaen: dairomme die van den stede seggen dat dese exchijs niet en behoert gerekent te wesen mit huer andere innecommen, want zy in meyninge zijn die in Meye 1515 af te stellen.

Van den bierexchijs, vreemde biers exchijs ende wijnexchijs, die men verhuyrt ter Delfsche Haven tweewerf tsjaers, heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren 5249 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . . . 1049 ℒ 16 ß.

Van den afslach van den visscheles geeommen upte Havene binnen 4 jaeren 452 £: facit voor 1 jaer . . . . 113 £.

Van de 5 maten van zout, calck, coelen, runde ende oest es geeommen binnen 4 jaeren 324 £: facit voor 1 jaer . . . . 81 £.

Van de hoppemate es geeommen, te wetene 2 gr. van den hoede, binnen 4 jaeren 319 £; facit voor 1 jaer . . . . , 79 £ 15 ß.

Van den meten van der hoppe, te weten 1 groten van den hoede, es geeommen binnen 4 jaeren 246 £: facit voor 1 jaer . . 61 £ 10 ß.

Van der makelaerdie van den koern, die men verpacht tweewerf tsjaers, es geeommen binnen 5 jaeren 12610 £: facit voor 1 jaer . . . 2522 £.

Dat uytsetten van den coern heeft gegouden binnen 4 jaeren 317 £: facit tsjaers . . . . 79 £ 5 ß.

Die koernmaete heeft gegouden binnen 4 jaeren 919 £: facit tsjaers 229 £ 15 ß.

Die wage, mitten huyse daer die inne hanet, heeft gegouden binnen 5 jaeren 2630 £: compt voor 1 jaer . . . . 526 £.

Die oude vleeschexchijs heeft gegouden binnen 4 jaeren 850 £: compt tsjaers. . . . . 212 £ 10 ß.

Die roupen van der stedehuys heeft gegouden binnen 4 jaeren 296 £: facit tsjaers. . . . . 74 £.

Die buttermaete ende butterthol heeft gegouden binnen 4 jaeren 464 £: facit tsjaers . . . . 116 £.

Die streeck van der wolle ende lindelaicken heeft gegouden binnen 4 jaeren 96 £; facit voor 1 jaer . . . . 24 £.

Die zegelye van den laickenen, die exchijs upte raemlaickenen ende uitheemsche laickenen heeft gegouden binnen 5 jaeren 1399 £ 17 ß 6 d.: compt voor 1 jaer . . . . 279 £ 19 ß 6 d.

Van persoonen die te uytlage geleyt werdden, ende es van elck 10 st., tot prouffite van der stede ende den heere 3 Rh. gl., daerof compt by gemeene jaeren. . . . . 12 £.

Die exchijs van den beesten die onder de gemeente geslegen werdden, die heeft gegouden binnen 5 jaeren 3054 £: facit voor 1 jaer 610 £ 16 ß.

Den ontfanck van den 11 koernmaten, ende es ordinaris. . . . 44 £.

Die turfexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren 3422 £ 2 ß: compt voor 1 jaer. . . . . 684 £ 8 ß 4 d.

Den afslach van den visch binnen der stede heeft gegouden binnen 4 jaeren 964 £: facit . . . . 241 £.

Die visscherie van den Siecken tot in de Maze toe, heeft dese naeste 6 jaeren gegouden tsjaers . . . . 62 £ 10 ß.

Die warmoestallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 187 £; facit 46 £ 15 ß.

Der stede 20 vischtallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 561 £; facit . . . . 140 £ 5 ß.

Der stede 15 visch- ende vogelstallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 359 £; . . . . 89 £ 15 ß.

De mosselstallen gelden by gemeene jaeren . . . . 8 £.

Der stede 22 vleyschstallen hebben gegouden binnen 4 jaeren 285 £; facit . . . . 71 £ 5 ß.

Der stede 17 stallen int wollen wanthuys hebben gegouden in 4 jaeren 308 £; facit tsjaers . . . . 77 £.

Der stede keldenaers gelden onder dat wollen wanthuys by gemeene jaeren . . . . 34 £.

Die visscherie in de stede watervesten gelden by gemeene jaeren 31 £.

Van schoefhoy, riet ende grashuyere upte Haven es gecommen binnen 4 jaeren 238 £; facit voor 1 jaer . . . . 59 £ 10 ß.

Van den wint ter Ouderschie ende heer Phillips van Spaengnens laentgen ende tmeyschot alder . . . . 25 £.

Die hangen upte Delfsche Haven gelden by gemeene jaeren . . 20 £.

De huysrenten upte Haven, de visscherie van tZwet by de Berkelsche moelens ende te Delfgau gelden by gemeene jaeren . . . . 12 £.

Van tbranden van den tonnen compt by gemeene jaeren . . . . 46 £.

Van 140 raemsteden, dat tstuck 6 st. tsjaers; facit . . . . 56 £.

Van der stede craen es gecommen binnen 4 jaeren 678 £; facit 169 £ 10 ß.

Van den lantpoorteren, wonende langes der Schie ende int dorp van Ouderschie, daerof de sommige geven 2 £, dandere 20 ß, 10 ß, ende 5 ß, daermede zy vrij zijn van beden, exchijs ende ommeslagen, daervan gecommen es binnen 4 jaeren 217 £; facit . . . . 54 £ 6 ß 9 d.

Den ontfanck van dengheenen die poorter werdden, die elck geven 10 groten, ende beloopt jaerlicx omtrent . . . . 9 £.

Item, een poorter die beginnen wil te brouwen moet geven de stede eenen halven nobel, ende zijn huysvrouw oock eenen halven nobel van 4 ß groten tstuck; ende indien de man of wijf van buyten es, zoe moet elck geven 6 nobelen, ende daervan es gecommen binnen 4 jaeren 149 £ 12 ß; facit voor 1 jaer . . . . 37 £ 8 ß.

Van correctien ende banninghen heeft den Heere deen helft, ende de stede dander helft by compositie, daerof de stede te prouffijte gehadt heeft binnen 4 jaeren 814 ℒ, maer alsoe die onseecker es, dairomme hier by estimatie tsjaers . . . . 100 ℒ.

Item, den ontfanck van der exue ende pontgelt bedraecht, te weten van alle de besterften die de poorters ancomen buyten de rechte linie, die geven den 50[en] penninck, ende van exue die uyter stede vertrecken den 20[en] penninck van hueren goede, ende den 10[en] penninck die te Leyden gaen woenen [1]) Rotterdam, Briele, Goude ende Dordrecht, daer zy compositie mede hebben et econverso, daerof geeommen es in 4 jaeren 1994 ℒ 3 ß; compt voor 1 jaer . . . . 498 ℒ 10 ß 8 d.

Den ontfanck van der stede keurboeten, daerof den Heere heeft dat derdendeel, de stede een derdendeel, ende den aenbrenger een derdendeel, ende dat niet aengebrocht en wert, daerof heeft de stede deen helft, ende de schout dander helft, ende daerof es geeommen binnen 4 jaeren . . . . . . maer alsoet niet ordinaris en es, daeromme hier gestelt by estimatie 36 ℒ.

De stede toornen, poorten ende huysen gelden by gemeene jaeren 40 ℒ.

De stede ontfanct jaerliex uyten ommeslach van tgemeen lant zeeckere renten, die up andere particuliere namen staen, ende die de stede hier voortijts by arrestatien ende anders an hem gelost hebben, tsjaers 821 ℒ 6 ß 8 d.

Die voors. stede heeft jaerliex in handen zeeckere demeynen mijns genadichs heeren, daervoere zy vercoft hebben zeeckere losrenten, te weten in den jaere 1472 900 ℒ, in den jaere 1478 450 ℒ, anno 79 400 ℒ, anno 81 600 ℒ, ende in den jaere 1505 600 ℒ, al van 40 groten, daer zy jaerliex af rekenen in der camere van der rekeninghe in den Hage, ende mits dat zy deselve rentiers van der graeflicheyt betailen mitten penninghen die zy ontfangen van den demeynen, sonder die te meyngen mitten anderen renten van der stede, zoe en maicken zy geen ontfanck van denselven demeynen, noch en maicken uytgeven van denselven renten hier naer, maer maicken alleenlick ontfanck van toverschot van den partijen, die zy in erfpacht hebben, te wetene int jaer eyndende Meye 10, van St Odulphus ende St Gillis maretollen 52 ℒ 13 ß, van thoendergelt ende hofhuyere 7 ℒ 14 ß 8 d.: item van den Hinderdam 51 ℒ 8 ß, ende voor de costen van den betailinge van den

[1]) Tusschen de regels staat hier, achter „gaen,“ ingevoegd „uytgedaen die in de Haege gaen.

renten, die men de stede in rekeninge te hove passeert, 54 ℒ 4 ß 4 d.: comt tsamen . . . . 146 ℒ.

Anno 11, van St Odulphus ende St Gillis meretollen 41 ℒ 18 ß 4 d. ende van thoendergelt ende hofhuyeren 7 ℒ 14 ß 8 d., ende van den Hinderdam gingen zy dat jaer ten afteren: facit . . . . . . 49 ℒ 13 ß.

Anno 12, van St Odulphus ende St Gillis meretollen 54 ℒ 11 d., van thoendergelt ende hofhuyeren 7 ℒ 14 ß 8 d., ende van den Hinderdam 13 ℒ 13 ß 7 d.; facit . . . . 44 ℒ 19 ß 2 d. [1]).

Anno 13 van toverschot van den 2 meretollen 21 ß 9 d., van hofhuyere 7 ℒ 10 ß 8 d., ende van den Hinderdam 4 ℒ 13 ß 8 d.; facit 13 ℒ 10 ß 1 d.

Maict voor 4 jaeren 254 ℒ 2 ß 3 d.; facit voor 1 jaer 63 ℒ 10 ß 5 d.

Somma van al den ontfange ende inneecommen der voors. stede 38310 ℒ 14 ß 9 d. Hollants tot 30 groten tpont.

Die maicken in ponden van 40 groten 28733 ℒ 1 ß.

Up IIe arle hebben zy ons overgegeven de renteboucken, daeruyt de tresoriers van desen jaere de rentiers betaelden, die wy overgeleyt hebben ende die geverifficeert tegens de rekeninghen van derselver stede; ende bevinden dat zy schuldich zijn de navolgende loss- ende lijfrenten:

Eerst losrenten.

An losrenten, verschinende binnen die Meymaent, vercoft van outs, 48 ℒ 19 ß 11 d. gr.

An losrenten, verschinende binnen de maent van Junio, vercoft van outs, 49 ℒ 4 ß 2 d. gr.

An losrenten, verschinende binnen de maent van Julio, vercoft van outs 82 ℒ 15 ß 3 d. gr.

An losrenten, vercoft int jaer 1483, ter losse den penninck 16, verschinende in Oest . . . . 304 ℒ 16 ß 4 d. gr.

An losrenten, vercoft int jaer 1490, ter losse den penninck 12 met zwaeren gelde, verschinende in Septembri . . 244 ℒ 10 ß 1 d. ob. gr.

An losrenten, verschinende in Octobri . . . . 76 ℒ 11 d. gr.

An losrenten, verschinende in Novembri . . . 65 ℒ 11 ß 4 d. gr.

[1]) De som komt niet overeen met het bedrag der afzonderlijke posten, die dan ook eerst later zijn ingevoegd.

An losrenten, verschinende in Decembri . . . 101 ℒ 4 ß 1 d.
An losrenten, verschinende in Januario . . . . 88 ℒ 6 ß 10 d.
An losrenten, verschinende in Februario . . . 57 ℒ 18 ß gr.
An losrenten, verschinende in Maerte . . . . . 101 ℒ 3 ß 11 d. gr.
An losrenten, verschinende in Aprille . . . . 59 ℒ 5 ß gr.
An losrenten, vercoft int jaer 87, gereduceert in munte nu loopende 14 ℒ 1 ß 3 d. gr.

An losrenten, vercoft in den jaere 88, gereduceert als voeren, 60 ℒ 18 ß 7 d. gr.

An losrenten, vercoft anno 89, gereduceert als voeren, 44 ℒ 18 ß 9 d. gr.
An losrenten, in Brabant vercoft . . . . 51 ℒ 8 ß gr.
Somma van den voors. losrenten . . . . . 1451 ℒ 2 ß 9 d. gr.

Lijfrenten.

Eerst an lijfrenten, verschinende in Meye . . . 115 ℒ 17 ß 6 d. gr.
Lijfrenten verschinende in Junio . . . . 136 ℒ 3 ß 11 d. gr.
Lijfrenten verschinende in Julio . . . . 116 ℒ 7 ß 6 d. gr.
Lijfrenten verschinende in Augusto . . . . . . 180 ℒ 12 ß 4 d. gr.
Lijfrenten verschinende in Septembri . . . . . . 171 ℒ 3 ß 4 d.
Lijfrenten verschinende in Octobri . . . . 172 ℒ 3 ß 9 d.
Lijfrenten verschinende in Novembri . . . . . . 135 ℒ 16 ß 8 d.
Lijfrenten verschinende in Decembri . . . . . . 123 ℒ 19 ß 11 d.
Lijfrenten verschinende in Januario . . . . . . 193 ℒ 5 ß 11 d. gr.
Lijfrenten verschinende in Februario . . . . . . 227 ℒ 11 d. gr.
Lijfrenten verschinende in Martio . . . . 216 ℒ 5 ß 4 d.
Lijfrenten verschinende in April . . . . 230 ℒ 12 ß 6 d.

Lijfrenten, vercoft tot Utrecht, verschinende voor een geheel jaer in loopende gelde 227 ℒ 14 ß 2 d. gr., daervoeren men betaelt Utrechts gelt, twelck den 5en penninch min es, facit . . . . 182 ℒ 3 ß 4 d. gr.

An lijfrenten vercoft tUtrecht, by lichten gelde, gereduceert in gelde nu loop hebbende. . . . . 34 ℒ 5 ß 8 d. ob. gr.

An andere lijfrenten, vercoft int jaer 1487, gereduceert an munte nu loop hebbende. . . . . 6 ℒ 11 ß 3 d. gr.

An lijfrenten vercoft anno 88, gereduceert als voeren, 53 ℒ 3 ß 5 d. ob. gr.

An lijfrenten, vercoft anno 89, gereduceert als voeren, 108 ℒ 8 ß 8 d.

Ende an lijfrenten, vercoft te Antwerpen . . . . 45 ℒ 16 ß 4 d. gr.

Somma van den voors. lijfrenten . . . . . . 449 ℒ 18 ß 3 d. gr.

Pª Grossa: Somma 3901 ℒ 1 ß gr., valent in ponden Hollants 31208 ℒ 8 ß Hollants.

Ende omme te weten wat renten de naeste 10 jaeren vercoft zijn geweest, zoe bevinden wy by de voors. rekeninge, aldaer ontfanct gemaect es van den penninghen gecommen van derselver vercoopinge, dat in den jaere eyndende Mey 1505, vercoft es.

An losrenten, den penninck 18, ende 4 ℒ groten den penninck 20, 12 ℒ gr.

Ende lijfrenten int selve jaer . . . . 28 ℒ 12 ß 6 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 1506, an losrenten de penninck 18 12 ℒ 16 ß 8 d. gr.

Ende lijfrenten . . . . 14 ℒ gr.

In den jaere eyndende Meye 1507, an losrenten 55 ℒ 12 ß 4 d. gr.

Ende an lijfrenten . . . . 50 ℒ 18 ß 4 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 1508, an losrenten, den penninck 18, 19 ℒ 12 ß 6 d. gr.

Ende an lijfrenten . . . . 112 ℒ 15 ß gr.

In den jaere eyndende Meye 1509, an losrenten, ter losse als voeren 19 ℒ 7 ß 6 d. gr.

Lijfrenten . . . . 95 ℒ 1 ß 8 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 10, an losrenten. . 32 ℒ 6 ß 3 d. gr.

An lijfrenten. . . . . 203 ℒ 12 ß 6 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 1511, an losrenten, ter losse den penninck 18 . . . . 13 ℒ gr.

Lijfrenten . . . . 161 ℒ 11 ß 8 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 12, an losrenten 49 ℒ 5 ß gr.

Lijfrenten . . . . 145 ℒ 5 ß 10 d. gr.

In den jaere eyndende Meye 13, an losrenten 23 ℒ 8 ß 4 d. gr.

Lijfrenten . . . . 385 ℒ 10 d. gr.

Ende in den jaere eyndende Meye 14, an losrenten, ter losse den penninck 16 . . . . 50 ℒ 3 ß 4 d. gr.

Lijfrenten . . . . 251 ℒ 10 ß gr.

Somma van der vercoopinge gedaen binnen 12 jaeren herwaerts, te weten an losrenten. . . . . 290 ℒ 8 ß 11 d. gr.

Ende lijfrenten . . . . 1458 ℒ 8 ß 5 d. gr.

Compt tsamen . . . . 1748 ℒ 17 ß 4 d. gr.

Ende de reste van de renten hebben zy daer te voeren vercoft, ende hebben de penninghen gecommen van der voors. vercoopinge geemploveert, eensdeels in lossinge van zeeckere losrenten, hier voortijts vercoft by den lichten gelde, ende voorts tmeestendeel in huere portie van den beden ende ommeslagen van der oorlogen.

Die voors. van der stede hebben ons gethoent diversche octroyen, uyt machte van den welcken zy de voors. renten de naeste 10 jaeren herwaerts vercoft hebben:

Eerst een octroy in date 13en in Octobri 1504, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 200 ₤ gr. tsjaers, alsoe wel loss- als lijfrenten, te weten lijfrenten den penninck 8 ende 9, ende losrenten den penninck 12, 13, 14, 15 ende 16.

Een ander octroy in date 10en in Julio 1505, omme te mogen vercoopen 200 ₤ groten tsjaers lijfrenten, den penninck 8 ende 10.

Een ander octroy in date 14en in Februario 1507, omme te mogen vercoopen 200 ₤ groten tsjaers losrenten, ende 200 ₤ groten tsjaers lijfrenten.

Een ander octroy gegeven 26en in Maerte 1511, omme te mogen vercoopen 100 ₤ groten tsjaers losrenten, ende 200 ₤ groten tsjaers lijfrenten.

Ende een ander octroy in date 27en in Junio 1513, omme te mogen vercoopen 100 ₤ groten losrenten, den penninck 12, ende 300 ₤ groten tsjaers lijfrenten.

Ander uytgeven ordinaris ende extraordinaris van derselver stede, in ponden Hollants, daerof de tresoriers rekenen.

Den erfpacht van mijns genadichs heeren herftschot, wanthuyse ende visscherie . . . . 157 ₤ 6 ß 8 d.

An andere erfpachten, de vrouwe van Reynsbourch ende andere 27 ₤ 15 ß 10 d.

An wedden ende clockstellers, sluyswachters upte Delfsche Haven ende cyeurgiens. . . . . 136 ₤ 13 ß 4 d.

An erfrenten van den landen, daer de havenene deur gedolven es 23 ₤ 2 d.

An diversche huysrenten ende pachten die de stede jaerlicx uytgeeft, reysen van den tresoriers omme de penningen te innen, deputatien als zy rekeninge doen, ende anders, tsamen jaerlicx omtrent . . . . 140 ₤.

Pa Somma . . . . 484 ₤ 16 ß.

Ander uytgeven, daerof de burgem[rs] de rekeninge houden, ende ont vangen de penninghen uyt handen van den tresoriers.

An schencken van wyn, maeltijden ende anders, den vreemden heeren gedeputeerden van steden ende anders, by gemeene jaeren bedraecht omtrent . . . . 300 £.

An reysen voor den burgerm[rs], gerechte, vroescip ende andere gedeputeerde van der stede binnen ende buyten slants, dat by gemeene jaeren draecht omtrent . . . . 800 £.

An teercosten in den Hage, als gedeputeerde ende andere daer dagelicx te doen hebben, dat hem cost tsjaers by de . . . . 200 £.

Voor de wedden van advocaet ende procureur, boven ende beneden oncosten van diversche processen, die de stede sustineren moet, dat hem by gemeene jaeren cost, by estimatie . . . . 250 £.

Voor de wedden van den pensionaris, secretarissen der stede, vroedevrouwe, rectoer, schoelmeesters ende andere cleyne dienaeren van der stede, ende es ordinaris . . . . 450 £.

Voor de jaerlicxe cleederen van den schout, burgermeesters, gerecht ende andere officiers ende dienaers van der stede, daerinne begrepen 200 £ tsjaers voor de wedden van den voetboochschutters, 133 £ voor de hantboochschutters, ende 133 £ voor de culvereniers, ende es ordinaris tsamen . . . . 847 £ 12 ß.

An alrehande extraordinarise ende onseeckere costen, die de stede dagelicx opcommen, die by gemeene jaeren dragen, teen jaer meer tandere min . . . . 600 £.

Van sluyten ende onsluyten de poorten ende boomen van der stede, ende es ordinaris. . . . . 41 £.

De hoornblasers upte toornen ende poorten, ende van den acouters die zy by nachte houden, dat by gemeene jaeren draecht omtrent 100 £.

De waeckers mitter nachtclappe, dat de stede betaelt, ende is ordinaris 97 £ 1 ß 4 d.

De wedden van den trompetters ende claroenen van der stede, ende is ordinaris . . . . 127 £ 8 ß.

Van turf, hout, kaerssen ende alrehande prondelinge, die men behouft upte stedehuys . . . . 50 £.

II[a] Somma . . . . 3863 £ 1 ß 4 d.

Ander uytgeven van diversche reparatien, daerof de havenmeesters jaerlicx rekening doen, ende ontfangen de penninghen uyt handen van den voors. tresoriers.

De reparatien van der stede poorten, muyeren, toornen, tdiepen van der Delf, den doorn te planten buyten omme de vesten, de reparatien van den twee steenen watermoiens upte vesten, de vaert ende de caede te onderhouden tusschen Delf ende Delfschaven, die onderhoudenisse van de Delfsche Haven, als de culck, plaetwerck, hoofden ende de deurvaert aldaer, mit andere diversche reparatien der stede aengaende, van artillerie ende anders, heeft gecost binnen 8 jaeren, alst blijct by de rekening daerof gesien, 5202 ℒ 16 ß 8 d., daerof den 8^{n} penninck bedraecht 6500 ℒ; niet min, overmits datter een nyeuwe poert gemaict es in dese somme begrepen, zoe stelt men alhier voor de ordinarise reparatie ende onderhoudenisse van der voors. stede mitten Delfsche Haven, by estimatie jaerlicx de somme van . . . . 5000 ℒ.

IIIe Somme per se . . . . 5000 ℒ.

II^a Grossa Somma . . 9347 ℒ 17 ß 4 d.

Somma van alle de voors. lasten ende uytgeven van der stede 40556 ℒ 5 ß 4 d. Hollants.

Aldus es de stede meer belast dan zy innecommen heeft 2245 ℒ 10 ß 7 d. Hollants

Hierenboven heeft de voors. stede jaerlicx te gelden huere portie in mijns genadichs heeren beden, dat bedraecht in de ordinarise bede, van den 60000 ℒ tsjaers, 5263 ℒ 11 ß van 40 groten, valent in ponden Hollants . . . . 7018 ℒ 1 ß 4 d.

Ende heurluyder portie in des gemeenlants renten, dat oock jaerlicx bedraecht by estimatie omtrent 2600 ℒ van 40 groten, valent in ponden Hollants . . . . 3466 ℒ 13 ß 4 d.

Aengaende dat achterwesen, zoe seggen, dat zy hem zee gevoucht hebben, dat zy altijdt betaelt hebben daer zy hebben connen ende mogen, daeromme dat zy niet schuldich en zijn dat tot eenige somme bedraecht.

Penninghen die de stede gereet behouft.

De voors. van der stede hebben in den voorleden jaere van 1513 vermaect de binnenste sluyse van de culcke upte Delfshaven, dat hem ge-

cost heeft omtrent 8000 £ Hollants, daerof de havenmeesters noch niet gereeckent en hebben; ende sullen van nootswegen moeten van gelijcken verleggen de andere buytensluyse, omme te onderhouden huere vaert, dat hem voor eens costen sall, by estimatie, gelijcke somme van 8000 £ Hollants.

Item, sullen oock moeten langen de 3 hoofden upte Delfsche Haven, ende repareren de platinghen, alsoe wel upte haven als van daen tOuderschie, dat hem wel costen sall, by estimatie gelijcke 8000 £ Hollants.

Item, alsoe zy nootlick de stede sullen moeten voorts fortifficeren, gelijck zy dat begonnen hebben, mit poorten, toornen ende muyeren, zoe behouven zy noch wel ten alreminsten 16 toornen, daerof elcken toorn costen sall, by estimatie, 1000 £ Hollants, facit . . . . 16000 £.

Item 800 roen muyers, de roede 4 £ gr., facit 12800 £ Hollants, ende 2 nyeuwe poorten, als Ste Katherinen ende de Wateringe poort, die oock wel costen sullen 8000 £ Hollants, compt tsamen 36800 £ Hollants. Nietmin, alsoe zy dit teffens niet vervullen en sullen mogen dan mitter tijdt, soe stellen zy daervoeren, totdat deselve volmaect sall zijn, tsjaers by estimatie . . . . 2000 £.

Somma . . . . 18000 £ Hollants.

Up IIIe ar^le^ seggen zy, dat men binnen der stede van Delf upte Delfsche Haven ende binnen de oude vreyheyt geeft van alrehande goeden, de navolgende exchijsen.

Eerst van bier.

Van alrehande bier, of zy binnen of buyten gebrouwen werdden, van tvat 10 st.

Wijn.

Van de wijnen geeft men de vierde kanne van tguendt dat de wijn gelt.

Moelenexchijs.

Van tachtendeel, daerof de 32 een hoet maicken, hetzy tarwe of rogge, dat gemaelen wert tot meel, of gemaelen inne compt, 1 oert st., maer van mout en geeft de brouwer niet, alsoe hy genouch belast es.

Die brouwerie.

Van elcke broutte geeft men de stede van outs 11 st., ende 1 oert.

Ende van nyeuwe exchijse, upgestelt int jaer 92 voor 5 jaeren, dat men tot noch toe gecontinueert heeft, tot grooten laste van den brouwers, van elcke broute 10 st.

Ende men geeft noch van gruytgelde, daerof mijne g. h. deen helft toebe-

hoert, ende den heere van Wassenaere dander helft, van elcke broute 5 groten.

Afslach van den visch.

Men geeft van alle visch van afslach den 20sten penninck, daervoeren men de vercooper zijn gelt verseeckeren ende leveren moet.

De 5 maten van zout, calck, coelen, runde ende oest.

Van thoet geeft men 1 groten, ende van meten 1 groten, ende die de mate niet en besicht die es van teen grootken vrij.

Hoppemate.

Men geeft van thoet 2 groten.

Makelaerdie van coern.

Van een hoet tarwen, dat men binnen Delf vercoopt of upleyt, 4 groten.

Van een hoet rogge 3 groten.

Van een hoet havere 2 groten.

Van een hoet gaerste }
Van erweten, boonen } 3 groten.

Van thoet raepsaet, kennepsaet, mostertsaet ende diergelijcke 4 groten.

Tuytsetten van den coern.

Van elcke schuyte coerns 1 st.

Die coernmaet.

Van thoet 1 oert st.

Waghe.

Van alle gewichte van 100 pont 1 groten.

De oude vleysexchijs.

Van alle beesten, jonge ende oudt, upte halle geslegen, 7½.

Een vercken 3 g.

Een scaep 1 groten.

Een lam 1 oert.

tRoupen van der stedehuys.

Van boelhuysen die men hout van huysraet, daer moet de pachter vast staen voor de penninghen, ende hy heeft daervoere ende voor zijn moyte van roupen ende vercoopen den 20sten penninck.

Butter, honichmaet ende butterthol.

Van een mouwe butters 1 deuyt.

Van een tonne honichs 1 st.

Ende als men butter steect, 6 penninghen Hollants van 1 half vat.

Streeck van wolle- en lindelaickenen.

Vreemde luyden die laicken uytmeten van een webbe ende een stuck laickens van elck 1 oert st.

Segelye van laickenen.

Van alle vreemde laickenen 1 penninck Hollants van delle.

Ende van een oude keur ofte puyck 2 st.

Van beesten die onder de gemeente geslegen werdden.

Men geeft van een hoornbeest dat van 3 jaeren es ende daerenboven, dat binnen der stede geslegen wert, 3 st.

Van een beest beneden 3 jaeren 2 st.

Van een varcken 3 gr.

Van een scaep 1 gr.

Turfexchijs.

Men geeft van alle de turf, die binnen der stede vercoft wert, den 20^{en} penninck.

Van 1000 liers houts 3 st.

Van blockdeel ende bonthout van tduysent 1 st.

Ende de tacken en geven niet.

Branden van tonnen.

Van elcke tonne 1 deuyt.

Craen.

Van een pype Fransche wijn 4½ gr.

Een boot 5 gr.

Die aem van den Rynschen wijn 1 braspenninck.

Van sarcken ofte molensteenen van tstuck 9 gr.

Upt IVe ar^{le} hebben wy gehoert de voors. burgermeesters ende de quartiermeesters van derselver stede, te wetene Heindrick Hermanszoon, oudt 60 jaeren, ende Cornelis Gerritszoon, oudt 51 jaer, quartiermees ters int oesteynde van der stede, die seggen by eede, dat int selve quartier zijn 920 haertsteden, daerof datter wel 100 ledich staen, ende daer isser 250 inne begrepen, die boven 1 blanke ter weecke niet gelden en zouden.

Jan Gijs Corneliszoon, oudt 50 jaer, ende Cornelis Janszoon Bosch, oudt 43 jaer, int zuytquartier, seggen dat aldaer zijn 767 haertsteden, daerof datter leedich staen 30, ende daer zijn 210 die ter weecke niet en-gelden boven 1 blancq, ende daer staen 52 cameren of huyskens ledich.

Gillis Matthijszoon, oudt 65 jaeren, ende Jan Willemszoon, oudt 44 jaeren, int noortwest quartier, zeggen dat aldaer zijn 461 huysen, daerof datter 25 leedich staen, ende 273 die boven 1 stuver ter weecke niet en gelden.

Claes IJsbrantszoon, int noortquartier, oudt 60 jaer, ende Anthuenis Gijsbertss., oudt 56 jaer, seggen dat aldaer zijn 468 huysen, daerof datter arme huysen zijn omtrent 292, daervan de 100 gelden 1 blanck, 1 groten, ende ½ braspenninck, of 3 groten ter weecke, ende dandere 1 pont gr. tsjaers.

Ende de huysen, die buyten in de voorburchten van den poorten staen binnen der vrijheyt van den stede, zijn hier mede inne gereeckent; ende tgetal van den huysen es de naeste 10 jaeren meer gemindert dan gemeerdert, omme dat de neringe vergaet. Ende aengaende den prijs, zoe seggen zy, dat de huysen die ter neringe staen, die en zouden upten 3[den] penninck nae niet zoe veel gelden in huyere ende coope als zy over 10 jaeren wel gedaen zouden hebben; maer aengaende de andere huysen daer de poorterie ende rentiers inne wonen, die zijn genouch in eenen doene.

Ende Claes Willemszoon, oudt 46 jaeren, seyt by eede, dat upte Delfsche Haven zijn 117 huysen, die, deen deur dandere, zouden mogen gelden 4 Rh. gl. tsjaers; ende en zijn niet zeer gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren, want de stede van Delft en wil niet gedoogen dat men aldaer tymmert.

De voors. van der stede seggen voorts, dat zy binnen der stede hebben 2 mannencloosteren, als de Observanten, de Jeronimusbroeders ende de Cellebroeders, ende 7 vrouwencloosteren, als S[te] Aechten, S[te] Barbara, S[te] Agniete, S[te] Annen, S[te] Ursulen, de Clarissen ende de Magdaleenen.

Item een bagijnhof, de heylige geest susteren ende de arme clercken, toude gasthuys, S[t] Jorisgasthuys, doudemannenhuysen, doudevrouwenhuysen ende theylige geesthuys, daer de vondelingen inne ontfangen werdden.

Ende buyten der stede binnen de vrijheyt tconvent van Coninexvelt, ende recht buyten de vrijheyt die Cathuysers ende de Reguliers tSion.

Welcke cloosters backen ende brouwen selven, sonder eenighen exchijs te geven, ende doen daerenboven neringhe van spinnen ende weven, tot achterdeel van den inwonende derselver stede.

Up V ar[le], soe hebben wy gehoert de 2 viceeureyten van den 2 prochiekercken binnen der stede van Delft, als meester Jacob Cralinck, viceeureyt van de oude kerck, oudt 70 jaeren, ende meester Jan de Hoeyer, viceeureyt van de nyeuwe kerck, oudt 55 jaeren, die seggen in verbo sacerdocy: te wetene, de voors. meester Jacob Cralinck, als dat

hy maer 1 jaer viceecureyt geweest es; nietmin, alsoe hy verstaen heeft van deghene die langer aldaer gestaen hebben, zoe zijnder in de prochie van de oude kerck in als omtrent 5000 communicanten, daerinne begrepen dieghene, die wonen buyten, upte Watersloot buyten de Haechpoert, ende buyten de poerte daer men nae Schiedam vaert, ende desgelijcx de lantluyden die wonen up Dijcxhoorn, upte Schie ende Popswoude; deweleke communicanten upten Dijcxhoorn, Schie ende Popswoude bedragen omtrent 500; ende in de voors. 5000 communicanten zijn wel 2000 die van der aelmisse leven; ende zijn deselve communicanten genouch in eenen getale de naeste 10 jaeren herwaerts.

Ende de voors. m^r Jan de Hoyere zeyt, dat zijn prochie es omtrent dat derdendeel van Delf, ende heeft in als omtrent 3600 communicanten, daerinne begrepen zijn die van Delfgauw, die aldaer mede ter kercken behoeren, ende buyten Delf leggen, die wel 500 communicanten zijn, ende omtrent 100 communicanten die upte Schie buyten Delf wonen, daerof de helft wel van der aelmisse leeft; ende zijn genouch in eenen getaele de naeste 10 jaeren herwaerts.

Heer Dirrick de Groote, pastoer tot Delfschehaven, oudt 35 jaeren, seyt dat te Delfschehaven ter kercke behoeren omtrent 300 communicanten; ende en zijn niet gemeerdert of gemindert de naeste 8 jaeren herwaerts, dat hy aldaer pastoer geweest es.

Up VIe ar^le seggen de voors. burgermeesters, dat de principale neringe, daer de stede by staet, es brouwerie ende draperie.

Ende aengaende de brouwerie seggen, dat zy hebben omtrent 98 brouweryen, die ten minsten ten 6 weecken eens brouwen moeten, anders en zouden zy de privilegien van brouwers niet mogen gebruycken; welcke brouweryen dagelicx meer minderen dan meerderen, alsoe zy binnen 3 jaeren herwaerts wel 40 brouweryen vermindert zijn, gelijck Jan Janszoon, oudt 40 jaeren, ende Joost Pieterszoon, oudt 29 jaer, hooftmans van derselver brouwerie, die 3 jaeren gedient hebben, in onze presentie geaffirmeert hebben, ende deficieren aldus ommedat de brouweryen alomme dagelicx vermeerderen, gelijck te Middelbourch, aldaer zy plagen te brouwen, aldaer mijn heere den abt van Middelbourch selver een brouwerie upgestelt heeft, daermede hy de stede gerieft; desgelijcx te Steenbergen es oock een brouwerye upgestelt, ende van gelijcken up meer andere plaetsen, aldaer zy dagelicx plagen te brouwen. Oock mede zoe zijn de impositien van der stede zoe zwaer, daerof de

verclaringe hiervoeren genouch gedaen es, dat de brouwers mitter brouwerye luttel of zeer weynich prouffiteren mogen.

Aengaende de draperye, daerup hebben wy gehoert Jan Pieterszoon, oudt 45 jaeren, Aelbert Gijsbertss., oudt 52 jaeren, Dirrick Robbrechtszoon, oudt 50 jaeren, ende Cornelis Symonszoon, oudt 36 jaer, gezwoerens van der draperie, die by eede, upte neeringe van der voors. draperie gevraecht, seggen, dat deselve neringe dagelicx vermindert, alsoe nu aldaer maer en gaen 28 touwen, ende daer en zijn maer 11 of 12 drapenierders, ende over 10 jaeren plagen aldaer te wesen wel 75 drapenierders ende omtrent 50 touwen; ende deselve neringe vergaet alle dag zoe langes zoe meer.

Jan Gijs Corneliszoon, oudt 50 jaer, ende Barthout Aperss., oudt 42 jaer, upscrivers van der draperie, seggen by eede, dat in de stede van Delf jaerlicx gemaict werdden 800 of 900 halve laickenen van 16 ellen tstuck, ende en weten niet sonderlanx te deposeren, hoeveel deselve draperie gemindert es; maer de burgerm^rs seggen dat men over 10 jaeren wel 2000 laicken plach te maicken; ende vergaen aldus overmits dat de korting van den Engelschen zoe zwaer zijn, datter de drapenierders hem qualicken aen behouden mogen. Oock mede zoe drapeniert men te Amsterdam, ter Goude, te Haerlem, te Rotterdam ende Schiedam, daer men zoezeer niet en plach te drapeneren: ende de veelheyt van den Engelschen laickenen doen de meeste schade; ende drapenieren met Engelsche wolle; ende elck halt laicken es van den prise van 13 of $13\frac{1}{2}$ gouden gulden.

Als aengaende de rentiers, seggen de burgermeesters, naer huere beste wetentheyt, dat zy geene sonderlange rentiers en hebben, want, de schout niet gereeckent, zoe en hebben zy er niet een die 100 £ groten tsjaers heeft, maer hebbender 10 of 12 die 40 of 50 ponden groten tsjaers hebben of daeromtrent.

Denselven burgerm^rs gevraecht, of zy de naeste 10 jaeren harwaerts eenige gaderinge ofte scattinge onderlange gedaen hebben uyten buydel by maniere van 100^en penninck of anderssins: daerup seggen de voors. schout ende burgerm^rs, dat zy tot diversche stonden groote zwaere leeningen onder die poorterie gedaen hebben, gelijck dat blijcken mochte by de rekeningen van den tresoriers, daerof deselve poorterie weder mitter langer handt gerembourssеert ende betaelt is: dan den 20^en in Julio 1508 zoe was ommegeslagen totten belegge van Weesp, boven die leeninge, die up tijdt gedaen waeren, 2 groten

up tschotpont, twelck beliep navolgende de rekening by ons daerof gesien 5364 £ 4 ß 4 d. Hollants, te weten van de wet, vroetscip ende de 3 scutterijen 2260 £ 9 ß 4 d., uyt de 4 quartieren van der stede 3020 £ 9 ß 4 d., ende van tschot upte Haven 83 £ 5 ß 8 d. Ende waeren deselve schotponden gestelt by raminge, naedat hem dochte dat elck rijck was, daerof datter maer 1 en was die up 800 £ stont, ende was oude Pieter van Roen, ende sommige up 600 £, gelijck Dammas Symonszoon ende zijns gelijcke, dandere up 400 £, gelijck Cornelis Aertszoon van der Hooch, Vranck Pieterszoon etc., up 300 £ gelijck Jan Aelbrechtszoon, meester Dirck van Beest etc., ende alsoe nederwaerts tot 4 £ toe, daervan nyemant restitutie gehadt en heeft; ende zijn de penninghen daerof commende gegaen in heurluyder portie van den ommeslagen van Weesp.

Ende int jaer 1512, beginnende Martini, hebben zy over de geheele stede geestelick ende waerlick gestelt weeckgelt, daer nyemant of exempt en was, ende de rijcxste stont up 6 st., dander up 5 st., 4 st., 1 st., 1 groten ende 1 oertgen, ende de arme die niet te geven en hadden wrochten daervoeren in 6 weecken 1 dach; ende bedrouch in als 3125 groten ter weecke, twelck bedraecht voor 52 weecken dattet selve gegadert was 4062 £ 10 ß van 40 groten, die zy geheel geemployeert hebben tot fortifficatie van der stede, an nyeuwe muyeren ende toornen, die zy aldaer begonnen hebben te maicken, gelijck men sien mach.

Ende en hebben anders geen gaderinge gedaen de naeste 10 jaeren herwaerts.

HAGHE ENDE HAECHAMBOCHT.

Daeronder begrepen es SCEVENINGHEN, EYCKENDUYNEN, half LOESDUYNEN ende NYEUWEVEEN, al onder een bailliuscip.

Jacob Stalpaert, oudt 48 jaeren, Gerrit Deym, oudt 55 jaeren, Aernt Pieterszoon, 60 jaeren oudt, Willem Janszoon in den Raem, oudt 50 jaer, ende Claes Pieterzoon, schout van Sceveninghen, oudt 58 jaer, scepenen van der Hage, Claes Willemszoon, oudt 60 jaeren, waerdein, Adriaen Jacobszoon, oudt 55 jaeren, ende Dirrick Janszoon Duycker, oudt 48 jaeren, buyeren van den rijckdom ende vroetscip van der Hage,

Symon Corneliszoon, buyrman van Seeveninghen, oudt 45 jaeren, Pieter Ozierszoon, oudt 58 jaer, Pieter Gijsbertszoon, oudt 35 jaeren, ende Martin Adriaenszoon, oudt 56 jaer, buyeren van Eyckenduynen mit half Loesduynen, Pieter Corneliszoon, oudt 53 jaer, ende Willem Willemszoon, oudt 30 jaeren, buyeren van Nyeuweveen, alle by eede gehoert den 17en, 18en ende 19en in Octobri voors., ende hebben up als, elk int zijne, verclaert, gelijck hiernaer volcht.

Up Ie arle seggen die van der Hage, dat in den Hage zijn in als 1198 huysen, daerof isser priesteren toebehoerende 29, item arme ende leedige cameren 242, ende huysen toebehoerende suppoesten van den Hove 180.

Blijven dat geldende haertsteden zijn 747 haertsteden, ende en zijn niet zeer verbetert of gemeerdert de naeste 10 jaeren: ende het mach wesen dat eenige van den Hove huere huysen verbeteren, maer die en geven mit die van der Hage niet, maer aengaende heurluyder huysen, die ter neeringe van der draperie staen, zijn binnen 10 jaeren herwerts wel den 3en penninck in prijs gemindert, te weten dat zy up tderdendeel nae zoeveel niet en gelden en zouden als die over 10 jaeren wel gegouden zouden hebben.

Die van Seeveninghen seggen, dat zy hebben in als 212 haertsteden, daerof datter 56 arm zijn, die niet en geven, ende vergaen mits de zee, want by den voors. schouten tijden 4 of 5 straten in de zee geslegen zijn.

Die van Eyckenduynen seggen, dat zy hebben in als mit half Loesduynen 50 haertsteden, daerof isser wel 20 die van der aelmisse leven: ende zijn genouch in eenen doene.

Ende die van Nyeuweveen hebben omtrent 25 huysen, die wat gemeerdert zijn in 10 jaeren, maer het zijn huysen van cleynder waerden, van elsenhout upgeworpen.

Up IIe arle seyt heer Claes Bouwenszoon van der oerdene van den abdye van Midelbourch in Zeelant, oudt 40 jaer, pastoer in den Hage, datter alsnu zijn omtrent 3800 of 3900 communicanten, die te Hove behoeren niet gereeckent: ende zijn binnen zijn tijdt dat hy pastoer geweest es meer gemindert dan gemeerdert, overmits de twee sterften die onlanx in den Hage geweest zijn, daerby hy verloer in den jaere 1509 703 persoonen, ende int jaer 1513 624 persoenen: ende in de voors. communicanten zijn begrepen Eyckenduynen mit half Loesduynen.

Heer Willem van Vlaerdingen, van der Abdye van Middelbourch conventuaal pastoer van Sceveningen, oudt 38 jaer, seyt datter zijn omtrent 800 communicanten, die meer minderen dan meerderen omme de redenen gestelt upte haertsteden van Sceveningen hiervoeren.

Aengaende die van Nyeuweveen, seggen, dat zy ter kercken behoeren mit die van Hoogeveen onder Nootdorp, ende en weten niet te verclaeren hoeveel communicanten dat zy hebben.

Up IIIe ar^le seggen die van der Hage, dat zy gheven te exchijs van een vat biers, dat men aldaer drinct of tapt, 3 groten Vlaems.

Ende van der aem wijns 20 st., wat wijn dattet es, uytgesondert de petauwen, daer en geeft men maer 18 st. van de aeme. Ende en gheven geen exchijs van andere goeden.

Welcken exchijs zy eerst vercregen int oorloge van Utrecht, ende daer te voeren, zoe plagen zy huere portie in de beden ende ommeslagen te gaderen uyten buydel, elck nae zijn rijckdom, dairomme dat zy malcanderen plagen te schatten, ende de panden diewils uyten huys te haelen, dat zeer ongenouchlick was voor denghenen diet gaderden.

Welcken exchijs mede gelden die van Sceveningen ende Eyckenduynen, maer aengaende die van Nyeuweveen en geven niet, maer volstaen voor huere portie in de exchijs ende bede mit 1 pont groten tsjaers, die zy die van der Hage jaerlicx geven; ende en hebben in menich jaer niet meer gegeven.

Item, omme te wetene den prijs van denselven exchijsen, ende wat die by gemeene jaeren waerdich zijn geweest, zoe hebben zy ons geexhibeert de rekeninghe van derselver plecke, aldaer men bevynt dat die gegouden hebben, of dat daerof gecommen es, tguendt dat hiernaer volcht

Te wetene, in den jaere 1504	2759 £ 1 ß 10 d.
In den jaere 1505	2613 £ 10 ß 1 d.
In den jaere 1506	2701 £.
In den jaere 1507	2475 £.
In den jaere 1508	2490 £.
In den jaere 1509	2673 £.
In den jaere 1510	2603 £ 10 ß.
In den jaere 1511	2673 £ 10 ß.

Als van den jaere 12, daerof en was noch niet gereeckent, mits dat Adriaen de Milde van huys wesende die noch te doen hadde.

Ende als van den jaere 13, zoe es den exchijs bedient geweest up rekeninghe, ende daer en quam maer of 2174 £, zoe zy seggen, omme de sterfte wille die int jaer was, dairomme tHoff vertogen was. Nietmin alsoe daerof niet gereeckent en es geweest, zoe en es daervan alhier niet breeder gestelt

Commen tsamen de voors. eerste 8 jaeren ter somme van 20988 £ 11 ß 11 d.; facit voor 1 jaer ⅛ van dien . . . . . 2623 £ 10 ß 6 d.

Ende die van Nyeuweveen geven jaerlicx voor heurluyder portie in allen beden ende ommeslagen maer . . . . 6 £.

Somma van den geheelen inneeommen van die van den Hage 2629 £ 10 ß 6 d. van 40 groten.

Schulden hiertegens.

De voors. van der Hage zijn schuldich an jaerlicxe lossrenten, die all vercoft zijn geweest int oorloge van Utrecht, Rotterdamme etc., ter lossinge den penninck 16, ende daer isser die vercoft zijn mitten alderzwaersten gelde, ende bedragen tsamen . . . . 655 £ 10 ß.

In den jaere 1505 ende 6 vercoften zy 500 £ van 40 groten tsjaers ter losse den penninck 16, te weten up tscoutambocht ende andere partijen van demeynen 300 £, ende 200 £ up tbailliuscip, daervoere hem zeeckere partijen van demeynen in handen geset zijn, daerof zy hem selven remboursseren, ergo . . . . niet.

In den jaere 1508 hebben zy noch vercoft, ter losse den penninck 16, 72 £.

Ende in dit jegenwoerdige jaer 1514, hebben zy vercoft in Meye lestleden 16 £ 15 ß groten Vlaems an lijfrenten, tot 1 ende 2 lijven, daerof de penninghen gegaen zijn in de ommeslagen van der oorloge voors., 160 £.

Somma van alle de voors. renten . . . . 828 £.

Item, bevinden by de voors. rekeninghen dat heurluyder extraordinaris uytgeven bedrouch int jaar 1504 an diversche partijen van reysen ende anders . . . . 502 £.

Anno 1505 . . . . 642 £ 8 ß 6 d.

Anno 6, daerinne begrepen 100 £, die zy den baillin te bate quamen in zijnen pacht . . . . 355 £ 11 ß.

Anno 7, de voors. 100 £ van den baillin daerinne gereeckent, tsamen 672 £ 13 ß.

Anno 8 . . . . 427 £ 6 ß.

Anno 9 . . . . 509 £ 5 ß.

Anno 10 . . . . 442 £ 4 ß.
Anno 11 . . . . 484 £ 4 ß 4 d. ob.
Commen tsamen de voors. 8 partijen . . . . 4035 £ 11 ß 10 d. ob.
Twelck beloepen zoude voor $\frac{1}{8}$, 504 £ 6 ß 6 d.; nietmin alsoe daer veel partijen inne zijn, die niet zeer nootlick en zijn geweest, of die zy hadden mogen vinden upte schotponden, daeromme die alhier gestelt by estimatie up . . . . 300 £.

IIe Somme per se . . . . . .

Bedragende de voors. 2 partijen ter somme van 1128 £.
Blijft zuvers . . . . 1501 £ 10 ß 6 d.
Daertegens zy te gelden hebben in de ordinarise beede van 60000 £
802 £ 16 ß.
Ende in den ommeslach van den lande 401 £ 8 ß.
Voor dese 2 partijen . . . . 1204 £ 4 ß.
Blijft noch goets . . . . 297 £ 6 ß 6 d. van 40 gr.

Seggen voorts, dat aengaende de reparatien van den bruggen, petten ende anders, den Hage aengaende, die renten upte scholen, reparatien van den stedehuys, cleedinge van den gerechte, dat dienen van der zweepe, den hofdienst ende den sallaris van den bode ende clerck, dat betaelen zy jaerlicx uyten schotponden, welcke schotponden zy alle jaeren ommeslaen naedat deselve oncosten bedragen, ende dat upte huysen van der Hage ende Seeveningen, ende den landen onder den Haghe gelegen, naedat die van den gerechte tselve taxeren, daerof de rijcxste maer en staet up 3 schotponden, ende de minste up $\frac{1}{2}$ schotpont, twelck by gemeene jaeren draecht omtrent 33 £ of 34 £ gr., ende 7, 8 of 9 groten up tschotpont, ende van tguendt dat daer overt, dat geven zy de kercke omme de onderhoudenisse van dien.

Seggen voorts, omme te verclaeren wat den hofdienst ende de dienst van de zwepe, daer zy inne gehouden zijn, es, dat aengaende de hofdienst, zoe zijn zy gehouden thueren coste te Hove te voeren allen den turf, hout, wijn, bier, hoey ende anders, dat men aldaer brenet, ende doen tselve mijnen heere den stedeheuder in absentie van den prince.

Ende mitter zweepe, zoe zijn zy schuldich den prince te dienen alsoe lange als hy in Hollant es, tusschen Maze ende Zyp, mit 14 wagens.

Desgelijcx zoe doen die van Eyckenduynen mit gelijcke 14 wagens, daironme dat zy mit die van der Hage geen schot en betailen, ende zijn schotvrij, ende en gelden mit die van der Hage niet dan in den exchijs.

Seggen voorts, dat zy de vercoopinge van den 12 ℒ groten tsjaers, by huerluyden vercoft int jaer 1508, gedaen hebben uyt machte van een octroy gegeven by wijlen Coninck Philips saliger memorien int jaer 1505, daerby hem geconsenteert was te mogen vercoopen tot 5000 Rh. guldens toe eens, daermede zy de 200 Rh. gl. coften up thailliuscip van der Hage, ende en hebben tot de voors. 5000 gl. toe noch niet vercoft.

Ende aengaende de voors. 16 ℒ 15 ß groten tsjaers lijfrenten, vercoft in dit jegenwoerdige jaer 1514, dat hebben zy gedaen uyt machte van een ander octroy, gegeven 14en in Novembri 13, daerby hem geoorlooft es te vercoopen 2000 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, of daeronder, omme de penninghen daerof commende te besteden in de lossinge van zeeckere erfrenten, die zy schuldich zijn, ende de betalinge van huere portie in de beden ende ommeslagen, behoudelick dat zy schuldich sullen wesen dese lossinge te doen binnen 2 jaeren, ende dat zy daerof schuldich sullen wesen rekeninghe te doene tallen tijde als zy des versocht sullen wesen; welcke twee octroyen voors. zy ons gethoent hebben gehadt; ende seggen de penninghen gecommen van der voors. vercoopingen besteet te hebben in de betalinge van huerluyder portie van de voorgaende beden ende ommeslaghen, als voors. is.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie ende beden betailen uyten innecommen van den exchijsen hiervoeren verclaert, ende overmits dat de ommeslagen in de leste voerleden oorloge groot zijn geweest, sulcx dat men die uyten exchijsen niet en heeft mogen betaelen, soe hebben zy over 6 jaeren int belegge van Pourroyen tweewerf malcanderen geschat in den buydel, in welcke scattinge mede geset waeren die van Seeveningen, Eyckenduynen, half Loesduynen ende Nyeuweveen, te weten de eerste reyse omtrent 800 Rh. gl., daertoe de rijcxste gaf 2 Rh. gl., ende alsoe voorts nederwaerts, naedat elck gestelt was, ende de andere reyse omtrent 1100 Rh. gl., daer de rijcxste inne galt 3 Rh. gl., ende voorts alsoe nederwaerts als voeren, daerof zy niet gerembourssseert en zijn geweest.

Ende zijn daerenboven noch schuldich diversche persoonen, die zy afgeleent hebben, daerof de penninghen gegaen zijn in huyrluyder portie van den voorgaende ommeslagen omtrent 1400 Rh. gl.

Ende den rentiers, overmits dat zy huere penninghen besteet hebben in huere portie van den voors. ommeslagen van den oorloge, 2600 Rh. gl.: compt tsamen dat zy ten afteren ende noch schuldich zijn, 4000 Rh. gl.

Ende als zy eenige penningen boven huere exchijsen te doene hebben, die en gaderen of en slaen die niet omme by schotponden of kerven, want zy geen en hebben, noch en es huere maniere van doene niet geweest de naeste 25 of 30 jaeren herwaerts.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen principaliek mitter draperie, welcke neringe wel de helft vermindert es, by dat die was over 10 jaeren, want veel van den rijcxsten deselve neringe gelaten hebben, ende dat daironme, want zy drapenieren mit Schotse vellen, die nu nergens nae zoeveel over en commen als zy wel plagen, ende oock alsser yet over compt, dat is veel dierder dant plach te wesen, ende oock mede zoe maicken de Scotten selver ongelijck meer laickenen dan zy plagen, daermede zy de wolle selver vertieren; ende deselve neringe es oock zeer geslapt mits de oorloge van Oesten, waerby de laickenen geen verschot of vertieringe gehadt en hebben, ende daer en zijn althans niet boven 30 drapenierders onder groot ende cleyn, daer der over 10 jaeren wel 90 waeren.

Seyden voorts, dat een raem, die men over 10 jaeren cofte om 10 £ gr., die en zoude nu boven 10 Rh. gl. niet gelden, ende dat zy over 10 jaeren wel 500 volders hadden, ende nu en isser niet boven 100, ende de andere zijn van rechter armoede vertogen. Ende en maicken boven de 2000 halve laickenen niet tsjaers; daer zy over 10 jaeren wel 6000 laickenen plagen te maicken, ende elck half laicken dat zy maicken staet ten prise van 10 of 11 Rh. gl.

Seggen voorts, dat zy noch andere neringe hebben van tappen ende andere ambochten, die wat neringe hebben omme dattet Hof van Hollant aldaer leyt, ende dat de vreemde man daironme aldaer verkeert.

Ende hebben noch onder den Hage ende Haechambocht leggen zeeckere landen, daermede de sommighen hem oock generen, daerof dat den Hage ende Haechambocht groot es 650 mergen, daerof den inwonenden van der Hage niet meer toe en behoert dan omtrent 100 mergen, ende tandere behoert te Delf, cloosters ende elders; ende van denselven 650 mergen en zijnder niet boven 200 mergen die met hem gelden in de schotponden hiervoeren verhaelt, mits dattet andere lant vrij es, als hier voortijts uytgegeven by den Graven van den lande, alsoet meest uyt veenen toegemaect es.

Ende de margen van theste gelt te huyere 5 Rh. gl. tsjaers, tandere 3 of 4 £ Hollants, ende tsnootste 1 Rh. gl., ende in coope den penninck 18 of 20.

Ende gelden van sluysgelt, dijckgelt, molengelt ende anders, by gemeene jaeren, upten mergen 3 st.

Eyckenduynen mit half Loesduynen is groot 1300 merghen, mit Segbrouck; daerof dat twestambocht van Eyckenduynen groot es omtrent 600 mergen, daeronder zijn 570 mergen geestelicke ende waerlicke, buyten den Haghe toebehoerende, die niet mede en gelden noch en geven, ende dat oostambocht van die leyweeh tot die noertweeh 400 mergen, daerof oock de 300 mergen toebehoeren geestelicke ende andere waerlicke persoonen van buyten.

Ende daer en zijn geen geestelicke persoonen die aldaer lant gebruycken, dan die van Loesduynen omtrent 25 merghen, daerof zy niet mede met hem en contribueren.

Alle welck lant by hem gebruyckt wert, uytgeseyt 300 mergen, die by andere huere naebuyeren gebruyct werdden.

Ende tbeste van den voors. lande gelt 2½ Rh. gl., 2 Rh. gl., 30 st., 20 st. ende 10 st. de mergen ter huyere, ende de penninck in coope 18 of 20, nae dattet gelegen es.

Ende hebben by gemeene jaeren te oncost van dijckaetge, sluysgelt ende plantinge van duynen 3 groten upte mergen.

Ende Nyeuweveen heeft in als 270 mergen, die mede gelden in de Maesdijck, dat hem cost 6 of 7 st. upten mergen, ende es tlandt van cleynder estimatie, want dat een lant tandere niet vrijen en zoude moghen.

VLAERDINGHEN.

Gillis Simonszoon, schout, oudt 61 jaer, m^r^ Pieter Claeszoon, burgerm^r^, oudt 42 jaer, Claeus Aemszoon, tresorier van Vlaerdinghen, oudt 38 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Up I^e^ ar^le^, datter zijn 200 haersteden, luttel min of meer, daervan de 60 van den snootsten tstuck niet meer geeost en hebben dan 5 £ groten Vlaems; ende zijn gemeerdert van 20 of 25 haertsteden binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe ar^le^ seggen, dat zy geeommuniceert hebben mit hueren pas-

toer, die tsamen mit hemluyden overgeslegen heeft, ende mogen wesen 500 communicanten of daeromtrent, daerof de 150 participierende zijn openbaerlick van den heyligen geest, ende noch veel andere int heymelick.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven de navolgende exchijsen, te weten van een vat biers dat by den borgers innegeleyt wert ende niet ten tappe vercoft wert, 4 st., ende de tappers die tselven ten tappe vercoopen, 6 st. van tvat.

Van een aem wijns 22½ st.

Van een achtendeel tarwen 1 oert stuvers.

Van een achtendeel rogge }
Van een achtendeel havere ende } elck 1 deuyt.
Van een achtendeel garste }

sonder dat zy andere exchijsen hebben, ende mogen deselve waerdich wesen, deen jaer deur tandere, 50 ponden groten Vlaems tsjaers, daer uyt dat zy betailen mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen, ende de renten die tot laste van derselver stede vercoft zijn, welcke exchijsen deselve lasten van der stede niet en mogen draghen, zoedat zy int voorleden jaer daerenboven uyten buydel gegadert hebben 200 Rh. gl.

Ende zijn belast van zeeckere renten, te weten van 28 £ groten Vlaems tsjaers, daervan tmeestendeel lijfrenten zijn, ende daervan de 11 £ groten vercoft zijn binnen 10 jaeren herwaerts, ende tandere zijn oude renten; ende zijn de penningen daervan gecommen geemployeert in mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen, ende an bolwercken derselver stede, daertoe zy van mijnen genadighen heere bedwongen zijn geweest.

Up IVe ar^{le} seggen, dat als zy eenige penninghen te gelden hebben, dat alsdan die van den gerechte elcx setten nae zijnen staet neringe ende goet, sonder dat zy eenige kerven of schotponden hebben. Ende als zy 9 £ groten Vlaems of daeromtrent te gelden hebben, daerinne geeft de rijcxzte van der stede 25 st., ende dier is een, ende mach hebben 12 £ groten tsjaers, ende dander naer advenant, behalven een lantman, die overmits zijn groote bouwerie ende neringe staet up 5 Rh. gl., sonder dat zy anders zouden weten te specificeeren van hueren rijckdom; ende hebben 3 rentiers, daerof de rijckste mach hebben 12 £ groten tsjaers, als voors. is, dandere 10 £ groten tsjaers, ende de derde, dat een weduwe es, 12 of 14 £ Hollants tsjaers of daeromtrent.

Seggen voorts, dat zy hem generen mit ter zee te vaeren, ende hebben in huere stede, hemluyden toebehoerende, 5 of 6 paert sceeps, bedragende 1½ buyse, ende plegen aldaer wel te hebben 12 of 14 buyssen, die zy all meest verloren int oorloge van Vranckerijck, daer huere stuyrmans al meest gevangen ende geranchionneert waeren.

Ende en hebben geen lant binnen huere stede toebehoerende, noch oock onder de jurisdictie van derselver stede leggende.

Up VIe ar^le seggen, dat de stede tonderhouden heeft 15 roeden steenen zeedijcx, sonder lant, liggende upter Maze, welcken dijck wel tweemael binnen 15 jaeren gestort ende uytgevallen es geweest, dat de stede wel gecost heeft 200 Rh. gl. omme die te maicken nae de heemraets keure, daer de stede zeer mede bezwaert es: ende slaen de oncosten van derselver dijckaetge omme, gelijck mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen.

SGRAVESANDE.

Huge Corneliszoon, oudt 54 jaer, bourgerm^r, ende Cornelis Willemszoon, oudt 31 jaer, scepen van der stede van sGravesande, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, upten 18^en in Octobri 1514, ende eerst,

Up I^e ar^le, dat zy hebben 107 haertsteden, daerof datter zijn 44 die arm zijn ende van der aelmissen leven, alsoe de heylige geest aldaer rijck es van ouden tijden dat de stede van sGravesande beter was: ende zijn meer gemindert, binnen 10 jaeren herwaerts, dan gemeerdert, te wetene van 6 oft 8 huysen van den rijcxsten.

Up IIe ar^le seggen zy, alsoe huer pastoer van huys was, dat zy elck huys rekenen up 3 communicanten, facit 321 communicanten.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy exchijs hebben, te wetene dat zy geven van elck vat biers dat men tapt of inleyt 5 st.: item, van elcken stoop wijns 1 oertchen. Welcken exchijs van bier ende wijn zy tsamen verhuyeren alle jaers, ende heeft nu gegouden voor dit jaer 303 £

Hollants, ende heeft nu meer gegouden dan de naeste 3 of 4 jaeren geleden gegouden heeft, ende plach by gemeene jaeren te gelden, te wetene de naeste 10 jaeren herwaerts, 260 of 280 £ of daeromtrent; ende dat die nu zoe veel gelt, dat es omme de sterfte van den voorleden jaere, dat aldaer veel luyden commen wonen waeren omme de sterfte te schuwen. Dairomme hier denselven exchijs by estimatie gestelt up . . . . 290 £ Hollants.

Item geven te exchijs van turf ende hout van tguendt dat aldaer binnen vercoft wert den 30^{en} penninck, dat nu gelt 14 £ Hollants, ende gelt by gemeene jaeren 12 of 13 £ Hollants, ende alhier gestelt up 13 £ Hollants.

Ende geven van vleyschexchijs, te weten van tgene dat ter banck gehouden wert, van een beeste van 3 jaeren 3 groten, ende van een beest van 2 jaeren 2 groten, van een oudt scaep 1 gr., van een lam 1 oertgen; dat gelt tsjaers 4 £ Hollants of dairomtrent. Ende hebben dese exchijsen over 20 of 30 jaeren gehadt.

Sy hebben 2 molens in erfpachte van mijnen genadighen heere, daerof zy geven 35 Rh. gl. tsjaers, ende tguendt dat zy daerof meer ontfangen dat gaet in de reparatien; ergo daerof niet; ende wilden wel dat zy van denselven molens ontslegen waeren.

Bedraecht alle hueren ontfanck, ter somme van 307 £ Hollants, die maicken in ponden van 40 groten . . . . 230 £ 5 ß.

Tegens welcken ontfanck zy jaerlicx schuldich zijn an lijfrenten, daerof geen renten vercoft en zijn de naeste 10 jaeren, maer daer te voeren, up 1 lijf tsjaers . . . . 234 £ Hollants.

Ende an losrenten, vercoft van ouden tijden, ende en hebben geen vercoft de naeste 15 jaeren herwaerts, ter losse den penninck 15 ende 16, 81 £ Hollants.

Ende geven den clerck ende bode van de stede tsjaers 10 £ Hollants.

Compt tsamen heurluyder renten ende lasten 325 £ Hollants, die maicken in ponden van 40 groten. . . . . 243 £ 15 ß.

Aldus commen zy jaerlicx hier ten afteren . . . . 13 £ 10 ß.

Hierenboven huerluyder portie in allen beden ende ommeslagen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huerluyder portie in de beden ende ommeslagen niet en gaderen seeckerlick nae de gelegentheyt van huere rijckdom ende goeden, maer eens sjaers zoe stellen de schout ende gerechte mit 3 of 4, die zy daertoe nemen van den inwonenden, elck naer

dat hem dunct, by huere conscientie, dat hij wel gelden zouden mogen, ende dat by maniere van schotponden, daervan dat zyer nu hebben 93 ponden, daernaer zy huere ommeslagen doen hooch ende laech, nae tguendt dat zy te gelden hebben, zonder dat zy zouden weten te seggen hoe rijck dat hij es die up 1 pont staet; ende daer isser die up 1 pont Hollants staen, die niet 25 £ Hollants eens rijck en es: ende rekenen deselve schotponden naedat zy oock neringe ende hantieringhe hebben, daerder veel onder es, die mede gestelt zijn, die van den heyligen geest leven.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen, te weten 6 of 8 mit lantneringe, de sommige mit delven ende spitten, ende daer isser een die hem behelpt mit coomanscip.

Seggen voorts, dat binnen de vrijheyt van sGravesande zijn omtrent 20 of 25 mergen, die all buyten toebehoeren, daerof zy bruycken omtrent 15 mergen, ende tander wert gebruyct by teclooster van den regulieren ende andere, daeromtrent gelegen.

Seggen voorts, dat zy in tijden dat de leste schiltaele vernyeut was, zy plagen te gebruycken omtrent 442 mergen lants, daerof zy nu maer 281 mergen en gebruycken, ende dander 160 mergen werdden by andere luyden gebruyct, te weten by den broers van sGravesande 31½ merghen, by die van Monster 20 mergen 4 hont, die lantluyden van sGravesande 106 mergen, in Haechambocht 4 mergen, ende te Naeltwijck 4 mergen 2 hont.

Ende es tvoors. lant, gelegen in de vrijheyt van sGravesande, waerdich, te weten an de oostzijde de mergen 4 £ Hollants te huyere, ende an de westzijde 15 st., ende de penninck zoude daer gelden 20 of 25.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy mede gelden in de sluysen ende dijckaetge van Delflant, dat hem cost by gemeene jaeren 3 st. upte mergen.

SANTAMBOCHT.

Willem Huysmanszoon, seepen, oudt 46 jaeren of daeromtrent, Adriaen Doenzoon, oock seepen, oudt omtrent 36 jaer, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Up Ie arle seggen, dat zy hebben omtrent 50 haertsteden, onder rijck ende arm; ende seggen datter over 15 jaeren wel tvierendeel meer haertsteden waeren dander nu es, ende verminderen alle jaere; ende daer zijn in dit jaer noch wel 3 haertsteden te nyete gegaen; ende minderen zoewel up tzee als int lant.

Up IIe arle seggen, dat heurluyder pastoer van huys es, ende dat de coster, genoemt meester Cornelis, geseyt ende hemluyden in gescrifte gegeven heeft, datter zijn omtrent 250 communicanten, daerof datter wel 50 zijn, die mit hemluyden en gelden noch en geven.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en hebben. Seggen voorts dat sy geen renten ter loss- noch lijfrenten vercoft en hebben, zoe zy stede noch dorp en hebben daerup zy mogen vercoopen, ende en hebben geen geloof, ende indien zy geen verlichtinge en crighen, zy sullen 3 of 4 van den rijcxsten verliesen.

Up IVe arle seggen, dat zy die contributien van beden ende ommeslagen ommeslaen by scotponden, ende hebben 107½ scotponden. Ende als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben zoe beloept elck schotpont 19 st.; ende seggen dat een man die rijck es 100 Rh. gl. eens, die sout men setten up 5 schotponden.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, uytgesondert 6 of 7 huysen up Staelduynen, die hem generen mit de stalen te bevisschen ende anders.

Seggen, dattet ambocht groot es 1000 mergen lants, int heemraetscip van Delflant liggende, ende zijn hierenboven 2 nyeuwe polderkens, daerof zyluyden geen onderwint en hebben, dan wordden eenige van den mergentaelen in huer ambocht gebruyct, daerof zy de verclaringe niet en weten te seggen. Ende van den 1000 mergen behoert in eygen int ambocht omtrent 3 mergen, dat ander behoert diversche persoonen, geestelick ende waerlicke persoonen, sonder dat zy weten te verclaeren wyen dat specifice toebehoert.

Seggen, dat zyluyden int ambocht gebruycken van den 1000 mergen 462 mergen van den snootsten, die van Naeltwijck gebruycken aldaer 155 mergen, Monster 110 mergen, die stede van sGravesande 204 mergen, ende dat clooster tot sGravesande, ende es een regulieren clooster,

dat gebruyct 69 mergen, ende dese en geven noch en gelden niet mitten inwonenden van tsGravesantambocht dan mergengelt.

Seggen, dat wel omtrent een vierendeel van den voors. 1000 mergen ende zijn niet waerdich in huyere 4 st. tsjaers, ende tsurplus, teen deur tandere gereeckent, en zoude niet mogen gelden tsjaers 36 st. boven tmergengelt, ende in coope den penninck 20.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy, teen jaer deur tandere, jaerlicx te gelden hebben in reparatie van dijeken, sluysen, watergangen, molengelt ende anders, 7 groot upte mergen.

Seggen voorts, dattet ambocht van sGravesande staet in de schiltaele half en half mit die van der stede van sGravesande; ende plach tambocht voortijts niet te staen dan up een derdendeel; ende dit es geschiet om dattet coern upgeresen was, maer nu en mogen zy dat niet meer gelden, want zijn vermindert, ende die van der stat zijn vermeerdert, ende hebben exchijsen ende anders daer zy hem mede behelpen, dat zy niet en doen dan mit hueren handen ende lantneringe.

— —

THOF VAN DELF.

Simon Claeszoon, schout, oudt 42 jaer, Jan Maertszoon, oudt 32 jaer, ambochsbewaerders, Claes Claeszoon, oudt 42 jaer, ende Jan Janszoon, oudt 44 jaer, gezwoerens van den Hof van Delf, seggen by eede, 23^en^ in Octobri voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn in als 80 haertsteden, daerof datter binnen 10 jaeren 3 of vervallen zijn; ende 11 die arm zijn ende niet mede en contribueren, ende andere 11 die niet hooger en gelden dan tusschen 4 ende 10 ponden scots.

Up IIe ar^le^ seggen, dattet hem niet mogelick en es te verclaeren de menichte van den communicanten, want zy geen eyghen prochie en hebben, ende sitten onder 5 pastoeren, als de pastoer van de oude kerck ende nyeuwe kerck te Delf, te Pijnacker, en den Ketel ende up tWout.

Up IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben. Aengaende de

renten, dat zy schuldich ende belast zijn mit 27 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, die vercoft zijn geweest by tijden van der oorloge van Utrecht.

Up IVe arle seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by de schotponden, ende hebben in als 10481 schotponden, ende setten huere schotponden upte mergentaelen, ende hebben sommige mergen 10 scotponden, de sommige 8, ende dander 6 scotponden; ende als zy 100 gulden te gelden hebben, zoe beloipet up elck schotpont 3 penningen Hollants, twelck es upte mergen, die 10 schotponden hebben, 2 ß 6 d. Hollants.

Seggen voorts dat zy tweewerf in 7 jaeren verschotponden onder malcanderen, daerinne elck gestelt wert naer tgoet ofte bruyckwaer dat hy heeft, maer de schotponden up tlant blijven altijdt staen even groot. Ende als van heurluyder schotponden, geheeten dat buyrschot, de rijcxste staet up 28 schotponden, ende denselven estimeren zy rijck te wesen van roerende goeden, als huysen, beesten ende anders gereeckent 100 £ groten Vlaems, tlant en es daer niet inne gereeckent, want dat staet up zijn schotponden up hem selven, ende alsoe gelden zy van huere goet nederwaerts naer advenant, ende die up 28 schotponden staen, dier en isser geen 2 in all tHof van Delf.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, koyen te houden, wat havers te sayen, spitten ende delven om een dachhuyere.

Thof van Delf es groot 1433 mergen, daerof die 281 mergen 1 hont 75 gaerden staen up 10 pont schots de margen, de 396 mergen 4½ hont 25 gaerden up 8 pont schots, ende 458½ margen 1 hont 45 gaerden up 6 pont scots de margen; bedragende deselve margentaelen die up schotponden staen 1136½ margen 1 hont 45 gaerden, ende de reste van den margentaelen, beloipende omtrent 296 mergen, staen onder den proost van Coninexvelt, die deselve bevrijt; van welcken lande toebehoert binnen den ambochte omtrent 510 mergen, ende zy bruyckens in als omtrent 900 margen; item tconvent van Syon bruyet 34 margen; item de Kathuysers buyten Delf 18 mergen, ende tsurplus behoert ende wert gebruyct by poerters van Delf ende anderen dairomtrent hemluyden geseten.

Seggen voorts, dat zy van dit lant te gelden hebben, dat andere dorpen niet en doen, hofhuyere ende andere hoendergelt, tot mijns genadichs heeren behouf, dat hem cost 10 groten of 6 groten upte mergen,

nae dattet Schielant te schote staet. Ende zoe menichwerf als dit lant verandert by coope, zoe geeft men de lantgister den 30^{en} penninck van alsoe veel als tlant vercoft wert; ende alst verandert by versterven of anders, zoe heeft de lantgister van elck scotpondt 1 seelling Hollants.

Item, de waerde van denselven lande es in coope, zoe goet zoe quaet, tusschen de 7 ende 12 £ groten Vlaems de mergen, ende te huyere van dien tusschen 3 ende 5 £ Hollants.

Item, voorts zoe en isser nyemant buyten den voors. ambocht geseten, die dat lant gebruycken, zy en gelden in de voors. schotponden, mergens mergens gelijcke, elck up zijn waerde als voors. staet.

Up VIe ar^{le} seggen, dat dit lant geen eygen dijckaetge en heeft, maer als daer eenige generael ommeslagen vallen van nootsaycken, zoe draechtet zijn portie ende aendeel; maer van sluysgelt geeftet omtrent 2 of 3 gr. upten mergen, ende van molengelt by gemeene jaeren 5 of 6 st.

MAESLANT MIT SCIPLUYDEN.

Willem Buys Janszoon, oudt 74 jaer, in den name van den schout, Floris Gerritssen, oudt 52 jaer, setter aldaer, ende Cornelis Janszoon, bode in Maeslant, als gedeputeert by den dorpe aldaer, seggen by eede, upten 22^{en} in Octobri 1514, upt tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter zijn in als, rijck ende arm, 250 haertsteden, die gelden ende geven, ende daerenboven isser 82 of 83 arm, die met hem luyden niet en gelden noch en geven daerof zy belast zijn, alzoe zy die onderhouden moeten.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat naedat zy hueren pastoer ondervraecht hebben, die niet commen en mochte, zoe hebben zy 900 communicanten mit jonck ende oudt, rijck ende arm.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben: noch en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in allen beden ende omme

slagen gaderen by de screven ofte kerven, ende dat by 9 bequame mannen, die een yegelick setten nae haer goet; ende zoe wye datter gegoet es tot 100 £ Hollants, niet achtende sculden die deselve schuldich es, die moet jaerlicx daervan geven 8 kerven of screven, alsoe menichwerf als dat in eenen jaere gebuert; ende hebben in als 7200 screven ofte kerven, twelck beloopt, als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben, up elcke screef 5 penningen Hollants; ende in dese screven zijn zy alle inne gerekent, uytgedaen die van den heyligen geest leven.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen in drierhande manieren van doene; die eerste ende welvarenste zijn lantluyden, die hem redelicken generen, die andere zijn visschers, wagenaers ende arbeytsluyden die spitten ende delven, ende voorts tappers ende backers, ende de derde zijn arme luden die niet en hebben, maer leven van den heyligen geest.

Item, van den eersten staet, als de lantluyden, die moeten betalen principalick alle de lasten van der bede ende ommeslagen, ende daer isser sommige die geven 150 ende de sommige 100 screven weynich min; van danderen staet geven de rijcxste 2, 3 of 4 screven, ten hoochsten, ende dier zijnder wel 90 haertsteden; ende als van den lesten staet, die en hebben niet, waeromme die niet geven en mogen.

Seggen voorts, dattet ambocht van Maeslant groot es 2800 mergen, onder hooch ende laech, goet ende quaet, daerof datter in Maeslant toebehoert omtrent 150 mergen lants, daer inne begrepen zijn 34 mergen eygen lants, toebehoerende den commandeur van Maeslant, ende deselve commandeur bruyct noch andere 12 mergen lants, die hy inhuyert, daerof hy nochtans niet en geeft mit hemluyden; ende als van tsurplus van den eygendomme behoert cloosteren, poorteren ende anderen, die aldaer noch en gelden, noch en contribueren.

Ende bruycken tvoors. lant all, uytgedaen omtrent 200 mergen, die huere nabuyeren bruycken; ende daer en zijn anders geen cloosters, geestelicke persoonen of poorters, die aldaer lant selver gebruycken.

Aengaende den prijs seggen, datter lant es van den besten, dat wel gelden zoude te huyere 4 £ Hollants sjaers de mergen, ende te coope den penninck 25, boven den dijck dattet te houden heeft; tandere gelt 3 £ Hollants te huyere, ende zoude gelden den penninck 20; voorts zoe isser lant van 2 £, 1 £ Hollants, ende van 9 st. de mergen, dat niet wel te waerderen en es, want daer is lant dat geen 15 £ Hol-

lants de mergen gelden en soude, overmits de veelheyt van der dijckaetge dattet te houden heeft.

Up VIe ar^le seggen, dat zy boven maten zeer bezwaert zijn mit dijckaetge boven alle andere ambochten, want zy meer dan 3000 roeden dijcks thueren laste houden moeten, ende een van den 5 zwaersten sluysen, aldaer leggende, ende voorts andere caeden, molens ende wateringen, dat hem wel cost upte mergen, deen jaer deur dandere, nyeuwe werck van steenen, dijck off sluysen niet gereeckent, te weten tmolengelt ende mergengelt, 15 groten upte mergen, ende de dijckaetge ende anders en weten zy niet wel te ramen.

BERCKEL.

Heer Claes van Esschen, viceecureyt van Berckel, oudt 38 jaer, Claes Claeszoon, schout, oudt 43 jaer, Mertin Hugezoon, oudt 44 jaer, Cornelis Maertszoon, oudt 44 jaer, Symon Symonszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Corneliszoon, oudt 48 jaer, Jan Janszoon, oudt 38 jaer, Jan Jan Adriaenszoon, oudt 40 jaer, ende Cornelis Heindrixzoon, oudt 40 jaeren, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn in als 111 haertsteden: ende zijn vermindert wel 10 haertsteden binnen 10 jaeren.

Upt IIe ar^le seyt de viceecureyt, datter zijn omtrent 450 communicanten, ende binnen 4 jaeren dat hy aldaer viceecureyt geweest es, zijn die meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijs en geven. Ende zijn schuldich 3 £ groten tsjaers losrenten, ter losse den penninck 16, die vercoft zijn by joncker Fransen tijden.

Ende en zijn upt dorp geen andere renten schuldich, dan tlant es bezwaert mit 100 nobelen sjaers an thijnspachten, die zy den ambochsheere plagen te geven, den heere van Egmont, dat by den heeren van Egmonts vader gegeven es den monicken van IJsselsteyn.

Item geven noch den heere van Egmont turfmate als ambochsheere,

twelck es van de roe turfs die zy delven 1 groten; ende den abt van Egmont heeft van de 6 roen turfs 1 oertgen; welcke turfmate wel draecht 15 ℒ groten tsjaers, behalve des abts recht voors.; ende als zy te Delf mit turf te marct commen, dan geven zy den 20en penninck.

Upt IVe arle seggen, dat zy gewoenlick zijn huere portie in de beden ende ommeslagen te gaderen by de kerven; ende hebben in als 222 kerven, ende elcke kerf is geestimeert nae ouden haercommen up 200 ℒ Hollants; ende verkerven de 4 of 5 jaeren eens.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen de meeste menichte mit turf te delven, mit koyen te houden ende wat haveren te sayen.

Dat tambocht groot es 1350 mergen, luttel min of meer, dat meestall buyten in de steden toebehoort, ende en weten niet hoeveel dat hemluyden in den dorpe daerof toebehoert; ende gelt te huyere 1 ℒ, de sommige 1½ ℒ, ende sommige 2 of 3 ℒ de mergen, ende te coope den penninck 18 of 20, nae dattet gelegen es. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken, noch poorters.

Upt VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molengelt, dijckaetge ende andere oncosten 10 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat in tselve ambocht een meer leyt, die wel 200 mergen groot es, die van mijns genadichs heeren weghen bevischt wert, daer zy groote scade by hebben, te weten van den slach van den meeren.

Seggen voorts wel 1000 Rh. gl. scade geleden te hebben by den ruyteren, die aldaer voorleden oorloge gelegen hebben, boven heurluyder portie in allen beden ende subventien, die zy daerenboven betaelt hebben.

Ende dat zy an tlant ten afteren zijn van der oorloge van joncker Frans, daerof zy een hanteycken hebben van mijnen heere van IJsselsteyn, omtrent 100 ℒ groten Vlaems.

PINAKER.

Dominus Reynerus de Nova ecclesia ordinis Praemonstratensium in Marienwaerde, oudt 62 jaer, Pieter Heindricxzoon, schout, oudt 31 jaer, Thijs Janszoon, oudt 70 jaeren, Jan Pieterszoon, oudt 70 jaeren, Jonge Thijs

Janszoon, oudt 41 jaer, Lauris Direxzoon, oudt 39 jaer, Mertin Direxzoon, oudt 33 jaer, ende Jan Claeszoon, oudt 31 jaer, scepenen, Doe Willemszoon, oudt 47 jaer, ende Jacob Claeszoon, oudt 44 jaer, ambochsbewaerders, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn in als 115 haertsteden: onder arm ende dieghene die wat hebben, daerof datter wel 20 zijn die leven van den heyligen geest; dat genouch in eenen doene es de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn in als, die te Pynaicker ter kercke behoeren, 450 communicanten, daeronder zijn omtrent 50 communicanten die met hem niet en geven, maer gelden mit dat Hof van Delf ende Ruven; ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben; ende en hebben geen renten up tselve dorp, maer staen geheel subject de graefflicheyt omme den haverpacht, up tselve lant staende.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy huere portie in den beden ende ommeslagen gelden by de kerven, ende hebben in als 200 kerven: ende deselve kerven slaen zy omme up tlandt dat zy gebruycken, ende naedat zy lant gebruycken, daernae gelden zy de kerven, alsoe elck lant zijn estimatie heeft, te wetene de 10, 6 of 8 mergen 1 kerf, nae dattet lant goet es, ende en slaent niet voorder omme upt goet ende bruyckwaer van den inwonende.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit veen te delven, mitte koe ende lantneringe.

Ende hebben omtrent 1700 mergen lants, daerof dat hemluyden binnen den dorpe toebehoert 770 mergen lants, ende tandere behoert toe in steden, geestelicke ende waerlicke persoonen: van welck lant, hemluyden toebehoerende, zy scatten de 500 mergen waerdich te wesen, teen deur tandere, 15 £ Hollants, ende de andere 270 mergen 64 £ Hollants de merghen: de andere 900 mergen die scatten zy de mergen up 70 £ Hollants, ende dit lant gelt te huyere 3 £ Hollants de margen.

Ende bruycken tselve lant all up 300 mergen nae, dat huere naebuye-

ren bruycken. Ende aldaer en zijn geen cloosters die aldaer lant selver bruycken, maer daer zijn eenige poorters van Delf die aldaer bruycken omtrent 10 mergen.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben aen dijckaetge, sluysgelt ende molengelt te Pynacker, deen jaer deur dandere, 6 st. upte mergen.

KETEL.

Heer Cornelis Aertszoon, vicecureyt van den Ketel, oudt 53 jaer, Jan Janszoon, schout, oudt 52 jaer, Pieter Pieterszoon, oudt 63 jaer, Neel Aelwijnss., oudt 43 jaer, Neel Direxzoon, oudt 36 jaer, Mertin Mathijszoon, oudt 28 jaer, scepenen ende scotvangers aldaer, seggen by eede, 20^{en} in Octobri voors., up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn in als 50 haertsteden, daeroffer 10 zijn die van den heyligen geest leven; ende zijn 2 groote woninghen gemindert de naeste 10 jaeren, die de principaelste waeren van den dorpe.

Up IIe ar^{le} seyt de vicecureyt, datter in als zijn omtrent 340 communicanten, daeronder zijn de communicanten van 23 huysen, die met hemluyden niet en geven, maer de sommige van dien behoeren onder de stede van Delf, Sciedam, den vrijenban ende den Hof van Delf.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben; ende zijn schuldich van zeer oude renten, van over 50 of 60 jaeren, 4 Rh. gl. tsjaers eeuwige renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 52 schotponden, ende 3½ quartier; ende zoe wye gegoet es tot 400 £ Hollants eens, die heeft te gelden 1 schotpont, ende voorts naer advenant, dairinne begrepen zijn huere woeningen, die zy up andere luyden lant staende hebben, ende daer ysser veel die van huere woeningen geven, ende selven geen eygen

lant en hebben; ende zijn meer schuldich dan huere paerden, koeyen ende andere tilbaer have gelden soude; ende nochtans die een woeninge heeft, die waerdich is 400 £, die staet up 1 schotpont, ende de woeningen die 100 £ groten gelden souden, die staen up 2 schotponden. Ende mit hemluyden gelden, als zy yet te betaelen hebben, te weten die van Babbaerspolder den 10^{en} penninck, ende den hoige veen van Nootdorp den 20^{en} penninck; maer hoeveel huysen datter zijn en weten de deposanten niet.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, koyen ende paerden te houden, spitten ende delven, sulcx als de lantneringe toebehoert.

Tambocht es groot 1440 mergen lants, dat zy all bruycken, uytgeseyt 500 mergen, die gebruyct werdden by poorters ende cloosters, daerof St Ursulen susterhuys binnen Schiedam bruyct 70 mergen, ende tsurplus wert gebruyct by poorters van Delf, Schiedam ende den buyeren van den Vryenban.

Van welck lant hemluyden toebehoert binnen den dorpe omtrent 96 mergen 2 hont en 60 gaerden lants, die wederomme belast zijn mit 17 £ 4 ß 11 d. tsjaers losrenten, ende mit 2 £ 12 ß 6 d. groten tsjaers lijfrenten, mit noch meer commers daerup gehaelt: aldus en ist geen vrij eygen lant, maer mit grooten commer belast, ende zijn veel cleyne ende diversche percheelen die hemluyden gelegen zijn. (*Sic.*) Ende daer zijn noch zeeckere andere persoonen, die mit dat ambocht gelden ende geven, die geen eygen lant en hebben, maer haer have ende goet es mede belast mit 12 £ 2 ß 6 d. groten tsjaers.

Ende tvoors. lant gelt in huyere, te weten theste 4 £ Hollants, tandere 30 st., ende tandere 25 st. de mergen, ende te coop den penninck 20.

Up VIe ar^{le} seggen, dat zy upte mergen te gelden hebben, by gemeene jaeren, van sluysgelt ende anders, 7 gr., 8 of 9 gr.

TWOUT ENDE HARNASSCH.

Thon Janszoon, oudt 25 jaer, ende Adriaen Hugezoon, oudt 44 jaer, beyde gezwoerens van tWout ende Harnasch, seggen by hueren eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le} seggen, dat int Harnasch zijn 10 haertsteden, onder rijck ende arm, ende int Wout zijn 12 haertsteden, die geven ende gelden mit tHof van Delf; ende zijn de haertsteden van tHarnasch dese naeste 10 jaeren wel een derdendeel gemindert by sterfte, ende dat den rijckdom vertrocken is in den steden.

Up IIe ar^{le} seggen, dat int Wout ende Harnasch zijn omtrent 100 communicanten, zoe hem geseyt es; ende zijn int Harnasch wel gemindert een derdendeel.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat men in haerluyder dorp geen exchijs van bier of wijn en geeft, noch en hebben geen erf-, noch loss- ofte lijfrenten up haer dorp van tHarnasch gehaelt.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy haerluyder beden of ommeslagen niet en gaderen by kerven, noch scotponden, maer als zy gesommeert werden om eenige penninghen in mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen te betailen, zoe eedt de bailliu van Delflant 3 persoonen uyt haeren dorpe, ende die maicken een settinge over die haertsteden, ende dit by ponden van 40 groten tpondt. Ende zoe wanneer zyluyden hebben te gelden 66 ponden ende 18 st., zoe zyluyden van tHarnasch geven de 2 deelen, als zy gesommeert wordden, van 100 gulden, ende die van Hompyl een derdendeel, ende zoe geeft de rijcxste van tHarnasch een 6^e deel van den 66 £ 18 ß, ende zoe naer advenant; ende es de rijcxste rijck 600 Rh. gl., of daeromtrent eens.

Up V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneeringhe, als sayen, plaughen, coyen, ende mit spitten ende delven om een dachuyere.

Seggen voorts, dattet ambocht van Harnasch mitte 10 haertsteden groot es 500 mergen, daerof buyten by poorteren ende andere huere buyrluyden gebruyct werden 238 mergen, als by poorteren van Delf, in de Liere, int Hof van Delf, ende de broers van Syon die gebruycken daerof 32 mergen, ende worden by den 10 haertsteden gebruyct 262 mergen.

Seggen, dat van den 500 mergen behoert eygen in de 10 haertsteden omtrent 15 of 16 mergen, ende tander behoert poorteren, geestelicke persoonen, cloosteren ende andere.

Ende gelt een mergen jaerlicx te huyere omtrent $3\frac{1}{2}$ £ Hollants,

deen deur tandere, ende estimeeren de mergen te coope waerdich te wesen, teen meer, tander min, 100 ℒ Hollants eens.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx hebben van dijckgelt ende sluysgelt 9 groten upte mergen, ende van molengelt 7 gr. upte mergen.

HODEMPIL.

Willem Janszoon, schout, oudt 50 jaer, ende Adriaen Claeszoon, oudt 58 jaer, scepen, seggen by eede, eerst,

Upt I^e ar^le, dat zy hebben in als 15 haertsteden, daerof dat de 3 zijn arm, die mit hemluyden en gelden noch en geven.

Upt IIe ar^le seyt de pastoer van Scipluyden, by zijn hantgescrift ons overgesonden, dat hy in als heeft 230 communicanten, die gedeelt zijn in 3 ambochten, te weten als Maeslant, Dorp ende Hodempil, daerof datter te Hodempyl 14 huysen behoeren, ende en weet niet hoeveel communicanten dat zy hebben.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en hebben upt dorp int generael geen renten vercoft, maer int speciael hebben zy wel renten vercoft, ende hemselven zeer belast.

Upt IVe ar^le seggen, dat tWout, Harnasch ende Hodempyl in de schildtaelen tsamen staen, daerof dat Hodempyl geeft dat derdendeel, ende tWout mit Harnasch de tweedeel; ende en gaderen die van Hodempyl huere portie niet by kerven of schotponden, maer alsser yet te gelden es, dat zetten zy up malcanderen, te weten, als zy 17 of 18 Rh. gl. te gelden hebben, zoe geeft de rijxste 54 st., dandere 45, 20 st., ende voorts alsoe hoogende ende laechgende, ende de minste 4 st.; ende en weten niet hoe rijck zy deen of dandere estimeren, want zyt nae de rijckdom ofte bruycwaere niet en setten.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit koyen ende paerden, ende mitten arbeyt.

Hodempyl es groot 484 mergen, daerof hemluyden toebehoert omtrent 10 mergen, ende tandere behoort allomme thuys te Delf, in den Hage ende elders.

Ende bruycken all tvoors. lant up 160 mergen nae, die die van den Hof van Delf bruycken ende andere huere naebuyeren.

Seggen, datter geen cloosters en zijn die aldaer lant bruycken, dan dat susterhuys St. Aechten te Delf dat bruyct 3 merghen, ende de heylige geestmeester te Delft 26 mergen, Jan Aemszoon ende Heyn Aemszoon, poorters te Delf, 13½ mergen, die mit hemluyden niet en gelden noch en geven.

Ende tvoors. lant mach waert wesen in huyere 3 of 3½ ℒ Hollants de mergen, ende tusschen 10 ende 14 ℒ groten in coop.

Up VIe arle seggen, dat zy te houden hebben zeedijck, daerof zy noch geen last en hebben, ende van sluysgelt ende mergengelt hebben zy omtrent 2 of 3 st. upte mergen, ende van molengelt 5 of 6 st. upte mergen by gemeene jaeren.

VLAERDINGHER AMBOCHT.

Simon Kerstenszoon, oudt 60 jaeren, schotgaerder, Gijs Janszoon, oudt 46 jaer, Pieter Aertszoon, oudt 37 jaer, scepenen, ende Dirrick Foppezoon, buyrman, oudt 67 jaeren, in Vlaerdinger ambocht, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, dat in Vlaerdinger ambocht zijn in als 54 haertsteden, daerof isser 4 die niet en gelden noch en geven; ende zijn zeer genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seggen, dat zy hem dies gedragen an den pastoer van Vlaerdinghen, aldaer zy te kercke behoeren.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven, noch en es tambocht in geen renten geobligeert die zy vercoft hebben.

Upt IVe arle seggen, dat zy huere portie in den beden ende omme-

slagen gelden by de schotponden of kerven, die zy alle 4, 5 of 7 jaeren eens vernyeuwen; ende hebben in als 102 kerven of schotponden. Ende zoe wye rijck es an goet, roerende of onroerende, 85 £ Hollants boven schulde, die staet up 1 kerf: ende de bruyckwaer en rekenen zy niet.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit koyen, paerden ende wat havers te sayen.

Vlaerdinger ambocht es groot 1800 mergen, maer hoeveel hemluyden daerof toebehoert en weten zy niet.

Seggen voorts, dat zy de 1800 mergen lants all selver gebruycken, uytgeseyt 300 mergen, daerof de 200 mergen gebruyct werden binnen der stede van Vlaerdingen, ende dander in den Ketel, die mit hemluyden niet en geven noch en gelden.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, dan dat susterhuys te Vlaerdinghen ende te Schiedam die bruycken tsamen omtrent 10 mergen.

Seggen voorts, dat de mergen, deen deur tandere, gelden zouden in huyere 28 of 30 st., ende in coope den penninck 20.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy tusschen de 900 of 1000 roeden dijcx te houden hebben upte Maese tusschen Schiedam ende Maeslant, ende voorts sluysgelt ende molengelt ende anders tsamen, dat hem cost, te weten dat sluysgelt ende molengelt 12 of 13 groten upte mergen, ende de dijckaetge by estimatie 2 of 3 st. upte mergen.

SOUTEVEEN.

Adriaen Heynezoon, onderschout, oudt 45 jaeren, Dirck Danielszoon, oudt 70 jaeren, Claes Claeszoon, oudt 61 jaeren, Jan Damassen, oudt 40 jaer, seepenen, ende Roelof Claeszoon, ambochsbewaerder, oudt 49 jaer, seggen by eede, upten 21^en in Octobri, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn in als 30 haertsteden, daerder 4 onder es die niet en hebben, noch mede en contribueren; ende es een van den goeden huysen gemindert binnen 10 jaeren herwaerts.

Up IIe arle seggen, datter zijn, zoe zy die onder malcanderen getelt hebben, 121 communicanten, ende behoeren ter kercke tot Vlaerdinghen.

Up IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn geen renten schuldich die tot last van den dorpe staen.

Up IVe arle seggen, dat zy heurluyder portie in allen beden ende ommeslagen gaderen by de kerven, ende hebben in als 350 kerven, luttel min of meer, ende verkerven alle jaer eens, ende stellen deselve kerven up tlandt ende up tgoet, te weten up tlandt aldaer gelegen, weder tselven binnen of buyten gebruyct wert; daerof staen de 3 mergen an de oostzijde up 1 kerf, ende de 9 mergen an de westzijde up 3½ kerf, omdat die zijde zoeveel beter es; ende oost- ende westzijde es bynae even groot van lande. Ende daerenboven, die binnen denselven ambocht rijck es an goet 100 Rh. gl. eens boven schulden, die staet oock up 1 kerf; ende en sceelt geen kerf of 2 dat zy nu meer of min kerven hebben dan zy hadden over 10 jaeren.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe ende mitter koe, ende mit vogelen te vanghen.

Seggen voorts, dat Zouteveen groot es 700 mergen, daerof hemluyden toebehoert omtrent 36 mergen; ende uyt dat geheele lant gaet an hofhuyere, Meye- ende herftschot 60 £ Hollants.

Ende bruycken all tvoors. lant up 60 mergen nae, die huere naebuyeren bruycken.

Ende daer en zijn geen cloosters, geestelicke luyden of poorters die aldaer eenich lant gebruycken.

Ende tvoors. lant gelt tbeste te huyere 32 st., ende 24 of 23 st. tquaetste, ende te coop tbeste om 6 £ groten, ende tandere om 5 £ groten.

Upt VIe arle seggen, dat zy te gelden hebben an molengelt, sluysgelt ende mergengelt 7 st. upte mergen, behalven 700 roeden caedijcx die zy te houden hebben upte vaert van Scipluyden tot Vlaerdingen, ende hebben daerenboven te houden 40 roeden Maesdijcx, ende 40 roeden in de hooge Zeedijck.

RUYVEN.

Gijsbrecht Heindrixzoon, schout, oudt 55 jaer, Dirrick Simonszoon, oudt 50 jaer, ende Pauwels Adriaenszoon, oudt 60 jaer, gezwoerens aldaer, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn in als 8 haertsteden; ende en zijn niet gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren.

Upt IIe arle seggen, dat zy ter kercken behoeren, te weten 5 huysen onder Pinaicker ende 3 onder de Nyeu kercke te Delft.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en zijn geen renten schuldich.

Upt IVe arle seggen, dat zy huere portie in beden ende andere ommeslagen gaderen by de schotponden, ende hebben in als 31½ schotponden ende 1 steek; ende rekenen dat naedat zy veel lants gebruycken, ende niet by tgoet, ende deghene die tleengoet bruycken, die en geven niet; ende verkerven alle 7 jaeren tweewerfs; ende of tlandt hemluyden toe behoert, of dat zyt huyeren, even hooch staen zy in de kerven.

Upt Ve arle seggen, dat zy hebben 95 mergen die gelden, ende tandere es leenlant, daerof zy de groote niet en weten; daerof hemluyden toebehoert omtrent 18 mergen, ende tandere behoert tot luyden van buyten, ende de mergen gelt te huyere 30 of 35 st., ende te coop 9 of 10 £ groten.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant bruycken, ende 11 mergen werdden buyten gebruyct, ende all tander lant bruycken zy selver.

Upt VIe arle seggen, dat zy te gelden hebben van dijckaetge, sluysgelt ende molengelt omtrent 6 of 7 st. upte mergen, by gemeene jaeren.

VRYENBAN.

Jan Goryszoon, oudt 66 jaeren, ende Jacob Aelwijnszoon, oudt 46 jaeren, beyde gezwoerens ende ambochsbewaerders van den Vryenban, die by eede geseyt hebben, upten 20en in Octobri voors., tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle seggen, dat zy hebben in den Vryenban 13 huysen, daerinne begrepen 4 huysen in Sinte Mertinsrecht, dat heere Ot van Egmondt toe plach te behoeren; ende tschoutambocht van den Vryenban es onder dat schoutambocht van tHof van Delf.

Up IIe arle seggen, datter 4 huysen in den Ketel ter kercken behoeren, ende dandere 9 te Delf; ende en weten de menichte van de communicanten niet.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven; ende zijn geen renten schuldich upt ambocht.

Upt IVe arle seggen, dat zy huere portie in allen beden ende ommeslagen gaderen by de schotponden, ende hebben mit Ste Mertinsrecht 122 scotponden, ende de hoochste staet up 17 pont, ende rekenen deselve ponden upte bruyckwaer van den lande ende upte neeringe, te weten die meest koyen melct ende lants bruyct die geeft meest, gelijck de voors. Jan Gorys hout 20 of 23 koyen, ende bruyct 40 mergen lants, dairomme hy zoe hooch staet, ende voorts naer advenant.

Up Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, koyen ende paerden te houden, ende andere lantelinge. Seggen, dat den Vryenban groot es mit Ste Mertinsrecht, zoe zy hoeren seggen hebben, sonder dat zyt anders int seecker weten, 2200 mergen.

Nota. De Vryenban es groot 1800 mergen, dairof binnen toebehoert, te weten degheene die de bede betaelen, 48 mergen, die belast zijn mit 1800 £ Hollants. Ende bruyckens dairenboven in den Vryenban 318 mergen, die belast zijn mit 4855 £ Hollants. Rest noch dat andere luyden gebruycken, die mit hem niet en gelden of en geven 1439 mergen.

Tegens dese schuld hebben zy in als 40 meryen, noch 217 koeyen, 10 verkens, behalven de cleyne ende jonge beesten.

Van den 13 huysen behoeren hen de 6.

Daer zijn 5 woeninghen uyten Vryenban vertogen binnen 15 jaeren herwaerts, ende zijn getogen, te weten Pieter Claeszoon in de .... [1]) van Delf, Heyn Aerrs. ende Jop Dircxzoon in de stede .... [1]), Claes Jacobszoon, in mijns vrouwen recht. Thuys [tAlemaer] groot 40 mergen bruycken poorters van Delf.

Nota. Dat in mijns vrouwen recht zijn 11 huysen.

Tguent dat voirs. is affirmeren Jan Joryszoon ende Jacob Aelewijnszoon, upten 23^en in December 1514.

SABTSRECHT.

Ollandt Claeszoon, oudt 55 jaeren, ende Jacop Dammaszoon, oudt 51 jaeren, oude gezwoerens van den ambochte van Sabsrecht, gehoert by eede tot Rotterdamme, upten 23^en in Novembri 1514, seggen tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Up I^e ar^le datter zijn 8 haertsteden int voorn. ambocht, die binnen 10 jaeren herwaerts gemindert zijn van 2 haertsteden.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy dat int seeckerlick niet en weten, alsoe zy selver geenen pastoer en hebben, ende ter prochien behoeren onder de stede van Delft: maer hemluyden dunct by estimatie datter wesen mach omtrent 24 communicanten.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en gheven; ende es tvoors. ambocht int generael mit geenen renten belast.

Upt IVe ar^l seggen, dat zy niet gewoenlick of geeustumeert en zijn, als zy eenige penningen te gelden hebben, die selve omme te slaen by kerven ofte schotponden, maer soe wanneer datter eenige sommatie valt, soe zijn zy die gewoenlick omme te slaen onder den gemeenen buyeren, elcx nae zijn rijckdom, twelck alleen geschiet es, zoe mijn heere den

[1]) Een onleesbaar woord.

prelaet van Egmont tegenwoerdich wesende verclaert heeft, zedert den jaere 1495 herwaerts, ende daer te voeren niet, want tvoors. Absrecht van ouden tijden vrij geweest es van beede, ende niet gestelt geweest in ouden schiltaelen. Ende zoe wanneer den Vryenban hiervoeren, daermede tvoors. ambocht gelt, te gelden hebben 100 Rh. gl. current, daervan gelt tvoorn. ambocht van Absrecht een 3e deel, daerinne de rijcxste gelt 6 Rh. gl. ende 15 st., ende zoe descenderende totter somme toe van 30 of 40 st., dat tlaechste es.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe. Ende est voors. ambocht groot omtrent 300 mergen lants, daerof buyten den voors. ambocht gebruyct wort, by poorters van Delf ende anders, tusschen 50 ende 60 morghen, die met hemluyden niet en contribueren noch en gelden; en weten niet datter eenige geestelicke persoonen aldaer eenich lant gebruycken noch eygens hebben, dan alleen die prelaet van Egmondt, die aldaer niet of en wiste te verclaeren van die grootte van zynen eygendomme.

Ende de mergen van den voorn. lande mach waerdich wesen in coope tusschen de 12 £ ende 7 £ groten Vlaems, ende in huyeren tusschen 4 ende 2 £ Hollants tsjaers.

Ende behoert den inbuyeren van den voorn. ambochte in eygendomme omtrent 35 of 36 mergen, daerup de voors. eygenaers noch schuldich zijn omtrent 2700 ponden Hollants eens.

Upt VIe arle seggen dat zy gelden in dijckaetge, sluysgelt ende andere oncosten, mitten ambochte van den Vryenban, morgen morgens gelijcke; ende beloopt by gemeene jaeren 1 st., 1 braspenninck ofte 3 groten upten mergen, nae grootheyt van den oncosten, die daer vallen.

DORP.

Frederick Wouterszoon, oudt 59 jaer, Louweris Simonszoon, oudt 48 jaer, ende Dirrick Willemszoon, alle scepenen int ambocht van Dorp, geexamineert by eede upte arlen van der voors. instructie, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le} seggen, dat zy hebben 10 haertsteden, ende es 1 gemindert binnen 10 jaeren, ende daer zijn 2 haertsteden die leven van den heyligen geest.

Up IIe ar^{le} seggen, datter zijn 32 communicanten, ende zijn zeer in eenen state gebleven dese naeste 10 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en hebben in huerluyder dorp, noch dat zy geen los- noch lijfrenten jaerlicx up tdorp vercoft en hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder beden ende ommeslagen innen by stuvers, ende hebben 283 stuvers, ende heeft de rijcxste 59 st., ende die wert geestimeert rijck 300 ℒ Hollants eens, ende zoe naer advenant; ende versetten die stuvers alle jaer eens; ende en zijn gemeerdert noch gemindert.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit sayen, mit coyen ende paerden te houden, spitten ende delven.

Ende es tambocht groot 507 mergen, daerof de tweedeelen laech moerlant ende vogelant es, ende dat 3^{e} derdendeel dats redelick goet lant. Hierof hebben de inwoenders in eygen 10 mergen of daeromtrent, ende dat clooster van St Aechten te Delf 2 mergen, de pastoer van Scipluyden 2 mergen, de regulieren tSyon 5 mergen, ende tsurplus behoert poorteren ende andere vreemde luyden.

Ende gebruycken de inwoenders van den voors. dorpe van den voors. landen 166 mergen, by die van Maeslant 49 mergen, ende by Heindrick Jan tot Delf 21 merghen van den alderbesten, ende die van Popswoude gebruycken meestall die moerlanden ende vogellanden.

Ende es dit lant waerdich in jaerlicxe huyere, teen deur tandere 2 Rh. gl. de mergen, ende in coope den penninck 20.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy hebben jaerlicx an dyckaetge, sluysgelt, ende mergengelt, teen jaer deur tandere, 4 st. upte mergen.

BLEYSWIJCK.

Dns. Godefridus de Reno, viceeureyt, Gerrit Claeszoon, bailliu, oudt 50 jaer, Adriaen Willemszoon, oudt 31 jaer, ende Gerrit Pieterszoon, ambochsbewaerders ende buyeren van Bleyswijck, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I[e] ar[le], datter zijn in als omtrent 75 huysen, daerof dat twee derdendeel wel arm es; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt II[e] ar[le] seyt de viceeureyt, datter zijn omtrent 250 communicanten.

Upt III[e] ar[le] seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en zijn geen renten schuldich, dan geven den rentmeester van Noorthollant, tot mijns genadichs heeren behouf, van 8 roen turfs die zy delven van lastgelt 4 st.; ende moeten te Delf, te Rotterdam, te Sciedam ende elders geven den 16[en] penninck van hueren turf als zy die vercoopen, dat niet en plach te wesen.

Upt IV[e] ar[le] seggen, dat zy huere portie in de beden ende ommeslagen gelden by de kerven of by screven, ende elcke kerf doet 10 screven, ende estimeren dat dieghene die rijck es 50 ponden Hollants eens, dat die staen ende gelden zoude 2 kerven, ende daer isser wel die up 1 of 2 kerven staen, die meer schuldich zijn dan zy in de werelt hebben. ende de rijcxste van hemluyden staet up 4 kerven.

Upt V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen mit wat koyen ende paerden te houden, mit turf te delven, ende winterdaechs maicken zy gagel of wat elsen tacken.

Seggen, dat zy hebben in als 70 houven lants, elcke houve gereeckent 30 mergen, facit 1050 mergen, dat hemluyden all toebehoert up 7 mergen lants nae, dat een clooster toebehoert. Ende onder tvoors. lant zijn wel 600 mergen die niet en doegen, ende die men niet en hoyt of en weyt, ende is verloren lant, nochtans moeten zy daerof geven dijckaetgegelt mitten anderen. Ende wat lant dat zy vercoopen, dat vercoopen zy by den hoop, ende niet by de mate, want het is

all arm veenlant, ende geen cleylant, ende drinckent malcanderen dicwils toe; ende tguendt dat yet es, dat moeten zy maicken ende onderhouden mit poertaerde; ende tlandt dat yet es, dat moet de lasten van den anderen verloren landen draegen, ende en zouden anders tlant niet weten te estimeren, want zyt niet en vercoopen of en verhuyeren.

Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy te houden hebben 300 roen zeedijcx voor Scheerloo, ende gelden in den duyckeldammen van Cralingeroort, dat hem cost 1 of 2 st. upte mergen, daer zy zeer mede belast zijn, ende hebben daerenboven an molengelt ende mergengelt ½ pont Hollants upte mergen of daeromtrent.

DE STEDE VAN DER GOUDE.

Upten 6[en] in Novembri 1514, soe hebben wy, ter Goude wesende, by ons ontboden gehadt Frederick Adriaenszoon, oudt 54 jaeren, Dirrick Dircxzoon, oudt 56 jaeren, Jan Janszoon, oudt 63 jaeren, up dese tijdt burgermeesters van der stede van der Goude, alsoe de 4[e] burgerm[r], genoempt Willem Aertszoon, sieck was, meester Heindrick Janszoon, scepen, oudt 39 jaeren, ende meester Christoffel Gaergoet Floriszoon, oudt 66 jaeren, die achtervolgende onse commissie, naedat zy mit de wet ende vroetscip gecommuniceert hadden, gedeputeert hebben omme ons te administreren tguendt dat ons van noode wesen zoude, ende present te wesen in tguent dat wy onse commissie aengaende te doene hadden, den voors. meester Christoffel Gaergoet ende meester Heindrick: ende hebben gedaen gelijck hiernaer volcht.

Eerst omme te veriffieren tI[e] ar[le], soe hebben zy ons geexhibeert een bouck, daerinne men schrijft alle de stedepachten ende tguendt dat alle de excijsen jaerlicx gelden, dat zy affirmeerden by eede aucten tyck te wesen, gelijck oock tselve wel scheen, alsoe de rekeninghen van den jaeren 1511, 12 ende 13 noch niet gedaen en waeren, overmits andere occupatien die zy gehadt hadden: ende exhibeerden ons oock twee gesloten rekeninghen van den jaere 1509 ende 10. Uyt welck bouck wy bevonden hebben dat, navolgende tinnecommen van derselver stede,

die wijnexchijs gegouden heeft binnen 5 jaeren, beginnende lichtmisse anno 1509 ende eyndende lichtmisse 1514 daernae volgende, 16136 ℒ Hollants tot 30 groten Vlaems tstuck; facit voor een jaer 3227 ℒ 4 ß

Die bierexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende uytgaende als de wijnexchijs hiervoeren, 60798 ℒ; facit voor een jaer 12159 ℒ 12 ß.

Nota. Dat de burgermeesters seggen, dat, hoewel de exchijsen gegouden hebben gelijck hier staet, nochtans hebben de pachters daer veel an verloeren de naeste 2 of 3 jaeren harwaerts, ommedat de brouwerye alsoe declineert mits de nyeuwicheyt, die hem dagelicx geschien in Brabant, Vlaenderen ende elders, eensdeels hiernae verclaert.

Die coornexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende uytgaende als voeren, 44534 ℒ; facit voor een jaer . . 8906 ℒ 16 ß.

De zijl in de peperstraet, ende es een visscherie van palinck binnen derselver stede, die men by de jaeren verhuyrt, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende lichtmisse als voeren, 117 ℒ; compt voor een jaer . . . . 23 ℒ 8 ß.

Dien afslach ofte exchijs van den visch heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2932 ℒ; facit voor een jaer 586 ℒ 8 ß.

De drie graften van der stede heeft de stede gelaten de barvoetebroeders ende Clarissen om goodswillen; ergo . . . . niet.

Die laickenexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 936 ℒ; facit voor een jaer . . . . . . 187 ℒ 4 ß.

Die vleyschexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 3263 ℒ; facit voor een jaer . . . . 652 ℒ 12 ß.

Die zoutexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 629 ℒ; facit voor een jaer . . . . . 125 ℒ 16 ß.

Die visscherye int Steyn heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 97 ℒ; facit voor een jaer . . . . 19 ℒ 8 ß.

Die velexchijs van den zeemleermaickers heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 582 ℒ; facit . . . . 116 ℒ 8 ß.

Die huydenexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 591 ℒ; facit voor een jaer . . . . 118 ℒ 4 ß.

Die butter-, olye- ende honichexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 124 ℒ; facit . . . . 24 ℒ 16 ß.

Die lijngaernexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1157 ℒ; facit voor een jaer . . . . . 231 ℒ 8 ß.

Die azijn- ende zeepexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 989 ℒ; facit . . . . . . 197 ℒ 16 ß.

Die hout- ende turfexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1380 ℒ; facit. . . . . 276 ℒ.

Die harinck-, buckinck- ende sprotexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 589 ℒ; facit. . . . . 117 ℒ 16 ß.

Die meelexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 6035 ℒ; facit voor een jaer. . . . . 1207 ℒ.

Die gebrandewijnexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 252 ℒ; facit . . . . 50 ℒ 8 ß.

Die thienden in Steyn, die de stede hout in erfpacht van der kereke van Oudemunster, daer luttel of compt; ergo . . . . niet.

Die convoyeergelt, ende es van elcke broute biers 4 st. upgestelt in de oorloge van Rotterdam, dat zy doen bedienen up rekeninghe, daerof es gecommen binnen 5 jaeren 14408 ℒ 8 ß: facit voor een jaer 2881 ℒ 13 ß 6 d.

De wage behoert mijnen genadighen heere, ende de craen behoert dat gasthuys; ergo . . . . niet.

Die brugge, aldaer men tveer ontfanct tusschen der Goude ende Haestrecht, dat by gemeene jaeren gelt 76 leeuwen, tstuck tot 30 st., die de stede heeft moeten nemen hier voortijts in erfpacht van die van Beloys om 31 ℒ 15 ß groten sjaers, daer zy veel in ten afteren gaen, alzoe zy de brugge daerenboven repareren ende onderhouden moeten, ende oock mede dat men somtijts van hem hebben wil 4 goude leeuwen voor tpont. Nietmin maicken daerof hier ontfang, mits dat zy den erfpacht wederomme nemen in uytgeven mitten anderen renten hiernae, dairomme hier de voors. 76 leeuwen, die maicken in ponden Hollants . . . . 152 ℒ.

Die van Bloemendael zijn geseten onder thailluscip van der Goude, ende hebben van allen tijden mitter stede gecontribueert, die jaerliex geven voor huere portie in de bede ende ommeslagen 8 ℒ Hollants.

Ende als aengaende de renten van 1200 of 1300 ℒ van 40 groten, die zy jaerliex heffen uyt mijns genadichs heeren demeynen, daer hebben zy weder voor vercoft gelijcke somme in renten, ende overmits dat zy deselve renten niet en stellen by de andere renten hiernae, zoe en maic

ken zy daerof oock geen ontfanck van denselven demeynen, dairomme hier . . . . Niet.

Somma van allet innecommen voors. 31169 ℒ 17 ß 6 d. Hollants, valent in ponden van 40 groten . . 23377 ℒ 8 ß 1 d. ob.

Up IIe ar^le ende omme te veriffieren tinhouden van dien, zoe hebben zy ons geexhibeert een groot bouck, daerinne verclaert staen alle de rentiers van der stede, uytgedaen degheene die zy vercoft hebben de naeste 5 of 6 jaeren herwaerts, die zy in een ander cleynder bouck gestelt hebben, die zy ons oock exhibeerden, ende dat overmits dat men upte selve boucken de betalinge teyckent, die men de naeste 5 of 6 jaeren gedaen heeft, ende die men de naeste 18 of 20 jaeren noch doen sall, twelck men uyte rekeninghe alsoe wel niet vinden en zoude mogen, gemerct dat de betalinge niet gelijckelick gedaen of gereeckent en wert; ende bevinden by deselve 2 boucken dat zy vercoft hebben, ende schuldich zijn de navolgende renten.

Eerst: An lossrenten binnen der stede, ter losse den penninck 16 ende 18, ende zijn vercoft all voor tjaer 1500 . . . . . 316 ℒ 6 ß 2 d. gr.

An lijfrenten binnen der stede, by voorgaende tijden vercoft, 674 ℒ 7 ß 5 d. ob. gr.

An losrenten te Dordrecht, all vercoft van outs 7 ℒ.
Lijfrenten Tordrecht . . . . 15 ℒ.
Lijfrenten te Haerlem . . . . 20 ℒ 6 ß 8 d. gr.
Losrenten te Delf . . . . 3 ℒ.
Lijfrenten te Delf . . . . 24 ℒ 10 ß gr.
Losrenten te Leyden . . . . 6 ℒ.
Lijfrenten te Leyden . . . . 19 ℒ 3 ß 4 d.
Losrenten tAmsterdam . . . . 63 ℒ 10 ß gr.
Lijfrenten tAmsterdam . . . . 133 ℒ 13 ß 4 d.
Losrenten te Rotterdam . . . . 10 ℒ 13 ß 11 d. gr.
Lijfrenten te Rotterdam . . . . 31 ℒ 3 ß 4 d.
Lijfrenten tOudewater . . . . 24 ℒ 3 ß 4 d.
Losrenten in den Hage . . . . 8 ℒ 6 ß 8 d.
Lijfrenten in den Hage . . . . 22 ℒ 6 ß 8 d.
Lijfrenten in Zeelant . . . . 32 ℒ 10 ß groten.
Losrenten in Vlaenderen . . . . 13 ℒ groten.
Lijfrenten in Vlaenderen . . . . 15 ℒ 13 ß 4 d. gr.
Losrenten tAntwerpen . . . . 15 ℒ.

Lijfrenten tAntwerpen . . . . 274 £ 13 ß 4 d. gr.

Lijfrenten te Mechelen ende Liere . . . . 31 £ 6 ß gr.

Lijfrenten tShertogenbossche, Loenen ende Bergen upten Zoom . . . . 15 £ 6 ß 7 d. gr.

Lossrenten tot Uytrecht . . . . 31 £ 2 d. gr.

Lijfrenten tot Uytrecht . . . . 85 £ 2 ß 4 d. gr.

Losrenten noch binnen der Goude . . . . 2 £ groten.

Lijfrenten ter Goude binnen, daer losrenten mede gelost zijn int jaer 1512 . . . . 93 £ 5 ß groten.

Losrenten, vercoft binnen der Goude anno 1513 ende 14 . . . . 13 £.

Lijfrenten, binnen der Goude vercoft in denselven jaeren van 13 ende 14.
286 £ 14 ß 11 d.

Somma van alle de voors. renten 2291 £ 2 ß 6 d ob. gr.
te weten, an losrenten . . . . 491 £ 16 ß 11 d. gr.
ende an lijfrenten . . . . 1799 £ 8 ß 7 d. ob. gr.

Andere ordinarise ende extraordinarise lasten van der voors. stede.

An reysen, die de burgermeesters, gerecht ende andere van der stede jaerlicx te doen hebben, zoe in den Hage, te Mechelen, te Hove ende elders, oock mede omme de betalinge te doen van den voors. jaerlicxen renten, ende van bodeloen ende anders, by estimatie jaerlicx die somme van . . . . 150 £ gr.

An cleedinge voor bailliu, schout, burgermeesters, scepenen ende gerechte, clocken te stellen, wedden van advocaten, procureurs, scutters, boden, clercken ende meer diergelijcke, bedragende jaerlicx omtrent 110 £.

An waeckers, die zy houden in de poorten, wakers upten thoorn ende anders, by estimatie . . . . 80 £ groten.

Van scheyncken van wijnen ende anders . . . . 31 £.

Van penninghen, die men upleyt ofte upwerpt als men de exchijsen verhuyrt, dat bedraecht jaerlicx omtrent . . . . 25 £ groten.

Voor jaerlicxe reparatie van bruggen, straeten, waterscap te diepen, poorten, muyeren, thoornen, verlaten ende dat daeraen cleven mach, dat by gemeene jaeren cost . . . . 250 £ groten.

Voor hart daek, dat van nyeux gemaict wert, in de stede van rietdack, omme den brant te schuwen, dat daironme van nyeux upgestelt es ge

weest, ende geven van de roede leydacx 2 Rh. gl., dat by gemeene jaeren costen sall . . . . 100 ℒ.

An alrehande extraordinarise partijen, die hem onversiens upcommen mogen, dat zy by gemeene jaeren estimeren up . . . . 200 ℒ gr.

Somma . . . . 946 ℒ groten.

Somma van den voers. ordinarise ende extraordinarise laste van der stede . . . . 3237 ℒ 2 ß 6 d. ob. gr.

Die maicken in ponden van 40 groten 19422 ℒ 15 3 d.

Dus blijft hier goet, als meer ontfanx dan uytgevens, 3954 ℒ 12 ß 10 d. ob. van 40 groten.

Daertegens de voors. stede jaerlicx staet ende gelt in de ordinarise bede van den 60000 ℒ van 40 groten up . . . . . . 2619 ℒ 12 ß 4 d.

En huerluyder portie in des gemeenlants renten bedraecht jaerlicx 1300 ℒ.

De voors. van der Goude hebben ons gethoent twee octroyen, uyt machte van denwelcken zy de voors. renten onlanx vercoft hebben, daerof deen gegeven es te Haerlem 22en in Augusto 1508, daerby hem geoorloft was te mogen vercoepen 300 ℒ groten tsjaers lijfrenten.

Ende tander es gegeven te Bruessel den lesten in Junio anno 1513, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 300 Rh. gl. tsjaers losrenten de penninck 12, ende zoe veel hooger als zy sullen connen ende mogen, ende 600 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende daer onder tot 1 of 2 lijven.

Seggen voorts, dat zy de penningen gecommen van den vercoopingen hiervoeren, besteet hebben zoe in lossinge van zeeckere lossrenten, die zy schuldich waeren, als int maicken van sluysen ende nyeuwe wercken, die zy begonnen hebben omme tdiepen van den IJsel, als in andere lasten van der stede; daer noch geen rekeninghe of gedaen en es, overmits dattet werck noch niet volmaect en es, omme alsdan de rekeninghe all teffens te doene.

Schulden daer deselve stede noch in es.

De voors. stede, mits den voorleden lasten van der oorloge ende die oncosten, die zy gehadt hebben omme dat diepen van der IJsel ende anders, is schuldich ende ten afteren de rentiers, de sommige 2, 3 of 4 jaeren renten, dat zy seggen te bedragen, naedat zy de boucken overgeleyt hebben, ende dit boven 433 ℒ 9 ß 6 d. groten Vlaems, die

hemluyden by compositie van den rentiers quytgescouden zijn, mit conditie indien zy de loopende renten voortaen niet en betaelden, dat deselve quytsceldinge van geender waerden wesen en zoude, de somme van 3814 £ 6 ß 6 d. gr. Vls.

Die voors. stede es noch schuldich hueren poorteren ende ingesetenen, van penninghen die zy hem ofgeleent hebben, omme te vervallen de groote lasten die zy gehadt hebben, zoe omme te betailen huere portie in de beden ende ommeslagen, als omme dat diepen van der IJsel ende anders . . . . 333 £ 13 ß 4 d. gr.

Noch zijn zy schuldich van leeninge gedaen by tijden van den zwaeren gelde gedaen, te weten in de oorloge van Montfoert ende anders 150 £ groten.

Somme van den voors. schulden. . . 4297 £ 19 ß 10 d. groten.
Valent in ponden van 40 groten. . 25787 £ 19 ß.

Penninghen, die zy behouven omme te maicken de navolgende wercken, die hem grootelicx van noode zijn, dairomme zy de stede sullen moeten belasten mit vercoopinge van renten, alsoe zy seggen.

Omme dat schuyeren ende diepen van der IJsel zoe moeten zy in huere nyeuwe werck leggen 12 sluysen, daerof de 2 gemaect zijn, ende elcke sluyse sall wel costen 150 £ groten Vlaems; facit voor 10 sluysen, die noch te maicken zijn . . . . 1500 £ groten.

Item, sullen deselve sluysen wel costen te onderhouden, zoe in reparatie als omme te doen schieten ende winden alst tijdt wesen sall, tsjaers 60 £ groten.

Item, den nyeuwen dijck, daer twater in bosemen sall, moet gehoecht wesen 5 voeten ende 12 voeten breet boven blijvende, ende es ront omme lanck omtrent 1800 roen, ende elcke roede sall wel costen 13 ß 4 d. groten; facit . . . . 1200 £ groten.

Binnen desen dijck moeten gemaict wesen 2 watergangen, omme daer deur twater te loesen deur de sluysen in de IJsel; ende sullen deselve watergangen moeten wesen 2 roeden wijt, daerof de roede costen sall 8 ß 4 d. gr.; facit voor omtrent 1800 roeden . . . . 750 £ groten.

Item, de singel van den hoogen dijck of tot Thiendtwechts-poert toe, is begonnen te plaeten, te hoogen ende straeten, dat men die sall mogen gaen ende rijden tot behouf van den passerende man, welcke singel lanck es 160 roeden; ende sall wel costen . . . . 300 £ groten.

Item tmaicken van de brugge, daerof de tweedeel gemaect es, sall wel costen . . . . 70 £ groten.

Item, daer zijn gemaict tot fortificatie van der stede 8 nyeuwe toornen, die noch te cappen, te plancken, te solderen ende te veynsteren zijn, ende sullen costen eer die volmact sullen wesen, by estimatie 400 £ gr.

Item, men sal moeten doen maicken ende vermaicken 2 hoefden buyten sdijcxpoert, streckende voorbij van dat tholhuys tot voorbij dijcxpoert toe, ommedat die lantschuyten ende turfschepen daeran sullen mogen commen, dat wel costen sall by estimatie . . . . 200 £ gr.

Item, es van noode te straeten dat marctvelt, ende de straet rontsomme dat marctvelt te hoigen, alsoe die alst regent diewils onder water staet, dat men die niet gebruiken en mach, ende sall costen. . . . 250 £ gr.

Item, de stede sall moeten doen vermaicken dat raidthuys, ende onder dat raidthuys een vleyschalle, ende dat vervulfsel dat invalt te helpen, dat oock costen sall . . . . 200 £ gr.

Item, de geheele dijcxpoert wil omvallen ende storten, ende sullen die daeromme te gronde moeten afbreecken ende weder een nyeuwe maicken, ende sall zoeveel costen, dat zy tselve niet wel en weten te estimeren.

Item, de stede doet dat cley uyte IJsel ende voor dat slot haelen, ende doet dat brengen binnen der stede rontomme de vesten, ommedat die vesten zoe laech zijn, dat die waeckers diewils die niet droech gaen en mogen winterdachs, ende sall costen . . . . 500 £.

Item, alsoe men de goudtkae in de paerdtmarcten niet bruycken en mach, mits dat deselve paerdemarcten commen omtrent vastellavont ende in de vasten, zoe sal men die caede moeten maicken of andere wegen vinden, daer deselve paerden passeren sullen mogen, dat oock veel costen sall.

Item, omtrent 5 jaeren geleden, als den dijck van Sparendam inbrack, zoe heeft de stede te Goudersluys by ordonnantie van den Hove van Hollant een verlaet gemaict omme tsoute water te stutten, dat hemluyden gecost heeft wel 80 £ groten, daerof zy noch niet gerembourssecrt en zijn. Ende alsoe tselve verlaet vergaen es, ende dat van noode es ander grooter ende stareker te maicken, daer tlant binnen dat verlaet gelegen mede behoerde inne te gelden, alsoe zy daerbij van tsoute water beschermt blijven: nietmin duchten dat zy daertoe niet en sullen willen verstaen, ende dat de stede tselve alleen sall moeten maicken,

of anders huere brouwerye waer bedorven, welck nyeuw verlaet wel costen sall . . . . 150 £ groten.

Noch es hem van noode een huys te maicken daer zy huere artillerie mochten leggen, ende voorts een huys dar men deghene die van quaeden regimente zijn in mochte leggen, ten costimente oock mede omme dolle ende ontsinde luyden te logeren, dat zy grootelick te doen hebben, dat hem ook veel costen sall.

Item, de poorterie heeft jaerlicx te doene sekere reparatien van plantingen, straeten, waterscappen te diepen ende anders, dat andere steden in Hollant selver betaelen buyten cost van huere poorterie, twelck wel bedragen zoude indien de stede dat betaelde gelijck andere steden doen, sjaers . . . . 100 £ groten.

Desgelijcx zoe moet de poorterye waicken, alsoe zy upte frontieren leggen ende dagelicx groote toesicht behouven, dat andere steden tot coste van der stede doen, dat oock in dien gevalle van gelijcken de stede wel costen zoude jaerlicx, ende nu de poorterye draghen moet, 100 £ groten.

Item, andere steden hebben 2 of 3 pensionarysen, desgelicx medicinen, vroedevrouwen, metselaers ende andere tymmerluyden, tot wedden, dat zy ter Goude niet en doen, alsoe zy niet en vermoegen: ende als die van den gerechte of andere van der stede wegen reysen, en hebben maer 9 st. sdaechs voor huer cost, wagenhuyere niet gereeckent, dat zeer luttel es by dat die gedeputeerde van andere steden hebben, daerup zy begeren dat men oock consideratie hebben wille.

Up IIIe ar^{le} seggen, dat men binnen der stede van der Goude geeft te exchijs van den wijn, te wetene, alsoe veel groten als men den stoop van den wijn vercoopt, zoe menich 10 stuvers geeft men van de aem.

Bierexchijs.

Van elcke tonne binnen brouwen biers, die binnen gedroncken wert, 10 st.

Desgelycx dat binnen de vrijheyt gedroncken wert, welcke vrijheyt gaet een quartier mijle weechts rontomme.

Van een tonne Hambourger biers 18 st.

Ende de vreemde bieren naer advenant.

Korenexcijs.

Item van een hoet terwe ende rogge of mastelluyn, dat binnen gesleten, verbacken of verbrouwen wert, 9 st.

Ende van tcoorn dat up tsolder gelegen heeft ende weder uytgaet, van thoet 1 st.

Item van een hoet garsten, erweten, boonen, bouckwijt, mostersaet 4 st.

Item van een hoet haver, amer, spelet, harsch, saet ende wicken 3 st.

Van een hoet raepsaet 5 st.

Item van een hoet kennepsaet ende lijnsaet 5 groten.

Van een 100 of een hoet hoppen 3 groten.

Den afslach van den visch.

Van elcken stall geeft de poorterie ter maent buyten de vasten 12 st.

Ende binnen de vasten 6 st. ter weecke.

De stallen upte vreemde vischmarct geven binnen de vasten sdaechs van de zeevisch 3 gr.

Ende buyten de vasten sdaechs 1½ gr.

Ende de riviervisch geeft binnen de vasten sdaechs 1½ gr.

Ende buyten de vasten sdaechs 2 deuyts.

Item de scopges binnen de vasten smaels 1 gr.

Ende buyten de vasten 1 oertgen.

Item, alle de visch slaet men of, ende men geeft daerof den 20en penninck van pontgelt, daervoeren men den vreemden man zijn gelt besorgen moet.

Item van een tonne habourdaen 2 st.

De laickenexchijs.

Item van elck vreemde laicken, waerdich wesende 15 Rh. gl. ende daer beneden, geeft men ten exchijs 3 st., ende dat boven de 15 Rh. gl. waerdich es, 6 st.

Van cleyne witten, waerdich wesende 9 Rh. gl. ende daer beneden, geeft men 2 st.

Alle Hollantsche laickenen of Goutsche laickenen, die men binnen der stede uytsnijt, van elck laicken 1 st.

Van een rolle kaersays Gewreven grau Vriess grau of een Berckels slooflaicken	van elcke rolle 1 st.

Van cleyne stockbreeden ende halve Berckelsche sloeflaickens ½ st.

Vleyschexchijs.

Van elcke beest dat men binnen der stede slaet 3 st.

Van een varcken 3 groten.

Van een scaep 2 groten.

Een lam 3 deuyts.

Van een suygercalf 2 groten.

Van verckensweyt, dat van buyten incompt, de tweedeel van 1 groten.

Alle smale tonnen mit gesouten vleesch van buyten incommende geven 1 st.

Vreemt speck, dat van buyten ingebracht wert, van den zijde 1 groten.

Soutexchijs.

Van vuyl zout, daer men huyden mede sout, van der tonne 1 blanck.

Item van ander goet zout van den seepel 1 oertgen, elcken seepel voor een achtendeel gereeckent.

De velexchijs van tzeem.

Van 10 vellen, daer men zeemenleer of macet, 1 groten.

De huydenexchijs.

Van elck beest, dat men binnen der stede slaet dat boven 2 jaeren oudt es, daerof geeft deghene die de huydt coopt 1 oertgen.

Van geloeyet leer, dat van buyten incompt, van den rugge 1 deuyt.

Van de liessen ende halsen 1 penninck Hollants.

Dat douzijn corddewaens 3 groten.

Dat douzijn pyncken $1\frac{1}{2}$ groten.

De butter-, olye- ende hoenichsexchijs.

Van een tonne butters, die van buyten innecompt ende aldaer gesleten wert, 2 st.

Ende voorts naer advenant tot 20 ℒ toe, ende beneden de 20 ℒ en geeft men niet, ende de vercooper gelt dat.

Ende desgelicx van een tonne olye ende hoenich; ende van een kanne olye, dairof de 19 een vat maicken, 1 deuyt.

Dat men in de vrye marct coopt ende de poorters om huer eten als dan coopen, daerof zijn de poorters vrij.

De lijngaernexchijs.

Van elck 100 pont 1 blancke, ende voorts naer advenant.

De azijn- ende zeepexchijs.

Van elck vat azijns 10 st.

Van elck vat zeeps 6 st.

Turf- ende houtexchijs.

Van een 1000 faceelhouts Brabants of Engels 2 st.

Van halfhout naer advenant.

Van een cleyn last zwarten turfs 1 groten.

Van leurturf overRynsche vincken vleet ende dachvelts turf den 20ten penninck.

Van een cleyn last backturfs 1 oertgen.

Ende van desen exchijs zijn de brouwers vrij, overmits de 4 st., die zy van der broutte geven, hiernaer verclaert.

Harinck, buckinck ende sprotexchijs.

Van een tonne harincx, die binnen der stede vertiert wert, 3 st.

Van een stroo buckincx 1 st.

Van een stroo sprots ende van een tal verschen harinck elcx 1 groten.

Maer dat een half mijle buyten der stede gaet dat es vrij.

Meelexchijs.

Item van elck achtendeel terwe of roggemeels 1 oert st., daer nyemant vrij af en es dan de brouwers, overmits de 4 st. van de broutte biers hiernae.

Ende van alle andere meel ende zemelen dat van buyten incompt van tachtendeel 1 deuyt.

Item, broot dat van buyten incompt, geeft naer advenant van den coorn- ende meelexchijs hiervoeren.

Den gebranden wijn.

Van elcken stoop gebranden wijn 4 groten Vlaems.

Convoyeergelt.

Item, men geeft van elcke broute biers 4 st., dat hier voortijts upgestelt geweest int oorloge van Rotterdam, omme de scepen te convoyeren, dat zedert gebleven es omme de lasten wille van der stede; ende mits dien zijn de brouwers vrij van de meelexchijs, ende van hout- ende turfexchijs hiervoeren.

Up IVe ar^le^ hebben wy gehoert Gerit Claeszoon, bode van der Goude, oudt 60 jaer of daeromtrent, die bode geweest es zedert tjaer 1490 herwaerts, die ons gethoent heeft een boucxken, daerinne gescreven staen alle de huysen van der stede, overmits dat hy van elck huys voor trecht van tbode-ambocht ontfanct jaerlicx 5 deuyts, maer daer isser veel die maer 1 oertgen en geven; by welck bouck men bevint, datter in als zijn 1694 haertsteden, daerof datter wel 554 arm zijn, die niet en hebben te geven, daerinne begrepen zijn de huysen staende buyten sdijcxpoorte ende buyten potterspoorte, dat binnen de vrijheyt van der stede es, 168 haertsteden, daerof de 64 arm zijn.

Ende by een boucxken, geteyckent by wijlen m^r^ Jacob Cruesinck ende Karel Gremer, als commissaryssen geordonneert int jaer 1492, omme te informeren upten 100^en^ penninck, bevint men datter in tselve jaer

waeren in als 1680 huysen binnen der stede, ende buyten 147, ende van denghenen die binnen der stede waeren wasser 777 arm, die niet gegoet en waeren tot 25 Rh. gl. eens toe. Ende buyten der poorten waeren 147 haertsteden, ende daerof wasser 118 die arm waeren, ende tot 25 Rh. gl. eens niet gegoet en waeren.

Upten prijs seggen, dat deselve huysen van minder prijs zijn dan die waeren over 3 of 4 jaeren, ende dat overmits dat de brouweryen declineren, overmits de lasten die upte bieren gestelt werdden tAntwerpen, tAmsterdam ende anderssins, ende oock de dierte van den coern; ende zijn de voors. huysen in minder getale dan die over 20 jaeren waeren, overmits datter over 2 jaeren wel 100 huysen verbranden, ende oock mede dat de cloosters veel huysen aen hem getrocken hebben, ende dat int tymmeren van der kercke oock 4 of 5 huysen ofgebroecken zijn.

Ende hebben binnen der stede 10 cloosteren, als de barvoete broeders, Ste Margrieten convent, de cellebroeders, Ste Katherinen convent, collatiebroeders, Ste Agnieten susterhuys, de Magdalenen, Clarissen, tconvent upte Gouwe, ende te Brigitten, ende 5 gasthuysen die geen exchijsen en geven van brouwen, backen, maelgelt, noch geenrehande andere saycken.

Up Ve arle hebben wy gehoort meester Roelof Janszoon van Mounickedamme, vicecureyt van der Goude, oudt 36 jaeren, mr Conraet Simonszoon, oudt 63 jaeren, ende heer Adriaen Corneliszoon, oudt 37 jaeren, capellanen derselver kercke, die seggen, te weten meester Roelof ende heer Adriaen, dat zy deselve cure geen jaer bedient en hebben, waerby zy niet en zouden weten te seggen hoeveel communicanten aldaer sijn, maer gedrougen hem dies aen meester Conraedt, die in deselve kercke gedient hadde 18 of 19 jaeren als cappellaen, dewelcke meester Roelof zeyt datter veel communicanten van scippers zijn, die gaen ende commen; ende extimeert deselve communicanten dairomme tusschen die 9000 ende 10000, maer waeren zy all thuys zoe zouder wel wesen 10000 ende meer.

Omme te bewijsen dat onder de voors. communicanten veel arme menschen zijn, zoe hebben ons de voors. burgermeesters doen hoeren Jan Govertssen, oudt 50 jaer, Daem Janszoon, oudt 61 jaer, ende Cornelis Janszoon, oudt 43 jaer, heyligegeestmeesters, die by eede seggen, dat als zy den armen deelen, zoe compter gemeenlic ten deel omtrent 4000 persoonen, zoo kinder als anders, ende tselve meerdert alle

dagen, ende daer isser noch wel 1000, die niet te deel en commen van scaemte, die zy int heymelic wat moeten geven. Ende weten dit, alsoe hy, Jan Govertzoon, 4 jaeren lanck heyligegeestmeester geweest es, ende Daem 3 jaer, ende Cornelis 2 jaer voor ende nae. Ende dat de arme luyden daer zoeveel commen, seggen de burgerm^{rs} dattet toecompt omdat zy veel scerpbiers van den brouwers gegeven crigen, dat zy elders niet en hebben.

Up VIe ar^{le} seggen, dat de principale neringe van der stede van der Goude, daer die stede by staet, is de brouwerye, ende hebben in als 148 brouweryen, ende over 10 jaeren waeren aldaer wel 156 of 157 brouweryen, ende declineren aldus, overmits die nyeuwicheden die da gelicx upte Goutsche byeren gestelt werdden in Vlaendren, Brabant ende Hollant, ende dat men tot veel plaetsen in deselve landen ende bysondere upte dorpen brout, daer men hier voortijts niet en plach te brouwen, of zoe starck niet. Seggen voorts, dat deselve brouwerye gescepen es zoe langes zoe meer te vergaen, indien by mijnen genadighen heere daerinne niet voorsien en wordde.

Ende hebben wat draperie, te wetene 11 of 12 drapenierders, daerof de 4 dat begonnen hebben zedert St Jansmisse herwaerts, ende en reeden onder hem allen geen 700 heele laickenen, ende over 10 of 12 jaeren zoe plagen zy wel de helfte meer laickenen te reeden, als Dirck Dircxzoon de burgermeester seyt, die dat weet alsoe hy tegenwoerdelick burgermeester es; ende dat compt toe overmits datter veel es die reeden, die de macht niet hebben de coopman te verwachten; ende de gemeen prijs van een half laicken es 11½ gouden gulden, ende zijn genouch upte keure van Leyden ende Delft.

Seggen voorts upten rijckdom van derzelver stede, dat zy niet een rentier in der stede hebben, die 100 £ groten tsjaers heeft.

Gevraecht, of zy de naeste 10 jaeren eenige gaderinghe uyten buydel gemaict hebben by den 100^{en} penninck of anderssins, seggen dat zy geen gaderinge gedaen en hebben uyten buydel by den 100^{en} penninck zedert den jaere 92 lestleden, dat by den commissie van den Hertooch van Zassen als stedehouder generael den 100^{en} penninck gegadert was, daertoe commissaryssen waeren wijlen meester Jacob Cruesinck ende Karel Gremer, die de informatie van denselven 100^{en} namen van allen de particuliere persoonen binnen derselver stede, ende oock buyten in de vrijheyt geseten, daerof zy ons tregister exhibeerden, geteyckent by

denselven meester Jacob Cruesinck ende Gremer, daerby men bevint dat de rijckdom van derselver stede bedrouch binnen ende buyten in als 215970 ℒ van 40 groten, daerof de rijckdom van buyten bedrouch 2159 ℒ 14 ß.

Ende binnen der voors. stede en wasser maer 1 bevonden die 500 ℒ groten rijck was eens; 3 die tusschen de 400 ende 500 ℒ groten rijck waeren; 12 die tusschen de 200 ende 400 ℒ groten rijck waeren; ende 18 die 200 ℒ groten rijck waeren.

Ende en zouden denselven 100^en penninck niet dorven gaderen hebben van vreese van der gemeente omme de groote exchijsen die zy geven; maer hebben veel leeninghen onder der poorterie gedaen, die zy mitter tijdt weder gerembourssеert hebben, daerof zy noch schuldich zijn gelijck hiervoeren in de schulden verclaert staet.

DIE STEDE VAN SCHOENHOVEN.

Upten 27^en in Novembri 1514 wy, wesende tSchoenhoven, hebben gehoert de navolgende persoonen, als Dirck Claeszoon, burgermeester, oudt 43 jaeren, Damaen Janszoon, oudt 52 jaeren, Cornelis Heindrixzoon, oudt 52 jaeren, scepenen, Gerrit Dircxzoon, oudt 60 jaeren, Mertin Gerritszoon, oudt 45 jaeren, oude burgermeesters, Baernt Janszoon van der Hove, oudt 64 jaer, Claes Joeszoon, oudt 66 jaeren, Willem Janszoon, oudt 59 jaeren, Dirric van der Molen, oudt 41 jaeren, ende Jan Thin, oudt 32 jaeren, oude scepenen ende raidt van de voorn. stede van Schoenhoeven, die ons up tinhouden van den I^en ar^le geexhibeert hebben de rekeninghe van den inneeommen derselver stede, zedert den jare 1505 totten jaere 1513 beyde incluz, daer wy uyt gemaect hebben de navolgende staet; en hebben voor verclaert by eede upten anderen articulen, gelijck hiernaer volcht.

Eerst de wijnexchijs, daerinne begrepen zijn alle vreemde bieren van over zee commende, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende Katherine anno 1508, ende eyndende Katherine avont 1513 beyde incluz. 2760 ℒ van 40 groten; compt voor 1 jaer . . . . 552 ℒ.

Den bierexchijs, die men verhuyrt tot twee termijnen tsjaers, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren.

10989 ℒ van 40 groten; compt voor een jaer . . . . . . 2197 ℒ 16 ß.

Die vleyschexchijs, die men verhuyrt by den jaere, heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren 203 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 40 ℒ 16 ß.

Den afslach ende tpontgelt van den visch heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren 197 ℒ 10 ß; compt voor 1 jaer . . . . . . 39 ℒ 10 ß.

Van dappeltonne, der stede weyde buyten der veerpoorte, van den maretollen, die beestemerct, ende andere cleyn huyskens ende erfkens, ende andere cleyn partijen der stede toebehoerende, die gelden, teen jaer deur tandere, by estimatie . . . . 12 ℒ.

Aengaende de coernexchijs, twelck was 4 st. van thoet terwen, 3 st. van thoet roggen, 1 oert van thoet haveren dat men buyten voerde, maer dat binnen bleef en gaf niet, ende plach te gelden 160 ℒ of 200 ℒ sjaers, is afgeset int jaer 1505 of 6, overmits dat zy daerby bezwaert waeren, ende hebben den bierexchijs wederomme gehoicht, dairomme daerof . . . . niet.

Somma van den ontfanck van der voors. stede 2842 ℒ 2 ß van 40 groten.

Upt IIe ar^le hebben wy bevonden de navolgende lasten:

Eerst an losrenten, vercoft int jaer 1513, ter lossinge mit 150 Rh. gl. 9 ℒ.

An lijfrenten, vercoft in Hollant . . . . 484 ℒ 8 ß.

An lijfrenten, vercoft binnen der stede ende tSticht van Uytrecht 416 ℒ 15 ß.

Somma van den voors. jaerlicxen renten 910 ℒ 3 ß van 40 groten.

Ende zijn alle de voors. renten vercoft in der oorloge van Utrecht ende Monttoirde, ende in den jaere 1508 12 Rh. gl. lijfrenten, ende in den jaere 1513 9 Rh. gl. tsjaers losrenten hiervoeren verclaert.

Nota. Dat hierinne zijn 99 schilden, die zy seggen dat gouden guilhelmusscilden zijn, die geleyt zijn voor 20 st. tstuck, daeromme dat zy vervolcht werdden van den rentiers, die betaelt willen wesen na de waerde van gouden gelde; ende desgelijcx 103 gouden gulden sjaers voor 20 st. tstuck, mits dat zy die alsoe betaelen, ende ommedat zy daeromme van den sommigen in rechten betoegen zijn, soe verduchten zy, dat zy die in gouden gelde sullen moeten betaelen, daerby dese renten in dien gevalle meer bedragen souden, dan die alhier gestelt zijn, 85 ℒ 15 ß van 40 groten sjaers.

Sculden die de voors. stede schuldich es.

De voors. burgermeesters ende tresoriers seggen, dat zy schuldich zijn van afterstallige onbetaelde renten, omtrent 2 jaeren afterstals, twelck beloopt omtrent . . . . 2000 £.

Andere lasten ordinaris ende extraordinaris van der voors. stede.

De wedden of tloon van den organist, scoolmeester, secretaris, bode, scutters wijn, tverlaet te winden, ende veel diergelijcker cleynder partijen, dragen by gemeene jaeren omtrent . . . . 115 £.

De reysen van den burgermeesters, scepenen ende andere gedeputeerden van der stede bedragen jaerlicx mitten boodeloonen omtrent 90 £.

Die scenkinge, die de stede jaerlicx doet den heeren aldaer passerende, teeringen ende anders, dragen by gemeene jaeren . . . . 125 £.

Dat loon van den waickers, poorters, luerers ende waickers mit haecbbussen, die snachts eenen halven stuver meer hebben, dat oock der stede cost . . . . 180 £.

An turf, hout ende kaerssen dat draecht by gemeene jaeren . . 36 £.

Aengaende de cleedingen van den gerechte ende huere hoochtijdt wijnen, die zy plegen te hebbene, dat sjaers plach te dragen 12 of 13 £ groten, hebben zy over 25 jaeren afgeset, zoedat zy daerof niet en hebben. Oock mede als zy in de stede sayeke reysen, zoe en hebben zy geen daechgelden dan alleenlick heure verleyde costen, ergo daervan niet.

Ende an reparatien van der stedepoorten, toornen, muyeren, sluysen, verlaten, artillerie, boseruyt ende anders, die dragen by gemeene jaeren 400 £.

Voor extraordinarise sayeken die de stede upcommen mogen . . 60 £.

Somma . . . . 1006 £.

Somma van alle de voors. lasten 1916 £ 3 ß van 40 groten.

Dus blijft hier goets als meer incommens dan jaerlicx uytgeven 925 £ 19 ß van 40 groten.

Hiertegens hebben zy te betailen heurluyder portie in mijns genadichs heeren beden, dat bedraecht in de ordinarise beede van den 60000 £, sjaers . . . . 376 £ 4 ß 3 d.

Ende huere portie in den ommeslach van des gemeenlants renten, by estimatie . . . . 197 £ 12 ß.

Daerenboven seggen die van Schoonhoven, dat huere poorten ende muyeren zeer vervallen zijn, ende gesecpen zijn zoe langes zoe meer te vergaen, indien zij daerinne niet en voirsien mit diligentie ende met groote coste, gelijck zy ons gethoent hebben; welcke wercken zy by meester wercklnyden doen visiteren hebben, die geestimeert hebben dat deselve costen souden, nae de verclaringe ende specificatie die ons daerof overgegeven hebben, 2416 £ 13 ß 4 d. groten; valent in ponden van 40 groten . . . . 14500 £.

Upt IIIe ar^le seggen de voorn. burgermeesters ende die van den gerechte, dat in de voors. stede zijn de navolgende exchijsen:

Eerst van den wijn, zoe geeft men texchijs van elcken groten dat de wijnen gelden, 10 st. van den aem.

Van tvat biers, dat binnen of buyten gebrouwen wert, daerof geeft een poorter voor zijn selfs dranck 6½ st., te weten 6 st. voor den exchijs ende 1 groten voor thoppegelt.

Ende die tapper die geeft [1]).

tVreemde bier, dat over zee compt, geeft tvat 12 st.

Ende de smael tonne 10 st.

Die vleyschexchijs es van elck hoornbeest dat ter banck geslegen wert 2 st.

Van een vercken 1 st.

Van een scaep 1 groten.

Van een lam 1 oert.

Ende dat de poorters voor hemselven slaen ende niet daerof en vercoopen en geeft niet.

Van tpontgelt van den visch dat es den 60 penninck, daervoeren moet men den vreemden man zijn gelt goet doen ende inhaelen.

Het stalgelt es van elcken vischstall 1 oerthen sdaechs, ende in de vasten 1 groten.

Die meretoll. Men geeft van elcke beeste die ter meret compt ½ stuver, daervan de poorters ende inwoenders van der voorn. stede van Schoenhoven vrij zijn.

Upt IVe ar^le seggen de voors. deposanten, dat zy in als hebben, gelijck zy bevinden by thouck daer zy de waech uyt stellen, 460 haertsteden,

[1]) Niet ingevuld.

daerof dat teen vierendeel meest leeft van den heyligengeest, ende gaen om goodswillen; ende deselve huysen zijn wat gemeerdert omme datter eenige lantluyden binnen commen wonen zijn, overmits dat zy by der oorloge verbrant ende gepilliert werden, daironmme den prijs van denselven huysen oock beter es dan die was over 10 jaeren.

Ende zy hebben binnen der stede een Carmelitenclooster ende 2 susterhuysen, als Ste Lysbethen ende Ste Agnieten, ende zijn regularissen, ende hebben buyten an der stede een reguliersclooster, genoempt den Hem; ende hebben een gasthuys binnen der stede; welcke cloosters mit hemluyden niet en geven in geenrehande saycken.

Upt V^{e} ar^{le} seyt Jan Dirxzoon, coster van der prochiekercke aldaer, oudt 78 jaeren, alsoe hy aldaer 50 jaer coster geweest es, datter nu te paesschen geweest zijn omtrent 1500 communicanten, ende over 10 jaeren wasser tusschen 13 ende 1400 communicanten; ende zijn aldus gemeerdert, overmits dat by der oorloge veel lantluyden inne commen wonen zijn, die aldaer niet en plegen te wonen. Ende hebben desen coster hierup gehoert, overmits dat de pastoer aldaer nyeuwelinge gecommen was.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy geen sonderlange neringhe en hebben dan havercoopen, wat bouwerye, ende hebben 6 brouweryen, 2 of 3 olymoelens, ende sommige lijndrayers, die ander luyden goet spinnen.

Aengaende de brouwerye, seggen dat zy over een jaer 2 brouwers meer hadden dan zy nu doen, ende dat omme dieswille, dat de brouweryen vermenichvuldigen, ende dat die van Dordrecht niet gedoegen en willen dat deghene die onder Zuythollant zitten, hoewel zy up een cleyn halt mijlken de sommige aen Schoenhoven wonen, aldaer bier haelen. Ende die van Utrecht hebben binnen 3 of 4 jaeren herwaerts geset up elck vat van huer bier, dat men int Sticht drinct, 1 stoeter, dat oock niet en plach te wesen.

Aengaende de rentiers, soe en weten zy er niet een die 50 £ groten sjaers heeft, noch 40 mede.

Ende zy hebben 17 of 18 coggescepen, daerof vaerende, die mit havere ende andere goeden vaeren alomme daer zy bevracht werden.

Seggen voorts, daerup gevraecht, dat zy de naeste 8 of 10 jaeren geen gaderingen ofte scattingen uyten buydel gedaen en hebben, maer hebben wel onderlinge malcanderen doen leenen, daerof zy weder van

den penninghen, commende van den exchijsen, gerembourssseert zijn; ende en zouden oock deselve scattingen niet dorven bestaen hebben, overmits dat zy upte frontieren sitten, ende dat huere poorterie by der oorloge groote scade leeden, ende dat zy mits waecken genouch belast waren.

HAESTRECHT.

Dns. Martinus Filius Mensonis, viceecuratus, oudt 45 jaer, Teys Janszoon, schout, oudt 49 jaer, Jacob Dircxzoon, oudt 40 jaer, Dirrick Hugezoon, 51 jaer oudt, Govert Janszoon, oudt 40 jaer, ende Floris Geerlofszoon, oudt 39 jaer, scepenen ende gezwoerens van Haestrecht, seggen by eede, upten 8en in Novembri, ter Goude, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, dat zy in als hebben 80 haertsteden, arm ende rijck; ende zijn zeer gemindert, want zy tweewerf verbrant zijn geweest, boven verding, van den Gelderschen, in den jaere 1511 ende 12.

Upt IIe arle seyt de viceecureyt, datter zijn in als 450 communicanten, die aldaer ter kercke behoeren, maer deen helft en geeft noch en contribueert met die van Haestrecht niet, alsoe zy sitten onder de proestye van Oudemunster; ende binnen zijnen tijdt, dat hy aldaer gewoent heeft, dat is omtrent 2 of 3 jaeren geleden, zoe en zijn zy niet gemeerdert of gemindert.

Upt IIIe arle seggen, dat zy allen ouden tijden gegeven hebben ende noch geven exchijs van bier, ende heet de Arckelsche gruyte, ende es, van een vat biers, dat binnen der stede of vriheyt gedroncken wert, een halven braspenninck, daerof mijne genadighe heere heeft deen helft ende zy dander helft, tot reparatie van den straten ende andere nootlicke edifitien aldaer; maer van byer dat buyten de vrijheyt gedroncken wert, daerof geeft men van tvat 5 penninghen, ende dat heeft mijnen genadighen heere alleene; ende heurluyder helft mach waert wesen omtrent 3 Rh. tsjaers.

Seggen voorts, dat zy schuldich zijn 2 £ gr. tsjaers, ter losse den penninck 15, die zy vercoften int jaer 12, ende hebben de penninghen

gegeven in brantscattinge den Gelderschen, ende slaen die omme up tlant.

Ende hebben noch vercoft 7 £ groten sjaers lijfrenten over 14 jaeren geleden, daermede zy de kercke getymmert hebben. Ende zijn noch belast mit 500 Rh. gl. eens, die zy schuldich zijn ter cause van tmaicken van heur blockhuysen, boven de gratie hemluyden by mijnen genadigen heere gedaen.

Upt IVe arle seggen zy, dat tgerechte alle jaere kiest 6 schotgaerders, die mitten gerechte eenen yegelick stellen, zoe hy dat jaer gelden sall, naedat hemluyden dunct dat yemant gerijct of verarmt es, by versterfte of anderssins; ende estimeren dat, indien tdorp te gelden hadde 50 Rh. gl., dat alsdan daerinne gelden zouden die 100 Rh. gl. eens rijck waere, dat die in deselve 50 Rh. gl. gelden zoude 25 st.; ende en gaderen anders niet by kerven of ponden dan naedat de luyden in neeringe ende bruyckwaer sitten.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit steenplaetsen, dier zy 8 hebben, ende voorts mit bouwerye ende koyen te houden, ende mitter schuyte te vaeren.

Haestrecht es groot 1492 mergen lants, gelegen in den polderen hiernaer verclaert.

Te wetene in den polre van Rosendael 440 mergen, daervan tUtrecht toebehoert 56 mergen, binnen Oudewater 186 mergen, binnen der Goude 149 mergen, binnen Dordrecht 15 mergen, aen leengoeden 12 mergen ende den inwonende van Rosendael 25 mergen, die belast zijn mit 13 seilden sjaers uytgaende renten; ende gelt de mergen jaerliex in huyere 2 Rh. gl., ende daeromtrent sjaers, in coope, by estimatie, de mergen 60 Rh. gl.

Item, in Culvoert 392 mergen, daerof in eygen behoert binnen Oudewater 25 mergen, binnen Utrecht 86 mergen, binnen der Goude 144 mergen, die van Benscoop ende Polsbrouck tot haeren bosem ende waterloop 55 merghen, ende dinwonende buyeren van Culvoert 90 mergen min een half, belast mit 162 seilden sjaers; ende de mergen es waerdich in huyere 3 seilden, ende in coope 11 £ groten Vlaems.

Item de groote hofcamp, mitten cleynen ende hoochbilwijck datter aen cleeft, 96 mergen, daerof in eygen behoert de heeren van Ste Marien tUtrecht 56 mergen, die hebben die van Lopick, Langeraeck, Zevender ende Cabbal tot haeren bosem: die cleyn hofcamp 12 mergen, belast

mit 31 Rh. gl. tsjaers uytgaende renten, ende tUtrecht 13 merghen, ter Goude 3½ mergen, ende de kereke van Haestrecht 14 mergen; ende gelt de mergen in huyere 2 scilden tsjaers, ende is in coope 60 scilden.

Item buyten Haestrecht 375 mergen, daerof in eygen behoert ter Goude 137½ mergen, te Dordrecht 64 mergen, tOudewater 3 mergen, aen leenen van der graeflicheyt 34 mergen, die van Berchambocht tot haeren bosem 20 mergen, die van Stolwijck tot haren bosem 20 mergen, binnen Utrecht 27 mergen, totter pastorie van Haestrecht 22 mergen, die kereke van Haestrecht 9 merghen, tot een papelicke proeven 4½ mergen, de inwonende buyeren buyten Haestrecht 59 mergen, welcke 59 mergen belast zijn mit 74 Rh. gl. jaerlicxe uytgaende renten; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 2 Rh. gl., ende in coope 60 Rh. gl.

Item die van Bilwijck hebben 193 mergen, daerof in eygen behoert binnen der stede van der Goude 29 mergen, de pastorie van Haestrecht 10½ mergen, den inbuyeren van Bilwijck 53 mergen, die van Berchambocht hebben tot haeren bosem 20 merghen, an leenen van der graeflicheyt 3½ mergen, ende den inwonende van Bilwijck ende van Haestrecht 76 mergen, ende zijn de 76 mergen belast mit 58 Rh. gl. tsjaers uytgaende renten, all losrenten den penninck 14, 15 ende 16; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 5 ß gr., ende in coope 25 gouden guldens.

Ende wordden van de voors. 1492 mergen gebruyct by vreemde persoonen, die mit die van Haestrecht niet en gelden noch en contribueren, 200 mergen, ende tsurplus wort gebruyct by den buyeren ende inwonenden van elcken polre.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben aen sluysgelt, dijckaetge, molengelt ende anders 7 st. upte mergen by gemeene jaeren.

HEERAERTSBERCH ONDER BELOYS.

Cornelis Willemszoon, oudt 35 jaeren, Jan Janszoon, oudt omtrent 39 jaeren, gezwoeren van den voorn. dorpe onder Beloys, gevraecht upt tinhouden van der voorn. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn int voors. dorp van sHeerenaertsberge onder Beloys omtrent 33 hertsteden, dies es wel tderdendeel arm, levende van den heyligengeest of niet beter, mits der verderfnisse van der oorlogen van Gelre; ende zijn binnen 10 jaeren gemeerdert omtrent van 5 of 6 haertsteden.

Upt IIe arle seggen, dat zy niet sonderlinge en zouden weten te seggen van der meniehte van den communicanten, ende alsoe zy prochien in Zuythollant onder Dordrecht, zoe en es de pastoor met hemluyden niet gecommen, maer by raminge zoe dunct hemluyden datter wesen mach 3 in elcke haertede.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, dan alleenlick 1 deuyt van tvat biers, twelck toebehoert den ambochsheere; ende dat heurluyder dorp belast es mit 28 £ gr. lijfrenten, gehaelt int oorloge van Utrecht, ende noch 20 £ groten tsjaers losrenten, nu onlancx upt voorn. dorp gehaelt, omme te repareren de kercke, verbrant int Geldersche oorloge, daerof tquartier onder Beloys gelt een vierendeel.

Upt IVe arle seggen, dat zy heurluyder portie van den voorn. renten ende mijns genadichs heeren beden vinden onder maleanderen by kerven, ende hebben 31 kerven, elcken kerf gereeckent in goede 550 seilden Hollants, ende vernyeuwen jaerlicx huere kervingen St Jansmisse; ende tgetal van den kerven es genouch gebleven in eenen doene binnen 10 jaeren herwaerts, sonder gemeerdert ofte gemindert te wesen, van 1 oft 2 kerven.

Upt Ve arle seggen, dat zy hemluyden generen mit bouwerye, mit kennep, havere ende hoy te winnen. Ende es tvoors. dorp onder Beloys groot omtrent 800 mergen, (Nota. 1042 mergen, zoe zy nae bekent hebben), daerof den inbuyeren binnen denselven dorpe toebehooren 400 mergen, den broereckens van den Hem buyten Schoenhoven 150 mergen, den commandeur tot Utrecht 5 mergen in erfpachte, den heyligegeest tot Scoenhoven oftet tgasthuys omtrent 20 mergen, den 2 Beghynhoven tot Schoenhoven tsamen 18 mergen, ende 5 mergen in erfpacht, ende voort diversche waerlicke persoonen tot Schoenhoven, Utrecht, Dordrecht ende elders. Ende es de mergen waert in huyere 2 gouden gulden, tgoet deur tquaet, ende in coope 60 seilden, deen deur tandere: ende wort

all tvoorn. lant gebruyct by den inbuyeren van den voors. dorpe onder Beloys, uytgedaen omtrent 150 mergen, die de poorters van Schoenhoven gebruycken, die Zuythollanders oock int voors. dorp omtrent 150 mergen, ende de geestelicheyt tot Scoenhoven, hiervoeren genoempt, bruyet oock heurluyder eygendom, uytgedaen omtrent 34 mergen, die zy verhuyeren, zonder dat deselve poorters, uytbuyeren ofte geestelickheyt yet gelden mitten voorn. deposanten.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckgelt, molengelt ende sluysgelt, deen jaer deur tandere, 7 st. upte mergen.

STOLWIJCK,

te weten tdeel dat onder tbailliuscip van Schoenhoven gelegen es.

Jacob Dircxzoon, oudt 60 jaeren, Jan Adriaenszoon, oudt 38 jaeren, buyeren, gedeputeert uyten name van den voorn. dorpe van Stolwijck, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede, upten 27^en in Novembri, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter in Stolwijck, alsoe verre alst tlant van Beloys aengaet, zijn 50 haertsteden geweest, die nu tmeestendeel all verbrant zijn geweest by der oorloge van Gelre, ende luttel daervan upgetymmert, ende zijn omtrent 5 of 6 arme; ende zijn genouch in eenen staete gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts, anders dan datter mogen zijn gecommen omtrent 3 of 4 arme luyden, levende van den heyligengeest.

Up IIe ar^le seggen, dat tgeheele dorp van Stolwijck heeft omtrent 600 communicanten, dies tquartier van Beloys mach dragen tderdendeel.

Upt IIIe ar^le seggen, dat int quartier van Beloys geen exchijsen en zijn, anders dan dat de tappers geven van elcke tonne 1 deuyt den grave; ende dat Beloysche lant es belast mit 800 Rh. gl. hooftpenningen, beloipen an losrenten den penninck 16, omtrent 8 £ groten sjaers, dewelcke hooftpenningen geemployeert zijn geweest int oorloge van Utrecht, Rotterdamme ende Gelre.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy mijns g. h. beden ende ommeslagen onderlinge gaderen by kerven, ende datter zijn omtrent 28 kerven, elcken kerf waerdich wesende in goede 550 scilden, ende vernyeuwen deselve kerven alle jaere te kersmisse, ende dat zy binnen 10 jaeren herwaerts 35 kerven gehadt hebben, ende mits de oorloge zijn gemindert tot 28 kerven, zoe voors. es.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit koyen, mit kennep ende een luttel ander saet ofte grayn te winnen. Ende Stolwijck onder Beloys es groot, behalven 18 merghen, die der kercken van Stolwijck toebehoeren, 950 mergen lants, daerof den inbuyeren toebehoert omtrent 300 merghen, ende tsurplus behoert toe, te wetene 5 mergen min 2 hont den collatiebroeders te Goude, 6 mergen den beghinen up doude haven tot Schoenhoven, 4 mergen den getijden tot Schoenhoven, den bruers in den Hem 4½ mergen, de reguliers van Utrecht 9 mergen, uytgegeven by denselven voir 3 nobelen sjaers, ende voort meer waerlicke luyden, wonende ter Goude ende elders; ende gelt tselve lant, deen deur dandere, 3 scilden in huyere, ende in coope den penninck 20. Ende wort all tgeheel landt gebruyct by den binnenbuyeren, uytgedaen omtrent 25 mergen, die by waerlicken uytbuyeren gebruyct werdden, die met den voors. van Stolwijck niet en gelden.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerliex wel te gelden hebben an molengelt, sluysgelt ende leekendijckgelt, deen jaer deur dandere, wel 6 st. upten merghen.

VLIST ENDE BONREPAS.

Dirriek Meeus, oudt 42 jaer, ende Claes Wouterszoon, oudt 40 jaer, gezwoerens, Willem Huygezoon, oudt 48 jaer, kerver, Nijs Kerff, oudt 40 jaer, wonende in Vlist, ende Dirriek Ariszoon, oudt 41 jaer, uyt Bonrepas, gevraecht by eede, te Schoenhoven, 27^en in Novembri 1514, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, dat in Vlist zijn 32 haertsteden, ende in Bonrepas 7 haertsteden; daerof datter wel 10 arm zijn die zeer luttel of niet hebben.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy dat niet wel en weten te verclaeren, overmits dat zy ter kercken behoeren in Polsbrouck, toebehoerende deen zijde den heere van IJselsteyn, ende dander zijde den heer van Aerenborch.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy te exchijs geven de graeflicheyt 3 deuyts van elck vat biers; ende up tdorp en hebben zy geen renten vercoft, maer hebben veel renten vercoft up hem selven, alsoe zy in dese leste oorloge tweewerf gevangen, gebrant ende gepilliert zijn geweest.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy huere portie van de bede tsamen kerven ende gaderen up een stock; ende hebben tsamen in als 32 kerven, die zy alle jaere vernyeuwen, ende estimeren dese kerven nae de goeden dat elck rijck es, of na de bruyckwaer die zy hebben, ende de rijcxste van den dorpe staet up 2 kerven, ende dien houden zy rijck te wesen 800 schilden.

Up V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit bouwerck. Seggen dat Vlist groot es 700 mergen, ende Bonrepas 300 mergen, daerof die van Vlist toebehoert van lant in Vlist gelegen 133 mergen, den broeders in den Hem 132 mergen, dat zy all verhuyeren, ende tandere behoert toe tSchoenhoven ende elders.

Ende dinbuyeren van Bonrepas behoeren van tlant in Bonrepas gelegen 48 mergen, ende tsurplus behoert oock alomme thuys.

Seggen voorts, dat zy all tvoors. lant gebruycken, uytgeseyt die van Haestrecht bruycken in Vlist 56 mergen, die van Schoenhoven 8, die van Heeraertsberge 36 mergen, in Polsbrouck 11 mergen, ende 12 in Haestrecht.

Ende in Bonrepas en bruycken de buyeren van den 300 mergen geen 100, ende dandere werden gebruyct by Frans Dammaszoon ende andere tSchoenhoven; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer lant selver gebruycken; ende de voors. persoonen en gelden noch en geven mit hemluyden niet.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren, 4 of 5 st. upte mergen.

LIESVELT MIT HALF DE NYEUPOERT.

Wilhelmus de Tetroede, pastoer van Amersliesvelt, oudt 36 jaer, Wouter Meliszoon, seepen in Liesvelt, oudt 40 jaeren, Thonis Direxzoon, oock seepen, oudt 36 jaeren, Allaert Symonszoon, oock seepen, oudt 36 jaeren, Adriaen Janszoon, burgermeester in de Nyeupoert: Dirrick Gerritzoon, oock burgermeester aldaer, oudt 35 jaeren of daeromtrent, ende Jan Adriaenszoon, seepen in de Nyeupoert, oudt 55 jaeren, Adriaen Claeszoon, oudt 50 jaeren. Zylof Mertenszoon, oudt 45 jaeren, uyt Ammers mit Liesvelt, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le seggen, dat in der helft van der Nyeupoert, toebehoerende den heere van Liesvelt, zijn omtrent 44 of 45 haertsteden, ende zijn verbrant geweest in Meye lestleden, ende hadden over 10 jaeren 60 huysen, 2 of 3 meer of min.

Upt IIe ar^le

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven bier-, wijn- ende eeckexchijs, ende gelt in den geheelen ban jaerliex, deen jaer min ende dander jaer meer, 180 gouden guldens, ende zijn huerluyder rekeningen in den lesten brant verbrant geweest; ende geven van een vat buyten brouwen biers ten exchijs, te wetene de tappers 6 st., ende de inwonende die tselve inleggen ende niet en vercoopen 3 st., ende van een vat binnen brouwen biers geven de tappers 4 st., ende de inwoners 5 groten, van een Dordrechtsche ame wijns 10 st., ende van een vat eecken 4 st.: ende de vremde bieren die geven alsoe veel als die uytbrouwen bieren.

Ende es de geheele stede belast met 28 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, ende noch 25 scilden tsjaers an lijfrenten, noch an losrenten 6 Rh. gl. ende 30½ scilden van 40 st. tstuck, den penninck 15, daerof de helft van den jaerliexen renten betaelt moeten zijn by denghenen die sitten in der helft van der stede van der Nyeupoert onder Liesvelt. Boven desen zijn zy noch belast ende sullen moeten betailen jaerliex 20 scilden, ter cause van jaerliexe renten van 2 huysen, die mit hueren erven gedolven zijn tot sterckenisse van der stede voors., ende boven desen sullen noch moeten gelden in 4 of 5 erven, die men oock niet betymmeren en moet,

ende hoeveel tselve beloopen sall en weten zy niet. Ende zijn de penninghen gecommen van den vercoften renten besteet tot reparatie ende versterckinge van der Nyeuwpoert, ende hebben gefondeert 2 nyeuwe poerten, ende voert bossen ende artillerie gecoft tot sterckenisse van der stede.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zoe wanneer zyluyden eenige ommeslagen of beden te gelden hebben, die wort gegadert over de gemeene inwonenden van der Nyeupoert, die gelijckelick daerinne contribueren, ende van tguendt dat zy dagelicx te gelden hebben boven den innecommen van den exchijs, dat slaen zy omme by den hoofde ende by den huysen, ende kiesen die van den gerechte 4 goede mannen uyter gemeynten, die den ommeslach maicken telcken alst gebuert, ende somtijdts doent die van den gerechte selver. Ende zoe wanneer dat zy ommeslaen zouden 50 Rh. gl., zoe zoude de rijcxste, wonende binnen de Nyeupoert, daertoe moeten geven 4 Rh. gl. ende meer, ende zoude deselve moeten rijck zijn over 1000 schilden eens stijf.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit schuytvaeren omme een vracht, mit een weynich lantelinghen, spitten ende delven, cramers ende tappers.

Seggen voorts, dat zy geen lant en hebben dat behoert onder de Nyeupoert, dan hebben omtrent 12 of 13 mergen lants, dat de heeren van der Nyeupoert de stede van der Nyeupoert gegeven hebben, omme eens deels van den oncosten jaerlicx mede te vervallen; ende en gelden die landen in geenrehande oncosten van mergengelt.

Up VIe ar^le^ seggen, dat zy geen landen en hebben die in margengelt gelden; ende de landen die de inwonenden van der Nyeupoert gebruycken, die leggen in den ambochte van Liesvelt, Langerack ende andere ambochten, omtrent hemluyden gelegen.

LIESVELT ENDE AMMERS.

Die van Liesvelt voors. seggen, upt I^e^ ar^le^, datter zijn 84 haertsteden onder huysen, schuyeren, cleynen boyckens ende anders: ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts gemeerdert van 5 of 6 huysen.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 300 communicanten, die meer gemindert dan gemeerdert zijn binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIIe arle seggen, dat zy te exchijse geven 1 braspenninck van een vat biers, ende dat heeft de heere van Liesvelt: ende en hebben geen lijf- of losrenten tot laste van den dorpe vercoft.

Upt IVe arle seggen, dat zoe wanneer zy gesommeert werdden omme eenige penninghen te betailen tot mijns genadichs heeren beden of totten ommeslagen van den lande, zoe doen die gezwoerens van den dorpe eenen ommeslach van alsulcke penninghen daer zy of gemaent wordden, over die hoofden van den dorpe ende inwonenden van dien, elck naedat zy rijck zijn in haven, erven, ende oock naer elcx zijn neringe. Ende indien zy 50 gulden omme souden moeten slaen, zoe zoude de rijcxste daertoe moeten geven 2 Phillippus guldens, ende dier en esser maer 4 die sulcx zijn, ende dander naer advenant; ende die 2 Phillippus guldens te gelden heeft, die estimeren zy rijck 500 Rh. gl. eens.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelingen, mit koyen, paerden ende een luttel haverlants, voorts mit spitten, delven, vogelen, visschen ende mitte schuyt vaeren.

Seggen, dat Liesvelt groot es 800 mergen, ende Ammers 300 mergen, maict tsamen 1100 mergen, ende van den 800 mergen, gelegen binnen Liesvelt, daerof behoort meer dan den 3den mergen of daeromtrent binnen Utrecht, Schoenhoven, Dordrecht, de Nyeupoert ende andere, ende de andere 2 deelen behoeren den inwonenden van Liesvelt, ende wordden die 800 mergen by den inwoenders van Liesvelt gebruyet, uytgesondert omtrent 140 mergen, die gebruyet werdden by den inwoenders van der Nyeupoert, Serevelant ende Goudriaen; ende estimeren de mergen jaerlicx in huyere 3 scilt, ende in coope, deen deur dandere, tusschen 30 ende 40 scilden de mergen.

Ende van den 300 mergen van die van Ammers behoert hemluyden in eygen omtrent 34 mergen, de heere van Liesvelt heefter omtrent 60 mergen, die hy selver gebruyet, ende dandere behoert tot Utrecht, der Goude, Schoonhoven, Serevelant, in de Nyeupoert ende in den Hage, ende en wordden boven 100 mergen by den buyeren niet gebruyet, ende

tsurplus wert gebruyct by den ommegeseten; ende en zijn aldaer geen geestelicke persoonen die daer lant gebruycken; ende zoude de mergen jaerlicx gelden in huyere 2½ scilt, ende in coope omtrent 55 scilden, deen deur dandere.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molengelt, wateringen, wegen ende kaën omtrent 14 st. upten mergen, deen jaer deur tandere.

GOUDERRACK.

Cornelis Gerritszoon, oudt 36 jaer, Jan Jacopszoon, oudt 49 jaer, Claes Janszoon, oudt 52 jaer, ende Jan Daemszoon, oudt 37 jaer gedeputeerde uyt Gouderrack, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

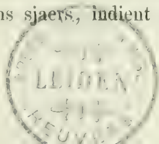
Upt I^e ar^le, dat zy hebben 50 haertsteden, daerof de 25 hem mogen behelpen, ende dander niet; ende zijn gemeerdert van 9 of 10 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le verclaert de pastoer, by certificatie onder zijn hanteycken, alsoe hy niet commen en mochte overmits de languenten die in zijn prochie sieck leggen van der heeter siecte, datter zijn tusschen 4 ende 500 communicanten in Moerdrecht ende Gouderack, daerof datter in Gouderrack ter kercken behoeren 325 ende in Moerdrecht 125.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven 8 st. van een vat biers ten exchijse, ende dat heeft de stadt van der Goude, ende dat geven die tappers ende anders niet, ende dat voor de helft van den dorpe, ende geven noch daerenboven 1 deuyt van elck vat mijnen genadigen heere.

Ende hebben an eeuwighe renten up tvoors. dorp 30 Rh. gl. tsjaers, dat oude renten zijn, ende en gedenct nyemant van hemluyden hoe die daerup gecommen zijn.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy huere beden ende ommeslagen gaderen by den kerven, ende es elcke kerf 100 scilden, ende dat van allen ouden tijden, ende verkerven eens sjaers, indient yemant versouct.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit steenplaetsen, mit visschen ende mit vogelen, veel scuytvaerders ende oock mit de koe.

Ende hebben 800 mergen in heurluyder ambocht, daerof den eygen van 300 mergen behoert binnen der Goude ende in andere plaetsen, ende tsurplus behoert den buyrluyden; ende wordt dat lant all meest gebruyct by den inwonenden, uytgesondert omtrent 60 mergen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer lant gebruycken.

Ende estimeren elcken mergen in huyere 3 scilden, ende in coope 60 schilden de mergen, deen deur dandere.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molengelt, wateringe ende weghen, teen jaer deur tandere, 7 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat zy jaerlicx wel hebben in renten up heurluyder lant 600 schilden.

--

DE STEDE VAN GORINCHEM.

Upten 29en in Novembri 1514, soe hebben wy up tinhouden van onser instructie gehoert meester Jan de Brouwer, oudt 52 jaer, Dirrick Spronck Rutgerszoon, oudt 51 jaer, burgermeesters, Adriaen Hugezoon, oudt 60 jaer, Aelbout Willemszoon, oudt 38 jaer, Heinrick Claeszoon, oudt 62 jaer, Thijs van Muylwijck, oudt 64 jaer, Jan van der Voerde, oudt 60 jaer, scepenen, Dirrick Koevoet, oudt 50 jaer, scepen ende tresorier, ende Aernt Vos, clerck ende bouckhouder van den 5 tresoriers, oudt 28 jaer; seggen by eede gelijck hiernaer volcht.

Eerst zoe hebben zy omme ons te informeren upt inhouden van den Ie arle geexhibeert tverhuyrbouck, daer men inne scrijft alle de verhueringen van der stede goeden, ende oock de rekeninghe van den tresoriers derselver stede, van al den innecommen derselver stede zedert den jaere 1505 totten jaere 1512 daeraen volgende, beyde de jaeren incluz, daerof de sommige gesloten ende de sommige noch te sluyten waeren: daer wy uytgemaect hebben den navolgende staet.

De wijnexchijs heeft gegouden in 5 jaeren, beginnende prima May 1509, ende eyndende lesten in Aprille 1513, alsoe men die verhuyrt

tweewerf tsjaers, beginnende in Novembri daer te voeren, ende men verhuyrse by Wilhelmusschilden, 2497 ℒ van 40 groten; compt voor 1 jaer . . . . 499 ℒ 8 ß.

Die Hambourger-bierexchijs verhuyrt men tweewerf tsjaers, ende heeft gegouden voor 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 644 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 108 ℒ 16 ß.

Die backerexchijs wert oock verhuyrt als voeren, ende heeft gegouden binnen 5 jaeren 1243 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 248 ℒ 12 ß.

Die coernexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 578 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . . 115 ℒ 12 ß.

Die vischexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 333 ℒ 10 ß; compt voor 1 jaer . . 66 ℒ 14 ß.

Die vleeschexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 276 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 55 ℒ 4 ß.

Die vetexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 356 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 71 ℒ 4 ß.

Die soudtexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 220 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 44 ℒ.

Die harinckexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 197 ℒ; compt voor 1 jaer. . . . . . . 39 ℒ 8 ß.

Die elleëxchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 401 ℒ; compt voor 1 jaer. . . . . 80 ℒ 4 ß.

Die hoeftmaet heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 138 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 27 ℒ 12 ß.

Die bierexchijs te lande heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1269 ℒ; compt voor 1 jaer. . 253 ℒ 16 ß.

Die craen heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 115 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 23 ℒ.

Die bierberrie heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende uytgaende als voeren, 591 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 118 ℒ 2 ß.

Die wage heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1028 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 205 ℒ 12 ß.

Die vleeschbancken hebben gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 486 ℒ 16 ß, compt voor 1 jaer 97 ℒ 7 ß.

Dat gemael van den molen, die men verhuyrt by den jaere, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2870 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 574 ℒ.

Die maultkarre heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende

eyndende als voeren, 128 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . . 25 ℒ 12 ß.

Die backerskarre heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 97 ℒ 10 ß; compt voor 1 jaer . . . 19 ℒ 10 ß.

Die vischstallen, die men verhuyrt by den jaere, gelden by gemeene jaeren . . . . 32 ℒ.

Die groote bierexchijs, die men ontfanct van den tappers, ende wort jaerlicx gegadert by den tresoriers ende niet verhuyrt, daerof es gecommen binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 10064 ℒ 4 ß 6 d.; compt voor 1 jaer. . . . . 2012 ℒ 16 ß 6 d.

Die cleyne bierexchijs, die oock van gelijcken gegadert wert, heeft bedragen binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2019 ℒ 17 ß; compt voor 1 jaer. . . . . 403 ℒ 19 ß 6 d.

Die brauteëxchijs, die oock gegadert wert als voeren, daervan es gecommen binnen 5 gelijcke jaeren 2213 ℒ; compt voor 1 jaer 442 ℒ 12 ß.

Van den erfthinsen, by estimatie, teen jaer deur tandere, 14 ℒ 19 ß.

Item, die stede ontfanckt noch jaerlicx uyten domeynen van Arckel, dat zy tanderen tijden vercoft heeft voor die graeflicheyt in lichten gelde, 203 guldens, daervoeren zy ontfanghen . . . . 100 ℒ.

Somme van tgeheele innecommen van der voors. stede 5680 ℒ van 40 groten.

Als van den ontfanck van den dorpen in den lande van Arckel gelegen, die met hemluyden schuldich zijn te gelden in allen beden ende ommeslaghen, alsoe zy tsamen met een in der schiltaelen getaxeert zijn up 1100 scilden, daerof de stede plach te betailen de tweedeelen, ende de dorpen dat derdendeel, gelijck die van der stede seggen: nietmin, overmits de armoede van den dorpen, zoe heeft de stede hemluyden zoe luttel gemoyt als hem mogelick es geweest, ende heeft daerup sommige jaeren wat of ontfanghen ende up sommige jaeren niet; te weten in den jaere 1507 hebben zy ontfangen upten gereeden goeden van den dorpluyden, alst blijct by de rekeninghe van denselven jaere, aldaer daerof ontfanck gemacct es sonder dat verclaert es int particulier wat elck gegeven heeft, 500 ℒ.

Ende int selve jaer ontf. 1 st. upte mergentaelen, ende bedrouch 261 ℒ 6 ß.

Item, in den jaere 1508, beginnende Meydach, hebben zy ontfangen van den gereeden goeden van den dorpluyden buyten de stede, te wetene van elck 100 scilden 5 stuvers, dat bedrouch 96 ℒ 8 ß 9 d. van 40 groten, daerinne gouden de dorpluyden van Arckel 11 ℒ, up Riet-

velt 6 £, Oesterwijck ende Kediehem 20 £, up Leerbrouck 18 £, up Nyeuwelant 13 £ 8 ß 9 d., up Hoernaer 12 £, ende up Blocklant 16 £; dairomme hier de voors. somme van . . . . 96 £ 8 ß 9 d.

Item, int selve jaer 1508 ontfanghen van den mergentaelen int lant van Arckel 10 st. van den mergen, dat bedrouch in als 2367 £ 10 ß; te weten van tlant up Gorinchem gelegen, groot 950 mergen, daerof geeort 277 mergen, toebehoerende den heere ende andere geestelicke persoonen, blijft 672 mergen 5 hont; facit 336 £ 8 ß 4 d. ob. Item up Arckel 490 mergen, daerof men cort als voeren 110 mergen 2 hont, blijft geldende 379 mergen ende 4 hont; facit 188 £ 16 ß 9 d. Item, up Rietvelt 220 merghen, daerof men cort 36½ mergen, blijft 183½ mergen; facit 91 £ 15 ß. Item, up Scheluynen 304 mergen, daerof geeort was 157 mergen, bleef 147 merghen; facit 73 £ 10 ß. Item, up Hoornaer 619 mergen, daerof gingen 131 mergen 5 hont, blijft 387 mergen ende 1 hont; facit 193 £ 11 ß 7 d. ob. Item, up Blocklant 720 mergen, daerof gingen 168 mergen 1 hont, bleef 551 merghen ende 5 hont; facit 275 £ 18 ß 4 d. ob. Item, up Nyeuwelant 1000 mergen, daerof gingen 325½ mergen, bleef 674½ mergen; facit 337 £ 5 ß. Item, up Leerbrouck 770 mergen, daerof gingen 278 mergen, bleef 492 mergen; facit 246 £. Item, up Middeleoop 499 mergen, daerof gingen 66 mergen, bleef 433 mergen; facit 216 £ 10 ß; ende up Kediehem ende Oosterwijck 1039½ mergen, daerof gingen 224 mergen, bleef 815½ mergen; facit 407 £ 15 ß; dairomme hier de voors. somme van 2367 £ 10 ß.

Item, int selve jaer 8 hebben zy noch ontfangen 1 st. upte mergen, ende bedrouch in als 321 £ 1 ß 6 d. van 40 groten, te weten up Gorniehem Scheluynen, Hoornaer, Arckel ende Blocklant, houdende 2992½ mergen; Item in Nyeuwelant 1000 merghen; Item Leerbrouck 770 mergen; Middeleoop 490 mergen; Item up Kediehem 1039½, ende up Rietvelt 220 mergen; dairomme hier de voirs. somme van 321 £ 1 ß 6 d.

Bedragende de voors. ommeslagen over tlant, int jaar 1508, 2785 £ 3 d.

Ende van den dorpluyden wert ontfanghen int selve jaer 1508, alst blijet by de rekeninghe, ende dat van den gereeden goeden . . 500 £.

Int 1509 en was geen schattinge binnen der stede, noch buyten upten dorpen gegadert; ergo van tselve jaer . . . . niet.

Int jaer van 10 of 11 en hebben zy up tlant geenen ommeslach gedaen dan by maniere van leeninge, omme de dorpen daerof te rembourseren upten eersten ommeslach . . . . 755 £ van 40 groten.

Int jaer 1512 hebben zy den 15^{en} in Maerte secundum cursum curie, ommegeslegen ende ontfangen van den dorpen, te wetene van die

Van Scheluynen . . . . 18 ℒ 10 ß.
Van Hoornaer . . . . 40 ℒ.
Van Blocklant . . . . 40 ℒ.
Van Nyeuwelant . . . . 37 ℒ 10 ß.
Van Leerbrouck . . . . 37 ℒ 10 ß.
Van Middelcoop . . . . 40 ℒ.

Bedraget voor tselve jaer 12 . . . . 213 ℒ 10 ß.

Item, den 20^{en} in Aprille 13 van die

Van Scheluynen . . . . 18 ℒ 10 ß.
Van Blocklant . . . . 40 ℒ.
Hoornaer . . . . 40 ℒ.
Nyeuwelant . . . . 25 ℒ.

Bedraecht voor tselve jaer 13 . . . . 123 ℒ 10 ß.

Item, int selve jaer hebben zy ommegeslegen ende ontfangen van de mergen 7 st., ende bedraecht den ontfanck . . . 854 ℒ 12 ß 10 d. ob.

Ende was int selve jaer ommegeslagen upte gereeden goeden van den dorpluyden 7 st. upte 100 scilden, gelijck binnen der stede, maer de dorpen en betaelden niet veele, ende heldent inne tegens huere schade; ende bedrouch den ontfanck van dien in als 60 ℒ 13 ß 6 d., te weten up Rietvelt 11 ℒ, up Kedichem 10 ß 6 d., Leerbrouck 7 ℒ, up Nyeuwelant 24½ st., van Middelcoop 27 ℒ 14 ß 6 d., up Blocklant 3 ℒ 17 ß 9 d., up Hoornaer 7 ℒ 10 ß 9 d., Scheluynen 36 ß 6 d.; bedragende de voors. 2 ommeslagen, gedaen int jaer 1513, 1038 ℒ 16 ß 4 d. ob.

Ende omme te wetene by wat octroy zy denselven ommeslach upte mergentaelen gedaen hebben, zoe hebben zy ons geexhibeert een octroy gegeven te Mechelen den eersten dach van Maerte, anno 1513, geteyekent by den secretaris P. le Muet, daerby hem geaccordeert es te mogen ommeslaen up elcke mergen lants, gelegen in de lande van Arckel, omme te vervallen de verleyde penninghen die zy hebben moeten deboursseren in de leste voorlede oorloge, ende oock omme de stede te repareren, 10 st. van de mergen, 4 jaeren lanck geduerende, deen nae dander volgende; ende als aengaende deghene die aldaer geen of luttel lants en hebben, dat zy oock een yegelick van dien sullen mogen ommeslaen ende contribueren, elck nae die macht ende faculteyt van zijne goeden, nae rate ende advenant van den voors. mergentale; behoudelicken dat de meestendeel van denghenen die daerinne behoeren te consenteren,

daerinne geconsenteerd hebben ofte consenteren, ende dat zy daerof schuldich sullen wesen rekeninghe ende bewijs daeraf te doene daer ende alsoet behoert, hemluyden vergevende [mis-beurte] by hemluyden gecommitteert van den voors. ommeslach gedaen te hebben zonder daerup eerst verworven te hebben lettren van octroy ende consente.

Upt IIe ar^{le} hebben wy bevonden, by de rekeninghe ende tbouck daer men de renten uyt betaelt, dat zy schuldich zijn de navolgende erf- ende losrenten:

Eerst an erfrenten ende erfthinsen, die de stede jaerlicx sculdich es diversche geestelicke ende waerlicke persoonen . . . . 30 ℒ 2 ß.

An losrenten, vercoft int jaer 1488 in lichten gelde, die men betaelt mitter helft, ende es geschiet tot versoucke van der graeflicheyt, daervoeren zy ontfangen 100 Rh. gl. tsjaers, in den ontfanck hiervoeren gementionneert, ter losse den penninck 14, ende bedragen tot gelijcke somme, ende tsurplus es nae vercoft zoe int oorloge van Rotterdam als daernae, ende bedragen tsamen binnen Gornichem . . . . . 910 ℒ 12 ß.

An lijfrenten, vercoft als voeren, binnen Gorichem . . . 551 ℒ 8 ß.

An losrenten in den Hage . . . . 28 ℒ 5 ß.

An lijfrenten in den Hage . . . . 96 ℒ.

An lijfrenten tAmsterdam . . . . 16 ℒ.

An lijfrenten te Haerlem . . . . 5 ℒ.

An losrenten te Delft, ter losse den penninck 14, overlange vercoft . . . . 35 ℒ 5 ß.

An lijfrenten te Delft . . . . 24 ℒ.

An lijfrenten te Rotterdam . . . . 52 ℒ.

An losrenten ter Goude . . . . 24 ℒ.

An lijfrenten ter Goude . . . . 12 ℒ.

An losrenten tSchoonhoven . . . . 24 ℒ.

An lijfrenten tSchoenhoven . . . . 48 ℒ.

An lijfrenten tDordrecht . . . . 181 ℒ 10 ß.

An losrenten tUtrecht, ter losse den penninck 15 ende 18, 83 ℒ 16 ß.

An lijfrenten tUtrecht . . . . 198 ℒ 16 ß.

An lijfrenten te Culembourch . . . . 7 ℒ.

An losrenten tsHertogenbossche . . . . 148 ℒ 10 ß.

An lijfrenten tsHertogenbossche . . . . 184 ℒ.

Somma . . . . 2660 ℒ 4 ß.

Welcke renten zy vercoft hebben, te wetene in den jaere 1505, an

lijfrenten tsjaers . . . . 188 £ 14 ß.
Int jaer 1506 an lijfrenten . . . . 89 £ 10 ß.
Int jaer 1507 en werde niet vercoft.
Int jaer 1508 an losrenten . . . . 160 £.
Ende an lijfrenten . . . . 48 £.
Int jaer 1509 an losrenten . . . . 125 £.
An lijfrenten . . . . 230 £ 10 ß.
Int jaer 1510 an lijfrenten . . . . 18 £.
Int jaer 1511 an losrenten, den penninck 14, ... 17 £ 16 ß.
An lijfrenten tot 1 ende 2 lijven . . . . 162 £ 16 ß.
Int jaer 12, ter losse den penninck 14 ende 15. . . . 125 £ 18 ß.
Ende an lijfrenten . . . . 64 £.
Int jaer 13, ter losse den penninck 14 ende 15, . . . 528 £ 16 ß.
Ende an lijfrenten . . . . 128 £.
Ende int jaer 1514 an losrenten, ter losse den penninck 14, 25 £ 10 ß.
Ende an lijfrenten . . . . 12 £.
Somma van de voors. vercoopinge, te wetene an
losrenten . . . . 983 £.
ende an lijfrenten . . . . 941 £ 10 ß.
Facit tsamen . . . . 1924 £ 10 ß.

Ende de penningen, gecommen van der voors. vercoopingen, seggen zy besteet te wesen in de betalinge van heurl. portie in de beden ende andere ommeslagen, ende voorts in de betalinge van den ruyteren ende knechten, die zy dese voorleden oorloge hebben moeten onderhouden, ende hebben veel van den renten moeten versegelen hueren poorteren die knechten geborcht hadden, daerof zy de schult an hem hebben moeten rekenen, ende moeten die wederomme vervolghen an tlant.

Ende omme te weten by wyens auctoriteyt zy deselve vercoopinghen gedaen hebben, soe hebben zy ons geexhibeert twee octroyen, teen in date 16en in Junio 1505, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 200 Rh. gl. tsjaers lijfrenten; ende een ander octroy, in date 20en in Julio 1511, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 200 Rh. gl. tsjaers lijfrenten.

Ander lasten van der voors. stede.

De voors. stede geeft jaerlicx mijnen genadighen heere, voor den tijdt van 8 jaeren, voor de pacht van den exchijsen, wage ende gemale 1000 £.

Ende heer Jan van Baecx, voor de boderoeden daerof mit hem geappoinctiert is, zijn leven lanck, om . . . . 24 ℒ.

Somma . . . . 1024 ℒ.

Andere lasten ordinaris ende extraordinaris.

Die waickers, die de stede jaerlicx betaelt, te weten upt Slot 8 waickers, ende 2 upten Blauwen toern, ende upte 2 bruggen 2, ende 2 upt tholhuys, tot coste van der stede, daerof de 8 gereeckent werdden tot laste van der stede, ende costen tsjaers 145 ℒ 12 ß. Item de waeckers upte straten, upte molens, upten kerckthoorn, poortiers ende stockwaerders, de corenbrugge te bewaeren, de haechbusse-wachters, die costen by gemeene jaeren tsjaers . . . . 400 ℒ.

Dat jaerlicx loon van de stededienaers, als de boemsluyters, orgelist, de poortiers, tloon van den twee burgermeesters, elcx 2 ℒ groten tsjaers, de 5 tresoriers, elcx 9 ℒ tsjaers, de clerck van den tresoriers 9 ℒ, elck seepen 2 ℒ, 6 ℒ van de waeck te scryven, de 2 schouten elcx 2 ℒ, de acht boden elcx 28 stuver sjaers . . . . 125 ℒ 4 ß.

De 3 scutterijen costen de stede jaerlicx by estimatie . . 200 ℒ.

Van reysen ende bodeloenen van der stede, dat oock by gemeene jaeren cost by estimatie . . . . 300 ℒ.

Voor de wedden van der stede procureurs ende advocaten, ende voorts andere oncosten, die hem overcommen, van processen ende anders, by estimatie . . . . 60 ℒ.

Dat schenken van wijn ende maeltijden den heeren ende andere gedeputeerden van buyten, ende als men de verhueringhen doet van der stede goeden ende anders . . . . 200 ℒ.

Dat hartdack, dat de stede den burgers tsjaers te baten compt, draecht 50 ℒ.

Van reparatiën, die de stede jaerlicx te doen heeft an poerten, muyeren, de graften te diepen, bruggen ende anders, sonder nyeuwe werck daerinne te begripen, dat by gemeene jaeren cost . . . . 600 ℒ.

Voor turf ende brant, die men jaerlicx behouft upter stathuys ende upte muyeren den waickers, dat tsjaers cost by estimatie . . . . 120 ℒ.

Somma . . . . 2055 ℒ 4 ß.

Somma van alle de voors. lasten . . . . 5739 ℒ 8 ß.

Dus hier meest last dan innecommens de somme van 59 ℒ 8 ß van 40 groten.

De voors. stede heeft hierenboven jaerlicx te gelden heurluyder portie in mijns genadichen heeren beden, dat bedraecht in de ordinarise bede van den 60000 ℒ mitten dorpen van den lande van Arckel . . 1100 ℒ.

Als van huere portie in des gemeen lants renten, daer is de stede vrij of, maer in de extraordinarisse costen van reysen ende anders, dat upten lande ommegeslegen wert, daerof moeten zy gelden huere portie, twelck bedraecht by gemeene jaeren sjaers omtrent . . . . 40 ℒ.

Daertegens heml. goet compt den ommeslach ende den ontfanck, die zy van den dorpen ende lant hebben, dat hiervoeren in den ontfanghe niet gereeckent en es.

Schulden daer de voors. stede noch in es.

De voors. stede es schuldich de rentiers van achterstallige renten, die zij de rentiers niet en hebben mogen betailen overmits de voorleden lasten van der oorloge, de sommige 4, 5 of 6 jaer renten, dat tsamen wel bedraecht . . . . 5000 ℒ.

Ende de voors. stede es schuldich an diversche andere partijen, die zy ons by verclaringhe overgegeven hebben, de somme van . . 5377 ℒ.

Somme . . . . 10377 ℒ.

Daertegens hemluyden goet commen die penninghen, die zy an mijnen genadighen heere of tlandt ten atteren zijn, die hem by slote van rekeninghe commen, bedragende boven de 4000 ℒ, die hem afgetrocken zijn, omtrent . . . . 10000 ℒ.

Penninghen die de stede behouft omme te maicken de navolgende nootlicke partijen.

Eerst zoe moeten zy in dit toecommende jaer der stede graften alomme diepen ende die muyeren repareren. Desgelijcx zullen zy over de brugge moeten maicken eene nyeuwe brugge over die haven, dat tsamen costen sall over de . . . . 2500 ℒ.

De stede sall moeten doen maicken eenen nyeuwen craen die costen sall wel . . . . 1000 ℒ.

Die haven moet geheyt, gescoyt ende gerepareert wesen, dat oock costen sall, zoe zy seggen, wel . . . . 1000 ℒ.

Item, alsoe den afganck van der haven ende den lande van Arckel zeer hoocht ende verdroecht voor in de mont van der haven van der

Weert totten Blauwen toorn toe, zoedat diewils een ijdel hoede daer niet doer en mach, dat alleen niet en es tot afterdeel van der stede, maer tot groote scade van den lande, alsoet lant deur de Lingen wateren moet, dat hem costen sall te maecken in zijnen eersten staet ende omme te verhoeden dattet niet geheel en verlande . . . . 1000 £.

Somma . . . . 5500 £.

Upt IIIe ar^le seggen zy dat men geeft de navolgende exchijsen.

Van wijn.

Van wijn geven zy te exchijs binnen der stede, te wetene die tappers van elcke aem Rijnssche wijn, Petauw of Westersche wijnen, 30 st., maer, indien de Westersche wijnen de helfte min gouden dan de Rinsche wijnen, zoe en zouden zy maer half exchijs geven. Ende de poorters, diet voor heur zelfs drincken inneleggen, geven halft gelt, maer indien zyt inleggen om bruloft of eerste missen, daer zijn zy vrij af.

Bier.

Van de tonne Hamburger bier ende andere vreemde bieren van over zee geven de tappers 10 st., ende een borger voor zijn drincken 2 st.

Van Goudts, Delfs, Bommels ende ander buyten brouwen bier geeft de tapper 9 st.

Van binnen brouwen bier geeft de tapper 7 st., ende de poorter en geeft maer voor zijns selfs dranck 2 st.

Backerexchijs.

De backers geven van eenen sack tarwen of rogge, die zy verbacken ende voorts vercoopen, eenen groten, ende de poorter voor zijns selfs eten es vrij.

Coernexchijs.

Van thart coern geeft de vercooper, indient een vreemde man es, van thoet 1 braspenninck, ende de poorter maer ½ braspenninck.

Van zomergarst ende havere geeft de vremde man vercooper ½ braspenninck ende de poorter half gelt.

Vischexchijs.

De vercooper geeft den 60sten penninck.

Vleyschexchijs.

Van een runt, dat te banck geslegen wert . . . . 1 st.

Van een scaep . . . . 1 oert.

Een lam . . . . 1 deuyt.

De poorter voor zijns selfs eten es vrij.

Vetexchijs.

Van een vat olye ende honich 5 st., die slijt mitter cleynder mate, ende diet int grosz vercoopt en geeft maer 1 stuver.

Van een tonne azijn ende zeep . . . . 3 groten.

Van peck, terre ende traen, van de tonne . . . . 1 st.

Ende dit betaelen deghene die mitter cleynder mate dat uytmeten, ende diet vercoopen in gros geven half gelt.

De poerters, brouwers, cuypers ende wijnstekers zijn hieraf vrij.

Soutexchijs.

De cooper ende vercooper geven van tquartier zouts elcx 2 st., maer de poorter voor zijns selfs eten es vrij. Ende de cramers geven van tguendt dat zy mitten cleynder mate slijten 6 st., des en geven zy van de eerste 2 st. niet.

Harinckexchijs.

Van elck last geeft men 6 st., de cooper en de vercooper half ende half, dat int gros vercoft wert, ende alst gepennewert wert, van de tonne 1 st.

Elleëxchijs.

Van elcke elle wollen laickens, die men metter elle vercoopt, 1 deuyt, ende van laickenen, die int gros vercoft werdden, van een lang laicken 2 blancken, ende van een cort laicken 1 blanck.

Oeftmate.

Van de tonne . . . . 1 deuyt.

Bierexchijs te lande.

Die tappers te lande geven te exchijs van Hamburgerbier 10 st.

Ende van ander bier $3\frac{1}{2}$ st.

Ende de lantluyden voor heur selfs drincken 7 oertkens.

Van wijn, die en tappen zy niet, noch en moetent niet doen.

Craen.

Van een molensteen . . . . 16 groten.

Een slijpsteen . . . . 8 groten.

Van anderhalf aeme wijns of daerenboven, tot 2 amen toe, geeft men 4 groten, ende daer beneden 2 groten.

Item of een stuck drie vierendeel over 2 amen hilt, en geeft men maer 4 groten ende daer beneden 2 groten. Ende dat boven es 6 groten.

Ende wat beneden een half aem es dat mogen zy selver updoen, ende voort alsoe naer advenant.

Van wijn die men van de kaye tsceep doet geeft men half gelt.

Van een staeltonne
Een vlastonne } 4 groten.
Ende een tonne ijsers

Item van dat meeste pack mit laickenen geeft men van updoen ende sceep doen . . . . 10 groten.

Die minder zijn . . . . 6 groten.

Van een tonne harinx . . . . 1 deuyt.

Van kisten met ijserwerck of tonnen, van tstuck . . . . . . 2 groten.

Van een tonne boter en honich, olye, wijn, edick, harinck, smout, mede, van elcx . . . . 1 oertken.

Een pipe Engels bier . . . . 4 groten.

Bierberrye.

Van een vat biers, honich, zeepe, edick etc. 1 oert st. van tstuck voor den arbeyt.

Die moult ende backerskarre.

Van elck hoet coerns ter molen te voeren up ende af . . . 7 oertgen.

Ende de moultkarre van elcke broutte up ende af 5 groten, daer voeren men den arbeyt doen moet.

Broute.

Van elcke broute, die binnen der stede gebrouwen ende gesleten wert, 20 st.

Wat dat uytvaert geeft half gelt.

Waghe.

Van thondert geeft men een halven braspenninck.

Upt IVe ar^le^ hebben wy gehoert Gijsbert Corneliszoon, oudt 40 jaer, steller van der waicke binnen Gorinchem, die by zijnen eede zeyt, dat ter in als zijn 700 haertsteden, onder groot ende cleyn, arm ende rijck, daerof datter meer dan 300 es die arm zijn, die niet en waicken, maer leven meest van der aelmisse, de huysen buyten int voorburch van der stede niet gereeckent, ende buyten der stede isser omtrent 60. Ende zijn de voors. huysen meer gemindert dan gemeerdert, overmits den brant, die zy gehadt hebben omtrent 10 jaeren geleden, alsoe up die tijdt wel 200 huysen verbranden.

Ende aengaende den prijs seggen, dat mits der oorloge ende datter lantvolck veel binnen gecommen es, zoe zijn de huysen veel waerder, ende staen tot meerder prijse dan zy over 10 jaeren wel deden.

Upt V^e^ ar^le^ hebben wy gehoert Heer Lambrecht Specter, deken, ca-

nonick ende pastoer van Sinte Mertins ende Vincents kercke te Gorinchem, oudt 62 jaer, ende Heinrick Conraerdtszoon, coster in deselve kercke, oudt 26 jaer, die seggen, te weten de voors. deken in verbo sacerdocy, ende de coster by zijnen eede, dat te Gorinchem zijn omtrent 3000 communicanten, 100 min of meer, daerinne begrepen die in de voorburchten van derselver kercke wonen. Ende zijn deselve communicanten meer gemeerdert dan gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts, alsoe over 10 jaeren aldaer maer en plagen te wesen 27 of 2800 communicanten.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy hem generen mit wat havercoopen, lantelinge ofte bouwerye ende wat brouwerye.

Angaende de havercoopers dier hebben zy er 4, ende hebben 6 brouweryen, die eens te weecke brouwen, ende en hebben der noyt meer gehadt; ende en connen niet meerderen overmits dat die van Delf ende Goude aldaer veel biers slijten, desgelijcx die van Nymmegen ende Bommel.

Ende en hebben gheen borgers dat rentiers zijn, want zy er niet een en hebben die 40 of 50 £ groten sjaers heeft.

Aengaende de scattingen, die zy gedaen hebben de naeste 10 jaeren binnen der voors. stede, seggen, dat zy in den jaere 1507 geschat hebben malcanderen binnen der stede van hueren gereede goeden, alleenlick te weten van huys, huysraet, gelt ende andere roerende goeden, lant noch renten daerinne niet gereeckent, van den 100 scilden 5 stuvers eens, dat bedrouch 842 £ 3 ß 6 d. van 40 groten, te wetene tvierendeel up langedijck, 295 £ 6 ß. Item tkerck vierendeel 173 £. Item de haerstraet vierendeel 153 £ 7 ß. Item tvierendeel van cortendijck 138 £ 18 ß, ende van tvierendeel van over de haven 81 £ 12 ß 6 d., maer daer en wert niet meer of ontfangen, gelijck tblijckt by de rekeninge, dan 468 £ 16 ß 4 d.

Ende in den jaere 1513 hebben zy noch geschat binnen der stede 7 st. van den 100 schilden eens, dat zy gaderden tot twee reysen, ende dit van den gereeden goeden, daer niet meer of en quam dan 200 £ 16 ß 9 d. van langedijck, van tkerck vierendeel 129 £ 1 ß 7 d. ob., van cortendijck 66 £ ende de haerstraet 63 £ 19 ß, facit tsamen 459 £ 17 ß 4 d., overmits dat veel van den burgers huere portie inhilden tegens de sculden, die de knechten hem afgeborcht hadden.

DORPEN GELEGEN ONDER GORINCHEM.

ARCKELE.

Gerrit Roelofszoon, oudt 44 jaer, schout, Claes de Bruyne, oudt 74 jaer, Wouter Janszoon, oudt 50 jaer, Jan Pieterszoon, oudt 55 jaer, Martin Claeszoon, oudt 45 jaeren, Jan Roelofszoon, oudt omtrent 40 jaeren ende Heinrich Mayezoon, oudt omtrent 36 jaeren, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt eerste ar^le^, datter zijn int voorn. dorp 54 haertsteden, dies zijnder omtrent 4 of 5 die van den heyligen geest leven; ende zijn genouch gebleven van getale in eenen staet dese naeste 10 jaeren herwaerts, maer zijn zeer verarmt mitten brande van de leste oorloge van Gelre.

Upt IIe ar^le^ seggen, dat in heurluyder dorp zijn 170 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy ten prouffijte van den dorpe geenrehande exchijsen en hebben, maer geven 3½ groten de buyeren, ende de tappers 3½ st. van tvat biers ten exchijse, tot prouffite van die van Gorinchem. Ende es tvoorn. dorp belast mit 7 Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 14, daervan de penninghen in tijden van belegge van Pourroyen gehaelt waeren, ende besteert in ruyterpenninghen.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy niet en weten, hoeveel noch wat zy hoeren te gelden in mijns genadichs heeren beden, maer staen onder de stede van Gorichem, die gepleecht zijn in huer voorn. dorpe scattingen te maicken, alsoe wel upte gereeden goeden als upte mergentaelen, by bevele van die van Gorichem, alsoe men placht in anderen dorpen, gelegen int lant van Arckel, onder de voors. stede van Gorichem.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe ende bouwerye; ende dat tselve dorp groot es 42 hoeven, elcke hoeve gereeckent tot 16 mergen, daerof den buyeren toebehoert in eygendomme 140 mergen of daeromtrent, die belast zijn, deen deur dandere, wel mit 14 st. upte mergen, ende de geestelickheyt 150 mergen, die niet en gelden in de scattinge, ende tsurplus behoert diversche waerlicke luyden;

ende all tvoorn. lant wert gebruyct by den voorn. inbuyeren, up 107 mergen nae, die de poorters van Gorichem gebruycken, maer geven scattinge als de inbuyeren; ende es de mergen waert, in coope omtrent 50 schilden, ende in huyere 4 scilden.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben, deen jaer deur tandere, aen staende sluysen ende molens, omtrent 7 st. upten mergen, maer hebben nu moeten maicken een nyeuwe molen, dewelcke es te laste alleene van 220 mergen, ende heeft elcken margen daervan moeten geven 2 phls. guldens.

SCELUYNEN IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Heer Willem de Smit, pastoer ende commandeur van Scheluynen, oudt 69 jaer, Jacob Corneliszoon, oudt 47 jaer, schout, Pauwels Laurenszoon, oudt omtrent 40 jaeren, Pieter Roelofszoon, oudt 40 jaeren, Heindrick Willemszoon, oudt 40 jaeren ende Bernaert Gerritszoon, oudt 23 jaeren, gezwoeren van Scheluynen, gevraecht upt tinhouden vander voors. instructie, seggen, by eede, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn int voorn. dorp van Scheluynen 20 haertsteden, daervan die viere arm zijn, ende zijn genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in eenen staet.

Upt IIe ar^le seggen, datter zijn omtrent 43 communicanten.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijsen tot prouffite van der stede van Gorinchem, als dandere hiervoeren. Ende es tvoorn. dorp belast mit 4 Rh. gl. tsjaers, ter lossinge den penninck 14, vercoft int jaer van 10, ende de hooftpenninghen, daervan gecommen, zijn gelevert in handen van den burgermeester van Gorinchem, tot prouffite van den gemeenen lande.

Upt IVe ar^le seggen, dat de voorn. buyeren geen ommeslagen en hebben dan by den gereeden goeden, naer advenant van den 100 scilden 7 st., ende upte mergentalen als voors. es.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende bouverye; ende dat dorp groot es 19 hoeven lants, elcke hoeve gereeckent ot 16 mergen, dewelcke zijn all onder de gaderinge van Scheluynen, naer de 5 hoeven staen onder de stede van Gorichem, ende es geheeen dat block van Quaekenaek, waarin 3 huysen staen, prochiende in Scheluynen. Daerof de inbuyeren hebben in eygendomme omtrent 100 nergen, dewelcke zijn belast, elck mergen mit 14 st. sjaers; ende in surplus behoert in eygendom den commandeur tot Utrecht 125 mergen, ende mijnen genadichen heere 48 merghen in leengoede, ende tandere liversche waerlicken uytpoorteren. Ende es de mergen van den voorn. ande waerdich in coope, 20 scilden, ende in huyere 2 scilden, boven le last van den dijcke. Ende bruycken de inbuyeren van den 14 hoeven, geheeten tblock van Scheluynen, de 10 hoeven of daeromtrent, naer in Quaeckernaken daer en gebruycken zy niet; ende wert tander gebruyct by den voorn. commandeur ende diverschen waerlicken uytbuyeren ende poorteren, die nochtans mede gelden in de mergentaelen, alsoe verre alst tgemeen dorps prouffyt aengaet, gelijck om nyeuwe sluysen ende huelen te maicken, maer de geestelicke ende heerlicke goeden en geven niet, als die scattinge gemaect es by de stede van Gorichem upte mergentaelen, omme der stede ende tgemeyn lants behouf, gelijck es de scattinge van den 10 st. upte mergen voor dit jaer by die van Gorichem.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy gelast zijn van sluysgelt ende molengelt, by deurgaende jaeren, van 7 st. upten mergen, zonder den caedijck, die elck nae de groote van zijnen lande heeft tonderhouden.

NYEUWELANT IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Anthuenis Govertszoon, schout, oudt omtrent 40 jaeren, Allaert Janszoon, oudt omtrent 80 jaeren, Floris Heindrixzoon, oudt 50 jaeren of daeromtrent, Heindrick Gerritszoon, oudt omtrent 50 jaeren, Roelof Corneliszoon, oudt omtrent 70 jaeren, all gezwoerens, ende Adriaen Dircx, [garremeester], oudt omtrent 23 jaeren, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, dat zy hebben 30 haertsteden, onder arm ende rijck, groot ende cleyn, ende zijn viermaal verbrant geweest, daerof zy lest verbrant waeren omtrent 2 jaeren geleden als Meye compt, ende dat by de Gelderschen, vijanden mijns genadichs heeren, ende waeren alsdoen oock beroeft van hueren havelicken goeden; ende waeren voor den brant ten minsten 5 huysen meer dander nu zijn.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn 106 of 8 communicanten, gelijck de pastoer aldaer by zijne cedulle certifficeert, die zy ons commissaryssen overgelevert hebben.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven in heuren dorpe van elck vat biers te exchijse, te wetene, de tappers 3½ st., ende de buyeren voor heur selfs drincken, 3½ groten, ende tselve heeft de stadt van Gorinchem. Ende es dat dorp belast mit 9 Rh. gl. sjaers losrenten de penninck 14, ende hebben de penningen, daervan gecommen, besteet in betalinge van den knechten ende anders, tot defensie van den lande.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zoe wanneer datter valt binnen der stede van Gorinchem eenige bede of ommeslach te betailen, zoe moeten zyluyden gelden mitter stede, mitten anderen gemeene dorpen van den lande van Arckele, ende wort alsdan by die van Gorichem heml. gesonden een ceele van der grootheyt van den penninghen, die zy daertoe betailen moeten, sonder dat zy staen up een zeeckere taux of portie, ende sulcke penninghen wordden alsdan ommegeslagen by den schout ende gezwoerens van den dorpe, nae de grootheyt ende rijckdom van den inwonenden van die. Ende indien zy omme te slaen hadden 50 Rh. gl. current, daerinne zoude de rijcxste moeten geven 4 der voors. guldens, ende estimeren den rijcxsten rijck te wesen in have ende huere bruyckwaere, 250 scilden, 14 st. voor den schilt, geen erve daerinne gereeckent, zoe zy geen settinge up de erven doen en mogen buyten de stadt van Gorinchem. Ende zoe wanneer eenige scattinge geset wordt op de landen ende erven binnen den lande van Arckel gelegen, dat wordt gedaen by der stat van Gorichem.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit coyen te houden, havere te saijen, spitten, delven, hacken ende houden als lantluyden; ende hebben in hueren ambocht 1040 mergen lants, daerof de buyeren toe-

behoert in eygendomme 130 merghen, die bezwaert zijn mit lasten, daerop gehaelt in jaerlicxen renten, mit 10 st. sjaers elcken mergen, deen deur dandere. Ende mach de mergen gelden in huyere jaerlicx, deen deur tandere, tusschen 3 ende 4 scilden, ende in coope tusschen 50 ende 60 scilden. Ende de inwonende van den voors. dorpe en gebruycken niet dan boven omtrent tvierendeel van den voors. lande, ende die andere landen werdden gebruyct by geestelicke persoonen, bij den poorteren ende inwonende van Gorichem ende andere buyrluyden, omtrent hemluyden geseten. Daer zijn twee cloosters, als tsusterhuys ende baghinhof binnen Gorinchem, die gebruycken elck 4 mergen, ende dat clooster tot Arckel gebruyct selver 50 mergen van den besten.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx hebben te gelden an dijcken, dammen, sluysen, wegen, vlieten ende wateringen, by staende dijcken, deen jaer deur tandere, 5 of 6 st. upte mergen, ende hebben dese naeste 3 jaeren 10 st. upte mergen gehadt, overmits dat huere molens verbrant waeren by den Gelderschen, ende noch wel 3 jaeren lanck hebben sullen.

HOORNAER IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Pieter Willemszoon, schout, oudt 26 jaeren, Jan Jacobszoon, oudt 50 jaeren, Anthuenis van Mulwijc, oudt omtrent 53 jaeren ende Willem Ysbrantszoon, oudt omtrent 40 jaeren, gezwoerens van Hoornaer, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht eerst,

Upt I^e^ ar^le^ seggen, dat zy hebben 40 haertsteden, onder goet ende quaet, ende zijn meest all verbrant geweest in April anno 12 lestleden, ende geheel gepilliert van hueren havelicke goeden, ende oock meest veel gevangen in der kercke; ende hadden voor den brant ende over 10 jaeren wel 8 of 10 haertsteden meer danse nu doen.

Upt IIe ar^le^ seggen, dat heurluyder pastoer sieck es, ende de 2 van hemluyden deposanten zijn kerckmeesters, die tbroot uytleveren, daerof dat men communiceert. Seggen, datter zijn in als 335 of 336 communi-

canten, daerof de meerder helft wonende es in Noerdeloes, onder den heere van Zevenbergen, die mitten deposanten niet en contribueren; ende zijn nu min dander waeren over 10 jaeren 15 of 16 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geven ten exeijs in hueren dorpe van elck vat biers, te wetene, de tappers 7 groten, ende de buyeren voor heur selfs drincken $3\frac{1}{2}$ groten, ende dat heeft de stat van Gorichem. Ende hebben upten lichame van hueren-dorp vercoft, dat zy jaerlicx betailen moeten, 7 Rh. gl. tsjaers losrenten den penninck 14, ende zijn de penningen, daerof gecommen, betaelt tot onderhoudenisse van den knechten, defensie ende bescermenisse van den lande in den belegge van Bommele.

Upt IVe arle seggen, dat zy staen gemeyn in den schiltaelen mitten anderen dorpen van den lande van Arckel, mitter stat van Gorichem; ende zoe wanneer de stadt gemaent wordt omme eenige penninghen up te brengen tot betalinge van der bede, ommeslagen ende subventat van mijnen genadighen heere of van den lande, soe seynden die van der stat voors. hemluyden deposanten een cedulle of ontbiedense, ende verclaeren hemluyden mitten monde wat zy voor huere portie in sulcke bede of ommeslach gehouden zijn te betailen, ende datselve, dat hem alsoe te weten gedaen wordt, dat moeten zy opbrengen. Ende alsdan soe maect de scout metten gezwoerens van den dorpe eenen ommeslach van sulcke somme, by hueren eede, by extimatie van dat elck van den inwonende van den dorpe rijck es in havelicke goeden ende neeringhe. Ende indien dat zy hadden omme te slaen 50 Rh. gl. eens over den inwonende van den dorpe, zoe soude de rijckste daerinne moeten contribueren omtrent 3 Rh. gl., ende estimeren den rijcxsten zijn havelick goet waerdich te zijne omtrent 700 schilden, 14 st. voor den schilt, behalven zijn erven, gemerct dat zy gheen erven, gelegen in den lande van Arckel, in den dorpe elcx int zijne setten en mogen, maer wanneer dat den ommeslach valt upten landen ende erven, dat wort gestelt by den heeren ende regierders der stadt Gorichem.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, als mitte koijen, een weynich haverlants graven, spitten, tuynen, delven. Ende es heurluyder ambocht groot 519 mergen, daerof den buyeren ende

vonende toebehoert in eygendomme omtrent 184 mergen, tsurplus be-ert andere vreemde persoonen in steden ende in dorpen geseten. Ende lt de mergen in huyere, deen deur dandere, omtrent $2\frac{1}{2}$ schilt, min meer, ende in coope, deen deur dandere, de 3 margen 100 scilden. ide wordden de voors. landen meest all gebruyct by den inwonende n den voors. dorpe. Ende seggen, dat de 500 mergen es wel geeste-k goet, die met hemluyden niet en gelden noch en geven, als men nige scattinge doet ter cause van der bede ende ommeslagen van jnen genadighen heere.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, iysgelt, molengelt, wateringen ende anders, tusschen 6 ende 7 st. ten mergen, als zy geen nyeuwe wercken en hebben van molens ofte iysen. Ende nu overmits den brant, dat de vijanden van Gelre de itermolenen gebrant hebben, soe hebben zy de naeste 3 jaeren tus-hen 10 ende $10\frac{1}{2}$ st. sjaers upten mergen gehadt.

Ende es de mergen van den lande, den buyeren toebehoerende ende legen int voors. ambocht, bezwaert van 14 st. sjaers jaerlicxe renten, ermits heurl. vangenisse ende pillieringe, deen mergen deur dandere.

HOOCH BLOCKLANT IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Heer Cristiaen Arnoltszoon, pastoer, oudt omtrent 60 jaer, Frederick outerszoon, schout, oudt 56 jaer, Aert Dammaszoon, oudt 40 jaer, de Willem Mathijszoon, van Muylwijck, oudt 30 jaeren, geexamineert t tinhouden van den arlen, seggen by eede tguendt dat hiernaer lcht, eerst,

Upt Ie arle, dat zy hebben omtrent 30 haertsteden, daerof deen helft hoeft te leven van der aelmissen; ende zijn zeer in eenen getale, nu de over 10 jaeren.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter zijn weynich min dan 200 mmunicanten; ende zijn nu wel alsoe veel alsser over 10 jaeren ieren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven in hueren dorpe te exchijse 7 groten van tvat biers dat de tappers slijten, ende $3\frac{1}{2}$ groten van tvat biers dat de buyrluyder selver inneleggen, ende desen exchijs heeft de stat van Gorinchem. Ende es dat dorp belast mit 17 Rh. gl. ende 14 st. tsjaers losrenten de penninck ter losse 14, ende zijn de penninghen, daerof gecommen, uytgegeven tot onderhoudenisse van den knechten upte scepen ende blockhuysen, ende oock omme te sustineren tproces tegens die van Dordrecht, ter cause van de hooghe zijtwijnt ende oock in heurluyder verdinge van den watermolenen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy hebben tweederhande ommeslagen, deerste dat es, als men eenigen ommeslach doet upten landen ende erven, int lant van Arckel gelegen, zoe ontbiet de stat van Gorinchem de dorpen van den lande van Arckel, ende wort alsdan by der stadt ende dorpen eenen ommeslach gemaect up tlant, tzij 6, 7, 8 of 10 st. upte mergen, nae dat de lasten groot zijn.

Ten 2^{en} als men gadert ende ommeslaet penninghen van der bede ofte ommeslagen upt havelicke goet, zoe slaet men tselve om upte 100 schilden, te wetene 6 of 7 st. upte 100 scilden, ende dat zoe diewils alst van noode es, tzy eens tsjaers ofte te 2 jaeren eens, somtijts meer ende min, naer den loop van den tijdt; ende in de leste settinge, gedaen in der manieren voors., beliep heurluyder portie 21 scilden van 14 st. tstuck.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit bouweryen van coorn te saijen, mitte koe, visschen, vogelen, spitten ende delven. Ende es heurluyder ambocht groot 45 hoeven ende 7 mergen, ende es elcke hoeve groot 16 mergen; daerof eygentlijcken toebehoert den buyeren ende inwonende omtrent 224 mergen, ende tsurplus behoert binnen der stat van Gorinchem ende in anderen steden ende dorpen. Ende heeft tregulierenclooster te Bommel int selve ambocht 21 mergen, ende die pastorie heefter omtrent 15 mergen, ende de kercke omtrent 13 mergen, de vicarie in de kercke omtrent 7 mergen, de nonnen te Arckel $3\frac{1}{2}$ mergen, de baghinen binnen Gorichem 16 hont, de susters binnen Gorichem 17 mergen 2 hont, St Jans vicarie tot Gorichem 19 hont; ende all die cloosteren voors., uytgeseyt die van Bommele, die gebruycken heurs selfs lant. Ende wort by den buyeren gebruyct omtrent 350 mergen, ende tsurplus wort gebruyct by den poorteren van Gorichem, den buyeren

an Noordeloes ende andere dorpen, omtrent hemluyden gelegen. Ende stimeren de mergen, deen deur dandere, in huyere 3 scilden sjaers of aeromtrent, ende in coope de mergen 50 scilden.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, luysgelt, molens, wateringen, met dat daeran cleeft, als men geen yeuwe wercken en heeft, deen jaer min tander meer, omtrent 7 st. pte mergen.

LEERBROUCK IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Gijsbrecht Heindricxszoon, schout, oudt omtrent 48 jaeren, ende Gijsert Reyerszoon, gezwoeren van Leerbrouck, segghen by eede up tinouden van den voors. ar^len tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn in hueren dorpe omtrent 28 of 30 haertsteden; nde zijn zeer in eenen doene nu ende over 10 jaeren.

Upt IIe ar^le seggen, datter zijn omtrent 106 of 108 communicanten; nde zijn oock zeer in eenen doene.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven in huer dorp van elck vat biers en exchijse, de tappers 3½ st., ende de buyrluyden, dat zy selve inleggen, 3½ groten, ende tselve heeft de stat Gorichem. Ende als van de Rh. gl. tsjaers, daer dat dorp van Nyeuwelant seyde mede belast te ijne, daerof dragen die van Leerbrouck deen helft, ende zijn die van Leerbrouck gemeyne mit die van Nyeuwelant, onder een muelens ende nder een contributie.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy huere beden ende ommeslaghen innen nde ommeslaen in alder manieren als die van Nyeuwelant; ende hebben in hueren dorpe omtrent 1500 of 1600 schilden, als men den laetsten mmeslach dede int jaer 14.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, gelijck die

van Nyeuwelant; ende es heur ambocht groot 770 mergen, daerof den inwonende van den dorpe toebehoert omtrent 100 mergen. Ende teloos-ter tAsperen heeft daerinne 40 mergen aen een plecke, de Augustinen van Dordrecht 13½ mergen, ende tsurplus behoort den poorteren van Gorinchem ende anderen in diverschen plecken ende steden geseten. Ende wort meer dan de helft van den voors. lande gebruyct van den inwonende van den dorpe, ende tsurplus wort gebruyct van der stede ende van den dorpen, by hemluyden gelegen.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerlicx an oncosten upten landen hebben an dijcken, dammen, sluysen, wateringen ende diergelijcke, gelijck die van Nyeuwelant.

MIDDELCOOP IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

Gijsbrecht Heindricxzoon, oudt 49 jaer, schout, Jan Reyerszoon, oudt 49 jaer, Gerrit Pieterszoon, oudt omtrent 36 jaer, Jan Willemszoon, oudt 36 jaer, gezwoeren van Middelcoop, seggen by eede, upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter in Middelcoop zijn 33 haertsteden, dies de 4 arm zijn, van den heyligen geest levende; ende zijn genouch gebleven in eenen getale, de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe arle seggen, datter zijn 160 communicanten, ende dat zy ter kercke behoeren te Leerbrouck.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben ten prouffite van den dorpe, maer zy moeten geven van elck vat biers dat de tappers tappen 3½ st., ende de buyeren, die tselve inneleggen voor huer selfs drincken, 3½ groten; ende dat heurluyder ban belast es mit 106 Rh. gl. hooftpenninghen, beloipende in renten den penninck 14, 7 £ 8 ß, die nu in de leste oorloge van Gelre gehaelt zijn geweest, ende gegeven uyten name van den voorn. dorpe, den tresorier van der stede van Gorichem.

Upt IVe arle seggen, dat zy hemluyden reguleren in den ommeslach van den gereeden goeden, ende in den ommeslach van den mergentale, gelijck die van Oisterwijck.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit delven, spitten, bouwerye ende andere lantelinge. Ende es heurluyder ban groot 500 mergen, min 1, daerof hebben de buyeren in eygendomme 186 mergen, die bezwaert zijn mit 10 st. up elcken mergen deurgaens. Ende int surplus behoert mijnen genadigen heere 1 mergen, ende de geestelicke 20 mergen, ende tandere diverschen poorteren in diverschen steden ende dorpen. Ende de mergen es waerdich in coope 70 scilden. Ende wort all tvoorn. lant gebruyct by den voorn. inbuyeren, up 40 of 50 mergen nae.

Upt VIe arle seggen, dat zy geven boven de voors. lasten, an sluysgelt, molengelt ende andere oncosten tsamen by deurgaende jaeren omtrent 7 st. van den mergen, sonder te begripen de dijckaetge, dewelcke elck naer advenant van zijnen lande dragen moet.

OOSTERWIJCK MIT KEKEM IN DEN LANDE VAN ARCKEL.

IJsbrant Heindrixzoon, oudt 50 jaer, schout, Jan Adriaenszoon, oudt 54 jaer, Jan Jacobszoon, oudt 60 jaer, Dirrick Willemszoon, oudt 56 jaer, gezwoerens van Oosterwijck ende Kekem, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, dat in Oosterwijck zijn 25 haertsteden, onder arm ende rijck, ende in Kekem 24 haertsteden, daerof de helft wel arme luyden zijn; ende zijn de twee dorpen voorn. een ambocht. Ende daer zijn sommige van den huysluyden die tweewerf, dander driewerf verbrant zijn geweest binnen 10 jaeren herwaerts, zoedat de geheele timmeringe in den voorn. plecken wesende van nyeux gemaect es, ende en es boven 200 gulden niet waerdich; ende tgetal van den haertsteden es genouch gebleven in eenen staet.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat in Oosterwijck zijn 88 communicanten, ende in Kekem omtrent 90 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben ten prouffite van den dorpe, maer die inbuyeren moeten geven up elck vat biers 3½ groten Vlaems, dat zy inleggen voor huer selfs drincken, ende die tappers 3½ st., tot prouffite van der stede van Gorinchem. Ende dat de voorn. twee dorpen belast zijn mit 11 scilden tsjaers losrenten, den penninck 16, ende zijn vercoft geweest omtrent 3 jaeren geleden, ende de penninghen daervan gecommen zijn gegeven in verdinge van den voorn. dorpen.

Upt IVe ar^{le}, dat zy contribueren mijns genadichs heeren beden mitter stede van Gorinchem, ende en weten niet te seggen wat tax ofte portie zy behoeren te geven in de 100 ofte 60,000 Rh. gl., maer telcker reyse alst die van den gerechte van Gorichem belieft, ende dies de schout ende gezwoeren by hemluyden daerof vermaent zijn den ommeslach van 100 scilden ghereets goets te doene 7 st.; twelck es somwijls te 2 jaeren, somwijls te 3 jaeren eens, naedat de voorn. stede van Gorichem dat behouft, zoe doet de voorn. schout ende gezwoerens by heurluyder eeden den voorn. ommeslach, elcken settende naer zijn gereede goet naer advenant van 100 scilden 7 st. Ende in den lesten ommeslach, gedaen te bevele als boven, zoe en wasser maer een van beyden voorn. dorpen die 1 gouden gulden gaf, ende 3 of 4 die 1 gulden gaven. Ende zoe de voors. deposanten mogen hieraf hebben tonthout, zoe bedrouch den lesten ommeslach omtrent 16 of 17 Rh. gl. voor beyde de dorpen. Noch zoe esser een ander maniere van ommeslach, dwelck gesciet up te mergentale, dwelck gesciet by den bevele ende alsoe die van Gorinchem dat willen stellen, tzij 7 st., 8 st., 9 st. ofte 10 st. upte merghen, daerinne dat de schout noch gezwoerens voorn. geen seggen en hebben, maer die van Gorichem die stellent ende innent mit heurluyder rechte, ende geschiet dat alsoe dicke alst hemluyden belieft, oft der stede van noode es; ende en weten niet te seggen wattet de naeste 5, 6 ofte 10 jaeren gedregen heeft, anders dant int voorleden jaer was 7 st. upte mergen, nu dit jaer 10 st., ende sommige jaeren hiervoeren 5 st., dwelck es te laste van den erfheere, maer daer zijn vele, als leengoeden ende gemortificeerde geestelicke goeden, die de voorn. scattinge niet en geven:

ende anders en weten de voorn. deposanten niet te seggen wat zy in mijns g. h. beden gelden, noch oock die onder malcanderen vinden.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit spitten, graven ende andere bouwerye ende lantneringe, ende dat den voors. ban van den voorn. twee dorpen, alsoet een wateringe es, tsamen groot es 1000 mergen, waervan tmorgen waerdich es 50 scilden, deen deur dandere, in coope, ende in huyere 3½ scilt. Ende die gebuyeren van Oisterwijck hebben daerof in eygendomme 136 mergen, wel belast wesende mit 70 scilden of meer sjaers. Die van Kekem hebben in eygendom 48 mergen, die belast zijn mit 14 st. sjaers elcken mergen. Ende in tsurplus behoort toe onsen genadigen heere omtrent 12 mergen, dat clooster van Erckele 22 mergen, de susteren tot Gorinchem 82 mergen, tcapittel van Gorichem mit die pastoer van Oesterwijck tsamen 31 mergen, tclooster buyten Heusden 9½ mergen, tclooster te Bommel 2 mergen, tclooster tot Heemstede 14 mergen, ende tsurplus behoort diverschen poorteren ende waerlicke luyden, in diverschen steden ende dorpen wonende; maer all tvoors. lant wort gebruyet by den voorn. inbuyeren up 150 mergen nae.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy te gelden hebben sluysgelt, molengelt ende diergelijcke ongelden, twelck bedraecht, deen jaer deur tandere, upten mergen 4 st., staende sluysen ende molenen, maer mits der oorloge zoe moeten zy maicken twee nyeuwe sluysen, dewelcke costen zullen omtrent 250 Rh. gl.

DE STEDE MITTEN LANDE VAN HEUSDEN,

ende eerst DIE STEDE VAN HEUSDEN.

Upten 2^en in Decembri 1514 soe hebben wy binnen der stede van Heusden gehoert Gerryt Blanckaert, oudt 45 jaer, ende Jacob Govertsz., oudt 30 jaer, burgermeesters, Huge Spierinck, oudt 38 jaer, Yeuwen Hacke van Outheusden, 48 jaeren oudt, Willem Jacobszoon, oudt 33 jaer, scepenen van der stede van Huesden, die by eede verclaert ende gedaen hebben gelijck hiernaer volcht.

Omme te antwoorden upt I^e ar^le, soe hebben zy ons geexhibeert de blaffaerden ende ontfanckbouecken derselver stede, mits dat de rekeninghen noch niet gedaen en zijn, ende dat overmits de voorleden oorloge; ende bevinden aldaer dat navolgende inneeommen.

Eerst den grooten bierexchijs van der stede ende lande van Heusden heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende Petri ad Cathedram 1513, 6441 ℒ; compt voor 1 jaer . . . . 1288 ℒ 4 ß.

De wijnexchijs heeft oock gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, eyndende als voeren, 967 ℒ: compt voor 1 jaer . . . . 193 ℒ 8 ß.

De backexchijs heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, verschinende als voeren, 469 ℒ: compt voor 1 jaer . . . . 93 ℒ 16 ß.

Den nyeuwen exchijs, ingaende in Aprille, heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren 651 ℒ: compt voor 1 jaer . . . . 130 ℒ 4 ß.

Dat weekgelt heeft gegouden binnen 5 jaeren 164 ℒ: compt voor 1 jaer . . . . 32 ℒ 16 ß.

Die laickenexchijs gelt by gemeene jaeren . . . . 9 ℒ.

Die wage gelt oock jaerlicx by gemeene jaeren . . . . . . 6 ℒ 10 ß.

Der stadt berrye heeft gegouden binnen 5 jaeren 170 ℒ 10 ß: compt tsjaers . . . . 34 ℒ 2 ß.

Der stadt geeroen, dat es als men over yemant croent die lant boven recht besit, daer de heere deen helft of buert, ende die stadt dander helft, dat men oock verhuyrt, ende gelt by gemeene jaeren . . . 10 ℒ.

Die vleysbancken plegen te gelden 8 of 10 ℒ sjaers, zijn ofgeset by de nyeuwe reformatie, die mijn heere de Grave van Nassau aldaer gedaen heeft, dairomme . . . . niet.

Ende den ontfanck van den jaerlicxen rentsoen die men stelt upte exchijsen, die de burgermeesters plegen te hebben voor emolumenten, heeft mijn heere de Grave van Nassau doen applieeren tot prouffite van der stede, ende bedraecht sjaers . . . . 33 ℒ.

De voors. stede heeft oock de helft in allen civilen boeten ende brueeken mitten heere, daer niet of niet veel of en compt: ergo niet.

Somma van alle tinneeommen van der stede voors. 1831 ℒ van 40 groten.

Upt IIe ar^le hebben zy ons overgegeven, by verelaringhe, dat zy schuldich zijn de navolgende erff, loss ende lijfrenten.

Eerst an diversche cleyne partijen van thynsen ende andere cleyne partijen van renten, die zy jaerlicx uytreyeken moeten cloosteren, kere-

ken ende andere geestelicke ende waerlicke persoonen . . . 55 £ 14 ß.

An losrenten tot tsHertogenbossche, Oesterwijc, in den lande van Meghen ende upte Spranghe, ter losse den penninck 13, 14 ende 15, vercoft in den jaeren 1482, 83 tot 91 toe incluz . . . . . 250 £ 15 ß.

An losrenten in gelijcken tijde binnen der stede vercoft 143 £ 19 ß.

Ende an losrenten buyten vercoft int jaer 1502 . . . . 18 £.

An lijfrenten, vercoft tsHertogenbossche, te Oisterwijck ende elders, binnen der stede van Huesden vercoft zedert den jaere 1456 totten jaere jaere 1491 . . . . 668 £ 3 ß.

Int jaer 1499 . . . . 20 £.
1504 . . . . 15 £.
1505 . . . . 36 £.
1506 . . . . 22 £.
1507 . . . . 20 £.
1508 . . . . 20 £.

Ende an lijfrenten vercoft binnen Huesden zedert den jare 1480 totten jaere 95, daerinne begrepen zijn 35 Rh. gl. tsjaers, dairomme dat questie es, 143 £ 16 ß.

Somma van den voors. renten . . . 1412 £ 19 ß van 40 groten.

Andere ordinarise ende extraordinarise lasten van der voors. stede.

Die cleedingen van den drossaet, schout, burgermeesters ende 7 scepenen, mitten anderen wedden van den clerck, vroedevrouwe, clockestelres ende anders, bedragende navolgende de rekeninghe, sjaers 122 £.

An oncosten, die men doet in de verpachtinge van den exchijsen ende om die ten hoochsten penn. te brengen, bedraecht jaerliex omtrent 36 £.

Die reysen van den burgermeesters ende andere gedeputeerden van der stede, mitten bodeloonen, dragen by estimatie sjaers . . . . 150 £.

An wedden van den poortiers ende dachwaickers tsamen 67 £ 6 ß 6 d.

tSchenken van wijn ende maeltijden, die men doet den vreemden heeren aldaer passerende, ende van andere gratuiteyten die de stede dienst doen, draecht by gemeene jaeren tsjaers . . . . 150 £.

An vuyr, licht ende brant upter stedehuys ende overall rontomme de stede, daer men waict, die moet de stede betailen, ende draecht bij gemeene jaeren . . . . 125 £.

Die reparatien, die men jaerliex doen moet omme de onderhoudenisse van der stede poorten ende muyeren, draecht, nyeuwe wercken niet gerekent, ... 300 £.

An andere sayeken extraordinaris, die de stede upcommen, jaerliex by estimatie . . . . 120 ℒ.

Somme . . . . . 1070 ℒ 5 ß 6 d.

Somma van den voors. lasten 2483 ℒ 4 ß 6 d. van 40 groten.

Aldus hebben zy meer last dan incommens 652 ℒ 4 ß 6 d. van 40 groten.

Hierenboven hebben zy noch jaerliex te gelden huere portie in allen beden ende subventien, dat bedraecht in de ordinarise bede van den 60,000 ℒ sjaers . . . . 300 ℒ.

Ende in den ommeslach van des gemeenlants renten omtrent 150 ℒ.

Omme welcke belastinge ende jaerliex afterwesen te vervallen zy alle jaere eenen ommeslach of twee uyt malcanderens buydel gedaen hebben, daermede zy tvoors. trop-chargie betailen. In welcken ommeslach ofte scattinge de poorters gelden ende geset werden naer huer goet ende renten, die zy binnen der stede ende lande van Huesden hebben, maer van goeden daer buyten gelegen en gelden zy niet, mits dat die gelden aldaer die gelegen zijn. Ende en hebben noyt sonder scattinge geweest zedert tjaer 80 of 82 tot noch toe, dan int jaer 1497 ende 1501; ende int jaer 1504, 8 ende 12 hebben zy telcken dubbelde scattinge gegeven; ende deselve scattinge draecht gemeenlick omtrent 550 Rh. gl., mits datter veel arme zijn die niet en geven, ende stellen dat, te weten die 100 Rh. gl. jaers heeft binnen der voors. stede ende lande van Huesden die gelt 10 Rh. gl. eens, ende voorts naer advenant dat zy rijck zijn van goet of neringe.

Sculden, daer de stede noch inne es.

De voors. stede es schuldich den rentiers van afterstallige ende onbetaelde renten tot in Augusto 1509 incluz . . . . 3400 ℒ.

Item, alsoe zy in den jaere 1510, 11, 12 ende 13 deselve rentiers niet en hebben mogen betailen mits de oorloge, ende dat zy de penninghen in defensie ende reparatie van der stede hebben moeten besteden, soe bedraecht tafterstall van denselven jaeren wel . . . . 3000 ℒ.

De voors. van der stede hebben ons geleyt rontomme de poorten ende muyeren van der stede, die geheel vervallen; ende boven de reparatien, die zy binnen 3 of 4 jaeren daeran geleyt hebben omme hem te beschermen tegens den vijanden, soe sullen zy noch moeten repareren een groote somme van penninghen, sullen zy de reste van den muyeren ende toornen houden staende; dat zy niet wel en weten te estimeren hoeveel

dattet costen sall, maer sullen daertoe wel behouven, voor den tijdt van 10 jaeren, tsjaers 100 £ groten, boven de 300 £ gestelt voor de ordinarise reparatien ende onderhoudenisse van dien, hiervoeren.

Ende boven all is deselve stede qualick verseeckert van de huysen, die staen buyten de Wijcxsche poerte, die vast ande poerte upten dijck staen, met eender cappelle, die men lichtelick sterck maicken zoude tot verderfenisse van der stede, hoewel zy poortersneringe doen, ende zijn genouch mit hem een inder stadt; daerinne wel behoerde voirsien te wesen, zoe zy seggen, tot bewaernisse van derselver stede.

Upt IIIe ar^le soe seggen zy, dat men binnen Huesden geeft de navolgende exchijsen:

Wijn.

Van een aem Rinsch wijns of andere wijnen die alsoe veel gelden als Rinsche wijnen, geeft men 33 st., ende andere Westersche wijnen, die zoeveel niet en gelden, geven half gelt.

Bier.

Van alrehande bier van buyten of binnen der stede gebrouwen, of dattet over zee compt of niet, daer geeft de tapper af 12 stuvers min een oert. Ende de poorter 5 st., weder hy tselve brouwet dan niet.

Oock mede tbier, dat buyten den lande van Heusden gaet in de lande van Gelre of elders, daer zijn de brouwers vrij af ende de vreemde luyden mede.

Nota. Dat zy hierenboven geven een nyeuwen exchijs, hiernae, van wijn ende bier.

Backexchijs.

Tguendt dat de backer bact ende vercoopt, van thoet terwen 1 Rh. gl., ende van thoet rogge 10 st.

Alle andere coern es vrij, ende wat een poorter voor hem selven bact daer es hij vrij af.

De nyeuwen exchijs.

Item, van een aem wijns 7 st. boven de 33 st. hiervoeren, ende upte tonne biers, die de tapper tapt binnen der stede, 1 st.; ende es omtrent 45 jaeren geleden dat die upgestelt was.

Waechgelt.

Elcke wagen geeft 1 oert st. sdaechs, gaende ende commende, telcker reyse, daerof Outheusden, Ethen, Meeuwen, Drongelen ende Heesbeen vrij zijn.

Laickenexchijs.

Van een laicken, dat aldaer gemaict wert, van 32 ellen, geeft 7 penninghen Hollants. Van 8 ellen vreemde laicken, dat mitter elle vercoft wert, 9 deuyts.

Wage.

Van thondert 1 groten.

Berrye.

Van elcke tonne 1 oert st.

Ende de stede ontfanct, all tlandt van Huesden deur, van de aem wijns dier gedroncken wert, hetzy of die getapt ofte ingeleyt wert, 1 Wilhelmus schilt, die men betaelt met 21 st.

Ende van thier geeft de tapper 5 st., ende de lantman, diet inneleyt, ½ st., ende daer en es nyemant exempt af dan die van Eethen, Meeuwen ende Drongelen.

Upt IVe ar^le soe hebben zy ons geexhibeert een quoyer gemaict by den quartiermeesters; daerby men bevynt, dat binnen der stede van Huesden zijn 247 huysen, daerof datter 63 arme zijn.

Ende hebben 2 cloosters binnen der stede, als 1 clooster van der oordene Cistertiensi ende 1 vrouweclooster, genoempt de grauwe susteren, de tercia regula Sancti Francisci.

Item, 3 manhuysen, een hospitael ende een vrouwenhuys, die all tsamen geen exchijsen en gheven noch en contribueren mitter stede niet. Ende int voorburch van der stede, daer men nae Outhuesden gaet, totter Oudermase toe, zijn 38 huysen die mitter stede contribueren, maer zy behoeren ter kercke te Outhuesden.

Ende de huysen die buyten de Wijesche poerte staen gelden ende staen mitter prochie van Heesbeen.

Aengaende den prijs ende tgetall seggen, dat deselve huysen de naeste 10 jaeren meer gemindert zijn dan gemeerdert. Ende als van den prijs, die huysen, die staen aende Waterpoerte, ende dat herberghen plagen te wesen, zijn den derden penninck wel in den prise van den coop geargert de naeste 10 jaeren, ende dandere huysen wel den vierden penninck.

Upt V^e ar^le hebben wy gehoert meester Willem de Goyer, viececureyt van Huesden, oudt 40 jaer, die seyt, in verbo sacerdocy, datter in deselve prochie, die hem niet verder dan binnen der poorten en extendeert, zijn 950 communicanten, ende dat binnen de tijdt dat hy vice-

eureyt geweest es, zoe zijn deselve communicanten meer gemindert dan gemeerdert, overmits dat de stede zoe lange zoe meer vergaet.

Up VIe ar^le seggen, dat zy geenrehande sonderlinghe neeringe en hebben by dat zy plagen, maer behelpen hem sommige van hueren poorteren mit hopcoopen, dier zy er 3 of 4 hebben, mit bouwerye [1]), ende hebben 4 brouweryen, te wetene 3 binnen der stede, daerof deen de halve tijdt niet en brout, twee ter weecke eens ten hoochsten, ende 1 buyten die Heesbeensche poerte: ende zy plagen over 14, 18 of 20 jaeren eene goede draperie te hebben, die geheel vergaen ende te nyete es, overmits dat zy niet en leggen ter neeringe, ende dat aldaer geen deurvaert en es, ende bovenall zijn zy bedorven mit dat deursteken van der Mase omtrent Hemert, dat die van tsHertogenbosch daden over 33 of 34 jaeren, daermede de vaert ende passaige aldaer benomen es, want alle de scepen, die de Mase up of neder voeren, mosten passeren voorby Heusden, die nu Heusden laten leggen ende vaeren voorby Hemert, aldaert deurgesteecken es, mits welcken deursteken de Maze omtrent Heusden geheel verlaat es.

Aengaende de rentiers seggen, dat zy geen sonderlinghe rentiers en hebben, ende datter niet een es binnen der stede die 100 £ groten tsjaers heeft, ende hebbender 3 of 4 die 50 £ groten sjaers hebben of daeromtrent, ende 6 of 7 die 100 of 150 £ van 40 groten sjaers mogen hebben.

BAERTWIJCK IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Pieter Gijsbrechtszoon, cappellaen in der kerke tot Baertwijck, oudt omtrent 26 jaeren, Aernt Dirxzoon, schout, oudt omtrent 50 jaeren, Anthuenis Bartoltszoon, scepen, oudt 54 jaer, Anthuenis Aerntszoon, gezworen, oudt 48 jaeren, ende Hubert Willemszoon, oock gezwoeren, oudt omtrent 44 jaeren, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, eerst,

Upt I^e ar^le, dat zy hebben 85 haertsteden, daerof dat de 35 leven van der proeven ende van den heyligengeest; ende zijn zeer in eenen loene gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

[1]) Zoo staat in het hs. Men zou „brouwerye" verwachten.

Upt IIe ar^le seyt de voorn. cappellaen, datter zijn omtrent 350 communicanten; ende zijn zeer in eenen wesen nu ende over 10 jaeren.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven ten exchijse van een vat biers 5 st., ende dat heeft de stat van Huesden, ende 1 blancke dat heeft den heere ende hebben 12 gouden guldens tsjaers losrenten up tvoors. dorp staende, die zy jaerlicx betalen moeten, ter losse den penninck 14, daerof de penninghen betaelt zijn tot ruytergelt, ende waeren vercoft int jaer van '8 of daeromtrent.

Upt IVe ar^le seggen, dat, zoe wanneer zyluyden in hueren dorpe gesommeert wordden omme eenige penninghen te betailen tot de beede van mijnen genadigen heere ofte totten ommeslagen van den lande, zoe nemen de schout ende gezwoerens 4 goede mannen int dorp wonachtich, ende daerof nemen zy eenen eedt, omme de penninghen omme te slaen, daervoeren dat zy gesommeert zijn, by egale portie, elcx nae zijn rijckdom: ende tselve doen zy altijdt ende zoe diewils als zy omme eenige penninghen gemaent wordden. Ende den ommeslach van alsulcke penninghen wordt gedaen ende gestelt up die mergentale, gelegen in den ambochte voors., toebehoerende den buyeren ende inwonenden van denselven dorpe of daeromtrent, ende upte chijnssen ende renten staende upten selven lande, hetzy rogge of anders: maer wat landen dat toebehoeren den poorteren van Huesden, die en wordden niet geset noch oock heurluyder chijnssen, renten, erfrogge of anders. Ende en stellen oock nyemant vander geestelickheyt geseten binnen der stadt van Huesden, maer wat poorteren van anderen steden, dorpen, of geestelicke persoonen landen, chijnsen, renten, erfrogge of anders hebben binnen den voors. dorpe, die wordden mede gestelt gelijck die buyrluyden, uytgesondert tgoet van der prochiekercke: ende en doen gheen settinge up havelick goet.

Ende wort in elcken ommeslach een mergen lants gestelt up 7 seilden: ende hebben zoe veele contribuale mergentalen, dat zy hebben in hueren dorpe 1344 seilden, daerinne zijn gereeckent die uytgaende chijnsen, renten ende erfrogge, die contribuable zijn.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit die plouch, mit coren te sayen, mitter koe, visschen, vogelen, spitten ende delven: ende hebben in heurluyder dorp 12 hoeven lants, elcke hoeve es groot 16

mergen, ende dit es redeliek goet lant, ende hebben noch daerenboven 6 of 7 hoeven lants, elcke hoeve zoe groot als voeren, dat zeer sobere ende snoode lant es, belast mitter onderhoudenisse van twee dijcken, deen leggende voer den Wael, ende dandere voor de zee: ende behoert all dit lant meest in eygen den inwonenden van den dorpe, oft andere omtrent hem geseten die met hem contribueren, uytgesondert de poorteren van Huesden, die hebben int selve ambocht 42 merghen lants, ende in erfrenten 61 Rh. gl. tsjaers, ende 65 mudden erfrogge, ende de geestelicheyt aldaer binnen de stede die hebben 47 mergen lants, 35 mudden erfrogge en an thynssen 12 Rh. gl. Ende de meestedeel van alle de voors. landt leyt gemeen mitter zee, in vreese of zy jaerliex wat hebben sullen van hueren vruchten of niet. Ende estimeren elcken mergen in huyere jaerliex up een mudde rogge, een mudde rogge gestimeert up 2 Rh. gl, deen min dander meer, ende in coope, deen deur tandere, de mergen up 50 schilden of daeromtrent.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerliex hebben te gelden an dijckaetge, sluysgelt, wegen, wateringen, mit dat daeraen cleeft, 5 groten upte mergen.

WIJCK IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Adriaen Gendt, priester pastoer van Wijck, oudt 43 jaeren, Willem Heymanss, oudt 54 jaeren, schout, Claes Lambertszoon, oudt 50 jaeren, Cornelis Janszoon, oudt 70 jaeren, Gerrit Baldewijnszoon, oudt 50 jaeren, Gijsbrecht Goessenszoon, oudt 48 jaeren, Anthuenis Pieterszoon, oudt 40 jaeren, ende Pieter Janszoon, oudt 42 jaeren, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter nu ter tijdt zijn int voors. dorp omtrent 70 haertsteden, onder oude ende nyeuwe huyskens ende boykens, upgeworpen naer der oorloge; ende hadden over 10 jaeren of daeromtrent wel 110 haertsteden.

Upt IIe arle seyt, dat hy aldaer pastoer wert int jaer van '8 in Augusto, ende zijn aldaer 310 of 312 communicanten; ende seggen de andere deposanten, datter over 10 jaeren wel waeren 400 communicanten.

Up IIIe ar^le seggen, dat zy geven van elck vat biers ten exeijse 5 st., dat heeft de stadt van Huesden, ende 1 blanck, die heeft de heere. Ende es dat dorp belast mit losrenten, eerst van 32 currente guldens sjaers tot 40 groten tstuck, vercoft int oorloge van Utrecht, ter losse den penninck 12½, ende noch met 6 gouden gulden tsjaers, oock losrenten, de penninck ter losse als voeren.

Upt IVe ar^le seggen, dat zoe wanneer zyluyden gesommeert wordden ende te betailen hebben eenige penninghen in eenige ommeslagen otte oncosten van den lande, zoe nemen zy 5 of 6 gezwoerens, wonachtich, gegoet ende geërft in den lande, die by hueren eede sulcke penningen ommeslaen; ende wordt den ommeslach gedaen over den landen ende upten mergentalen gelegen in den ambochte van Wijck, naedat elck daerinne gelant ende gegoet es, ende oock naer de waerde van den lande, te wetene den eenen mergen up 6 scilden, dandere up 10, tderde up 20 ende de vierde up 30 scilden; ende hebben omtrent tusschen de 10^e ende 12000 scilden, ende de schilt estimeren zy tot 14 st.; ende zy setten 30 scilden up een mergen, daer dander dorpen, mede in den lande gelegen, 8 ende 7 scilden upte mergen stellen, elck van den besten. Ende zoe wanneer dat men ommeslaen zoude int voors. dorpe 100 Rh. gl. eens, zoe zoude den besten mergen die up 30 scilden geestimeert es, daerinne gelden omtrent 6 st., ommedat zy huere schiltalen hooge gemaiet hebben, ende staen de rijcxste up 6 of 700 scilden, ende die en zijn niet veel, ende zoe voert naer advenant: ende seggen, dat zy vrij zijn vander bede van mijnen genadighen heere, ende geven zijnder genaden, in de plaetse van dien, jaerlicx 172 leeuwen, de leeuwe tot 60 groten gereeckent, ter cause van der weynige (*sic*) van Wijckersant.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantneringen, als coeren sayen, mitter koe, spitten, delven ende anders. Ende hebben in heurluyder ambocht 900 mergen, daerof datter 100 mergen leggen after int ambocht, geheeten Wyckerbrouck, die leggen desert, ende wordden voer desert laeten leggen, ende en wordden luttel of niet gebruyet; ende heeft den abt binnen Middelburch 200 mergen, die met hemluyden niet en gelden noch en contribueren in eenigen ommeslag dan in mergengelt van sluysen, wateringen, dijckaetgen ende anders.

Noch heeft de pastorie 11 mergen, ende de kercke 18 mergen, derfgenamen van Daniel van der Merwede 16 mergen. Heinrick de Veer

10 mergen, ende noch 9 mergen aen een vicarie, zoedat die oock met hemluyden niet en gelden, dan int mergengelt als voors. es: ende en houden niet boven 500 mergen, die met hemluyden contribueren, ende behoeren de 500 mergen meestall den inwonenden van den dorpe ende gebruycken die selver. Ende estimeren de mergen jaerlicx in huyere, deen deur tandere, te weten 100 mergen van den 500 up 5 schilden tsjaers de mergen, ende in coope de mergen 100 scilden, ende die andere 400 mergen contribuale up 2 scilden de mergen in huyere jaerlicx, ende up 40 scilden de mergen in coepe; ende zijn die 500 mergen belast mit jaerlicxen renten van 300 Rh. gl. sjaers int particulier.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx onderhouden moeten up die 800 mergen een hooftdijck, geheeten de Dallewyl, den dijck tot Heckhuysen, tot Kuyck den Heydijck tot Doeveren ande Dussem, ende noch meer andere, beloipende jaerlicx van den 800 mergen een halve roede upte mergen; ende en mogen de voors. dijcken jaerlicx niet onderhouden mit 200 Phls. guldens. Ende daerenboven hebben zy noch te onderhouden wateringhen, watergangen, vlyetten ende sluysen, die hem jaerlicx costen, deen jaer deur dandere, 100 currente gulden.

OUTHEUSDEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Jan Goessenszoon, schout van Outheusden, oudt 53 jaer, Heyn Janszoon, oudt 53 jaer, Adriaen Wouterszoon, oudt 50 jaer, beyde scepenen, Jan Adriaenszoon, oudt 40 jaer, Jan Gerritszoon, oudt 36 jaer, beyde gezwoerens, Jan de Beer, oudt 48 jaer, ende Adriaen Janszoon, oudt 40 jaeren, buyeren, ende Bruyn Michielszoon, coster, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, dat zy nu ter tijdt hebben 27 of 28 haertsteden, onder goet ende quaet, die met hemluyden contribueren; ende hadden voor de leste oorloge over 10 jaeren wel 40 haertsteden.

Upt IIe ar^le^ seyt de coster, in absentie van den pastoer die van huys es, datter zijn omtrent 400 communicanten, daerof dat deen derdendeel behoert onder de vryheden van Heusden, die met Outheusden niet en gelden noch en contribueren.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat de tappers, binnen hueren dorpe geseten, geven van elck vat biers ten exchijs 5 st., ende de buyrluyden voor haer selfs drincken 1 groten, dat zy halen tot Heusden. Ende es dat dorp belast mit 17 Rh. gl. tsjaers losrenten, de penninck 15, ende noch met 7 Phls. guldens tsjaers, ter losse mit 100 Phls. guldens eens.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy huere beden ende ommeslagen onder malcanderen ommeslaen in hueren dorpe up die mergentale, in hueren dorpe gelegen, die met hemluyden contribuabel zijn, ende dat nae de seiltaelen, die zy onder een stellen: ende estimeren elck mergen, deen deur tandere, up 2 seilden, dat beloipt 700 seilden of daeromtrent: ende de inwonenden die geen eygen lant en hebben, all eyst dat zy lant huyeren ende up heur lant hem generen, die en wordden niet geset, noch en contribueren niet in eenige beden of ommeslagen: dan hebben dese naeste 3 of 5 jaeren 3, 4 of 5 st. te brantscattinge gegeven. Ende zoe wanneer zy 25 Rh. gl. hebben omme te slaen, soe geeft de rijcxste omtrent 3½ Rh. gl., ende die staet up 40 seilt.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, met coren te sayen, mitter koe, mit spitten, delven, vogelen, visschen ende diergelijeke. Seggen voort, dat tambacht van Outheusden groot es 50 hoeven, elcke hoef groot wesende 20 merghen: daerinne heeft de abt van Barn 9 hoeven, teclooster binnen Heusden 2 hoeven, de gemeyn burgeren binnen Heusden 19 hoeven, soedat de inwonende van Outhuesden niet meer en behouden dan 20 hoeven, die hem eygen toebehoeren, daeruyt dat noch gaet 2½ hoeve, die gemortiseert zijn, den clooster van der Donck toebehoerende, zoedat hemluyden niet en blijven dan 17½ hoeven, die contribuabel zijn: ende uyt de landen gaet noch te chijnsse jaerlicx 90 Rh. gl., ende 17 mudden roggen.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy moeten onderhouden drierhande zeedijcken, ende hebben daeran jaerlicx ten oncoste mit hoere wateringen, sluysen ende anders, 3 st. upte merghen.

EEDICHUYSEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Anthuenis Willemszoon, schout van Edichuysen, oudt 20 jaeren, Claes Pauwelszoon, oudt 40 jaer, Gijsbrecht Govertszoon, oudt omtrent 45 jaer, gezwoerens ende scatmeesters binnen Edichuysen, ende Pieter Direxzoon, coster, omtrent 50 jaeren, seggen by eede, upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, dat zy hebben omtrent 44 haertsteden, onder goet ende quaet; ende waeren over 10 of 12 jaeren 74 haertsteden of daer omtrent.

Upt IIe ar^le^ seyt de voors. coster, in absentie van den pastoer, datter zijn int voors. dorp 220 communicanten: ende plagen voortijts over 10 jaeren 275 communicanten te wesen.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat de tappers, wonachtich binnen der voors. dorpe, geven van elck vat biers dat zy slijten 5 st. de stat van Huesden, ende 1 blancke te gruytgelt, ende de buyeren en geven niet van dat zy inleggen. Ende es tvoors. dorp belast mit 40 Rh. gl. tsjaers tot 40 groten tstuck losrenten, ter losse 7 Rh. gl. current. Ende zijn de renten vercoft int jaer 1510 ende 11, ende de penninghen daervan gecommen besteet in ruytergelde, int houden van zeeckere scepen van oorloge ende anders.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy heure beden ende ommeslagen innen ende gaderen by den kerven, ende hebben in als 400 kerven; ende zoe wanneer dat zy 100 gl. ommeslaen moeten, soe moete de rijcxste geven 5 Rh. gl., ende draecht elcke kerf 5 st.; ende nemen huer settinghen upte mergentalen, ende daernae maicken zy heure kerven. Ende zoe wye geen lant en heeft dan hy en huyrt, die stellen zy nae zijn havelick goet up 1, 2, 3 of 4 kerven, maer die eygelick lant heeft die en stellen zy up zijn havelick goet niet. Ende de rijcxste geeft 5 Rh. gl. als men 100 Rh. gl. ommeslaet; dien estimeren zy rijck 16 mergen lants; ende stellen de ommeslagen zoewel upte lande die de vreemde luyden aldaer niet wonachtich toebehoeren, als die hemluyden eygen toebehoeren, uytgenomen die vrylanden die men naer verclaert.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinghen, met coren

te sayen, coyen te houden, spitten, delven, vogelen, visschen ende dier gelijcke.

Seggen voorts, dat heurluyder ambocht groot es 28 hoeven, elcke hoeve 16 mergen, daerof den abt van Baern toebehoort in eygendomme 5½ hoeve ende 3 mergen of daeromtrent, ende die poorters van Heusden omtrent 8½ hoeven, 6 mergen, 2½ hont, ende dese landen en gelden noch en geven mitte buyrluyden niet. Ende tsurplus van den 28 hoeven, daerof behoert den eygen van dien den inwonende van den voors. dorpe. Ende zijn die landen zoezeer belast mit jaerlicxe renten of chijnssen, dat men die niet stellen en mach, zoedat se niet en behouden dan omtrent 7 hoeven lants vrij, daer zy huere beden ende ommeslagen up ommeslaen: ende estimeren elcken mergen lants waerdich te zijne in huere, deen deur dandere, 2 scilden jaerlicx, ende in coope de mergen 40 scilden.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an diversche dijckaetgen, watergangen, sluysen, bruggen ende wegen 3½ st. van den mergen, ende boven desen moeten zy noch onderhouden met hueren arbeyt een nyeuwen schoerdijck.

Item, heeft tvoors. dorp in dese voorgaende oorloge van Gelre by vangenisse, rantsoene, verdinge, belegge van den slote van Hamert, an blochuysen ende anders, wel te coste gehadt 7000 Phls. guldens.

HERPT INT LANT VAN HUESDEN.

Thonis Robbrecht Gerritszoon, schout, oudt 50 jaer, Thonis Robbe Gijsbrechtss., oudt 40 jaer, gezwoeren van Herpt, seggen by hueren eede, upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, dat zy hebben 28 of 29 haertsteden, die meer gemindert dan gemeerdert zijn de naeste 10 jaeren herwaerts, mits der oorloge.

Upt IIe ar^le^ verclaert de vicecureyt van Herpt, by zijne certificatie onder zijnen zegel, datter in de prochie van Herpt zijn 125 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffit van den dorpe, maer geven de tappers binnen denselven dorpe van elck vat

biers, dat zy ten tap slijten, tot prouffite van der stede van Huesden 5 st., ende den ambochsheere 1 blancke.

Ende dat tcorpus van den voors. dorpe belast es mitte navolgende renten: te wetene van 25 Rh. gl. sjaers, vercoft voor belegge van Pourroyen, ende noch 48 Rh. gl. tsjaers, vercoft naer tinnemen van Worchem, ter cause van 2 verdinghen, elcx van 400 Rh. gl. eens, daerof de 25 Rh. gl. sjaers voors. behoeren binnen der stede van Heusden, ende de 48 Rh. gl. sjaers binnen der stede van tsHertogenbossche. Ende hierenboven hebben zy moeten betaelen die van Bommel, ter cause van 8 verdingen, elcx van 300 Rh. gl. eens, 2400 Rh. gl., daer de landen den voorn. buyeren toebehoerende noch mede belast zijn, dat heur eeuwige verderfnisse es, ende daeromme zy brootganck zijn.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy tgheele dorp gesmaeldeelt hebben, elcx nae zijnen staet ende goeden; ende als zy eenighe scattinghe, beden, ruyterpenninghen ofte gemeenlants renten te betailen hebben, die slaen zy omme by den honderden, ende hebben 2400; ende zoe wyens goet waerdich es in erf of in gereede haef van beesten 100 Rh. gl. eens, die wert geset up 200, ende zoe voertaen naer advenant; ende als men dan ommeslaet up tdorp 100 Rh. gl. eens, zoe moet dieghene die up 200 staet geven 8 Rh. gl., ende zoe voert hoeger ende lager naer advenant. In welcke 2400 die van den clooster van der Donc hebben 700, daerof zy mede mitten buyeren gelden, die van Kuyck up 200, uyt saycke van 19 mergen quaet lants, dat zy daer hebben.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, spitten ende delven. Ende es heurluyder ban groot 530 mergen, daerof dat mijn heer van Baern toebehoert 250 mergen met zijnen uyterwaerden, tclooster van der Donck 54 mergen, die burgers van Heusden mitten goodshuysen 130 mergen; blijft den binnen buyeren van Herpt voors. wat bet dan 90 mergen; waeruyt zy hebben moeten gelden alle de beden ende verdinghen, tot hueren last, alleene sonder hulp of bystand van den heere van Bern ofte tclooster van der Donck; waeromme zy tvoors. zoezeer moeten belasten hebben alsset waert es. Ende es de mergen, den voorn. inbuyeren toebehoerende, waerdich in huyere 2 Rh. gl. 5 st., ende in coope [1]), welcke mergentalen belast zijn, ende daeruyt gaen an chijnssen ende pachten 100 Rh. gl. sjaers.

[1]) Niet ingevuld.

Upt VIe arle seggen, zy tonderhouden hebben upten mergentalen, hem toebehoerende, 3 bruggen, sluysen ende dorpsmase, dwelck by gemene jaeren beloipt 25 Rh. gl. sjaers, deen jaer meer, dander min.

Seggen voorts, dat de abt van St Truyen buert alle de thienden, daervan hy ooick niet geven en wil: ende van alle zijne goeden, die hy int lant van Huesden heeft, en staet hy maer up 200 cronen, daerof zy niet en hebben thueren prouffite.

EETHEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Joost van Rijswijck, oudt 55 jaeren, schout, Jan Claeszoon, oudt 55 jaer, Claes Janszoon, oudt omtrent 40 jaeren, ende Jan de Wolf Aertszoon, oudt 54 jaeren, oude scatmeesters, buyeren van den dorpe van Eethen, seggen by eede up tinhouden van den voors. arlen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn int voorn. dorp 46 haertsteden, daerof datter 10 arme zijn, levende van den heyligengeest; ende zijn gemindert binnen 10 jaeren herwaerts omtrent 10 haertsteden, ende dat mits toorloge van Gelre.

Up IIe arle seggen, dat heurluyder pastoer zieck es, ende dat hy dairomme niet gecompareert en es; maer by raminghe zoe mogender wesen omtrent 150 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en hebben up geenrehande goeden, maer de tappers geven van elck vat biers den heere van den dorpe 3 groten Vlaems; ende heurluyder dorp es belast mit 56 Rh. gl. 6 st. sjaers losrenten, den penninck 14, gemaect binnen 6 jaeren herwaerts, ende de hooftpenninghen daervan gecommen zijn betaelt geweest in ruyterpenninghen, ende tot prouffite van tgemeen lants oorbaer.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder mal canderen gaderen upte mergentalen, gelijck molengelt, sluysgelt ende den dagelicxen onraet, zoedat deghene die geen erve en heeft int voorn.

dorp niet en geeft. Ende by estimatie of raminge seggen de voern. deposanten, dat int voorn. dorp en zijn niet boven 1 of 2 die in vrij goet hebben 600 Rh. gl., ende dandere deurgaende, die gereeckent zijn goet te hebben omtrent 300 Rh. gl., dies mach er wesen omtrent 6 of 8: ende tsurplus, veele zijn meer schuldich dan zy hebben.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hemluyden generen mit bouwerye ende lantneringe: ende dattet dorp groot es 900 merghen, elcken mergen van 5 hont, dies int lant van Huesden gemeynlick die 6 hont maicken 1 mergen; daerof den inbuyeren van den voors. dorpe toebehoeren in eygendomme omtrent 500 mergen, de Cathuysers van Ste Geertruydenberge omtrent 11 mergen, de pastorie van den voorn. dorpe omtrent 12 mergen, die gilden vander kercken van Eethen omtrent 10 mergen, den heyligengeest tot Eethen 7 mergen, ende tsurplus behoert diverschen uytbuyeren ende poorters. Ende es de mergen waerdich in coope omtrent 18 Rh. gl., ende in huyere omtrent 1 gouden gulden. Ende de buyeren van den voors. dorpe gebruycken omtrent de helft van den voors. mergentalen, maer alle de voors. mergentalen gelden gelijck den eygendom van den inbuyeren, tzy dat se toebehoeren ofte gebruyct werdden geestelicke of waerlicke luyden, uytgedaen 10 mergen, die men heet geadmortiseerde goeden: oock die die thienden halen int voors. dorp, als den abt van Sint Truyden ende Jan van Werdenburch, die plegen te gelden mitten voorn. inbuyeren, gelijck den mergentale hooch ende laech; ende elcke croene, die zy haelden van den voorn. thienden, stont tegens eenen mergentale.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy belast zijn mit drie sluysen ende een watermoelen, dwelck bedraecht by deurgaende jaeren 7 st. upten mergen, sonder te begripene 1 braspenninck elcken eygendom om den dijckgrave ende heemraeden voor de kueren ende de oncosten van der dijckaetge, dat elck int voorn. dorp moet maicken naer advenant van zijnen eygendom. Ende dat een van den voorn. sluysen weechgewielt es, wairomme zy een nyeuwe sluys sullen moeten maicken, deweleke costen sall 200 Rh. gl. eens.

BROUCK IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Joerdaen Janszoon, oudt 34 jaer, schout, Adriaen Adriaenszoon, oudt omtrent 45 jaer, coster, gevraecht upt tinhouden van der voors. instructie, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, dat zy hebben 19 haertsteden, behalven hueren pastoer ende coster, die elck een huys hebben; ende voor thelegge van Pouroyen voors. wasser 30 of 31, die doen ter tijdt up 4 naer verbrant waeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat int voorn. dorp zijn omtrent 60 communicanten, alsoe verre alst lant van Huesden street, sonder daerinne te begripen tlandt van Altena ende noch 4 of 5 huysen, die onder Ethen ende Meeuwen staen, ende noch 4 of 5 die staan onder Wijck ende Veen: deweleke all nochtans zijn int begrip van Brouck, maer zy en hoeren daer niet te kercken, noch oock niet begrepen en zijn in de 19 haertsteden.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tappers geven van elcke tonne biers 5 st., ende 1 blancke van den gruyte, tot prouffite van den heere van den lande van Huesden; ende dat tvoors. dorp belast es mit 6 Phls. guldens sjaers losrenten, den penninck 16, ende van een mudde rogs ende een mudde weets, Huesdensch mate, te lossen mit 100 seilden, den schilt tot 14 st., gemaict int belegge van Pourroyen ende by innemen van Worchem: ende de penninghen, daervan gecommen, zijn gegeven in ruyterpenninghen ende verdinge.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden upte seilden: ende tdorp en mach nu maer brengen, by estimatie van goeden, 1150 seilden, daert binnen 10 jaer herwaerts wel 1500 oft 1600 schilden uytgebracht: ende dese schiltaele ofte achtinge van goeden by den seilden [1] alle jaer, daertoe kiesende ende eedende by den voorn. schout 4 mannen, die den staet van den buyeren weten: ende zijn genouch de schilden in den getale gebleven dese naeste 4 jaeren up een. Ende de rijexste buyere van den dorpe en staet maer up

[1] Er is hier iets uitgevallen, waarschijnlijk [illegible] vernieuwen sy

100 scilden, dies en esser maer een int dorp, ende danderen staen up min; commende tsamen totte 1150 scilden.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy heurluyden generen mit bouwerye ende lantneringe; ende es heurluyder dorp groot 340 mergen, daerof den inbuyeren toebehoert 220 mergen, ende int surplus hebben de geestelicke luyden 127 [1]) margen, ende tandere behoert diversche uytbuyeren ende poorters; ende dat de mergen waerdich mach wesen 40 scilden in coope ende in huyere $2\frac{1}{2}$ scilden tot 14 st. tstuck, ende wort all tgeheele lant gebruyct by den binnenbuyeren, uytgedaen 102 mergen, die toebehoeren ende gebruyct werdden by uytbuyeren ende diversche poorteren, dewelcke mitsgaders de geestelicheyt voorn. niet en gelden mitten voorn. dorpe, dan alleene de oncosten van molengelt, sluysgelt ende diergelijcke; dan alleene die van Baertwijck die hebben oft gebruycken int voorn. dorp omtrent 24 mergen, daervan zy gelden mit die van den dorpe naer advenant van elcken merghen die zy hebben oft gebruycken, gereeckent up 4 scilden de mergen, begrepen in de 1150 scilden gementionneert hiervoeren int IVe ar^le^.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy gelast zijn mit sluysgelt ende molengelt, kayen ende diergelijcke, bedragende 5 st. upte mergen, sonder te rekenen die oncosten van der dijckaetge, die zy selver maicken.

MEEUWEN INT LANT VAN HUESDEN.

Joost van Rijswijck, oudt 55 jaer, schout, Jan Gerritszoon, oudt 54 jaer, Ariaen Claeszoon, oudt 36 jaer, Jan Janszoon, oudt 36 jaer, oude ende nyeuwe gezwoerens, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn in heur dorp omtrent 41 haertsteden, dies esser 5 of 6 levende van den heyligengeest; ende zijn gemindert mits den brande van der oorloge binnen 10 jaeren herwaerts van 10 haertsteden.

[1]) In een dezer getallen schuilt blijkbaar een fout.

Upt IIe arle, datter zijn int voorn. dorp 126 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer die tappers geven 3 groten up elcke tonne biers, tot prouffite van den heere gelijck die van Eethen, alsoe zy all eenen heere toebehoeren. Ende es tvoorn. dorp belast mit 33 Rh. gl. losrenten, den penninck 14, gemaiet binnen 4 of 5 jaeren herwaerts, ende de hooft penninghen daervan gecommen zijn geemployeert tot ruyterpenninghen, ende diergelijcke.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heere beden gaderen in alre manieren ende forme gelijck die van Eethen.

Upt Ve arle seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe, bouwerie, visschen ende vogelen; ende dat tvoorn. dorp groot es 640 mergen, de mergen van 5 hont, daervan den inbuyeren toebehoert in eygendomme omtrent de helft, daerinne begrepen tguendt dat de heere van den dorpe heeft, omtrent 60 mergen, ende tguendt dat de kercke mitten heyligengeest heeft bedraecht 47 mergen, ende int surplus zoe zijnder omtrent 23 mergen die de geestelicheyt toebehoeren, voort tandere diversche uytbuyeren ende poorters; ende es de margen in coop waerdich, deen deur tandere, 25 scilden van 14 st. tstuck, ende in huyere 21 st.: ende all tvoors. lant gelt gelijck tlandt toebehoerende den inbuyeren, uytgedaen de 24 mergen, twelck heet gemortificeert, ende 33 mergen leengoets, dat den heere toebehoert.

Upt VIe arle seggen, dat zy tonderhouden hebben een sluys, ende in meeninge zijn de tweeste te maicken: noch zoe moeten zy gelden molengelt, maer als nu es heurl. molen afgewayt ende naer afgebrant, dwelck sluysgelt ende molengelt heeft de naeste 10 deurgaende jaeren, by staende sluysen ende molen, gedregen 7 st. upten mergen. Ende de nyeuwe sluys sall costen 250 guldens, ende de molen 300 Rh. gl.: voort zoe moeten zy houden veel zeedijcx, dwelck elck doet naer advenant van zijnder erven, ende oock geven zy keurgelt gelijc die van Eeten.

VEEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Rijckaertszoon, oudt 45 jaeren, pastoer, Ariaen Aertszoon, oudt 36 jaeren, schout, Dirrick Janszoon, oudt 36 jaeren, gezwoeren, Jan van Rijswijck, oudt 27 jaeren, Gijsbert Wouterszoon, oudt 56 jaeren, buyeren van den voors. dorpe van Veen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, dat in huerluyder dorp zijn 46 haertsteden, schamele edificien, overmits den brant die zy drie reysen gehadt hebben; ende over 10 jaeren pleger te wesen 84 haertsteden, die nu alsoe gemindert zijn mits der oorloge.

Upt IIe ar^le seyt de voorn. pastoer, datter zijn 160 communicanten: ende daer plach er te wesen hier voortijts 320.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tapper geeft 5 st. van tvat tot prouffite van der stede van Heusden, ende noch 1 blancke voor de gruyte voor den heere.

Ende dat tvoorn. dorp belast es mit 39 Rh. gl. tsjaers losrenten, den penninck, te wetene van de 10 Rh. gl. den penninck 10 ende dandere 14, gemaict de 19 Rh. gl. int oorloge van Utrecht, ende dandere 20 binnen dese leste 10 jaeren; ende de penninghen daervan gecommen zijn gegaen in ruyterpenninghen. Noch zoe es de kercke van Veen belast mit 12 Rh. gl. tsjaers den penninck omtrent 15, daer mede dat de kercke nyeuwelinge getymmert es, die verbrant es geweest in dese oorloge.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden mit scilden, ende brengt tdorp int geheel uyt 3500 scilden, daerinne begrepen den eygendom van den uytbuyeren, deen 5^e deel van den mergen, gereeckent up 10 scilden elcken mergen vrij goets, gelijck den eygendom van den inbuyeren; ende voorts esser yemant van den inbuyeren die geenen eygendom en heeft, die wert geacht up zijn bedrijf ende gereet ende vrij goet by scilden van 14 st., beloipende tsamen totter qualiteyt ende somme van 3500 scilden; soedat die 100 scilden gegoet es geeft in 400 Rh. gl. omtrent 45 st.; ende wort dese maniere van schiltaele telcken vernyeuwt, alst den schout ende gezwoe-

rens kennelick mach zijn, datter yemant verrrijckt of verarmt es. Ende zijn de voorn. scilden genouch gebleven in eenen staet dese naeste 10 jaeren.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit hoppe te teelene ofte te planten, ende bouwerye; ende dat tvoorn. dorp groot es 450 mergen, sonder daer in te rekenen 50 mergen, die men niet en rekent omdat se heur ongelt niet waerdich en sijn: daervan in eygendomme int voorn. dorp toebehoert 257½ mergen, der kercke van Veen, de pastorie ende den heyligengeest tsamen 35 mergen, der geestelicheyt binnen Heusden ende Donck 22½ mergen, den uytbuyeren 120 merghen, noch duyt buyeren van den voorn. quade lande 40 mergen, der poorterie van Heusden 25 mergen; van alle welcken lande het 6^e^ deel mach waerdich wesen elcken mergen 80 scilden in coope, ende in huyere, deen deur dandere, uytgedaen de 50 mergen quaet lants, 2 pieters sjaers. Ende de geerfde gelden van all tvoors. lant mitten voorn. deposanten, uytgedaen de geestelicheyt ende poorterie voors.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy moeten gelden in sluysgelt, molengelt, maesdijck ende zeedijck, dat al tsamen beloipt, deen jaer deur tandere, 10 st. upte mergen.

HEESBEEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Joris Braeckel, oudt 34 jaer, vicepastoer, Claes Claeszoon, oudt 50 jaer, schout, Jacob Janszoon, oudt 50 jaeren, Wouter Christiaenszoon, oudt 36 jaeren, gezwoerens, ende Jacob Pieterszoon, oudt 29 jaeren, buyren van tvoorn. dorp van Heesbeen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn omtrent 15 haertsteden, sonder te begripen die wonen upte Wijckschen dijck; daer zijn omtrent 45 haertsteden, die onder die stat van Heusden liggen, die meest arm zijn, levende van den heyligengeest, ende waicken ende braicken mit die van der stede van Huesden; ende tmach tvoorn. dorp van Heesbeen gemindert zijn binnen 10 jaeren herwaerts van 4 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seyt de vicepastoer, datter zijn omtrent 75 communicanten, sonder te begripen die upten voorn. dijck wonen, die een cappelle hebben, geannexeert ande voorn. prochie van Heesbeen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy in heur voorn. dorp geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven de tappers 5 st. van der tonne tot prouffite van der stat, ende die wonen in de voorstat, upte Wijkschen dijck, geven exchijsen gelijc die van der stat int tgene dat men vercoopt ende pennewert, te weten van bier ende broot: ende en es tvoors. dorp niet bezwaert mit eenighen renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ommeslaen upte scilden, twelck wort geacht als dandere dorpen int lant van Huesden, uytgedaen Ethen ende Meeuwen. Ende es tgetal van den schilden gemindert binnen 10 jaeren omtrent 200 scilden, uits dat tlant gecommen es in handen van sommigen poorteren; ende de rijcxste van den dorpe staet up 95 scilden, ende wort de sciltaele verhoocht ende geneert de 4 of 5 jaeren eens.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem genere mit bouwerye ende lantneringe; ende es den ban van den voorn. dorpe groot 17 hoeven, elcke hoeve tot 20 mergen, elcken mergen tot 5 hont, daervan de inbuyeren in eygendom toebehoert omtrent 43½ mergen, de geestelicheyt, te weten de pastoriekercke ende heyligengeest van den voorn. dorpe omtrent 14 mergen, tclooster van der Donck 6½ mergen, tclooster van Huesden 31 mergen, de kercke van Huesden 3 mergen, de kercke van Douvere 8 hont; ende tsurplus behoert mijnen heere van Zevenbergen, ende diverschen anderen uytbuyeren ende poorteren. Ende es de mergen waerdich in coope, deen deur dandere, omtrent 30 scilden, ende in huyere 1 gouden gulden. Ende van all tvoors. landt gelden de 11 hoeven alleene mitten voors. inbuyeren, ende tsurplus es heerlick, geestelicke oft poortersgoet, dat met heml. niet en gelt.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten geven sluysgelt, watergelt, maesgelt ende dijckgelt, tsamen bedragende by gemeene jaeren 3 st. upte mergen.

VLIJMEN IN DEN LANDE VAN HEUSDEN.

Pieter Janszoon, oudt 50 jaer, onderschout, Adriaen Willemssoon, oudt 35 jaer, coster, ende Heinrick Gysemors, oudt 70 jaeren, heemraet van den voorn. dorpe van Vlijmen, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter in heurluyder dorp zijn omtrent 93 woensteden ende noch 58 cleyne huttekens, daervan die luyden all meest van den heyligengeest leven; ende dat se binnen 10 jaeren herwaerts afgebrant zijn twee reysen wel 100 huysen, dies en zijnder niet wederomme upgetymmert boven 10 huysen.

Upt IIe arle seggen, datter zijn 536 of 537 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven ten prouffite van den dorpe, maer die tappers geven van elck vat biers 5 st. der stede van Huesden; ende es tvoorn. dorp belast mit 30 Rh. gl. losrenten tsjaers, den penninck 15.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onderlinge vinden upte seilden, dies brenget tdorp uyte, de mergen gereeckent up 8 seilden, 4000 seilden; ende als zy 100 Rh. gl. current te gelden hebben zoe geeft den mergen 4 st.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende bouwerye; ende es tvoorn. dorp groot 28 hoeven binnensdijcx ende 9 hoeven buytensdijcx, elcke hoeve gereeckent 16 mergen, ende elcken mergen 6 hont; daervan tgeheel lant toebehoert binnen den dorpe, uytgedaen omtrent 3 hoeven, die diversche uytbuyeren ende poorteren toebehoeren, all welck voorn. lant int particulier belast es met 553 Rh. gl., tsjaers, gereeckent tmudde coerns up 2 Rh. gl., ende dat van den voorn. lande de 23 hoeven de hoeve waerdich es tsjaers 32 Rh. gl., ende in coope naer advenant de penninck 14 of 15, ende dander 5 hoeven en zijn niet waert den onraedt dier dagelicx up loopt, ende gelt all tvoors. landt mitten dorpe up 3 of 4 mergen naer, die den poorters toebehoeren, ende noch 1 hoeve lants die de geestelicheyt toebehoert.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy moeten onderhouden up elcken mergen 1 roede dijcx, noch gelden zy oock sluysgelt ende andere oncosten, bedragende by gemeene jaeren upten mergen 2 st., sonder te begripene tbuytenlant, hetwelcke moet geven wel 3 st. upte mergen.

DRONGELEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Jan van Drongelen, oudt 26 jaeren, gezwoeren, Adriaen Pauwelszoon, oudt 44 jaeren, Willem Kerstenszoon, oudt 50 jaeren, buyeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, dat in heurluyder dorp zijn omtrent 30 hertsteden, ende noch 8 of 9 arme, die in keeten wonen, ende noch van den 30 zijn wel tderdendeel arme, levende van den heyligengeest; ende zijn binnen dese 10 naeste jaeren gemindert 6 haertsteden.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat zy hebben 125 communicanten of daeromtrent, ende behoeren ter kercken tot Ethen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffijte van den dorpe, maer alleene de tappers geven 1 blancke up tvat tot prouffite van den heerscippie van Meeuwen, daer zy te rechte behoeren. Ende dat tvoorn. dorp belast es mit 8 gouden guldens ende 12 Phls. guldens, ende 5 currente guldens losrenten, de penninck 15, gemaict binnen 6 jaeren herwaerts. Ende de penningen daervan gecommen zijn gegaen in ruyterpenningen ende tot maickinge van den blockhuyse. Noch zoe es tdorp belast van 8 Rh. gl. current, die zy moeten lossen dit jaer, ende staen ter losse mit 100 Rh. gl. eens.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden upte scilden, ende staen up 1000 scilden, dewelcke scilden zy nemen upten mergen ende up havelick goet: ende de rijcxste van den dorpe staet up 60 scilden, die mach gegoet zijn omtrent 400 scilden, tot 14 st. den scilt, ende daernaer de hoochste up omtrent 32 scilden, ende es geestimeert in goede rijck te zijne 200 scilden, ter losse voors., ende

voorts alsoe nederwaerts tot 1 schilt toe. Ende als zy te geven zouden hebben 100 Rh. gl. in beden, soe soude elcken scilt staen up 2 st.: ende en setten noch en doen gelden den rogge noch thiende.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit visschen, vogelen, lantneringe, ende bouwerye: ende es tvoorn. dorp groot omtrent 11 hoeven, elcke hoeve gereeckent voor 20 mergen, ende elcken mergen 6 hont: daervan int voorn. dorp behoert in eygendomme omtrent 7 hoeven, ende int surplus de geestelicheyt te Huesden, ten Berge ende elders omtrent 1½ hoeve, ende tandere behoert diverschen uytbuyeren ende poorters. Ende es waerdich de mergen, deen deur tandere, in huyere 18 st., ende in coope tusschen den 20 ende 25 scilden: ende wort all tvoorn. lant meestendeel gebruyct by den inbuyeren.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy tonderhouden hebben grooten dijck, twelck wel es upten mergen 2 roen zeedijcx; ende over 5 jaeren zoe hadden zy een sluyse die wechschuyrde, dewelcke gedeet es, ende en hebben die noch niet connen gemaicken mits de armoede van den dorpe: alle welcke onraede mach dragen by gemeene jaeren 3 st. upte margen.

AELBOURCH IN DEN LANDE VAN HEUSDEN.

Aert Dircxzoon, oudt 31 jaer, schout, Jan Janszoon oudt omtrent 30 jaeren, gezwoeren, ende Aert Aertszoon, oudt omtrent 40 jaer, buyeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I^e ar^le, dat in huer dorp zyn 26 haertsteden, ende noch 5 of 6 keetkens, daer scamel luyden innewonen: ende zijn vermindert de naeste 10 jaeren wel tvierendeel.

Upt IIe ar^le [1]).

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy in huer dorp geen exchijsen en hebben

[1]) Niet ingevuld

tot prouffite van den dorpe, maer de tappers geven 5 st. up tvat, tot prouffite van der stadt van Huesden, ende 1 blancke van de gruyte; ende dat dorp niet belast en es mit eenighen renten.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder mal eanderen vinden upte scilden, ende brengen uyt 2100 scilden, elcken scilt gereeckent in goede 10 scilden van 15 st. Ende wordt de schiltaele vernyeuwt te 3 ofte 4 jaeren eens; ende es tgetal van den scilden genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in eenen doene, maer over 10 jaeren zoe plagen de schilden gereeckent te zijne up 12½; ende nemen huer scilden up alle goet.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem meest generen mit bouwerye ende lantneringe; ende es tvoorn. dorp groot 300 mergen, daervan toebehoert den abt van Middelbourch 95 merghen, den canonicken van Huesden 8 mergen, mijn vrouwe van Henenberghen 56 mergen, de poorters van Huesden 9 oft 10 mergen, die met den voorn. dorpe niet en gelden; ende tsurplus behoert den binnenbuyeren van den dorpe. Ende es de mergen waerdich, deen deur dandere, in coope 30 scilden, ende in huyere 1 Phls. gulden; ende wort all tvoorn. lant meest gebruyct by den inbuyeren, up 14 of 15 mergen naer.

Upt VIe arle seggen, dat zy moeten gelden dijckgelt, bedragende tsamen, by deurgaende jaeren, upten mergen omtrent 7 st.

ENGHELEN IN DEN LANDE VAN HUESDEN.

Heer Goert Bans, oudt 51 jaeren, vicecureyt, Jan Adriaenszoon, oudt 30 jaeren, scepen ende Jan Roelofszoon, oudt 34 jaeren, gezwoeren, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle seggen, dat in huer dorp zijn omtrent 46 haertsteden, onder goet ende quaet, ende zijn vermindert binnen 10 jaeren herwaerts van 71 haertsteden mit den brande van der oorloge ende verloop van den watere.

Upt IIe ar^{le} seyt de voorn. vicepastoer, die gedient heeft omtrent 8 jaeren, ende in zijn toecommen wasser 370 communicanten, ende nu esser maer omtrent 280 communicanten, daervan de 100 zijn zoe arm, dat zy niet en hebben 100 Rh. gl. eens tsamen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tappers geven up elcke tonne biers 4½ st., sonder de gruite, tot prouffite van der stede van Huesden. Noch zoe willen die van Huesden hebben exchijs upten wijn, mede en up broot, zoe wanneer yemant dat wil vercoopen oft pennewaerden, sonder te weten by den deposanten specialick wat recht, of hoeveel denselven exchijs draecht; maer sommighe, die hier voortijts hebben willen wijn oft mede vercoopen oft broot pennewaerden, die hebben moeten voor den exchijs componeren mit de voorn. stede van Huesden oft huere gedeputeerden. Ende es tvoorn. dorp belast, te wetene ten Bossche bedevrij ende schotvrij verscheyden borgheren 25½ Rh. gl. losrenten, den penninck 14, vercoft int oorloge van Utrecht oft daeromtrent, noch ten Bossche diverschen borgeren 60 Rh. gl. losrenten, bede en schotvrij vercoft int jaer van 1505 ende 1506, omme tverdinge van Heele, noch ten Bossche 28 Rh. gl. 4 st. losrenten, als boven vercocht int beleege van Pourroyen, ende 10 Rh. gl. lijfrenten tot 2 lijven ten Bossche gemaiet int jaer 13, daervan de penningen gegeven wordden omme mijns genadichs heeren beden te betailen, noch 9 Rh. gl. losrenten, ter losse mit 100 Phls. gl. ten Bossche gemaiet int jaer 13, daervan de penninghen gegeven hebben geweest den grave van Nassauwe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden: te wetene tdorp van Engelen heeft overgeslegen huer lant, goet ende quaet, dwelck zy hebben mitten binnenluyden ende buytenluyden, ende zoe hebben zy hueren ommeslach gemaiet upt croongetal, daer zy haer bede nae bueren, alsoe als tlant, dat den mergen waerdich es 50 Rh. gl. eens, up 6 croongetalen, ende beter lant up meer, ende arger lant up min, beloipende alsoe tselve croengetal int geheel, als zy 100 Rh. gl. te gelden hebben eens, daerof gelt de mergen lants, die 50 guldens eens waert es, 1 st. min een oert, elck naer advenant gereeckent, ende dan verliesen zy daeran alsulcke erfrenten als dieselve naerbuyeren van Engelen jaerlicx den poorteren van Huesden ofte geestelicheyt daeruyt vergelden, ende tlant ende renten, dat die

poorteren ende geestelicheyt ende binnen den banne voorgen. leggende, hebben, beloipende jaerliex meer dan 200 Rh. gl.; ende dit aldus geestimeert, als zy 100 Rh. gl. eens te gelden hebben, zoe geldt den mergen lants, binnen denselven ban liggende, die 50 gulden waert es, 5 st. 1 oert. Ende hierinne es uytgesceyden 123 Rh. gl. 14 st., die tvoors. dorp jaerliex vercoft heeft ende by hemselven betailen moeten, beloipt dat jaerliex upten mergen 6 st., die zy onder hem betailen moeten. Ende ten waere dat tvoorn. dorp hadde besegelt by expres de voorn. renten vrij van bede ende schote, zoe zouden deselve renten geset worden by der croenen naer advenant van den mergentalen, te wetene tpondt groten tsjaers up 9 croenen, ende zoe hebben zy geextimeert, ende extimeren gelijcke renten, toebehoerende binnens dorps, niet bevrijdt met die conditie voors.

Voorts seggen, dat zoe wye een huys heeft int voorn. dorp, ende geen eygen van renten noch erven, maer alleenlick eenige bruyckwaere ende bedrijf van beesten, die stellen zy up 5, 6, 7 of 8 croonen, naer de grootte van zijn huys, bewin van zijnen beesten ende havelieke goeden. Ende wordt den voorn. ommeslach vernyeuwt telcker reyse datter yemant merckelick gemindert oft gegroot es in goede. Ende tcroongetal van den voorn. dorpe es geweest binnen 10 jaeren herwaerts ende noch es 3200, daerinne gereeckent ende gestelt de mergens toebehoerende de poorters van Huesden ende all tgeestelick goet, ende alle tgoet ende erven binnen ende buyten den zomerdijck gelegen; maer dan commen de gezwoeren, die hem veel beclagen dat zy niet en geerighen van den poorters van Huesden, luttel oft niet van den geestelicke goeden, zoe watter mint dat moeten dragen dander mergentalen, beloipende als men daer geven moet, ende afgetogen tguendt dat voors. es, 5 st. 1 oert upten mergen, 50 Rh. gl. eens waerdich wesende.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, lantneringe, ende dat zy binnen tdorps en hebben maer 6 ploegen eygens. Voorts generen zy hem mit steenbacken, de sommige mit schuyten te voeren, ende dandere mit buyten te arbeyden. Ende plach tdorp groot te zijne 450 mergen buyten ende binnensdijcx; maer, overmits dattet dorp leyt tegen Hedel, daer men groote hoofden maict, zoedat tlant jaerliex zeere afschuyrt, en weten niet te seggen hoeveel dattet gemindert mach wesen; in welck lant gelant zijn mijn heere van Nassou 52 mergen, die persoon van den dorpe 5½ mergen, den heyligengeest 1 mergen, die hemluyden niet

en gelden in mijns genadichs heeren beden, noch voor de erve, noch voor de rente, die bedraecht omtrent 60 Rh. gl., ende tsurplus behoert toe den inbuyeren van den dorpe van Vlyemen ende Bosse, die mit hemluyden tsamen gelden in de bede, alsoe verre alst der erven aengaet, sonder nochtans te willen mede betailen de vereregen penninghen: daervan den mergen, deen deur dander, gelt in huyere 2 Phls. guldens, ende in coope 36 Rh. gl. eens.

Upt VIe ar^le seggen, dat de 350 mergen leggen rontsom onder een zomersdijck, ende heeft elcken morgen tonderhouden wel 4 roeden dijcx, uytgenomen tgeheel lant dat upte Maze leyt ende voor upten hooftdijck, die moeten den dijck alsoe breet als heur lant leyt: in welcken voorn. zomerdijck zy houden moeten een sluys, daer zy deurwateren, beloopende tsamen by deurgaende jaeren upten mergen 7 st.

GENDEREN INT LANT VAN HUESDEN.

Adriaen Yewenszoon, oudt omtrent 32 jaeren, schout, Heinrick Jacobszoon, oudt 50 jaeren, gezwoeren, Jan de Waele, oudt 50 jaeren, ende Adriaen Thoniszoon, oudt omtrent 57 jaeren, buyeren, gevraecht up tinhouden van der voorn. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le seggen, dat in heurluyder dorp zijn 16 hertsteden ende noch 12 keeten in maniere van scaepscoyen, daerinne wonen arme luyden, levende van den heyligengeest: ende zijn dese naeste 10 jaeren herwaerts gemindert van 16 hertsteden.

Upt IIe ar^le seggen, datter over 10 jaeren waeren 125 communicanten, ende datter nu ten hoochsten boven 90 niet en es.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den voorn. dorpe, maer die tappers geven up elcke tonne biers tot prouffite van der stede van Huesden, 5 st., ende up thuyten bier noch de gruyte. Ende wat die buyeren binnen hueren huyse inneleggen, daerot moeten zy geven van tvat biers 1 st. tot prouffite als voeren. Ende dat

tdorp belast es mit 400 Phls. guldens eens, loopende in renten den penninck 12 of 15, gehaelt ende betaelt binnen 5 jaeren herwaerts by diverschen tijden, in ruyterpenninghen ende verdingen.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden vinden onder malcanderen by seilden: ende brengt tvoorn. dorp uyte 900 seilden, die genomen wordden upte mergentalen, elcken mergen gereeckent voor 3 seilden, zoedat als de maninge es van 32 Rh. gl., zoe es elcken mergen gescat up 4 st., ende zoe wye van den inbuyeren ofte uytbuyeren, uytgedaen de geestelicheyt ofte poorters van Huesden, heeft lant ofte renten, alsoe verre die rente niet bedingt en es bede ende schotvrij te wesen, die wort gestelt in de scattinge elcken Rh. gl. tsjaers renten 3 schilden gelijck eenen mergen. Ende int geheel dorp en zijn maer 300 mergen contribuabel, ende waerder yemant int voors. dorp die geenen eygendom noch renten en hadde, ende hadde 4 koyen, die soude men setten gelijck eenen mergen, maer daer en esser nyemant.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende bouwerye, ende es tvoorn. dorp groot 24 hoeven, half hoochlant ende half leechlant, elcke hoeve gerekent 20 mergen, sonder te begripene 1½ hoeve 3 mergen, die den abt van Baernt toebehoeren, dies behoert den inbuyeren in eygendom 228 mergen, maickende 11 hoeven 5 mergen 10 hont. Ende gelt tmargen, deen deur tandere, 21 st. te huyere, ende in coope 16 Rh. gl. Ende datter in den geheelen ban zijn maer 300 mergen die scattinge ende beden gelden; ende tsurplus behoert toe cloosters, geestelicke luyden ende poorters, die oock mitten voorn. inbuyeren niet en gelden.

Seggen voorts, dat teclooster van Sint Truyden heeft int voors. dorp 4 thienden, bedragende tsjaers wel 100 croenen, daerof zy plochten te geven bede mit die van den voorn. dorpe, naer de scattinge voorscreven, ende insgelijck den abt van St Baernt van zijne erve, twelck zy nu niet en doen.

Upt VIe arle seggen, dat zy veel dijcken tonderhouden hebben, weteringen, sluysen ende andere oncosten, bedragende by deurgaende jaeren upten merghen 5 stuvers.

DOUVEREN INT LANT VAN HUESDEN.

Heer Aert Spreuwell, oudt 53 jaeren, vicepastoer, Jan Ingebrechts zoon, oudt 42 jaer, scout, Willem Yewens, oudt omtrent 53 jaeren, Jan Adriaenszoon, oudt 28 jaeren, gezwoeren, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, dat in heur dorp zijn 25 haertsteden mitten keeten, dies zijnder omtrent 6 seamele luyden, levende van den heyligengeest: ende es tgetal genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in eenen staet.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 95 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer de tapper geeft van elcke tonne biers 5 st., tot behouf van der stede van Huesden, ende den heere 1 blancke van der tonne: ende dat tdorp belast es mit 200 Phls. guldens ende 100 gouden guldens eens, loipende in renten de penninck 14, 27 ℒ 17 ß, gehaelt in tbelegge van Pourroyen ende int innemen van Gorichem: ende deselve penningen zijn gegeven in ruyterpenninghen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onderlinge gaderen up scilden, ende brengt tvoors. dorp uyte 1121 scilden, die men smaeldeelt upten merghen, elcken mergen geldende 2 pieters in huyeren tsjaers, geestimeert up 6 scilden: ende es tgetal van desen scilden dese naeste 10 jaeren genouch gebleven in eenen staet.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hemluyden generen mit lantneringe, bouwerve, vogelen ende visschen: ende dat huerluyder ban groot es 17 hoeven, elcke hoeve gereeckent 20 mergen, ende elcken mergen 5 hont, daervan toebehoert den susteren binnen Huesden 7 mergen 2 hont, tgasthuys binnen Heusden 6 margen, dat clooster binnen Huesden 14 mergen min 1 hont, St Katherinen outaer 13 mergen, onse lieve vrouwe binnen Huesden 4 merghen, Heer Pieter Dircxzoon outaer 1½ mergen, die heeren van Baernt 6 hont: ende voort andere waerlicke luyden ende poorteren binnen Huesden hebbender noch diversche partijen van lande, tsamen commende mitte geestelicke goederen, voor gespecificeert, tsamen 114 mergen: ende den heyligengeest 3 mergen, noch de pastorie ende

kercke van den voorn. dorpe 14 mergen, die all mitten voorn. inbuyeren niet en gelden in mijns genadichs heeren beden; ende tsurplus van den voorn. hoeven behoert den inbuyeren ende sommige uytbuyeren, maer gelden all tsamen mijns genadichs heeren beden, ende van alle twelcke lant de mergen gelt in huyere 2 pieters, deen deur tandere, ende in coope 30 scilden.

Upt VIe ar^ie seggen, dat zy veel dijcx tonderhouden hebben, bedragende upten mergen wel 2 roeden ende noch zoe moeten zy geven sluysgelt, wateringegelt, hutsloeten ende dammen, tsamen bedragende by deurgaende jaeren upten mergen 5 st.

DIE STEDE VAN ROTTERDAMME [1]).

Upten 21^en in Novembri 1514 soe hebben wy te Rotterdamme gehoort Willem Pieterszoon Bisscop, oudt 62 jaeren, ende Jan Pieterszoon, oudt 40 jaeren, burgemeesters, Gerrit Maertszoon, tresorier, oudt 40 jaer, ende Ysbrant Pieterszoon, pensionaris derselver stede, oudt 60 jaeren, die by eede verclaert hebben gelijck hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le hebben zy ons geexhibeert de rekenin. van den geheelen innecommen derselver stede, daer wy uyt gemaict hebben den navolgenden staet, in ponden Hollants, 30 gr. Vlaems voer tpondt gerekent

Die wijnexchijs, die men verhuyrt by den jaere, heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende in Meye 1509 ende eyndende in Meye 1514

[1]) Op losse bladen komen hier ter plaatse de twee volgende aanteekeningen voor:

Nota 1. Te vernemen vae de leste verpondinge, ende uyte verpondinge van die van Rotterdam te extraheren de ar^len, te weten dat die voors. stede onder andere hare goeden doen ter tijt toebehoerde die heerlickheyt van den Hoogenban. Item dat die vreempde bieren betaelen van den assyse 15 st. up die tonne.

Nota 2. Dat onder dese aenbrengen der stede van Rotterdam geen verclaeringe noch mentie gemaect wordt van die van Ruychbrouck, Croeswijck ende Hogenban, ende mitsdien geen estimatie int maecken van heeren taux daerup gemaect is. Nyettemin de regierders derselver stede hebben by heuren pensionnaris ende andere gedeputeerden upten 6^en January 1552, stilo curiae Holl., ten bureele deser camere compareerende, doen sustineren, de selve drie gehuchten onder heure vrijdom begrepen ende met hemluyden contribuabel te wesen, twelck omme redenen voors. neyt wel staen en mach. Ende want deselve van Ruychbrouck, Croeswijck ende Hogenban oock noch voor noch nae in de informatie van de verpondinge nyet genomineert en staen, schijnt dat se uyt selve verpondinge vergeten souden zijn.

daeraen, 7986 £ 1 ß 10 d.; comt voor 1 jaer . . . 1597 £ 4 ß 4 d.

Den bierexchijs heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren 35686 £ 13 ß 7 d.; compt voor 1 jaer . . . . 7137 £ 6 ß 8 d.

De stede heeft ontfangen van zeeckere erfpachten, hemluyden toebehoerende, binnen 5 jaeren 582 £ 12 ß 4 d.; comt voor 1 jaer 116 £ 10 ß.

Dat stalgelt upte vischmaret plach te gelden tot prouffiite van der stede, omtrent 40 £, dat hebben zy den scutters in den jaere 13 gelaten, dairomme hier . . . . niet.

Dat uytsetten van den coern gelt jaerliex omtrent . . . . 4 £.

Die ooftmate gelt by gemeene jaeren . . . . 25 £.

Dat roupambocht gelt by gemeene jaeren omtrent . . . . 6 £.

Dat ijcken van den tonnen plach te gelden 6 of 7 £ Hollants tsjaers, ende was van tlast tonnen 1 oertgen es afgeset, ergo . . . . niet.

Dat brouambocht heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als boven, 831 £ 8 ß; compt voor 1 jaer . 166 £ 5 ß 6 d.

Die zoutmate plach te gelden 90 of 100 £ sjaers, ende was van elcken mudde zouts 1 groten, is in den jaere 1511 afgestelt, ergo . . niet.

Die coernexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren 7016 £ 5 ß 8 d.; compt voor 1 jaer. . . . . 1403 £ 5 ß.

Die meelassijs heeft gegouden in gelijcke 5 jaeren 6863 £ 12 ß 4 d.; comt voor 1 jaer . . . . 1372 £ 14 ß 6 d.

Die exchijs van den beesten heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren 2014 £; compt voor 1 jaer . . . . 402 £ 16 ß.

De turfexchijs heeft gegouden in gelijcke 5 jaeren 2046 £ 6 ß 8 d.; facit sjaers . . . . 409 £ 5 ß 4 d.

Die exchijs van olye, hoenich ende zeep gelt by gemeene jaeren omtrent . . . . 40 £.

De laickenexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren 940 £; compt voor 1 jaer . . . . 188 £.

Den afslach van den visch, geheeten tpontgelt, ende es den 30ˢᵗᵉⁿ penninck, dat te gelden plach 140 £ of 130 £ Hollants, hebben de voetboechscutters, ergo. . . . . niet.

Die stallen upte vischmaret plegen te gelden 30 of 40 £, gelaten de hantboochscutters, ergo . . . . niet.

De stede ontfanckt jaerliex van zeeckere demeynen mijns genadichs heeren . . . . 78 £ 8 ß.

Noch zoe heeft de stede gecoft in den jaere 1505, ter lossinge den penninck 16, mijns genadichs heeren wage, daerof zy ontfangen hebben

in 5 jaeren 590 £ 14 ß 4 d.: compt voor 1 jaer . . . 118 £ 2 ß 8 d.

De thollen die hebben zy in den jaere 1505 oock gecoft ter lossinge den penninck 16, ende hebben gegouden binnen 5 jaeren 1294 £ 1 ß 4 d., compt voor 1 jaer . . . . 258 £ 16 ß 3 d.

De stede ontfanckt telcken halven jaere van den rentmeester van den gemeenen lande 184 £ 10 ß van 40 groten, die zy by sententie up tlant gewonnen hebben; facit in ponden Hollants . . . . 492 £. ter losse den penninck 13.

De stede outfangt jaerlicx van den ramen omtrent . . . . 6 £.

Ende van der ambochsheerlicheyt, die de stede gecoft heeft van der vrouwe van Assendelft ende Jacob van der Bouchorst . . . . . . 13 £.

Somma van den innecommen van der voors. stede 13830 £ 14 ß 3 d. Hollants.

Die maicken in ponden van 40 groten . . . . . 10373 £ 6 d.

Upt IIe ar^le bevinden wy by de voors. rekeningen ende by dat rentebouck, daer uyt de tresoriers den rentiers de betalinge doen van desen loopenden jaere 1514, dat zy sculdich zijn de navolgende renten:

Eerst an erfrenten ende erfpachten . . . . . 82 £ 14 ß 3 d. Hollants.

An lijfrenten, vercoft te Dordrecht . . . . . 53 £ 6 ß 8 d.
An losrenten . . . . 2 £ gr.
An lijfrenten te Delf . . . . 65 £ 17 ß 6 d.
An lijfrenten in den Hage . . . . 46 £ 6 ß 8 d. gr.
An lijfrenten te Schiedam . . . . 14 £ groten.
An lijfrenten te Leyden . . . . 17 £ gr.
An losrenten te Leyden . . . . 15 ß gr.
An lijfrenten tAmsterdam . . . . 9 £ 6 ß 8 d.
An losrenten ter Goude . . . . 5 £ groten.
An lijfrenten tSchoonhoven . . . . 4 £ 3 ß 4 d. groten.
An lijfrenten te Rotterdam . . . . 274 £ 15 ß 4 d. gr.
An losrenten aldaer . . . . 150 £ 19 ß gr.
An lijfrenten in Zeelant . . . . 9 £ groten.
An lijfrenten tUtrecht . . . . 35 £ 4 ß gr.
An lijfrenten tAntwerpen . . . . 24 £ 3 ß 4 d. gr.
An lijfrenten tot Bergen upten Zoom . . . 26 ß 8 d.
An lijfrenten tot Gheele . . . . 24 £ 6 ß 8 d.
An lijfrenten tot Mechelen . . . . 34 £ 6 ß 8 d.

Beloipende alle de voors. renten:
te wetene an losrenten 153 £ 4 ß
ende an lijfrenten . . . 603 £ 3 ß 6 d. gr. [1]
maiet tsamen . . . . . 756 £ 7 ß 6 d. gr.
Die maicken in ponden Hollants . . . . . 6055 £ Hollants.
Somma van den voors. renten . . 6137 £ 14 ß 3 d. Hollants.

Ende omme te weten wat renten zy vercoft hebben de naeste 10 jaeren herwaerts, soe bevinden wy by heurluyder rekeningen, aldaer onttanck gemaiet es van der vercoopinge van desen navolgenden renten:

In den jaere 1505 an lijfrenten . . . . 33 £ gr.
Ende losrenten den penninck 16 . . . . 15 ß gr.
In den jaere 1506 an lijfrenten . . . . 24 £ 10 ß gr.
In den jaere 1507 an lijfrenten . . . . 64 £ 10 ß gr.
In den jaere 1508 an lijfrenten . . . . 6 £ gr.
In den jaere 1509 an lijfrenten . . . . 5 £ 5 ß gr.
Ende in den jaere 1514 an lijfrenten, endende Meye 14 . . . . 63 £ 7 ß 4 d. gr.

De voors. burgermeesters hebben ons gethoent de octroyen, uyt machte van den welcken zy de voors. vercoopinghen gedaen hebben:

Eerst een octroy gegeven te Bruessel, 26^en in Augusto 1504, daerby hem geconsenteert es te mogen vercoopen 100 £ groten tsjaers lijfrenten in forma.

Een ander octroy, in date lesten in Januario 1507, omme te mogen vercoopen 100 £ groten Vlaems tsjaers lijfrenten.

Ende dat derde octroy, in date prima Aprilis 1511, omme te mogen vercoopen 100 £ groten sjaers lijfrenten eens.

Ende seggen de penninggen, gecommen van der voors. vercoopinge, besteet te hebben zoe in de betalinge van huerl. portie in de voorgaende beden ende ommeslagen, als reparatien, delvinghen van der nyeuwer vaert ende andere nootlicke affairen van der voors. stede.

Ander uytgeven van de ordinarise ende extraordinarise lasten van der voors. stede.

An cleedinghen van den baillu, schout, twee burgermeesters, 7 sce

1) De sommen komen niet [illegible] van daar dat de berekening niet goed is.

penen, 2 weesmeesters, elcx 1 pont sjaers voor een tabbaert, facit 104 £.

Voor de wedden van den 4 tresoriers, elcx 2 £ gr., facit . . 64 £.

De wedden van den pensionaris, clerck, messagiers, clockestelre, cyrurgijn, orgelist, tvroetwijf, breggemeesters, sangmeester, emmermaickers ende andere cleyne dieners van der stede bedragen jaerlicx 210 £.

De wedden van 40 haechbuschscutters . . . . 53 £ 6 ß 8 d.

An wijn, die men den gerechte ende scutters schenct up Ste Mertinsavont naer ouder gewoente . . . . 25 £.

Voor de wedden van procureurs ende advocaten te Mechelen ende in den Hage . . . . 64 £.

De wedden van denghenen die de bierexchijs, coorn ende meelassijse gaderen . . . . 128 £.

De wedden van denghenen die dat westersche hoeft ende den dijck van de westvest onderhouden in raicke ende daicke . . . . 50 £.

Voor extraordinarise oncosten van teringhen, schenkingen, processen ende anders, by estimatie . . . . 200 £.

Voor de reysen van den burgermeesters, tresoriers, gerechte ende andere gedeputeerden van der stede, die by gemeen jaeren draghen mitten bodeloenen . . . . 250 £.

Voor reparatien van straten, poerten, muyeren, haven, sluysen, spoeijen, hoefden, bruggen ende andere plaetwerck, daerof de onderhoudenisse van dien jaerlicx draecht, daerinne begrepen de vaert tusschen Rotterdam ende Onderschie, mitten bruggen, nyeuwe wercken niet gereeckent . . . . 800 £.

Voor alrehande sayeken, die de stede extraordinaerlic upcommen mogen, dat draecht oock by gemeene jaeren by estimatie . . . . . 800 £.

Voor tharde dack, dat zy de poorteren jaerlicx te baten commen, van de roede 20 st., dat oock by gemeene jaeren draecht . . . . . 150 £.

Dat loon van de wachters van der stede bedraecht bij gemeene jaeren 220 £.

Somma . . . . 3118 £ 6 ß 9 d.

Somma van alle de voors. lasten . . . . 9205 £ 6 ß.

Dus blijft hier goets . . . . 4625 £ 8 ß 3 d. Hollants.

Daertegens de voors. stede te gelden heeft huere portie in de ordinaryse bede mijns genadichs heeren in de 60000 £, 1200 £ van 40 groten, valent in ponden Hollants . . . . 1666 £ 16 ß 8 d.

Ende in den ommeslach van des gemeen lants renten 625 £ of daer omtrent, valent in ponden Hollants . . . . 833 £ 8 ß 4 d.

Schulden daer de stede in es, ende daertoe zy behoeven gereede penninghen.

Van hout ende balcken, die zy behoeven in de spoeije ende tot stijf sel van dien . . . . 450 £ Hollants.

Van geleende penninghen zijn zy schuldich, die zy onder der poorterye geleent hebben . . . . 600 £.

Ende van afterstallige verschenen renten, die zy niet en hebben mogen betailen overmits andere diversche groote reparatien, die zy hebben moeten doen . . . . 3000 £.

Somma . . . . 4050 £ Hollants.

Andere penningen, die de stede behoeven sall omme te maicken de navolgende partijen, die zy by verclaringe ons overgaven.

Eerst, zoe sullen zy moeten diepen der stedevaert tusschen de stede ende de Bilreshoel, overmits dat die zeer drooge es, dat men die tzomers qualicken vaeren mach, ende daer leggen in 2 huelen of breggen, die oock vermaect moeten wesen, dat hem wel costen sall by estimatie zoe zy seggen de somme van . . . . 5000 £.

Item, van die Delffsche poort tot die Schiedamsche poort is die muyere zoe laech, dat men wintertijds, alst vriest, daerover climmen mach, oock mede zoe is deselve muyere vervallen ende geschoert, ende die thoernen zijn gedect met ryen dack ende moeten gedect wesen mit hart dack, omme den brants wille, dat costen sall by estimatie . . . . . . 2000 £.

Item, daer zijn 12 toernen omme de stede tot de Schiedamsche poerte, die zeer laech zijn ende gehoecht moeten wesen ende gedect mit harden daicke, daerof elcken toorne costen sall by estimatie 200 Rh. gl. facit 2000 £.

Item, die oostpoerte van der stede es zeer cranck ende weeck, ende moet vermaict wesen mit die toernen, dat wel costen sall by estimatie, alsoe die upten dijck leyt ende zeer stark gemaict moet wesen, 3000 £.

Item, dat westersche hooft es zeer vergaen, alsoe men geen houdt en heeft mogen crighen overmits de oorloge van Gelre, ende sall costen te repareeren nae zijnen eysch wel . . . . 1800 £.

Item noch moet dat oostersche hooft oock gerepareert wesen, dat wel costen sall, alsoet zeer lanck es, by estimatie . . . . 2000 £.

Item, es van noode, omme de bewaernisse ende verseeckertheyt van der stede, te maicken een brugge met muyeren ende 2 toornen up tsluyten van der haeven, alsoe die stede aldaer geheel oepen ende ongesloten staet, daerby men die zoude moghen verliezen, ende sall costen by estimatie . . . . 6000 £.

Item, de stedehaeven es, van de oostpoerte af tot die westpoert toe, alsoe droech, dat men die niet wel vaeren en mach, ende moet mede gediept wesen omme die scepen daer in ende uyt te vaeren, dat wel costen sall by estimatie . . . . 1200 £.

Item, de stede heeft leggen teynden de Rotte een houten brugge, die zeer weeck es, daer deure de vijanden lichtelicken innecommen zouden mogen, die oock van noode es vermaict te werdden van steen, ende sall costen by estimatie . . . . 1600 £.

Item, der stede schoel es alsoe oudt ende alsoe cranck, dat men die met schoeren onderhouden moet; ende sall costen te vermaicken by estimatie . . . . 1000 £.

Item, de stede heeft jaerlicx groote zwaere cost van der onderhoudenisse van der stede wech, van de Delfsche poerte tot Onderschie toe an dat dorp, dat wel 1300 of 1400 roeden lanck es, dat hemluyden oock jaerlicx veel cost.

Ende de stede heeft te onderhouden ende te maicken omtrent 30 of 31 bruggen, daerof de sommige zeer oudt zijn ende vermaict moeten wesen, daerof de onderhoudenisse ende de reparatie van dien jaerlicx ook veel costen sall.

Upt IIIe ar^le^ seggen zy, dat men geeft binnen der stede van Rotterdamme de navolgende exchijsen:

Wijn.

Men geeft te exchijs van alle wijnen, alsoe meenighen grooten als men die stoop coopt, geeft men van elcken grooten 8 st. van de aeme.

Bier.

Van een tonne biers die binnen der stede getapt wert . . . . 12½ st.
Van ander bier, dat de poorters inleggen, van tvat . . . . . . 10 „
Van Hamburger bier, tvat . . . . 20 „
Van tvat Wissemer, Bremer ende andere bieren . . . . 15 „

Brouambocht.

Van elcke broute geeft men der stede . . . . 3 st.
Noch geven zy voor heur drinckbier 5 gr. van elcke broute.

Noch 2 st. van elcke broute van gruyte, dat mijn genadichen heere heeft.

Noch van tholle, ende mijnen genadighen heere heeft van elcke tonne biers die men tapt 1 oertgen van den brouwer: ende van buytenbier dat men tapt geven de poorters eenen groten, desgelijcx van alle andere byeren: maer die selver bier inleyt voor zijn drincken die es daerof vrij.

Die coernexchijs.

Van een hoet terwe ende raepsaet 4 st.

Van een hoet rogge 3 st.

Van een hoet erweten 4 st.

Van een hoet garsten
„ „ „ grauw erweten
„ „ „ kennepsaet
„ „ „ lijnsaet
„ „ „ bouckweyt
2 st.

Van een hoet haveren
„ „ „ hoppe
„ „ „ spelte
„ „ „ wichen
3 groten.

Van elck achtendeel coerns dat binnen der stede gemaelen wert 1 oertgen.

Van een sack gorts 1½ groten.

Calck.

Item van calck, runde ende coelen, van thoet 1 groten.

Ende van calck, dat de poorters selve vermetselen, zijn zy vrij.

De meelexchijs.

Van elck achtendeel coerns dat gemalen wert 1 groten.

Van den beesten.

Van een hoernbeest, dat aldaer gesleten wert, het zy by den poorters of ter banck, weder de beesten groot of cleyn zijn, 4 st.

Van een varcken 2 st.

Van een scaep 1 st.

Van een lam ofte zuyger 2 groten.

Van een scaepsbuyck 2 groten.

Van elcke zijde specx 2 groten.

Van een tonne vleysch dat van buyten incompt 3 st.

De turfexchijs.

Van allen den turf geeft de vercooper den 16^{en} penninck

Van hout en geeft men niet.

Exchijs van hoenich, olye ende zeep.

Van een tonne hoenich geeft men 4 st.

Van een tonne olye 4 st.

Van een tonne zeepe 3 st.

Die laickenexchijs.

Van een kijtlaicken dat men te Rotterdamme maict, ende es tbeste laicken, 2 groten.

Van een voerlaicken 1 groten.

Buytenlaicken en geeft niet.

Upt IVe ar^le hebben wy gehoert de 4 bruggemeesters van der stede, als Adriaen Meeuszoon, oudt 48 jaer, ende Jan Direxzoon, oudt 42 jaeren, bruggemeesters van twest vierendeel van der stede, die by eede verclaerden, dat int selve quartier zijn 195 huysen, daervan datter 33 arm zijn ende 3 priestershuysen.

Cornelis Aertszoon, oudt 50 jaer, ende Cornelis Janszoon, oudt 38 jaer, bruggemeesters in de nyeupoert, seggen datter int selve quartier zijn 195 huysen, daervan datter 53 arm zijn ende 14 priestershuysen.

Pieter Reynss., oudt 35 jaer, ende Gerrit Janszoon, oudt 31 jaer, brugmeesters in den middeldam, seggen dat in huer quartier zijn 348 huysen, daerof datter 110 arm zijn, levende van den heyligengeest, ende 2 priestershuysen.

Meeus Meeuszoon, oudt 62 jaeren, bruggemeester van toostvierendeel, seyt in absentie van zijnen medegeselle die tAmsterdam was, datter in zijn quartier zijn 260 huysen, daerof datter 40 arm zijn die van den heyligengeest leven.

Somma van den voors. huysen 1137 huysen, daerof datter zijn 303 armen ende 19 priestershuysen, die met hem niet en gelden noch en geven.

Item binnen derselver stede zijn cloosters, te weten een clooster van den predicaeroerden, een cellebroedersclooster, ende 3 vrouwencloosters, als St Aechten, Ste Agnieten ende Ste Annen, ende een beghijn hof, mit 2 gasthuysen; ende zijn binnen 10 jaeren meer gemindert dan gemeerdert omme de cloosters wille, die veel huysen nae hem genomen ende betymmert hebben. Ende aengaende de prijs die es genouch in eenen doene.

Upt V^e ar^le hebben wy gehoert meester Jacob van Diemen, oudt 60

jaeren, viceecureyt van de prochiekercke van Rotterdam, seyt in verbo sacerdocy, datter omtrent 3500 communicanten zijn, naedat hy bevynt by den oblaten van Paesschen, ende weet dat alsoe hy 14 jaer viceeu reyt geweest es, daerof dat hy zijn hoochtijdtgelt ontfanct te Paeschen, ende up andere hoochtijden en ontfanct hy niet de helft, overmits dat zy arm zijn.

Seyt voorts, dat hy in de sterfte, dier tot Rotterdam was int jaer 1509, en hadde hy in als in testament maer 2 pont groten; ende deselve com municanten zijn genouch gebleven de naeste 10 jaeren in eenen doene.

Upt VIe ar^le^ seggen zy, dat de principale neringe van der stede, daer de stede by staet, es de harinckvaert, ende een cleyne draperye ende een weynich brouwerye.

Aengaende de harinckvaert seggen, dat zy aldaer hebben afvaerende 13 buyssen, onder cleyn ende groot, binnen der stede toebehoerende; ende dan zijnder noch omtrent andere 50 buyssen, die daerof vaeren, toebehoerende in Waterlant ende andere vreemde luyden van buyten, welcke buyssen, after dien dat zy hueren mast gerecht hebben als de teelt aen compt, vrij zijn van exchijsen van tbier, dat zy binnen hueren buyssen drincken; ende plegen over 8 of 10 jaeren 4 of 5 buyssen meer te hebben hen toebehoerende dan zy nu doen. Ende als van den ghenen die daer van buyten afvaeren, die zijn nu wel zoe vele als die de naeste 10 ofte 8 jaeren geweest zijn, maer het es onseecker, want zy lichtelic ken vertrecken nae Delfschehavene, aldaer oock wel 40 scepen afvaeren.

Ende die van Delft hebben tmeeste prouffijt van desen buyssen, want zy all meest Delfs bier drincken.

Ende en hebben maer eenen coopvaerder van Rotterdam ofvaerende, die van desen jaere eerst upgestelt es; ende hebben voorts een deel huedenaers ende schuyten die aldaer ofvaeren om vracht te Dordrecht ende elders, dat all arm volck es.

Aengaende de draperye soe hebben wy gehoirt Dirck Haick, oudt 50 jaer, Jan Loyexzoon, oudt 55 jaeren, Jacob Evertss., oudt 49 jaeren, ende Jan Karre, oudt 30 jaeren, waerdeins van der draperie; die seggen, dat te Rotterdam een cleyne draperye es, die binnen 4 of 5 jaeren geresen es geweest, ende was doen up huer beste, ende es zedert gedeclineert, omme dattet prouffit cleyn es, ende dat de vellen quaet te geerighen zijn; ende maicken tzomerdaechs omtrent 8 of 10 halve laic kenen sdaechs, ende swinters, als niet en vriest, zess of zevene, ende

hebben omtrent 26 of 28 drapenierders. Ende maicken drierhande laickenen, tbeste es ten prise van 12 of 12½ currente gulden, ende dandere van 9 of 10½ gulden, ende voorlaicken geheeten, [anderde maetge], ende zijn van den prijse van 5 Rh. gl.

IJsbrant Janszoon, oudt 40 jaer ende Adriaen Meeuszoon, oudt 34 jaer, printers, seggen by hueren eede, datter in als zijn omtrent 18 of 20 touwen, daerof datter gemeenlic gaet 12 of 14, ende en weten niet offer over 4 of 5 jaeren meer getouwen gingen dan nu doen.

Aengaende de brouwerye, sy hebben 8 of 9 brouweryen, die dagelicx vergaen, alsoe zy over 8 of 10 jaeren wel 15 of 18 brouweryen hadden, ende vergaen aldus, overmits dat die van Delf ende Goude hem te nae leggen, die aldaer veel van haer bier slijten in de buyssen ende oock te tap ende anders: ende en brouwen binnen der stede boven 6 of 7 brouten dicwils ter weecke, ende huere brouwers haelen tmeestendeel van tmout, dat zy verbrouwen, te Delf.

Aengaende de rentiers seggen, dat zy geen sonderlange rentiers en hebben, ende en hebbender niet een die 400 Rh. gl. sjaers heeft, de bailliu Willem van Reymerzwale niet gereeckent, ende hebbender 2 of 3 die 40 of 50 £ groten sjaers hebben.

Gevraecht of zy eenige gaderingen upter poorterye gedaen hebben de naeste 10 jaeren herwaerts by den hondertsten penninck of anders, ende hoe dicwils, ende tot wat somme tselve bedraecht: daerup seggen zy, dat zy geen gaderingen en hebben gedaen uyten buydel, dan hebben omme te vervallen de voorg. ommeslagen wel gedaen diversche leeningen, daerof zy de poorterye mittertijdt geremboursseert hebben, ende zijn daerof noch schuldich gelijck hiervoeren int IIe ar^{le} verclaert staet.

DE STEDE VAN SCIEDAMME.

Upten 22^{en} in Novembri 1514 hebben wy gehoert binnen der stede van Sciedam Dirrick Aernt, bailliu, oudt 47 jaer, Willem Simonszoon, oudt 57 jaer, ende Meeus Maess., oudt 48 jaer, burgermeesters, Pieter Veenlant, oudt 70 jaer, Willem Thoeniss., oudt 44 jaer, oude burgermeesters, ende Claes Direxzoon, oudt 42 jaer, secretaris van der stede van Schiedam, die by eede verclaert ende gedaen hebben up tinhouden van der voors. instructie, gelijck hiernaer volcht, eerst.

Upt Ie arle hebben zy ons geexhibeert de rekeningen van den innecommen derselver stede totten jaere eyndende den 3en in Novembri 1511 incluz, alsoe de rekeningen van den jaeren 12, 13 ende 14 noch niet gedaen en waeren, maer in de stede van dien hebben zy ons gethoent der stede verhuyrbouck, uyt welke rekeningen ende verhuyrboek men bevint, dat zij hebben tnavolgende innecommen.

Van den exchijs van den drancke, ende es den exchijs van den wijn, bier ende all dat men drinct, die men vierwerf sjaers verhuyrt, es afgecommen binnen 5 jaeren, beginnende in Novembri 1508 ende eyndende in Novembri '13, 14592 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . . . 2918 ℒ 8 ß.

Die coernexchijs, die men maer eens tsjaers en verhuyrt, heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren 3520 ℒ, compt voor een jaer . . 704 ℒ.

Die brouweexchijs, die men verhuyrt eens sjaers, heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1490 ℒ, compt voor een jaer . . . . 298 ℒ.

Die craene verhuyrt men by den jaere, ende gelt by gemeene jaeren 13 ℒ.

Die laickenhalle gelt jaerlicx omtrent . . . . 17 ℒ.

Die visschbancken hebben gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als boven, 291 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 58 ℒ 4 ß.

De vleeschbanken hebben gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als boven, 472 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 94 ℒ 8 ß.

Die coernmate heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als boven, 780 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 156 ℒ.

Die wage heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, eyndende als boven, 483 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 96 ℒ 12 ß.

tLastgelt, dat men tkeregelt heet, toebehoerende deen helft de stede ende dander helft der kereken, heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 608 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 121 ℒ 12 ß.

Die zoutmate heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1010 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . . 202 ℒ.

Den turfexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 616 ℒ, compt voor 1 jaer. . . . . 123 ℒ 4 ß.

tBranden van den tonnen heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende als voeren, 420 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 84 ℒ.

Die scuttinge upte Maes ende de visscherye in de vesten van der stede gelden by gemeene jaeren omtrent . . . . 18 ℒ.

De stede ontfanct noch jaerlicx an diversche partijen van landen ende aenwassen, begrepen in heurluyder ertpacht van tbrauckland, dat genouch

ordinaris es, ende bedraecht by gemeene jaeren . . . . 500 £.

Van diverschen cleen partijen van erfpacht, van vesten, wegen, erven ende steenplaetsen, twelck oock genouch ordinaris es, ende bedraecht by deurgaende jaeren . . . . 75 £ 10 ß.

De voorn. stede ontfanct noch jaerlicx van den gemeenen lande 152 £ 12 ß.

Somma van al den innecommen van der voors. stede 5632 £ 10 ß Hollants, valent in ponden van 40 groten, 4224 £ 7 ß 6 d.

Upt IIe arle soe bevinden wy by de voors. rekeningen, dat de voorn. stede schuldich es die naevolgende renten:

Eerst an erfrenten ende erfpachten, die de stede jaerlicx uytreyct ende van ouden tijden altijdt gedaen heeft . . . . 132 £.

An losrenten ter losse den penninck 20 . . . . 372 £.

" " " " " " 18 . . . . 80 £.

" " " " " " 16 . . . . 139 £ 10 ß.

An lijfrenten tot 1 ofte tot 2 lijven . . . . 2097 £ 10 ß.

Somma . . . . 2821 £ van 40 groten.

Te wetene an:

Losrenten . . . . 591 £ 10 ß.

Lijfrenten . . . . 2097 £ 10 ß.

Ende erfrenten . . . . 132 £.

Welcke renten vercoft zijn geweest, te wetene:

In den jaere 1505 an losrenten . . . . 9 £.

Ende lijfrenten . . . . 70 £ 10 ß.

Int jaer 1506 losrenten . . . . 18 £.

An lijfrenten . . . . 174 £.

Int jaer 7 losrenten . . . . 6 £.

Lijfrenten . . . . 102 £.

Int jaer 8 losrenten . . . . 12 £.

Lijfrenten . . . . 157 £ 10 ß.

Anno 9 losrenten . . . . 21 £.

Ende lijfrenten . . . . 30 £.

Anno 10 losrenten . . . . 18 £.

Lijfrenten . . . . 12 £.

Anno 11 an lijfrenten . . . . 30 £.

Anno 12 losrenten . . . . 9 £.

Lijfrenten . . . . 39 £.

Ende anno 13 an losrenten . . . . 9 £.
Somma van den losrenten . . . 102 £.
Ende lijfrenten . . . . 615 £.

Facit tsamen dat binnen 10 jaeren vercoft es . 717 £ van 40 groten.

Ende als van den anderen renten die zijn te voeren vercoft geweest in de voorgaende oorlogen van Utrecht, Montfoirde ende anders; ende hebben de penninghen, commende van der voors. vercoopinge, besteet in de betalinge van heurluyder portie in de beden ende ommeslagen van der oorloge, ende voorts in de lasten van der stede.

Gevraecht by wat octroy zy deselve vercoopingen gedaen hebben, daerup zy ons gethoent hebben een octroy, gegeven te Bruessel den 1en Juny 1504, daerby hem geoorlooft es te mogen vercoopen 400 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, omme de penningen daerof commende te besteden in betaelinghe van mijns genadichs heeren beden ende in aflossinge van losrenten, sonder dat zy andere of breeder octroy van der voors. vercoopinge hebben.

Andere lasten die de stede ordinaerlick ende extraordinaerlick te draghen heeft.

An reysen van den burgermeesters, gerechte ende andere gedeputeerden van der stede, dat by gemeene jaeren draecht omtrent . . . 120 £.

An jaerlicxe reparatien van der stede poerten, muyeren, hoofden, havenen ende sluysen, daerof die onderhoudenisse van dien cost by gemeene jaeren, alsoe zy een zeer lange haven hebben . . . . . . 600 £.

An wedden van poertwachters, de karre te voeren, vroedevrouwen, clockstelres ende andere cleyne dienaers van der stede . . . 75 £ 10 ß.

Als van den cleedingen van den burgermeester, scepenen, tresoriers, pensionaris off anders, die hebben tselve ofgeset, zoedat nyemant van hemluyden yet daerof heeft, ergo . . . . niet.

Van processen ende andere extraordinarise oncosten, die zy jaerliex te dragen hebben, van procureurs ende advocaten, by estimatie . . . 50 £.

Van opgeleyden gelden als men de exchijsen verhuyrt, dat gemeenlick draecht, teen jaer meer tander min, omtrent . . . . 75 £.

Van den ommeganck te stellen, mit die scutterswijn, dat cost omtrent 50 ß.

Van schenken van harinck ende anders, die zy gewoenlicken zijn te doene, ende andere teringen, dat oock bedraecht omtrent . . . . 75 £.

Somma . . . . 1045 £ 10 ß.

Somma van allen den voors. lasten . . . . 3866 £ 10 ß.

Dus blijft hier goets. als meer innecommens dan uytgevens.
357 £ 17 ß 6 d. van 40 groten.

Daertegens hebben zy jaerlicx te gelden huere portie in de ordinarise bede mijns genadichs heeren van den 60000 £ bedragende
454 £ 6 ß 8 d.

Ende huere portie in des gemeen lants renten bedragende oock om trent . . . . 227 £.

Schulden daer de voors. stede noch inne es.

De voors. stede es schuldich de rentiers van afterstallige ende onbetaelde renten, de sommige van 4, 3 ende 2 jaeren, dat wel bedraecht omtrent $1\frac{1}{2}$ jaer renten tsamen; facit . . . . 4231 £ 10 ß.

Ende zy zijn noch schuldich van huere portie van den 60000 gouden guldens, geaccordeert omme tbestant van Gelre . . . . 132 £.

Penninghen die zy behoeven.

Die twee hooftden, als toosterhooft ende twesterhooft, zijn geheel vergaen, die zy wederomme moeten repareren. ende sall wel costen, sullen zijt maicken datten dueren sall, alsoe die grooten last lijden van den ijsganck, omtrent . . . . 2000 £.

De vest van der Vlaerdingerpoert tot S[te] Christoffelspoert was uytgedaen ende gediept int jaer 1506, dat wel coste, alst blijct by de rekeninge van denselven jaere, 1068 £ van 40 groten die wederomme vervolt ende ontdiep es, mits dattet daer uyt ende inne vloyt. dat hem wel wederomme costen sall te diepen ende te maicken, dattet aldaer niet meer inne en vloyt . . . . 800 £.

Daer staen 5 toornen ongedect, die gedect sullen moeten wesen, alsoe thoutwerck daerby vergaet, ende sall costen by de . . . . 360 £.

De vesten van der Vlaerdingerpoert totter Oudersehietsche poert es geheel verdroecht. ende en es boven eenen voet niet diep, ende sal costen by estimatie te diepen, alsoe deselve veste 250 roeden lanck es,
1500 £.

Die sluyse binnen der stede es ondicht gewerden ende leet buyten omme de deuren, dat weder costen sall te stoppen . . . . 400 £.

Ende huerluyder stedehuys is oock gescepen te vervallen. dat oock gerepareert sal moeten wesen. ende sal hem wel costen . . . . 1000 £.

Upt IIIe ar^{le} seggen die voors. burgermeesters, dat men in de voors. stede geeft de navolgende exchijsen.

Van wijn.

Van wijn de vierde kanne.

Van bier.

Van tbier geven de tappers 12 st., ende de gemeente diet inneleggen 10 st., ende alle vreemde bieren en geven niet meer dan dinbrouwen bier, te wetene 12 st.

De corenexchijs.

Men geeft van tcoorn te exchijse, te wetene van tcoern dat daer verbacken of verbrouwen wert, van tachtendeel terwe of rogge 1 groten, ende van der garste 1 oert, van havere, raepsaet ende diergelijck greyn niet.

De brouexchijs.

Men geeft van elcke broute biers, die daer gebrouwet wert, 10 st.

Craengelt.

Van elcke aeme wijns 1 st.

Een pack harinckgarens 1 st.

De lakenhalle.

Van elcke elle wollelaickens, dat uytgemeten wert, 1 penninck Hollants, ende van elcken stall, daer men lindelaicken ende vlasch in de halle vercoopt, ter weecke ½ st.

De visschbancken.

Van alrehande visch, die upte marct vercoft wert, moet geven van elck pondt Hollants 1 gr., dat es den 30^{en} penninck.

De vleysbancken.

Wat de vleyshouwers vercoopen in de vleeshalle, geven zy van een beest 4 st.

Van een scaep 1 st.

Van een calf 1 blancke.

Ende men geeft van geen verckens; ende van tguendt dat zy binnen hueren huyse slaen selver daer en geven zy niet of.

De coernmate.

Men geeft van de coernmate van elck hoet datter gemeten ende binnen vercoft wert, te wetene van terwe ende rogge, 2 st.

Havere ende garst ende andere greyn 1 st.

Wage.

Van elck 100 wants ofte ijssere 1 st., ende voort alle andere goet dat ter wage compt van thondert 1 groten.

Lastgelt.

Van elck last harinx, tzy ijdel ofte vol 4 st., daervan de kercke heeft deen helft ende de stede dander helft.

De soutmate.

Elcke 6 tonnen zouts, die binnen der stede oft in de scepen gesleten wort, geeft 5 groten, ende van meten, stoeten ende leveren 1 groten.

Turfexchijs.

Die turfexchijs, dat es den 16en penninck: ende thout en geeft niet.

tBranden van den tonnen.

Voor tbranden van den tonnen 1 st. voor tlast.

Ende heeft de voors. stede noch trecht van der exuwen, dat es van tgoet datter uyter stede vaert, alsoe veel als men in anderen steden den poorteren van Schiedamme ofneempt ter gelijcker cause, daer zy luttel prouffits of hebben, daeromme tselve hiervoeren in ontfange niet gestelt en es.

Upt IVe arle seggen, dat in die stede zijn 470 huysen, daervan de 97 arm zijn ende 6 priestershuysen. Daerenboven hebben zy 1 mannencloos-ter, 3 vrouwencloosters, te wetene van St Anne, Ste Ursele ende Lelyen-dale, oock een baghijnhof, die alle niet en geven noch en contribueren met die ingesetenen van der voorn. stede, maer brouwen ende maicken lyndelaickenen gelijck die waerlicke luyden. Voert zoe zijnder noch 5 huysen buyten in de vrijheyt van derselver stede; ende zijn genouch in eenen doene in prijse ende in de getaele de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt Ve arle soe hebben wy gehoert Frem. Heinricum filum. Hermanny, Religiosum de Mariewaert, ordinis premonstr., oudt omtrent 43 jaeren, pastoer van Schiedam: seyt in verbo sacerdocy, datter ter prochie van Schiedam behoeren 1600 min 20 communicanten, daerinne begrepen zeecker cleyn getal van luyden, wonende in de crepelstraet, die tot Ouderschie ter kercken behoeren, niet min by accoordt oft pact van den prochiaen van Ouderschie nemen huer sacramenten in Schiedamme, daer-van de voorn. deposant niet en weet te verclaeren tgetal; oock zoe es in de voorn. stede een buyrte van 5 of 6 huysen, mit een clooster van der derder oorde. Die prochien in de Ketel ende en zijn niet begrepen int voors. getall. Ende en weet oock niet te seggen, of se gemeerdert ofte gemindert zijn binnen 10 jaeren herwaerts, want hy maer 4 jaeren prochiaen geweest en es, anders dan hy zijn voorvaders heeft hooren

seggen, dat de voorn. kercke van Schiedamme waert 40 £ groten, dat hem jaerlicx wel liecht omtrent 4 £ groten, waerby hem dunct dat de communicanten meer gemindert zijn dan gemeerdert.

Upt VI arle seggen, dat die gemeene neringe es die harinckvaert, ende datter dit jaer van '14 gevaeren hebben, onder goet ende quaet, groot ende cleyn, 20 buyssen, twelck duert van St Jacobsdage tot Ste Mertinsmisse. Voort zoe zijnder in der voorn. stede oock 6 of 7 coop vaerders, daermede die inwonenden van de voorn. stat vaeren in coop vaert; ende omtrent lichtmisse soe waerender uyter voorn. stede wel 200 mannen ende meer ter zeevaert om schollen, ende andere in coop vaert om huyere. Voort zoe generen hem veel van den wijfs ende kinderen met netten te spinnen ende te breyden.

Item omtrent 2 of 3 jaeren geleden hebben zy begonnen een weynich draperien, ende 10 of 12 drapenierders, daer tmeeste deel gescepen zijn die draperie te laten, omme dat de wolle te diere es, ende dat de laic kenen luttel gelden, alsoe die maer en zijn van den prijs van 11 gou den guldens, ende maicken omtrent 500 laickenen sjaers.

Ende hebben 4 brouwers, ende over 8 of 10 jaeren hadden zy wel 8 brouwers; ende declineert deselve brouwerye, omme dat de brouwe ryen alomme vermeerderen ende vermenighen, ende dat de brouwer hem scerp daeran behouden mach.

Ende deselve neringe die zy hebben die moeten zy onder malcanderen houden, alsoe aldaer geen deurvaert of neringe en es, ende waren der 10 of 12 uyter stede, zoe en zouder geen neringe medallen wesen. Oock mede zoe zijn zy zeer vergaen by versterften ende buytenhijlicken.

Seggen voort, dat die harinckvaert zeer binnen 10 jaeren gemindert es, wantter binnen de voorn. tijdt geweest es 26 buyssen.

Ende aengaende die coopvaert, datter binnen desen lesten voorleden jaere uyter voorn. stede 4 coopscepen inder zee gebleven zijn.

Aengaende de rentiers seggen, datter in de voorn. stede zijn omtrent 10 of 12 rentiers, daervan datter niet een en es die 100 £ gr. of daer enboven sjaers heeft, omtrent 3 die 50 ponden groten tsjaers hebben, ende dander mogen hebben, deen deur dandere, 100 £ Hollants sjaers; Voort zoe zijnder noch eenige in der voors. stat, die mogen hebben 1 of 2 ponden groten sjaers; maer al tsamen heurluyder renten gereee kent en mogen niet strecken tot tvierendeel van der quantiteyt van den renten tsjaers, die de voorn. 12 of 13 hebben.

Den selven gevraecht, of zy de naeste 10 jaeren eenige gaderinge gedaen hebben onder malcanderen uyten buydel by den 100sten penninck oft anderssins, seggen, dat zy omme te vervallen huerluyder portie in de voorleden beden ende ommeslagen gedaen hebben diversche leeningen, daerof zy van de sommige weder betaelt zijn ende van den sommige niet; welcke leeningen, daerof zy noch niet betaelt en zijn of geen hope en es dat zy daerof betailt sullen werdden, omme de groote lasten ende achterwesen van der stede, zijn gedaen, te wetene in den jaere 1510 30 ℒ groten Vlaems, ende den 28en in Augusto 1511 111 ℒ 1 ß 8 d. gr., gelijck dat blijcken mochte by de rekeninghe, daer ontfang gemaict es van denselve twee leeninghen, in welcke leeninge van 111 ℒ 1 ß 8 d. de rijcxste gestelt was up 6 ℒ groten, twelck was Pieter Veenlant alleen, dandere 4 ℒ groten als Dirrick Aernt de bailliu, Hindrick Floriszoon ende noch 2 of 3, ende voorts alsoe nedergaende tot 5 ß groten toe, ende waeren in als 154 leenders of contribuanten, ende en hebben anders geen leeninghen ofte gaderinghen gedaen. Ende hebben int voorleden jaer 13 noch gegadert upte hoofden ende inwonende van derselver stede weeckgelt, daerof de rijcxste stont up 5 st. ter weecke, ende de minste 1 oertgen, dat tsamen bedrouch mitten conventen omtrent 13 Rh. gl. ter weecke; ende gaderdent tselve maer omtrent 30 weecken, alsoe uyten armen luyden niet wel gecrigelick en was.

De voors. burgermeesters seggen, dat zy in 7 punten meer belast zijn dan huere naebuyeren, daerup zy begeren dat men regaert hebben wille int taxeren van der schiltaele.

In den 1en zoe geven huere tappers ten exchijse van een tonne biers 12 st., ende die tappers te Delf ende Rotterdamme en geven niet meer dan 10 st.

Ten 2en zoe geven huere poorters ten exchijse van een achtendeel terwe of rogge 1 groetken, ende die poorters van Delf ende Rotterdam en geven maer 1 oertgen.

Ten 3en geven zy exchijs van tlastgelt, te weten van elcke last 4 st., daerof die kercke heeft deen delft, ende die van Delft en geven niet, ende te Rotterdam en geeft men maer 2 st.

Ten 4en geven zy excijs van de soutmate, van den 6 harincktonnen zouts 6 gr., daerof die van Delf ende Vlaerdinghen niet en geven.

Ten 5en geven zy exchijs van tbranden van den tonnen, van elck last tonnen 1 st., ende huere gebuyeren als Delft, Rotterdam en geven maer 1 oertgen.

Ten 6^en geven zy van waechgelt, van een 100 wegens 1 st., ende huere gebuyeren en geven maer ½ st.

Ende ten 7^en zoe en hebben zy geene neringhe van vreemde luyden, gelijck huere gebuyeren doen.

OUDERSCHIE.

Cornelis Doezoon, oudt 38 jaer, stedehouder van den schout, Cornelis Heindricxzoon, oudt omtrent 48 jaer, Daniel Dirxzoon, oudt 38 jaer, schotvangers van Ouderschie, seggen by eede tguendt dat hiernae volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter in Ouderschie zijn 59 hertsteden, die mit hem gelden ende geven, dies isser 10 of 12 arm; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren, want daer wel 2 of 3 huysen vervallen zijn, hier nochtans gerekent. Ende hierenboven zoe zijn daer 6 heerlicheden, te wetene de vridom van Rotterdamme, daer 3 haertsteden inne zijn; item de vrijdom van Delf, daer 34 of 35 haertsteden zijn, de heerlicheyt van Ackersdijck, toebehoerende de vrouwe van Reynsbourch, daer 8 haertsteden inne zijn: tambocht van Sciebrouck, daer Adriaen van Egmondt ambochsheere es, ende daer zijn 20 hertsteden: Bueckelsdijck, daer ambochsheere es m^r Jan van Almonde, daerof datter 14 tOuderschie ter kercke behoeren, ende dandere van tselve ambocht behoeren te Bergen; de heerlicheyt van Matenesse, ende daer zijn 9 haertsteden, die all mit heml. en gelden noch en geven.

Upt IIe ar^le seggen, dat de vicepastoer, dier nu tegenwoerdich es, maer gedient en heeft dan zedert St Jacobsdage lestleden, dairomme hy van den communicanten niet en weet te spreecken, zoe en doen oock de voorn. deposanten, dan zy wel hebben hoeren seggen, datter in de geheele prochie mogen wesen omtrent 600 of 700 communicanten.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende dat tambocht nu nyeuwelic belast es met 1 pont groten lijfrenten de penninck 16, dwelck gedaen es geweest omme te vervallen de costen van zeeckere

proces, dat zy hebben moeten pleyten tegens die van Delf, ter cause van 5 of 6 huysen, staende in Ouderschie, die die van Delf vrijen willen, daervan de sententie gegaen es nae Kersmisse lestleden, tot prouffite van den dorpe. Voort zoe geeft tvoors. dorp jaerliex 11 ℒ Hollants te schote de stede van Delf als ambochsheere.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder maleanderen vinden upte schotponden, 15 st. gereeckent voor tpont, ende staen up 80 ponden in de bede mijns genadichs heeren. Ende seggen dat zoe wye 16 koyen houdt ende 2 paerden, die staet, als zy 80 ℒ te gelden hebben, up 2 ponden, ende dander naer advenant, ende dien mach zijn goet waerdich wesen boven schulden omtrent 200 ℒ Hollants. Ende en vernyeuwen heur ponden niet, voor datter 2 of 3 commen claegen voor den gerechte, dat zy te hooge gestelt zijn, ende alsdan macht men vernyeuwen, ten seggen van hooftmannen daertoe gekoren, kennende de faculteyt van den buyeren.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, mit koyen te houden, mit spitten ende delven om dachuyere.

Seggen, dat heurluyder ban groot es 1900 mergen: ende gelt de mergen te huyere, deen deur tandere, 28 st., ende in coope den penninck 25, daervan by den voorn. buyeren gebruyct wert 1335 mergen; ende tsurplus wert gebruyct by die die in de vrijheyt van Rotterdamme, Delf ende Ackersdijck sitten, dewelcke zijn nochtans van der prochie van Ouderschie als voors. es, ende nochtans niet en gelden noch en geven mitten buyeren voors. Ende, dat meer es, omdat zy niet gelden en zouden, zoe breecken zy huer huysen of ende transfereren die in de vrijheyt van Delf ende Rotterdamme of elders, blivende nochtans in de bruyckwaer van al sulcken lande, als zy te voeren hadden.

Upt VIe arle seggen, dat zy tonderhouden hebben 313 roeden zeedijcx tusschen Sciedamme ende Rotterdamme; noch zoe hebben zy tonderhouden zeeckere caedijck ende molen, bedragende tsamen, deen jaer deur tandere, omtrent 6 st. upte mergen.

BUECKELSDIJCK.

Gerrit Outgierszoon, schout, oudt omtrent 43 jaeren, Joris Cornelis-zoon, oudt 48 jaeren, Adriaen Gerritszoon, oudt omtrent 40 jaeren, buyeren van Bueckelsdijck, seggen by eede upt tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn 20 haertsteden in den heelen ban ende heerlicheyt, dies zijnder 5 gebruyckende de vrijheyt der stede van Rotterdam, ende 2 gebruyckende de vrijheyt der stede van Delf: bliven geldende haertsteden 13: ende zijn genouch gebleven in gelijcken getale.

Upt IIe arle seggen, dat van den voorn. haertsteden de 7 prochien, te wetene de 5 van der vrijheyt van Rotterdam ende 2 onvrij, te Bergen, ende tsurplus tOuderschie: ende seggen dat zy gesecpen zijn all te vergaen, overmits dat de steden omtrent heml. geseten, als Delf ende Rotterdam, treeken zeeckere woninghen in huerluyder vrijheyt.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven van geenrehande dingen, ende es tvoors. dorp van gheenen renten belast.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen gaderen by den gulden, ende hebben in als 40 gulden ende anderhalf. Ende zoe wanneer zy 20 gulden te gelden hebben, zoe gelt elcken gulden 10 st., ende de alderrijexste staet up 6 gulden eenen stooter, ende dier en isser maer 1, 2 die staen up 5 gulden, 1 up 4½ gulden, 2 up 3½ gulden, 1 van 3 gulden 6½ groten, ende voorts naer advenant. Ende en hebben geen sonderlange estimatie int goet van malcanderen, maer alleene upte bruyckwaere ende koyen houden, ende de rijexste die hout 18 of 19 coyen, 2 paerden ende dander naer advenant, mits dat zy in cleynen getale zijn ende malcanderen wel kennen: ende versetten huer guldens up Meyavont, in gevalle datter yemant claecht, maer indien der nyemant en claecht, zoe bliven zy staende up hueren eersten staet.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit bouwerye, coyen ende mit spitten ende delven. Seggen, dat in heurluyder ambocht andere

schoutambochten inne splissen, als de schout van Schoonrelo, Matenesse, Oudersehie, Berchambocht ende den Hoogenberch; maer tambocht van Bueckelsdijck es alleene groot 379 mergen lants, daerof hemluyden toebehoert in eygendomme omtrent 6 mergen, daerof de 2 mergen zoe zeer belast zijn als zy waerdich zijn; ende estimeren de mergen waerdich te wesen, in coope, deen deur dandere, 12 £ groten Vlaems, ende te huyere 5 ponden Hollants; ende wordden by hemluyden gebruyct omtrent 96 merghen. Ende tsurplus wert gebruyct, te wetene van 2 susterhuysen te Rotterdam, eerst de grauwe susteren 28 mergen, ende tander susterhuys, geheeten S[t] Aechten susterhuys, 11 mergen, ende tsurplus wert gebruyct by die van Rotterdamme, Delfschehaven ende andere daeromtrent gelegen, die met hemluyden noch en gelden noch en geven.

Upt VI[e] ar[le] seggen, dat zy te gelden hebben, deen jaer deur tandere, aen sluysgelt, dijckaetge ende anders, 8 st. upte mergen.

SCIEBROUCK.

Pieter Direxzoon, oudt 54 jaeren, Dirrie Jacobszoon, oudt 45 jaeren, ambochsbewaerders, Hubert Hugezoon, buyeren in Schiebrouck, seggen by hueren eede upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I[e] ar[le], datter zijn 21 haertsteden, dies esser 5 arm; ende zijn genouch in eenen doene gebleven dese naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt II[e] ar[le] seggen, dat zy prochien ter Oudersehie, ende naer raminge zoe moegen daer wesen 80 communicanten.

Upt III[e] ar[le] seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, noch en zijn oock belast van eenighen renten, dan de ambochsheere heeft 51 Rh. gl. tsjaers uyt voorn. ambocht, erfrenten.

Upt IV[e] ar[le] seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden gaderen by kerven, ende hebben 17 kerven, ende elcken kerf es geacht in goede

100 croenen; ende zijn gewoenlicken die kervingen te versetten telcken jaere up die Meyavont; ende zijn genouch gebleven dese naeste 10 jaeren in een grootte.

Upt Vᵉ arᵗᵉ seggen, dat zy hem generen mit coyen ende arbeyden, ende es huerluyder ambocht groot 24 hoeven, elcke hoeve gereeckent 30 mergen, ende es waerdich 12 st. in huyere, ende in coope de penninck 16, wantter 8 hoeven buyten die moelen leggen, die tongelt van der moelen niet waerdich en zijn, dat die inbuyeren meest all gebruycken; ende behoert heml. in eygendom omtrent die helft, ende in tsurplus behoert toe onser liever vrouwengilde tot Sciedam 14 mergen, ende andere persoenen in diverschen steden ende dorpen.

Upt VIᵉ arᵗᵉ seggen, dat zy moeten gelden dijckgelt ende morgengelt, bedragende 7 groten upten mergen, ende noch molengelt, daer alleene inne gelden de 16 hoeven, twelck bedraecht by deurgaende jaeren, begrepen de voorn. 7 groten, 6 st.; ende noch hebben zy tonderhouden 291 roede dijcx tusschen Rotterdam ende Schiedam, daerof zy binnen 10 jaeren hebben moeten gelden van 10 roeden 10 gulden up tgeheel mergentael voorn.; ende zouden noch moeten diergelijck gelden, waert dat ter nyeuwe cueringe of gedaen wordde.

HILLEGERSBERGHE.

Heer Jan Jacobszoon, out 40 jaeren, pastoer van Hillegeertsberge, Cornelis Daemszoon, schout, oudt 45 jaeren, Symon Voppezoon, oudt 55 jaeren, Simon Janszoon, oudt 41 jaeren, burggermeesters, Jacob Janszoon, oudt 70 jaeren, Cornelis Jacobszoon, oudt 60 jaeren, ambochtsbewaerders, Adriaen Bouser, oudt 75 jaeren, buyere van den voorn. ambocht, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Iᵉ arᵗᵉ, datter int voorn. ambocht zijn 140 haersteden, daervan nae raminge de 16 of 20 leven van den heyligen geest; ende zijn genouch gebleven in eenen staet dese naeste 10 jaeren.

Upt IIe arle seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 450 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geenrehande excijsen en geven, ende en zijn oock niet belast van eenighen renten.

Upt IVe arle seggen, dat zy onder maleanderen mijns genadichs heeren beden gaderen by kerven, daervan de 10 maicken eenen kerf; ende hebben 50 kerven, elcken kerf gereeckent tot 100 croenen in goede, twelck vernyeuwet wert als daer yemant verarmt wordt, ende dat by 5 gezwoerens, daertoe geeedt ende gekoren, oft anders telcken 3 jaeren, daervan de leste vernyeuwinge geschiet es omtrent 2 jaeren geleden, maer zijn genouch gebleven in eenen getall.

Upt Ve arle seggen, dat zy heml. generen mit turf te delven ende beesten te houden; ende es tvoorn. ambocht groot 129 hoven, elck hoeve dragende 30 mergen, daervan theste lant gelt eenen Phls. gulden in huyere, ende in coope den penninck 25, maer dies en es daerof maer omtrent 100 mergen; ende tandere daernaer 12 st., omtrent 400 mergen; ende tderde een deel 6 st., ende tandere en es niet waerdich zijn ongelt. Ende de buyeren van den voorn. ambochte bruycken all tvoorn. lant, uytgedaen omtrent 500 mergen, twelck van den besten es, ende wordt gebruyet by diverschen uytbuyeren, wonende in den voorn. ambochte maer onder de vrijheyt van Rotterdam settende, ende oock by die van Schiebrouck, ende oock binnen Schiedam. Ende en behoort den buyeren van den voorn. ambochte in eygendomme maer omtrent 1600 mergen, dies zijn die 800 quaet lant, huer ongelden niet waerdich; ende tsurplus behoert diversche waerlicke luyden, sonder dat zy weten datter yemant geestelicx inne geërft es.

Upt VIe arle seggen, dat zy hebben tonderhouden omtrent 250 roeden dijcx, ende noch sluysgelt ende molengelt, bedragende tsamen upte mergen omtrent 4 st. by deurgaende jaeren.

CRALINGEN.

Gysbrecht van Zuylen, oudt 64 jaeren, schout, Aert Pieterszoon, oudt 60 jaeren, burgermeester, Pieter Ymantszoon, oudt 65 jaeren, schot-

gaerders, Jan Aertszoon Keysere, oudt 66 jaeren, Pieter Bregman, oudt 78 jaeren, Vop Jacobszoon, oudt 47 jaeren, buyeren van Cralinghen, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt I ar^le^, datter zijn 53 haertsteden ende noch 11 arme die van den heyligen geest leven, ende zijn gemeerdert van 5 haertsteden binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le^ seggen, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en geven, noch en hebben oock geen renten tot laste van den dorpe.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden by de kerven, ende hebben 150 kerven, elcken kerf geestimeert in goede 50 gulden; ende vernyeuwen die kervingen alle jaere upten Meyavont; ende omtrent 10 jaeren geleden zoe en hadden zy maer 100 kerven.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mitter coe, visschen ende rietsnijden, ende es heurluyder ambocht groot 1400 mergen, daerof den inbuyeren van den voorn. dorpe toebehoert 543 mergen, ende tsurplus behoert toe andere diversche geestelicke ende waerlicke persoonen, die met heml. en gelden noch en geven. Ende wert all tvoorn. lant gebruyct by den inbuyeren genoemt, uytgedaen 300 mergen, die gebruyct werden by die van der Cappel. Ende geltet beste van den voorn. lande in huyere 3 £ Hollants, ende in coope den penninck 16, tandere daer an 10 st., in huyere ende in coope den penninck 10, ende tsurplus en es zijn ongelt niet waerdich.

Memorie upten eygendom van den lande van Cralingen.

Eerst hebben die borgers van Rotterdam int zelve dorp omtrent 262 mergens in eygendom.

Die papelycke proven van Jan de Witte an de [Dovevliet] omtrent 34 mergen lants.

Den heyligengheest van Rotterdam. . . . . 64 mergen.

tGasthuys tot Rotterdam . . . . 6 mergen.

De cappelrye van Honingen . . . . 15 margen.

Der fabrycken ende papelycke proven van Cralingen tsamen 40 mergen.

Diversche persoonen in den Hage behoeren . . . . . 96 mergen.

Myvrou^e van Assendelft . . . . 350 mergen.

Bedragende den eygendom van buyten 857 mergens, ende is van tbeste landt.

Ende tsurplus daerof behoirt den eygendom den buyeren binnen den zelven dorpe.

Upte bruycwaere.

Eerst gebruycken die poirters van Rotterdam van desen voors. lande, die nochtans met hem nyet en gelden, omtrent 300 margen.

Die van Capelle mitten poldere omtrent . . . . 50 mergen.

Ende tsurplus wort gebruyct by die binnenbuyeren.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy te gelden hebben molegelt, heemraetgelt ende sluysgelt, ende bedraecht jaerlicx upte mergen 7 st.

ZEVENHUYSEN.

Meester Jan van Haerlem, oudt 37 jaeren, pastoer van Zevenhuysen, Dirck Aelwijnszoon, oudt 36 jaer, schout, Jacob Willemszoon, oudt 62 jaer, Claes Bruynszoon, oudt 55 jaeren, burgermeesters, Dirrick Ariaens zoon van der Meer, oudt 56 jaeren, Jacob Adriaenszoon, oudt 50 jaeren, gezwoeren van den voorn. dorpe, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn int voorn. dorp 88 haertsteden, dies zijnder ledich 3 haertsteden: ende binnen 10 jaeren zijnder 11 huysen vergaen, daertegens datter weder 8 gerepareert zijn.

Upt IIe ar^le seyt de voorn. pastoer, datter in de voorn. prochie zijn 282 communicanten.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en geven, ende en zijn niet belast mit eenigen renten, dan alleene mit 2 £ groten tsjaers den

penninck 14, daervan die hooftpenninghen geemploijeert zijn tot refectie van der molen, ende werdt den loep van den voorn. 2 £ jaerliex om megeslagen upte mergen van den voorn. ambochte.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen gaderen upte kerf, ende hebben 5 kerven ende 2 kerven, elcken van den 5 kerven doende 10 kerven, tacit 52 kerven, elcke kerf geestimeert in goede up 100 croenen: ende wert gemeenlic alle jaere de schiltaele vernyeuwt. Noch zoe hebben die voorn. van Zevenhuysen eenen anderen ommeslach, twelck heet tsGravenpenningen, bedragende 30 Rh. gl. tsjaers, ende wert ommegeslegen alleene up die huysluyden, ende niet up die welboeren mannen, daertoe zy hebben 4 kerven, elcken kerf gereeckent als voeren up 100 croenen.

Upt Ve arle seggen, dat zyluyden hem generen mit turf te delven, met tacken te maicken ende een weynich coyen te houden; ende dat heurluyder ambocht groot es 3100 merghen, daervan datter omtrent geheel lants es 100 mergen, ende tander es al ofgedolven landt, ende alsoe snoode dattet niet en dooch. Ende mach tvoorn. lant waerdich wesen, deen deur tandere, 12 st. in huyere, ende dat alleene om tgetall van 40 mergen of daeromtrent, twelck in coope mach gelden den penninck 14. Ende all tvoors. lant behoert toe ende wert oock gebruyct int voorn. dorp, uytgeseyt 250 mergen, welcke toebehoeren ende gebruyct werden by andere uytbuyeren, die met den voorn. ambochte niet en gelden.

Upt VIe arle seggen, dat zy moeten onderhouden 300 min 18 roeden zeedijckx; voort zoe gelden zy oock sluysgelt, caedijck ende molengelt, bedragende ten minsten 7 gr. upten mergen, ende dickwils veel meer.

NYEUWERKERCK.

Wynant Jacobszoon, oudt 40 jaeren, schout, Gerrit Clauwertszoon, oudt 42 jaeren, burgermeester, Jan Pieterszoon, oudt 48 jaeren, Huge Pieterszoon, oudt 36 jaeren, buyeren van der voorn. prochie van Nyeuwerkercke, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt Ie arle, dat in tvoorn. dorp zijn 62 haertsteden, daerof datter 10 arm zijn; ende zijn dese naeste 10 jaeren genouch gebleven in eenen staet.

Upt IIe arle seggen, dat heurluyder pastoir alsnu cranck es, mits welcken hy mitten voorn. deposanten en es mogen commen, ende en weten oock niet seeckerlick te seggen tgetal van de voorn. communicanten, maer heml. dunct datter mach wesen 250.

Upt IIIe arle seggen, datter in tvoorn. dorp geen exchijsen en zijn, noch oock mit eenigen renten belast.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden by den kerf of cruysen, 10 kerven gereeckent voor tcruys, ende hebben 18 cruysen, elcken kerf gereeckent in goede 10 £ Hollants; ende vernyeuwen de voors. kerven jaerlicx te Kersavont; ende mogen binnen 10 jaeren gemindert zijn van 18 kerven, daervan de 10 maicken een cruys.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter coe, lantneringe, vogelen ende visschen; ende dat heur ambocht groot es 35 hoeven, elck hoeve gereeckent voor 30 mergen, die zijnder 10 hoeven die niet waerdich en zijn in huyere 6 st. de mergen, ende tandere gelt deurgaens 16 st., ende in coope den penninck 18; daervan in eygendomme toebehoert int dorp omtrent 10 hoeven, ende tsurplus behoert diversche waerlicke luyden, in diverschen steden ende dorpen wonende, behalven 50 mergen, die den pater van Ste Urselen te Delft toebehoeren, noch 20 mergen tot Ste Jeronimus aldaer, maer wordt all tvoors. lant binnen den dorpe voorn. gebruyct, behalven 34 mergen, die uytbuyeren bruycken, ende noch 19 mergen, die gebruyct wordden by zeeckere inbuyeren van Capelle ende Ouderkercke, die all mitten voorn. inbuyeren en gelden noch en geven.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an caedijck, sluysgelt ende molengelt, by gemeenen jaeren 6 st. upte mergen, ende 1 blanck voor Cralingeroortdijck.

CAPPELLE.

Heer Heindrick Blieck, oudt 85 jaer, pastoer van der Cappelle, Jan Ariaenss., 53 jaeren oudt, schout, Cornelis Janszoon, oudt 55 jaeren, Floris Claeszoon, oudt 35 jaeren, ambochsbewaerders, Huge Hugezoon, oudt 55 jaeren, Ghijs Gheertszoon, oudt 56 jaeren, Steven Dircxzoon, oudt 37 jaeren, Aert Janszoon, oudt 38 jaeren, buyeren van Cappelle, gevraecht upt innehouden van de voors. instructie, seggen by eede, eerst,

Upt Ie ar^le^, datter int voorn. dorp zijn 58 haertsteden, dies esser 8 die van den heyligen geest leven; ende zijn genouch gebleven in eenen state dese naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe arle seyt de voorn. pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, datter int voorn. dorp geen exchijsen en zijn noch dat tvoors. dorp mit geenen renten belast en es.

Upt IVe arle seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onderlinge gaderen by de kerven, ende hebben omtrent 25 kerven, ende en weet niet te seggen hoeveel dat elcken kerf waerdich es, maer hebben int voorn. dorp alleene consideratie in setten up die cloeckheyt, joncheyt ende tbedrijf van den buyeren, of zy gemeerdert of gemindert zijn in beesten ende in zayinge, sonder anders heurl. goeden tondersoucken, mits dat zy luttel of geen erve en hebben, maer al bruyckwaer, ende diewijlen tvole meer schuldich zijn dan huerluyder bedrijf int schijnen waerdich es. Ende de hoochste van den dorp, staende up 1 kerf, te wetene Huge Hugezoon, acht zijn goet waerdich te wesen 300 Rh. gl., ende zijns kinders goet, dat hy noch onder hem heeft: ende Steven Dircxzoon die heeft een luttel min dan een kerf, acht zijn goet waerdich te zijne 22 £ gr.

Upt Ve arle seggen, dat zy heml. generen mit zeevischen ende te vaeren om een loon, oock mede met beesten ende lantneringe. Ende es heurluyder ambocht groot 35 hoeven, elcke hoeve voor 30 mergen gereeckent, waerdich wesende, deen deur tandere, 15 st. in huyere, ende

in coope 2½ £ groten, sonder te rekenen tquaetste, dat onder den dijck leecht, ende oock put ende poel es, twelck maer 5 groten in huyere waerdich en es, nochtans moet alsoewel tongelt dragen als tbeste; dies en behoert daervan in dorp eygens maer 10 mergen, ende tsurplus behoert diversche andere waerlicke luyden, maer wort all tvoorn. lant gebruyct by den inwonenden van den voorn. dorpe.

Upt VI[e] ar[le] seggen, dat zy tonderhouden hebben 3500 roeden dijcx; noch moeten zy gelden sluysgelt, molengelt, duyckeldammen; ende es wel deen helft muyrdijck of schourdijck, waervan doncosten dragen upt morgen, by deurgaende jaeren, 6 st., sonder den last van den dijck, dat elck behoert te doene ende te onderhouden nae de grootte van zijnen lande, onder den dijck leggende.

MOERDRECHT.

Dirrick Nannezoon, oudt 33 jaeren, Neel Corneliszoon, oudt 25 jaeren, gezwoeren, Pieter Willemszoon, oudt 40 jaeren, ende Jan Janszoon, oudt 43 jaeren, buyeren van den voors. dorpe van Moerdrecht, seggen by eede upt inhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I[e] ar[le], datter zijn omtrent 45 haertsteden, des zijnder 5 of 6 die van den heyligen geest leven oft brootluyden zijn; ende zijn in 10 jaeren herwaerts genouch gebleven in eenen staet.

Upt II[e] ar[le] [1])

Upt III[e] ar[le] seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, dan dat de tappers geven der graeflicheyt 1 deuyt van tvat; ende dat tvoorn. dorp belast es met renten, te wetene mit 13 Rh. gl. tsjaers erfrenten, toebehoerende den heyligen geest van der stede van der Goude, ende 27 lichte guldens lijfrenten, ten lijve van den pastoer van den voorn. dorpe, welcke lijfrenten gemaect waeren int oorloge van Joncker Frans; ende

[1]) Niet ingevuld.

werdden de hoofpenningen int selve oorloge besteedt in verding-penninghen; ende wort jaerlicx betaelt by deghene die besitten de woensteden die toe waeren, ende by dandere niet, ende mogen wesen in getale daerinne geldende omtrent 18 hofsteden: ende dandere rente van 13 Rh. gl. was gemaict omtrent 15 jaeren geleden, ende waeren die penninghen, daervan commende, geemployeert int maicken van twee water molenen, ende wort den cours daervan jaerlicx geheven int mergengelt.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy mijns genadichs heeren beden onder malcanderen vinden up die kerven, ende hebben omtrent 20 kerven, elcken kerf gereeckent in goede tot 100 gouden gulden, ende vernyeuwen huer kervingen alle jaerens eens omtrent St Mertinssmisse; ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts wel gemindert van 5 of 6 kerven.

Upt V^e ar^le seggen, dat de 10 of 12 hertsteden generen hem mit coyen te houden ende lantneringe te doene, maer tsurplus leeft mit hantwerck buyten ende binnen sdorps. Ende tambocht es groot omtrent 28 hoeven, elcke hoeve gereeckent 30 morgen, daervan toebehoert den cloosteren 35½ mergen, voort die poorteren van der Goude hebben daer 370 morgen ende oock dat beste landt, twelck zy of die poorters bruycken, uytgedaen 20 mergen, die de buyeren van Moert huyeren: noch Jan de Heuyter heeften ende bruycter 38 morgen, ende 12 morgen voor die papelicke proeven van Moert: oock die van Nyeuwerkercke ende Gouderraick bruycken 75 morgen, sonder met die van Moert te gelden. Ende es de mergen van den voorn. lande deurgaens waert in huyere 30 st., ende in coope 20 scilden vrijs gelts, ende die buyeren van Moert en hebben in eygendom maer 310 morgen van tquaetste.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, molengelt, sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren, 6 st. upte mergen, behalven noch 1 blancke van mergengelt.

MATENESSE.

Wouter Heindrixzoon, schout, oudt 62 jaeren, Laurens Willemszoon, oudt omtrent 50 jaeren, Jacob Jacobszoon, oudt 28 of 29 jaeren, ende

Claes Steffenszoon, oudt omtrent 30 jaeren, buyeren van Matenesse, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter in Matenesse zijn 9 haertsteden, die gemeerdert zijn, want deselve huysen aldaer gecommen zijn zedert de oorloge van Joncker Frans, alsoe zy alsdoen all afgebrant waeren; ende zijn aldaer noch binnen sjaers sommige huysen van nyeux gemaict, ende en hebben mitsdien zedert niet verpondt geweest noch eenige settinge gegeven, ende voor de oorloge van Joncker Frans zoe zeggen zy dat zy mede plagen te geven.

Upt IIe ar^le seggen zy, datt ze ter kercken behoeren tOudersehie, zoedat zy mits dien niet zeeckerlick en weten hoeveel communicanten datter zijn, maer seggen by estimatie datter mogen wesen omtrent 22.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben, noch en hebben geen renten vercoft tot laste van den ambochte, alsoe zy geen geloof en hebben.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy zedert de oorloge van Joncker Frans geen bede ofte settinge gegeven en hebben, ende daer te voeren waeren zy gestelt by die van der Oudersehie, nae dat se gegoet waeren, ende dat zy mits dien niet en weten, hoe zy de beden pleghen te gaderen. Ende seggen, dat all heurluyder goet niet waerdich en es boven 100 ℒ groten eens, daer tegens zy wederomme schuldich zijn; ende de rijcxste mach rijck wesen omtrent 30 ℒ groten eens, die van daer vertreecken sall, ende dandere daernaer omtrent 20 ℒ groten, alsoe zy niet en hebben dan arme huyskens, mit koestront gepleet, ende en hebben oock lant noch sant.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit koyen ende lantneringe, spitten ende delven. Ende es heurluyder ambocht groot 150 mergen, daervan den eygendom toebehoert tSchiedam, Delf ende elders, sonder dat hemluyden yet toebehoert. Ende werdden by heurluyder buyeren gebruyct binnen Matenesse omtrent 14 mergen, ende tander wert meest gebruyet te Schiedamme, in de Ketel ende buyeren daeromtrent geseten. Ende en wert aldaer geen lant gebruyet by eenighe geestelicke per

soonen. Ende es de mergen van den voorn. waerdich in huyere 5 ponden Hollants sjaers, ende in coope 100 £ Hollants eens.

Upt VIe ar^le seggen, dat elcke mergen tsjaers te gelden heeft an sluysgelt, molengelt ende anders, by gemeene jaeren, 5 of 6 st.

— — —

SCHOENRELOO.

Gersten Janszoon, oudt 40 jaeren, schout, Reyer Lodewijcxzoon, oudt 50 jaeren, Claes Janszoon, oudt 30 jaeren, scepenen van den voorn. dorpe van Schoenreloo, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le seggen, datter 9 haertsteden zijn: ende zijn van 1 haertstede gemeerdert binnen 10 jaeren.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy prochien te Delfschehaven, ende datter mach wesen omtrent 25 communicanten.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geenrehande exchijsen en geven, dan alleene de tappers, die geven voor de graeflicheyt van elcken vat biers een grootken, oock zoe en es heurl. ambocht niet belast mit eenighen renten.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy niet geset en hebben geweest in de leste schiltaele, overmits dat zy geheel verbrant waeren in de oorloge van Rotterdamme, ende daeromme [nie genseert] en zijn eenigen ommeslach onder maleanderen te maicken, ende hoe men dat hier voortijts plach te doene en weten zy niet, mits datter altehants nyemant int ambocht woent diet gedencken mach. Ende daer en es gheenen rijckdom, wantter in als maer 9 coyen en zijn, ende 6 versen, vele kinderen ende 5 huysen hen toebehoerende.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hemluyden generen mit spitten ende delven ende met eenige coyen te houden: ende dat heurluyder ambocht groot es omtrent 250 merghen, daerof tmargen mach waerdich zijn 100 £ Hollants in coope, ende in huyere 4 ponden Hollants, daervan

de buyeren van den voorn. ambochte bruycken $17\frac{1}{2}$ mergen ende een half hondt, sonder dat zy daer wat in eygen hebben, ende tsurplus wordt gebruyct tmeeste van die van Delfschehaven ende die van Bueckelsdijck ende een deel tot Rotterdam, sonder datter eenige cloosters oft geestelicke yet of gebruycken oft toebehoert.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy moeten onderhouden 52 roeden dijcx. Ende noch zoe moeten zy gelden molengelt, mergengelt ende penninck gelt, twelck tsamen beloipt, by gemeene jaeren, 7 st. upte mergen.

DORDRECHT.

Alsoe wy Jan Carondelet, deken van Besanchon, Guill^e de Margues, procureur generael, Floris van Wijngaerden, raidt in Hollant, ende Vincent Corneliszoon, meester van der rekeninghe in den Hage, achtervolgende zeeckere opene brieven van commissien ende bevel van der K. M. ende mijns genadichs heeren de Eertshertoge, geweest hebben in alle de principale groote ende cleyne steden van Hollant ende Vrieslant, aldaer wy informatie genomen hebben upte faculteyt ende last van den selven steden ende oock van den dorpen, daeromtrent geleghen, soe zijn wy ten laetsten gecommen binnen der stede van Dordrecht, omme dier gelijcke in deselve stede ende quartier van Zuythollant te doene, ende hebben aen hemluyden versocht upten 5^en in Decembri 1514, dat zy, achtervolgende onse commissie, daerof wy hem de lecture daden, yemant van hem deputeren wilden, ons exhiberende de rekeninghen ende andere stucken, die ons dienen mochten omme informatie te nemen up huere faculteyt ende staet, dewelcke oock nae tinhouden onser voors. commissie present zouden wesen in tguendt dat wy deselve informatie aengaende doen zouden; daerup zy ons ter antwoerde gaven, hoe dat dese materie hem van grooter importantie was, ende alsoe zy in cleynen getale waeren, zoe souden zy tegens des anderen daechs den ouden ende nyeuwen raidt mitten acht van der stede doen vergaderen, ende hem dese materie openen, ende ons alsdan antwoerde daerup geven.

Upten selven dach zoe was geexhibeert eenen besloten brief van mijne genadige vrouwe, adreserende an ons, in date 23^en in Novembri 1514, inhoudende, hoe dat die van Dordrecht haer hadde doen remonstreren,

hoe dat zy onlanx geobtineert hadden zeeckere sententie thueren prouffijte van den president ende luyden van den grooten raide te Mechelen, inhoudende dat die van Dordrecht niet en zijn noch gehouden sullen wesen meer te betailen in allen beden ende penninghen, die hem up tlandt van Hollant heffen sullen dan dat 12e deel, by middel van den welcken ende meer andere redenen zy pretendeerden, dat wy niet en mochten ofte en behoerden informatie te doene up huere faculteyt, als wy in anderen plaetsen gedaen hadden; uyt welcke sayeke mijne genadige vrouwe ons ordonneerde, dat, ingevalle die van Dordrecht groote deffi culteyt maicten ons toe te laten useren van onser commissie, onder tdexel van der voors. sententie of andere middelen, redenen ende privi legien, die zy zouden willen allegueren, wy die hoeren zouden in tguendt dat zy souden willen beleyden, ende ontfangen die sententie ende andere exhibicien, die zy ons geven zouden, omme de deductie van huerl. inten tie ende tselve all tsamen by 1 ofte 2 van ons te senden den voors. van den grooten raide, omme haerer genaden te adverteren van huer advys, omme tselve gesien voorts te ordonneren als men bevinden zoude, van redene wegen daertoe behoerende.

Upten selven dach is tDordrecht gecommen die heere van IJsselstein, stadthouder generael van Hollant, Zeelant ende Vrieslant, ende eerste ende principael commissaris geordonneert tot dese verpondinge, die met ons des anderen daechs, als den 6en in Decembri voors. gegaen es by de voors. van Dordrecht upter stathuys, omme te hoeren huerluyder antwoerde: die was by monde van mr Floris Oom van Wijngaerden, huerluyder pensionaris: hoe dat zy mit hueren ouden, nyeuwen raidt ende acht van der stede gesproecken hadden, ende daerup int lange tsa men gedelibereert, endè en bevonden niet dat zy schuldich waeren ofte behoerden toe te laten de voors. informatie, by twee redenen.

D'eene was, omdat nyemant schuldich en es nae rechte zijne armoede te ontdecken ofte te kennen te geven.

Dandere was, overmits dat zy in possessie waeren van alsulcke of ge lijcke informatien niet toe te laten: ende als tselve tanderen tijden, te weten als men de leste verpondinge dade, versocht ende geattempteert werdde, soe hadden zy vereregen opene brieven van mandemente, uyt crachte van den welcken den commissarissen doe wesende up zeeckere groote peynen bevolen was op heml. niet te procederen, ende alsoe dair omme questie geresen was tusschen die van Noorthollant ende hemluy den, ende dat by den raide van Hollant gewesen was, dat zy van

Dordrecht mit Zuythollant by provisie betailen zouden den 9[en] penninck in allen beden ende contributien, zoe hadden zy daerof geappelleert voor mijnen heere den cancellier ende heeren van den grooten raide; die by hueren appoinctemente ende sententie interlocutoire verclaerden, dat zy van Dordrecht volstaen zouden, mits betaelende by provisie ende tot dat anders daerup geordonneert zoude wesen den 12[en] penninck. Ende alsoe die van Noorthollant huer proces niet en hebben gelaten voorts te vervolgen, soe zijn zy van Dordrecht onlanx by sententie van mijnen heere den president ende heeren van den grooten raide te Mechelen van der instantie geabsolveert. Ende soude men nu gaen procederen totter voors. informatie, dat waer genouch tegens de voors. sententie; want alsoe doende, als huere wederpartijen sententie geobtineert hadden thuer luyder voordeel, zoe en zouden zy anders niet gehadt hebben, mits dat zy in huer voors. proces concludeerden, dat informatie up die van Dordrecht gedaen zoude zijn, ende dat men daernae heml. stellen zoude als men bevinden zoude nae huere faculteyt daertoe behoerende; ende by dien middelen tproces, dat zy thueren grooten coste gesustineert, ende de sententie, die zy geheven hebben, zoude in desen gevalle, toelatende de informatie, genouch te niet ende voor hemluyden te vergeefs gegeven wesende. Baden ende versochten dairomme, dat men geene nyeuwicheyt up hemluyden plegen en wilde in preiudicie van huere voors. oude possessie, sententie ende goet recht; presenterende dat men hem stellen wilde in justitie, aldaer zy hem gaerne verantwoerden willen, ende tguendt dat daerof gewesen soude werdden, wilden zy gaerne volcommen.

Daerup hem weder by ons geseyt es geweest, hoe dat dese commissie rijpelick geexpediert was by der K. M. ende mijnen genadighen heere de Eertshertoge, by advyse van den heeren van den grooten ende heymelicken raide, ende dat alle de steden van Hollant ende Vrieslant, groot ende cleyn, geobediert hadden, ende dat zy van gelijcken wel sculdich waeren te doene, gemerct dat dese commissie niet geexpediert en was tot versoucke van yemande, maer de prince, aenmerckende de groote ongelijckheyt ende armoede die int lant was, willende daerinne voorsien, hadde, userende van zijnder macht omme zijne ondersaten in eendrachticheyt te onderhouden ende de lasten nae equiteyt te stellen, dese commissie doen expedieren.

Ende aengaende teerste poinct, dat zy seyden dat nyemant schuldich en was zijne armoede te ontdecken, daer was hem upgeseyt dat ons daerup niet en stont te antwoerden, want dat roerde de hoocheyt van

mijnen genadighen heere, of hy tselve vermocht te doene of niet. Ende voorts, dat men verstaen wilde dat men int particulier soude willen ondersoucken wat elck heeft in de buerse of in substantie, dat en was onse last of meeninge niet, maer alleenlick te weten int generael tinnecommen van der stede ende de lasten van dien: twelck te kennen niet zoe singulier en es, want een burgermeester ende tresorier dat weet; ende tallen tijden, alst mijnen genadighen heere belieft, zoe behoeren de burgermeesters ofte tresoriers, sonderlange omme heurl. zeeckertheyt ende welvaert, rekening ende bewijs te doene van huere administratie, ende dat doende de staet van der stadt te kennen te geven. Oock aengaende de staet van den lande van Zuythollant, aldaer zy de impositien ende exchijsen heffen by octroy ende anders niet, zy behoeren rekening ende bewijs te doene van tguendt dat zy heffen, tallen tijden als mijnen genadighen heere dat belieft, waeromme niet vreemdt ofte exorbitant en waere de informatie, by ons van mijns genadichs heeren wegen begeert, toe te laten.

Ende aengaende de possessie-acten, sententie ende andere sayeken die zy allegeerden, was hem geseyt, dat wy commissarissen waeren, die achtervolgen mosten tinhouden van onser commissie, die daerof geen kennesse van sayeken te nemen en hadden. Nietmin indien zy eenige sententie hadden, daerby zy sustineren wilden, dat zy behoerden mitten 12en penninck te ontstaen, die zouden zy mogen, de informatie gedaen zijnde, deduceren. Ende omme dat zy zeer up dese sayeke stonden ende de voors. informatie niet toelaten en wilden, alleguerende huere possessie ende recht, soe was hem geseyt ende by ons gepresenteert, hoewel wy van 'tselve geen last en hadden, betrouwende dat tguendt, dat wy om beters wille gedaen hadden, geachtervolcht zoude werdden, dat wy te vreeden zouden wesen te procederen tot de voors. informatie, by conditie, indien dat by mijne genadige vrouwe of den Hoogen Raidt verclaert wordde, hemluyden gehoert, ende heurluyder stucken, die zy souden willen exhiberen, gesien, dat zy niet schuldich en waeren deselve informatie te gedoegen, dat in dien gevalle die informatie, by ons gedaen, hemluyden weder gelevert zoude werdden omme te casseren, sonder die voorder int licht te brenghen ofte eenige taxatie daernaer te maicken. Daerup zy weder beraet namen tot des daechs daeran.

Upten 7en in Decembri hebben zy den voors. Heere van IJsselsteyn ende ons gegeven dese antwoerde: als dat zy niet en consten verstaen, dan dat, toelatende de voors. informatie, zy directelicken doen zouden

tegens huere oude possessien, rechten ende sententie, by hem daerup thuerén grooten coste verereghen; ende aengaende tinhouden van huerl. octroy seyden zy, dat onse commissie daerof niet en roerde, ende als mijnen genadighen heere believen zoude willen daervan rekeninghe te doen hoeren, zy souden alsdan daerup antwoerden als van redenen weghen daertoe behoeren zoude; presenteerden dairomme huerluyder stucken over te leveren, ten eynde dat men die mijnen genadighen heere ende den raidt communiceerde, ende dat men alsoe lange van voorder executie surceerde.

Daerup hem by ons geseyt was, siende dat wy anders met hem niet doen en mochten, dat zy, achtervolgende tscriven van mijne genadige vrouwe, ons overgaven alle de tytelen, die zy overleggen ende thueren propoost wisten te allegueren, mitsgaders by memorie tguendt dat zy daer meer toe seggen wilden, om mijne genadige vrouwe van als goet rappoert te doene; gelijck als zy gedaen hebben, ons overleverende by inventaris, geteyckent by der handt van den voors. m^r^ Floris Oom, die stucken die zy hebben willen exhiberen. Nietmin, omdat de voors. besloten brieven geen surceancie en hilden, soe hebben wy den voors. burgermeesters, gerechte ende tresoriers bevolen, upte peyne van 2000 gouden Phls. guldens tegens mijnen genadighen heere te verbueren, dat zy volquamen ende obedierden tinhouden van onser voors. commissie. Ende omme dies wille dat zy noch weygerende bleven, ende van tselve ons bevel appelleerden, daerof zy begeerden acte, ende dat wy verclaerden dat onse commissie hilt, dat wy procederen zouden niet jegenstaende oppositie of appellatie, bevolen ende geordonneert, van wegen als boven, Jacob Oom, borgermeester, Pieter Seaert, scepen, Aert Heindrixzoon ende Jan Willemszoon, te gaen reysen ende houden ghijsel by mijne genadige vrouwe, den 15^en^ dach van deser jegenwoerdiger maent, ende aldaer te blijven tot dat de voors. stede geobediert sall hebben, of dat by mijne genadige vrouwe ofte de justitie op als anders geordonneert sall zijn, ende dit upte peyne up 100 ponden groten Vlaems, elcx te verbueren uyt heuren eygen goeden. Ende daermede sonder voorder ende rigoureuselicken te procederen nae inhouden van onser commissie, hebben wy voor nu gesurceert, ende wy Jan Carondelet ende Guill^e^ de Margues zijn gedeputeert by den heere van IJsselsteyn ende den anderen commissarissen voorn., omme achtervolgende tvoors. scriven van mijne genadige vrouwe te reysen te Mechelen, ende aldaer mit mijnen heere den president ende heeren van den grooten raide onse besoingne ende

de stucken by die voors. van Dordrecht overgegeven te communiceren, ende daerup te hebben heur advys, ende, dat gedaen, mijne genadige vrouwe die over te leveren, omme up als geordonneert te werdden als daertoe behoeren sall. Gedaen te Dordrecht, den 9^{en} in Decembri 1514.

Mit welck antwoerde ende de stucken by die van Dordrecht overgegeven, als voors. es, zijn wy Jan Carondelet, Deken van Besançon, ende Guill^{e} de Margues, Procureur-Generael, gereyst te Mechelen by mijnen heere den President ende den Heeren van den Grooten Raide aldaer, ende hebben mitten selven int lange gecommuniceert: dewelcke huer advys up all overgescreven hebben mijne genadiche vrouwe, navolgende den besloten brieve hiervoeren geroert, ende heeft mijne genadige vrouwe de voors. stucken mitten advyse van den voors. Heren van den Grooten Raide deursien, ende gehoert trappoert van ons, commissaryssen, ende by deliberatie van den heeren van den bloede, ridders van der oordene, ende andere heeren van den secreten raide, daeromme by haer vergadert wesende in goeden ende notabelen getale, verclaert upten 22^{en} in Decembri 1514, gelijck breeder verclaert staet in de acte daerof wesende, daerof de copie van woerde te woerde hier naer volcht.

Copie van den appoinctemente, gegeven tegens die stede van Dordrecht.

Aujourdhuy, 22me de Decembre lan 1500 et quatoirze, ma tres redoubtee dame, madame larchiducesse dAustrice, ducesse et contesse de Bourgoingne, douagiere de Savoye, regente et gouvernante etc. Aiant oy en conseil le rapport des commissaires, qui ont este ordonnez pour le renouvellement du transport et schiltaele des pays de Hollande et Frise, et pour eulx informer de et sur lestat et faculte des villes et subgectz desdicts pays, affin de selon ce regler ledit transport et sciltaele: en faisant lequel rappoort a este dit et declaire par lesdicts commissaires, que apres avoir par eulx acheve les informations necessaires pour parvenir a ladicte schiltale par toutes les villes et quartiers de Noorthollande et de Frise et autres lieux qui en dependent, et que par tout ilz ont trouve bonne, vraye et deue obeissance, et execute leur charge et commission selon la forme et teneur, sans contredit ou empesceement, ilz sestoient retires en la ville de Dordrecht. Et illec, apres avoir faict ostention et lecture de leurdicte commission a ceulx de la loy dicelle ville, les eussent requis leur administrer les comptes et registres de ladicte ville et du quartier de Zuythollande et autres choses necessaires pour proceder a faire leur information sur lestat de ladicte ville et la faculte des manans

et habitans dicelle et dudit quartier de Zuythollande. A quoy lesdicts de Dordrecht se feussent opposez, disans que de droit nestoit loisible, ne permis a nul de sinformer de lestat, faculte ou povrete daultruy; que jamais le semblable navoit este faict, ne permis en ladicte ville, et que de ce ilz estoient en bonne et paisible possession de tel et si long temps quil nestoit memoire du contraire. Et quant lon y a volu faire ou attempter aucune chose au preiudice de leurdicte possession et des privileges, quilz dient avoir conforme audit droit, ilz y ont resiste par voye de justice, et tellement que, partyes oyes en jugement contradictoire et a cognoissance de cause, ilz avoient obtenu sentence a leur prouffit conformes a leursdicts possession et privilege; requerant ausdicts commissaires vouloir cesser et eulx deporter de proceder plusavant au fait desdictes informations. Surquoy leur eust este respondu par lesdicts commissaires, que pouvoir avoit este depesche a grant et meure deliberation de conseil, et que tous les subgectz des villes, grandes et petites, et autres desdicts quartiers de Noorthollande et Frise y avoient obey, comme lesdicts de Dordrecht devoient et estoyent aussi tenuz de faire; quilz entendoient seulement scavoir et enquerir en general du revenu de ladicte ville et des charges dicelle, qui nest chose repugnant a droit, mais deue a ung prince, de scavoir et cognoistre lestat de ses villes et subgectz, plustost que a ung burgemaistre ou tresorier, et de tant plus veu que les assiz, qui se lievent tant en ladicte ville de Dordrecht, comme audict quartier de Zuythollande, se imposent et recoivent par octroy de Mons^gr, et a charge den rendre compte toutes et quantesfoiz que bon luy semble. Et quant aux possessions et sentence, allegueez par lesdicts de Dordrecht, leur fut dit par lesdicts commissaires quilz avoient charge expresse de executer leurdicte commission, sans prendre cognoissance de cause, leur priant que a ce faire ilz leur voulussent donner assistence et obeissance. Ce quilz refuserent faire; et lesdicts commissaires, voyans lesdictz refuz, ordonnerent ausdicts de Dordrecht, en ensuivant ce que par madicte dame leur avoit este sur ce escript et mande, mettre et delivrer en leurs mains les actes, sentence et aultres munimens, tiltres et enseignemens, dont ilz se vontoient, avecques memoire et instruction, contenant les causes de leurdict refuz; ce quil feront. Mais attendu que par la lettre de madicte dame nestoit mande de surceoir ladicte information, lesdicts commissaires ordonnerent ausdicts de Dordrecht, a paine de deux mil florins Phls., de obeyr et souffrir executer ladicte commission. Et voyans quilz persistoient en leurdict refuz, et que de ladicte ordonnance ilz se

pourtoient pour appellans, ordonnerent a Jaques Oom, Burgemaistre, Pieter Schaert, eschevin, Aert Heindrixzoon et Jehan Willemszoon, aller tenir ghisel et arrest devers madicte dame, sans en partir jusques a ce que lesdicts de Dordrecht avroient obey et que par icelle dame autrement en seroit ordonne. Et ce faict, lesdicts commissaires, pour satisfaire a ce que par madicte dame par sesdictes lettres leur avoit aussi este mande et ordonne, ont envoye les deux dentre eulx devers mess[r] du grant conseil a Malines, ausquelz il ont communique le tout: et rapporte a madame ladvis desdicts du grant conseil sur ce, lequel advis veu et lesdicts commissaires oyz, oye aussi la requeste faicte de la part desdicts de Dordrecht, affin de les entretenir en leurs anchiens privileges, possessions et joyssances, et que leursdicts bourgois arrestez feussent elargez: Madicte dame, par advis et deliberation des s[grs] du sang, chevalliers de lordre et autres du prive conseil, pour ce assemblez vers elle en bon et notable nombre, a ordonne, et ordonne par ceste, que ladicte information se fera et parfera esdicte ville de Dordrecht et quartier de Zuythollande, comme a este faict es autres villes et quartiers de Hollande et Frize: et que lesdicts commissaires procederont a lexecution dicelle, selon la forme et teneur de leur commission et des lettres executoriales sur ce donnees et despeschees, et que a ce faire et souffrir lesdicts de Dordrecht seront contrains reaulment et de faict, non obstant opposition ou appellation, faicte ou a faire, et sans preiudice dicelle et dit droit, par eulx pretendu en ceste partye, lesdicts quatre personnes ghiseleez et arrestees, comme dit est, demourans et tenans arrest tant et jusques a ce que lesdicts de Dordrecht auront entierement obey. Et ce faict, madicte dame ordonnera aucuns bons et notables personnaiges, lesquelz recevront tous actes, sentences, appoinctemens, tiltres et munimens, que lesdicts de Dordrecht vouldront exhiber et produire et dont ilz se vouldront ayder a la iustification de leur intention touchant le faict de ladicte information et seiltaele, pour le tout veu et lesdicts de Dordrecht oyz, sommierement et sans figure de proces y estre ordonne ainsi quil appertiendra par raison. Faict a Bruxelles les jour et an dessusdicts. Ainsi signe par imp[r] Marg[te], et du secretaire Haneton.

Achtervolgende welcke verclaringe de voors. van Dordrecht versocht waeren by ons, commissaryssen, omme te raemen eenen dach dat wy aldaer mochten commen nemen informatie, gelijck wy in alle de andere steden gedaen hadden, nae inhouden van onser voors. commissie ende

de voors. verclaringe daerof gedaen, daerup zy ons gescreven hebben den 2[en] in Januario daeran de navolgende antwoerde.

Edele, welgeboren, eersame, wijse ende discrete heeren, wy gebieden ons dienstelicken tot uwer Eedelheyden ende Eersaemheden. Wy hebben ontfangen uwer Eedelheyden ende Eersaemheyden brief, inhoudende van een acte by onsen genadichen heere geexpediert upt different by ons voorgestelt in de materie van der verpondinge etc., versouckende aen ons dat wy uwe Eedelheiden ende Eersaemheyden ende andere uwe medecommissaryssen beteyckenen wilden eenen bequamen dach, omme hier te mogen commen ende te procederen navolgende tinhouden van der voors. acte etc., als uwe voors. brieven dat breeder inhouden. Waerup uwe Eedelheyden ende eersaemheyden sullen believen te wetene, dat wy zeeckere dagen geleden by onse gedeputeerde, tot Bruessel zijnde, geadverteert zijn van tinhouden van der voors. acte, daerof uwe brieven mentioneren, welcke acte wy mit goede, rijpe deliberatie van raide deursien ende overgewegen hebben, ende bevinden uyten inhouden van dien, dat onse voors. genadige heere by negligentie, inadvertencie ofte versuemenisse van onsen gedeputeerden of anders, vande voors. saycke niet te rechte geadverteert en es, bysonder in dat punct, dat wy zijnre genaden geweygert zouden hebben te laten geschieden informatie uptie staet, innecommen, uytgeven ende lasten van derselver zijnder genader stat ende quartier van Zuythollant; twelck onse meninge niet geweest en es, als uwe eersaemheden tselve hebben mogen mercken ende verstaen uytet ghene dat wy uwe eedelheyden ende eersaemheyden ende andere uwe medecommissaryssen, hier tegenwoerdich zijnde, by monde deden verclaeren; maer es waer, dat wy mit goede recht ende reden geweygert hebben toe te laten die commissie, die naectelicken disponeert upte ver pondinge, contrarie onse rechten, privilegien, possessien ende sententie, die, mits toelatende die voors. commissie in sulcker forme als die geexpediert es, geheel ende all illusoir wesen zouden, als wij tselve eensdeels by gescrifte verthoent hebben, presenterende dat breeder ende volcomelicker te deduceren ende te proberen, indien wy in justicie daerup gehoert mochten zijn. Waeromme wy van nyeux eenige onse gedeputeerden by onsen voors. genadichen heeren mit volcomen instructie gesonden hebben, om zijnder genaden die saycke volcomelick te kennen te geven, hoopende dat zijnre genaden, tselve gehoert hebbende, daer anders inne voorsien sall, alst nae recht ende redene behoert, want wy doch tegens zijnder genaden noch tegens zijnder genaden salige voervaders niet ver-

schult en hebben, dat men ons tegens recht ende redene ende buyten wegen van justitie ombehoerlicken travellieren zoude, waerof wy uwe Edelheyden ende Eersaemheden int beste adverteren. Ende indient uwe Edelheyden ende Eersaemheden belieft voorder bescheyt hierof te weten, sullen onse gedeputeerde, die wy up morgen deneken te schicken ter tegenwoerdiger dachvaert in den Hage, lasten denselven uwen Edelheyden en Eersaemheden die saycke breeder ende volcomelicker te verthoenen; begerende mits desen ons te willen recommanderen aen onsen voors. genadichen heeren omme te moghen blijven in zijnre genaden, goeder tierene gratie. Eedele, welgeboren, eersame, wijse ende discrete heeren, onse heere God Almachtich wil u altijdt hebben in zijnder heyliger hoeden. Gescrieven den 2en dach in Januario anno 1514, nae den scriven shoofs van Hollant. Aldus ondergeteyckent: die stede van Dordrecht, ende de supscriptie was dese: Eedele, welgeboeren, eersame ende discreten heeren, heere Floris van Egmont zoon tot IJsselsteyn, heere tot Sinte Mertinsdijcke, Seerpenesse etc., Stathoudere, Floris Oom van Wijngaerden, heere van IJsselmonde, Raedt, ende Meester Vincent, meester van der rekeninghe in Hollant, Zeelant ende Vrieslant, onsen bysonderen goeden heeren.

Ende omme dat wy uyter voors. antwoerde niet verstaen en conden, dat die voors. van Dordrecht noch bereet waeren te obedieren, maer dat zy sochten alle de delayen hem doenlick zijnde, ende dat mijnen genadichen heere den 6en van Januario voors. by zijne beslotene brieven geordonneert hadde my, Deken van Besancon, weder te reysen in Hollant, ende voldoen de voors. informatie als ic dede, ende quam in den Hage den 14en in Januario voors., inthimerende deselve van Dordrecht, aldaer passerende, mijne comste by meester Jan Kelderman, secretaris, by den welcken zy my lieten weten dat zy heure gedeputeerde scicken zouden in den Hage des anderen daechs, die mit my ende den anderen commissaryssen, aldaer wesende, van als spreecken zouden, als zy daden, ende senden des anderen daechs Pieter Scoock, Jan van Driel ende meester Gerrit Boogaert, hueren pensionaris: die ons verthoenden, hoedat zy by mijnen genadighen heere gesonden hadden huere gedeputeerden, daerof zy alle dage antwoerde verwachtende waeren, baden daeromme dat wy alsoe lange vertouven wilden te procederen. Daerup hem by ons, Deken van Besancon, Floris van Wijngaerden ende Vincent Corneliszoon, geseyt was, dat wy de saycke niet langer vertrecken en moch-

ten, maer hadden last te procederen; begherende dat zy huere meesters onderwesen, dat zy gelijck andere obedierden. Ende, omme dieswille dat wy van den selven anders niet en hoerden, soe senden wy den 18en van Januario voors. Jan van der Mey ende Dirck van Brouchoven, deurwaerders mijns genadichs heeren, te Dordrecht, omme aldaer te bevelen Gerrit Heindricxzoon, Pieter Scoock, scepenen, Jan Ockerss., Aert Jonge Adriaenszoon, Jan van Driel ende Frans van Tholl, raiden der stede van Dordrecht, dat zy binnen den 6en dach nae thevel reysen zouden by mijnen genadighen heere, by den anderen vier hier voeren geghijselt, ende aldaer ghijsel te houden tertijdt toe dat de voors. stede gelijck andere geobediert zoude hebben; ende dit upte peyne elcx van 1000 gouden Philippus guldens, uyt heuren eygen goeden te verbeuren tegens mijnen genadighen heere. Ende dat gedaen, dat zy voorts reysen zouden upten tholl te Gorichem ende upte geleede, ende aldaer te arresteren de scepen ende goeden, die van Dordrecht toebehoerende, ter tijdt toe dat zy geobediert hadden als voeren. Twelck die voors. deurwaerders alsoe volquamen.

Senden oock missiven int particulier an elck dorp bysondere, gelegen in Crimpenerwaert, Rierwaert ende Mijnsheerenlant, ten eynde dat zy den 22, 23 ende 24en van Januario voors. quamen te Rotterdam antwoerden upte arlen, in deselve brieven besloten, gelijck men anden andere dorpen, in Hollant ende Vrieslant gelegen, gedaen hadde.

Upten 21en in Januario voors. senden die voors. van Dordrecht by ons wederomme in den Hage de voors. Jan van Driel ende Meester Gerrit Boogaert, pensionaris, verclaerende dat die van der voors. stede begeerden te obedieren de bevelen mijns genadichs heeren, ende dat wy tot dien eynde te Dordrecht commen woudden, ende de dorpen aldaer hoeren. Twelck wy thuerder begeerte alsoe gedaen hebben, ende de dorpen in Zuythollant gelegen te Dordrecht bescreven, ende huere scepen te Gorichem ende upte Geleede gearresteert wesende, siende dat zy effectualiter obedierden, ontslegen. Ende hebben gedaen te Dordrecht gelijck hier naer volcht.

DE STEDE VAN DORDRECHT.

Upten 24en dach in Januario 1514 secundum cursum curie Hollandie, soe hebben die van der stede van Dordrecht ons toegelaten te doen informatie, achtervolgende onse commissie, up seeckere protestatie die zy

daden, daerof zy ons een instrument gelevert hebben, ende hebben geexhibeert huerluyder rekeningen, deselve die wy begeerden te sien: daer wy een staet uyt gemaict hebben, als hier naer volcht. Ende voorts dat gelesen den navolgende persoonen, als Barthout Direxzoon, oudt 57 jaeren, Jacob Oom, oudt 45 jaeren, burgermeesters, Gerrit Heindrixzoon, oudt 68 jaeren, Cornelis Dammass., oudt 66 jaeren, Jan Vranckezoon, oudt 55 jaeren, scepenen, Jan Pieterszoon, oudt 67 jaeren, Aert Adriaenszoon, oudt 57 jaeren, Pieter Dammass., oudt 55 jaeren, Jan Oekerszoon, oudt 56 jaeren, oude raiden, ende Cornelis Corneliszoon, oudt 42 jaeren, tresorier der voors. stede van Dordrecht, die geaffirmeert hebben upten 5en in Februario daeran dat wy onse commissie volbracht hadden, de voors. rekeningen auctentyck te wesen, ende voorts dat voorder innehouden van desen warachtlich te wesen.

Staet int corte van tinnecommen der stede van Dordrecht, in ponden groten Vlaems.

Van den exchijs van den wijnen int hoogen ende tlaighen, daerof es gecommen binnen 5 jaeren, beghinnende des sonnendaechs voor conversionis Pauli anno 1508, ende eyndende sondaechs voor conversionis Pauli anno 1513, beyde secundum cursum curie Hollandie, de somme van 1634 £ 19 ß 6 d., compt voor 1 jaer . . . . 327 £ groten.

Van den poorters ende tappersexchijs van thoigen ende laigen van den bier, daer es afgecommen binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 7337 £ 7 ß 1 d., compt voor 1 jaer

1467 £ 9 ß 2 d.

Die craen roedermout, daer men de molesteenen mede up doet, after die oude kercke, heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 77 £ 10 ß 6 d., compt voor 1 jaer

15 £ 10 ß 1 d.

Dat ongelt van de brouweryen mitten exchijs te landewaert mit dat grootken van den vate biers, zijn tsamen verhuyrt geweest, ende hebben gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 2920 £ 11 ß 8 d., compt voor 1 jaer . . . . . . 584 £ 2 ß 4 d.

Die maeckelaerdie van den harden coern heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1014 £ 16 ß 6 d., compt voor 1 jaer de somme van . . . . 202 £ 19 ß 3 d. ob.

Nota. Dat Jacob Oom ende Jan Oekerszoon seggen, dat, all ist dat desen exchijs zoe veel dese jaeren gegouden heeft, desgelijex

de makelaerdie van den weecken coern hier nae, dat is, omdat tcorn zijnen ganck niet gehadt en heeft alst plach, te weten dattet somtijts van oosten ofte westen gesloten es geweest; ende alst tot eenige van beyde de plaetsen gesloten es, zoe hebben zy Tordrecht te meer vertieringhe dan alst oost ende west open es, want in dien gevalle geerigen die van Amsterdam, Waterlant ende Vrieslant genouch van oesten, ende die van Brabant ende Zeelant genouch van westen; dairomme zy desen exchijs van den harden coern maer en estimeren sjaers up . . . . 150 £ gr.
ende van tweeck coern . . . . 133 £ 6 ß 8 d. groten.

De maickelaerdie van den weecken coern heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 1040 £ 2 ß 9 d., compt voor 1 jaer . . . . 208 £ 6 d. gr.

De maickelaerdie van den calck heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 101 £ 18 ß, compt voor 1 jaer . . . . 20 £ 7 ß 6 d.

De maickelaerdie van den smecolen heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 197 £ 2 ß 6 d., compt voor 1 jaer . . . . 39 £ 8 ß 6 d.

De maickelaerdie van den hout heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 214 £ 15 ß 2 d., compt voor 1 jaer . . . . 42 £ 19 ß.

De maickelaerdie van den verhoighen van den houte heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 203 £ 11 ß 8 d., compt voor 1 jaer . . . . 40 £ 14 ß 4 d.

De maickelaerdie van der weet heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 70 £ 13 ß 2 d., compt voor 1 jaer. . . . . 14 £ 2 ß 7 d.

De makelaerdie van tsout heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 125 £ 11 ß 3 d., compt voor 1 jaer
25 £ 2 ß 3 d.

De makelaerdie van den wijn int water heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 284 £ 16 ß 8 d., compt voor 1 jaer . . . . 56 £ 19 ß 4 d.

De makelaerdie van den wijn up tlandt heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 884 £ 16 ß 8 d., compt voor 1 jaer . . . . 176 £ 19 ß 4 d.

Nota. Dat de voors. tresoriers seggen, dat overmits de oorloge

van Engelant, ende oock van Vranckrijck, zoe zijn de Rijnsche wijnen veel naer Engelant ende elders naer Vlaenderen gegaen, ende zoe veel te meer, mits datter geen Westersche wijnen over en quamen, dairomme zy dese twee exchijsen van twijn int water ende te lande, niet hooger en estimeren dan tsamen 166 £ 13 ß 4 d.

De maickelaerdie van den westerschen wijnen hebben gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 559 £ 11 ß 1 d., compt voor 1 jaer . . . . 111 £ 18 ß 2 d. ob.

Dat ongelt van tvisscip heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 375 £ 18 ß, compt voor 1 jaer 75 £ 3 ß 7 d.

Dat pontgelt van den staelgen heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 44 £ 14 ß, compt voor 1 jaer . . . . 8 £ 18 ß 9 d.

Dat pontgelt van de molesteenen heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 77 £ 14 ß 4 d., compt voor 1 jaer . . . . 15 £ 10 ß 10 d.

Dat ongelt van de laickenen heeft gegouden binnen 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 119 £ 2 ß, compt voor 1 jaer 23 £ 16 ß 4 d.

Die wanthall heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 7 £ 3 ß 6 d., compt voor 1 jaer 28 ß 8 d.

Dat ongelt van olye ende zeep heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 73 £ 6 ß 6 d., compt voor 1 jaer . . . . 14 £ 13 ß 3 d. ob.

Dat ongelt van tgemael van den coern heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 546 £ 3 ß 9 d., compt voor 1 jaer . . . . 109 £ 4 ß 9 d.

Die wage heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 331 £ 5 ß, compt voor 1 jaer . . . . 66 £ 5 ß.

Den ontfanck van teroengelt van den lantpoerteren heeft gegouden binnen gelijcke 5 jaeren, beginnende ende eyndende als voeren, 460 £ 16 ß 8 d., compt voor 1 jaer . . . . 92 £ 3 ß 4 d.

Den upslach in de havene gelt by gemeene jaeren . . 2 £

An wisse renten van lanthuyeren . . . . 2 £ 5 ß 6 d.

An diversche cleyne partijen, die de stede jaerlicx verhuyrt als de stede thoornen ende anders, bedragende by estimatie . . . . 7 £.

Die wantstallen ende vischstallen die gelden ook by estimatie omtrent 25 ℒ.

1e Somma van den ontfange binnen der stede van Dordrecht 3753 ℒ 7 ß 5 d. ob. groten.

Ander ontfanck, die de stede jaerlicx heeft over tplattelant van Zuythollant, dat genouch eenen ordinarisen ontfang es, alsoe elck dorp voor zijne portie getaxeert staet up zijn hooftgelt ende mergengelt, dat alle jaers verschijnt St Jansmisse ende Kersmisse.

Eerst de stede van Ste Geertruydenberge.

De stede van Ste Geertruydenberge geeft voor hemluyden ende mede mit Stuvesant, daer onder behoerende, een 29e deel van de portie van die van Dordrecht ende Zuythollant, ende bedraecht in de ordinarise bede van den 60000 ℒ deselve portie gereeckent, upten 12en penninck, ter somme van 172 ℒ 8 ß van 40 groten, valent in ponden groten 28 ℒ 14 ß 8 d.

Nota. Dat zy overmits den brant zeeckere jaeren geheel gratie gehadt hebben, ende daernae halve gratie.

An de moercant.

Drymmelen staet jaerlicx int hooftgelt ende mergengelt up 121 croenen, facit 24 ℒ 4 ß gr. Nietmin overmits huere armoede zoe en geven zy sjaers maer . . . . 10 ℒ.

Die hooge ende laege Zwaluwe 30 croenen, facit . . . . 6 ℒ.

Raemsdonck staet up 160 croenen, daerof zy corten an moeren ende lant, de Cathuysers, ende andere Ste Geertruydenberghe toebehoerende, sulcx dat zy maer en betailen omtrent . . . . 20 ℒ.

Nota. Dat dese dorpen groote zwaere scaden geleden hebben, zoe by den knechten, die aldaer langen tijdt gelegen hebben, als by den stormen ende vloeden.

De Cathuysers voors. betaelen voor de selve moeren sjaers by compositie . . . . 3 ℒ 10 ß.

tsGravenmoer staet up 100 croenen, facit 20 ℒ, daerof zy corten 5 ℒ, blijft . . . . 15 ℒ.

Waspyck 125 croenen, waerof zy corten 5 ß groten, blijft 24 ℒ 15 ß.

Cappel ende de Zyedwy 140 croenen, daerof zy corten 35 Rh. gl., facit . . . . 22 ℒ 3 ß 4 d. gr.

Besoyen staet up 170 croenen, daerof zy corten 52 Rh. gl., blijft 25 ℒ 4 ß.

Sprange up 146 croenen, facit . . . . 29 £ 6 ß.
Dussen ende Monsterkerck 70 croenen, daerof zy corten 4 £ gr., blijft 10 £.

Nota. Dese 2 zijn verbrant geweest.

Werckendam 24 croenen . . . . 4 £ 16 ß.

2e Somme . . . . 170 £ 14 ß 4 d.

In Alblasserwaert.

Nota. Dese dorpen zijn all meest verbrant, gepilliert ende beroert geweest ende gestelt in verdinghe van den Geldersehen, gelijck breeder blijct by de informatie, daeromme zy dese lasten niet draghen en mogen, maer sullen moeten verlicht wesen elcx naedat hy bescadicht es geweest, desgelijcx de dorpen in Crimpenrewaert hiernae, daerup die van Dordrecht seggen, dat wel te letten staet.

Slydrecht up 100 croenen, daerof zy corten 8 ß 4 d. gr., blijft 19 £ 11 ß 8 d.

Alblas up 200 croenen, ende corten 10 ß 4 d. groten, blijft 39 £ 9 ß 8 d.

Alblasserdam 129 croenen, facit . . . . 25 £ 16 ß.
Blasgensgrave 140 croenen, facit . . . . 28 £.
Molenaersgrave 100 croenen, facit . . . . 20 £.
Ghiessendam 80 croenen, facit . . . . 16 £ gr.
Ghiessen Ouderkerk 95 croenen . . . . 19 £.
Streefkerck 250 croenen . . . . 50 £ gr.
Nyeuleckerlant 150 croenen, facit . . . . 30 £ gr.
Brayenck ende Gybelant 140 croenen, daerof zy corten voor de Donck 8 Rh. gl. 4 st., blijft . . . . 26 £ 12 ß 8 d.

3e Somme . . . . 274 £ 10 ß.

De vrye heerlicheden.

Papendrecht 170 croenen, daerof zy corten 22½ st. voor den ambochsheere, blijft . . . . 33 £ 16 ß 3 d.
Wijngaerden 80 croenen, daerof geeort 21 st. voor den pastoer, blijft 15 £ 16 ß 6 d.
Hofwegen 25 croenen, facit . . . . 5 £.
Hardinxvelt 100 croenen . . . . 20 £.
Giessen Nyeuwerkerck 140 croenen, daerof men cort voor tlant van den heere van Gysenborch 5 croenen, blijft . . . . 27 £.
Poersemambocht 50 croenen, ende corten 20 st. voor tpastoerslant, blijft . . . . 9 £ 16 ß 8 d.

Slingelant 20 croenen . . . . 4 ℒ.
Ottelant 50 croenen, ende corten 20 st. voor den pastoer, blijft
9 ℒ 16 ß 8 d.
Blocklant 40 croenen, ende corten 20 st. voor den pastoer, blijft
7 ℒ 16 ß 8 d.
Goudriaen 120 croenen, facit . . . . 24 ℒ gr.
4e Somme . . . . 157 ℒ 2 ß 9 d.

Crimpenrewaert.

Berchambocht 200 croenen, daerof zy corten 4½ Rh. gl. voor de heeren van St Jan ende de commandeurs lant, blijft . . . . . . 39 ℒ 5 ß.
Leckerkerck 150 croenen . . . . 30 ℒ.
Crimpen upte Leck 50 croenen, daerof zy corten 4 ß gr., blijft
9 ℒ 16 ß.
Crimpen upte IJssel 70 croenen . . . . 14 ℒ.
Ouderkerck 200 croenen. 40 ℒ.
Stolwijck 100 croenen . . . . 20 ℒ.
Berckou 20 croenen . . . . 4 ℒ.
Zuydbrouck 7 croenen. . . . . 28 ß.
5e Somme . . . . 158 ℒ 9 ß.

Mijnsheerenlandt.

Pittershouck 12 croenen . . . . 2 ℒ 8 ß.
Maesdam 50 croenen . . . . 10 ℒ.
Mijnsheerenlant 354 croenen, daerof zy corten 28 Rh. gl., blijft
66 ℒ 3 ß 4 d. gr.
Heynenoert 100 croenen . . . . 20 ℒ.
6e Somme . . . . 98 ℒ 11 ß 4 d.

Riederwaert.

Heer Jansdam 134 croenen, daerof zy corten 22 Rh. gl. 8 st., blijft
23 ℒ 1 ß 4 d.
De Linde 70 croenen, ende corten 12 Rh. gl. 8 st., blijft 11 ℒ 18 ß 8 d.
Heer Oudelantsambocht 60 croenen . . . . 12 ℒ.
Scobbelantsambocht 50 croenen, ende corten 18 ß gr., 9 ℒ 2 ß.
Kijfhouck 70 croenen, ende cort datter blijft . . . . 9 ℒ 15 ß 6 d.
De regulieren geven voor heur lant. . . . . 2 ℒ gr.
tMolenambocht 16 croenen . . . . 3 ℒ 4 ß.
Heindrick Ydenambocht 90 croenen, ende corten 5 Rh. gl. 12 st.,
17 ℒ 1 ß 4 d.
Rijsoerde 70 croenen, ende corten 5 Rh. gl. 4 st., blijft 13 ℒ 2 ß 8 d.

Adriaen Pieterszoonambocht 90 croenen, ende corten 13 Rh. gl. 12 st.,
15 ℒ 14 ß 8 d.

Byderwaert oude ende nyeu up 450 croenen, ende corten 51 Rh. gl.
1 braspenninck, blijft . . . . 81 ℒ 9 ß 9½ d.

IJsselmonde 180 croenen . . . . 36 ℒ.

Oest Barendrecht voor 254 mergen, van de mergen 6 st., facit
12 ℒ 14 ß gr.

West Barendrecht voor 173 mergen, tstuck 6 st., facit 8 ℒ 13 ß.

Kaernisse 250 mergen, 6 st. de mergen . . . . . . 12 ℒ 10 ß gr.

7e Somme . . . . 268 ℒ 6 ß 11 d.

Somma van den ontfang van den platten lande 1156 ℒ
9 ß groten.

Totalis somme van al den ontfange van den voors. stede ende platten lande van Zuythollant . . 4909 ℒ 16 ß 5 d. ob. groten Vlaems.

Die voors. burgermeesters ende tresoriers seggen, dat den ontfanck van den voors. plattenlande hier voeren meest geset wert upte mergentalen, te weten upte mergentalen in Mijnsheerenlant, Heynenoert ende Maesdam 6 st. van den mergen; item upte mergentale in de Riederwaert 4 st. van den mergen ende in Alblasserwaert 3 st., 2 st. of 3 gr. upte mergen; welcke mergentalen veel den poorters van den steden toebehoeren, die deselve last dragen moeten boven de ander lasten van exchijsen ende anders, die zy in de selve stede te dragen hebben.

Gevraecht, of zy niet meer omme en slaen often en ontfanghen upt voors. plattelant dan tcroengelt ende margengelt hier voeren, seggen neen, ten en waere datter extraordinarise lasten de stede overquamen van oorlogen, daeromme men veel ommeslagen doen moet; ende alst omme een cleyn saycke te doen es, zoe laten zy tlant gaerne ongemoyt ende onbelast, ende supporteren die altijdt daer zy connen ende mogen.

Ende hebben ommegeslagen de navolgende extraordinarise ommeslagen zedert tjaer 1505 herwaerts.

In den jaere 1505, 6 ende 7 . . . . niet.

Int jaer 1508 is ommegeslegen over tselve plattelant, omme te vervallen de oncosten van Pouroyen, als de Grave van Anholt daer toech, daerof den ontfanck bedrouch ter somme van . . . 424 ℒ 18 ß 4 d. gr.

Int jaer 1509 is ommegeslagen over tvoors. quartier van Zuythollant, omme de vervallen ommeslagen van tgemeen lantsweghen gedaen, omme de oorloge wille van Gelre, Pourroyen, Weesp ende anders, daerof den ontfanck bedrouch . . . . 704 ℒ 8 ß 4 d. gr.

Int jaer 1510 ende 11 . . . . niet.

Int jaer 1512 hebben zy ommegeslegen over tplattelant, omme te vervallen de ommeslagen van den lande in de oorloge van Gelre, daerof den ontfang bedraecht . . . . 1228 £ 6 ß 8 d. gr.

Int jaer 1513 . . . . niet.

Ende int jaer 14 es ommegeslagen voor de extraordinarise ommeslagen van den lande . . . . 1228 £ 6 ß 8 d. gr.

Ende omme te wetene uyt machte van wat octroy zy de voors. ommeslagen over tplatte lant gedaen ende geheven hebben, soe hebben zy ons gethoent diversche octroyen mijns genadichs heeren, te weten een in date 20[en] in Augusto 1504, daerby hem achtervolgende de voorgen. brieven van continuatien, gegeven 11[en] in Augusto 1502, hem geconsenteert wert, dat zy voor den tijdt van 4 jaeren sullen mogen up hem ende tgemeene lichaem ende ingesetenen zoe wel van der stede van Dordrecht als den quartiere van Zuythollant, mitten vrije heerlicheden daerinne gelegen, doen alsulcke ommeslach, pondinge ende scattinge als hem van noode ende oorbaerlick duncken sall, nae uytwijsen die andere voorgaende brieven van octroye, omme daermede te vervallen ende up te breughen huere portie ende aendeel van den beden ende die ontlastinge ende quytinge van den anderen schulden, lasten ende commeren der voors. stede, ende dat by verhoginge van assijsen uptie hoofden ende hooftgelden, huysen, hoven, uptie mergen ende mergentalen, moeren, landen, zanden, renten, cheynsen ende andere goeden van den selven ingesetenen van den voors. quartiere van Zuythollant ende vrije heerlicheyden, zoe wel binnen als buyten der voors. stede, hoedanich die zijn ende genoempt mogen wesen, niet uytgesondert, te weten elcke nae zijnen staet, rijckdom ende faculteyt, ten meesten oorbaer ende prouffite, ende ten minsten quetse, scade ende laste van den voors. ingesetenen dat mogelic wert, omme de penninghen, commende van den voors. ommeslach, te besteden in de sculden ende lasten van der voors. stede, ende dat zy daerof gehouden werdden rekeninghe ende bewijs te doene voor de commissaryssen mijns genadichs heeren, tallen tijden als zy des versocht sullen werdden.

By een ander octroy, gegeven 18[en] in Junio 1507, daer by tvoorgaende octroy gecontinueert wert voor eenen anderen tijdt van 3 jaeren.

By een ander octroy, in date 26[en] in Septembri 1514, daerby de voorgaende octroyen gecontinueert werdden geduerende de onbejaericheyt van mijnen genadighen heeren.

Ende omme te bewijsen waertoe de penningen, gecommen van den voors. ommeslagen, geemployeert zijn, soe hebben zy ons overgegeven de verclaringe van heurluyder portie in de ommeslagen, die zedert de maent van Augusto 1511 gedaen zijn geweest, als in de 60000, geconsenteert in Augusto 11 totten belegge van Venloo, daerof heure portie bedrouch mit Zuythollant . . . . . . 4166 £ 13 ß 4 d. van 40 groten.

In Decembri 11 in de 10 st. upte scilt . . . . 2500 £.

In de 40000 £, ommegeslegen in Merte 11 . . . . 3333 £ 6 ß 8 d.

Voor de helft int consent van den 1000 paerden ende 6000 voetknechten, mitsgaders van den 34880 £, geconsenteert in Julio 12, 1453 £ 6 ß 8 d.

In de 45000, ommegeslegen in Octobri 12 . . . . . 3750 £.

In de 60000 £, ommegeslagen in Februario 12 . . 5000 £.

In de 75000 £, ommegeslagen in Meije 13 . . . . 6250 £.

In de 40000 £, ommegeslegen in Augusto 13 . . 3333 £ 6 ß 8 d.

Ende in de 50000 £ gouden guldens, geconsenteert om thestant van Gelre . . . . 5733 £ 6 ß 8 d.

Bedragende alle de voors. ommeslagen ter somme van 35520 £ van 40 groten.

Ende hierenboven huere portie in de 15000 gulden, die up renten gehaelt waeren . . . . 1250 £ van 40 groten.

Upt IIe articule soe bevint men by de voors. rekeninghe, ende oock by de blaffaert van de tresoriers, dat de stede sculdich es de navolgende erf-, loss- ende lijfrenten.

An erfrenten, die de stede schuldich es van huysen, erven ende anders 16 £ 18 ß gr.

An losrenten den penninck 12, vercoft int jaer 1472, 24 £ 10 ß gr.

An andere losrenten de penninck 16 int jaer 73 . . . 7 £.

An andere erfrenten, die men mijnen genadighen heere uytreyet, ende de gruyer van Brabant plach te heffen. . . . . 5 £.

An losrenten int jaer 75, de penninck 12 . . . . . 117 £ 16 ß 8 d.

An losrenten int jaer 76, den penninck 12. . . . . 3 £.

An losrenten int jaer 1482, ter losse den penninck 15 . 11 £.

An losrenten, vercoft int jaer 83, ter losse den penninck 12, ende 17 £ 13 ß 4 d. den penninck 14 . . . . 46 £ 13 ß 4 d.

An losrenten vercoft int jaer 1490 an Andries gulden, die zy betailen mit 21 st., ter losse den penninck 10 . . . . 67 £ 17 ß 8 d.

1e Somme . . . . 299 £ 15 ß 8 d.

Lijfrenten.

An lijfrenten, vercoft int jaer 1446, 61 ende 63, an Guilhelmus seil-
en, die zy betaelen mit 21 st. tstuck . . . . . . 62 £ 2 ß 6 d. gr.

An lijfrenten, vercoft int jaer 56, 57, 65, 66, 7, 70, 71, 72 an gouden guldens, die zy betaien tot 20 st.	367 £	5 ß	4 d.	
An lijfrenten, vercoft int jaer 72 ende 74	142 £	2 ß	8 d.	
An lijfrenten, vercoft int jaer 75 ende 76	147 £	3 ß	4 d.	gr.
Lijfrenten, vercoft int jaer 82, 83, 85, 86, 87	248 £	6 ß	8 d.	
Lijfrenten, vercoft int jaer 90, 98, 99, 1500	263 £	2 ß	2 d.	gr.
Lijfrenten, vercoft anno 1505	127 £	16 ß	8 d.	
Int jaer 1506	37 £	10 ß		
„ „ 1507	36 £	13 ß	4 d.	
„ „ 1508	119 £	10 ß	gr.	
„ „ 1509	79 £	11 ß	8 d.	
„ „ 1510	113 £	15 ß	8 d.	
„ „ 1512	13 £	18 ß	4 d.	
„ „ 1513	165 £	16 ß	8 d.	
„ „ 1514	34 £	15 ß	gr.	
Ende hebben vercoft int voors. jaer 14, die och niet te bouck en staen, ende sullen eerst ommen int jaer 1515	50 £	10 ß	gr.	
2e Somme.	2010 £	gr.		

Ie Somma van den voors. erf-, loss- ende lijfrenten 2309 £
15 ß 8 d. groten.

Ende omme te wetene, by wat octroy de voors. van Dordrecht de ver-
oopinghen hier voeren de naeste 10 jaeren herwaerts gedaen hebben,
oe hebben zy ons geexhibeert ende gethoent diversche octroyen.

Eerst een octroy, gegeven te Mechelen, 17en in Maerte 1505, daerby
nde omme de redenen daerinne verclaert, bysondere mits die stroom
luytinge ende oorlogen van Gelre hem geoctroyeert es te mogen ver-
oopen upte stede van Dordrecht 300 £ groten Vlaems tsjaers, te weten de
enningen 6, 7 of 8 teenen lijve, ende de penninck 9 of 10 te twee lijven.

Een ander octroy, in date 23en in Augusto 1508, daerby hem gecon-
enteert es te mogen vercoopen upte selve stede van Dordrecht 400 £
roten sjaers lijfrenten, te weten up een lijf de penninck 6, 7 of 8, up
' lijven de penninck 9 of 10.

Ende een ander octroy, in date 9en in Junio 13, daerby hem gecon-

senteert es te mogen vercoopen upte voors. stede van Dordrecht 400 £ groten sjaers lijfrenten als voeren.

Ende de penninghen, gecommen van den voors. vercoopingen, zijn besteet in huerluyder portie van der bede ende andere ommeslagen, die gedaen zijn geweest dese voorgaende oorloge van Gelre, ende in fortifficatie ende andere nootlicke affairen derselver stede.

Andere extraordinarisse ende ordinarise lasten van der voors. stede, daerof de tresorier van der stede goeden de rekeninghe houdt.

An oncosten, die men doet int verhuyeren van der stede goeden, daerinne begrepen es tpresentiegelt van den gerechte ende andere prestatien, die men geeft in de verhueringe, by estimatie . . . . 62 £ 10 ß

An reysen van scepenen, raiden, clercken ende andere gedeputeerden van der stede, bedragende by gemeene jaeren, ende hebben in Hollant sdaechs 15 st., ende in Brabant 20 st., by estimatie . . . . . . 200 £

An bodeloenen, ende geven den boden sdaechs 5 st., dat draecht oock by gemeene jaeren . . . . 45 £

An schencken ende teeringen, dat by gemeene jaeren draecht mits dattet passaige aldaer leyt . . . . 60 £

De stede heeft jaerlicx te oncost an reparatien van poorten, muyeren, hoofden, bolwercken, stakettingen, dijcken ende dammen, die veel ende groot zijn, alsoe die rontomme int water leggen, daer zy by stormen, onweder ende ijsganck groote seade by lijden, dat by gemeene jaeren wel cost an hout, steen, rijsen, ijserwerck, arbeytsloon ende anders sjaers omtrent . . . . 500 £ gr

Van artillerie, cruyt ende geweer, dat de stede jaerlicx behouft, by estimatie . . . . 20 £

Die wedden van den scutters . . . . 35 £

An jaerlixe wedden van den tresoriers, pensionarissen, trompetters, sangmeesters, organist, scoelmeesters, vroedevrouwe, cyrurgien, procureurs ende advocaten, de scarpenrechter ende de waeckstelres, tsamen 236 £

An alrehande particuliere, als van extraordinarise costen, die de stede overcommen van processen, commissaryssen, brantkaerssen ende andere cleyne persoonen, die dragen by estimatie . . . . 200 £

Van hartdack, dat zy de poorters te baten commen, 20 st. van tleydack de roe ende 10 st. van tegeldack, ende bedraecht . . . 4 £ 10 ß

Andere partijen, daerof de burgermeester de rekeninghe hout, ende es van cleyne sayeken, die hem dagelicx gemoeten, daerof by alle 3

maenden rekeninghe doet, ende ontfanct daer toe uyt handen van den tresoriers telcken 4 maenden 4 ℒ gr., ende draecht by gemeene jaeren 20 ℒ gr.

IIe Somma . . . . 1383 ℒ gr.

Ander uytgeven, daerof de tresorier, die den ontfanck te lande heeft, de rekeninghe hout.

De voors. stede onderhoudt jaerlicx tot fortifficatie ende bescermenisse van der selver stede, de navolgende soudeniers, poerters, scuytluyden ende anders, te wetene 17 hellebaerdiers, die den schout ende burgermeester dienen ende volghen. Item 19 poortiers mitten boomsluyter. Item een bosschieter ende die de paspoert geven, maict 2 persoonen; 6 schuytvoerders, die bij nachte omme de stede vaeren ende toesicht nemen. Maict tsamen 44 persoenen, elcx tot 6 croenen ter maent, tjaer voor 12 maenden gereeckent, facit 1584 croenen, die maicken in ponden groten 316 ℒ 16 ß gr.

Item onderhouden noch 7 toernwachters, die snachs de toornen bewaicken mitter gereescap daertoe dienende, die elcx hebben 1 st. snachs, facit 7 st. sdaechs; maect voor een jaer . . . . . . 21 ℒ 5 ß 10 d. gr.

Item, alsser eenige quade tijdingen commen, of winterdaechs alst vriest, zoe nemen zy gemeenlicken an tot bewaernisse ende toezicht van der stede 20 knechten, ende dat voor den tijdt van 4 of 5 maenden, gelijck zij noch jegenwoerdelicken, boven de andere soudeniers hier boven, onderhoudende zijn; facit voor eenen tijdt van 5 maenden, elk tot 3 st. sdaechs, ende de maent tot 20 dagen . . . . 75 ℒ gr.

IIIe Somma . . . . 413 ℒ 1 ß 10 d. gr.

Totalis Somma van alle de voors. lasten van der stede 4105 ℒ 17 ß 6.

Dus blijft hier goets . . . . 803 ℒ 18 ß 11 d. ob. gr.

Hiertegens hebben zy jaerlicx te draghen huerluyder portie in mijns genadichs heeren beden ende ommeslagen van den lande, daerof huere portie bedraecht in de ordinarise bede van 60000 ℒ, gelijck zy die gewoenlic betailen by brieven van gratie van mijnen genadighen heere, 4000 ℒ van 40 groten, maict in ponden groten . . . 666 ℒ 13 ß 4 d.

Item huerluyder portie in des gemeen lants renten, by estimatie, nae tbeloop van den selven renten . . . . 416 ℒ 13 ß 4 d. gr.

Voor deze 2 partijen . . . . 1083 ℒ 6 ß 8 d.

Aldus hier te veel belast van . . . . 279 ℒ 7 ß 8 d. ob.

Ende daerenboven van huere portie in alle extraordinarise beden en ommeslagen, die hier niet inne gereeckent en zijn.

Sculden daer de voors. stede noch in es.

De voors. stede es sculdich van afterstallige ende onbetaelde renten, gelijct blijct by de rekeninghe van den jare 1513, van renten die tot dien dage verschenen ende onbetaelt waeren, daerof breeder mentie gemaect es after tslot der selver rekeninghe, de somma van 3326 £ 6 ß 3 d. gr.

Item, men es noch sculdich den poorteren binnen der stede van penninghen die zy geleent hebben, in den jaere 1511, 12 ende 13, boven tguendt dat zy daerup betaelt hebben, te wetene an renten, die zy daerof verzegelt hebben den ghenen diet begeerden . . . . . 1100 £ gr.

Die voors. burgermeesters hebben ons noch getoecht diversche gebreecken, die zy hebben, zoe van nootlicke reparatien als van gaten, die hem van noode zijn te stoppen omtrent Werckendam, sullen zy de stroom blijven behoudene, daerof zy ons de verclaringe van partije te partije overgegeven hebben, die geestimeert zijn tsamen, ter somme van 13300 £ gr.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven de navolgende exchijsen.

Den exchijs van den wijnen.

Men geeft van de wijnen den 4^en penninck, uytgeseyt van petauwen, daerof geeft men van de pijpe een pijpe 1 pont gr.

Bier.

De poorters geven van tvat biers, dat zy inleggen, 10 st.

De tappers 16 st.

De hosteliers, die niet buyten en tappen, 13 st.

Van alle buyten bier, oft over zee compt dan niet, van tvat 20 st.

De craen Roedermont.

Van elck molensteen sjaers [1]) 3 gr., van dat zy staen, als zy over de 7 dagen aldaer staen, maer 7 dagen mogen die staen om niet.

Van een vat staels oock 3 gr.

Tongelt van de brouweryen, mitten exchijs te landewaert ende tgrootgen van den vate biers.

Men geeft van elcke broute, die men binnen der stede brout, 18 st.

De brouwer geeft van elck vat biers, dat buyten gaet, een groetgen, twelck tgrootgen van den vate heet.

---

[1]) Zoo staat in het hs. Lees „sdaechs".

Ende van een vat biers, dat te landewaerts gehaelt wert, 3 st.

De makelardie van tharde coern.

Van thoet terwen, dat Tordrecht vercoft wert, 3 st.

Van een hoet roggen 2 st.

Van een hoet raepsaet 3 st.

Van tweeck coern.

Van garst, erweten, boonen ende boeckweyt, van thoet 3 gr.

Van de havere 1 st.

Calck.

Van thoet eenen halven braspenninck.

Ende up thondert 4 Phls. penninghen, de vercoiper.

Smeecolen.

Van thoet eenen halven braspenninck.

Hout.

Van alle Weselshout ende eyckenplancken geeft de vercooper 2 st. van tpondt gr.

Van een Luycxsche balck, de vercooper 1 deuyt.

Van een 100 draechouts, de vercooper 1 st.

Tverhoogen van den houte.

De cooper geeft alsoe veel als de vercooper van thout hier voeren, uytgeseyt van een 100 draechouts en geeft hy maer eenen halven st.

Weedt.

Van de cuype 2 blancken, de cooper ende vercooper half ende half.

Tsout.

Van thondert souts 9 st., te wetene de vercooper 3 st. ende de coiper 6 st.

Elck 100 es 200 vaten.

Wijn int water.

Alle wijnen, die vercoft werdden int water of opte craen, die geven 4 ß gr. van der roede.

Ende wat vercoft wert up tlant tot 3 roeden toe ende daerenboven, 2 ß gr. van der roede.

Wijn up tlandt.

Wat vercoft wert up tlandt beneden de 3 roeden, daerof geeft men van de roede 5 ß gr., ende wat 3 roeden es ende daerenboven, 2 ß, boven de 2 ß hier voeren.

Westersche wijnen.

Dat es den 4^{en} penninck, uytgedaen de petauwen als voeren.

tVisschscip.

Van allen visch, die ten afslach compt, den 20[en] penninck, sonder de vroenvisch, daerof geeften den 25[en] penninck.

Pontgelt van de staelgen.

De coiper ende vercoiper elcx 1 st. van tpondt gr.

Pontgelt van de molesteenen.

Idem als van de staelgen.

Ongelt van den laickenen.

Van elck laicken, dat boven de 15 Rh. gl. waert es, 4 st., ende daer beneden 2 st.

Ongelt van olye ende zeep.

Van een tonne zeepen, die van buyten compt, 2 st. Ende van alle olye, die binnen gesleten wert, van elck vat 2 st. de cooper ende vercooper half ende half.

Ongelt van tgemael van den coern.

Van elck achtendeel terwen, dat gemaelen wert, 1 oertgen.

Ende van een achtendeel roggen 1 deuyt.

Waghe.

Van elck 100 wegens de cooper ende vercooper elcx 1 oertgen.

tCroengelt.

Dat es, elcke lantpoerter geeft sjaers 1 croen van 25 st.

Upt IV[e] ar[le] seggen, dat binnen der stede van Dordrecht zijn, alsoe zy verstaen hebben van den costers, die alle de huysen in gescrifte hebben, omme dieswille dat zy huer recht jaerlicx daerof ontfangen als costers, te wetene van elck huys 1 oertgen van een stuver, ende datter in als zijn, onder groot ende cleyn, omtrent 1500 haertsteden: daeronder gereeckent zijn veel cleyne huyskens, die in de afterstraten ende after omtrent de vesten staen.

Aengaende de prijs, ende of die gemeerdert of gemindert zijn, seggen dat, van den prijs, dat die tot veel minderen prijse staen dan die over 10 jaeren stonden overmits de oorlogen, ende dat de neringhen zeer gedeclineert es, ende dat die meer gemindert zijn dan meerderen, alsoe daer veel huysen vervallen zijn ende vervallen blijven, die niet weder upgetimmert en werdden.

Seggen voorts, dat binnen der stede zijn 2 mannencloosteren, als de minrebroeders ende Augustinen, ende 2 besloten vrouwencloosteren, ende dan susteren, die over de siecken gaen, ende oock cellebroeders: hebben

oock een baghinhof ende een manhuys van 13 oude mannen, die all exchijs-vrij sitten.

Item buyten de vuylpoert staen, binnen de vrijheyt van der stede, omtrent 43 hertsteden, maer tzijn all meest arme schuytenaers, die exchijs geven als of zy binnen Dordrecht saten.

Upt V^e ar^le, zoe hebben wy gehoert den lesten in Januario voors. heeren Gillis Berthelmeeuszoon, deken van den capittele in de oude kerck Tordrecht, oudt omtrent 50 jaeren, die in verbo sacerdocy verclaert heeft nae zijn beste wetenscip ende nae dat hy van zijnen cappellanen verstaen heeft, dat in de selve prochie zijn naerder de 7000 dan 6000 communicanten, maer en mogen niet all 7000 strecken. Ende dat in de nyeuwe kerck zijn, als hy altijdt hoeren seggen heeft, alsoe veel 100 communicanten, alsser in de oude kerck duysenden zijn; ende weet dit, alsoe de selve 2 kercken den capittele geincorporeert zijn, die aldaer pastoeren ende cappellanen stellen; ende zijn genouch gebleven in eenen staet.

Heer Adriaen Brouwer, priester, viceecureyt van de nyeuwe kerck binnen Dordrecht, oudt omtrent 36 jaeren, seyt in verbo sacerdocy, dat in de selve prochie zijn omtrent 750 communicanten, onder jonck ende oudt, rijck ende arm; ende off die gemeerdert of gemindert zijn en weet hy niet, want hy maer een Paesschen de sacramenten geadministreert en heeft.

Ende heer Lambert Coel, oudt 60 jaeren, pastoer buyten de vuylpoert, seydt dat aldaer zijn 125 communicanten.

Upt VIe ar^le seggen, dat de principale neeringe es de coomanscip, die zy hebben duer den stapel van alle goeden ende coomansceippen die de Maze, de Wael ende den Rijn up ende nedergaen; die veel meerder ende beter plach te wesen in voorleden jaeren dan die nu zijn, ende dat, overmits de oorlogen van Gelre, daerdeur die rivieren gesloten zijn geweest zeeckeren tijdt van jaeren, daerby veel coomanscepen, die Tordrecht plagen te arriveren ende vertiert te werdden, andere wegen gesocht ende gevonden hebben, die zy noch gebruycken, ende gescepen zijn verlange aldaer weder te commen. Ende omme dat sommierlicken te bewijsen, soe es waer dat zy nu maer eenen of twee en hebben in Dordrecht die de coomanscip van den wijnen int gross doet, aldaer zy er over 10 of 12 jaeren wel 8 of 10 hadden, ende dat, overmits dat

de Cleefsche aldaer houden liggen huere facteurs, die de coomanscip selver doen, dat die poorters plaghen te doen, ende die alle de wijn boven vercoopen, ende hebben genouch de neringe alleen, die de poorters plagen te hebben, want zy hebben tAntwerpen ende te Brugge desgelijcx haer eygen huysen, aldaer zy huere facteurs de wijnen senden, die zy Tordrecht plagen te haelen, ende desgelijcx zoe leveren zy de wijnen in anderen steden in Hollant ende Zeelant, dat de poorters plagen te doen.

Item van thoutcoopen, daer zijn meer coopluyden dant plagen, maer of zy daerby te meer prouffijts hebben sullen dan niet, dat en weten zy niet; maer de selve coopmanscip is veel arger ende min prouffitelicken dan die plach te wesen, overmits dat de Weselaers aldaer leggen ende aldaer huere goeden selver pennewaerden.

Item de coopmanscip van staelgen ende ijser, die gaen meest over lant in Brabant, ende en commen up tderdendeel nae zoe veel Tordrecht niet als die plagen.

Item calck ende colen, dat compt genouch alst was, als de stroomen oopen zijn, maer de poorters en hebben daer geen of zeer luttel prouffijts of, mits dat die buytenman selver zijne goeden vercoopt.

Item te Dordrecht plach neringe te wesen van stael ende cooper, dat aldaer niet meer en compt, mits dat die andere wegen over zee ende te lande gevonden hebben.

Ende int generael es de neringe wel verargert dat derdendeel by dat die plach te wesen over 18 of 20 jaeren.

Item aengaende de neringe van oest ende west, daerup seggen zy dat veel van hemluyden gedenct dat te Dordrecht 18 of 20 hulcken plagen of te vaeren, ende nu en isser maer 2 die in Noorwegen vaeren. Ende hebben omtrent 3 of 4 geboyde hueden, die men bercken noempt, van 40 of 50 lasten, die in Ingelant vaeren ende oock somtijts oostewaerts.

Aengaende de andere scepen van hueden ende veerscepen, die in Vlaenderen, Zeelant, in de veeren tusschen den Oudenbosch, Rotterdam ende elders vaeren, zijn meer gemeerdert dan gemindert: ende die macher wesen in als omtrent 140, onder goet ende quaet.

Item aengaende de neringe van tcoorencoopen, dat es oock veel minder dan tplach te wesen.

Seggen voorts, dat alle goeden, die van boven of beneden Tordrecht commen, die mach de vreemde man alsoe vrij coopen als een ingeseten

poorter, dan alleenlick int Weselshout, daer en moet de vreemde coopman niet vercoopen beneden de 10 Rh. gl. teffens, of van Ludexhout een duysent drachhouts of een hondert balcken teffens.

Ende de wijncoopluyden die moeten die vercoopen in sulcke vaten als zy die nederbrenghen.

Item hebben 21 of 22 brouweryen, ende over 10 of 12 jaeren wasser omtrent 28 of 30.

Aengaende de rentiers seggen, dat zy geen sonderlinge rentiers en hebben, want zy er niet boven 2 of 3 en hebben, die 100 ℒ gr. sjaers hebben of meer, ende omtrent 10 of 12, die 40 of 50 pondt groten sjaers hebben mogen.

Den selven gevraecht, of zy eenige gaderinge uyten buydel gedaen hebben de naeste 10 jaeren herwaerts by den 100en penninck of anders sins, seggen jae, ende dat in den jaere 1509 gegadert hebben uyten buydel upten ingesetenen derselver stede de somme van 200 ℒ gr. Vlaems of daer omtrent, by maniere van scattinghe, daerof nyemant restitutie gehadt en heeft, noch hebben en sall; daerinne de rijcxste galt 6 ß gr. eens, ende was een maniere van een maentgelt.

TLANT VAN ZUYTHOLLANT.

SINTE GEERTRUYDENBERGHE MIT MEEDA ENDE STUVESANT.

Meester Govert Aertss., schout, oudt 70 jaer, Pieter Willemszoon, oudt 46 jaeren, burgermeesters, Pieter Gerritszoon, oudt 69 jaeren, Adriaen Aertszoon, oudt 60 jaer, Aert Meeuszoon, oudt 50 jaer, scepenen, Floris Dircxzoon, oudt 65 jaer, raedt, Adriaen Pieterszoon, oudt 41 jaer, tresorier, ende Pieter Janszoon van Lyck, oudt 36 jaeren, oude tresorier van St. Geertruydenberge, Pieter Zeggerszoon, oudt 53 jaer, ende Meeus Janszoon, oudt 51 jaeren, wonende ter Meede, gehoert te Dordrecht upten eersten in Februario voors., die by eede gedaen ende geseyt hebben, gelijck hier naer volcht.

Upt Ie arle, ende omme te veriffieren tinhouden van dien, soe hebben zy ons geexhibeert de rekeninghe van alle den inncommen der selver stede ende lande, van den jaeren eyndende ultimo Decembris 1509,

10, 11, 12, ende 13 noch ongesloten. Nietmin hebben geaffirmeert tinnecommen sulck te wesen, ende dat zy geen ander innecommen en hebben, dan in de selve rekeninghe verclaert en staet. Ende bevinden dat zy hebben tnavolgende innecommen.

Eerst is te weten, dat die van der Meede geven in alle exchijsen, of zy ten Berge binnen woenen.

Ende de bierexchijs heeft gegouden binnen 5 jaeren, eyndende ultima Decembris 1513, 4230 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 846 ℒ.

De wijnexchijs heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, eyndende als voeren, 446 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . 89 ℒ 4 ß.

Dat weehgelt gelt by gemeene jaeren sjaers . . . . 18 ℒ.

De meeexchijs . . . . 9 ℒ.

De coernmate . . . . 10 ℒ.

Die backerexchijs . . . . 4 ℒ 10 ß.

De cramerexchijs . . . . 4 ℒ.

De laickenexchijs . . . . 6 ℒ 10 ß.

Dat ingelt heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, eyndende als voeren, 1928 ℒ 4 ß, compt voor 1 jaer . . . . 385 ℒ 12 ß 6 d.

Den exchijs van tbuytenbier heeft gegouden binnen 5 gelijcke jaeren, eyndende als voeren, 698 ℒ, compt voor 1 jaer . . . . . 139 ℒ 12 ß.

Den ontfanck van den lantchijs, die de stede van ouden tijden gehadt heeft, uyt saycke van zeeckere questie die hier voortijts geweest es tusschen de heeren van Breda ende die van den Berch, ende dat van seeckere landen in de vrijheyt gelegen, daer voeren zy den heere van Breeda zeeckere renten voor uytgeven, bedragende in meerder somme, ende draecht . . . . 34 ℒ 17 ß 6 d.

Totalis Somma van al den innecommen der voors. stede 1547 ℒ 6 ß van 40 gr.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy schuldich zijn de navolghende renten, navolgende een papier, by hemluyden daerof overgegeven, hoewel dat men by de voors. rekeninge, omme de ongeregelicheyt van dien, tselve aldaer niet en heeft weten te veriffieren.

An losrenten, vercoft in tijden van den lichten gelde . . 109 ℒ 10 ß.

Jan de Bastert van Nassou, an loopende gelde . . . . . 85 ℒ.

Jan van Lyer, an loopende gelde . . . . 85 ℒ.

An losrenten, in gelde nu loop hebbende . . . . 151 ℒ.

An lijfrenten . . . . 121 ℒ.

An erfthijnssen, die zy uytreycken mijnen heere van Nassou van gelijcke chijnssen, die zy up seeckere landen heffen . . . . . 36 ℒ 5 ß.

Iᵉ Somma . . . . 587 ℒ 15 ß.

Andere lasten ordinaris ende extraordinaris.

An wedden ofte loon vande eerste misse, scoelmeester, orgelist, coster, 38 ℒ 14 ß.

Die waickers, secretarissen, bode, nyeuwe jaeren . . . . 8 ℒ 12 ß.

Van oncosten van wegen te maicken . . . . 10 ℒ 1 ß.

Van wedden van den scutten . . . . 9 ℒ.

De wijn van den heeren van der stede ten vier hoochtijden 7 ℒ 4 ß.

Van theylige olys te brenghen . . . . 6 ℒ.

Des tresoriers wedden . . . . 11 ℒ.

De scutters van der stede geeft men alle 2 jaeren eens een cleedinge van 20 st. . . . . 13 ℒ 13 ß.

De cleederen van den gerechte . . . . 25 ℒ.

tLeggelt, als men de exchijsen verhuyrt, dat by gemeene jaeren draecht . . . . 35 ℒ.

tScencken van den wijn . . . . 25 ℒ.

Voor de jaerlicxe reparatien van der stede, poerten ende muyeren, nyeuwe wercken niet gereeckent, overmits dat de stede veel reparatien behouft ende zeer vergaen es, by estimatie sjaers . . . . 300 ℒ.

Van thard dack, dat men aldaer decť, geeft men thalve dack, daeromme de 4 st. van den vate upgeset zijn, dat by gemeene jaeren cost 50 ℒ.

Voor de reysen van der stede van gedeputeerden, boden ende anders 40 ℒ.

IIᵉ Somme . . . . 579 ℒ 4 ß.

Totalis Somma . . . . 1166 ℒ 19 ß.

Dus blijft hier goets . . . . 380 ℒ 7 ß.

Hier tegens gelden zy in de ordinarise bede mit die van Dordrecht een 29ᵉ deel, dat draecht . . . . 172 ℒ 8 ß.

Ende in den ommeslach van den lande, by gemeene jaeren 86 ℒ 4 ß.

Upt IIIᵉ arˡᵉ seggen, dat zy geven texchijs van een vat inbrouwen biers, te weten de tapper 6 st.

Ende noch 4 st. hiernae verclaert.

De huysman 3 st.

Van buytenbier, de tapper 8 st.

Ende de huysman 4 st.

Wijn.

Van de aeme 5 ß gr.

De wijn, die de helft min gelt dan de Rijnsche wijn, half gelt.

Wechgelt.

Van tpaert 1 oertgen.

Dat de sael up heeft es vrij.

Meeexchijs.

Van de aem 10 st.

Coernmate.

Van een hoet terwen, gaerste ende rogge, van thoet 1 blanc.

Van havere, van thoet 1 gr.

Backerexchijs.

Elck backer geeft tsjaers, die witte broot bact, 8 Phls. penningen.

Ende van roggebroet 4 Phls. penningen.

Cramerexchijs.

Elck cramer geeft tsjaers 8 Phls. penningen.

De laickenexchijs.

Van elck laicken, dat men uytsnijt, 1 Hollantschen penning.

Ingelt.

Van alle visch, die aldaer ter merct comt ende ofgesleghen wert, den 20^{en} penninck, daervoere men den coopman zijn gelt bestellen moet.

Van buytenbier.

De tapper geeft upt buytenbier, dat na den brant upgestelt is om hart dack te maicken, van elck vat boven de 8 st. hier voeren noch 4 st. van tvat· daerof de poorters vrij zijn, diet selver inleggen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy in als hebben binnen der stede 280 haert steden, daerof tvierendeel wel van der aelmissen leeft, ende ter Meeda ende Stuvesant 105 haertsteden.

Ende hebben binnen der stede een susterhuys, ende buyter der stede een cathuysers clooster.

Upt V^{e} ar^{le}, soe hebben wy gehoert heer Adriaen Tinctoris, deken, ende meester Adriaen Heys, canonick van Ste Geertruydenberge, alsoe de cure van den Berghe ende Meede den capittele geincorporeert zijn, die

in verbo sacerdocy geseyt hebben, dat in de prochie van den Berge mitter Meede ende Stuvesant, dat een prochie es, zijn 1500 communicanten of daeromtrent, die de naeste 10 jaeren meer gemeerdert zijn dan gemindert, alsoe in meenige tijden aldaer geen sterfte geweest en es.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy hem meest generen mitter visscherie.

Aengaende de rentiers, soe en isser niet een in den Berch, die 100 Rh. gl. sjaers heeft.

Ende hebben 8 brouwers, die genouch in eenen doen zijn de naeste 10 jaeren herwaerts.

Ende hebben aldaer afvaerende 10 of 12 hoedescepen ende 1 of 2 turfscepen.

Seggen voorts, dat onder den Berch leggen omtrent 200 mergen, ende in de Meede ende Stuvesant omtrent 300 mergen lants, van welcken lande onder den Berch den poerters aldaer toebehoeren omtrent de 100 mergen, ende up tsurplus setten zy 3 st. upte mergen tot prouffite van der stede.

Van tlandt in de Meede ende Stuvesant behoert hemluyden meest toe, maer het es wel belast mit renten, tsamen van 600 Rh. gl. tsjaers.

Ende een mergen lants mach waerdich wesen ten Berch in huyere, deen deur tandere, 3 Rh. gl., ende in coope 50 Rh. gl.

Ende ter Meede te huyere 3 Rh. gl., ende te coope 40 Rh. gl., teen deur tandere.

Seggen voorts, dat zy de naeste 10 jaeren geen gaderinghe gedaen en hebben uyten buydel by den 100^en penninck anders, dan hebben omtrent 7 jaeren geleden een scattinge gemaict van 500 Rh. gl. tot 20 st. tstuck, daerof zy de penninghen Tordrecht brachten in betalinge van huere portie in de ommeslagen van der oorloge, sonder dat zy oyt daerof restitutie gehadt hebben; in welcke 500 Rh. gl. zy seggen dat de rijcxste gaf 15 Rh. gl., ende de andere 8, 4, 5 Rh. gl., ende voorts over ende onder. Ende stelden dat nae dat elcx gegoet es of neeringe heeft, ende de rijcxste es geestimeert up 1000 Rh. gl. rijck te wesen, ende die eenen nobel gout 400 Rh. gl., ende alsoe alavenant.

ANDE MOERKANT.

DRUMMELEN MIT STANTHASEN.

Pieter Wouterszoon, oudt 44 of 45 jaer, ende Cornelis Kiel, oudt 50 jaer, gezwoerens van Drummelen, gevraecht upt inhouden van der voors. instructie by hueren eede, eerst,

Upt eerste ar^le seggen, datter zijn omtrent 46 of 47 haertsteden, onder arm ende rijck; ende staen dagelicx en vervallen, ende isser wel 40 of-gebroecken binnen 10 jaeren herwaerts; ende in Stanthasen en staet niet een huys, ende tselve plach te gelden mit hemluyden.

Upt IIe ar^le seggen, datter over 4 jaeren int dorp van Drimmelen wel waeren over de 400 communicanten, ende zoe de pastoer hemluyden ge-seyt heeft, zoe en zijnder nu niet boven 200 communicanten.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven binnen der stede van Dordrecht ten exchijse van elck vat biers, dat binnen den dorpe gedroncken wert, 3 st., ende den heere van Nassou, hueren ambochsheere, van elck vat 1 groten.

Seggen, dat zy geen renten vercoft en hebben up tgemeen lichaem van den dorpe.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy jaerlicx geven te Dordrecht 50 croenen tot 24 st. tstuck; ende als zy dit ommeslaen jaerlicx, zoe slaen zy omme ende gaderen van den merghen, te wetene van 60 mergen 5 st. van de mergen; ende tander lant, dat zy meer hebben, dat es zoe snoodt, dat zy daerup geen mergengelt gaderen en mogen. Ende tsurplus, beloipende 45 Rh. gl. sjaers, dat slaen zy omme by den hoofde, elcx nae zijn rijckdom, daerinne geestimeert all dat zy hebben, ende daerinne moet gelden de rijcxste 3½ Rh. gl., ende estimeren denselven rijck te zijn 400 Rh. gl. eens; ende daer en isser boven 2 niet. Ende boven desen moe-ten zy mede betailen ruyterpenninghen ende diergelijcke ongelden, naer dattet jaerlicx slaet.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem jaerlicx generen mit visschen, met

vogelen, mit spitten, mit delven, mitter coe ende andere lantelinge; ende es heur ambocht groot omtrent 150 mergen, daerof de 60 mergen goet lant es, ende tsurplus es verdolven, of zoe zeer bezwaert van tsGravenchijns alst waerdich es; ende extimeren de mergen van den 60 mergen jaerlicx in huyere 2 Phls. guldens; ende tander leyt voor tsGravenchijs; ende gelt somwijlen 1 st. ende 2 blancken de merghen, ende in coope van den 60 mergen de mergen boven tsGravencijs 25 Rh. gl., ende tandere en weten zy niet te extimeren. Ende wort all tvoors. lant gebruyct by den inwonenden van den dorpe, ende behoert den eygendomme van den voorn. lande den buyeren all, uytgesondert 18 mergen die behoeren binnen der stede van den Berge.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy, deen jaer deur tander, hebben upten mergen, dat contribuabel es, van dijckaetge ende weechgelt, teen jaer min tander jaer meer, 7 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat die van Dordrecht hem belooft hebben lichtenisse te doen in de contributie, anders en waert niet mogelick dat zy by een bleven.

DIE HOOGE ENDE LAEGE ZWALUWE,

EEN PROCHIE ENDE TWEE BANCKEN, MAER GELDEN TSAMEN.

Anthuenis Janszoon, schout, oudt 50 jaeren, Michiel Zegerszoon, oudt 40 jaeren, ende Thonis Jan Wouterszoon, oudt 28 jaeren, scepenen van der Hooger Zwaluwe, seggen by eede upten 29^en in Januario voors., eerst,

Upt I^e ar^le, datter in als zijn, die upten dijck staen, dat all meest cleyn huyskens zijn, van cleynder waerden, 60 hertsteden, daerof de helft arm es; ende verminderen meer alle daghe dan zy verbeteren.

Upt IIe ar^le seggen, dat, onder arm ende rijck, jonck ende oudt, zijnder 200 communicanten of daeromtrent, ende die mogen gemeerdert wesen.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven texeijs Tordrecht, aldaer zy huer

bier halen moeten, van tvat biers 3 st.; maer die ondersaten van der Hooger Zwaluwe geven mijnen heere van Nassou 1 st. van tvat, te weten de tappers, boven de voors. 3 st.; ende die van der Laiger Zwaluwe en geven hueren ambochsheere niet.

Seggen voorts, dat zy up tdorp geen renten vercoft en hebben.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx gelden int croengelt tDordrecht tsamen 30 croenen; ende binnen 8 jaeren herwerts hebben zy aen maentgelt, boven tcroengelt, gegeven 80 ℒ groten Vlaems, daer zy zeer mede bezwaert zijn geweest; van welck croengelt die van der Hooger Zwaluwe geven 20 croenen, ende de laige Zwaluwe 10 croenen; ende slaen tselve ende alle andere lasten omme upte hoofden nae elcx rijckdom, alsoe zy geen lant en hebben, ende de hoochste ende rijcxste geeft int croengelt, te wetene in de Hooge Zwaluwe 18 st. ende in de Laige Zwaluwe 36 of 40 st.; ende degene, die zy stellen up 2 Rh. gl., estimeren zy rijck te zijne 250 gulden, tot 10 stuvers tstuck, ende hebben redelicke neeringe, ende die up 18 st. staen mogen rijck wesen 150 lichte gulden, tot 10 st. tstuck, ende en hebben zoe goede neringe niet.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit visschen, vogelen ende beesten te weyden.

Ende en hebben geen eygen lant, maer tselve datter aen wast, dat behoert mijnen heere van Nasson, die tselve verhuyrt, ende zijn alle heeren goeden: nietmin hebben omtrent 40 mergen, dat zy in chijns hebben van mijnen heere van Nassou, tbuynder 1 braspenninck, ende daerof de 2 buynder maicken 3 mergen; ende elck buynder es gecoft om 9 Rh. gl. eens.

Upt VIe arle seggen, dat zy besloten leggen met eenen dijck mit die van Heye, dat hem cost upten buynder, by gemeene jaeren, 4 of 5 st.

RAEMSDONCK.

Cornelis Pieterszoon, bode van den bailliu van Zuythollant, in de plaetse van den schout, die sieck es, oudt omtrent 50 jaer, Jacob Baris, oudt omtrent 48 jaer, gewaerde rechter van den lande, seggen by

eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht,

Upt I^{e} ar^{le}, dat zy hebben omtrent 100 haertsteden, onder groot ende cleyn, rijck ende arm; ende zijn genouch in eenen doene nu ende over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat de pastoer hemluyden geseyt heeft, datter zijn omtrent 350 communicanten, onder jonck ende oudt, arm ende rijck; ende zijn oock genouch in eenen doene.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven tot Dordrecht ten exchijse van elck vat biers 3 st., ende indien zy eenich bier buyten haelden, daerof willen die van Dordrecht hebben 10 st. te exchijse.

Ende en weten niet, datter eenige jaerlicxe renten staen up tgemeen lichaem van den dorpe, dan de joeffrouwe van Raveschot, die heeft up 5 hoeven lants mitte overmaet 15 Rh. gl. sjaers erfrenten, gecommen van der graeflicheyt.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht omtrent 100 croenen, tot 24 st. tstuck, ende slaen die omme jaerlicx by den rijckdom van den inwonenden, ende oock mede upten ghenen die daer geerft zijn, all ist dat zy daer niet wonachtich en zijn, ende dit nae grootheyt dat zy elcx aldaer gegoet oft geerft zijn, ende daerinne estimeren zy alle tgoet dat deselve in den ambochte liggende hebben, het zy huys, huysraet, have ende alle andere goet, roerende ende onroerende, hoe dattet zy. Ende gelt de rijcxste in den ommeslach van den 100 croenen 4 Rh. gl. sjaers of daeromtrent, ende estimeren den selven rijck te wesen tusschen 1100 ende 1200 scilden, ende dier en isser maer 2. Ende alsser eenige ruyterpenninghen vallen te geven, die moeten zy betailen boven de voors. 100 croenen sjaers; ende die selfde oncosten slaen zy oock omme als voeren.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe als mit coyen te houwen, mit haver te sayen, mit turf te delven, mit visschen, vogelen, rietsnijden, slooten ende anders. Seggen voort, dat zy hebben omtrent 50 weren lants; ende estimeren elcken weer meer dan een mergen, ende zoude jaerlicx gelden in huyere 4 of 4½ Rh. gl., ende in coope

den penninck 18 of 20. Ende hier en boven hebben zy noch die 5 hoeven, ende es elcke hoeve 16 mergen, daerof tweestendeel niet gelden en zoude tsjaers eenen braspenninck de mergen, zoet uytgedolven lant es. Ende boven desen zoe leyter noch een clooster, datter oock veel lants heeft, die se oock niet en weten te estimeren, ende de selve en gelden noch en geven met heml. in geenen ongelden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy geen dijckaetge of watermolens tonderhouden en hebben, maer hebben jaerlicx grooten oncost om den heerwech mit rijsen ende anders te onderhouden, ende oock omme zomercaeden te maicken, die zy elcks maicken moeten tot hueren coste ende laste.

SGRAVEMOER.

Wouter Gerritszoon, oudt 44 jaer, ende Willem Simonszoon, oudt 40 jaer, gezwoerens van tsGravemoer, seggen by eede, 30^{en} in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht.

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn, onder cleyn ende groot, 95 haertsteden, daerof de 40 wel arm zijn, die met hemluyden niet en gelden noch en geven, ende zijn luyden van buyten die aldaer een keetgen upwerpen om te wercken om een dachuyere: ende zijn meer gemindert dan gemeerdert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 300 communicanten, die oock gemindert zijn.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy texcijs geven van een vat biers Tordrecht, aldaer zy huer bier halen moeten, 3 st., ende als zy elders bier halen, zoe moeten zy 10 st. van tvat geven: ende van hueren turf, die zy voeren te Delft, te Rotterdam of te Sciedam, daerof moeten zy geven den 16^{en} penninck.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy gelden int croengelt 92 croenen, die zy ommeslaen upten inwonenden van den dorpe, nae dat elcx gegoet es,

ende upte ghene die aldaer renten hebben ende by brieven niet bevrijt en zijn; in welcke croengelt geeft de rijcxste 3½ Rh. gl., die zy rijck estimeren van 400 Rh. gl. of daeromtrent, ende gelden alsoe voorts naer advenant nederwaerts, nae dat elcx gegoet es. Ende en slaen niet omme upte mergen, mits dattet all meest verdolven moeren zijn.

Zy zijn schuldich aen losrenten, vercoft int oorloge van Joncker Frans, den penninck 10 of 11, 4 £ gr. sjaers. Noch 12 Rh. gl., gehaelt int oorloge van Pourroyen, ter losse den penninck 12; noch 30 Rh. gl. sjaers, van outs, ter losse den penninck 15.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit turf te delven. Ende huer ambocht es groot 16 hoeven, elcke hoeve gerekent voor 16 mergen, die de ambochsheere uytgegeven heeft, die daerof ontfanct jaerlicx 17 gouden croenen; van welcke 16 hoeven die helft wel verwildert es als uytgedolven, ende zijn putten ende poelen, onbesloot ende onbegraven. Ende dander helft es licht weylant, ende daer zijn onder 10 of 12 mergen die men sayt, daerof dbeste gelden zoude 3½ Rh. gl. te huyere, ende tquaetste 1 Phls. gulden, ende in coope 60 Rh. gl. de beste mergen, up 4 of 5 jaerdach, ende de snootste 5 of 6 mergen om 50 Rh. gl.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy groote cost hebben van de vloet te stuiten ende omme de moeren te water te brenghen, dat den dorpe wel cost 100 croenen sjaers, ende hebben nu groote scade geleden by den stormen, ende hem zijn 2 huysen ofgevloyt.

WASPIJCK.

Gerrit Janszoon, oudt 57 jaer, Andries Janszoon, oudt 36 jaer, Jan Engelbrechtss., oudt 48 jaeren, ende Jan Cloeting Janszoon, oudt 31 jaeren, als gedeputeerde van die van Waspijck, seggen by eede, upten 29^en^ in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn in als 75 haertsteden, daerof dat teen derden deel wel arm es ende ledich staen, die meer gemindert zijn dan gemeerdert, overmits dat zy diewils bevloyen ende gescepen zijn alle dage meer te minderen.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat huere pastoer hem geaffirmeert heeft, datter zijn 250 communicanten, die oock alle daghe verminderen, wantet dorp afgaende es zoe langes zoe meer.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy te exchijse geven van een vat biers, dat zy Tordrecht haelen moeten, 3 st.; van hueren turf en geven zy Tordrecht niet, maer de Hollantsche steden als Delf, Schiedam ende Rotterdam nemen daerof den 16^{en} penninck.

Ende tdorp en es niet belast van renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven ende staen int croengelt Tordrecht 25 ℒ groten Vlaems, valent 124 croenen, die zy ommeslaen up huere scepen ende goeden, daer de rijcxste inne gelt 8 Rh. gl., die zy rijck houden, up 5 of 6 jaerdach, 60 ℒ gr. eens. Item hebben wel 20 turfscepen daerof vaerende.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turfneringe ende turf delven.

Ende en zouden tlant niet weten te estimeren, dan hebben aldaer omtrent 12 mergen eygen lants, daerof de mergen gelden zoude 15 of 16 seilden, want zy by de mergen niet ommeslaen, alsoe tgene dat uytgedolven es dick bevloyt ende onder water leyt; desgelijcx zoe en zouden zy niet weten te seggen de grootte van de moeren.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy de strate tonderhouden hebben, dat hem veel cost, mits dat zy by hooge vloeden daer groote scade by lijden, ende en zouden oock de selve costen niet wel weten te estimeren.

Seggen noch veel scaden geleden te hebben by der oorloge, mits dat zy de knechten aldaer zeeckeren langen tijdt hebben moeten onderhouden thueren grooten coste, 3 jaeren lanck.

CAPELLEN ENDE DE ZYDWY.

Dirrick van Clootwijck, oudt 35 jaeren, ende Heindrick Gijsbertszoon, heemraet, oudt 33 jaer, seggen by eede, 29^{en} in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn 104 haertsteden, daerof meer dan dat een derdendeel leeft van den heyligengeest ende aelmisse; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert omme der aelmisse wille.

Upt IIe arle seggen, dat huere pastoer affirmeert datter zijn 550 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy huer bier moeten halen tDordrecht, aldaer zy geven texchijs van elck vat biers 3 st.

Seggen, dat zy int belegge van Pourroyen vercoft hebben, ter losse den penninck 14, daerof thoofgelt eens bedraecht 16 £ gr. of daeromtrent; daerof zy de penninghen besteet hebben in huere portie van den ommeslagen, gedaen omme tselve belegge.

Upt IVe arle seggen, dat zy staen int croengelt up 21 £ gr. of 20½ £ gr. sjaers, die zy alle jaere up malcanderen ommestellen by 5 of 6, die daertoe gecoren werdden, naedat elcx gegoet es van goet of have, naedat se mitten scepe ofte moerneringe winnen, daerinne een middel baer man geeft een leeuwe of 2 Rh. gl.; maer hoe rijck deselve es dat en weten zy niet, want zy geen bedijct lant en hebben, ende stellen oock upte moeren buyten den dorpe, in Brabant of in den lande van Huesden behoerende, naer advenant als zy binnen den dorpe geldende zijn, mits dat men up huere goeden aldaer hem van gelijcken doet gelden.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit turfneringhe; ende en weten niet hoe groot tselve dorp es van mergentalen, want zy onbedijct leggen ende alle dage ondervloyen, ende tsommige breect of ende tander wast an. Desgelijcx zoe en weten zy de groote van den moeren niet, want dat yutgedolven lant es, dat es verloren lant, ende dat noch ongedolven es, daerof en weet men de groote niet, noch wient toebehoert, mits dat men upte selve moeren ende mergentalen niet en gadert oft omme en slaet.

Sy en rekenen by de mergen niet maer by de gaerden, die zy de 6 voor een mergen rekenen ende een gaerde lants gelt aldaer te buyere 14 of 15 st.; ende als van eenen mergen moers, die en es niet wel te estimeren.

Upt VIe arle seggen, dat zy de strate onderhouden moeten thueren

grooten cost, daerinne elck zijn deel houden moet, dat hem zeer lastich valt, nae dat elcx gelegen es, te weten elcx voor tzijn, ende hebben groote seade by den water geleden ende noch lijden, overmits dat de wech deurgebroecken es mits de groote vloeden, ende oock es hem ofgevloyt een brugge, die hem wel 100 £ gr. costen sall, eer zy die maicken sullen als die te voeren was.

Item hebben 53 of 54 scepen, die mit turf in Hollant ende Zeelant vaeren, behalven een deel cleyn sceepkens, die maer 100 tonnen of 150 tonnen turfs teffens en voeren.

Seggen voorts, dat zy groote seade geleden hebben by den knechten, die aldaer langen tijdt gelegen hebben thueren groote laste.

Ende van hueren turf moeten zy te exchijs geven te Delf, te Rotterdam ende elders den 16en ende 20en penninck, dat hem zeer zwaer valt.

— —

BESOYEN.

Wouter Pieterszoon, schout, oudt omtrent 57 jaeren, Lenaert Aert Vendicxzoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, heemraet, Laurens Janszoon, oudt omtrent 52 jaer, gezwoeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen, by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn omtrent 78 haertsteden, daerof datter 8 of 9 ledich staen, ende meer dan teen vierendeel leeft van den heyligengeest.

Upt IIe arle seggen, dat zy prochien te Waelwijck; ende, nae dat zy overgeslagen hebben, zoe beloipen huer communicanten, onder kinderen, dienstboden ende andere, 250 communicanten of daeromtrent.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs te Dordrecht, ende tselve wort jaerlicx verdingt tegens den exchijsmeesters aldaer om 21 Wilhelmus scilden of daeromtrent, tstuck tot 21 st. gereeckent.

Seggen voorts, dat huer dorp belast es mit 3 £ gr. sjaers losrenten, ter losse mit 285½ Rh. gl.; ende zijn de penninghen, daerof gecommen, besteet in den belegge van Pourroyen, Weesp ende ander onderhoudenisse van knechten, die zy in huer dorp tot huer selfs beseermenisse ge-

houden hebben, zoe zy geen secours van anderen en hadden ende hem selven behelpen mosten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht 204 Rh. gl., uytgesondert dit leste jaer, zoe hebben zy gegeven omtrent 200 Rh. gl. van ruytergelt, dat voortijts verloopen es geweest.

Ende slaen tselve omme jaerlicx upte rijckdom, nae dat elcx rijck ende gegoet es; daerinne estimeren zy huys, huysraet, havelick goet, lant, erve, hoe dattet zy, ende geeft de rijcxste in den ommeslach van den 204 Rh. gl. voors. 22 Rh. gl. oft daeromtrent, ende die en isser maer eene, ende de sommige 5, 4, 3, 2 Rh. gl. 10 st. of 12 st., ende zoe nederwaerts tot 1 st. ende 1 groten toe. Ende estimeren de rijcxsten rijck te zijn omtrent 60 Rh. gl. tsjaers; ende hiertoe stellen zy oock de landen die den vreemden luyden ende poorteren, die daer niet wonachtich en zijn, toebehoeren, uytgesondert de leengoeden die binnen sdijcx gelegen zijn, ende dit elcx naer advenant.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit turf te delven, sloeten, in dachuyeren te wercken, mitte grave, tscepe te vaeren ende anders, ende mit een weynich coyen; ende seggen, dat heurl. lant behoort groot te wesen 325 mergen, maer het leyt dagelicx mitten water gemeyne, ende het es selden zomer teen 3 deel van den lande en bevloyt, sulex dat zy daer weynich of geen prouffyt of en hebben, ende en zouden upte mergen niet een schaerbeest mogen weyen om vet te weyen. Ende behoert deen helft van den selven lande of daeromtrent vreemde ende uytheemsche persoonen, ende dander helft behoert den buyeren ende inwonenden van den dorpe. Ende boven desen zoe zijnder noch omtrent 200 mergen, die binnen sdijcx leggen, maer zijn alsnu mede bevloyt by den inbrexem van den lande, daerof den ambochsheere toebehoert dat 12^e deel; ende bovendien gaet uytet surplus 11 oude Lovensche pieters, die men betailen moet mit 35½ st. tstuc; ende den vreemden luyden behoert noch toe omtrent 25 mergen van den besten, ende tsurplus behoort oock den inwonenden van den dorpe; ende estimeren de mergen jaerlicx waerdich, voor den inbrexem nu lest geschiet, 1 Rh. gl. sjaers ter huyere, ende in coope den penninck 20, deen deur tandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge,

sluysgelt ende anders, by gemeene jaeren 10 st. upte mergen van binnen ende van buyten.

SPRANGE.

Willem Willemszoon, schout, oudt omtrent 40 jaer, Claes Laurenszoon, gezwoeren, oudt omtrent 48 jaer, Willem Corstiaenszoon, heemraet, oudt omtrent 35 of 26 jaer, Dirck Goerts, heemraet, oudt omtrent 40 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I[e] ar[le], datter zijn omtrent 121 haertsteden, onder arm ende rijck, daerof dat tmeeste derdendeel wel arm es, die niet geven en mogen, ende zijn binnen 10 jaeren herwaerts wel van 4 of 5 huysen gemeerdert.

Upt II[e] ar[le] seggen, dat zy behoeren ter kercken onder de prochie van Loon, gelegen in Brabant, ende hebben 450 communicanten of daeromtrent onder huer prochie mitten ghenen die van buyten commen; ende moet de pastoer doen alle dage 2 missen, te wetene eene in der kercke te Loon, ende dander in der capelle tSprange, ende dit en behoert niet te missen nae der institutie, maer de pastoer mist somwijlen wel eens 2 of 3 mael ter weecke.

Upt III[e] ar[le] seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer die van der stat van Dordrecht die heffen jaerlicx exchijs van den bier uyten voors. dorpe, ende den selven exchijs verdinghen zy jaerlicx mitter selver stat, ende geven daervoeren teen jaer 50 Rh. gl., ende tander jaer 40 Rh. gl. of 30 Rh. gl. ende zoe voert, meer ende min, naedat de jaeren gelegen zijn.

Seggen, dat zy geen renten vercoft en hebben up tlichaem van den dorpe, want tselve dorp zoe gestelt es, dat niemant daerup renten coopen en zoude willen, maer geven mijnen genadighen heere in erfpacht 12 gouden croenen tot 36 st. tstuck.

Upt IV[e] ar[le] seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht tot

croengelt 146 croenen of daeromtrent, tot 24 st. tstuck, ende deselve slaen zy omme by scellinghen, ende doet elcke scellinck 6 st., ende hebben 600 scellingen min 5; ende de rijcxste geeft 9 of 9½ scelling, ende denselven estimeren zy rijck te zijne 400 scilden of daeromtrent.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, mit spitten, delven, dijcken ende dammen; ende es heurluyder ambocht groot 320 mergen, die all binnen den selven dorpe toebehoeren, uytgesondert 20 mergen, die behoeren in Besoyen ende Cappelle ende daeromtrent. Ende zoude de mergen gelden in huyere, deen deur dandere, tquaet onder tgoet, 24 st., ende in coope 20 Rh. gl.; ende wort all tvoors. lant gebruyct binnen den selven dorpe, uytgesondert de 20 mergen.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx hebben te gelden an dijckaetge, sluysgelt, molegelt ende anders, by gemeene jaeren 5 st. upte mergen. Seggen oock groote last gehadt te hebbene van den knechten, te wetene, dat zy wel den tijdt van 13 weecken lanck aen malcanderen gehouden hebben int oorloge van Gelre up heurluyder dorp 300 knechten, daer zy noyt stuver of ontfangen en hebben, ende noch zoe voer zoe naer, van jaere te jaere, 3 jaeren lanck geduerende, somwijls 100, somwijls 200, dat den dorpe wel gecost heeft, zoe voer zoe naer, als voors. es, 1500 Rh. gl.; ende hebbender wel 5 gevangen gehadt uyt heurl. dorp, dient all huer welvaeren gecost heeft; ende leggen nu ter tijdt noch ombedijct, zoe dat zy niet en weten, hoe dat men se bedijcken sall mogen.

DUSSEN, TE WETEN MONSTERKERCK ENDE MUYLKERCK.

Jan Willemszoon, van Honswijck, oudt 35 jaeren, ende Adriaen Aerts zoon van der Eycke, scepenen in de Dussen voors., seggen by eede, upten 28^en in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht.

Upt I^e ar^le, datter zijn in als, onder goet ende quaet, omtrent 60 haertsteden, daerof de helft van den huysen niet veel waert en zijn, ende dat een derdendeel es wel arm van den voors. huysen.

Upt IIe ar^le seggen, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en geven tot prouffite van den dorpe, maer geven der stede van Dordrecht 3 st. van tvat, als zy daer bier halen, of verdinghen tegens den ghenen die de exchijs in de Langestraet Tordrecht huyeren, deen om 5 st. sjaers, ende zoe meer ende min.

Seggen voorts, dat zy sculdich zijn an losrenten den penninck 14, over 18 jaeren, 20 Rh. gl. tsjaers, daerof de penninghen gingen int verdingen van den Gelderschen.

Noch 16 Rh. gl. sjaers lossrenten, uyt saycke van een watermolen, over 7 of 8 jaeren, die zy geen macht en hadden te betailen.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx staen int croengelt Tordrecht 50 croenen, maer overmits dat zy sitten upte frontieren, ende dat zy arm zijn, zoe en hebben zy niet veel daerof gegeven, ende zijn overmits huere armoede gelicht van 6 of 7 croenen, maer dat en mach hem niet helpen; welck croengelt zy setten upte mergen, ende hebben in als 600 mergen, die met hemluyden gelden ende geven, ende daerenboven zijnder landen dat leengoeden zijn, die met hemluyden niet en geven, overmits dat zy seggen dat zy daerof den heere dienen, ende zijn omtrent 200 mergen, daerinne begrepen zijn 21 mergen, mijnen genadighen heere toebehoerende, die oock geen mergengelt of croengelt en geven; ende slaen alle tguendt dat zy te gelden hebben upte mergen, waerby zy niet en souden weten te seggen van huere rijckdom.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, visschen, vogelen, dijcken ende dammen.

Van den voors. 600 mergen lants behoeren in den dorpe omtrent 50 mergen die vrij zijn, ende andere 100 mergen behoeren in den dorpe die bekent zijn, maer en weten niet van hoeveel: ende tandere lant behoert Tordrecht, te Breda, Huesden ende elders. Een mergen lants gelt aldaer, teen deur tandere, vrijs gelts 20 st., maer de leengoeden gelden meer. Ende in coope gelt de mergen 25 scilden.

Upt VIe arle seggen, dat zy te gelden hebben by gemeene jaeren an sluysgelt ende molengelt 3 st. upte mergen: maer van de dijckaetge, elcke mergen heeft 8 voeten dijcx, dat zy niet wel en zouden weten te estimeren, want zy meest hueren dijck selver maicken.

Seggen voorts, dattet an de Dussen int lant van Altena ingebroeccen es, daermede zy zeer bezwaert zijn van den water.

WERCKENDAM.

Jan Heindrixzoon, oudt omtrent 59 jaeren, Cornelis Pieterszoon, oudt omtrent 30 jaeren, gezwoerens van Werckendamme, seggen by eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, dat omtrent 3 jaeren geleden tgeheele dorp van Wercendamme afgebrant es geweest by den Gelderschen, ende zijn alsnu aldaer wederomme gemaict 18 of 19 haertsteden, onder arm ende rijck, daervan de 8 of 9 wel om Goidswillen gaen; ende plagen wel te wezen voor den brant 35 of 36 haertsteden.

Upt IIe ar^le^ seggen, datter zijn omtrent 75 communicanten, ende plagen wel te wesen 125.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer huyeren eenige van hemluyden jaerlicx die exchijsen tegens de stede van Dordrecht om 14 of 15 Wilhelmus scilden sjaers, tot 21 st. tstuck, ende somtijts min.

Seggen, dat zy jaerlicx sculdich zijn 14 Phls. guldens, ter losse den penninck 13 of 12½; ende zijn de penninghen, daerof gecommen, gegaen in verdinge int oorloge van Gelre ende innemen van Woudrichem.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht 24 croenen, tot 24 st. tstuc, daerof zy in 3 jaeren niet gegeven en hebben, overmits dat zy verbrant zijn geweest, maer hebben jaerlicx gegeven tot ruyterpenninghen, teen jaer 20 Rh. gl., ende tander jaer 10 Rh. gl.; ende slaen die omme upte hoofden ende up alle tgoet dat zy hebben, als huys, huysraet, coyen, paerden ende alle havelick goet, roerende ende onroerende; daerinne dat de rijcxste geeft 17 of 18 st. sjaers, ende estimeren die rijck te wesen 200 scilden min ende niet meer.

Up V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit visschen alleenlic, ende

deghene die coyen houden die moeten dieselve weyen onder de heerlicheyt van Worchem, onder den heere van Hoorn; ende en hebben niet eenen mergen lants gelegen in den lande van Zuythollant, dat bedijet lant es, maer wonen up eenen houck van eenen dijck, ende vaeren nacht ende dach visschen, ende en weten mitsdien van geenen mergentalen te spreecken.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy geen oncosten en hebben van dijckaetge ende anders, alsoe zy geen lant en hebben in Zuythollant gelegen.

IN ALBLASSERWAERT.

SLYDRECHT.

Pieter Dirxzoon, schout, oudt 58 jaer, Dirrick Direxzoon, oudt 50 jaer, Pieter Corneliszoon, oudt 42 jaer, gezwoerens van Slydrecht, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn 75 haertsteden, daerof datter wel 25 es, die all haer goet niet waerdich en es 1 pondt gr., ende gaen veel om Goods willen; ende zijn gemeerdert wel van 25 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le^ seggen, dat de pastoer by zijn memorie, zoe hy niet uyt en mochte, hemluyden mede gegeven heeft, datter zijn wat bet dan 300 communicanten, onder rijck ende arm.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven binnen der stadt van Dordrecht 3 st. van elck vat biers, ende daer moeten zy alle haer bier halen.

Seggen voorts, dat zy hebben moeten betailen tot verdinge in de oorloge van Gelre wel 2000 scilden, die zy gehaelt hebben upt tlichaem ende tot laste van den dorpe, daervoeren zy jaerlicx geven renten den penninck 14 ter losse, ende noch 2 £ gr. tsjaers ter losse als voeren, ter cause van tupmaicken van huerder kercke.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht, by gemeene jaeren, 100 croenen tot 24 st. tstuck; ende daerof stellen zy upte mergen, up sommige 2 st. sjaers, ende upte sommige 2 groten sjaers; ende hebben omtrent 1200 mergen, daerof de 2^e^ deel geven den mergen 2 groten, ende 3 deel de mergen 2 st. sjaers. Ende tguendt datter resteert slaen zy omme upte hoofden, bedragende 40 Rh. gl. sjaers; ende wort de settinge gedaen elcx nae zijn rijcdom, daerinne gereeckent huys, huysraet, lant, roerende ende onroerende, ende alle de goeden die zy in de werelt hebben. Ende de rijcxste geeft daertoe jaerlicx ende wert gestelt up eenen gouden gulden, ende andere naer advenant. Ende wert dese settinge gedaen alle jaere, oft omme de 2 jaeren eens, by 4 of 5 persoenen, die daertoe geeedt wordden; ende zijn 18 persoenen binnen den voors. dorpe, die in den ongelden niet en gelden, overmits dat zy over 3 jaeren gevangen ende van allen hueren goeden geschat waeren; ende estimeren den rijcxsten, die geeft eenen gouden gulden, zijn goet waerdich te wesen 600 scilden, ende dier en zijnder niet boven 1 of 2.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, mit spitten ende delven ende mit vogelen, ende grooter armoede; ende seggen dat huer lant groot es 1200 mergen, daerof de 800 snoot lant es, ende zijn daeronder wel 400 mergen, die men niet en zoude willen hebben metten dijck.

Ende van tselve lant behoort den poorteren van Dordrecht ende andere vreemde luyden, in den dorpe niet wonachtig, omtrent 300 mergen van den alder besten, ende tsurplus behoert den buyeren ende inwonenden van den dorpe. Ende gelt de mergen jaerlicx te huyere, sommige dat quaet dijck heeft 16 st. vrijs gelts, sommige 20 st., ende tbeste, dat uyterlant voor zijnen dijck heeft, dat huyrt men gemeynlick de mergen om 2 scilden, ende zoude gelden te coope de mergen de sommige van den besten 34 of 35 scilden, ende tandere tusschen 14 of 15 scilden, ende veel dat men metten dijck geven zoude als voors. es; ende en hebben niet eenen mergen hy en es belast mit renten, deen meer, dander min.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren niet toecomen en mogen, mit dijckaetge, sluysgelt ende molegelt, mit 10 st. upte mergen.

ALBLAS.

Gillis Heindrixzoon, oudt 55 jaer, stedehouder van den schout, Egbert Claeszoon, oudt 42 jaeren, ende Willem Willemszoon, oudt 45 jaeren, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguent dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter tAlblas zijn, onder rijck ende arm, die met hemluyden gelden ende geven, omtrent 50 haertsteden, daerof de 40 gelden ende geven, ende de reste es arm, ende zijn geheel verbrant geweest by den Gelderschen omtrent St Jacobs daghe 13.

Upt IIe arle seggen, dat zy estimeren datter mogen wesen omtrent 225 communicanten, sonder daerinne te rekenen omtrent een 5el dat tAlblas ter kerck behoert, maer gelt mit die van Alblasserdam; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen excijsen geven tot prouffite van den dorpe, maer haelen huer bier Tordrecht, dat zy geven van tvat 3 st. texchijs.

Ende zijn sculdich aen losrenten, ter losse den penninck 16, die zy gehaelt hebben omtrent 2 jaeren geleden, omme daermede te betailen de brantscattinge den Gelderschen, 13½ ℒ gr. Vlaems sjaers; hoewel zy nae verbrant ende beroeft zijn geweest als voors. es; ende daerboven hebben zy hem int particulier grootelick belast, daerof zy de verclaringe niet wel en zouden weten te seggen.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx gelden tot croengelt ende mergengelt 200 croenen, daertoe dat zy ontfanghen tmargengelt van 67 hoeven, elcke hoeve gerekent voor 16 mergen, te weten van de mergen gelegen an de noortzijde van Alblas 2 st., an de zuytzijde 3 st. van de mergen; ende daer leggen, te wetene an de zuytzijde 34 houven, ende an de noortzijde 33; ende tsurplus dat slaen zy up malcanderen jaerlicx omme by den gezwoeren heemraeden ende buyeren, nae dat elcx ge goet es, ende daerinne gelt de rijcxste 1 pont gr., dier maer een en es, ende de rijcxste daernae 4 Rh. gl., dien estimeeren zy rijck te wesen 1000 scilden; maer wat zy daertegens sculdich zijn of niet, dat en weten zy niet; ende es quaet te weten of te estimeren.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe. Alblas es groot 67 houven, gelijck voors. es; daerof binnen den dorpe toebehoeren de 40 houven, ende de reste behoeren Tordrecht ende elders, welcke 40 houven lants hemluyden toebehoerende belast zijn mit renten, die zy daerup gehaelt hebben omme de oorloge wille, brantscattinge ende anders, sulcx dat de selve belastinge zoe groot es, dattet wel draecht tvierde deel van der waerde van den voors. 40 houven.

Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer lant selver gebruycken.

Ende de mergen gelt aldaer, teen deur tandere, te huyere 3 scilden, ende in coope 60 scilden.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge 10 st. van de mergen.

ALBLASSERDAM.

Upten 26^en in Januario voors. gehoert Cornelis Voppezoon, schout, oudt 47 jaer, Adriaen Jannezoon, oudt 62 jaer, ende Adriaen Cornelisszoon, oudt 36 jaer, gezwoerens van Alblasserdam, seggen by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le seggen, datter in als zijn 72 haertsteden, onder goet ende quaet, daerof datter tusschen de 40 ende 50 arm zijn; ende zijn gemeerdert van 2 arme huysen in 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy van den pastoer gehoert hebben, datter zijn omtrent 228 communicanten, ende zijn meer gemeerdert dan ge mindert.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven van elck vat biers der stede van Dordrecht texchijs 3 st., ende en moeten nergens bier halen dan Tordrecht, noch huer goet nergens ter meret brengen dan Tordrecht.

Sy zijn sculdich an lijfrenten, over lange tijdt vercoft, 7 Rh. gl. sjaers.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy jaerlicx geven der stede van Dordrecht 129 croenen, tot 4 ß gr. tstuck, daerinne begrepen zijn 3 st. van de

mergen, te wetene van 450 mergen, welck mergengelt bedraecht omtrent 64 Rh. gl.; ende de reste, bedragende omtrent 90 Rh. gl., die setten zy up malcanderen niet nae de rijckdom, maer nae dat hem dunct dat elck vermach, ende dat by 6 setters, die elck stellen zoe hem goetdunet; ende de rijcxste van den dorpe gelt in de voors. 90 Rh. gl. 5 Rh. gl., ende dien houden zy rijck te wesen tusschen de 800 of 1000 scilden by estimatie, ende gelden wel zoe veel ende staen alsoe hoech als eenige andere dorpen in die waert doen, dat zy diewils der stede te kennen gegeven hebben, maer en hebben tot noch toe geen lichtinge weten te gecrighen.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, visschen, vogelen, riet te snijden, dijcken ende dammen.

Tvoors. ambocht es groot 450 merghen, daerof hemluyden in den dorpe toebehoert 323 mergen, daerof elcke mergen wel belast es mit eenen scilt aen renten; ende tsurplus behoort Tordrecht ende elders. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer eenich lant selver bruycken [1]).

Ende de margen lants gelt te huyere, teen deur tandere, 3 scilt, ende in coope 60 of 70 scilden.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx wel te cost hebben an dijckaetge, sluysgelt ende molegelt, 20 st. van de mergen.

---

[1]) Hier ter plaaatse ligt in het hs. een los blad van den volgenden inhoud:

> Extraict vuyt die solutien den houve van Hollant overgegeven by Cornelis Adriaenszoon, ambochsheere van Alblas, gedaechde, contra die schout ende gesworens van Alblasserdam, eyschers.

Die van Alblasserdam en hebben in de verpondinge niet meer angebracht dan 450 mergen.

Ende nochtans is hare ambacht groot 667 mergen, die wichgoeden daerin gerekent, want tambocht van Alblasserdam is gedeelt in drien, te weten die Wichpolder groot 195 mergen, tCortlant groot 176 mergen, tBlockwier groot 296 mergen, welcke groote die van Alblasserdam int voors proces by hare responsive bekennen.

Ende sustineren nochtans dat die wichlanden mede gelden in de beede.

BLESGENSGRAVE.

Thonis Joostzoon, schout, oudt 45 jaer, Cornelis Damiszoon, oudt 55 jaer, Jacob Coenenzoon, oudt 35 jaer, gezwoerens, Gerrit Mol, oudt 45 jaer, gaermeester, Poppe Pieterszoon, oudt 56 of 57 jaer, buyrman, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen, by eede, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt eerste ar^{le}, dattet up St Jacobsdage lestleden was een jaer dat alle de huysen in Blesgensgrave verbrant werdden by den Gelderschen vijanden, ende oock heurl. kerck ende toorn mit 2 clocken ende 2 watermolens, ende hebben wederomme upgeworpen omtrent 55 huyskens ofte keetkens, daer niet meer onder en es dan een huys, dat genoempt mach zijn een huys; ende seyt Gerrit Mol, dat hy es van den rijcxsten een, ende zoude zijn huys wel willen geven om 3 Rh. gl. eens; ende zijn onder de voors. 53 haertsteden wel 20, als zy dat een broot up hebben, dat zy niet en weten, waer zy dat ander halen sullen.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 200 communicanten, somtijts meer ende somtijts min, daerof deen helft huer broot wel buyten moten winnen of bidden om Goodswillen.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven der stat van Dordrecht ten exchijse van elck vat biers 3 st., ende hueren ambochsheere van elck vat biers 1 deuyt.

Seggen dat dorp belast es mit 18 £ groten Vlaems tsjaers losrenten, die zy lossen mogen mit 262 £ gr. Vlaems eens, ende zijn de penninghen daerof gecommen betaelt den Gelderschen in brantscattinge ende verdinge.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy geven tot Dordrecht, in maniere van bede, alle jaere 140 croenen tot 24 st. tstuck, die zy altijdt betaelt hebben jaerlicx zedert toorloge van Rotterdam herwaerts tot St Jacobsdach toe anno 13 lestleden, ende zedert die tijde herwaerts en hebben zy daerof niet gegeven, overmits dat zy verbrant zijn, als voors. es, dan tmergengelt.

Seggen, dat se hueren ommeslach jaerlicx maicken van den 140 croenen; eerst slaen zy omme upte mergen 2 st., ende hebben 848 mergen,

ende tsurplus dat slaen zy omme upte hoofden, elcx naer zijn rijckdom. Ende als zy ruyterpenninghen te betailen hebben, die slaen zy oock omme upte hoofden, ende wort elck geestimeert naer tguendt dat hy heeft, tzij huys, huysraet, havelick goet, roerende ende onroerende, hoe dattet zy. Ende als zy jaerlicx ommeslaen tsurplus van den croenen boven tmergengelt, twelck beloipt 92 £ 16 ß van 40 groten, zoe geeft de rijcxste daertoe $3\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende estimeren dien rijck te wesen 700 seilden eens, ende die en isser niet boven 3 of 4, maer waeren veel rijcker voor den brant. Ende boven de 140 croenen, die zy jaerlicx betaelt hebben, zoe hebben zy noch betaelt te Dordrecht an ruytergelt, ende om tbestant int jaer van 12 ende 14, telcken jaere 20 £ groten Vlaems, ende totten belegge van Pourroyen 18 £ groten Vlaems.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, de mans mitte sicht ende mitte zeyssene binnen ende buyten slants, mitte spae, mit dijcken ende andere lantneringe, als visschen, vogelen, hennep te seillen, ende de vrouwen mit spinnen ende mit de coe te melcken, die se hebben, maer daer esser veel die se niet en hebben, zoe zy van paerden, koyen ende andere beesten berooft waeren, die zy estimeren dat wel waerdich waeren 10000 seilden, behalven den brant van der kercke, kercktoern, clocken, ornamenten ende andere juweelen, die se estimeren up 1500 Rh. gl.; ende hadden 2 watermolens, die oock verbrant zijn, mit noch 2 molens, daer zy an gelden, daer zy oock aen te seade hebben 2000 seilden. Ende es heur ambocht groot 848 mergen, als voors. es, daerof buyten toebehoert 470 mergen, ende 378 merghen behoeren den inwonende van den dorpe. Ende daerup hebben zy gehaelt an jaerlicxe renten, die zy jaerlicx daerof betailen moeten, 228 seilden tot 14 st. tstuck, som lossrenten ende som eeuwige renten. Die ter losse staen, die mach men lossen de sommige 14, 16, 17 ende 18, sonder dat zy dat anders zouden weten te specificeren: ende noch boven dien 2 Phls. guldens sjaers eeuwige renten; ende wort van desen lande omtrent 100 mergen buyten gebruyct, ende tsurplus, bedragende 748 merghen, gebruycken meest de buyeren ende inwonenden. Ende extimeren de mergen jaerlicx in huyere, teen min tander meer up 20 st., ende in coope de 3 mergen up 100 seilden of daeromtrent.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren jaerlicx wel betailen moeten van sluysgelt ende molengelt, teen jaer deur tandere, van 10 jaeren herwerts, 10 st. upte mergen.

Seggen voorts, dat zy noch dese naeste 12 jaeren herwaerts gegeven hebben tot onderhoudenisse van blockhuysen, van ruyterpenninghen ende van dat zy selve mitten lijve hebben moeten dienen tot Hardinxvelt, ter meye ende anderssins, tot bescermenisse van den lande, dat zy wel estimeren up 500 Rh. gl., behalve de scade ende oncosten van den knechten, die up hueren hals gelegen hebben.

MOLENAERSGRAVE.

Lauris Janszoon, schout, oudt 50 jaer, Jacob Aertszoon, oudt 70 jaer, ende Wouter Hermanszoon, oudt 50 jaer, gezwoerens van Molenaersgrave, gevraecht up tinhouden van den voors. instructie, seggen by eede den 29en in Januario, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn onder goet ende quaet 46 haertsteden, daerof datter 3 arm zijn; ende zijn in dese leste oorloge int jaer 13 all verbrant geweest up 2 of 3 huysen nae, die St Anthuenis toebehoerden.

Upt IIe arle, datter zijn 125 communicanten; ende en zijn niet gemindert maar meer gemeerdert.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geven texchijs 3 st. van een vat biers, tot prouffite van der stede van Dordrecht, ende en moeten nergens biers halen of huere coern ter meret brengen dan Tordrecht, ende hebben desen exchijs wel 40 jaeren alsoe betaelt.

Seggen, dat zy in dese oorloge huere dorp belast hebben mit 12 £ 10 ß gr. sjaers, ter losse den penninck 16, daerof de penningen gegaen zijn in brantscattinge, omtrent 3 jaeren geleden; daerof zy de meeste helft omneslaen upte mergen, ende dander helft up huer goet, gelijc tcroengelt hiernae.

Upt IVe arle seggen, dat zy staen int croengelt Tordrecht up 100 croenen, daerof dat zy ontfangen 2 st. van den mergen. Ende huer ambocht es groot 750 mergen, maer daer zijn inne begrepen 48 mergen, die mitten dijck uytgegeven zijn, waerby zy dese 2 st. maer gaderen dan van 702 mergen; ende de reste die daer aen gebreeet, bedragende 50

Rh. gl., die slaen zy omme upte hoofden ende tilbaer goeden, ende niet upte lande. Ende de rijexste gelt daerinne 5½ Rh. gl., ende denselven extimeren zy rijck te wesen 2000 seilden, ende voorts setten zijt nae advenant tot 2 of 3 st. toe.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter koe ende kennep. Huer ambocht es groot 750 mergen, daerof int dorp behoort 476 mergen, dat belast es mit 100 gouden gulden sjaers an eeuwige ende losrenten, die tmeestendeel vercoft zijn in dese leste oorloge van Gelre. Een mergen lants gelt aldaer te huyere 2 Rh. gl. of 3 seilden, daertegen de oncosten afgaen moeten, ende in coop 50 seilden: ende tsurplus van den lande, bedragende 274 mergen, behoort Tordrecht ende voorts alomme.

Upt VIe arle seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, by gemeene jaeren 5 st. upten mergen.

Seggen voorts, dat zy groote seade by der oorloge geleden hebben, want over 8 jaeren gaven huer 6, die gevangen waeren, 1500 Phls. guldens.

GYESSENDAMME ENDE GIESSEN OUDERKERCK,

EEN PROCHIE, MAER TWEE SCHOUTAMBOCHTEN, ENDE DOEN MIT EEN RECHT.

Gijsbert Janszoon, schout van Ghyessendamme, oudt 63 jaer, Claes Janszoon, gezwoeren aldaer, oudt 46 jaer, ende Jan Adriaenszoon, oudt 36 jaer, oock gezwoeren aldaer, Cornelis Dirxzoon, onderschout van Giessen Ouderkerck, ende Cornelis Willemszoon, gezwoeren aldaer, seggen by eeden upten 29en in Januario 14, secundum cursum curie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter in als zijn 54 haertsteden, uytgeseyt 14 of 15 die arm zijn ende om Goodswillen gaen, die hierinne niet gereeckent en zijn.

Upt IIe arle seggen, dat de pastoer hem geseyt heeft, datter zijn tusschen de 400 ende 425 communicanten, daer die van Poerssem inne begrepen zijn, die aldaer mede te kercke behoeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texeijs der stede van Dordrecht, van een vat biers, dat zy nergens haelen en moeten dan Tordrecht, 3 st., ende den ambochsheere 1 deuyt.

Seggen voorts, dat zy gehaelt hebben in dese oorloge seeckere renten up huer dorp, daerof thooftgelt bedraecht eens 100 £ gr., ter losse den penninck 15.

Ende daerenboven zoe zijn huerder 42 gevangen geweest van den vianden, daerof de 2 geslegen werdden, welcke vangenissen ende verdinghen hem geeost hebben wel 12000 gouden guldens, daermede elcx in de zijnen zijn goeden belast heeft mit renten ende anders, thueren grooter verderfnisse.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat Giessendamme staet up 80 croenen ende Giessen Ouderkerck up 114 Rh. gl., die zy gaderen, te weten upte mergen 3 groten. Ende Giessendamme es groot int geheel 881 mergen, ende Giessen Ouderkerck 1010 merghen 2 hont, facit tsamen 1891 mergen, dat omtrent de helft van teroengelt bedraecht, ende dandere helft, dier gebreect, slaen zy omme upte hoofden nae dat elcx gegoet es, ende de rijcxste geeft 3 £ 5 ß van 40 groten, ende en zouden niet weten te seggen hoe rijck deselve zijn, want zy estimerent na de have ende neringe die zy hebben, zonder aensien up huere sculden te hebben.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mitter koe houden, ende hacken, hoy mayen ende mitten arbeyt.

Item, van den 1010 mergen, toebehoerende te Giessen Ouderkerck, daerof behoert in den dorpe 422 mergen 2 hont den pastoer vicarius, ende den heyligen geest 113½ mergen, de cloosteren Tordrecht 34½ mergen, die poorters Tordrecht 114 mergen, luyden van buyten 110 mergen, an leengoet 136 mergen, ende an wichgoet dat mitter dijckaetge uytgegeven es, 80 mergen.

Ende van den 881 mergen te Giessendamme daerof behoert binnen den dorpe 508½ mergen, den heyligen geest mitten priester ende kerck 61 mergen 1½ hont, de cloosters Tordrecht 60 mergen, den poorters Tordrecht 112½ mergen, die van buyten 97 mergen, an wichgoeden 19½ mergen, ende an leengoeden 22 mergen; welcke wichgoeden ende oock leengoeden, te weten de groote leenen, die en geven van teroengelt niet. Ende de landen hem toebehoerende zijn belast, gelijck hier voeren upte 3^{e} ar^{el} verclaert staet.

Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen deur tandere, 25 st. de $5\frac{1}{2}$ punten, niet gereeckent als open oorloge, open wielinge, nyeuwe kerck, nyeuwe sluysen, nyeuwe molens ende hueren bede, ende in coope de 3 mergen voor 100 scilden.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijckaetge 14 st. van de mergen, nyeuwe wercken niet gereeckent.

Seggen voorts, dat hem in dese oorloge afgebrant zijn 3 watermolens, ende hebbender up commer ende daghen 2 weder gemaict.

Seggen voorts, dat die van Gyssen Ouderkerck gestoelt zijn in den dijck te Alblasserdam, die nu zoe zeere gebroecken zijn, dat zy die niet weder maicken en sullen om 200 Phls. guldens, alsoe groot als die geweest zijn.

Ende die van Gyessendamme wel 100 Phls. guldens.

STREEFKERCK.

Dns. Petrus Godefridi de Boexstel, pastoer, oudt 50 jaer, Gijsbrecht Adriaenszoon, schout, oudt 43 jaer, Claes Reynerszoon, oudt 72 jaer, Adriaen Jacobszoon, oudt 47 jaer, gezwoerens, Pieter Janszoon, oudt 47 jaer, ende Dirrick Cornelis, oudt 40 jaeren, buyeren van Streefkerc, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter te Streefkerck zijn, zoe groot zoe cleyn, 75 haertsteden, daerof de 48 verbrant zijn geweest by den Gelderschen up St Jacobsdach anno 13 lestleden, daerof de sommige weder opgetymmert zijn, deen mit een schuyrken, dander mit een boyken; ende van den voors. 75 haertsteden zijn bynae teen vierendeel arm, ende met hem niet en gelden of en geven.

Upt IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn omtrent 350 communicanten, 8 of 10 min of meer; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts; hierinne en zijn niet begrepen een vierendeel van den dorpe, die ter kercke behoeren te Ammers, maer zy behoeren te rechte ende geven in Streefkerck, ende heet den overstock.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy texeijs geven de vrouwe van Assendelf, als ambochsvrouwe, te weten de tappers een deuyt van tvat; ende zy moeten huer bier haelen Tordrecht, nietjegenstaende dat zy up een half mijle aen Scoenhoven leggen, ende geven Tordrecht van tvat 3 st.

Ende zijn sculdich an renten, by Joncker Frans tijden vercoft, 8 Rh. gl. sjaers, ter losse den penninck 15, maer als zy die renten sullen lossen, zoe sullen zy die moeten lossen voor 7 gouden Andries guldens, of payement dier waerden den penninck 15; ende zijn de penninghen, daervan gecommen, geemployeert up die tijdt in verdinghe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht croengelt, te wetene 250 croenen tot 24 st. tstuck, maer en mogen die niet langer betailen, gemeret dat zy van den Gelderschen vianden verbrant ende van hueren gereeden goeden beroeft zijn geweest, ende slaen dit omme upten mergen eenen stooter. Ende zijn groot 1300 mergen, daerinne heeft de vrouwe van Assendelft 6 hoeven of daeromtrent, elcke hoeve 16 mergen, die en geven daerinne niet overmits de quaetheyt van den dijcke, die tot dat lant behoert, beloipende omtrent 25 £ groten. Ende tsurplus, beloipende noch 25 £ groten, die slaen zy omme jaerlicx upte hoofden, als upte huysen, huysraet, havelick goet, als coyen, paerden, andere beesten, en alle huerluyder roerende ende onroerende goeden, nae dat elck van den inwonenden rijck es, daerinne dat de rijcxste geeft 3½ Rh. gl., daeran 3 Rh. gl. ende zoe voort naer advenant; ende estimeren den rijcxsten up 1200 of 1000 scilden rijck te wesen. Maer zedert dat zy gebrant zijn geweest zoe en hebben zy van dat croengelt niet gegeven, ende de stat van Dordrecht laet se daerof noch ongemoyt, want zy wel weten, dat se soe verdorven ende arm zijn, dat zy tselve niet geven en mogen.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, als mit de coe, mit wat kenneps ende luttel haveren te telen, voorts mit visschen, mit vogelen, dijcken, spitten ende delven. Ende es huer ambocht groot 1300 mergen, als voors. es, daer de vrouwe van Assendelft inne heeft omtrent 100 merghen, boven dien gater noch uyt omtrent 262 merghen, die toebehoeren tot Scoenhoven, te Liesvelt, tlandt van Breederoede ende een weynich te Dordrecht, teklooster ter Donck ende andere vreemde luyden, ende noch omtrent 60 of 70 mergen leengoeden, die toebehoeren mijnen genadichen heere den Grave van Nassou, den heere van

Montfoirt, den heere van Liesvelt, den heere van Langerack ende andere. Ende blijven de buyeren behoudende omtrent 868 mergen, deweleke zy seggen dat belast zijn, deen meer dander min, als de buyeren selve by eede aengebracht hebben, mit 620 of 625 scilden sjaers; ende duchten dat de sommige noch meer bezwaert zijn dan zy hebben dorven seggen om huer geloof te houden; ende zijn een deel van desen eeuwige renten, maer meest all losrenten, ter losse meest all den penninck 15 ende 16.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat elck die lant daer heeft, die moet zijn dijcken self maicken; ende zijn wel 200 mergen mit de 100 mergen van de vrouwe van Assendelf daerinne gereeckent, die se niet over en zouden willen nemen om niet mitten dijck. Ende en zouden niet weten te extimeren de ongelden van der dijckaetge, up 100 scilden nae, dat den dijck costen sall te maicken, int dorp behoerende. Ende hebben dese naeste 10 jaeren an molegelt, sluysgelt, wateringhe ende diergelijcke wel 10 st. upte mergen gehadt, zoe zy hebben te houden 4 molens, 2 sluysen ende 9 huelen.

NYEULECKERLANT.

Heer Joost Janszoon, pastoer, Heindrick Janszoon, oudt 70 jaeren, Huge Govertszoon, oudt 50 jaer, Cornelis Willemszoon, schout, oudt 32 jaeren, Gerrit Willemszoon, oudt 50 jaer, ende Cornelis Adriaenszoon, oudt 29 jaeren, gezwoerens in Nyeuleckerlant, seggen by eede, 27^{en} in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 60 haertsteden, onder cleyn ende groot, daerof dat teen 3^{el} wel arm es; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert, maer omtrent 2 jaeren geleden es teen vierendeel verbrant geweest van den Gelderschen.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn 275 communicanten, die meer gemeerdert zijn dan gemindert.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy Tordrecht geven texcijs van tvat 3 st., aldaer zy huer bier halen ende huer coern ter meret brenghen moeten.

Ende zijn schuldich an losrenten, vercoft by tijden van Joncker Frans, 3 £ gr. sjaers, ter losse mit 50 £ gr. eens.

Upt IVe arle seggen, dat zy staen int croengelt, dat zy die van Dordrecht geven, up 150 croenen, daer tegens zy goet hebben tmergengelt van 983 mergen tot 2 st. van de merghen, de mergen tot 5 hont gereeckent, daerof omtrent 40 mergen zijn, die daer inne niet en gelden, toebehoerende de vrouwe van Assendelf, ende tguendt datter rest, dat omtrent 81 Rh. gl. bedraecht, dat slaen zy omme elcx naedat hy gegoet es van huysen, van beesten ende andere gereede have, by 4 of 5 goede mannen, die elcx setten in den dorpe up hueren eedt; ende tlandt, dat zy hebben, en wert daerinne niet gereeckent, maer es dat vrij mitten 2 st. hier voeren, ende en souden daeromme niet weten te seggen wat elcx geeft nae zijn goet, maer de rijcxste van have geeft in de 81 Rh. gl. 5 Rh. gl.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter koe, kennep, mit visschen, vogelen, dijcken ende dammen. Ende van de 983 mergen voors. behoort binnen den dorpe 708 mergen, ende de mergen en es maer 5 hont als voeren, mits een waterscip, dat daer teynden deur gegraven es, alsoe den overwaert daer deur watert; uyt welck lant zy wel sculdich zijn an renten 400 scilden sjaers; ende dandere 275 mergen behoeren buyten. Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen deur tandere, vrijs gelts 25 st., ende in coope 5 £ gr.; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer selver lant bruycken.

Upt VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van dijckaetge, sluysgelt ende molegelt, 10 st. upte mergen, nyeuwe wercken niet gereeckent.

BRAVICK ENDE GIBELANT.

Dns. Cornelius Petri, viceecureyt, Cornelis Wouterszoon, schout, oudt 60 jaer, Gisbert Lauwezoon, oudt 45 jaer, Govert Thoniss., oudt 50 jaer, Aernt Janszoon, oudt 46 jaer, ende Simon Wiggerszoon, oudt 30 jaeren, gezwoerens, seggen by eede, upten 29en in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^{le}, datter in als zijn 50 haertsteden, ende zijn in de leste oorloge 2 werf verbrant geweest, daerof de 25 wel soberlick weder up getymmert zijn, ende daer isser 5 of 6 die van den heyligen geest leven.

Upt IIe ar^{le} seyt de viceeureyt, datter zijn in als 225 communicanten; ende en zijn niet veel gemeerdert of gemindert de naeste 10 jaeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven Tordrecht texcijs 3 st. van tvat biers, ende moeten huer bier Tordrecht halen.

Zy zijn seuldich an losrenten den penninck 14, daerof thoefgelt bedraecht 600 scilden, vercoft omtrent 3 jaeren, ende zijn gegaen int verding te Worichem, daerof zy deen helft jaerlicx ommeslaen upte mergen, ende dander helft up huere havelicke goeden.

Ende zijn noch seuldich 4400 scilden, die zy elcx int particulier gehaelt hebben binnen 10 jaeren up huer goet, daer zy renten voor geven moeten, ende zijn gegaen in lossinge van gevangens ende verding van der oorloge, ende geven daer renten voor, die elcx int particulier betaelt, te weten die ghene die deselve gehaelt hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy gelden te croengelt Tordrecht sjaers 140 croenen tot 4 ß groten tstuck, daerof zy de helft upte mergen ommeslaen, ende dander helft up huere hoofden, naedat elck gegoet es an havelicke goeden, van koyen ende paerden: in welck hooftgelt, bedragende 14 £ gr. of 70 croenen, de rijcxste wel geeft 8 Rh. gl., die rijck was voor den brant omtrent 8 of 1000 scilden, ende int voors. croengelt en es nyemant exempt geestelick noch waerlick.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit kennep, te graven ende mitter koe.

Ende huer ambocht es groot omtrent 900 mergen, daerof de 435 mergen binnen den dorpe behoeren, ende teclooster ter Donck aldaer gelegen ende andere geestelicke 165 mergen, ende dandere 300 mergen behoeren buyten thuys als Tordrecht ende elders: welck lant hem toebehoerende es bezwaert mitten renten, hiervoeren verclaert int 3^e articule.

Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen deur tandere, 21 st., de oncosten van der dijckaetge niet gereeckent, alsoe tsnootste lant van de waert es, ende in coope 20 of 25 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben by gemeene jaeren an

sluysgelt, dijckaetge ende molengelt, 8 st. upte mergen, waerby de mergen niet uyt en brenct zuvers boven 15 st. sjaers.

Ende hem zijn afgebrant in de oorloge 4 watermolens, daerof de 2 weder gemaict zijn up commer van den lande.

— —

DE VRIJE HEERLICHEDEN IN ALBLASSERWAERT.

PAPENDRECHT.

Cornelis Adriaenszoon, oudt 24 jaer, coster, Saris Pauwelszoon, 51 jaer oudt, Willem Pieterszoon, oudt omtrent 60 jaer, gezwoerens, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, by eede seggen tguendt dat hier volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 50 haertsteden, onder arm ende rijck; ende zijn genouch in eenen doene gebleven de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seyt de coster, datter zijn omtrent 300 communicanten, onder kinderen, arm ende rijck.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijse en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven der stadt van Dordrecht ten exchijse van elck vat biers, dat se binnen hueren dorpe drincken, 3 st.; ende geven hueren heere van Papendrecht ten exchijse van elck vat biers 5 deuyts.

Seggen, dat zy vercoft hebben up tlichaem van den dorpe 19 ℒ gr. sjaers, daerof de 8 ℒ gr. zijn lijfrenten, ende de 11 ℒ groten zijn losrenten, ter losse den penninck 16 ende 14; ende zijn de penninghen, daerof gecommen, gegaen in betalinge van huerluyder verding, omtrent 3 jaeren geleden.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven binnen der stadt van Dordrecht 170 croenen, tot 24 st. tstuck, daertegens heffen zy van elcken mergen, in huer ambocht gelegen, 3 st., ende hebben 700 mergen. Ende tsurplus dat halen zy upten hoofden, ende dat mach beloipen 85 croenen, ende de rijcxste zoude daerinne geven 4 Rh. gl., ende den selven

extimeren zy rijck te wesen omtrent 200 scilden, mit huyse, erven ende alle havelicke goeden daerinne gereeckent.

Upt Ve ar^le seggen, dat zy hem meest generen mit visschen; oock hebben zy veel wagenaers, die tsomerdaechs vaeren om vracht, ende voort mit lantelinge, mit dijcken ende diergelijcke. Ende hebben omtrent 700 mergen lants, ende hebben noch 94 mergen, genoempt de Maetenae, daerof 12 of 13 mergen toebehoeren den inwonende van Papendrecht, ende tsurplus behoert andere vreemde luyden, ende dit lant en gelt niet dan in stedegelt 3 st. van de mergen, ende es voort vrij van alle oncosten van dijckaetge, molegelt ende diergelijcke, daerof boven de 400 mergen niet wel bruyckbaer en zijn; ende behoeren de 600 mergen in Papendrecht, ende omtrent 100 mergen den poorteren van Dordrecht; ende wort meest all by den buyeren gebruyct; ende es de mergen waert in huyere, deen deur dandere, 2½ scilt, ende in coop en weten zy niet seeckers of te spreecken, want tlant aldaer zoe zeer belast es mit dijckaetge, datter lants genouch leyt dat men wech geeft voor den dijck, ende wat yet es en zoude niet gelden 12 scilden.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben upte mergen 10 st., zoe an dijckaetge, molengelt, sluysgelt ende anders.

WIJNGAERDEN.

Adriaen Lauweriszoon, schout, oudt 40 jaer of daeromtrent, Gijsbrecht Willemszoon, gezwoeren, oudt 52 of 53 jaer, gevraecht upt tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht. eerst,

Upt Ie ar^le seggen, datter zijn in Wijngaerden mit Ruybrouck, die tsamen sitten onder een prochie ende schoutambocht, 38 huysen: ende zijn 5 paer volcx de naeste 3 jaeren van daen vertrocken.

Upt IIe ar^le seggen, dat huer pastoer hem geseyt heeft, datter zijn omtrent 125 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven die buyrluyden van elck vat biers, dat zy tot Dordrecht halen, 3 st., ende van een half vat ende een kruecken naer advenant. Ende wat bier, dat de tappers buyten Dordrecht haelen, daerof en geven zy geen exchijs, maer halen zy bier Tordrecht, zoe moeten zy overcommen mitten exchijsmeester of huerluyder brouwers in hueren name. Seggen, dat heurluyder dorp belast es mit 700 scilden eens, daerof zy jaerlicx betailen moeten van 14 penninghen 1 ter losse; ende zijn de penninghen daerof gegaen in heurluyder verding tegens den Gelderschen, omtrent 3 jaeren geleden; ende hebben boven dien wel betaelt de naeste 3 of 4 jaeren zoe an brantscattinge, zoe an rantsoen van gevangen ende van molens, die hem ofgebrant waeren, wel boven de 5000 scilden.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx geven tot croengelt binnen Dordrecht 80 croenen tot 24 st. tstuck, behalven dat ruytergelt; daerof zy de 40 croenen ommeslaen upte mergentalen, ende de ander 40 croenen die slaen zy omme upte hoofden ende inwonende van den dorpe, elcx naer zijn rijckdom; ende dien ommeslach wort gedaen by 2 gezwoerens ende 2 buyeren, elcx by hueren eede alle jaers, daerinne dat gelt de rijcxste 4 Rh. gl., ende estimeren zijn goet waerdich te wesen omtrent 1600 scilden, ende dandere naer advenant, ende es de selve zoe rijck als teen derdendeel van Wijngaerden.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mitte coe ende kennep, ende voort mit spitten ende delven, ende es heurluyder dorp groot mit Ruybrouck 600 mergen of daeromtrent, daerof den inwonenden van den dorpe toebehoert 299 mergen, ende tsurplus behoort all binnen Dordrecht of de poorters van dien. Ende daer en es een mergen niet, die den buyeren toebehoort, hy en es belast mit renten, sulcx dat deen helft van dien meer belast es in jaerlicxe renten dan tselve waerdich es; ende wort meest all gebruyct by den buyeren ende inwonenden van dien; ende gelt de mergen jaerlicx in huyere 2 scilden deurgaende vrij gelts, ende in coope tusschen 40 ende 50 scilden. Ende aldaer en zijn geen geestelicke persoenen, die aldaer lant bruycken.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an

dijckaetge, sluysgelt, molengelt, wateringhe ende diergelijcke, 8 st. upte mergen.

HOFWEGHEN.

Adriaen Wouterszoon, schout, oudt 36 jaeren, ende Willem Janszoon, oudt 50 jaeren, gezwoeren, seggen by eede, upten 29en in Januario voors., tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle seggen, dat zy in als hebben 11 cleyne haertsteden, die in Julio 13 all afgebrant waeren van den Gelderschen, ende zijn noch wel armelicken weder betymmert; daerof isser 1 die van der aelmisse leeft.

Upt IIe arle seggen, dat zy ter kercke behoeren te Blesgensgrave, ende hebben omtrent 50 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geven texchijs hueren heere, te wetene de tappers 5 deuyts van tvat, ende als zy tDordrecht bier halen, zoe geven zy 3 st. van tvat, nietmin mogent elders halen indien zy willen, overmits dattet een vrije heerlicheyt es.

Ende zijn sculdich ter Goude 21 Rh. gl. sjaers, die zy ter losse den penninck 16 gehaelt hebben over 3 jaeren; ende zijn gegaen in tverding van den Gelderschen.

Upt IVe arle seggen, dat zy staen int croengelt Tordrecht op 24 croenen sjaers, tstuck tot 4 ß gr.: ende omme die te gaderen, zoe slaen zy omme upte mergen 2 st., ende hebben 150 mergen, twelck bedraecht 15 £ van 40 groten, ende tsurplus, bedragende 12 £ 10 ß, dat slaen zy omme upte hoofden nae dat elck rijck es van havelicke goeden, dat zy niet wel en zouden weten te estimeren, dan de rijcxste hout 9 of 10 koyen ende 2 paerden, ende dandere 4 of 5 koyen of 2 of 3.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter koe, visschen ende vogelen.

Van den voors. 150 mergen behoeren hemluyden in den dorpe 75 mergen, die wel de helft zoe zeer belast zijn mit renten, als die eens waerdich zijn, ende dandere behoeren Tordrecht ende allomme. Een mergen lants gelt aldaer te huyere, teen jaer deur tandere, eenen Phls. gulden sjaers, ende in coope de 3 mergen 100 scilden.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy te gelden hebben by gemeene jaeren van dijckaetge, sluysgelt ende molengelt, by de 4 st. van de mergen.

Ende zijn sculdich van een nyeuwe molen, die hem afgebrant was, behoerende Ruybrouck ende hemluyden half ende half, 300 scilden voor heur deel.

HARDINXVELT.

Dns. Henricus Wten Eeuwoutszoon, pastoer, oudt 60 jaer, Gijsbert Janszoon, schout, oudt 62 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, by eede seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn tusschen 70 ende 80 haertsteden, onder arme ende rijck, die zeer in eenen doene zijn nu ende over 10 jaeren; ende en es tderdendeel daerof niet waerdich boven 8 Rh. gl. elck huys.

Upt IIe ar^le seyt de pastoer, datter zijn omtrent 250 communicanten; ende zijn oock genouch in eenen doene up 10 of 12.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijs en geven van eenich bier of wijn, dan alleene hueren ambochsheere, dien geven zy van elck vat biers, dat de tappers tappen, eenen halven braspenninck, ende wat de buyeren inleggen, daerof zijn se vrij. Seggen, dat in de oorloge van Rotterdam zoe hebben zy huer dorp moeten belasten mit 19 Rh. gl. sjaers losrenten, ter losse den penninck 14 of 14½, ende zijn de penninghen, daerof gegaen tot ruytergelde ende verdinge, ende noch mit 7 Rh. gl. ende 3 st. jaerlicxe losrenten, daerof zy de penninghen gaven wijlen Aernt de Jode, hueren ambochsheere, van diensten dien hy tdorp gedaen hadde, oock ter losse den penninck 13 of 13½.

Upt IVe arle seggen, dat zy alle jaere geven der stat van Dordrecht 100 croenen, tot 24 st. tstuck, ende tselve slaen zy omme jaerlicx, te weten 3 st. up elcke mergen, ende hebben 790 mergen in als, ende tsurplus dat slaen zy omme upte hoofden, elcx nae zijn rijckdom, ende rekenen daerinne huys, huysraet, erve, havelick goet, ende all dat zy hebben, ende geeft de rijcxste in dien ommeslach 3 Rh. gl., ende estimeren dien rijck te wesen omtrent 700 scilden, ende dier en esser niet boven 3.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, als mit coyen, mit sayen, meestall mit visschen, dijcken, dammen, spitten ende delven; ende hebben 800 mergen min 10 als voors. es, daerof de 250 mergen ende 5 toebehoeren den poorteren van Dordrecht, Gorichem ende andere uytheemsche luyden, ende huer ambochsheere heeft 102 mergen, die in dijckaetgerecht gebleven zijn, ende niet en gelden int croengelt. Ende noch een Willem Adriaenszoon mit noch een andere hebben tsamen 18 mergen, dat leengoet es, die oock niet en gelden int croengelt. Ende tsurplus behoert den inwonenden van den dorpe, ende zijn wel 100 mergen, die niet en geven dan 3 g. van de mergen. Ende gelt elck mergen jaerlicx in huyere, deen deur tandere, 3½ scilt, ende in coope tbeste lant 60 scilden; ende wort dit lant all by den huyeren gebruyct, uytgesondert omtrent 80 of 90 mergen die buyten gebruyct werdden.

Upt VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren geven van sluysgelt, molegelt ende waterpenninghen, 7 st. upte mergen; als van den oncosten van der dijckaetge en zouden zy niet weten te verclaeren, want elck lant heeft zijn dijckaetge, die sommige hebben quaden, znooden dijck, dat men niet en zoude willen hebben mitten dijcke daertoe behoerende, ende andere hebben goeden dijck, die jaerlicx niet veel en cost te maicken, zoe dat tselve niet en es te estimeren.

GIESSEN NYEUWERKERCK.

Heer Melis Janszoon, pastoer, Thoenis Pauwelszoon, schout, oudt 45 jaer, ende Reyner Pieterszoon, oudt 32 jaer, gaermeester van den dorpe, gehoert 27[en] in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I[e] ar[le], datter zijn, onder rijck ende arm, 36 haertsteden, daerof datter wel 10 of 12 van den heyligen geest leven; ende verloren by de leste oorloge 3 huysen, die hem verbrant werdden.

Upt II[e] ar[le] seyt de pastoer, datter in zijn prochie behoeren ter kercke 250 communicanten, daerinne begrepen zijn die van Neder Slingelant, die aldaer ter kercke behoeren, die 9 of 10 huysen hebben.

Upt III[e] ar[le] seggen, dat zy geven texchijs den heere aldaer eenen halven braspenninck van een vat biers, ende en geven der stede van Dordrecht geen exchijs, ende voeren huer goet ter marct aldaer zy willen, mits dat tselve dorp een vrije heerlicheyt es.

Ende en hebben geen renten vercoft tot laste van den dorpe, maer deselve renten, die zy in de oorloge vercoft hadden, hebben zy onlanx gelost.

Upt IV[e] ar[le] seggen, dat zy den ommeslach, die zy te gelden hebben, die zijn zy gewoenlick omme te slaen upte mergen, ende hebben in als 750 mergen, ende gelden sjaers ter stede van Dordrecht 4½ st. van de mergen voor huer croengelt, twelck bedraecht 140 croenen, facit 168 ℒ van 40 groten. Seggen voorts, dat huer dorp een vrije heerlicheyt es, die vrij plagen te wesen, sonder yet te geven, dan is geleden omtrent 24 of 25 jaeren dat eenen heer Jacob van Wena, vader van Jan van Wena, tegenwoerdich heere, deselve heerlicheyt vrij houden wilde, dairomme dat hy proces aenleyde tegens der stede van Dordrecht, die hem wederomme van zijnen huyse haelden mit cracht, ende brachten hem Tordrecht gevanghen, aldaer hy gedwongen was zijn recht af te gaen, ende zedert hebben zy altijdt gegeven tvoors. croengelt. Ende daerenboven hebben zy betaelt maentgelt, van Pourroyen ende anders, daeromme zy gemaent zijn geweest, ende hebben daerof betaelt zedert een maent

voor Bamisse herwaerts, daerinne begrepen 2 st. die zy noch gaderen sullen, 10½ st. van de mergen, ende dat van achterstal.

Als van de rijckdom van huere gereede goeden, hebben die geestimeert, de sculden afgetogen, net 2391 scilden.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantneringe ende mitter koe. Tselve dorp es groot, gelijck voors., 750 merghen, daerof binnen den dorpe behoort 385½ mergen, ende de reste behoort te Dordrecht, Gorinchem, Scoenhoven, Puersem, Slingelant ende elders. Ende de mergen lants gelt in huyere 25 st. vrijs gelts, teen deur tandere, ende te coope 35 of 40 scilden, ofte de 3 mergen 100 scilden, ende alle tlant gelter, oft geestelick of waerlicken es.

Ende de voors. 385½ mergen, behoerende binnen den dorpe, zijn belast mit 197½ scilden jaerlicxe renten, behalven de testamenten van der kercke.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 10 st. van de mergen.

POERSEM.

Jan Gijsbertszoon, oudt 50 jaer, ende Simon Claeszoon, oudt 49 jaer, scepenen in Poerssem, gehoert, upten 28^en in Januario, up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn 22 huysen, onder goet ende quaet, daerof datter wel 4 of 5 arm zijn; ende zijn gemeerdert van 3 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy ter kercke behoeren tot Giessen Ouderkerck, ende hebben omtrent 70 communicanten.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geven te exchijs hueren ambochsheere van een vat biers eenen halven braspenninck, ende van een zwarm bijen oock eenen halven braspenninck, ende zy mogen huer bier halen ende huer coern ter maret voeren daer zy willen, mits dat huer dorp es een

vrije heerlicheyt; ende en zijn up tlichaem van den dorpen geen renten sculdich.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere ommeslagen gewoenlick zijn omme te slaen upte mergen, ende hebben in als 384 mergen, ende staen up 50 croenen, die zy jaerlicx der stede van Dordrecht geven, die zy ommeslaen upte mergen, ende hebben int jaer 12 ende 13 daerenboven gegeven van scattinge sjaers 59 Rh. gl.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit sloeten arbeyt ende mitter koe.

Seggen, dat zy in als hebben, gelijck voors. es, 384 mergen, daerof hemluyden binnen den dorpe toebehoert 272 mergen, daerinne begrepen zijn an leengoeden, behoerende binnen sdorps, 17½ mergen, ende de pastoer ons lieve vrouwe ende de kercke 24 mergen, ende daer gaet buyten 88 mergen, daerinne begrepen zijn 37 mergen leengoets. Ende deselve buyeren hebben noch an landen, dat buyten den dorpe gelegen es, 57½ mergen; up welck landen binnen den dorpe gelegen zy sculdich zijn an renten 83½ scilden sjaers.

Ende de mergen lants gelt aldaer te huyere, deen deur dandere, vrijs gelts 2 scilden, ende in coope de 3 mergen bet dan 100 scilden. Ende tselve lant wort meest all gebruyct binnen den dorpe, ende of zy geestelick of waerlick zijn, daer en es nyemant exempt.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben an sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, by gemeene jaeren 6 of 8 st. upte mergen.

SLINGELANT.

Pieter Voppezoon, oudt omtrent 40 jaer, Huyge Aertszoon, oudt omtrent 63 jaer, gezwoerens van Neder Slingelant, seggen by eede up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, dat zy hebben 15 haertsteden, daerof de 3 niet medallen en hebben dan zy en winnen mitter handt; ende zijn genouch in eenen state gebleven de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe arle seggen, dat zy behoeren ter kercken onder de prochie van Nyeuwerkerck, ende de pastoer mach aldaer deponeren van den communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot hueren prouffite, noch en geven de inwoenders geen exchijs van bier of wijn, dan die tappers die geven van elck vat biers hueren heeren eenen halven braspenninck; ende es huer heere Heer Jan van Hemaert.

Seggen, dat huer dorp belast es mit 4 scilden tsjaers losrenten de penninck 13; ende zijn de penninghen, daervan gecommen, gegeven tot verdinge in der oorloge van Gelre.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht 20 croenen tot 24 st. tstuck, die zy ommeslaen jaerlicx upte mergen. Ende indien zy eenige andere ommeslagen van ruyterpenninghen of anders boven dien jaerlix betailen moeten, die slaen zy oock omme upte landen ende oock upte hoofden van den ghenen, die geen lant en hebben ende van huer inwonenden zijn, ende geeft deselve daer in nae de grootheyt van der somme, somwijlen eenen gouden gulden, meer of min, nae dattet valt; ende en zouden niet weten te deposeren van den rijckdom van eenich van den persoonen, dan all huer rijckdom leyt aen lant, ende zijn onder hemluyden die hebben 30 mergen, de sommige 20, sommige 10, 8, 5, 4 ende zoe naer advenant; ende hebben boven de 20 croenen voors. gegeven tot ruytergelde binnen den jaeren 11, 12 ende 13, 144 Rh. gl.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, als mit koyen ende een weynich havers te sayen, in drooge jaeren mit visschen, vogelen, dijcken, spitten ende graven. Ende es heurl. ambocht groot 250 mergen, daerof in eygen toebehoert vreemde poorteren ende uytheemsche luyden, in diversehen plecken geseten, 78½ mergen; ende tsurplus behoort den inwonenden toe in eygendomme. Ende gelt de mergen jaerlicx in huyere, deen deur dandere, 3 scilden, ende in coope 36 of 38 scilden, naer dat tlant veel dijcx heeft of niet; ende wort meest all gebruyct by den buyeren ende inwonenden voors.

Upt VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an

sluysgelt, molengelt, dijckaetge, omtrent 6 st. upte mergen, als zy geen nyeuwe wercken en hebben.

OTTELANT.

Heer Aernt Pieterszoon, pastoer van Ottelant, Dirrick Andriess., schout, oudt 40 jaeren, ende Cornelis Aertszoon, oudt 40 jaeren, gezwoeren van Ottelant, gehoort upten 27en in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter in Ottelant zijn 26 haertsteden, daerof de 4 of 5 arm zijn; ende zijn in dese leste oorloge 2 werf verbrant geweest mit 3 watermolens.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter in de selve kercke zijn 150 communicanten, daerinne begrepen zijn 20 huysen behoerende onder Blocklant, die in Otterlant mede ter kercke behoeren.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geven den heere van Otterlant te exchijs van een vat biers eenen halven braspenninck, ende en geven der stede niet, mits dattet es eene vrye heerlicheyt, ende mogen huer koren ter merct voeren daer zy willen.

Seggen voorts, dat zy sculdich zijn an losrenten 6 £ 6 ß van 40 groten, die vercoft zijn by tijden van Jan van Naeltwijc; ende zijn sculdich van 2 watermolens 1300 scilden, die zy up renten gehaelt hebben ten laste van den lande.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx Tordrecht betailen tot croengelt 30 croenen, tot 4 ß gr. tstuck, die zy ommeslaen upte mergen ende niet upte hoofden ofte goeden van den inwonenden; ende wat zy aldaer ommeslaen, dat wert gestelt all upte mergen.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mitter koe ende mit havere te sayen, alst drooch weder es.

Otterlant es groot 516 mergen, daerof de helft binnen den dorpe thuys behoert, ende tander Tordrecht, tUtrecht ende alomme.

Ende de mergen gelegen an de zuytzijde, dat wel de helft van den lande es, gelt te huyere, teen deur tandere, eenen gouden gulden vrijs gelts, ende an de noortzijde 20 st. vrijs gelts, ende in coope 45, 40, 35 scilden de mergen; ende daer en zijn geen geestelicke luyden die aldaer selver lant bruycken.

Upt VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijckactge, 14 st. upte mergen.

LAECH BLOCKLANT.

Heyndrick Voppezoon, oudt 50 jaer, gezwoeren, ende Jan Cornelis-zoon, oudt 34 jaer, als onlanx waersman van Laech Blocklant, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn omtrent 20 haertsteden in als, daerof isser 7 of 8 die arm zijn ende van den heyligen geest leven; ende zijn twee-werf verbrant, beroeft ende gepilliert geweest in de leste oorloge.

Upt IIe arle seggen, dat zy ter kercke behoeren onder Otterlant, ende gedragen hem an tguendt dat de pastoer van Otterlant daerof geseyt heeft.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geven hueren heere 5 deuyts van een vat biers, te wetene de tappers, ende, overmits dattet een vrije heerlicheyt es, zoe haelen zy huer bier aldaer zy willen.

Ende zijn sculdich omtrent 1200 scilden, van 2 watermolens, die hem by den Gelderschen afgebrant zijn.

Upt IVe arle seggen, dat zy staen int croengelt Tordrecht up 40 of 42 croenen, tstuck tot 4 ß gr., die zy ommeslaen geheel upte mergen, van gelijcken doen zy alle andere ommeslagen, ende hebben in als 332 merghen, daerinne zijn tusschen de 40 ende 50 mergen, die int croen-gelt niet geven en willen, overmits dattet leengoet es.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit kennep, te graven ende mitter koe.

Van de voors. 332 mergen behoeren in den dorpe 162 mergen, ende tsurplus behoert Tordrecht ende elders.

Ende een mergen lants gelt te huyere, teen deur tandere, vrijs gelts tusschen de 25 ende 28 st., ende in coope 35 of 40 scilden. Ende huere voors. 162 mergen zijn wel de helft belast mit renten van dat zy waert zijn.

Upt VIe arle seggen, dat zy te gelden hebben by gemeene jaeren van sluysgelt, moelengelt ende dijckaetge, tusschen de 12 ende 15 st. upte mergen.

GOUDRIAEN.

Heer Gerrit van Assendelft, pastoer, Dirrick Gerritszoon, schout, oudt 35 jaeren, Pieter Gerritszoon, oudt 40 jaeren, gezwoeren, ende Gijsbrecht Willemszoon, oudt 25 jaeren, gaermeester van den dorpe van Goudriaen, gehoert upten 28en in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter, onder goet ende quaet, zijn in als 60 haertsteden, daerof 16 arm zijn, die met hemluyden en gelden noch en geven; ende zijn gemindert, mits dat zy in de leste oorloge 2 werf geheel verbrant zijn geweest.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter zijn 250 communicanten, daerinne begrepen zijn de jonewijven ende andere, die buyten dienen, ende eens sjaers gaerne te hoochtijt thuys commen.

Upt IIIe arle seggen, dat zy heffen, by consente van hueren heere, van den tappers van elck vat biers 1 st., omme de armoede wille van den dorpe, daerof de schout ende gezwoerens tot achten toe hebben een cappioen sjaers, tstuck van 1 scelling gr.; ende den selven exchijs en gelt niet boven 1 pont gr. tsjaers ten hoochsten, maer by gemeene jaeren en gelt die maer 4 of 5 Rh. gl. Ende zy mogen huer bier haelen, ende mit huer coren ter merct vaeren, daer zy willen.

Sy zijn sculdich aen losrenten, over 25 of 26 jaeren vercoft den penninck 14, daerof thooftgelt bedraecht 300 gouden gulden eens; ende de

penninghen gingen in de scattingen, die die van Dordrecht hem eysschen, daer voere huere luyden aldaer gevangen laegen.

Ende hebben noch gehaelt onlanx, ende over 13 of 14 jaeren, 250 gouden guldens eens, daer voere zy renten gegeven hebben den penninck 14, ende zijn besteedt in verding ende andere reparatie van de kercke.

Ende zijn noch sculdich 700 gouden guldens, van 3 nyeuwe watermolens, die hem afgebrant zijn geweest by den Gelderschen, daer tlandt voor verbonden staet; ende sullen daerof renten moeten geven, tot dat zy die upte mergen sullen vermoghen omme te slaen.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy tDordrecht betailen jaerlicx tot croengelt 124 croenen, twelck zy mitten renten hier voeren ende alle de andere lasten, die hem upcommen moghen, ommeslaen upte mergen: ende hebben in als 850 mergen; ende tselve croengelt bedraecht omtrent 3½ st. upte mergen, ende en geven de stede van Dordrecht niet meer, dan by tijden van oorloge zoe gelden zy daerenboven in de lasten van der stede, gelijck zij nu in de leste voorleden oorloge van Gelre hebben zy maentgelt gegeven, dat zoe veel gedragen heeft up een jaer of meer als tvoors. croengelt bedrouch, maer dat en es boven 3 jaeren niet geweest.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mitter koe ende mitten kennep, ende up drooge jaeren sayen zy wat haveren. Ende van den voors. 850 mergen behoeren int dorp 481 mergen, ende van tsurplus behoert de geestelickheyt 137, ende de waerlicke tScoenhoven, te Gorichem ende elders, 232 mergen: welck lant hemluyden binnen den dorpe behoeren zeer belast es mit renten, die zy int particulier vercoft hebben; ende en hebben maer 2 margen eygen lants buyten slants. Ende de mergen lants gelt, deen deur dandere, vrijs gelts 25 st., ende in coope 33, 34 of 35 scilden; ende of tlant geestelicke of waerlicke persoenen toebehoert, buyten of binnen wonende, zy moeten gelijck dragen alle die lasten voors.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge te gelden hebben 3 st. van den mergen.

CRIMPENREWAERT.

BERCHAMBOCHT.

Upten 24^{en} in Januario voors. soe hebben wy gehoert Dirrick Corneliszoon, oudt 50 jaer, ende Aert Geeritszoon, oudt 33 jaer, gezwoerens van den dorpe van sHeerenaertsberge, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn in als 80 haertsteden, die meest all verbrant geweest zijn by den Gelderschen, in Meye 1512, up 2 of 3 huysen nae; ende zijn genouch in eenen doene, te weten int getall, de naeste 10 jaeren herwaerts, ende de selve huysen zijn soberlick weder opgetymmert, te wetene deen een voorhuys, ende dandere een afterhuys of mit een schuyrken.

Up IIe ar^{le} seggen, dat in huer eynde zijn omtrent 450 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben up bier of andere goeden die ten prouffite van den dorpe commen, maer geven jaerliex exchijs tot behouf van der stede van Dordrecht, te weten, die tappers die verdinghen tegens de exchijsmeester, ende de buyeren voorts tegens de tappers van tguendt dat zy van een vat biers geven, dat men Tordrecht best vinden sall, aldaert gescreven staet, ende geven luttel of veel, naedat de jaeren zijn.

Ende en hebben geen renten vercoft up tdorp, maer hebben up tlant gehaelt 22 £ groten sjaers losrenten, omtrent een jaer geleden, daermede zy huere kerck uptymmeren, die mede by den Gelderschen verbrant was.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere ommeslagen gaderen by de kerven, elcke kerf gerekent tot 200 scilden, ende verkerven alle jaere ofte ten anderhalven jaere. Ende in de kerven zijn gereeckent alle huere goeden, lant, huys ende all dat zy in de werelt hebben, up welcke kerven zy ommeslaen tguendt dat zy jaerliex te gelden hebben, uytgeseyt sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, dat slaen zy up tlant omme.

Gevraecht wat zy jaerlicx geven, seggen dat zy dat niet en weten, maer men sall dat vinden in des tresoriers bouck van Dordrecht; ende staen alsoe hooch int croengelt ende anders als die van Leckerkerck. Nietmin hebben hem dies zedert bedacht, ende seggen dat zy jaerlicx gelden int croengelt 150 croenen.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mitter koe, visschen ende vogelen.

Huer ambocht es groot 1400 mergen lants, daerof tUtrecht, Ste Geertenberge, tSchoenhoven ende elders buyten toebehoert omtrent 100 mergen, blijft hemluyden toebehoerende 1300 mergen, welck lant zeer bezwaert es mit renten, te wetene mit 40 ℒ gr. sjaers lossrenten ende lijfrenten, vercoft int oorloge van Utrecht, ende mit andere renten int particulier, elcx up zijn lant, daerof zy de groote niet en weten. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden, die aldaer lant gebruycken.

Ende gelt de mergen lants 35 st., deen deur tandere, ende zoude gelden te coope de mergen, deen deur tandere, 5 ponden groten.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy veel dijckx te houden hebben, ende byzondere 3 zwaere schoren upte Lecke, dat hem cost by gemeene jaeren 9 stuvers upte mergen.

LECKERKERCK.

Voppe Aertszoon, oudt omtrent 51 jaer, Huge Aertszoon, gezwoeren, oudt omtrent 35 jaer, Pieter Dircxzoon, buyrman, oudt omtrent 45 jaeren, ende Pieter Dircxzoon, oudt omtrent 37 jaeren, mede buyrman, seggen by hueren eede, up tinhouden van der voors. instructie, tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, hoe dat omtrent 2 jaeren geleden die huysen van den dorpe van Leeckerkercke by den vianden Gelderschen all geheel verbrant zijn geweest, uytgesondert 6 of 7 huysen, daer die vianden niet wel by en conden gecommen, ende dit boven der kercke aldaer, ende beneden de kercke bleven oock staende 6 of 7 huysen, die gebrantscat waeren mit die van Crimpen by den pastoer aldaer, ende waeren up die tijdt

int selve dorp omtrent 160 haertsteden, ende hebben alsnu wederomme upgeworpen halve huysen, keetkens ende andere scuyrkens, daer zy hem in bergen, die mogen zijn bet dan 100.

Upt IIe ar^le^ seggen, datter zijn omtrent 450 communicanten, onder arme ende rijcke, daer onder datter wel 60 es die noyt schot of ongelt en gaven.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot hueren prouffite, maer geven der stat van Dordrecht ten exchijse van elck vat biers, dat men aldaer drinct, 3 st., ende Frederick van Nyvelt, hueren ambochsheere, eenen deuyt van elck vat. Seggen voort, dat zy in den oorlogen, eerst van Utrecht ende naederhant van Rotterdamme, vercocht hadden up tlichaem van den dorpe 12 of 14 ponden groten tsjaers losrenten, die zy omtrent 8 of 10 jaeren geleden ofgelost, ende lijfrenten wederomme vercoft hebben ter somme toe van 16 £ 10 ß gr. Vlaems sjaers, die zy jaerlicx betaelen moeten.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat wanneer zy eenige ommeslagen hebben te doen in hueren dorpe, soe nemen eens sjaers 3 bequaem persoonen, die de settinge doen by eede naer dat elck rijck es, ende wort daerinne gestelt alle tguendt dat elcx van den inwonenden hebben, roerende ende onroerende, huys, huysraet, beesten, lant, ende all dat zy hebben. Ende geven jaerlicx te Dordrecht tot croengelt anderhalf hondert croenen, die croone tot 24 st., ende deselve betaelen zy jaerlicx tot 2 termijnen, ende geeft de rijcxste, wonachtich in den voors. dorpe, in elcken ommeslach 54 of 55 st.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, meest mit koyen, mit hoyen, mit visschen, vogelen, mitter spade, mit dijcken, dorsschen ende wannen. Ende is tvoorn. ambocht groot 1200 mergen, daerof datter omtrent 250 mergen behoert in den steden van Schoonhoven, der Goude, Dordrecht ende in anderen dorpen, daeromtrent gelegen, ende tsurplus behoort den inwonenden van den voorn. dorpe, ende es all snoot lant. Ende es dit lant belast mit erfrenten van 100 Rh. gl. sjaers, die over lange jaeren voor huerder tijdt vercocht zijn, ende noch 200 Rh. gl. sjaers losrenten, die binnen 2 of 3 jaeren vercoft zijn overmits den brant ende onderhoudenisse van den knechten, ter losse den

penninck 15 ende 16, ende noch omtrent 200 Rh. gl. sjaers, ter losse vercocht in Uytrechts ende Rotterdams oorloge of daeromtrent.

Ende wordden de voorn. landen meest all by den inwonenden van den dorpe gebruyct. Ende gelt de mergen in huyere, teen jaer deur tandere, omtrent 24 st., ende in coop 24 Rh. gl., oock deen deur dandere.

Upt VIe ar$^{l.}$ seggen, dat zy veel dijcx hebben tonderhouden, ende hebben in hueren dijck 5 groote schoren ende groote scade geleden dit jaer, diese niet en sullen mogen repareren mit 15 of 16 st. upte mergen, ende geven gemeenlick jaerlicx totter dijckaetge behouf, 8 of 10 st. upten mergen, ende tot sluysgelt ende molegelt, als daer geenen nyeuwe wercken en zijn, zoe geven zy wel 6 st. upte mergen, ende hebben daertoe gegeven dese naeste 8 of 10 jaeren, tusschen 7 ende 8 st. upte mergen.

CRIMPEN UPTE LECKE.

Cornelis Jacobszoon, schout, oudt 49 jaer, Joris Foppezoon, oudt 55 jaeren, Gertit Janszoon, oudt 60 jaeren, gezwoerens, gevraecht by eede up tinhouden van der voors. instructie, seggen tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn, onder arm ende rijck, 45 haertsteden, daerof datter es 25 die men bet behoutt gelt te geven dan yet af te nemen: ende zijn gemeerdert van 1 of 2 haertsteden, de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 140 communicanten, zoe hemluyden de pastoer geseyt heeft.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in hueren dorpe thueren prouffite, ende moeten all huer bier te Dordrecht halen, ende geven van elck vat 3 st. ten exchijse binnen der stede van Dordrecht, ende eenen deuyt den ambochsheere Frederick van Nyvelt.

Ende hebben tot laste van den dorpe vercoft 40 Rh. gl. sjaers losrenten den penninck 15, ende zijn de penninghen daerof gecommen gegaen, te weten de 20 £ van 40 groten sjaers in de brantscattinge als Jonker

Franchois van Breederoede in Rotterdam lach, ende dander 20 £ sjaers in de brantscattinge van de oorloge van Gelre, omtrent 2 jaeren geleden.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx geven der stede van Dordrecht 50 croenen, tot 24 st. tstuck, ende deselve slaen zy omme upte hoofden naer dat elcx rijcx es, ende rekenen daerinne huys, huysraet, roerende ende onroerende goeden, niet uytgesondert; welcke 50 croenen zy betailen tot 2 reysen tsjaers, telcken 25 der selver croenen; ende als men de 50 croenen ommeslaet, zoe geeft de rijcxste daertoe 4½ Rh. gl., ende estimeren dien rijck te wesen omtrent 500 scilden.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen, te weten dat een derdendeel ter zee te vaeren, tander derdendeel mit visschen ende vogelen in de Leecke, ende terde derdendeel mit lantelinge, dijcken, dammen, spitten ende delven. Ende hebben omtrent 118 mergen lants, daerof behoert den poorteren ende anderen luyden, wonende binnen den steden ende daer buyten, omtrent 60 mergen, ende tsurplus behoort den inwonenden van den dorpe; ende es dit lant belast mit 80 scilden sjaers, geestelicx goets gemortificeert ende anders. Ende noch geven die buyeren jaerlicx 80 scilden, die zy selver upten lande gehaelt hebben, losrenten den penninck 15. Ende wort all tvoors. lant gebruyct by den inwoenders van den dorpe, up 5 of 6 mergen naer, ende gelt elck mergen, deen deur dandere, 2½ scilt sjaers te huyere, ende in coope de mergen 40 scilden.

Upt VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molegelt ende anders, 20 st. upte mergen.

CRIMPEN UPTE IJSEL.

Vop Michiels, oudt 50 jaer, ende Jacob Dirxzoon, oudt 39 jaer, gezwoerens, ende Bouwen Janszoon, mede gezwoeren, oudt 49 jaere, gehoert by eede upten 26en in Januario voors., seggen tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn 20 haertsteden, onder goet ende quaet, daerof de helft wel arm es.

Upt IIe ar^le, zy behoeren ter Ouderkerck ter kercke.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx verdinghen tot Dordrecht, aldaer zy geven 21 of 22 Wilhelmus scilden sjaers, tot 21 st. tstuck, ende mogen huer bier halen aldaer zy willen, ende en hebben geen exchijs tot prouffite van den dorpe.

Seggen voorts, dat tdorp belast es mit 1 pont gr. sjaers losrenten, over lang vercoft, ende noch es tdorp belast van anderen renten de penninck 16, daerof thoofgelt bedraecht 32 of 33 ℒ gr. eens, ende zijn gegaen in brantscattinge van den Gelderschen omtrent 2 jaeren geleden.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht 60 croenen, ende die slaen zy omme upte mergentalen ende upte hoofden, te wetene dat zy hebben 500 mergen, ende setten upte 200 merghen 1 stooter upte mergen, ende upte 300 mergen 2 st. van elcke mergen; ende tsurplus, beloipende 17 Rh. gl., die slaen zy omme by den hoofden, elcx naer zijn rijckdom, daer zy inne stellen huys, huysraet, roerende, onroerende goeden, havelick ende anders, hoe dattet zij. Ende dese settinge wordt gedaen alle jaere by den schout ende gezwoerens van den dorpe up haeren eedt. Ende geeft de rijcxste, geseten in den voorn. dorpe, in den ommeslach van den 60 croenen 4 Rh. gl. mit zijn mergengelt ende in als, ende estimeren den selven rijck te wesen 1000 scilden, ende daer zijnder 3 of 4, ende tsurplus hebben weynich of niet.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, mit visschen, mit vogelen, mit steenen te helpen wercken in dachuyeren. Ende es heurluyder ambocht groot 500 mergen, als voors. es, daerof in eygen toebehoert den vreemden poorters ende inwonenden van andere steden ende plecken 265 mergen, ende behoort hemluyden van den dorpe in eygendomme 235 mergen, welcke landen belast zijn mit een jaerlicxe rente van 332½ scilt sjaers, meest all losrenten den penninck 15 ende 16.

Ende de inwoenders gebruycken van desen lande 400 mergen, ende wordden buyten gebruyct 100 merghen, maer geen geestelicke persoenen en gebruycken daer lant; ende extimeren de mergen jaerlicx in huyere, deen deur dandere, 30 st., ende in coope de mergen 7 ℒ gr., deen oock deur dandere.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molegelt ende diergelijcke, 11 st. upte mergen.

CRALINGERPOLDER.

Dirrick Dirxzoon, gezwoeren van Cralingerpolder, oudt 35 jaer, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie by eede, seyt tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn 6 haertsteden.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy sitten onder Ouderkerck ende aldaer prochien, ende alsoe niet en weet te spreecken van den communicanten.

Upt IIIe ar^le seyt, dat zy aldaer geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer verdingen jaerlicx tot Dordrecht van den exeijse om anderhalf pont groten sjaers. Ende es tdorp belast mit 1 leeuwe sjaers, dat tot verdinge gegaen es int oorloge van Gelre, ter losse den penninck 16.

Upt IVe ar^le seyt, dat zy geven tot croengelt tot Dordrecht tweemael sjaers telcken 1 pondt gr., ende dat es in minderinge van de 14 £ gr. die die van Crimpen upte IJssel geven. Ende hiertoe geven jaerlicx de 2 huysen telcken termijne 1 leeuwe, een huys 36 st., een 8 st., [1]) een 12 st. ende een 4 st.

Ende by estimatie es heurl. alder goet omtrent 1000 scilden; ende es tselve lant ingebroecken zoe zwaerlicken, dat hy niet en weet oft bedijet sall wordden of niet, want daer zijn wel 25 gaten in den dijck.

Upt V^e ar^le seyt, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit eenen steenhoven die zy hebben, ende mit visschen ende vogelen. Ende es de polder groot 54 of 55 mergen, daerof de 6 haertsteden toebehoert 26 of 28 mergen, ende tandere behoert buyten, ende wort alle by den 6 haertsteden gebruyct.

Ende gelt de mergen, deen deur tandere, 3 scilden, ende in coope, als den dijck heel waere, 7 £ gr., ende zijnder wel 4 of 5 mergen, die men niet en zoude willen hebben mitten dijck.

Upt VIe ar^le seyt, dat tlandt innegebroecken es, als voeren, dattet wel costen sall dit jaer 50 £ te dijcken naer zijn vermoeden, ende by

[1]) Zoo heeft het hs.; men zou in de volgorde 18 st. verwachten.

staende dijcken, zoe zy geen molen en hebben, gelt de mergen jaerlicx tot sluysgelt, deen jaer deur tandere, 2 st.

Ende en heeft geenen moet dattet wederomme bedijct sall wordden.

OUDERKERCK.

Adriaen Janszoon, schout, oudt 50 jaeren, ende Vop Floriszoon, oudt 57 jaeren, gezwoerens van den dorpe van Ouderkerck, gehoert by eede upten 25^{en} in Januario voors., seggen tguent dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn 90 haertsteden in huer schoutambocht, daerof dat teen derdendeel wel arm es; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} scrijft de pastoer, datter ter Ouderkerck behoeren ter kercken tusschen de 500 of 600 communicanten, daer inne begrepen zijn die van Cralingerpolder ende Crimpen upte IJsel, die aldaer ter kercke behoeren.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijs en heffen tot prouffite van den dorpe, maer geven die van Dordrecht jaerlicx 24 Wilhelmus seilden, tstuck tot 21 st., in de stede van den exchijs, daer voeren zy bier halen mogen aldaer zy willen, ende geven dat of zy Tordrecht bier halen of niet.

Ende zijn sculdich an losrenten omtrent 50 Rh. gl. sjaers upt dorp, daerof de 24 Rh. gl. vercoft zijn over de 40 jaeren, ende de reste es vercoft omtrent 2 of 3 jaeren geleden, omme de brantscattinge ende verding van den Geldersschen.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven Tordrecht tot croengelt ende mergengelt 200 croenen tot 4 ß gr. tstuck, daertoe zy te baet hebben 2 st. upte mergen, die buyten den dorpe thuys behoeren, uyt gedaen de leengoeden ende geestelicke landen, daer zy niet of en ontfanghen. Ende tsurplus dat slaen zy omme by de kerven, die zy alle jaere verkerven, ende hebben in als 180 kerven, ende die rijcxste die

heeft omtrent 6 kerven, ende dien estimeren zy rijck 15 of 1600 scilden, ende voorts alsoe naer advenant.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, ende alst drooge jaeren zijn, zoe mogen zy wat havere sayen. Huer ambocht es groot in als in huer schoutambocht 1000 mergen, daerof de 700 mergen behoeren binnen den dorpe, ende de andere 300 mergen zijn leengoeden, geestelicke goeden of elders buyten; ende wert all tvoors. lant by heml. gebruyct; ende de mergen gelt te huyere, deen deur tandere, 5 ß gr. Vlaems, ende in coope 7 of 8 £ gr. de mergen.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, moelengelt ende dijckaetge, 4 st. upte mergen.

STOLWIJCK.

Jonge Claes Maertszoon, schout, oudt 46 jaer, ende Willem Janszoon, oudt 58 jaer, gezwoeren van Stolwijck, seggen by eede, up tinhouden van der voorn. instructie, tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn in als 73 haertsteden, daerof de 20 arm zijn; ende zijn gemeerdert van 15 of 16 huysen de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le^ seggen, dat huere pastoer hem geseyt heeft, datter zijn omtrent 575 communicanten; ende zijn bet gemeerdert dan gemindert.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot behouf van den dorpe, maer geven der stede van Dordrecht jaerlicx exchijs van bier, dat de schout voors. de naeste 12 jaeren in pachte gehadt heeft van der stede, ende verding voorts mit die van den dorpe, deen om 10, dandere om 12 st. sjaers, sulcx als hy best mach, ende gaf daerof mitten eersten sjaers 18 Wilhelmus scilden, tstuck tot 21 st., ende nu geeft hy 26 scilden ten prijse als voeren.

Ende tselve dorp es belast mit renten, te wetene over langhe jaeren,

omme een sluyse te maicken, omtrent 100 Phls. gl. eens, daer voeren zy geven losrenten den penninck 15.

Ende hebben noch in de leste oorloge gehaelt 2100 scilden, tstuc tot 14 st., daer voeren zy renten geven ter losse, ende waeren gegeven in verdinge ende brantscattinge int jaer 1512 ende 13, ende daerenboven heeft hem elcx int particulier belast mits oorlogen ende anders, daerof de principale somme bedraecht wel 18 of 1900 scilden, ten prijse voors.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy huere portie van ommeslagen gaderen by kerven, elcke kerf doende 200 scilden, daer inne gereeckent wordden alle huere goeden, roerende ende onroerende, die zy hebben, de lasten all voeren afgetogen; ende hebben in als 45 kerven, die zy alle jaers eens vernyeuwen; ende plegen over 30 jaeren wel 150 kerven te hebben, ende vergaen aldus, omme dat den rijckdom vertreet in de steden: ende geven sjaers te croengelt 100 croenen, tot 2 termijnen sjaers, ende es genouch ordinaris, maer alsser andere extraordinarise lasten der stede upcommen, zoe betaelen zy meer; ende slaent omme upte kerven; ende als yemant vertreet die aldaer lant heeft, die geeft van zijn lant 2 st. upte mergen tot dit croengelt.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit koyen, kennep, spitten ende delven.

Huer ambocht es groot int geheel 2100 mergen, daerof in Zuythollant behoert omtrent 1300 mergen, daerof de 201 mergen buyten behoeren, ende de reste behoert hemluyden toe, ende daer en zijn geen cloosters of poorters die aldaer lant selver bruycken; ende de mergen gelt, deen deur tandere, te huyere sjaers 3½ scilt, ende te coop de mergen 50 scilden.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 6 of 7 st. upte mergen.

BERCKOU.

Jan Aertszoon, oudt 46 jaer, ende Jan Janszoon, oudt 44 jaer, gezwoerens van Berckou, gehoert Tordrecht 24^{en} in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I[e] ar[le], datter zijn omtrent 49 of 50 haertsteden, ende zijn all verbrant geweest by den Gelderschen in Meije 12 mit die van Heer-Aertsberge.

Upt II[e] ar[le] seggen, dat zy estimeren te hebben 200 communicanten.

Upt III[e] ar[le] seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs te Dordrecht, daervan zy jaerlicx verdingen, ende gaven daerof voor den brant 21 Wilhelmus scilden, tstuck tot 21 st., maer zedert den brant en hebben zy daerof niet gegeven.

Sy hebben vercoft an renten up tlant, te wetene an lijfrenten, vercoft over 14 jaeren, daer zy lijfrenten [1]) mede gelost hebben, 45 Rh. gl. sjaers. Over 40 jaeren 3 scilden sjaers erflick, daer mede zy eenen bosem maicken.

Ende over 4 jaeren, omme te vervallen zeeckere oncosten van een proces, dat zy hadden in den Grooten Raidt, 13½ Rh. gl. Ende dese renten slaen zy omme upte mergentalen, ende niet upte kerven.

Upt IV[e] ar[le] seggen, dat zy huere portie van den ommeslaghen, die zy te gelden hebben, gelden by de kerven, ende hebben in als 62 kerven, die zy alle jaere eens of twee werven versetten, ende estimeren elcke kerf up 200 scilden of daeromtrent, bet min dan meer, daer inne gereeckent werdden alle huere goeden, roerende ende onroerende: ende gelden jaerlicx int croengelt te Dordrecht 20 croenen, dat zy betailen tot 2 termijnen sjaers, elcx S[t] Jansmisse ende Kersmisse. Ende zedert dat zy verbrant zijn geweest en hebben zy van tcroengelt niet gegeven dan half gelt; ende slaen croengelt voors. omme upte kerven.

Upt V[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen mit visschen ende vogelen. Ende es tambocht groot in als 240 merghen, ende behoort meest all in den dorpe thuys. Ende es de mergen waerdich jaerlicx, deen deur tandere, 15 st. te huyere, ende te coope 11 of 12 scilden, up 5 of 6 jaer dach. Ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer lant gebruycken.

Upt VI[e] ar[le] seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 5 stuvers upte mergen.

---

[1]) Zoo heeft het hs.; waarschijnlijk schrijffout voor: losrenten.

MIJNS HEERENLANT.

PITTERSHOUCK.

Sciltman Govertszoon, schout, oudt 40 jaer, Willem Reynerss., oudt 48 jaer, Ariaen Willemszoon, oudt 35 jaer, ende Cornelis Gijsbertss., oudt 46 jaer, ende Jacob Heindricxzoon, oudt 43 jaer, gezwoerens binnen den dorpe van Pittershouck, gehoert by eede upten 25en in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt Ie arle seggen, dat zy in als hebben 15 hertsteden, onder rijck ende arm, de priester ende coster met gereeckent; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe arle seggen, dat zy hebben omtrent 60 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijs en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs om bier ende anders te Dordrecht, als doen de andere dorpen in Zuythollant. Ende tdorp en es niet belast van eenige renten.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx geven tot croengelt der stede van Dordrecht, 12 croenen sjaers, tot 4 ß gr. tstuck, ende en heffen geen mergengelt, overmits dattet all leen ende geestelic lant es; ende tselve croengelt heffen zy up malcanderen nae dat elck gegoet es, ende de rijcxste geeft daer inne 3 Rh. gl., tot 20 st. tstuck, die zy houden rijck te wesen 130 Rh. gl. eens boven alle scult.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, mitter schuyt, ende voorts mit spitten ende delven.

Tambocht es groot 140 mergen lants binnen sdijcx, daerof niet eenen voet int dorp toe en behoert, maer behoert in de stede ende elders; ende de mergen gelt te huyere 3½ Rh. gl. ende 4 Rh. gl. sjaers, ende te coop 9 of 10 £ gr., maer het is all meest leengoet.

Ende heer Lodewijck van Moerkercke mit een poorter van Dordrecht bruycken aldaer selver 17 mergen lants, dat de buyeren aldaer plagen te bruycken, daerof hy mit hemluyden niet en gelt.

Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant selver bruycken.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, by gemeene jaeren sjaers upte mergen 12 of 13 st.

MAESDAM.

Adriaen Claeszoon, schout, oudt 60 jaeren, Haes Claeszoon, oudt 60 jaeren, Hubert Adriaenszoon, oudt 44 jaeren, ende Pieter Heindricxzoon, oudt 62 jaeren, gezwoerens van Maesdam, seggen by eede, upten 26^en^ in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter in als zijn 12 of 13 haertsteden, daerof zijnder 3 bouluyden ende 1 scipper, ende dandere leven van den heyligen geest; ende verminderen alle daghe.

Upt IIe ar^le^ seggen, datter zijn 50 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite van den dorpe, maer moeten al huer bier halen Tordrecht, aldaer zy geven 3 st. van een vat biers te exchijs, ende moeten oock alle huer coern Tordrecht ter merct brenghen.

Zy zijn sculdich aen losrenten, vercoft ter losse den penninck 14 omtrent 6 jaeren geleden, 4 Rh. gl. sjaers, ende de penningen daerof commende hebben zy besteet in de scilden, daer tdorp in was van croengelt ende andere scattinghe.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx geven der stat van Dordrecht tot croengelt, daer tmergengelt inne begrepen es, 50 croenen sjaers, ten prise van 4 ß gr. dat stuck, ende zy hebben 150 mergen, daer zy of ontfangen 6 st. van de mergen, twelck bedraecht 45 Rh. gl.; ende de reste, bedragende 15 Rh. gl., gaderen zy jaerlicx onder malcanderen, ende de rijcxste gelt daerinne 4 croenen, die rijck wesen mach 50 £ gr. eens.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy 3 hem generen mit lantelinge, ende dandere mit dorsschen ende wannen.

Tselve dorp es groot 150 mergen, daerof int dorp toebehoert 5 mergen, ende de reste behoort in de stede geestelic ende waerlick; ende van den selven 150 mergen wert wel 60 by anderen hueren nabuyeren gebruyct. Ende daer en zijn geen cloosters die aldaer lant selver gebruycken. Ende een mergen lants gelt aldaer te huyere 3 Rh. gl., $3\frac{1}{2}$ Rh. gl. ende een nobel sjaers, ende te coope 10 £ groten of daeromtrent.

Upt VI[e] ar[le] seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben by gemeene jaeren an sluysgelt, moelengelt ende dijckaetge, omtrent 20 st. van de mergen.

MIJNS HEERENLANT.

Jan van Haerlem, schout, oudt 55 jaer, Lambert Janszoon, oudt omtrent 50 jaer, Pieter Gilleszoon, oudt 48 jaer, Jan Jacobszoon, oudt 38 jaeren, scepenen, ende Jan Danielszoon, scotgaerder, oudt 35 jaer, gevraecht by hueren eede up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I[e] ar[le], datter zijn 63 haertsteden, onder arm ende rijck; ende zijn gemindert van 4 lanthuysen, die wech gevaeren zijn.

Upt II[e] ar[le] seyt de coster, datter zijn omtrent 250 communicanten, ende de pastoer en weet daerof niet te seggen, alsoe hy maer omtrent een half jaer gedient en heeft.

Upt III[e] ar[le] seggen, dat zy geen exchijs en hebben tot prouffite van den dorpe, maer geven tot Dordrecht 3 st. te exchijse van elck vat biers dat zy aldaer halen, ende en mogen nergens anders bier halen dan tot Dordrecht.

Ende hebben 1 pont gr. tsjaers up tgemeen dorp vercoft, losrenten den penninck 14, daerof de penninghen van dien besteet zijn int ruytergelt.

Upt IV[e] ar[le] seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht,

deur gemeen jaeren alst geen oorloge en es, 400 Rh. gl., daerof dat zy te baten hebben an elcken mergen, in huer ambocht gelegen, 6 st., ende hebben 1000 mergen, zoedat zy jaerlicx geven, boven de 6 st. van den mergen, 100 Rh. gl., die zy ommeslaen eens sjaers upte hoofden, elcx naer zijn rijckdom; welcke settinge gedaen wort by den 7 gezwoerens, ende wordden alsdan daertoe gestelt 2 persoenen, die tselve by eede gaderen moeten. Ende als zy 100 Rh. gl. ommeslaen, zoe geeft daer inne de rijcxste 11 Rh. gl., ende estimeren zy den selven rijck te wesen 600 Rh. gl. ende zoe voort, naer advenant.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, visschen, vogelen, coyen te houden, dijcken ende diergelijcke. Ende es heurluyder ambocht groot 1000 mergen, daerof hemluyden in eygendomme toebehoert 15½ mergen; ende tsurplus andere diversche poorteren als Tordrecht, Uytrecht ende elders. Ende wort by hemluyden gebruyct 757 mergen, ende tsurplus wort gebruyct by den buyrluyden, daer omtrent geseten, uytgesondert de Cathuysers buyten Uytrecht, die aldaer gebruycken omtrent 5 mergen; ende es de mergen waerdich in huyere 4 of 3½ Rh. gl. sjaers, teen deur tandere, ende in coope 12 £ gr. eens.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, molengelt, wateringhen ende anders, by gemeene jaeren 15 st. upte mergen, nyeuwe wercken niet gereeckent.

HEYNENOERT.

Cornelis Janszoon, schout, oudt 45 jaeren, Dirrick Dirrixzoon, oudt 37 jaeren, Jacob Gerritszoon, oudt 30 jaeren, ende Wouter Adriaenszoon, oudt omtrent 44 jaeren, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, dat zy hebben in als, onder rijck ende arm, cleyn ende groot, 55 of 56 haertsteden, daerof de 36 of 37 wel arm zijn; ende zijn vermindert ende verarmt in 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le seggen zy uyt monde van den pastoer, datter zijn omtrent 200 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot prouffite van den dorpe, maer moeten huer bier halen Tordrecht ende aldaer exchijs geven 3 st. van tvat, ende voorts huer goet aldaer ter meret brengen, gelijck andere dorpen in Zuythollant doen, ende hebben dat moeten doen alsoe lange alst hem gedenct.

Ende tselve dorp en es geen renten sculdich.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stede van Dordrecht 100 croenen, tot 4 ß gr. tstuck, mit mergengelt ende croengelt, daer tegens zy ontfanghen van 315 mergen, 6 st. van de mergen; ende tsurplus, bedragende 4 £ 5 ß gr., slaen zy omme upte hoofden van den dorpe, elcx nae zijn rijckdom, ende de rijcxste geeft daer inne 1 £ gr., die zy houden rijck te wesen 700 Rh. gl. current, ende voorts naer advenant.

Item, gaven int belegge van Pourroyen boven huere voors. portie 10 £ gr. van maentgelt.

Item, daernae noch 20 £ gr.; noch heeft de stede zedert geeyscht 160 Rh. gl., daerup zy betaelt hebben 96 £ van 40 gr. van maentgelt, ende hebben noch maentgelt gegeven, maer en weten niet hoe veele.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit dijcken ende dammen, rietsnijden, visschen ende vogelen.

Ende hebben, als voors. es, 315 mergen, daerof dat tdorp toebehoert 20 mergen, ende tsurplus behoert in de stede van Dordrecht ende elders.

Ende daer en boven hebben zy buyten sdijcx een nyeuwelant, dat by den heere van Assendelft uytgegeven is, dat veel binnen der stede toebehoert, ende en weten niet hoe groot dat tselve is, ende gelt meer dan tlant binnen sdijcx. Ende de poorters van Dordrecht bruycken aldaer omtrent 11 mergen. Een mergen lants gelt aldaer te huyere, deen deur dandere, $3\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende gelt te coope 10 £ gr.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molen gelt ende dijckaetge, 6 st. upte mergen, teen jaer deur tandere.

RIEDERWAERT.

HEERJANSDAM.

Heer Aernt van Goer, pastoer van Heerjansdam, oudt omtrent 40 aer, Pauwels Heyezoon, schout, oudt omtrent 44 jaer, Pieter Gerrits-oon, gezwoeren, oudt omtrent 45 jaer, Heyndrick Pauwelszoon, oudt mtrent 40 jaeren, coster, gevraecht up tinhouden van den voors. ar^{len}, eggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn omtrent 47 of 48 haertsteden, daerof teen vie-endeel leeft van den heyligen geest; ende zijn zeer in eenen doene de aeste 10 jaeren herwaerts, maer waeren over 20 jaeren wel teen der-lendeel meerder.

Upt IIe ar^{le} seyt de pastoer, datter zijn omtrent 173 communicanten, onder arm ende rijck; ende zijn nu wel min by een derdendeel dan der voortijts plagen te wesen, overmits een kercke die nyeuw gestelt in Ba-endrecht.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en hebben in hueren lorpe, die commen tot prouffite van den dorpe, dan zy geven van elck vat biers dat zy halen binnen der stadt van Dordrecht, daer zy alle huer bier halen moeten, 3 st. van tvat; ende en hebben geen renten vercoft up tlichaem van den dorpe.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy geven jaerlicx te Dordrecht 85 croenen, van 24 st. tstuck, daerof zy te baten hebben 4 st. van den mergen, bedragende 261 mergen; ende tsurplus, beloipende 54 £ van 40 gr., dat slaen zy omme by den hoofde ende haertsteden, elcx naer zijn rijck-dom, ende geeft daer inne de rijcxste omtrent 4½ Rh. gl., ende estime-ren dien rijck te wesen 100 £ groten, ende zoe voert naer advenant die boven 2 niet en zijn, ende voert zoe en es den anderen hoop niet veel waert.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, mit weynich coernlants, visschen, vogelen, dijcken ende mitter spaede. Ende huer-

luyder ambocht es groot 261 mergen, daerof dat hemluyden in eygendomme toebehoert omtrent 25 mergen, ende tsurplus behoort diversche buyten den dorpe geseten, die met hemluyden en gelden noch en geven, twelck all by hemluyden gebruyct wert, uytgesondert omtrent 60 of 70 mergen, die by hemluyden niet gebruyct en werdden. Ende es de mergen waerdich in huyere 3 scilden sjaers, teen deur tandere, ende in coope de mergen 9 ℒ gr. Vlaems, dat voortijts plach te gelden 6 ℒ gr., ende dat overmits de dierte van den coern ende zuvel; ende en zijn geen geestelicke luyden die aldaer eenich lant gebruycken.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an dijckaetge, sluysgelt, hooftgelt ende diergelijcke, 12 st. upte mergen.

DE LINDE.

Heer Jacob Janszoon, pastoer, Gijsbert Gijsbertszoon, schout, oudt 56 jaer, Adriaen Claeszoon, oudt 52 jaeren, ende Claes Janszoon, oudt 50 jaer of daeromtrent, gezwoerens van der Linde, gehoert 25^en^ in Januario 1514 voors. tot Dordrecht, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter in der Linde zijn 23 haertsteden, onder cleyn ende groot, daerof datter 8 arm zijn, die van der aelmisse leven; ende zijn gemindert van 2 huysen de naeste 10 jaeren.

Upt IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter zijn omtrent 80 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijs en heffen ten prouffite van den dorpe, maer moeten haer bier halen Tordrecht, aldaer zy texchijs geven 3 st. van een vat biers, ende indien zyt buyten in anderen steden haelden, zoe souden zy moeten geven de stede 10 st. van tvat, maer dat en gebuert niet, ende daerenboven zoude tselve wesen tot correctie van der stede.

Ende en zijn geen renten sculdich, daer mede dat tdorp belast es.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy jaerlicx betaelen der stede van Dordrecht

eens sjaers tot croengelt ende mergengelt, dat tsamen voor huer dorp bedraecht 70 croenen; daertegens ontfangen zy van de mergen 4 st., ende hebben omtrent 255 mergen, ende de 33 Rh. gl. dier quaet commen, dat wert up hemluyden gestelt by 2 setters, die elcx setten nae hueren rijckdom, ende de rijcxste gelt daer inne 4 Rh. gl., ende die mach rijck wesen by raminge 100 £ gr. eens.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, ende hebben in als 255 mergen, daerof int dorp toebehoert omtrent 25 mergen, ende tandere behoert in de stede ende elders; ende gelt de mergen ter huyere, teen deur tandere, 3 scilden sjaers, ende te coope 8 of 10 £ gr., ende hier voortijts en plach de mergen maer 5 of 6 £ groten te gelden.

Die van Eemsteyn bruycken aldaer 8 merghen, ende de nonnen Tordrecht 6½ mergen, ende de poorterye Tordrecht bruycken aldaer 37 mergen 2 hont, die met hemluyden en gelden noch en geven dan int mergengelt alleene.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 5 st. upte mergen.

HEEROUDELANS AMBOCHT.

Gijsbert Gijsbertszoon, schout, oudt 56 jaeren, Adriaen Voppezoon, oudt 37 jaeren, Dirrick Jacobszoon, oudt 32 jaeren, ende Jacob Pieterszoon, oudt 44 jaeren, gezwoerens, seggen by eede, upten 25^en^ in Januario voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn 12 haertsteden, onder rijck ende arm; ende zijn gemindert van 3 huysen in 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le^ soe heeft de pastoer gescreven, datter zijn 22 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijssen en heffen tot des dorps prouffijt, maer haelen huer bier Tordrecht, ende betailen exchijs gelijck de andere dorpen in Zuythollant; ende tselve dorp en es mit geen renten belast.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx geven tot croengelt ende mergengelt 60 croenen, te weten 4 st. van de mergen, ende hebben 346 mergen; ende de reste, bedragende 2 £ 16 ß, oft andere settinge dier vallen, die werdden geset upte hoofden van den dorpe, elcx nae zijn rijckdom, ende de rijcxste gelt in de voors. 2 £ 16 ß 10 of 12 st., ende en souden niet weten te seggen hoe rijck dat die es, want zy geen eyghen lant en hebben; ende de helft leeft van telooster te Eemsteyn.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantneringe. tAmbocht es groot, als voors. es, 346 mergen, daervan niet een voet lants toe en behoert binnen den dorpe, maer behoert thuys in de stede ende elders, daerof zy bruycken 132½ mergen, ende tandere wert gebruyct te wetene, by poorters Tordrecht 25½ mergen, ende tsurplus wert gebruyct by de dorpen, daer omtrent gelegen, ende daer en zijn geen cloosters, die aldaer lant bruycken. Ende een mergen lants gelt te huyere 3 seilden de mergen, ende te coop 9 of 10 £ gr., gelijck tlandt in der Linde hier voeren.

Nota. Dat moelenambocht groot 90 mergen angebracht en es, ende heeft altijt mit die van Zwindrecht gecontribueert, ende daer en woont maer 1 of 2 die wat hebben. Mr Huge Pieter Hugenzoon is aldaer ambochtsheere.

Upt VIe arle seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molegelt ende dijckaetge, 5 st. upte mergen.

SCOBBELANTS AMBOCHT.

Heer Jan Geemanss., pastoer, Aert Meeuszoon, schout, oudt 50 jaer, Eelant Mouvenzoon, oudt 62 jaer, ende Pieter Dircxzoon, oudt 42 jaer, gezwoerens van Scobbelants ambocht, gehoert upten 25en in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn in als 31 of 32 haertsteden, onder goet ende quaet, daer de 14 of arm zijn; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter zijn tusschen de 80 ende 90 com-

unicanten, daer de weversknechten mede inne begrepen zijn, dier dic-ils 10 of 12 es.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen exchijsen en geven tot prouffite van en dorpe, maer haelen huer bier Tordrecht, ende geven texcijs aldaer elijck andere dorpen in Zuythollant. Ende de tappers mogen Tordrecht ijn halen, een half ame of daer en boven, sonder exeijs. Ende tdorp en niet belast van renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx te gelden hebben, van margengelt nde croengelt, 50 croenen, daerof tmergengelt bedraecht van 173 mer-en, 4 st. van de mergen, 34 £ 12 ß, ende de reste, bedragende 25 8 ß, die slaen zy onderlinge omme up hem selven, nae dat elcx ge-oet es; desgelijcx zoe doen zy andere ommeslagen, die zy daerenboven gelden hebben, nae dat die stede van Dordrecht belast wert van yeuwe beden of oorlogen. Ende de rijcxste gelt in de voors. 25 £ 8 5 Rh. gl., die alleen zoe rijck es als alle dandere, die up tdorp wo-en, ende es een weduwe mit haer kinderen, die zy rijck houden 600 gr. Vlaems eens.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantneringe, mit weven, chuytvoeren ende anders. Ende hebben in als 173 mergen, daerof bin-en den dorpe behoert 10 mergen, ende voorts in de stede Tordrecht nde elders: ende bruycken wel de 2^{e} deel int dorp, tclooster van Eem-eyn bruyct 20 mergen, ende de poorterye van Dordrecht bruyckens $5\frac{1}{2}$ merghen. Ende tselve lant gelt te huyere de mergen, teen deur ndere, 3 scilt, ende 6 of 8 £ gr. in coop.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy te gelden hebben van sluysgelt, molen-elt ende dijckaetge, by gemeene jaeren 18 st. van de mergen.

KIJFHOUCK.

Adriaen Janszoon, schout, oudt omtrent 37 jaeren, Wouter Jacobs-oon, oudt 52 jaeren, Claes Adriaenszoon, oudt omtrent 30 jaeren, ge-voerens, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by ede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn 6 haertsteden; ende zijn gemindert 2 of 4 huysen binnen 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le} seggen, dat huere pastoer heml. geseyt heeft, datter zijn omtrent 28 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven van elck vat biers ten excijse Tordrecht 3 st.; ende en hebben geen renten up huer dorp vercoft, zoe huer geloof cleyn es.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven der stadt van Dordrecht te croengelt 70 croenen, die zy jaerlicx ommeslaen, te wetene 4 st. upte mergen, ende hebben omtrent 350 mergen, twelck beloopt 70 Rh. gl., ende tsurplus, beloipende 14 Rh. gl., dat slaen zy jaerlicx omme upte hoofden, elcx naer hueren rijckdom ende neringe, ende gelt de rijcxste daerinne 3 Rh. gl. of 2$\frac{1}{2}$ Rh. gl., ende estimeren dien rijck te wesen omtrent 100 scilden; ende een arbeytsman, die niet en heeft dan hy en wint mitter hant, die moet geven 10 st. Ende zijn zoe arm ende hebbent zoe lange gegeven, dat zys niet langer geven en mogen, of zy zouden van daen moeten vertrecken, gelijck andere gedaen hebben, ende daer isser van dit jaer noch een vertrocken.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit visschen, mit vogelen, ende en zijn maer 5 manspersoenen, die hem generen mitter koe, mit sayen, spitten ende delven; ende es huer ambocht groot omtrent 350 merghen, als voors. es, daerof zyluyden gebruycken omtrent 75 mergen; ende en es maer een van den inwoenders die aldaer lant heeft, ende die es van dit jaer daer commen wonen, die heeft gecoft tegens Jacob Quekel 8 mergen lants, daer hy de 2$\frac{1}{2}$ mergen of betaelt heeft, ende van tander moet hy jaerlicx renten geven, wel zoe veel als men tlant huyeren zoude; ende tander lant wert meestall gebruyct in Heindrick Yden ambocht; ende die broerkens tEemsteyn die gebruyckens 121 mergen, maer zy gelden mede als andere. Ende estimeren de mergen in huyere jaerlicx, teen deur tandere, omtrent 50 st., ende in coope 7 of 8 £ gr.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx wel hebben an dijckaetgegelt, sluysgelt, watergelt ende diergelijcke, omtrent 6 st. upte mergen.

HEYNDRICK YDEN AMBOCHT.

Heer Vrederick Geeritszoon, viceecureyt binnen den dorpe van Hein-
rick Yden ambocht, oudt 45 jaeren, Claes Moevenzoon, schout, oudt
5 jaer, Adriaen Dammaszoon, oudt omtrent 50 jaer, ende Tielman
ieterszoon, oudt omtrent 38 jaer, beyde gezwoerens, gevraecht up tin-
ouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer
olcht, eerst,

Upt Ie arle, datter zijn omtrent 40 haertsteden, onder arm ende rijck,
aerof datter wel 25 es, die wel behoufden van den heyligen geest te
even; ende zijn zeer in eenen staet gebleven de naeste 10 jaeren her-
aerts.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 225 communicanten,
aer inne begrepen dat ambocht van Adriaen Pieterszoon; ende zijn ge-
ouch in eenen state de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijsen en hebben tot prouffite
an den dorpe, maer geven 3 st. van elck vat biers ten exchijse binnen
er stadt van Dordrecht. Ende en hebben geen renten vercoft up tlichaem
an den dorpe, want zy zoe arm zijn, dat zy geen geloeve en hebben.

Up IVe arle seggen, dat zy jaerliex contribueren mitter stadt van Dor-
recht 90 croenen, tot 24 st. tstuc, mit dat mergengelt, dat beloopt 4
t. upte mergen, ende hebben 346 mergen 4 hont, dat beloipt omtrent
1½ ℒ gr. jaerliex; ende tsurplus, beloipende omtrent 39 Rh. gl., dat
laen zy omme by den hoofden, elex naer zijn rijckdom, ende daerinne
ordt gereeckent huys, hof, lant, huysraet ende alle roerende ende on-
oerende goeden ende havelicke beesten; ende als men den ommeslach
oet zoe geeft de rijcxste daertoe een half pont gr., ende estimeren dien
ijck te wesen omtrent 300 of 400 scilden, ende dier macher wesen 5
f 6.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, als coyen te
ouwen, mitter plouch, mit sayen, dijcken ende delven. Ende es huer
mbocht groot 346 mergen of daeromtrent, daerof niet eenen mergen

den inwonenden toe en behoert, maer behoert all binnen der stat van Dordrecht ende andere vreemde persoenen; ende en wordt boven deen helft van den voorn. lande by den inwoners niet gebruyet, ende en zijn geen geestelicke luyden die aldaer laut gebruycken; ende es de mergen waerdich in huyere, deen jaer deur dandere, sjaers 3 scilden, ende in coope 7 of 8 £ groten, oock deen deur dandere.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben up elcke mergen an sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, omtrent 10 st. upte mergen, deen jaer meer, tander jaer min.

RIJSOERDE.

Heer Jan van Alcmaer, pastoer van Rijsoert, Anthuenis Adriaenszoon, schout, oudt 60 jaeren, Dirrick Jacopszoon, oudt 50 jaeren, ende Heindrick Dirricxzoon, oudt 45 jaeren, scepenen in Rijsoerde, seggen by eede tguendt dat hiernaer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter zijn in als 11 haertsteden, behalve de pastoer ende coster; ende zijn genouch in eenen doene de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^le^ seyt de pastoer, datter zijn tusschen de 30 ende 40 communicanten.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijs en geven tot prouffyte van hueren dorpe, maer haelen huer bier Tordrecht, aldaer zy exchijs geven van tvat 3 st., ende en moeten nerghens bier halen dan Tordrecht, noch en moghen huer coern nerghens voeren dan Tordrecht, aldaer zy betaelen maekelaerdyegelt, te weten van elck hoet haveren de cooper ende vercoiper elcx eenen halven st., ende voorts van andere coern naer advenant; ende als zy de stede huere exchijs betailen, zoe moghen zy huer coern voeren daer zy willen, maer dat gebeurt selden.

Als van renten, zy en zijn geen sculdich.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy huere portie in de ommeslagen niet en gaderen by de kerven, maer stellent onderlanghe nae dat elcx gegoet

es, zoe dickwil ast gebuert; ende huere portie draecht in tcroengelt sjaers 70 croenen, daertoe zy ontfanghen 4 st. van de mergen, die den eyghen betaelt, sulcx datter niet en blijft boven 15 Rh. gl., die zy up huere goeden ende hoofden ommeslaen moeten, in welcke 15 Rh. gl. de rijcxste gelt 3 Rh. gl., ende voorts naer advenant, ende de rijcxste wert gereeckent by estimatie 500 Rh. gl. eens, alle huere goeden daer inne gereeckent die zy hebben.

Upt V^e ar^le seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende lantneringe.

Heur ambocht es groot 346 mergen, daerof de 25 of 30 mergen hemluyden in den dorpe toebehoerende, ende de reste behoert binnen der stede van Dordrecht ende elders; ende daer en zijn geen geestelicke luyden of poorters, die aldaer lant selver gebruycken. Ende de mergen lants gelt te huyere, teen deur tandere, tusschen 2 Rh. gl. ende 1 nobel, ende te coop 7 of 8 £ gr.; ende en gebruycken tvoors. lant niet half, maer andere dorpen daer omtrent geseten die gebruyckent.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy veel dijckaetge te houden hebben, alsoe zy rontsomme int water leggen, ende hebben te gelden by gemeene jaeren van sluysgelt, moelengelt ende dijckaetge, upte mergen 12, 13 of 14 st.

ADRIAEN PIETERSZOON AMBOCHT.

Cornelis Loixzoon, schout, oudt 39 jaer, Ot Floriszoon, oudt 56 jaer of daer omtrent, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn omtrent 10 of 11 haertsteden.

Upt IIe ar^le seggen, dat daerof gedeposeert heeft de pastoer van Heindrick Yden ambocht, daer onder zyluyden ter kercke behoeren.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geenen exchijsen en hebben thueren prouffite, maer geven te exchijse tot Dordrecht van elcken vat biers dat zy drincken 3 st., ende en mogen anders nergens bier halen dan tot Dor-

drecht, niet jegenstaende dat se wel privilegien hebben ter contrarien Ende en es tlichaem van den ambocht niet belast van eenige jaerlicxe renten.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy jaerlicx geven tot Dordrecht tot croengelt 90 croenen, tot 24 st. tstuck, ende dat zy de selve ommeslaen upte mergen, te wetene 4 st. van de mergen, ende hebben 346 mergen, die daer inne gelden, ende behouden noch 39 Rh. gl. min 4 st., die zy jaerlicx ommeslaen upte hoofden, elcx naer zijn rijckdom, ende wordt daer inne geestimeert all dat zy hebben, huys, huysraet, beesten ende anders, daer inne dat de rijcxste gelt 6 of 6½ Rh. gl., ende estimeren dien rijck te wesen omtrent 1000 scilden, ende dier en esser niet boven 1.

Upt Ve ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, mit koyen, mit koern te sayen, spitten ende delven. Ende es heur ambocht groot 346 mergen, als voors. es, daerof dat buyten gebruyct wort 150 merghen of bet, ende tsurplus wort gebruyct in huer ambocht, ende en hebben de inwonenden van den dorpe niet dan 35 of 36 mergen in eygendomme, ende tsurplus behoert all buyten. Ende aldaer en gebruycken geen geestelicke luyden landt, ende wat geestelicke luyden of poorteren datter lant hebben, die gelden mede huer mergengelt; ende gelt de mergen, deen deur dandere, omtrent 3 scilden, ende in coope de mergen 7 £ gr., oock deen deur tandere.

Upt VIe ar^{le} seggen, dat de dijcken nu zoe zeer geramponeert zijn by storm ende onweder, dat se die mit een jaer renten niet en sullen mogen repareren; ende hebben by gemeene jaeren an sluysgelt ende molegelt, deen jaer deur tandere, 14 st. upte mergen, alsser geen nyeuwe wercken en zijn.

RYDERKERCK.

Meester Heindrick Lauriszoon, pastoer, Willem Corneliszoon, schout, oudt 47 jaer, ende Jan Heindricxzoon, scepen, oudt 50 jaer, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt Ie arle, datter in als zijn 93 haertsteden, daerof isser 35 die arm zijn; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter in als zijn omtrent 330 communicanten; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert binnen 4 jaeren, dat hy aldaer pastoer geweest es.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen excijsen en geven tot prouffite van den dorpe, maer moeten alle huer bier halen Tordrecht, ende geven aldaer van elck vat biers texchijs 3 st., ende oock mede zoe moeten zy aldaer ter merct breughen alle huer coern ende andere goet, daerof zy betailen de makelaerdie, te wetene van een hoet garsten de cooper ende vercooper elcx 1 blanck, ende voorts naer advenant. Zy en hebben geen renten vercoft upt dorp.

Upt IVe arle seggen, dat zy huere portie ommeslaen onder malcanderen, naedat hem dunct dat elck van hem gegoet es an have of bruyckwaer, alsoe zy daer geen eygen lant en hebben. Ende gelden tsjaers te croengelde die stede van Dordrecht 125 croenen, tot 4 ß gr. tstuc, dat zy eens sjaers betailen, dat zy zwaerlic vervallen; ende daer en boven geeft den eyghenaer van den merghen 4 st., ende es genoempt dat mergengelt; in welck croengelt geeft de rijcxste 16 Rh. gl., ende zoe nederwaerts, tot 2 of 3 st., ende geldender veel luyden in, diet om Goodswillen haelen moeten, ende en zouden niet weten de goeden van den rijxsten te estimeren, want zyt stellen veel nae thaeflick goet dat zy hebben.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende lantneringe, dijcken, spitten ende delven.

tSelve ambocht es groot omtrent 1725 mergen, daerof tusschen de 50 ende 60 mergen in den dorpe toebehoert, ende tander behoert te Dordrecht, te Leyden ende elders alomme, maer tmeestendeel behoert thuys te Dordrecht. Ende zy en bruycken tselve lant niet all, maert wert gebruyct by den buyeren van den anderen dorpen, daer omtrent geleghen, ende de regulieren van der Donck bruycken aldaer 30 mergen, ende desgelicx de nonnen Tordrecht, ende andere cloosters bruycken aldaer oock seeckere mergentalen, daerof zy niet en geven of en gelden int croengelt, maer betailen tmergengelt.

Upt VIe ar^le seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben an sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, upte mergen 14 st., nyeuwe wercken niet gereeckent.

OEST IJSELMONDE MIT DIRCK SMEETS LANDEKEN, DAT WEST IJSELMONDE HEET.

Cornelis Willemszoon, schout van Oest IJselmonde, oudt 44 jaer, Jan Heindricxzoon, oudt 40 jaer, gezwoeren, ende Aris Corneliszoon, oudt 33 jaer, oock gezwoeren van Oest IJselmonde, Pieter Direxzoon, schout van tWest ambocht van IJselmonde, oudt 60 jaeren, Jan Adriaenszoon, oudt 56 jaeren, gezwoeren int West ambocht, dat men heet Dirck Smeets landeken, gehoert 27^en in Januario voors., seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e ar^le, datter zijn in als, die mit hemluyden gelden ende geven, 46 haertsteden, ende 7 of 8 die niet gelden of en geven, die meer gemeerdert zijn dan gemindert, maer de gelders zijn gemindert.

Upt IIe ar^le seggen, dat zy die estimeren up 200 communicanten, mits dat huere pastoer van huys es.

Upt IIIe ar^le seggen, dat zy geen exchijs en geven tot prouffite van den dorpe, maer geven exchijs te Dordrecht, daertegens zy alle jaere verdinghen, alsoe wel voor den exchijs als voor dat zy tbier elders haelen moghen, ende dat om 70 Wilhelmus scilden sjaers, tstuck tot 21 st. gerekent; ende en zijn geen renten sculdich up tlichaem van den dorpe.

Upt IVe ar^le seggen, dat zy jaerlicx staen ende gelden int croengelt tot Dordrecht 180 croenen, tot 4 ß groten tstuc, daerinne zy te baten hebben tmargengelt, te weten 4 st. van 700 mergen, daerof Oost IJselmonde groot es 500 mergen, ende West IJselmonde 200 mergen, twelck bedraecht 140 £; ende de reste, bedragende 76 £ van 40 gr., slaen zy omme onder malcanderen, naedat elcx rijck ende gegoet es, ende de rijcxste geeft in de voors. 76 £ 7 £, die zy rijck houden van 100 £ gr., maer heeft een huys vol kinderen, ende en conden zijn sculden niet

weten, maer hebben int setten alsoe wel consideratie upte bruyckwaer als andere goeden, ende den rijckdom van den anderen es te rekenen naer advenant. Ende hebben noch betailt zedert Maert herwaerts 150 ℒ van 40 gr. der stede van Dordrecht, voor huere portie int bestant van Gelre ende andere saycken, dairomme tselve geeyscht was; ende hem waeren geeyscht 200 Rh. gl., maer deur hueren ambochsheere en gaven zy maer 150 Rh. gl.; ende hebben daer en boven int belegge van Pourroyen maentgelt gegeven, maer en weten niet wel hoe diewil of hoeveel.

Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantneringhe, mitten wagen tusschen IJselmonde ende Rotterdam om vracht, ende mitter schuyte. Huer ambocht es groot als voors. es 700 mergen, daerof in den selven dorpe toebehoort omtrent 100 mergen, die welcke veel belast zijn mit upstall van renten, bynae alsoe veel als die waerdich zijn, ende de reste behoert te Dordrecht, te Delf ende allomme; ende werdden all meest in IJselmonde gebruyct, up 25 mergen nae, die in Riederkerck ende by andere huere naebuyeren gebruyct werdden. Ende de mergen lants gelt aldaer in huyere, deen deur tandere, 3 Rh. gl., ende in coope tusschen 7 en 8 ℒ gr.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zy by gemeene jaeren te gelden hebben van sluysgelt, molengelt ende dijckaetge, 11 st. upte mergen, te weten 6 st. van dijckaetge, ende 5 st. van sluysgelt ende molegelt.

OEST ENDE WEST BARENDRECHT MIT KAERNISSE.

Heindrick Simonszoon, schout van West Barendrecht ende Kaernisse, oudt omtrent 55 jaer, Eeuwout Adriaenszoon, stedehouder van den schout van Oost Barendrecht, oudt 50 jaer, Pieter Willemszoon, oudt 36 jaer, Lenaert Vranckezoon, oudt omtrent 31 jaer, Heindrick Lauwezoon, oudt 25 jaer of daeromtrent, gezwoerens int West Barendrecht mit Kaernisse, ende Cleys Pieterszoon, oudt 31 jaer, gezwoeren in Oost Barendrecht, gevraecht up tinhouden van der voors. instructie, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^ seggen die van West Barendrecht mit Kaernisse, datter in

heurluyder ambocht zijn omtrent 33 haertsteden, onder arm ende rijck, daerof de meest helft arm zijn, ende niet en hebben dan se mitten handen en winnen.

Ende in Oest Barendrecht zijn omtrent 20 haertsteden, maer daer en isser maer 6 die met hem gelden, ende 12 die gelden mit Heer Jansdam, ende 2 die gelden mit IJselmonde.

Upt IIe seggen, dat de pastoer hemluyden geseyt heeft, datter zijn in de voors. ambochten van West Barendrecht ende Kaernisse 90 of 92 communicanten, ende in Oest Barendrecht omtrent 28; ende es een nyeuwe prochie, die eerst gestelt es, ende sal te Meije wordden 2 jaeren.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geven van elck vat biers dat zy te Dordrecht halen 3 st., ende moeten alle huer bier halen te Dordrecht.

Ende en hebben geen renten up tlichaem van den dorpe vercocht, alsoe alst nyeuw lant es.

Upt IVe arle seggen, dat zy geen croengelt en geven tot Dordrecht, maer betailen mede in de ruyterpenninghen ende andere ommeslaghen, ende daer inne hebben zy betaelt, dese naeste 4 jaeren, 32 £ gr. Vlaems; ende als zy huer ommeslagen gaderen, zoe gaderen zy die by den hoofden, elcx naer heurluyder rijckdom, havelick goet ende neringe, ende seggen als zy 8 ponden groten ommeslaen, zoe gelt de rijcxste daer inne 4 Rh. gl., ende dier en esser maer 1, ende mach in als rijck zijn omtrent 70 £ groten eens. Ende den selven estimeren zy wel zoe rijck te zijn als alle dandere, indien zy huer sculden up betailen zouden. Ende boven desen zoe geeft den eyghen van elcke mergen jaerlicx te Dordrecht 6 st., twelck de huyrluyden verleggen, ende cortent den eyghenaere, ten waere dat zy om vrij gelt huyeren.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit lantelinghe, als mit coern te sayen, mitte koyen te weijen, mit spitten, mit delven, dorsen ende diergelijcke. Ende seggen dat Kaernisse es 250 mergen groot, West Barendrecht 175 mergen, Oest Barendrecht 254 mergen: ende hierof wort buyten gebruyct van Kaernisse 111 mergen, twelck meest wordt gebruyct int dorp van der Daech, zoe dat die buyrluyden aldaer blijven gebruycken 139 mergen, ende uyt West Barendrecht wort gebruyct 67 mergen, die gebruyct wordden in IJselmonde, Rierkerck ende

int dorp van der Daech, ende gebruycken selver 108 mergen; ende uyt Oest Barendrecht wordden buyten gebruyct 139 mergen by die van den ambochte van IJselmonde ende Ryderkerck, ende de buyrluyden binnen Oest Barendrecht bliven gebruyckende 115 mergen; ende en hebben alle de inwonenden niet eenen mergen die hemluyden in eygen toebehoert, uytgesondert een Willem Huygezoon, die heeft 4 mergen, gelijck voors. es. Ende tselve lant behoort all meest te Dordrecht, omtrent 60 mergen de kinderen van Moerkerck, ende een deels te Delf ende in andere plecken. Ende estimeren de mergen jaerlicx waerdich te wesen in huyere, deen deur tandere, 3½ Rh. gl., ende in coope by gemeene jaeren omtrent 10 £ gr. de merghen [1]).

Upt VI[e] ar[le] seggen, dat teen jaer deur tandere men niet volstaen en mach an dijckaetgegelt, sluysgelt ende anders, min dan omtrent 18 st. upte mergen.

Andere steden ende dorpen in Hollant ende Vrieslant, die men niet en bevynt getaxeert te wesen in de leste schiltaele, ende nochtans mede contribueerden in de beden by tijden van Hertoge Karel saliger memorien.

DE STEDE VAN ASPEREN.

Joost Volckaertss., burgermeester, oudt 50 jaer, Gijsbert Dirrixzoon, oudt 56 jaeren, ende Gerryt Adriaenss., oudt 27 jaeren, scepenen der stede van Asperen, comparerende in den Hage 10[en] in Februario 1514, nae dat Jan van der Mije gelast was hemluyden te executeren, alsoe zy

---

[1]) Op een los blad, hier ter plaatse, leest men:

Oestbarendrecht	264 mergen.
Westbarendrecht	185 mergen.
Kaernisse	279 mergen.
ende tOudelant	40 mergen.
ende de Zuedwinde	130 mergen.
Somme	898
Ende zy hebben angebracht voor Oest- ende Westbarendrecht mit Kaernisse	679 mergen.
Aldus verzwegen	219 mergen.

den lesten in Januario voorleden te Dordrecht beschreven ende ontboden waeren, aldaer zy niet en compareerden; ende seggen by eede,

Upt Ie arle, dat zy geen rekeningen en weten te exhiberen, mits dat die all verbrant zijn geweest int jaer 1513, als de Geldersche daer voer waeren ende den brant daer inne schoten; maer van een vat biers geven de tappers 1 blancke, ende over 4 jaeren en gaven zy maer een half blancke, ende zijn de exchijsen omme de lasten van der oorloge de helft gehoicht, van tvreemt bier 3 st., ende over 4 jaeren en gaven zy maer 2 blancken, van een aem wijns nu 12 st., ende daer te voeren en gaven zy maer 6 st.

Van een hoet haveren 1 blanc, ende te voeren wast een halve blanck.

Van een hoet weyts 2 blancken, daer men maer 1 blanck of en placl te geven.

Alle welcke exchijsen de stede heeft thueren prouffite, ende gelden nu tsamen 55 nobelen, tot 50 st. tstuck. Ende voor den brant als men de helft min gaf, zoe en gouden alle de voors. exchijsen maer 18 of 20 nobelen; welcke 55 nobelen maicken in ponden van 40 groten 137 £ 10 ß.

Ende hebben upte Linghen een tuyninge die zy houden alle 4 of 5 jaeren eens, die alsdan gelden . . . . 8, 10 of 12 gulden,

ende der statkelre mitte solre gelt sjaers . . . . 3 Rh. gl.

Upt IIe arle seggen, dat zy sculdich zijn de navolgende losrenten, eerst,

An losrenten, vercoft in de leste oorloge van Gelre den penninck 14, daerof de 9 £ zijn den penninck 16 . . . . 25 £ 1 ß.

Ende de penningen daerof gecommen zijn besteedt in de fortificatie van huere stede.

An oncosten van poortiers ende waickers upte toornen, alsoe zy upte frontieren leggen, dat hem jaerlicx cost . . . . 23 £.

De jaerlicxe reparatie van der stede costen, alsoe de stede een groot begrip heeft, by estimatie . . . . 150 £.

Somma van desen voors. lasten . . . . 198 £ 1 ß.

Aldus hier meer last dan innecommen . . . . 60 £ 11 ß.

Welcke lasten, die mit andere oncosten die de stede upcommen dragen by gemeene jaeren boven huere innecommen 90, 100 of 120 £ van 40 groten, dat zy omme plagen te slaen upte huysen, maer slaent nu upte mergentalen, onder Asperen gelegen, die in als zijn 1200 mergens, gelijck mitten molengelde of andere oncosten, die men upte mergen om-

meslaet, daerof de 500 mergen binnen der stede wel toebehoeren. Ende de mergen gelt in huyere jaerlicx by gemeene jaeren, deen deur dandere, 3 scilt, ende in coope 60, 80 of 100 scilt.

Ende buiten sdijcx leggen noch omtrent 100 mergen, die in de voors. 1200 mergen niet begrepen en zijn.

Upt III[e] ar[le] is geseyt int eerste hier voeren.

Upt IV[e] ar[le] seggen, datter in als zijn 180 haertsteden of daeromtrent, onder goet ende quaet, ende voor den brant wasser 26 meer, ende vergaen alle dage meer.

Upt V[e] ar[le] seggen, datter plagen te wesen omtrent 700 communicanten, ende nu en isser maer 640.

Upt VI[e] ar[le] seggen, dat zy hem generen mit bouneringe. Aengaende de rentiers, daer en isser maer 2 die elcx omtrent 100 Rh. gl. vrij incommende sjaers hebben, ende daer en zijn geen 10 of 12 luyden die elcx 11 of 12 mergen lants hebben.

DE STEDE VAN HUECKELEM.

Gossen Hackert, schout, oudt 67 jaeren, Mathijs Guertss., oudt 54 jaeren, ende Dirrick Gerritszoon, oudt 49 jaer, burgermeesters der stede van Hueckelem, gehoert te Dordrecht, upten 1[en] in Februario 1514, secundum cursum curie Hollandie, die by eede geseyt hebben tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I[e], II[e] ende III[e] ar[le], als dat zy geen rekeninghe en hebben, want zy geenrehande innecommen en hebben tot prouffite van der stede. Het es waer, dat zy geven texcijs van den 6 tonnen biers 14 st. ende van een aem wijns 5 st., maer alle bier van over zee en geeft niet; welcken exchijs by gemeene jaeren waerdich is omtrent 40 Rh. gl. sjaers, ende behoert toe den heere van Hueckelem, sonder dat zy yet daerof hebben thueren prouffite.

Maer zijn schuldich aen renten 36½ gouden gulden sjaers, tot laste

van der gemeente, daerof de 16 gouden guldens zijn lijfrenten, ende de reste zijn losrenten ter losse den penninck 12, ende zijn gehaelt als wijlen Hertoge Aelbrecht van Sassen voor Leederdam lach.

Ende daerenboven moeten zy de stede onderhouden in reparatie, dat zy niet wel en weten te estimeren, maer zy zouden wel behouven tot reparatie ende onderhoudenisse van dien 100 Rh. gl. sjaers, meer ende niet min.

Welcke lasten, die hem alsoe overcommen, die slaen zy omme zoe upten mergen, upte beesten ende anders, nae dat elck gegoet es. Ende onder Hueckelem leggen omtrent 1200 mergen, daerof boven de 1000 met hemluyden niet en gelden of en geven, alsoe dandere 200 mergen uyterwaerden zijn, van welcke 1200 mergen de meeste helft toebehoert zoe den heere van Hueckelem als den inwonenden aldaer, daerof de mergen gelt, deen deur dandere, 3 of 3½ scilt sjaers, ende in coope 40 of 50 schilt.

Upt IVe arle seggen, dat onder goet ende quaet zijnder in als 86 haertsteden, daerof de 5 of 6 van der aelmisse leven, ende daer zijn oock veel huysen van cleynder estimatie; ende deselve huysen zijn geminderi, mits dat zy in de leste oorloge, als de Heere van Gelre daer voeren lach ende de stede dede bestormen, tvier daer inne dede schieten, dat alsdoen wel de tweedeel van der stede verbaernde; ende buyten der stede in tlandt zijnder omtrent 24 of 25 haertsteden.

Upt Ve arle seggen, dat alsoe wel binnen der stede als buyten, die onder der stede behoeren ende te Hueckelem prochien, zijn tsamen, gelijck hem hueren pastoer geaffirmeert heeft, 350 communicanten of daer omtrent.

Upt VIe arle seggen, dat zy hem generen mit bouwerye ende mit koyen te houden; ende en hebben geen rentiers.

Seggen voorts, dat zy bedevrij geseten hebben ende noch sitten, sonder dat zy den grave van Hollant noch den heere van Hueckelem yet gegeven hebben zedert Hertochs Karels tijden herwaerts.

NOORDELOOS.

Upten 3^{en} in Februario 1514, secundum cursum curie Hollandie, Adriaen van Nesse, schout van Noordeloos, oudt 27 jaeren, Gerrit Aertss., oudt 61 jaeren, Bey Janszoon, oudt 62 jaeren, Jan Heymanszoon, oudt 70 jaeren, ende Jan Adriaenszoon, oudt 61 jaeren, zijn upten 3^{en} in Februario 1514 voors., van des dorps wegen van Noordeloes gecompareert te Dordrecht, omme te deposeren gelijck andere. Dewelcke verclaert hebben, ende bysondere de schout van weghen des heeren van Zevenberghen, als dat deselve van Noordeloos eene vrijheyt es, die noyt tot gheenen tijden, alsoe lange als men gedencken mach, gecontribueert en heeft mijnen genadighen heere noch mitter stadt van Dordrecht; maer het es waer, dat die van Dordrecht over 20 of 25 jaeren deselve van Noordeloos bedwinghen wilden mit hem te gelden, dairomme dat zy eenige van den ingesetenen gearresteert ende gevangen hadden, crachtelicken sonder oordene van rechte, dewelcke bedwongen waeren eens te geven 100 of 150 Rh. gl. eens, maer en hebben noyt zedert gegeven, alsoe zy seggen dat deselve heerlicheyt gesproeten es uyt den huysen van Arckel ende Vyanen. Daerup hem geantwoert es geweest, dat men doen visiteren sall de rekeninghen, omme te sien of tselve alsoe es, ende indien zy eenige brieven of privilegien hebben, thueren propoeste dienende, dat zy ons daerof [1]) binnen 14 daghen.

EGMONDT.

Floris Dircxzoon Sant, oudt 44 jaeren, ende Dirrick Willemszoon van Backom, oudt 53 jaeren, scepenen van Egmont Binnen, seggen by eede, upten 25^{en} in Februario 1514 stilo curie Hollandie, tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn in als 100 haertsteden, onder groot ende cleyn, daerof de 20 arm zijn; ende zijn meer gemindert dan gemeerdert omme de reformatie van de abdie aldaer.

---

[1]) Er is hier in het hs. een halve regel onbeschreven gelaten.

Upt IIe arle, datter zijn in als 400 communicanten.

Upt IIIe arle seggen, dat zy texcijs geven van den 6 tonnen biers 25 st., ende dat tot prouffite van den grave van Egmondt, ende van wijn geven zy de 15 kanne; ende en zijn geen renten schuldich.

Upt IVe arle seggen, dat zy de bede van mijnen heere den grave van Egmondt ommeslaen by de schotponden, ende hebben in als 26 schot ponden, elck schotpondt gereeckent 800 Rh. gl. current, daer inne alle huere goeden, roerende ende onroerende, gereeckent zijn.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit scilpen upte zee te haelen, mit lantneringe, ende dat derdendeel leeft wel van der abdye.

Ende hebben in als 280 mergen, behalven dat lant dat mijnen heere den abt ende den grave van Egmondt toebehoeren, daerof hebben die van Haerlem 32 mergen, Alcmaer 50 mergen, Egmondt up tzee 45 mergen, Backom 7 mergen, Amsterdam 13 mergen, Wimmenem 13 mergen, Schaghen 7 mergen, tCapittel upte Houve 10 mergen, de welgeboeren luyden 22 mergen, een priester tAckersloot 5 mergen, de kercke tEgmondt 5 mergen; soedat de buyeren behouden maer 70 merghen, daerup zy jaerlicx te gelden hebben, upte hofsteden int selve ambocht behoerende, an losrenten 60 Rh. gl. sjaers, ter losse den penninck 15 of 16, behalven de huysen upte houve tEgmondt, die oock belast zijn, maer en weten niet van hoe veel. Ende de selve mergentaelen, ende de eenige van dien die zy hebben up 3 of 4 mergen nae, zijn belast jaerlicx de abdye te betailen 70 of 72 gouden Vrancrijcsche croenen.

Ende een mergen lants es aldaer waerdich in huyere 2 Rh. gl., deen deur tandere, ende de penninck in coope 13 of 14.

Upt VIe arle seggen, dat de mergen lants jaerlicx wel te gelden heeft an dijckaetge, huelen ende wateringhen, 2 st. upten mergen of daer omtrent.

EGMONDT UPT ZEE.

Rommer Symonszoon, schout, oudt 43 jaeren, Jan Sick, oudt 53 jaeren, meester Garbrant Symonszoon, oudt 43 jaeren, scepenen van Egmondt

upt zee, seggen by eede, ten dage voors., tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le}, datter zijn in als omtrent 300 haertsteden, gheen 5 min of meer; ende zijn meer gemeerdert dan gemindert de naeste 10 jaeren herwaerts.

Upt IIe ar^{le}, datter zijn in als omtrent 1000 communicanten.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geven texcijse van den 6 vaten biers 20 st., ende de 15^{e} kanne van den wijn tot prouffyte van den grave van Egmondt; ende zijn schuldich aen losrenten, 30 Rh. gl. sjaers, over lange vercoft, den penninck 14, ende de kercke es sculdich 50 Rh. gl. tsjaers lijfrenten, daer zy de kercke onlanx mede getymmert hebben.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy de bede van mijnen heere den grave van Egmondt jaerlicx betailen naedat elcx jaerlicx te voeren of ten afteren gaet ende naedat elcx gegoet es, ende niet by schotponden, want dat een jaer visschen zy wel, ende dat ander jaer qualicx, ende geven sjaers 308 Rh. gl. nu, ende somtijts min.

Upt V^{e} ar^{le} seggen, dat zy hem generen ter zee mit visschen, ende hebben in als 25 slabuyssen ende harincksceepkens, ende 25 of 26 pincken.

Ende en hebben geen lant, alsoe zy in de duynen leggen upten ouver van der zee.

RIJNSBURCH.

Heer Gerrit Janszoon, pastoer tot Rijnsburch, oudt omtrent 53 jaeren, Seger Willemszoon, scepen, oudt omtrent 65 jaeren, ende Claes Symonszoon, buyrman tot Rijnsburch, oudt omtrent 50 jaeren, geexamineert by eede upten voors. ar^{len}, den 26^{en} in Februario anno 1514 secundum cursum curie Hollandie, seggen tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^{e} ar^{le} seggen, datter zijn 108 of 110 haertsteden, onder rijck

ende arm, die alle leven van den heyligen geest, maer veel uyt meest alle leven zy van der aelmissen van den convente van Rijnsburch, leggende int selve dorp; ende en zijn niet boven 20 haertsteden die hem selven mogen onderhouden sonder aelmissen, ende zijn nu min dan over 10 jaeren.

Upt IIe arle seyt de pastoer, datter zijn omtrent 400 communicanten; ende zijn oock nu veel min dander waeren over 10 jaeren.

Upt IIIe arle seggen, dat zy geen exchijse en geven int selve dorp, zoe zy vrij sitten onder de abdisse ende convente van Rijnsbourch; ende dat zy geen renten en hebben gehaelt up tselve dorp dan alleen van 400 Rh. gl. eens, die zy geleent hebben int gemeen lants sayeken, daerof zy hebben obligatie van den rentmeester Willem Goudt, als die knechten int lant waeren, omtrent 2 jaeren geleden; daerof betaelen zy jaerlicx renten die penninck 16 ter losse.

Upt IVe arle seggen, dat zy jaerlicx geven de abdisse van Rijnsburch ende de baillin, schout ende bode tsamen 9½ £ Hollants tsjaers, tot 15 st. tpondt, ende tselve slaen zy jaerlicx omme up kerven, ende hebben omtrent 250 kerven, ende geeft daerinne elcke kerf een halven braspenninck, ende die een kerf heeft, die moetet mitte handt winnen; ende de rijcxste heeft 10 kerven, ende dien estimeren zy rijck omtrent 1000 gulden.

Upt Ve arle seggen, dat zy meest hem alle generen mit lantelinge, als mit de koe, mit eeren, sayen, spitten ende delven, meest mitter aelmisse, voer den convente te bidden, ende mit provenen te heffen van den convente om Goodswillen.

Dat ambocht van Rijnsburch es groot omtrent 200 merghen, min ende niet meer, ende behoert meest alle de abdisse ende convente van Rijnsburch, uytgesondert omtrent 40 mergen, die behoeren tot Leyden, tot Delf, tot Haerlem, dan omtrent 10 mergen, min ende niet meer, die den buyeren toebehoeren ende inwonende van Rijnsburch; ende wort van den 200 mergen by den buyeren gebruyct omtrent 100 mergen; ende es de mergen jaerlicx waerdich in huyere 3 Rh. gl., ende in coope den penninck 20.

Upt VIe arle seggen, dat zy jaerlicx niet en geven tot eenige sluys-

gelt ende watergelt, maer maicken huere wateringhen selve, zoe tselve ambocht niet groot en es, int ommegaen een boochscoet weechs.

BOSCOEP.

Nicolaes Herperszoon, oudt omtrent 50 jaeren, ende Claes Janszoon, alias Claes Geeritss., oudt 58 jaeren, beyde ambochsbewaerders, geexamineert by hueren eede upte ar^{len} voors., den lesten dach in Februario anno 1514 voors.

Upt I^e ar^{le} seggen, datter zijn omtrent 40 haertsteden, onder arm ende rijck; ende deen helft en zouden niet twee maenden in siecten leggen, zy en moesten van der aelmisse leven; ende zijn nu veel min dan over 10 jaeren.

Upt IIe ar^{le} seggen, datter zijn bet dan anderhalf hondert communicanten, maer niet veel meer; ende de pastoer es wech omme die ruyters die daer geweest zijn.

Upt IIIe ar^{le} seggen, dat zy geen excijsen en geven in haer dorp; noch en hebben geen renten up tlichaem van den dorp vercocht, zoe zy geen geloof hebben, want omtrent 2 of 3 jaeren geleden zoe waeren 2 van huere buyrluyden gevangen tot Bodegraven, ende zy presenteerden ter Goude, daer zy up 1 mijle naer leggen, te vercoopen eene jaerlicxe rente van omtrent 9 of 10 Rh. gl. tsjaers, zy en mochten daer niet toe commen by cranck geloeve.

Upt IVe ar^{le} seggen, dat zy heurluyder ongelden gaderen by kerven, ende hebben omtrent 50 kerven, en heeft de rijcxste $5\frac{1}{2}$ kerf, ende rekenen elcke kerf voor 100 Rh. gl.

Upt V^e ar^{le} seggen, dat zy hem generen mit alrehande lantneringe, dat een lantman doet, als mit de koe, spitten, delven, riet te snijden, mit ponten omme turf te halen ende diergelijcke. Dat ambocht es groot 551 mergen, ende tselve lant wort alle gebruyct by den buyeren ende inwonenden van Boscoep, ende behoert alle dat lant den buyeren ende

inwonenden van Buscoop, uytgesondert de abdisse ende dat convent van Rijnsburch hebben daerinne omtrent 47 merghen, ende die erfgenamen van wijlen Adriaen van der Does omtrent 32 mergen. Ende es waerdich de mergen jaerlicx in huyere, dat een deur tander, 5 st. 1 oert vrijs gelts, ende in coope een penninck 10.

Upt VIe ar^le^ seggen, dat zoe wye huert om vrij gelt, die heeft jaerlicx te gelden an molengelt, watergelt, dijckaetge, sluyssen ende anders, als daar geen inbrexem of nyeuwe wercken en zijn, 8 of 8½ st. upte mergen, teen jaer deur tandere, ende hebben dit jaer wel 18 st. upte mergen.

HOICHMADE.

Heer Gerrit van Poelgeest, ridder, heere van Hoichtmaede, oudt 54 jaer, Huge Aelwijnszoon, schout aldaer, oudt 56 jaeren, ende Jacob Jacobszoon, ambochsbewaerder, oudt 46 jaer, gehoert in den Hage, den 11^en^ in Aprille 1515 nae Paesschen, seggen by eede tguendt dat hier naer volcht, eerst,

Upt I^e^ ar^le^, datter in als zijn 22 haertsteden mitten pastoer ende costere; ende en zijn gemeerdert noch gemindert de naeste 10 jaeren herwerts.

Upt IIe ar^le^ seggen, datter omtrent 80 communicanten zijn.

Upt IIIe ar^le^ seggen, dat zy geen exchijsen en geven van geenrehande sayckeu; noch en es tdorp oock niet belast mit eenigen renten.

Upt IVe ar^le^ seggen, dat zy, als aengaende de bede, vrij zijn, dairomme zy daerof geen gaderinge en doen, ende dat by privilegie hier voortijts gegeven by wijlen Coninck Willem, daerof zy de copien overseynden sullen; maer zy gelden mede in des gemeen lants renten, daer huere portie inne draecht 6 of 7 Rh. gl., dat zy ommeslaen by de stuvers, ende hebben omtrent 100 st., welcke stuvers zy stellen niet nae tgoet dat elck heeft, maer naer tonderhout ende de neringhe die zy doen, te weten van koyen te houden of diergelijcke.

Upt Ve arle seggen, dat zy hem generen mit koyen te houden, spitten ende delven.

Hoichmaide es groot in als 200 mergen, die all tsamen toebehoeren den voors. heere van Hoichtmaide, up 2 mergen nae, daer de pastoers huys up staet; ende houdt tselve ten rechten leene van mijnen genadigen heere; ende gelt in als 180 Rh. gl. sjaers, ende wert all gebruyct by den voors. van Hoichtmaede.

Upt VIe arle seggen, dat zy in de colcke te Sparendam houden 3½ voet, ende gelden mede in de groote sluys, ende cost by gemeene jaeren 1 blanck of 1 st. sjaers.

Dese Informatie, inhoudende 487 bladen, is aldus gedaen geweest uyt machte van de commissien transscreve int beginsel van dese informatie, by ons

(Get.) J. CARONDELET.
G. DE MARCQUES.
VINCENT CORNELISZOON.
Fl. WYNGERDEN.

BIJLAGEN.

I. (bij bl. 211).

A.

AEN DEN CONINCK.

Gheven oetmoedelick te kennen die ingesetenen van den dorpe van Scellinckwoude in Waterlant, gelegen in uwer Ma^{ts} graefscappe van Hollant, als dat sy, arme, schamele supplianten, zeer hoech in de verpondinge staen, nyetjegenstaende sy soberlick gelant sijn, hebbende up heur margentalen, zeer sober ende weynich in getale, te onderhouden een zeer swaere ende lastigen dijck ofte zeeburch, groet wesende wel elfhondert roeden, daer onder wel tweehondert vijftich roeden kaeldijck es, gheen voerlant medallen hebbende, die welcke all met grote sware balcken ende ijseren gordingen onderhouden moet warden, tot grote importable costen van den supplianten, soe dat sy die cost daerup nyet en moeghen geerigen, als nyet mogende huerluyder landen ofte weynich meer op veel jaeren uytbrengen dan doncosten van der dijckagie belopen, sulcx dat sy genootsaeckt sijn haer broet ter zee zuerlicken om een huyre ende zeker loen te winnen, varende oest ende west, twelck sy mede dese voerleden jaeren overmits toerloge nyet soe bequamelick hebben mogen doen tot heurluyder grote interest. Sijn daerenboven sy supplianten geleden een jaer bynae geheel ende van de gront aff verbrant geweest, waerdeur veel van de ingesetenen van tvoers. dorp, die met den supplianten verpont stonden, hem elders metter woene getransporteert hebben; soedat hem supplianten, hoe langer hoe meer hem belast vindende, nyet mogelick en es die groote excessive beeden extraordinaris voer heurluyder quote ende portie te furneren, tensij by uwer Ma^{t} hem gracie ende lichtenisse gheschie. Versouckende daeromme zeer oetmoedelick, dat, in consideratie van tgunt voers. es, uwer Ma^{t} gelieven wil hem supplianten te verlenen quytscheldinge van huerluyder quote ende portie

in alle beeden extraordinaris, die uwer Ma[t] geconsenteert sijn ofte noch geconsenteert mogen warden, ofte ten alder minsten van de twee deelen van huerluyder quote ende portie, ende dat voor een tijt van thien jaeren, ten eynde sy supplianten nyet genootsaect en sijn tvoers. dorp geheel te verlaten. Dit doende etc.

(Op den rand stond:)

Soit envoye au receveur general des aydes de Hollande, Jacques Bol, affin de sinformer sur le contenu, et en advertir, avecq aussy de son advis, ceulx des comptes en Hollande, pour aussy veoir le tout, y joindre leur advis, et le renvoyer a mess[rs] des finances, pour en estre ordonne comme de raison.

Faict au bureau des finances a Bruxelles, le 24[e] jour d'Octobre anno 1557.

(Signe) . . . . [1]).

B.

Moegende, edele, wijse, zeer voirsinnige heeren, ick gebiede my aen u luyder E. zoe ick best mach.

Mijn heeren ontfangen hebbende zeeckeren besloeten brieve van mijne heeren van der finantie, met een requeste, die Co. Ma[t] gepresenteert van wegen die gemeen inwoonders van den dorpe van Schellinewoude, omme te hebben gratie van huerluyder portie in allen beden extraordinaris, beyde hier inne gesloeten. Soude mijn, volgende den voirs. brieve ende appostille, gestelt upte marge van de voirs. requeste, upt inhouden van dien geinformeert hebben, maer alsoe ick bevonde op gelijcke requeste, omtrent anderhalf jaer geleden, mijn genouch geinformeert, ende mijne voirs. informatie by gescrifte gestelt, ende mijn heeren voirs. die over-

[1]) De handteekening is onleesbaar.

gesonden te hebben, waervan die copie hierby gevoecht is [1]), heeft mijn gedocht noedeloos te zijn andermael mijn daerup te informeren. Ende alhoewel ick oick mede wel behoirde by mijn voirgaende advis te persisteren, alzoe huerluyder tegenwoirdige requeste geen nyeuwe middelen en houdt: desniettegenstaende regardt nemende dat tvoirs. dorp al ende geheel staet upte zeevaerende neeringe, als van oist ende west te vaeren, die welcke overmidts dit tegenwoirdige oirloge zeer cranck ende sober is, ende zedert date van der voirs. informatie noch veel crancker geworden ende meer gedeclineert is, ende nyet gescapen is geduerende dit voirs. oirloge te beteren, principalyck de westersche vaert, zulcx dat hemluyden nyet wel moegelijck en zal zijn die schade, zoe ter zee gedurende dit oirloge, als by den brande in Mayo 56 aldaer geschiet, geleden, binnen corten jaeren te verhaelen, soe dunct my up correctie, dat men hemluyden wel gratie zoude moegen verleenen van de helft van huerluyder portie in allen beden extraordinaris, geduerende den tijt van vijff jaeren, ingaende met desen jegenwoirdigen jaere van acht ende vijftich.

Hiermede den Almoegenden Heere biddende, u luyder E. lange te conserveren in geluck ende voirspoedicheyt, gescreven in den Haege, den 16en January 1557.

All uwer E. goetwillich Dienaer,
JACOB BOLL.

(Op de rug stond:)
Mogende, edele, wijse ende zeer voirsienige heeren, mijn heeren van der rekeninghe des Conincx in Hollant.

[1]) Ontbreekt in het hs

II. (bij bl. 219).

U MOGENDE HEEREN.

Geven oetmoedelick te kennen uwe onderdanige dienaren [1] Reedtgenten van Diemen, Ouderkerck ende Amsterveen, dat zy [1] laeste verpondinge heurl. mergentalen de sommige g [1] middelbaer, sommige geheel quaet zijn, elck van heurl. die [1] van heurl. mergentalen hebben aengebracht gehadt, die alsulcx by mijnen heeren geregistreert ende doen registreren zijn geweest, dat zedert die tijt de voors. landen ende heurl. mergentalen groffelyck ofgeslagen ende by den watere ende anders gemindert zijn; sulcx dat die suppliantcn, die heurl. dubblen verleyt nyet en weten waer naer zyl. hen reguleren sullen int gaderen van den subvencien van der K. Ma^{t}; waeromme zyluyden oetmoedelyck versoecken dat u Mogende heeren believen wil, hemluyden te leveren, tot heurl. redelyeken coste, extract van der overleveringe van den mergentalen by heurl. gedaen.

Int welck doende,

(Get.) J. VAN NESS.

(Op den rand stond:)

Is geordonneert den supplianten te doen hebben extract auctentyck uyte verpondinge, gemaect 1514 van t V^{e} ar^{le} van elcx huerluyder aenbrenge van de margentaele. Actum 30^{en} May anno 44.

[1]) Hier zijn in het hs. eenige letters weggescheurd

AANHANGSEL.

I.

In de nieuwe schildtalen, zoo als zij overeenkomstig de ingewonnen informatie in Juli 1515 werden vastgesteld, was Dordrecht op een hooger bedrag gesteld dan de regeering der stad billijk keurde. Zij kwam in beklag bij den Landsheer, en trachtte met de stukken te bewijzen, dat het gevorderde boven haar vermogen ging. De door haar overgelegde staten van inkomsten en uitgaven werden daarop in den Secreeten Raad en in dien der finantien onderzocht en overwogen, en gaven aanleiding tot het stellen van eenige regelen van beheer, die niet onbelangrijk zijn om de toenmalige begrippen van staathuishouding te leeren kennen. Wij laten ze hier volgen, zoo als zij uit een ordonnantie van 4 Maart 1516 worden medegedeeld in het Hs. van Mr. Floris Oem van Wijngaerden, waarover wij in ons Voorbericht hebben gehandeld.

Mijn Genadige Heere ..... heeft geordonneert dat die thoenders [1]) voertaen in die administracie ende regiment van de steede van Dordrecht, ende in den ontfanck ende uytgeeven van de penningen derselver steede hem hebben ende vougen sullen als hiernae volcht.

In den eersten. Die Excijse van den Wijne ende van den Biere van de voors. steede van Dordrecht, diewelcke zy by handen van hunne tresoriers gewoonlick zijn te vergaderen ende te colligeeren, zullen zy van jaere tot jaere in pachte geeven mit barrender keerssen den hougsten biedende ende den meesten omgeevende, ten meesten proffijte van de voirs. steede, mits nemende goede en souffisante cautie van den nemers ofte pachters van denselven Excijs.

Ende insgelijcx sullen zy in pachte geeven alle andere incompsten van den voors. steede, als die craen Rodermond, die Maeckelaerdye van den harden coirn, van den weecken coirn, van den calcke, van den smeedecolen, van den houte, van den verhoogen van dien, van dien van

---

[1] Toenders, die van Dordrecht

tzout, van den wijn int water, van den wijn opt landt ende diergelijcke, nemende altoos cautie van den nemer als boven. Van welcken inneeomen alle die pachters ende neemers van den voirs. steede goeden huer pachtgelt geeven ende betaelen sullen in handen van de tresoriers derselver steede van drie maenden tot drie maenden. Diewelcke tresoriers dairoff reeckeninghe ende reliqua schuldich weesen sullen te doen tot proffijte van de voors. steede nae gewoente, ende oock ter ordonnancie van ons ald. G. H., voor hem ofte mijn Heere den Stathouder van Hollandt ter tijt weesende off huere gedeputeerden, altijd als zy des by den Coninck ofte by den voirs. Stathouder versocht sullen weesen.

Die twee principale tresoriers van de voors. steede van Dordrecht, die welcke, nae uytwijsen den uytgeeven van der steede reeckeninghen, pleegen jaerlicx te hebben voor hem beiden 19 £ 10 ß gr., in die steede van dien sullen hebben 20 £ gr.: ende overmits die 20 £ gr. sullen zij reeckeninghe houden van den reparacie van de steede, den bouck van den rhenten houden tot hueren laste, zonder eenich particulier loon dairvoor te hebben. Ende als van den 8 £ gr. tsjaers, by de voorgaende reeckeninghe toegelegt geweest den tresorieren van de reparacien, ende die 11 £ 18 ß gr. toegeleit de bouckhouders van den rhenten in drie parthien, die sullen geabolieerd zijn tot proffijte van den voors. steede.

In die steede van de drie pensionaryssen van den steede van Dordrecht, diewelcke jaerlicx in gagien hebben, deene 66 £ 13 ß 4 d., die andere 25 £, ende de derde 20 £ gr. tsjaers, zal die voors. steede voortaen huer lijden mit eenen pensionarys, als zy hier voortijts gedaen heeft, die welcken jaerlycx hebben sal voor sijn gagien 25 £ gr.

Die gagien van twee advocaten der steede van Dordrecht in den Grooten Raide te Mechelen, en van eenen advocaet in den Raidt van Hollandt zullen gereformeert syn tot 2 £ gr. voor elcken van dien tsjaers.

In die steede van 200 £ gr., die welcke men jaerlycx ordonneert voor costen van den processen van de voors. steede, sullen die thoenders hem jaerlycx passeeren mit 100 £.

In die steede van andere 200 £ gr., die zy jaerlycx reeckenen voor reisen van scepenen, pensionaryssen ende andere gedeputeerden, sullen zy hem jaerlicx lijden voor 100 £ gr.

Voor bodeloon, waarvoor zij jaerlicx stellen 45 £ gr., sullen zy hem lijden voor 25 £.

Tot reparacie van de steede, waarvoor jaerlicx stellen 500 £ gr., sullen zy hem lijden sjaers overmits die somme van 400 £ gr.

In die steede van 20 £ gr., die zy stellen voor artilierye ende geweer, sullen zy hem lijden mit 15 £ gr.

In die steede van 62 £ gr. 10 ß, die zy reeckenen voor die oncosten, die men doet in de verhuyringe van de steede exeijsen, sullen zy hem lijden voor 25 £.

In die steede van 64 persoenen, die zy onderhouden tot verseeckertheid van de steede, in dien begreepen 16 hellebardiers, te weeten 8 voor den schout ende 8 voor den burgermeester, dairvoor zy stellen 316 £ 16 ß gr. tsjaers, sullen zy hem lijden mit 30 persoenen, te weeten 4 hellebardiers voor den schout ende 2 voor den burgermeester, van 6 schuitevoerders om die buitenwaeck, van 16 poortiers, te weeten van 4 voor elcke poerte, van 1 busschieter ende van 1 paspoertgever, diewelcke hebben sullen 12 ß gr. de maent, sjaers 216 £ gr.

Als van de 7 torenwachters ende die knechten, diewelcke zy pleegen aan te nemen in den winter, dairvoor zy in twee portien stellen 96 £ 5 ß gr. vls. sjaers, dies sullen zy hem lijden, ende met hueren borgers huere toeren doen bevaeren, als men in andere steeden doet, ende daerom hier nyet.

Ende als van de schenckinge van deselve steede, daervoor zy reeckenen jaerlycx 60 £ gr., die wedden van den schutters, daervoor zy reeckenen 35 £, ende voor hart dack, daervoor zy stellen 4 £ 10 ß gr. transeat.

Die welcke ordonnantie, hier voiren verclaert, die Coninck onsen ald. G. H. bevolen heeft ende beveelt denselven thoenders ende yegelijck van hemluyden, elcx soe verre hem dat aengaet, tachtervolgen, sonder dieselve te excedeeren, op die peine die contrarie deede dat exces op hem ende zijnen goeden te verhaelen, ende van arbitrael correctie. Dit al by provisie ende totten tijd toe onse voors. G. H., breeder geinformeert sijnde van den staet van den voors. steede van Dordrecht, anders dairop geordonneert sal hebben.

Het spreekt van zelf, dat deze ordonnantie niet naar den zin der Dordrechtsche Regenten was. Na de voorgeschreven veranderingen „wel ende rijpelyck gevisiteert" te hebben, hebben zij bevonden „dattet niet mogelick en was deselve te achtervolgen." Zij bleven dus op vermindering van de quote der stad in de Verponding aanhouden.

II.

Plakaat tegen diverse fauten, ongeregeldheden en gebreken, gevonden door de Commissarissen bij de borenstaande Informatie. In date den 6 *Juli* 1515.

BIJ DEN PRINCE VAN SPANGIEN, EERTZ-HERTOGE VAN OOSTENRIJCK, HERTOGE VAN BOURGOIGNEN, ETC.

Onsen lieven ende ghetrouwen Gouverneur, Stedehouder, President ende Luyden van onsen Rade in Hollandt, saluyt en delectie. Alsoo die Commissarissen, die van onsen wegen geordonneert hebben geweest omme hen te informeeren van den staet, faculteyt ende gelegentheyt van de Steden, Dorpen ende andere Plaetsen van onsen Landen van Hollant ende Vrieslant, om daerna te reguleren ende ordonneren die nieuwe Schiltale ende Verpondinge, als nu gemackt ende geslooten over 't selve Landt, veel ende diversche fauten, ongeregeltheden ende gebreecken gevonden hebben, soo int verkoopen van de renten op die Steden ende Dorpen van denselven Landen, in den gebruycke van de landen ongeadmortiseert, die de Cloosteren, Godtshuysen ende Geestelijcke Persoonen besitten binnen denselven Lande, oock mede in de exeijsen, die in de Steden ende Dorpen voorsz. opghestelt ende geheven worden, ende in diversche andere saecken de Policie ende Neeringe van den voorschreven Lande aengaende, tot groote laste, schade ende achterdeele van den ghemeenen oorbaer ende welvaert van den selven Lande ende van der Ondersaten van dien, ende noch meer sal wesen, worde bij ons hierinne niet voorsien. Soo ist, dat wy desen aengesien, ende begeerende hier inne te voorsien tot vereeninge van onse voorsz. Ondersaten, wy hebben by goeden advyse ende deliberatie van Raede geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren midts desen onsen Brieve die poincten ende articulen hiernaer beschreven.

In den eersten, dat men van nu voortaen geen renten, die opt ghemeene Lant, ofte lichaem van Steden ende Dorpen, ofte oock op Kercken tot

laste van de Dorpen verkocht zijn tsedert den overlijden van wijlen Hertoge Karel van Bourgoignen zal. gedacht. betalen en sal, ter tijdt toe dat die rentiers die principale Brieven van de constitutie van den selven renten, ende die Steden ofte Dorpen die Brieven van Octroye, uyt machte van denwelcken die selve renten verkocht zijn geweest, ofte copie authentycq van dien getoont ende ghelevert sullen hebben in handen van onsen lieven ende ghetrouwen Meester Nicolaes Evraerdi, onsen President van Hollandt, Heeren Floris van Wijngaerden, Ridder, Heer van IJsselmonde, onsen Raedt, Mr. Vincent Cornelisz., onsen Reeckenmeester, ende Meester Pieter van Sinte Pieters, onsen Secretaris, die wy gecommitteert hebben, ende committeren midts desen, die te ontfangen in den Hage, ende dit binnen drie maenden nae de publicatie van desen, op peyne, te weten, die Steden ende Dorpen dieselve rente anderwerf te betalen, ende die rentiers op de verbeurte van heure renten.

Item, dat voortaen geen Stede ofte Dorp in onsen voorsz. Lande van Hollandt egeen los-rente ofte lijf-rente opte selve Steden ende Dorpen verkoopen en sal, sonder des nieuw Octroy van ons te hebben. Ende indien sy eenige renten verkochten sonder nieuw Octroy te hebben, de selve renten souden zijn verbeurt ende van onwaerden, ende degeene diese verkoopen souden sullen staen tot correctie arbitrale.

Item, dat geen Stede ofte Dorp geen excijs en sal mogen opstellen, hoogen ofte lagen, op wijn, bier, turf, visch ofte andere waren ende goeden dan by Octroy van ons. Ende alle die Steden ende Dorpen die eenige excijsen ofte impositien heffen, sullen ghehouden wesen te brengen ende exhiberen, binnen den voorsz. tijdt van drie maenden, in handen van onsen voorsz. Commissarissen die Brieven van Octroye, uit machte van denwelcken zy dieselve excijsen ende impositien heffende zijn.

Item, dat alle die Steden van onsen voorsz. Lande van Hollandt van nu voortaen ghehouden sullen wesen alle jaeren reeckeninge te doen in goeder formen van heuren inkomen, ende copie van de selve reeckeninge te senden in de Kamer van onse Reeckeninge in den Hage, binnen ses maenden nae de expiratie van elcken jare, om aldaer bewaert te worden tot elcks seeckerheyt.

Item, alsoo vele ende diversche partyen van landen ongeadmortiseert binnen onse voorsz. Lande van Hollandt ende Vrieslandt ghebruyckt

worden by Cloosteren, Godts-huysen ende Geestelijcke Persoonen, hebben daer omme geordonneert ende ghestatueert, ordonneren en statueren als boven, dat die voorscr. Cloosteren, Godtshuysen ende Geestelijcke Personen, die sulcke ongeadmortiseerde goeden gebruycken, gehouden sullen worden te gelden ende te betalen in den Dorpen, daer 't selve Landt ende goet ghelegen is, nae haer bruyckwaer, ende sulcks in advenante dat die andere, in deselve Dorpen gheseten, nae haer bedrijf gelden sullen. Ende omme te weten wat goeden gheadmortiseert zijn ofte niet, so sullen die voorschreve Cloosteren, Godts huysen ende Geestelijcke Persoonen, pretenderende gheadmortiseerde landt ofte goet te hebben, binnen drie maenden nae de publicatie van desen, seynden ende exhiberen in handen van onse Commissarissen voorsz. hare Brieven van Admortisatie, die sy hebben soo van onsen Voorders ende van ons, als van den Bisschop van Utrecht ende van sijnen Voorsaten, op peyne, indien sy des in gebreecke waren, dat dieselve goeden naer den voorsz. tijdt van drie maenden gehouden sullen wesen onvrij, als niet geadmortiseert. Welcke Commissarissen die selve Brieven overnemen sullen, ende ons voort daeraf adverteren. Ende om sulcke abuysen ende gebreecken te schouwen voor den toekomenden tijdt, soo verbieden wy midts desen allen Officieren ende Wethouderen, ofte anderen, daer erffenisse ofte onterffenisse vooren gebeuren, dat sy van nu voortaen niemant en admitteren, ontfangen ofte toelaten tot erffenisse ofte onterffenisse van eenige landen, of erf-renten opte selve landen, het en zij dat de geene die tot alsulcke erven ende landen ofte renten komen willen, eerst ende alvooren oorlof ende consent hebben van den Heere, daeronder tselve goet gelegen sal wesen, ende daerenboven dat die geene, die totten selven erven, landen ofte rente begeert te komen, geloove ter Camere van dien ten schote ende te lote te staen, ende te betalen 't buyrlijck recht, het selve landt daerinne verbindende ende ypotequerende, daer af die Koop brieven mentie maecken sullen. Ende sal daeraf goet register gehouden worden tot allen Plaetsen.

Item, alsoo binnen onsen voorsz. Lande van Hollant en Vrieslant groote meenichte van Cloosteren ende Godts huysen zijn, die dagelijcx augmenteren ende vermeerderen, soo hebben wy noch geordonneert ende gestatueert, ordonneren en statueren, dat men van nu voortaen in de selve landen geen Cloosteren ofte Godts-huysen van Mannen ofte van Vrouwen en sal mogen van nieuws fonderen ende opsetten dan by Oetroy ende consent van ons ende van den Bisschop. Ende degeene die

haer kinderen in Cloosteren ende Godts-huysen sullen willen stellen, denselven Cloosteren mogen gheven lijf-renten ofte gereet goet, nae heure discretie, ende anders niet.

Item, ende want veel Poorters, woonende binnen den Steden, landt bruyken in de Dorpen, omtrent die selve Stede ghelegen, desgelijcks eenige Edelen, woonende op 't platte landt, sonder daeraf te geven of te contribueren metten Dorpen, soo hebben wy geordonneert, ende ordonneren mits desen, dat alle Poorters van Steden voortaen betalen sullen van het lant, dat sy buyten in de Dorpen gebruyken, weder tselve haer eygen lant is, of dat zy t'huyren, naet bedrijf ende bruyckwaer, ende in advenant vant geene des die andere Ingesetenen van denselven Dorpen gelden ende betalen sullen van den bruyckwaer van ghelijcke landen, ende die Edelmannen van de landen, die sy niet te Leene houden; maer van Landen, die sy te Leen houden, daeraf sullen sy vry wesen, mits den dienst die sy daeraf schuldich zijn; ende van eygen landen, dat sy huyren ofte bruycken, sullen sy mede gelden ende betalen nae heur bedrijf.

Item, dat elck Dorp sijn portie van de Beden ende andere Lasten ommeslaen sal opte bruyckwaer van de landen, binnen den selven Dorpe gelegen, ende op heure eygen goeden, ende niet opten eygendom van den mergentalen ofte landen, Poorters van Steden, ofte andere luyden van buyten toebehoorende, uytgedaen Dijck-gelt, Sluys-gelt ende diergelijcke, die men schuldich is opte mergentalen omme te slaen.

Item, dat van nu voortaen geen Vassal ofte Particulier Heer in sijn Heerlijckheyt, daer wy onse Beden heffen, egeen Beden en sal mogen ontfangen, sonder Octroy ofte consent van ons.

Ontbieden daeromme ende bevelen, (daer toe committerende mits desen onsen Brieve) dat ghy dese onse Oordonnantie ende Statuyt, ende al het inhoudt van dien, van stonden aen doet ende laet kondigen ende uytroepen over al onse voorsz. Landen van Hollandt ende Vrieslandt, daer men gewoonlijcken is uytroepinge ende publicatie te doen, soo dat niemandt des cause van ignorantie pretenderen en moge; ende de selve Ordonnantie onderhoudt, achtervolcht ende volkomt, ende doet onderhouden, achtervolgen en volkomen onverbreeckelijcken, procederende, ende doende procederen, tegen die overtreders van de selve Ordonnantie

in exempel van allen anderen, sonder verdrach ofte dissimulatie. Ende want men van desen onsen Brief te doen sal mogen hebben in diversche Plecken, soo ordonneren wy dat aen 't Vidimus van dien, ghemaeckt onder Zegel authentycq, ofte andere copie gecollationeert ende geteyckent by een van onse Secretarissen, geloove gegeven zij ghelijck tot desen originalen Brieve, want ons alsoo ghelieft. Ende des te doen geven wy u volkomen macht, authoriteyt ende sonderlingh bevel. Ontbieden ende bevelen allen onse Rechteren, Justicieren, Officieren, Dienaren ende Ondersaten, dat sy u dit doende ernstelijck verstaen ende obedieren. Gegeven in onsen Huyse van den Hage in Hollant, den sesten dach van Julio Ian XV^c. et quinze. *Ondergeteyckent*, By mijnen Heere den Prince in sijnen Rade.

P. HANETON.

Nadere verklaring van het bovenstaande Plakaat. In date den 8 *September* 1518.

BY DEN CONINCK.

Onsen lieven ende getrouwen Stadthouder, President ende Luyden van onsen Rade in Hollandt, Saluyt ende dilectie. Alsoo wij by de Ordonnantie, by ons ghemaeckt in den jare 1515, opte leste vernieuwinge van de Verpondinge ende Schiltale over onsen Lande van Hollandt ende Vrieslandt, onder anderen verklaert ende gheordonneert hadden, dat die Dorpen van den selven onsen Landen heure portie van onsen Beden ende andere heure Lasten ommeslaen souden opte bruyckware van de landen, binnen elcken Dorpe ghelegen, ende op haer eygen goeden, onder tdexel van welcke onse Ordonnantie die Dorpluyden, soeckende heurluyder singulier profijt, grootelijcken gheexcedeert ende onze voorsz. Ordonnantie misbruyckt hebben, stellende bynae alsoo veel ofte meer opte landen, die Poorters of andere van buyten den selven Dorpe woonende gebruycken, voor ende opte bruyckware van dien, als op heur eygen goet, tegens onse meeninge ende intentie; waeruyt veel ende diversche questien, processen ende geschillen binnen onse Landen voorsz. geresen zijn, tot groote koste van onse Steden ende Dorpen aldaer, om in welcke

questien, geschillen ende meer andere ongeregeltheden te remedieren ende voorsien, hebben wy by goeden advyse en deliberatie van Rade geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren mits desen, alsulcke poincten ende articulen als hier naer volgen.

In den eersten, sullen van nu voortaen die voorz. onse Dorpen ende platte landen, elck haer portie van onse beden, subventien, ende andere ommeslagen van den gemeenen Lande van Hollant ende Vrieslant ommeslaen ende gaderen op hen selven, ende opten eygen Goeden, Have ende Neeringe van de Ingeseeten van elcken Dorpe, ende oock opte bruyckware van de landen, die de selve Ingesetenen van de Dorpen gebruycken, 't zij binnen den Dorpe daer sy woonen, ofte daer buyten, ende niet opten landen, mergetalen ofte bruyckware, die de Poorters van Steden ofte andere buyten woonende toebehooren, huyren of gebruycken, uytgesondert die lasten reële, den gront raeckende, te weten, van Dijckagie, Sluys-gelt ende diergelijcke onkosten. Ende oock diegene van onsen Dorpen, die van oudts ende van allen tijden voor die laetste Verpondinge bij geuseerde Privilegien hare lasten van onsen Beden ende andere ommeslagen gewoonlicken zijn geweest mede te stellen int geheel ofte deel opte mergentalen, gelijck die vant Hoff van Delft, Hazerswoude, Aelsmeer, ende andere van gelijcken nature, die deselve hare portie van onsen Beden ende andere hare lasten ommeslaen sullen mogen, gelijck sy van outs ende altijds gewoonlijcken zijn geweest van doene voor de leste Verpondinge, by ons vernieuwt in den Jare 1515 voorsz., sonder eenige nieuwigheyt ter contrarie te doen.

Item, die Edelen van den Lande, leevende ende hen dragende als Edele mannen, sullen vrij wesen van heure landen, die sy van ons te Leen houden, ende selfs gebruycken; ende opte landen ende bruyckwaer van dien en sal men geen gaderinge van beden ofte ommeslagen stellen, al ist dat sy heure residentie binnen den Dorpen houdende zijn.

Item, also binnen onsen voorsz. Landen groote menichte van Cloosteren ende Godtshuysen zijn die dagelijcx vermeerderen, ende dat veel landen van onse Ondersaten, die contribuabel waren ende daervan wy dagelijcx in Beden ende Subventien ghedient plagen te wesen, vervreemt ende ghealieneert worden in handen van deselfde Geestelijcke geprivilegeerde Persoonen ende Cloosteren. Soo hebben wy noch geordonneert

ende gestatueert, dat egeene nieuwe Cloosteren ofte Kercken gesticht ofte getimmert en sullen mogen worden, dan by expresse consent ende Octroy van ons.

Item, dat van nu voortaen diegene, die heure kinderen ofte andere in Cloosteren ofte Godts-huysen sullen willen stellen, zij Mannen ofte Vrouwen-Persoonen, die sullen den selven Cloosteren ofte Godts-huysen, mogen geven lijf-renten ofte gereet-gelt, tot alimentatie van alsulcken Religieux of Religieuse, naer haer discretie, ende anders niet.

Item, dat geen Steden ofte Dorpen eenige exeijsen en sullen mogen opstellen, hoogen ofte lagen op wijn, bier, koorn, turf, visch, ofte andere waren, koopmanschappen ende goederen, hoedanich die zijn, dan bij Octroy ofte expressen consente van ons.

Item, omme te verhoeden diversche processen, kosten ende moeyten, die souden mogen rijsen uyt dese onse jegenwoordige Ordonnantie, daer mede onse penningen dickwils veraftert worden, ende de partijen komen in groote sware kosten ende lange processen, Soo hebben wy geordonneert, ende ordonneren by desen, dat de partijen, die hen eenichsints van dese onze jegenwoordige Ordonnantie sullen willen doleren ende beklagen, compareren voor u onsen Stadthouder, President ende Luyden van onsen Raide in Hollant, u Luyden lastende, committerende ende authoriserende mits desen, deselve partijen voor u te roepen, te vereenigen, ende te accorderen indient mogelick zij, ende, of t niet geschien en mochte, daerof sommierlijck appoincteren, als ghy in uwe conscientie bevinden sult van rechtswegen daertoe dienende ende behoorende; welck u Appoinctement wy willen dat by provisie, ende tot anders by ons daer op gheordonneert zij, sijn executie hebben ende volkomen effect sorteren sal, niettegenstaende oppositie ofte appellatie gedaen of te doen ter contrarie, ende sonder prejuditie van dien. Ontbieden u daeromme ende bevelen, (daer toe committerende midts desen) dat ghy dese onse Ordonnantie, Declaratie ende Authorisatie, met al den inhouden van dien, doet en laet van stonden aen kondigen ende uytroepen over al onsen voorsz. Landen van Hollandt ende Vrieslandt, daer men gewoonlijck is uytroepinge ende publicatie te doen, ende de selve Ordonnantie, Authorisatie ende Declaratie onderhout, volkomt ende achtervolgt, ende doet onderhouden, volkomen ende achtervolgen, naer haere

forme ende inhouden, sonder yet te doen of te gedoogen gedaen ofte gevordert te zijn ter contrarie, want ons also gelieft. Gegeven in onsen Huyse in den Hage, den 8^en dach in Septembri in t Jaer 1518. *Ende onder stont geschreven,* By den Coningh in sijnen Rade. *Ende geteyckent* P. Haneton.

Groot placaatboeck, II, 2047 *en* 2051. *Gecollationeerd naar het Eerste Memoriaelbouck Sandelin, f^o.* 39 *en* 339.

III.

Als aanhangsel van de Informatie mocht de omslag niet ontbreken, die ten gevolge dier Informatie werd verordend. Wij hebben dan ook getracht dien op te sporen. Ongelukkig te vergeefs: in het Rijksarchief was hij niet te vinden. In de plaats er van, geven wij hier, uit het tweede Memoriaelbouck Sandelin f°. 37 *en vgl. „de smaldeeling van* 6000 *mannen van oorlog" van het jaar* 1521, *die ons voorkomt bij gebrek aan beter vrij wel te voldoen, omdat volgens het opschrift „up elcke* × *scilden eenen man" gezet was. Zoo zou dan de verponding berekend zijn op* (6000 × 10) 60,000 *schildtalen. En inderdaad weten wij uit een request der kleine steden van Holland en Vriesland aan Karel V (bij Brandt, beschr. van Enkhuizen, bl.* 98) *dat de omslag op* 60,000 £ *was aangelegd. — Met* 10 *vermenigvuld wijst derhalve het getal der gevorderde mannen het bedrag der schildtalen van elke stad of dorp aan. Men houde echter daarbij in het oog, dat de schildtalen niet altijd in ronde, door* 10 *deelbare, getallen uitgedrukt zullen geweest zijn, en dat bij gevolg de vermenigvuldiging geen strikt juiste uitkomst geven zal. Dordrecht staat op* 335 *mannen, maar wij weten uit het Hs. van Fl. van Wijngaerden dat de stad in de beden werd aangeslagen naar een bedrag van* 3360 (*niet* 3350) *schildtalen. Wijk op Zee moet* 7 *mannen leveren, doch wij weten uit het Register van Van der Goes* (7—9 *April* 1559), *dat het niet op* 70, *maar op* 74 *schildtalen stond.*

De aanleiding en de bedoeling van de zetting der 6000 *mannen van oorlog leeren wij kennen uit de belangrijke ordonnantie, door Wagenaar,* IV, 430, *insgelijks uit het tweede Memoriaelbouck Sandelin, meegedeeld, waarheen wij verwijzen. Velius spreekt er van in zijn beschr. van Hoorn, op het jaar* 1521, *en zegt, in volkomen overeenstemming met onze lijst, dat Hoorn met zijn dorpen op* 208 *man gezet was, te weten de stad op* 117, *de dorpen op* 91.

Het scheen ons niet ongepast, nu toch eens de lijst der zetting over alle steden en dorpen gedrukt werd, er aan toe te voegen een vergelijkenden staat der haardsteden, zooals die was anno 1515 *volgens onze Informatie, anno* 1496 *en bij het overlijden van Karel den Stoute volgens de nog ongedrukte Informatie van* 1496. — *Onder* haertstede *wordt in de verponding verstaan niet* haard, *zooals er soms in één huis meerdere zijn, maar* woning: *vandaar dat men op enkele plaatsen voor haertstede*, woenstede *leest, b. v. bl.* 450. — *Het viel ons nu en dan moeilijk het juiste getal haardsteden uit de onduidelijke opgaaf af te leiden; wij hebben in zulke gevallen den lezer door het bijvoegen van een ? gewaarschuwd. Gaarne hadden wij ook den staat der schotponden op die drie tijdstippen gegeven, maar de Informatie van* 1496 *is in dit opzicht onvolledig, en het scheen overbodig de opgave der door ons uitgegeven Informatie nog eens tabellarisch te drukken.*

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.		Getal van haardsteden anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
IE STEDE VAN DORDRECHT.	335	1500		
IE STEDE VAN Ste GEER-TRUIDENBERGE	24	385		
Baillivschap v. Zuid-Holland.				
rymmelen.	5	47		
Hooge ende lage Zwale. . .	3	60		
aemsdonck	10	100		
Gravenmoer.	9	95		
'aspyck	8	75		
apelle	13	104		
esoyen	11	78	Dordrecht en Zuid-Holland zijn niet in de Informatie van 1496 begrepen.	
prange	8	121		
ussen	4	60		
'erckendam	2	19		
lydrecht	8	75		
lblas.	16	50		
lblasserdam	8	72		
lessensgrave	7	55		
Molenaersgrave	6	16		
yessendam mit. . . . . } yssent Ouderkerck . . . . . . }	14	54		
treefkerck.	17	75		
yeu Leeckerlant.	11	60		
rantwijck ende. . . . . } hibelant . . . . }	8	50		
Papendrecht	7	50		
Wyngaerden mit. . . . . } Ruybrouck. . . . . . }	4	38		
Hoffwegen	1	11		
Hardinexvelt	7	70 à 80		
Gyessen Nyeuwerkerck.	7	36		
Pietersen	3	22		
Slingelant	1	15		
Otlant	3	26		
Laech Blocklant . .	2	20		
. Gouraen	8	60		
erchamboch	17	80		
eckerkerck	15	100		
rimpen upte Leck.	3	45		
rimpen upte Ysel	4	20		
ralingenpolre	1	6		

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.			Getal van haard-steden		
			anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
Ouderkerck..............	16		90		
Stolwijck	8		73		
Berckou................	3		50		
Pietershouck.......... . .	1		15		
Maesdam	1		13		
Mijnsheerenlant......... .	6		63		
Heyntgenoert....	2		56		
Heer Jansdam......... ..	3		48		
De Lyndt...............	2		23		
Heer Oudelantsambocht	1		12		
Scobbelant mit......... ... } Molenaersambocht..... ... }	2		32		
Kijfhouck...	2		6		
Henryck Yden ambocht...	2		10		
Rysoert	2		11		
Adriaen Pieters ambacht....	2		11		
Rijderkerck.............	12		93		
't Oestambacht v. IJsselmont.	3		} 16		
't Westambacht aldaer mit.. } Dirck Smeets lant......... }	1				
Oest ende West Barendrecht.	5		53		
	facit	326 (eigenl. 325)			
DIE STEDE VAN HAERLEM .		380	2714	2426	2526
Beverwijck.....		12	204	200	[illegible]
Baillieschap v. Beverwijck.					
Wyck upt Zee...	7		175	100	250
Wijck an duynen...	6		24	22	23
Spaerwoude	4		63	60	66
Catwoude.....	7		60	57	57
Westzanen ende. . ...} Cromenye........ ..... .}	48		310	300	300
	facit	72			
Baillieschap v. Brederode.					
Tetrode.	3		81	72	76
Welboren luyden van Velzen.	3		25	22	22
Huysluyden van Velzen	4		60	47	47
Schoorl mit Camp . .	23		180	220	[illegible]
Santvoirt..	4		76	50	[illegible]
Bergen.	14		100		[illegible]
't Oge	8		150	150	180
	facit	59			

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.			Getal van haardsteden anno 1515.		anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
Baillivschap van Kennemerlant.						
Welgeboren luyden van Heem-kerck.	5		16		18	21
Huysluyden aldaer.	8		60		40	40
'astricom.	12		58		50	60
Lymmen.	16		90		95	100
Uitgeest.	30		150		160	170
Ackersloot	22		97		133	163
Heyloo ende Oesdom.	19		107		115	138
Groede	1		9		37	42
Scoeten.	6		99		50	62
Heemste.	6		82		65	65
Spaerndam.	5		70		55	60
Slooten ende Oesdorp.	10		128		120	130
le Vrije ambochten.	2		29		27	31
t Hof ambocht.	1		16		16	18
Herlemmerle	3		28		27	44
Nyeuwerkerck ende . . . Rietwijck.	5		18		72	90
Aelsmaer	6		80		90	125
Oestzanen.	36		280		200	?
Wormer ende Gispen	45		350		360	350
Langedijck, alias Nortseerwou	18		19	167	135	115
Suytseerwou ende.			60			
Broeck.			58			
	facit	256				
Assendelft.		27	180		69	90
Baillivschap van Egmondt.						
Neck	5		31		Gedagv. maar niet verschenen.	
Hoochtwoude mit Eerswou. .	23		145		84	278
Outkerspel	9		70		Gedagv. maar niet verschenen.	
Backom	6		22		"	"
Warmenhuysen.	12		c^a 105		"	"
Harinckerspel.	5		c^a 65		"	"
Petten.	1		60 à 70		"	"
Huysduynen.	7		112		"	"
Purmerende.	29		210		"	"
Purmerlandt.	32		160		"	"
	facit	129				
DIE STEDE VAN ALCMAER.		155	889		In 1477[1], meer dan in 1496.	

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge			Getal van haardsteden				
			anno 1515.		anno 1496.		[illegible]
[illegible]							
HOIRN	117		1118		1300 ?		2200 ?
Oudendijck	13		50		40		40
Grosthuysen	8		39		31		38
Zwaech	10		72		60		70
Hauwert	3		32		24		30
Seerwoude	2		21		17		19
Avenhoirn	4		35		30		36
Berchout	18		80		180 [illegible]		[illegible]
Nubixwoude	3		28		23		30
Beets	11		50		45		[illegible]
Scaerdam	2		24		In beide jaren evenveel.		
Woggenom	12		80 à 90.		88		158
Watweyt	2		17				
Mysen	3				[illegible] Zwaech [illegible]		
	facit	208					
MEDENBLIC mit		25	321	[illegible]	334	171	334
Oestwou			55				
Opperdoes ende			28				
Warveshouve			55				
ENCKHUYSEN		70	720		635		[illegible]
Grootebrouck		70	173	[illegible]	[illegible]		152
Luttekebrouck			141				
Hoichkerspel ende			189				
Bouvkerspel							
Scellinchout		[illegible]	100		65		[illegible]
Wydenisse mit		14	[illegible] 100		[illegible]		[illegible]
Leeck							
Sybekerspel mit		10	[illegible]		98		114
Benninckbrouck			37				
[illegible]							
Spanbrouck	11		[illegible]		[illegible]		[illegible]
Opmeer	6		35		[illegible]		[illegible]
Updam ende	7		80		[illegible]		[illegible]
Hensbrouck							
	facit	24					
Hem ende		28	97		[illegible]		[illegible]
Venhuysen			[illegible]				
Abbekerck mit		13	47	[illegible]			[illegible]
Lambertschagen			[illegible]				
Mitswoude ende			29				
Twisch			[illegible]				

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.			Getal van haardsteden anno 1515.		anno 1496.	by tyde van Hertog Karel.
Westwoude mit			54			
Oesterblocker.			70			
Westerblocker ende		35	15	207	152	192
Bannewyse.			38			
[illegible]						
Koedijck mit	12		150			
Huyswaert						
Sinte Pancraes.	3		71			
Outdorp	5		36			
Otterleek	2		15		387	509
Graft, mit	22		72			
dat Zuyteynde van Seermer.						
't Noirteynde van Seermer.	17		70			
Ursem	7		50			
	facit	68				
Seager cogge.						
Seaegen	31		220		220	300
Berningerhorn mit.	18		110	150	60	180
Harinchuysen.			40			
	facit	52				
Nydorper Cogge, alias						
Oude Nydorp			61			
Nyeuwe Nydorp ende		46	181	412	332	382
Vinckel			170			
Texel		88	648		750	750
Wyringen		25	370		396	450
Eelant		4	204			
Niewelant v. St. Maerten		10	140		133	174
DE STEDE VAN AMSTERDAM.		181	2532		1919	c[a] 1869
[illegible]						
[illegible]						
MONICKENDAM	44		471		350	350
EDAM	86		496 + 196		450 + 140	550 + 165
...ontsmaer	24		100			
...uyderwoude	19		153			
...dorp.	21		75		c[a] 500	c[a] 500
...Hinckwoud	10		104			
...uck.	15		64			
...usdorp	34		210			
...arcken	5		75		50	50
...men.	11		90		80	100

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.			Getal van haardsteden					
			anno 1515.		anno 1496.		by tyde van Hertoge Karel.	
Amsterveen mit	11		100		80		160	
Leymen			Gerekend by Alkemade					
Ouderkerck mit	15		70		44		88	
Waardhuysen								
Doevedrecht ende								
Waverenveen . . .								
	facit	293						
Oesthuysen ende . .	12		70	108	61	86	61	86
Etersen.			38		25		25	
Nyencoop.	4		36		38		35	
	facit	16						
Baljuwschap van Gooiland.								
NAERDEN.	35		ca 500		300		500	
WEESP mit.	18		105	205	200		220	330
Weespkerspel. . . .			100				111	
Muyden	7		100		108		124	
Muyderberch	3		34		32		42	
Hussen.	8		120		74		105	
Laerem.	5		65		50		60	
Blaercom.	5		40		45		65	
Hillefersom.	13		90		74		100	
Bussom.	3		36				33	
	facit	97						
Baljuwschap van Loosdrecht.								
Leenen	2		14		11		28	
Loosdrecht.	8		100		118		250	
Teccoop	2		14		14		14	
Mynen.	1		10		10		16	
	facit	13						
DIE STEDE VAN LEYDEN. . .		484	ca 3017		Evenveel in de beide jaren.			
[illegible]								
WOERDEN	22		267		265		320	
Bodegraven	13		100		133		222	
Waerder.	5		40		31		41	
Lodreck.	1		8		12		20	
Ekendorp	5		20		14		21	
	facit	46						
OUDEWATER . . .		33	325		292		542	
Ysselsteyn . . .		5	39		27		40	
[illegible]								
Lyer	8		54		37		44	

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.		Getal van haardsteden		
		anno 1515.	anno 1496.	bij tijde van Hertog Karel.
Monster mit ... }	21	250	60	80
Ter Heyde .. }			120	350
Waeteringe	11	74	60	67
Rijswijck	15	106	99	120
Voirburch	5	108	108	108
Coudekerck	6	37	40	46
Arleveen mit .... }	10	139	80	105
Outshoorn . .... }				
Alemade mit .. }	12	125	115	
Reynzaterwoude .... }				
Heer Jacobswoude	3	35	38	38
Aire	3	31	34	44
Sevenhoven ende .. }	1	13	16	29
Norden .... }				
Caydestaert	1	26	20	26
Calslac	1	14	15	
Soeterwoude	15	80	70	100
Soetermeer	3	58	31	31
Segwaer	5	74	60	85
Lisse	5	87	50	80
Nyeuweveen mit .... }	1	13	18	28
Uyterbuyrt. .. .. }		9		
Hogeveen mit .. }	2	44	60	
Benthorn .... }				
Waddinexveen .	3	79	16	De helft meer dan in 1496
Bloemendael	1			
Alphen . ..	9	85	69	69
Tempel	1	8	5	15
Sluipich. ...	1	27	9	20
	[illegible] 114 (eigenl. 113)			
Naeltwyck ...	22	ca 200	160	160
't Honterlant	1	12	12	14
	[illegible] 23			
Bailliuscap van Wassenaer.				
Wassenaer mit .... }	13	173	138	110
Zuyck ende Berckerhorn (sic). }				
Voirscoten.	12	100	78	78
Catwyck upten Ryn mit }	5	66 } 79	62	85
Valckenburch . }		13 }		
Catwyck upt Zee.	5	145	120	138
Oestgeest	6	25	40	40

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.			Getal van haardsteden anno 1515.	anno 1496.	In tyde van Hertoge Karel.
Leyderdorp	6		50	46	46
Wymmenen	2		20	21	21
	facit	49			
Baljuschap van Noortich.					
Noortwyck mit					
Noortwyck up Zee ende	30		310	290	370
Langevelt					
Hillegom	4		69	60	67
Voorhout	6		40	37	40
Sassenem	5		32	21	Driemael meer dan in 1496
Noirtigerhout	5		50	75	95
	facit	50			
Warmont		8	84	60	60
Hazaertswoude		10	111	100	120
Benthuysen		2	25	25	50
Zwammerdam	7	9	35	51	86
Reewijck	2		24		
Hoichtmade		1	22		
DIE STEDE VAN DELFF		511	2733	3265	Veel meer dan in 1496.
Den Haeg mit			1198	1348	1348
Haech ambacht:					
([illegible])	95		212	294	294
([illegible])			50	61	61
([illegible])			25	6	6
Vlaerdingen	13	29	200	190	222
Vlaerdingerambacht	16		54	50	50
'sGravesant	5	14	107	125	141
Santambacht	9		50	63	75
Baljuschap van Delfland.					
't Hoff van Delff	32		80	74	81
Maeslant	33		250	250	250
Berckel	23		111	108	118
Pinacker	24		115	90	96
Ketel	14		50	40	47
Woudt			12	10	10
Harnasch ende	8		10		
Hompijl			15	14	14
[illegible]	6		30		
Reyven	2		8	8	9
Voshaen	7		13	21	29
Vosrecht	3		8		

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.			Getal van haardsteden anno 1515.		Getal van haardsteden anno 1496.	Getal van haardsteden bij tijde van Hertog Karel.
Dorp.	3		10		12	12
	facit	155				
Bleswijck		4	75		54	62
DIE STEDE VAN DER GOUDE.		327	1694		1700	2800
Gouderack		7	50		50	65
Baillusrap van Schoonhoven.						
SCHOENHOVEN.	42		460		450	650
Haestrecht	5		80		74	84
Heer Aertsberge	6		33		28	28
Vlist ende Bonrepas	4		32 / 7	39	36	36
Stolwijck	8		50		40	48
	facit	65				
t Lant van Liesvelt mit Amers.	6		139		135	160
e Nyenpoort	3					
	facit	9				
't Lant van Arele.						
GORCUM	82		700		650	800
Arckel	6		54		58	76
Seelluynen	2		20		18	
Nyenwerlant.	9		30		26	32
Hoernaer.	5		10		33	60
Hooch Bloeklant	7		30		45	55
Leerbrouck	7		30		50	70
Middelcorp.	4		33			
Oesterwijck, mit Ledichem.	9		25 / 24	49	58	74
	facit	131				
Heusden, stadt ende lant.						
HEUSDEN.	24		247		250	350
Wijck	11		70		100	150
Michuysen	6		44		70	85
erp	5		29		30	46
rouck	2		19		28	32
een	6		46		70	79
eesbeen	2		15		18	36
dijnen	9		151		150	150
Frongelen	2		39		46	46
lburch	2		32		32	
ngelen	7		46		100	113

Smaldeeling der 6000 mannen van oorloge.			Getal van haard-steden anno 1515.	anno 1496.	bij [illegible] Hertog Karel.
Genderen	4		28	31	48
Douveren	2		25	23	33
	facit	82			
Baertwijck		7	85	95	100
Outheusden		7	28	57	80
Eethen	5	9	46	80	118
Meuwen	4		41		
DIE STEDE VAN ROTTERDAM		154	1137	972	1275
DIE STEDE VAN SCHIEDAM		42	470	465	574
Baillivscap van Schielant.					
Ouderschie	11		59	65	85
Bueckeldijck	3		20	16	19
Seyebrouck	4		21	22	22
Hillegersberge	12		140	80	80
Cralinge	7		64	28	28
Sevenhuysen	5		88	34	104
Nyeuwerkerck	7		62	60	60
Capelle	7		58	60	cª 70
Moerdrecht	3		45	36	52
Matenesse	1		9		
Scoutreloe	1		9		
	facit	61			
Summa totalis		6018			

NAAMLIJST

DER

GEVISITEERDE STEDEN EN DORPEN.

— —

(Cursief gedrukt zijn de hedendaagsche benamingen van plaatsen, die onder haar oude namen niet wel te herkennen zijn).

A.

B.

I.

J.

K. en C.

T.

U.

V.

VERKLARENDE WOORDENLIJST.

VERKLARENDE WOORDENLIJST.

A.

Acht (De). 494. Vertegenwoordigers der gilden, en als zoodanig medere-geerders van Dordrecht.

Achtendeel. Maat van koren enz. = $\frac{1}{2}$ zak. Zie *Sack*. *Twee achtendeel maickende een viertel Antwerper maet*, 11. *Elcke schepel voor een achtendeel gereeckent*. Over den inhoud van het Achtendeel in verschillende steden van Holland zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8e druk) I, 284.

Achtervolgende. Volgens, 3.

Acouter. Verspieder. KILIAAN: *Acouter, explorator*. Van het Lat. *auscultare* komt in het Ital. *ascoltare* en in het Fr. *escouter*, hooren. *De hoornblazers upte toornen ende poorten, ende van den acouters, die zy by nachte houden*, 331.

Admortiseren. In de doode hand brengen. *Te weten of die goeden (van den cloosters) geadmortiseert zijn*, 5. De geadmortiseerde goederen der kerk betaalden doorgaans niet mede in de contributiën. *Alle de voors. mergentalen gelden mede, tzij dat se toebehooren ofte gebruyct werden van geestelicke of waerlicke luyden, uytgedaen 10 mergen, die men heet geadmortiseerde goeden*, 443. Voor *admortiseren*, vindt men ook **mortificeren;** *goeden, die niet gemortificeert en zijn*, 196. In denzelfden zin *geestelijck maecken. Welcke landen te voeren, eer zy geestelick gemaeckt waeren, mede plagen te geven*, 152.

Aem. Inhoudsmaat van Rijnschen wijn, houdende 4 ankers.

Aen mogen. Aan kunnen komen: *een stede, daer men winters ende zomers te paerde ende te voete aen mach*, 194.

Aenschouw. Aandacht. *Daarup zy begeren aenschouw te hebben*, 291. Zij wenschen dat daarop acht worde geslagen.

Aentasten. Aanvaarden. *Zoedat zy niet en wilden haer goet mitten lasten aentasten, al gave men hem 200 Rh. gl.* 51. Waarvoor elders, *die nyemant* **annemen** *en zoude om 400 Rh. gl. toe te hebben*, 293.

Afbreck. Afbrokkeling: *overmits de afbreck van den lande by de meeren*, 56. — Zie *Slete*.

Aflopen. Wegvloeien, wegspoelen: 150 *mergen, daerof datter mitten water ofgelopen es omtrent* 30 *mergen*, 91. *Een mijle zeedijck, die boven afgeloopen es*, 63.

Afschatten. Zie *Schatten.*

Afslaen. Wegslaan. *Die meeren slaen dat lant seer of*, 205, waarvoor elders *ofnemen: de meeren, die tlant alle jaeren wel* 25 *mergen ofnemen*, 57. — **Offslach**: *gemindert by den offslach van de meeren*, 139. Ook wel **slach**: *zy hebben groote schade van de slach van den meeren*, 357. Vgl. *Slijten, slijte.*

In geheel anderen zin **afslaen**, van belastingen en uitgaven: *Dat hemluyden niet meer affgeslagen es dan* 9 *Rh. gl. tsjaers lijfrenten*, 100.

Afslaen, afslager, afslach. Verkoopen, bij afslag, vooral van visch. Bij uitbreiding, *afslag* het geld dat de verkooper aan den afroeper of afslager verschuldigd is, 175. Dikwerf wordt *afslach* met *pontgelt* samengevoegd, soms als gelijkbeteekenend in de plaats er van gebruikt, hoewel het eigenlijk iets anders beduidt. Zie op *Pontgelt.*

Afstellen. Zie *Opstellen.*

After dien dat. Nadat. *After dien dat zy heuren mast gerecht hebben*, 468. Nadat zij den mast hebben opgericht, om onder zeil te gaan.

Afvloeien. Zie *Wechvloeien.*

Allelleens, 196. Verbasterd uit *al alleens*. Zie DE VRIES op Warenar, bl. 127.

Ambachsbewaerders. Goede lieden, meestal twee in getal, door de ambachtsgenooten gekozen, om met en tegenover den Schout „*des ambachts oirbair te doen.*" Zie DE VRIES, *Mnl. Wdb.* i. v. en *Tegenw. Staat* XVI. 209.

Amer. 381. Een soort van tarwe of weit. Zie DE VRIES, *Mnl. Wdb.* i. v.

Arg, arger. Slecht, Slechter: *Arger lant*, 454. *De neringe is wel de helft arger dan die plach*, 183. **Verargeren.** In waarde verminderen. *De huysen zijn wel den derden penninck geargert*, 12. *De prijs van denzelven huysen is wel de helft geargert ende gemindert*, 244.

Assch souts. 11. Denkelijk is *souts* hier, bij verschrijving, uit den vorigen regel herhaald, en wordt met *assch*, pot- of weede-asch bedoeld.

B.

Ban. Hetzelfde als *ambacht*, het gebied van het dorp, 24, 27.

Banwerck. 233. De arbeid die door het lichaam van het dorp verricht moet worden, waartoe de Schout de opgezetenen bant. Zie MEYLINCK. Delfland. bl. 192 (Bijl.) en elders.

Barninckhout. 84. Brandhout.

Barnincsteen. 177. Barnsteen.

Basterd. Wijnsoort. Zie *Wijn.*

Bat, bet. 1) Beter, gevoeglijker: *Ende en is niet bat te remedieren*, 2. 2) Eerder: *bet gemeerdert, dan gemindert*, 14. 3) Meer: *Elke mergen heeft te onderhouden bet dan* 9 *roeden zeedijckx*, 130.

Bate, te baten commen. Te hulp komen, te gemoet komen. De stad *comt te baten die hart dack decken*, 239, geeft een subsidie aan de poorters, die in plaats van hun rieten dak een tegel- of leidak op hun woning nemen. — Die van Teecoop moeten die van Mijnen *jaerlicx* 4 *Rh. gl. te*

baten commen, 227. Die van Mijns Heerenlant betalen aan Dordrecht 100 Rh. gl., *daerof dat zy te baten hebben an elcken mergen, in haer ambacht gelegen*, 6 *st.*, 583. Hiervoor elders: *daertegen zy goet hebben tmergengelt*, 553.

Bebloyt. 2. Drukfout voor *Bevloyt.* Zie onder *Bevloeien.*

Becommen. Van iets opkomen, iets te boven komen: *heure schaden ende lasten becommen ende vervallen* bl. 2; de geleden schade te boven komen en het verschuldigde betalen.

Bedwingen. Dwingen. *Bedwingende ende doende bedwingen de voors. schiltaele te laten maicken*, 3.

Behouden, (zich aan iets-) Iets volhouden. *De korting van den Engelschen zoe zwaer zyn, datter de drapenierders hem qualicken aen behouden mogen*, 338. *De brouweryen alomme vermeerderen, ende de brouwer scerp hem daeran behouden mach*, 476.

Behoudelick. 75. Behoudens. Mits.

Bekaet. 312. Met een kade omringd.

Beloopen. Overstroomd, ook met zand; overstoven. *Daerof datter beloopen es ende te niete gegaen zyn mitten duynen, die verstoren zijn, wel 50 mergen*, 42.

Berenen vat, 177. (?) Misschien te lezen: „Een *bereven* vat," dat ook voorkomt in de *Handv. van Amst*^{m}., 245.

Berghen: *Mit berghen ende schuyren*, 302. Hooibergen.

Berry. Berrie, draagbaar, 2. Wat men voor het gebruik der stads berrie verschuldigd is. *Bierberry*, 259, 262.

Besons bier, 193. Een soort van bier, waaromtrent ons niets verder bekend is.

Beschutten. Schutten, afweren. *Periculen beschutten*, 264.

Besteden. Aanbesteden. *Bedragende tsamen* 1 *g. gl. upte mergen, d'een jaer deur tandere, diet besteden*, 243. d. i.: als men het aanbesteedt. — Over de spreekwijs *die* voor *indien men*, zie DE VRIES, N. Werken d. *M. d. Nederl. Letterkunde*, VI, 166.

Besterven: *Zijn noch schuldich van afterstalle een pondt lijfrenten, bestorven bij den lijve van Jan van der Horst*, 43.

Besterfte: *Van alle besterften ende erfenissen*, 11. **Besterfnissen**: *Van alle erffenissen ende besterfenissen*, 7.

Beterschap. Bate. *Zoe belast met erfhuyre, dat de beterschap niet veel en bedraecht*, 284.

Bethoen. (Betoon), bewijsstuk. *Rekeningen ende andere bethoenen*, 322.

Bevloyen. Overstroomen. *Bevloyt*, 2 (waar verkeerdelijk *bebloyt* wordt gelezen). *Bevloyt mitten zouten watere*, 151. *tlant is bevloyt ende leyt onder water*, 532. *Het es zelden zomer teen* 3 *deel van den lande en bevloyt*, 535, het is zelden zomer of een derde loopt onder. Elders *ondervloyen*, 533.

Bevrijden. Zie *Vrijen.*

Bewin. Het teelen, fokken. *Bewin van beesten*, 455.

Bewint: *De cappellaan en heeft geen bewint gehadt om dat seeckerlick te weten*, 78, was niet genoegzaam ingelicht.

Bier. De volgende vreemde soorten van bier komen in de Informacie voor: *Oesters*, (Oostersch, van de Oostzee) 242, *Hamburger*, 7, 11, *Bremer*, 176, 465, *Wissemer*, 465, *Jopenbier*, 176, *Engels*, 178, 413, *Besons bier, of andere smale vaten biers*, 193. Verder *dranck-*

bier, 242, 465, d. i. voor eigen gebruik ingeslagen, *dun bier*, 285, *scerp bier*, 385.

Bierberry. Zie *Berry*.

Bierboom. Zie *Boom*.

Bierthol. Zie onder *Opslaen*.

Bysondere. Bijw. inzonderheid: *byzondere mitten armen luyden*, 195, *seggen dat zy hem generen mit bouwerye, visschen, vogelen ende bysondere* (met) *dijcken*, 123.

Bijstandicheyt. Bijstand, 3. *Hulpe, raedt, troost ende bijstandicheyt*, 3.

Bijster. Uitgeput, doodarm. Zie KILIAAN. 29 *haertsteden, daerof de 15 bijster zijn, zoedat zy niet en wilden haer goet mitten lasten aentasten, al gave men hem* 200 *Rh. gl.*, 51.

Binnen. In samenstelling voor: binnen (d. i. op de plaats zelf) vervaardigd. *Binnenlaicken*, 180, *Binnenbier*, 262. Vgl. *In* en *Buyten*.

Blaffaerd. 236. Register.

Blanck. Muntbenaming voor $1\frac{1}{2}$ gr. of $\frac{3}{4}$ st.: *Elcken scellinck es* (wordt gerekend voor) 1 *blanck, ende zijn de* 20 *scellingen* 1 *£ van* 30 *groten*, 268. Het is onzeker of er een muntstukje van die waarde bestond. In Nederl. muntordonnantiën wordt er geen gewag van gemaakt.

Block, 48. Offerbus.

Blockdeel. Zie *Hout*.

Boderoede. 1) Insigniën van het bodeambt; 2) dat ambt zelf.

Boey, boy, boyken. Een schamele woning, een hut of kot. *Ende nog daerenboven zijnder* 10 *of* 12 *boykens ende huttekens, daer aelmisluyden inne wonen*, 219.

Boelgaef. Uitzet, huwelijksgoed. *Die haer kinderen zouden mogen geven tot boelgaef eens* 100 *Rh. gl.*, 19.

Boelhuys: *Boelhuys houden van huysraet*, 334.

Boete. Inhoudsmaat van Westersche wijnen. *Een boete Malvezye*, 242. Boet en pijp waren, althans in later tijd, van gelijken inhoud, namelijk van 340 mingelen (ruim 10 ankers). Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8e druk) I, 440.

Bollick. Bolk, zeevisch. *Zy vaeren ter zee mit cleine bootkens omme scholle, bollick ende diergelijcke*, 268.

Bonthout. Zie *Hout*.

Boom. 1) Balk of paal, waarmee de haven gesloten wordt. **Boomsluyter**, 409. 2) Wat men bij het in- of uitvaren van de haven betalen moet, ook **boomgelt** geheeten. **De bierboom**, 248; **boomgeld** van het bier, 250.

Boss. 399. Vuurwapen, geweer.

Bottinge. Oudgrafelijke cijns. *Schot ende bottinge*, 56. *Zy zijn niet belast met eenige renten dan met 's Heeren schot ende bottinge*, 212. Vergl. over den aard van botting en schot, KLUIT, Hist. d. H. Staatsreg. IV, 97, 109.

Bouneringe. Landbouw. 23, 61.

Bouveringe. 111. Drukfout voor **bouneringe.**

Boven ende beneden. Boven, buiten. *Die wedden van pensionarissen* enz. *boven ende beneden waekers* enz., 239. De wedden van de pensionarissen enz. en nog buitendien die van de wakers enz. *De wedden van advocaet ende procureur boven ende beneden oncosten van diversche processen*, 331.

Braicken. Nachtbraken, den nacht slapeloos doorbrengen. *Zy waicken ende*

bruecken met die van Huesden: zij doen met die van Heusden in allen arbeid mede; zij hebben dezelfde lasten te dragen.

Branden *van tonnen*. 325. Hetzelfde als *ijcken*, 460. Vgl. VAN MIERIS IV. 688.

Braspenninck. Kleine muntspecie = 10 duiten. *Zy en geven niet meer van den schaer dan een grote* (4 duiten), *een blanck* (6 duiten) *ende ten hoochsten een braspenninck* (10 duiten) 58. — Over de afleiding van het woord zie DE VRIES, *Middelnederl. Taalzuivering*, 28.

Braucklant. 470. Land aan de rivier, door Schiedam in erfpacht gehouden, waarschijnlijk het Frankenland. De naam is van elders niet bekend.

Breg. 277. Brug.

Broot. De kost. *Haer broot bidden*, 228, 267. *Om broot gaen*, 117; *met heur kinder om broot gaen*, 157; bedelen of zoo als elders voorkomt *van der aelmisse leven*, 278; *arme luyden, gaende om haer broot*, 110. Vandaar **brootganger,** 119; **brootganck** *zijn*, 441 en **brootluyden**, 489, in dezelfde beteekenis als *aelmisluyden* 219. — De gewone uitdrukking is: *van den heyligen geest leven*, dat is van de armen leven, door de heilige-geest-meesters bedeeld worden. Zie nog onder *Goodswil*.

Broutte. 11. Brouwsel.

Bruecke, boete, straf in geld. *Correctien ende bruecken*, 8, *boeten ende bruecken*, 428, *der stede keurboeten*, 326.

Bruyckwaer. 1) Het gebruik van het land, in tegenstelling van den eigendom. *Ende upte bruyckwaer, seggen dat zy gebruycken omtrent* 250 *mergen*, 306. *Zy stellen malcanderen niet nae tgoet, maer nae huer bruyckwaer, naedat zy veel lants bruycken ende veel lantelinge doen*, 269. 2) De have enz. waarmee de pachter zijn landnering bedrijft. *De bruyckware van huer lant, beesten ende alle tguendt dat zy in der werelt hebben*, 310. Vgl. *huerwaer*.

Bruwaet: *Een* 100 *zouts bruwaets*, 178. Zout van Brouage (niet ver van La Rochelle) aangebracht.

Bueren. Beuren, heffen. *Het croengetal, daer zy haer bede nae bueren*, 454.

Buynder. Zie *Mergen*.

Buyr, gebuyre, buyrman. Ingezetene. **Buyrluyden,** de inwonenden van den dorpe, 161. Men onderscheidt *inbuyren* en *uytbuyren*, 401, en verstaat dan onder de laatsten hetzelfde als *luyden van buyten*, 53, 366, die in het dorp niet thuis behooren, de *ommegeseten*, 401, *luyden omtrent hem geseten*, 435, *uythemse personen*, 62, *uytlanders*, 61. — Minder gebruikelijk is *binnenbuyren*, 216. — Een enkele maal beteekent *buyren*, naburige dorpen, buurschappen: *Den inwoonders van den buyren voors.*, 313.

Buyrrecht. Het recht van inwonende in een dorp. *Twee maechden, die haer buyrrecht upgeseyt hebben, om elders te gaen wonen*, 29.

Buurschot: *schotponden, geheeten dat buurschot*, 253. Vgl. LAMS, Handv. van Kennemerland, bl. 149.

Buyten. In samenstelling, wat buiten de stad vervaardigd is. *Buytenlaicken*, 467. *Buytenbier*, 516. **Buytenhijlick**, 476. Huwelijk met iemand van buiten de stad.

C, zie onder K.

D.

Dag. Up daghen, up langhe daghen. Zie op *Commer.*

Deel. 1) Aandeel, bepaaldelijk in schepen. *Een half deel sceeps*, 61, waarvoor elders, *een halve boyer*, 157. *De scippers, die de schepen voeren, hebben elck een deel in het schip*, 213. *Eenige reeden haer deelen*, 211. *Wie een deel te water mach brengen*, 22. 2) Onpaalde hoeveelheid: *arme gesellen winnen haer broot mit een deel nets te reeden*, 65.

Deel, voor *deelen* in **twee deel, drie deel** enz. *Twee deel* beteekent twee van de drie deelen; *drie deel* drie van de vier deelen. *Daerof de twee deel zoude gelden den penn.* 20, *ende tandere derde den penn.* 15, 25. Maar niet altijd wordt zoo als hier het derde derdedeel vermeld. *Zy zijn van den twee deelen verarmt*, 218; zij hebben twee derden van hun welvaren verloren. *Seggen, datter die drie deelen meer schepen voeren*, 15, dat er tegenwoordig niet meer dan een vierde in de vaart is van de schepen, die vroeger onder zeil waren.

Eens deels. Voor een gedeelte, gedeeltelijk. *Lijfrenten die zy vercochten eensdeels in de oorloge van Rotterdam*, 48, 156. *Omme eens deels van den oncosten jaerlicx mede te vervallen*, 399. *Sommige, die in een deels contribueren*, 17.

Deelen, Bedeelen. *Als zy den armen deelen, zoo compter gemeenlic ten deel 4000 personen*, 384. — *Te deel commen*, 81; *te deel lopen*, 286

Deymd. Zie *Mergen.*

Decken Een dak maken. *Die hart dack decken*, 239, die hun huis niet met riet maar met lei of tegel dekken, 515. *Het decken van huer kercke*, 154.

Deurgaende. Door elkander genomen: *Deen deur dandere*, 453. *By deurgaende jaren*, waarvoor ook, *by gemeene jaeren*, 451, *communibus annis*, 244, voorkomt. Ook als bijwoord: *Ende dandere deurgaende, die gereeckent zijn goet te hebben*, (hebben) *omtrent* 300 *Rh. gl.*, 113. — Vgl. ons *doorgaans*.

Dijck. Wij plaatsen hier de verschillende benamingen, waaronder dijken vermeld worden, bijeen. **Zeedijck, zoutedijck, zeeburch** zijn bloote synoniemen. **Hooftdijck** beteekent doorgaans ook zeedijk: *Hooftdijck ofte zeedijck*, 192, maar eigenlijk heet zoo het perk dijks, dat aan een dorp in onderhoud is toegewezen, 111. **Caeldijck**, dijk zonder voorland: *Caeldijck, gheen voerlant medallen hebbende*, 610. *Zeedijck, sonder lant* (d. i. voorland) 348. *Hooge zeedijk, die oock byna cael is*, 205. *Caeldijck, die men bepalen moet*, 210. Van daar *bepaelde caeldijck*, 121, of gepaelde dijck, 89. **Paeldijck,** 83. *Sy moeten palen* 20 *roeden dijck, die noyt gepaelt en was*, 95. *Bepaelde ende bewyerde dijck*, 92 Vandaar **wyerdijck,** 110 en **rietende wyerdijck,** 130. — **Schinckeldijck,** 57, dijk die als een schenkel aan een ander is vastgehecht, meestal een binnendijk aan een zwaarderen zeedijk aansluitende en daarmee een hoek vormende. **Indijck,** 109, **lantdijck,** 137, **zomerdijck,** 115, **binnendijck, santdijck,** 32. **Achterdijck,** 62, dijk die

de polder van achteren tegen het binnenwater beschermt. **Schuyrdijck**, 110. rivierdijk zonder voorland, die daarom geschoord moet worden. *Sy hebben veel dijcks te houden ende bisonder drie zwaere schoren upte Lecke*, 570. **Muyrdijck** *of schoerdijck*, 489. **Steenen dijck**, 270, 348. — **Cae**, 301. **caedijck**, 208. **kaedijck**, 49, Kade. **Zytwint**, 422, binnendijk of achterdijk, meer bepaald een dijk die scheiding maakt tusschen polders. Zie WESTERHOFF, *Twee hoofdstukken uit de geschiedenis van ons dijkwezen*, 296, *aant.* 387. — **Inlage**, binnenwaarts verlegde dijk, omdat de vroegere buitenwaarts gelegene niet meer te houden was. *Hondert van den besten mergen zijn byder nieuwer inlage buytengedijkt*, 106. Daaruit volgt de beteekenis van **buytendijcken**, 63, en **uytdijcken**, 31, waarvan het tegenovergestelde **aendijcken**, 151 en **bedijcken** heet. **Verdijcken** beteekent: 1°. door buitendijken verdoen, *lant in de inlage verdijckt ende verdolven*, 61. 2°. aan dijkwerk te koste leggen, *zy verdijcken jaerlicx omtrent* 8 *stuvers*, 212.

Dog. Doggersbank. *Te vaeren om harinck ten dogge*, 139.

Domeynen, demeynen. 1) Heerlijke goederen. 2) Heerlijke rechten. *Ende moeten mijnen genadichen heere jaerlicx uytreycken an erfschot ende andere demeynen* 65 £, 58. *Zy geven van elck vat biers den Grave van Egmond* 5 *duyts, ende dat voor zijn domeynen, overmits dat hueren heere is*, 161.

Dorpsmase, 442. Denkelijk dat gedeelte van den Maasdijk, dat het dorp te onderhouden heeft: in den zin waarin elders van **Maesgelt**, 449, gesproken wordt.

Donck, 179. Drukfout. Lees: Van Westfaels donck of anders, dat men ansneyt tot zeylen.

Dragen. 1) Bedragen. *Dat sluysgelt en draecht niet veele*, 152. 2) Bestrijden, dekken. *Welcke exchijsen deselve lasten niet en mogen draghen*, 347.

Driedeel. Zie op *deel*.

Drif. Zie *Lant*.

Duyckeldam, 372. Waarschijnlijk hetzelfde als *Tuimeldijk*, dijk, die ter halver breedte verhoogd is.

Duyt. Muntstukje ter waarde van twee penningen. De meest gebruikelijke pasmunten laten zich in duiten berekenen, aldus: 2 d. = 1 oort; 4 d. = 1 groot; 6 d. = 1 blank; 8 d. = 1 st.; 10 d. = 1 braspenning; 5 d. = ½ brasp. Eindelijk staat de duit tot de *denier* als 2 : 3.

Eed, by eede. Onder eede. *Die setten kerven by hueren eede ofte crucen*, 255. **Eeden**, 254. Beëedigen. Personen, *die daertoe geëedt worden*, 541.

Eeck. Edik, azijn. *Een vat eecken. Eeckexchijs*, 398.

Eelmaickers, 6. Van elders onbekend woord. Misschien schrijffout voor *Seelmaickers*, d. i. Touwslagers.

Eens. In eens, eens voor al. Wordt gebruikt van capitaal in tegenstelling van rente. *Rest dat zy belast blijven van omtrent* 20 £ *gr. eens*, 285. *Dat dorp es belast met* 7 *Phl. gl. tsjaers, ter losse met* 100 *Phls. gl. eens*, 438. *De rijcxste mach zijn goet waerdich zijn* 300 *Rh. gl. eens boven schult*, 225. *Rijck over* 1000 *schilden eens stijf*, 399, d. i. ruim 1000 sc. In denzelfden zin **eens**

wechdragens. *Ende es elck schotpondt* 100 *ℒ gr., eens wechdragens*, 161.

Eeren. 606. **Eren,** 277, ploegen, landbouwen. Zie Lekenspiegel, Gloss. op *Aren*.

Eygen. Eigendom. *Wie geen eygen heeft van renten noch erven*, 455. *Ende behoort den eygen van dese landen meest alle int voors. ambocht*, 309. *Dit lant behoort meest in eygen den inwonende van den dorpe*, 435, waarvoor elders: *behoort in eygendomme*, 36. *Die buyren hebben aldaer eygen* 40 *mergen*, 111. *Daerof hemluyden maer toe en behoort* 25 *mergen eygens*, 277.

Eynde. Gebied. *In huer eynde zijn omtrent* 450 *communicanten*, 569. Vgl. het Lat. *fines*.

Eysch. Eenheid van vermogen, op sommige plaatsen bij de schatting aangenomen. *Seggen, dat zy heurluyder subventiën innen by eysschen*, 202, *de* 5 *eysschen zijn* 1 *schotpondt*, 72. **Vereysschen,** wijzigen van den omslag. *Zy verponden ende vereysschen gelijck die van Waterlant*, 203. Het woord schijnt af te komen van *eischen*, bevelen, in den zin waarin wij lezen: *zy contribueren onder ende met de stede van Hoorn, te weten tguendt dat die van Hoirn hemluyden eysschen dat moeten zy betailen*, 88.

El. Anders. *Neyuwers el*, nergens elders, tot niets anders. *Omme de penninghen besteet te worden in de betalinge van huere portie van der bede, ende nyeuwers el*, 75. In denzelfden zin *omme de penninghen te employeren in de uytreedinge van schepen ende elders niet*, 174.

Elst. *Zy generen zich mit .... elst te poeten*. 58. Wat dit beteekent leeren wij uit de Informacie van 1496, waar gezegd wordt dat die van Zevenhoven zich o. a. generen *met elst te snien ende te poten, ende dat weder te vercoopen als die tot set-elsen gecommen zijn.*

Emmermaickers, 463. De makers van brand-emmers (?).

Erfheer, 426. De eigenaar van het landgoed.

Erfrogge. Hoeveelheid rogge, die jaarlijks als pacht moet worden uitgekeerd. De schuld is van denzelfden aard als de *chijnsen* in geld. Te zamen komen voor *chijnssen, renten, erfrogge ende anders*, 434. *Erfrogge* is natuurlijk niet af te lossen, evenmin als *erfrenten*, maar zooals men *losrenten* heeft, zoo heeft men ook schuld in jaarlijksche *rogge*, 452, die tegen een vast bedrag te kwijten is. *Het dorp is belast met een mudde rogs ende een mudde weet, Huesdensche maet, te lossen mit* 109 *scilden*, 444. Een rente in voortbrengselen van den grond is in dien tijd niet vreemd: de *tienden* waren van denzelfden aard, en zoo ook de *haverpacht*, 358.

Erfthinsen, 404, 407. Hetzelfde als *erfrenten ende erfpachten*, 406, jaarlijksche renten van eenig niet opeischbaar kapitaal. Vgl. *Chijnsen*.

Ever, 78. Vaartuig van geringen inhoud, vooral in gebruik bij de visscherij op de Zuiderzee. Zie JANSSEN en VAN DALEN, Bijdragen V, 17. VELIUS, Beschr. van Hoorn, 125.

Exue. Het recht dat van het goed, dat door vertrek van den eigenaar of bij erfenis naar buiten de stad gaat, betaald moet worden 8. 84 — Op

bl. 326 moet gelezen worden ... *den 20en penninck van hueren goeden (ende den 10en penninck die te Leyden gaen wonen), uytgedaen die gaen in den Hage, Rotterdam* enz.

F.

Faceelhout, 382. Zie *Hout.*

Franchijn, 238. Soort van perkament.

Frenesye. Krankzinnigheid. *Die gesloten* (opgesloten) *heeft gelegen in frenesye*, 226.

G.

Gaerde. Zie *Morgen.*

Gaers, gars, gers. Zie *Morgen.*

Gaderen. Inzamelen. Van accijnsen, zelf heffen, in tegenstelling van verpachten. *De bierexchijs wort gegadert by den tresoriers ende niet verhuyrt*, 405. *Gaderen uyt den buydel*, of alleen *gaderen*, beteekent een directe belasting, omslag of hoofdgeld, innen. **Gadering**: *Seggen, dat zy geen gaderinge en hebben gedaen*, 469. Die de gadering regelt heet **Gaermeester**, 561. [**Garremeester**], 417. **Bedegaerder**, 264. **Schotgaerder**, 272.

Gagel. Een kleine heester, die veel op moerassige en veenachtige heidegronden voorkomt. Zie het *Woordenb. van* NIEUWENHUIS, III, 307. Men gebruikte de gagel soms in plaats van hop bij het bierbrouwen, doch tot schade van het brouwsel. **Gagelland.** Wij lezen in de informacie van 1496, dat het land van Capelle op den IJsel *mager voorlant is, daer gagel ende diergelycken onruyden op wasschen.*

Geboyd. Opgeboeid, met aan weerszij geplaatste planken verhoogd. *Geboyde hoeden, die men bercken noempt*, 520. Van daar denkelijk het woord *Boyer*, 157.

Gebreecken. Van geld, nog niet voldaan, nog te goed zijn. *Daerof dat hun noch gebreect van penningen, die zy voor tgemeen lant verschoten*, 265. *Scult, die hemluyden an tlant gebraek*, 103.

Gecrigen. Krijgen. *Zy mogen nauwelick de cost gecrighen*, 161, 293.

Gecrigelijck. Te krijgen. *Alsoo dit weeckgelt uyten armen luyden niet wel gecrigelick en was*, 477.

Gecroen. Van *cronen* (ons *kreunen*) klagen, zich beklagen. *Der stadt gecroen*, een boete, die de stad Heusden met den Heer gezamenlijk inde, genoegzaam beschreven bl. 428.

Geest, geestlant. Zie *Lant.*

Geld en geldswaarde. Zie *Pond, Gulden, Schilt, Nobel, Leeuw, Pieter, Stooter, Oert, Groot, Blanck, Penninck, Munte.* — *By lichten gelde*, 325. *By tijden van den lichten gelde*, 150, beteekent: in den tijd toen het geld boven zijn wezenlijke waarde gerezen was, en MAXIMILIAAN het plotseling afzette, in 1489. Vgl. VAN METEREN, *Historie*, f. 7 verso. — Leeningen, in die jaren gesloten, werden later bij compositie verrekend, 170, 387. — *Loopens gelts*, 171, is hetzelfde als *in munte nu loop hebbende*, ibid.

Gelden. 1) Betalen, contribueeren. *De ommeslagen, die zy te gelden hebben gehadt*, 152. *Die gelden ende geven*, 19. *Die met hemluyden gelden ende contribueren*, 31. Van daar **Gelders**, contribuanten: *Zy plagen van den mees-*

ten gelders te wesen, 173, zij plachten het meest bij te dragen. 2) Bedragen, opbrengen. *De bierexchijs golt* 2849 ℒ, 73. *De bierexchijs heeft gegouden*, 236. (In het meervoud zoowel *zy golden*, 238, als *zy gouden*, 20). 3) Waard zijn. *tLant is waert in coope de mergen* 34 *Rh. gl. en gelt te huyere* 1 *gouden gulden*, 26.

Geleede. Plaats, waar de Geervlietsche tol tijdens de Informacie gevestigd was. Zie VAN DE WALL, *Handv. van Dordr.*, bl. 675—7.

Geloef. 1) Vertrouwen. *De rekeninghe, die zy te doen hebben, die staen up heur geloeve*, 17, de rekeningen moeten op goed geloof worden aangenomen, kunnen niet met de stukken bewezen worden. 2) Crediet. *Ende en sijn oock niet belast van eenige renten, alsoe zy geen gelöef hebben en souden*, 55. *Noch en hebben geen renten vercoft by gebreecke van geloeve*, 289. *Cranck geloef, cleyn geloef*, ongenoegzaam krediet. *Zy presenteerden te vercoopen, maer en mochten daer niet toe commen by cranck geloove*, 607. *Zoe huer geloof cleyn es*, 590. *Zy en hebben geen geloof gehadt te vercoopen*, 293. Vandaar **Geloeft zijn**, krediet hebben. *Seggen, dat zy niet geloeft en waren meer renten op heurluyder dorp te vercoopen*, 234.

Geloven. Beloven, toezeggen. *Bede, die zy den Grave van Egmondt gelooft hebben*, 161.

Gemeente. Eenheid der stad- of dorpgenooten, 149. Ook wel de burgerij in tegenstelling van de regenten, 168, in welken zin ook *de gemeene poorteren* voorkomt. 2) Onverdeeld en gemeen grondstuk. *Ende behoort hemluyden hierenboven een gemeente tot weylant*, 234.

Gepleecht zijn. Zie *Gewoenlick zijn*.

Gereet. Voorhanden en beschikbaar, in tegenstelling van het geld en goed dat vastgezet is. *Gereet gelt*, 246. Geld, *dat gereet upgebracht moet wesen*, 10. *Die geenen eygendom en heeft, die wort geacht up zijn bedrijf ende gereet ende vrij goet*, 447. In denzelfden zin wordt elders van *havelick goet*, 420, 422, en van *gereede haef*, 441, gesproken.

Geschepen zijn. In den toestand verkeeren: *Zy zijn geschepen tgeheele dorp te verliesen*, 219, zij zullen, naar het zich laat aanzien, het geheele dorp verliezen. *Dat en is niet geschepen te duyeren*, 195, dat zal waarschijnlijk niet aanhouden. *Die geschepen zijn te vergaen*, 41, 150, die in gevaar verkeeren van te niet te gaan.

Geslagen, 130. Door een beroerte getroffen. (Hoogd. *vom Schlag gerührt*).

Gesworenen. Zoo heeten in het land van Arkel en elders die, met den Schout, aan het hoofd der dorpsgemeente staan. Zie *Tegenw. Staat*, XVII, 495. In het algemeen iedere beëedigde. Te Hillegersberg wordt de omslag vernieuwd *by vijf gezwoerens, daertoe geeedt ende gekoren*, 483.

Getijde. Zie *Memorie*.

Geven. Afstand van iets doen om niet. Land, *dat zy wel zouden geven voor den last van der dijckaetge*, 50. In denzelfden zin, *dat men wel zoude laten voor den last van den dijk*, 51, dat men het wel kwijt zou willen zijn om tevens van de verplichting om den dijk te onderhouden ontslagen te worden.

Daer is veel lants dat men wel soude crigen gegeven, 188; waarvoor elders: *dat men soude crigen om niet ende gelt toe*, 69. *Zy crigen veel scerpbiers gegeven van den brouwers*, 385. **Te geve.** *Lant dat men niet en zoude willen hebben te geve*, 52.

Gewoenlick. Gewoon, gewend. *Seggen, dat sy de ommeslagen gewoenlick zijn te gaderen*, 121. *Dat zy niet gewoenlijck off gecustumeert en zijn*, 368. In denzelfden zin **Gepleecht zijn.** *Die gepleecht zijn schattingen te maicken*, 415. Voor *gewonelick* en *gecostumiert* wordt ook **costumelick** gebruikt, 25.

Ghijzel houden, 497. Op een aangewezen plaats in een herberg zijn intrek nemen, en daar op eigen kosten vertoeven, totdat anders beschikt wordt.

Goet. Goeden. 1) Goederen, vooral vaste goederen. *Poorters ende andere, die daer up huer goet wonen*, 46. *Rijck an goet, have ende bruyckwaer*, 275. Maar ook Gereede goeden. *Verbrant ende van hueren gereeden goede beroeft*, 551. Zie op *Gereet.* 2) Belastbare waren. *Seggen dat zy geen exchijsen en geven van eenigerhande goeden*, 140, waarvoor elders, *van eenigerhande dingen*, 143. — Vandaar dat *goeden* een enkele maal in de beteekenis van accijnsen voorkomt. *tVerhuyrbouck, daer men inne schrijft alle de verhueringe van der stede goeden*, 402. — Voor *goeden* vindt men ook **Goedingen.** *Alle de renten, landen, huysen, catheelen, gereede gelde ende andere goedingen*, 246.

Goodswil. *Bidden om Goodswille*, 233. *Om Goodswil gaen*, 202. 224. Bedelen. Ook *om Gode gaen*, 141, in dezelfde beteekenis. — Zie onder *Broot.*

Gracie. Geheele of gedeeltelijke vrijstelling van belasting. *Alsoe zy huere gracie niet en hebben mogen gebruycken*, 20, 156. *De ordinaris bede, daervan zy gemeenlick gracie gehadt hebben van een derde deel*, 240. *Zy hebben overmits den brant zeeckere jaeren geheel gracie gehadt ende daernaer halve gracie*, 507. *Gracie ende quijtscheldinge van tmeeste deel van hueren tax*, 2.

Greyn, 474. Graan.

Groot. Muntspecie ter waarde van een halven stuiver, maar meer of min geldende naar gelang van gehalte en van toestand. Men onderscheidt namelijk *nye groote* en *quaede grootgens*, 179. *Den grooten voor* 8 *d. gereeckent*, 139.

Gruyer. *De gruyer van Brabant*, 512. Mlat. *gruarius*, *gruerius*, Fr. *gruyer.* Opperhoutvester; hetzelfde als *Forestier.* Zie DUCANGE i. v. en DIEZ, II, 322.

Gulden. De meest gewone gulden tijdens de Informacie is de *Rynsche*, die in 1388 nog maar 35 groten gold, maar allengs tot 40 gr. gestegen was (*Gulden van* 40 *gr.*, 163), en dus met het £ van 40 gr. Vl. gelijk gesteld, en daarmeê verwisseld werd: 400 *roeden bolwerck, daerof de roede cost* 2 *Rh. gl., facit* 800 £, 101. Behalve de Rynsche komen voor de *gouden gulden, van* 20 *st. tstuck*, 387; de *lichte gulden, tot* 10 *st. tstuck*, 529; de *Philipsgulden*, 25; de *Davidsgulden*, 84; de *Andriesgulden*, 170. De cours verschilde oorspronkelijk niet veel, maar veranderde meermalen in de tweede

helft der 15[e] eeuw en later. Zoo werd in 1549 de Philipsgulden door de Staten van Holland op 27 st. gerekend (Register van A. V. D. GOES, f. 11). — De gulden wordt tot 20 stuivers, van 16 penningen het stuk, geslagen. — De **gulden** is ook soms de eenheid, waarmede men belastingen omslaat. *Zy gaderen de omslagen by den gulden*, 480. Vgl. *Schiltaele.*

H.

Habourdaen, 381. Labberdaan, gezouten kabeljauw. Eng. *Haberdine.*

Hals. Mitten hals. Met het lichaam. *Niemant en es zoo rijck, hy en moet zijn cost mitten hals winnen*, 19. *Zy generen hem mitten acker te bouwen, ende dat mitten hals te houden*, 33. Soortgelijke uitdrukking: **Mitten lijve.** *Ende dijcken al selven mitten lijve*, 204 (waarvoor elders *mit huer selfs arbeyt*, 230). En **Mitter hand, mitter handen.** *Zy generen hem, deen helft met koyen te houden, ende dander helft winnen 't mitten handen*, 306, 563. **Up hueren hals.** *Oncosten van den knechten, die up hueren hals gelegen hebben*, 557. Wij zeggen nog: op den hals halen.

Hang, 325. De plaats waar de vischnetten te drogen worden gehangen.

Hangen. Besteden. *Seggen, dat zy wel zullen moeten hangen an huer kercke, die geheel vervallen es*, 100 *£ gr. Vl.*, 269.

Hantstick. *Een senge loots, of vier hantstick voor een senge*, 178. Daarvoor in de *Handv. van Amsterdam*, 245: *een songhe loots of 4 C stucken voor een songhe loots gerekent.* Het woord is ons overigens onbekend.

Hartdack, zie onder *Decken.*

Haverpacht, 358. Belasting in haver, door die van Pijnacker (en eenige andere dorpen) den Grave verschuldigd. Vgl. VAN MIERIS, IV, 712.

Heegen, 174. Hoogen, verhoogen.

Heemraetgelden, 485. Hetzelfde als *Keurgelt*, zie onder *Schouwen.*

Heylige geest. *Van den heyligen geest leven.* Leven van bedeeling.

Hier voortijts, 608. Hier te voren.

Hoendergelt en hofhuyr, 326. Een overoude heffing van den Graaf in het Hof van Delft en de daartoe behoord hebbende dorpen. *Hofhuyre ende andere hoendergelt*, 353.

Hoet, 11. Inhoudsmaat. *Een hoet van 16 sack*, 11. *Een sack van 2 achtendeel*, 18. *tAchtendeel, daerof de 32 een hoet maicken*, 333. Vgl. LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8[e] druk) I, 284.

Honderd. 1) Eenheid van vermogen, op sommige plaatsen bij den omslag der beden aangenomen. *Zy slaen huere portie omme by de honderden*, 319, 441. **Verhonderden**, de honderden vernieuwen, den omslag herzien, 199. 2) Tal, waarbij het hout verkocht wordt, en dat soms op meer dan 100 stuks wordt gerekend. *Handv. van Amsterdam*, 251. *Beslagen hout*, 122 *voort* 100. 3) Maat, waarbij het zout verhandeld wordt, te Amsterdam = 404 maten. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8[e] druk) I, 444.

Hont. Zie *Morgen.*

Hooftdijck. Zie *Dijck.*

Hooftgelt. 1) Hoofdelijke belasting. *In den jaere 98 was hooftgelt upgestelt*,

10. (Daarvoor *capitale impositie*, 247). *Hooftgelt van den susterhuysen* (als afkoop) *voor heurluyder exchijs*, 237. 2) Kapitaal, in tegenstelling van renten. *Penningen, die eenige op huer goet vercoft hebben, bedragende daerof thooftgelt ende principael gelt* 755 £, 33. *Zy hebben vercoft* 11 *Rh. gl., daerof thooftgelt bedraecht* 200 *Rh. gl.*, 213. In dezelfde beteekenis *Hooftpenningen.*

Hooftpenningen, 39, 113. Kapitaal. Daarvoor elders: *die principale penningen*, 47. Zie *Hooftgelt.*

Hostelier, 516. Herbergier.

Houden. Onderhouden. *Elcke mergen moet* 9 *voeten dijckx houden*, 128. *Papelijcke proeven, die mede dijck houden*, 140. *Elcke deyemdt lant hout tot zijnen laste anderhalve roede zeedijck*, 214.

Houden. Houwen. *Hacken ende houden*, 418.

Hout. De volgende soorten komen voor: *Tymmerhout, sparren, wageschot*, 237. *Elsen, willegen, esschen*, 241. *Eyckenhout, geheeten heel hout*, 241. *Half hout*, 382. *Weselhout ende eycken plancken*, 517. *Luycxe balck*, 517. *Een* 100 *draechouts*, 517 (wat later *staaken* heet. Zie VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.*, 1237). *Een scock deelen*, 176. *Een* 100 *blockdeelen*, 176. *Blockdeel ende bonthout*, 335, daarvoor ook *faceelhout*, 382, (denkelijk wat wij *telhout* noemen). *Blockeel ende bouchout*, 241 (eiken en beuken blokjes om te branden (?)). *Een* 100 *claphouts, een* 100 *knarrehouts*, 176. (KILIAAN: „*Knaerhout, j. klaphout. Klaphout, tabulae querneae minores*"). *Een* 100 *Engels boochout*, 177. *Een* 1000 *liers hout* (misschien brandhout, dat uit Liere te Delft ter markt kwam).

Huel, 318. Heul, brug.

Huyrwaer. Hetzelfde als het meer voorkomende *Bruyckwaer. Rijck aen goet ende huerwaer* 150 *Rh. gl. eens*, 289.

Huyssitten, 88. Huiszittende armen.

Hulk, 520. Groot zeeschip. Vgl. JANSSEN en VAN DALE, *Bijdr.* V, 17.

I.

Ydel. Leeg. (*Zy ydel ofte vol*, 475. *Een ydel hoede*, 411.

In. In samenstellingen, evenals *binnen* (zie op dat woord), binnen de stad vervaardigd, *inbrouwen bier*, 262.

Inbreecken. Doorbreken, van dijken. *tInnebreecken van de dijcken*, 85. *Alsser waclen innegebroocken zijn*, 49. *tLandt es innegebroocken*, 575.

Inbreeck, 201. **Imbreeck**, 159. **Inbreck**, 50, 91. Het inbreken. *tInbreck van den dijcken*, 50. *Overmits den inbreck van den dijcken*, 57. Zie *Inbrexem.*

Inbrexem. 185. Doorbraak. Van inbreken, evenals *blixem* van blikken. *Verarmt by den inbrexem van den dijcken*, 218.

Inlage. Zie *Dijck.*

Inleggen. Inslaan, opdoen. *tBier dat zy inleggen*, 516.

Innen, 266. Invorderen. **Ingelt**, 522, 524, wat de verkooper aan de stadsbeambte betaalt voor het innen van het geld, dat zijn visch of andere koopwaar heeft opgebracht. Vgl. *Pontgelt.*

Inscriven. *In de wildernis*, 320 (?).

Insplissen. Iets splitsen en deelen door er in te dringen. *Seggen dat in heurluyder ambocht andere schoutambochten innesplissen*, 481, dat hun grondgebied geen afgerond geheel is, maar dat tusschenin gedeelten van andere ambachten liggen.

J.

Jaerschare, 126. Jaarlijksche opbrengst. Kiliaan: *Schaere*, vetus. *Collectio, acervus, congeries.*

Juweelen, 546. Kleinoodiën, kostbaarheden.

K. C.

Caedijck. Zie *Dijck.*

Caeldijck. Zie *Dijck.*

Caep. Baken, ten behoeve der zeevaart. Kiliaan: *specula*, *pharus*, *signum litorale. Caepen ende tonnen*, 173.

Kaerden. Wol met de kaarde bereiden. *Wolle te spinnen ende te kaerden*, 230, 234. — Op bl. 231 en 232 vindt men *kaernen*, *spinnen* enz., waar men insgelijks *kaerden* zou wachten, doch *kaernen* in den zin van kernen, toebereiden van melk, verstaan kan.

Kaersaai. Karsaai, wollen stof. Fr. *carise*, *creseau.* Ital. *carisea.*

Camer. 1) Woning. *Daer staen* 52 *cameren of huyskens ledich*, 325. 2) Afdeeling, bepaald gedeelte, zoowel van water als van land. *Die visscherie in de stede vesten ende eenige cleyne cameren*, 237

Campergoet, 177. Het goed (de waren) dat van Kampen komt.

Kanne. Inhoudsmaat, van olie enz. *Een kanne olye, dairof de* 19 *een vat maicken*, 382.

Capelrye, 27. Jaarlijksche rente van een geadmortiseerd goed, uit te keeren aan een kapelaan, die daarvoor misse ter gedachtenis van een overledene, of tot aflaat der zonden van een nog levende, doen moet. Zie den stichtingsbrief van zulk een capelrie bij van mieris, II, 391, 143 en elders.

Cappioen, 567 (?).

Karre. *Die moult- ende backerskarre*, 413. De stadskar, waarmee het koren naar de molen en de mout naar de brouwerij gevoerd wordt. 2) Het daarvoor verschuldigde. Vgl. *Berrye.*

Castiment, 380. Fr.: *Châtiment.* Kastijdement, kastijding. Zie kiliaan en van hasselt, i. v.

Catheel, 246. Roerend goed. Zie kiliaan i. v. *Kateyl.* In het Engelsch *Cattle*, uitsluitend in de beteekenis van *vee.* In alle Romaansche talen in verschillende vormen. Het grondwoord is *Capitale.*

Keet. Schamele hut, kot. *Keeten in maniere van scaepscoyen*, 456.

Keldenaer, 325. Kelder.

Kempsaet, 242. Gewoonlijk kennipzaad of hennipzaad.

Kennepenninck. Een penning tot erkenning van leenroerigheid of schotbaarheid, recognitie. *Arme luyden, die niet geven en mogen dan een kennepenninck van een braspenninck of een stuver*, 101. Kiliaan: „*Kenpenninck, census sive tributum quod vasallus singulis annis beneficii agnoscendi causa pendit.*"

Kennip. Hennip. Zie daarover het plakkaat bij van der goes, 15 en 16 April 1556.

Kerf. Een insnijding in den kerfstok. Op een aantal dorpen, waar de schrijfkunst nog weinig beoefend werd, had de omslag plaats door middel van den kerfstok. Zie 67. Men had groote en kleine kerven. *Zy hebben vijf kerven ende* 2 *kerven, elcken van de vijf kerven doende* 10 *kerven, facit* 52 *kerven*, 486. De groote kerven heeten soms **Cruysen.** *Zy vinden de beden onder malcanderen by den kerf of cruyce, de* 10 *kerven doende* 1 *cruys*, 487. *Zy setten kerven by hueren eede ofte crucen*, 255 (gedwongen constructie, naar het schijnt, voor „zy setten kerven ofte crucen by hueren eede"). Voor kerf komt ook **Screef** (van schrijven) voor. *Zy gaderen hunne bede by kerven ofte screven*, 355. Het onderdeel van de kerf is de **Steeck;** maar het aantal steken, dat 1 kerf uitmaakt, verschilt in de verschillende dorpen. Soms heet het: *elcke kerf heeft* 10 *steecken*, 292, dan weer *elcke kerf heeft* 8 *steecken*, 306. Een enkele maal is de kerf even groot als het schotpond, verdeeld in 64 steecken, 67. — De waarde van de kerf, van de schreven en steken, in verhouding tot het schotpond, is niet overal dezelfde. Doorgaans vertegenwoordigt de kerf 1 schotpond; soms wordt de kerf aan het ons gelijk gesteld: *elck pondt doende* 12 *onsen of kerven*, 208. *De* 12 *kerven doen* 1 *schotpondt*, 211. — Uit de gelijkstelling van kerf en schotpond vloeit verder voort, dat het pond insgelijks in steken verdeeld wordt. *Steecken, dairof de* 64 *maicken* 1 *schotpondt*, 142. Analoog aan ponding en verponden vindt men **Kerving,** 490 en **Verkerven,** 55.

Kerckgelt. Zie *Lastgelt.*

Keur. Stads wet. Van daar *ter keure behoiren*, 255, onder de jurisdictie behooren, waarvoor elders *te rechte hoiren*, 106, 550. **Keurboeten.** Boeten, krachtens de keur gevorderd. *Den ontfanck van der stede keurboeten*, 326. In dijkrecht is keur hetzelfde als *Schouw*, zie dat woord. **Cueringe doen,** 482, schouwen. **Keurgelt,** 446. Het geld, dat men *den dijckgrave ende heemraden voor de kueren ende oncosten van der dijckaetge* (443) verschuldigd is.

Chijnssen. Vaste jaarlijksche schuld. Het woord wordt afwisselend gebruikt met *pachten* en *renten. Renten of chijnssen*, 440. *Chijnssen en pachten*, 441. Zie *Erfthinsen.*

Claphout. Zie *Hout.*

Clockstelre, 472. Die de klok van den toren regelt en in orde houdt. *Clocken te stellen*, 376.

Knarrehout. Zie *Hout.*

Commandeur, van de Duitsche orde van St. Jan. *van Haarlem*, 24, *van Catwijck*, 278, *van Maeslant*, 355, *van Utrecht*, 394, *van Scheluynen*, 416. Vgl. RÖMER, *De kloosters en abdijen*, I, 176.

Commer. Bezwaar; last, die op iemand drukt. *Aldus en ist geen vrij, eygen lant, maar mit grooten commer belast*, 360, met renten en ongelden bezwaard. *Ende hebbender up commer ende daghen twee* (afgebrande watermolens) *weder gemaeckt*, 550, zij hebben ze weer opgebouwd, maar met geleend geld, dat zij eerst na jaren afgelost zullen hebben. Elders vinden wij: *Diegene die op* $^{3}/_{8}$ *van een kerf staet, mach rijck wesen up* 400 *£ Hollants in als ende up lange dagen*, 301.

Convoyeergelt. Hetzelfde wat later, in den tijd der Republiek, *Convooigeld* heet. Toen was het een algemeene landsbelasting, in den tijd van onze Informacie een bijzondere van de stad Gouda. De oorsprong, de aard en het bedrag der belasting worden gekend uit de beschrijving bl. 374 en 383 er van gegeven.

Coer, 228. Het koor van de kerk.

Coern. Koren. Onderscheiden in *hart* en *weeck*. Wat hard en wat week heet, zie bl. 117.

Coping. Zie *Vercoopen*.

Corddewaen, 382. Kordewaensleder. Leder van Cordova.

Corten. Aftrekken van het totaal bedrag. 240 *ponden*, *daerof gaen aen priesteren ende anders*, *die men cort*, *omtrent* 40 *ponden*, *sulcx datter niet en blijven dan* 200, 105. *Ongelden*, *die zy corten den eygen*, 223. Belastingen, die de huurders van de huur aftrekken, en den eigenaar in rekening brengen. In denzelfden zin **Afcorten**: *alle betalingen ende lotingen afgecort*, 241. **Korting**: *overmits dat de korting van den Engelschen zoe zwaer zijn*, 338, blijkens het verband, belasting waarmee de Engelschen te Calais de daar gestapelde wol bij den uitvoer naar Holland bezwaarden.

Corvel, 242 (?).

Cost. Onkosten. *Te cost hebben*. Te betalen hebben. *Zy hebben wel te cost int maicken van den Velzerdijck* 20 *Rh. gl.*, 26. In denzelfden zin *Te oncost hebben*, 254.

Costbaer. Dat in de kosten meedraagt: *costbaer lant*, 211. In denzelfden zin *contribuabel*, 527, en *contribuael*: *contribuale mergentalen*, 434.

Costiment, 380. Drukfout voor *Castiment*.

Cramer, 412. Kleinhandelaar, winkelier. *De cramers geven van tguendt zy mitter cleynder mate slijten*, 6 *st.*, 412.

Crocht. Hooge zandgrond, bepaaldelijk een akker in de duinen. *Ende en hebben binnen Santvoort geen lant dan twee crochten*, *die verstuven van den duynen*, 60. Nog heden noemt men dus de kleine met aardappelen bepote akkers in de duinen.

Croon, 442, 537. Muntstuk, van 24 of 25 stuivers; **gouden croon** *tot* 36 *st.*, 534.

Croongelt, 1) *van den lantpoorteren*, 506. *Dat es*, *elcke lantpoorter geeft sjaers* 1 *croen van* 25 *st.* (d. i. st. van een ℒ gr. = 1/6 van st. van een ℒ van 40 gr.), 518. Zie op *Lantpoorter*. 2) Het hoofd- en morgengeld, dat de dorpen van Zuid-Holland aan Dordrecht uitreiken (de kroon tegen 4 ß gr. gerekend), 507.

Croongetal, 454. '5. Getal van *croonen*, waarop het goed van een belastingschuldige geschat wordt. Vgl. *Schiltaele*.

Croeshemraed, 307. Kroosheemraad. Zoo noemt men nog de heemraden, aan wie de schouw over het *krozen*, d. i. reinigen, der slooten, opgedragen is. Op sommige plaatsen van Rijnland heeten zoo die het algemeen opzicht uitoefenen over wegen, kaden, verlaten en wat tot het Heemrecht behoort. Zie *Tegenw. Staat*, XVI, 209.

Cruce. Zie *Kerf*.

Cuype. Kuip. Inhoudsmaat. *Een cuype weedt*, 517. Elders *een vat weets*.

177. Volgens het handvest bij VAN MIERIS, III, 146, zijn *drie watercupen* = 1 *tonne*.

Culck, 332. Kolk, sluiskolk.

Culvereniers, 331. Kolveniers, kloveniers. Van het Fr. *couleuvrine*, *couleuvre*.

Cureyt. Parochie-priester. Zie MOLL, *Kerkgesch. van Nederland*, II, I, 328.

Cursus curiae Hollandiae, 9. Stijl van den Hove van Holland, volgens welken het jaar met Paaschdag begint, eerst afgeschaft bij ordonnantie van 16 Juli 1575. Voorbeelden dier jaarrekening bl. 512. De uitdrukking *secundum cursum curie Hollandie* vindt men vertaald: *nae den loope 's Hoofs van Hollandt*, *nae tbeloep van den Hove*, *nae tscriven 's Hoofs*.

Custing, 77. Hypotheek.

L.

Laicken. *Heel laicken*, *half laicken*, 179. De Hollandsche lakenen werden „gevolt met de voet op 16 ellen," zegt de verklaring der Steden van 3 Oct. 1550, in het *Register* van VAN DER GOES. Stukken van die grootte heeten „half laicken": *een Leytsch half laicken van 16 ellen*, 245. Het „heel laicken" heeft de dubbele lengte: *een laicken van 32 ellen*, 432. Men zegt in denzelfden zin *een lang laicken* en *een cort laicken*, 412. — De soorten, die in deze Informacie voorkomen, zijn, behalve de vreemde (*woestijnen*, d. i. fusteynen enz.), het Delftsche *puyck*, 335, het Rotterdamsche *kijflaicken*, 467, *voerlaicken*, 467, *kaersay*, 177, 381, *tierentey*, 179, *canfaes*, 179, *Vries grau* en *gewerven grau*, 381, *Berckels slooflaicken*, 381. *stockbreede*, 177, en *cleyne stockbreeden*, 381, *zwarte* en *roode laickenen*, 85.

Lancheyt. Lange duur. *By lanchede*, allengs. *By lancheden van tijden vervallen*, 2. *En mogen die niet betalen dan by lancheyt mitter huyere*, 165.

Landewaert, te landewaerts, uit de stad naar het platteland. *Een vat biers, dat te landewaerts gehaelt wert*, 517. *Exchijs te landewaert*, 504.

Lant. Wij voegen hier bijeen de benamingen, waardoor het land, naar zijn aard of gebruik, onderscheiden wordt. **Saylant**, 228 of **Zaetlant**, 289, **Teellant**, 160, *een geest teellants*, 234, **Weylant**, 63, **Graeslant**, 228, **Groenlant**, 228, **Hoylant**, 39, **Geestlant**, 284, **Hoochlant**, 47, **Crocht**, 60 (zie dat woord), **Broucklant**, 284, **Moerlant**, 370, **Cleylant**, 372, **Mors- ende Gagellant** (zie *Gagel*), **Veenlant**, 372 (zie *Ven*), **Vogellant**, 370, onbebouwd land, alleen voor vogelen geschikt. **Licht** land, 94, en **Drif** land, 206. — Het land is verder **Uyterlant**, 541 (hetzelfde als *uyterwaerden*, 441), *uytgedolven*, 165 (of *noch ongedolven*, 533), *verdolven*, 126, *verwildert als uytgedolven*, 531, *verdorven*, 125, *verloren*, 212, *putten ende poelen*, 531 (*daer veel zwetten ende poelen leggen*, 297). Het is eindelijk **Onlant**, 214, of **Ontlant**, 130.

Lant. Ban der gemeente. *Binnen slants*, in het dorpsgebied. *Zy hebben in huer dorp binnen slants* 64 *mergen*, 49. *Buyten slants*, buiten het dorp. *Ende en hebben maer 2 margen eygen*

lants buytenslants, 568. Vgl. *Uytlander.* Elders beteekent *tbuytenlant*, wat buitensdijks ligt, 451.

Lantbrief. Brief van instelling van een heemraadschap. *tLant van Scaerwoude es mit die van Beetsch gemeen, die den lantbrief hebben, daer zy* (het landschot) *uyt gaderen*, 98. Vgl. *Tegenw. Staat*, XVIII, 502.

Lantgifter, 354. De ontvanger der *lantwinning*, dat is van hetgeen de dienstplichtige landen onder het Hof van Delft bij vervreemding verschuldigd waren. Zie VAN DE WALL, *Handv. van Dordr.*, 893, en vergelijk wat er omtrent het vroonland van Lymmen, bl. 33, wordt bericht.

Lantgister. Drukfout voor *Lantgifter.*

Lantnering. Bedrijf van den boer, zoowel veeteelt als landbouw. *Seggen dat zy hem generen mit alrehande lantneringe, dat een lantman doet, als mit de koe*, enz., 607. Vgl. *Lantteling.*

Lantpoorter. Zie *Poorter.*

Lantschot, 99. Algemeene benaming voor verschillende ongelden, die op het morgen worden omgeslagen. *tLantschot, te weten sluysgelt, molengelt, tHonsbosch* (contributie aan het onderhoud van de Hontsbossche dijken) *ende diergelijcke ongelden*, 109. Elders wordt het landschot van de overige ongelden onderscheiden, *oncosten van dijckaetge, sluysgelt, Hontsbosch, lantscot ende diergelijcke ongelden*, 123. Men vindt in denzelfden zin *Lantsoncosten*, 192.

Lantteling, Lanteling. Hetzelfde als *lantnering*, bedrijf van den boer, ook van den veeboer. *Lanttelinge van coern te sayen, coyen te houden, spitten ende delven*, 272. *Seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, koyen ende paerden te houden, spitten ende delven, sulcx als de lantneringe toebehoert*, 360. Men vindt in dezelfde beteekenis elders **Lantwerck**, 39. Vgl. echter *Teellandt.*

Last, Lasten. Belasting, belasten. *Hooger gelast dan zy behooren*, 2. **Verlasten.** Veranderen van belasting. Bij vernieuwing der schildtalen *yemant sparen oft ombehoirlijck verlasten*, 3.

Last. Inhoudsmaat. 1) = 22 mudden, zie *Mudde.* 2) = 6 wagen, zie *Wagen.* 3) = 9 grove of 12 smalle tonnen, 177.

Lastgelt. Een belasting op de schepen, naarmate van hun inhoud, te Amsterdam *Paalgelt* (zie op dat woord) geheeten; te Schiedam, waar het alleen van de haringschepen geheven werd, **Kerkgelt.** *tLastgelt dat men kerckgelt heet, toebehoorende deen helft de stede ende dander helft der kercke*, 470. Het bedroeg *van elck last harinx, tzy ydel ofte vol*, 4 *st.*, 475.

Leeckmoes, 177. Lakmoes.

Leeuw. Muntstuk ter waarde van 30 st. of 60 gr. *Leeuwen tstuk tot* 30 *st.*, 374, *de Leeuwen tot* 60 *gr. gereeckent*, 436. Vgl. 102.

Leggelt. Geld, dat door de stad betaald wordt aan hem, die bij het verpachten der accijnsen op de reeds geboden som iets *oplegt. tLeggelt, als men de exchysen verhuyrt*, 523. Zie *Opleggen.*

Leurer, 388. Loerer, spion. Bij KILIAAN: *„insidiator, speculator.“*

Lichten. Van last bevrijden, verlichten. *Anderen werden gelicht ende*

zy bezwaert, 103. *Gelicht van 6 of 7 croenen*, 538. *Seggen, dat zy zoe arm zijn, dat indien zy niet gelicht en worden, zoe en mogen zijt aldaer niet houden*, 295. Ook **Verlichten**, in dezelfde beteekenis, 247. **Lichtenisse** *in de contributie*, 527, hetzelfde als **Verlichtinge**, 2, 351.

Liegen. Overdrachtelijk, bedriegen, niet geven wat verwacht was. *De kercke waert* 40 *£ gr., dat hun jaerlicx wel liecht omtrent* 4 *£ gr.*, 476, de kerk waarborgt 40 £, waarop wel 4 £ te kort komt.

Liesse, 382. Het dunne leder aan den buik. Zie WEILAND op *Liese*.

Liggen. Van land. *tVoors. lant leyt gemeen mitter zee*, 435, is onbedijkt; *leyt voor de conijnen en twilt*, 233 (waarvoor elders: *geeft luttel prouffijts, mits tofghegheten wert van den conijnen ende wilt*, 24). *Dat lant* (van Caedijck) *leyt met die van Edam*, 189, is daaraan in belasting en verplichting gelijk. *Huer lant leyt by ackeren*, 222, is in akkers afgedeeld. *Petterban leyt voor* 13 *mergen, ende en mogen boven* 10 *mergen daeruyt niet halen*, 165, wordt voor 13 morgen gerekend en aangeslagen, maar heeft niet meer dan 10 morgen, die in rekening mogen komen. *Heur lant en leyt niet by der groote van den mergentaelen, maer es heye ende dorre lant*, 231, de waarde van het land is niet naar de uitgestrektheid te berekenen, want het is van slechte hoedanigheid.

Lijfpensie. Zie *Renten*.

Lijn. Zie *Vack*.

Loep. Loop, loopel; een inhoudsmaat. KILIAAN: „*Loope korens; Modius, Viertele.*" *Een loop souts, twelck is omtrent* 1 *tonne*, 84.

Loes. *Roede ende witte loesen perkement*, 238.

Loot. *Groote loot, cleyn loot*, 180. Looden merk, doorgaans het stadswapen dragende, dat, na het keuren van het laken, door de waardijns er aan geslagen wordt om de hoedanigheid te certificeeren.

Lossen, Losrenten. Zie op *Renten*.

M.

Maeckelaerdij. Belasting te Dordrecht van sommige goederen geheven krachtens het stapelrecht. In een handvest, bij VAN DE WALL, 1013: „*tRecht van verstapelen, dat excijs oft maeckelaerdye geheeten wordt.*" — Ook te Delft heet de accijns van het daar verkochte koren, *makelaerdie*, 334.

Maers. *Schepen met maersen*, 85, *Maersschepen*, 102. KILIAAN: „*Meersschip: Corbita, navis oneraria, cuius malus corbem praefert in summo fastigio.*" In de Informacie van 1496 vinden wij „*maersse schepen van* 60 *last, deen minder, dander meer.*" Zij worden veel in de vaart op de Oostzee gebruikt.

[**Maetge**], 469. Het kan zijn dat er *maercx* gelezen moet worden. De zin is in ieder geval duister.

Madt. Zie *Mergen*.

Mastelluin. Mengsel van half tarwe en half rogge.

Mate. 1) Maat. 2) Belasting die men heft van waren die met de maat worden gemeten. 3) Loon der stadsmeters. Afzonderlijk wordt opgegeven

wat te Delft de *hoppenmate* en het *meten van der hoppe* heeft opgebracht, 324. De verklaring hiervan wordt elders gevonden: *van thoet geeft men* 1 *gr. ende van meten* 1 *gr., ende die de mate niet en bezicht, die is van teen grootken vrij.* 334. Hetzelfde geldt van de **Zoutmate.** *Elcke zes tonnen souts, die binnen der stede gesleten wort, geeft* 5 *gr., ende van meten, stoeten ende leveren* 1 *gr.,* 475. **Cleyne mate.** *Mitter cleynder mate slijten*, 412, in het klein verkoopen, in tegenstelling van *die int groz vercoopt.*

Mault. Moult. Mout, 469. **Maultkarre,** 403. 413.

Medallen. Niet medallen. Volstrekt niets. Zie DE VRIES. *Mnl. Wdb.* kol. 175.

Mede. Een drank uit honig en water door gisting bereid. *Bier- ende mede-exchijs mitten bierazijnexchijs*, 168.

Meede, 176. Een plant, waarvan de bloem, *krap* geheeten, een zeer gezochte verfstof levert. In de Informacie wordt de krap of meekrap doorgaans *meede* genoemd.

Meente. Verkorting van *Gemeente. Van de meente leven*, 141.

Meese, 176. Een maat, bepaaldelijk van metaal. Vgl. VAN MIERIS, *Charterboek*, II, 647a. Het koper werd vooral uit Duitschland aangevoerd, en daar te lande beteekende *Messe* „*eine bestimmte mass an metall*" (BENECKE II, 1, 159). Dat *Messe* is de Hoogduitsche vervorming van het lat. *massa*, metaalklomp. *Coiper, buyten vaeten of meezen*, 177.

Meesterye. *Meesterye van volders*, 183, 246. Volderij.

Memorie. 1) De nagedachtenis van een afgestorvene. 2) De mis, ter nagedachtenis te lezen. 3) Het vaste goed, uit welks opbrengst de kerkdienst ter herinnering aan een afgestorvene bekostigd wordt, 23. 30. Zie den instellingsbrief van de memorie van WILLEM VI bij VAN MIERIS IV, 972. In denzelfden zin **Getijde,** 144 (eigenlijk de memoriemis op het *getijde*, den jaardag, van het overlijden gelezen. „Memorie doen" en „jaargetijde doen" worden, om dezelfde zaak aan te duiden, bij afwisseling gebruikt, b. v. in het diploma bij MATTHAEUS, *Fundat. ecclesiar.* p. 248. Die zulk een goed beheert heet **Getijdemeester,** 110.

Mengel. Mingel, 175. Vochtmaat, inhoudende twee pinten, $^1/_{32}$ van een anker. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8e druk) I. 440.

Mergen of **Morgen,** de gewone eenheid bij het meten van land, evenwel niet overal in Holland en West-Friesland van gelijken inhoud. Zoo had men o. a. het Rijnlandsche morgen = 0.851579, het Hondsbossche morgen = 0.93832, het Geestmerambachtsche morgen = 0.8797 Ned. bunder. Ook de onderverdeeling was verschillend: het Hondsbossche morgen had 600, het Geestmerambachtsche morgen 800 roeden. De **Roede** zelve was op sommige plaatsen = 18 voeten (b. v. te Castricum, 32) op andere = 14 of = 12 voeten. Veelal komt als onderdeel van het morgen het **Hont** voor; nu eens maken 5 dan weer 6 hont één morgen. Die van Eethen verklaren dat bij hen *elcke mergen* 5 *hont is, dies in tlant van Huesden gemeenlic* 6 *hont maicken een mergen*, 443. — In de Langstraat, althans te Capellen, *en rekenen*

zy niet by de mergen, maer by de **Gaerden**, *die zy de* 6 *voor* 1 *mergen rekenen*, 533, daar is dus de gaerde gelijk aan het hont. In het Hof van Delft daarentegen is de gaerde een onderdeel, $^1/_{200}$ naar het schijnt, van het hont, 353. — Aan den Holl. IJsel rekent men bij het **Veertel,** *elcke veertel* 4 *mergen*, 258. Het **Buynder** is geen onderdeel van het mergen, maar in sommige streken *maicken de* 2 *buynder* 3 *mergen*, 528. In Waterland rekende men bij **Deymden**, *ende maicken die* 3 *deymden* 2 *mergen*, 203. In andere streken bij het **Mat,** 97 *elcke mat doende* 4 *hont*, 206, dus $^2/_3$ morgen. In Geestmerambacht rekende men bij **Gaersen** of **gersen,** de gaerse = $^1/_3$ morgen, 142, en zelf weer verdeeld in **Snees,** 144. Hoeveel snees een gaers uitmaken, is onzeker; soms 12, soms 10: in onze Informacie komt dienaangaande niets voor. Wij vinden er alleen, dat te Huisduinen de gaerse op 450 roeën gerekend wordt, 167, hetgeen ongemeen veel is, daar de snees doorgaans niet meer dan 12 of 20 roeden bevat. — In Gooiland wordt het weiland bij de **Zwaemaet** of **suamaet** (eigenl. *zwademad*, van *zwad* en *mad*, beide landmaten) gerekend, en het bouwland bij het **Schepel,** dat is bij zulke stukken als met een schepel zaads bezaaid kunnen worden; van daar de uitdrukking 1000 *scepel saet saylants*, *die maicken* 25 *mergen*, 228, waaruit tevens blijkt dat een schepel = $^1/_4$ morgen is. Elders wordt gezegd: *een scepel is lanck* 80 *roen ende* 2 *roeden breet*, 231.

Mergentalen. 1) Getal van schatbare morgens, waarop een dorp gesteld is. *Beden, die genomen wordden upte mergentalen*, 457. *Geset upte mergentalen*, 510. 2) Hetzelfde als *mergen. De mergentalen, omtrent den dijck gelegen, gelden 3 Rh. gl. tsjaers te huyere*, 287. 3) Belasting op het morgen, *mergengelt. Dat snootste* (land) *en mach zijn ongelden of mergentalen niet betalen*, 277. Waarvoor elders, *dat tmergengelt niet waerdich en is*, 320.

Messagier, 463. Bode.

Met. *Dat men metten dijck geven zoude*, 541, dat men zoude willen afstaan om van het onderhoud van den dijk ontslagen te wezen. (Zie op *Geven*). *Lant, dat mitten dijck uitgegeven is*, 547, land, dat volgens de voorwaarde, waarop het uitgegeven of verkocht is, van andere ongelden dan die der dijkage vrij moet zijn.

Mint. Komt te kort. *Zoo wat er mint, dat moeten dragen de andere mergentaelen*, 455. — Zie *Overt*.

Miserabel. Behoeftig. *Daeraf dat er wel* 200 *arm ende miserabel zijn*, 195. *Non-miserable*, de niet onbemiddelde. *Mits dat men de non-miserable maer halve renten en betaelt*, 10. De stad was niet in staat alle renteniers geheel te voldoen; aan hen die het missen konden betaalde zij maar de helft der verschuldigde rente. De uitdrukking wordt opgehelderd door hetgeen voorkomt in het Hervormingsedict van PHILIPS den Schoone. *Nous receverons la moictie des rentes courrans sur nre demaine, sauf telles appartenans a povres, a miserables personnes, qui n'ont autre chose pour vivre.* KLUIT, V, 449.

[**Mis-beurte**], 407. Waarschijnlijk

moet gelezen worden **Tmesuz**, het misbruik.

Misse. *Eerste missen*, 411. Feest bij gelegenheid dat een priester voor het eerst de mis bedient. Zie *Archief voor Kerkel. Gesch.* VI, 327. *Loon van de eerste misse*, 523, geschenk door de stadsregeering aan den priester bij zijn eerste misse vereerd.

Myte. Kleinste munt. *Minuta* volgens KILIAAN. De waarde was 1/3 penning, althans in latere tijden. *Gemerct zy up die tijt meer penningen hadden dan zy nu myten doen*, 287.

Molengelt. 1) Accijns van het gemaal; een zeer gewone belasting in de meeste steden, 11, 83, elders *Moelenexchijs* geheeten, 333, en ook *ongelt van tgemael van den coeren*, 506. 2) Belasting op het morgen ten behoeve van de watermolens. *Sluysgelt, molengelt ende diergelycke ongelden*, 130. Daarvoor elders *ongelden van sluysgelt, watermolens*, 127.

Mortificeren. Zie *Admortiseren.*

Moult. Zie *Mault.*

Mouwe *butters*, 331. Houten bak waarin men de melk te roomen zet. Maat van de boter. Zie WEILAND op *Melkmouw.*

Mudde. Inhoudsmaat. *Mudde, daerof de 22 een last maicken*, 83. Over de verhouding van de mudde tot het last, in de verschillende Hollandsche steden, zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8e druk), I, 284.

N.

Naer. Daarna. *Afgewayt ende naer afgebrant*, 166.

Neering. *Ter neeringe leggen*, 433, gunstig gelegen zijn voor zoogenaamde poortersnering. Huizen, *die ter neringe staen*, 336, 340, die voor poortersnering zijn ingericht.

Nergens nae. Op verre na niet. *Die nu nergens nae zooveel over en commen als zy wel plegen*, 315.

Nyeuwelinge, 142. Onlangs.

Nieuwicheyt. Verandering, doorgaans in kwaden zin; ongehoorde handelwijs in strijd met het oude herkomen. *De brouwerye declineert mits de nieuwicheyt, die hem dagelick geschien in Brabant, Vlaenderen ende elders*, 373. *De brouweryen declineren, overmits de nieuwicheden die dagelicx upte Goutsche bieren gestelt werden in Vlaenderen ende elders*, 385. *Baden daeromme dat men geen nieuwicheyt op hemluyden plegen en wilde*, 495.

Nobel. Muntstuk, van verschillende waarde. Wij vinden er van 50 st., 87, 266; van 42 st., 125, 144; van 12 ß gr., 170; van 8 ß gr., 325; van 2 Rh. gl., 132; van 6 Rh. gl., 222; en = $2^1/_2$ gouden Wilhelmusschild (dat is 50 st.), 149.

Nootlick. Noodig, noodzakelijk. *Ende andere nootlicke affairen van der stede*, 462, 514. **Nootsaeck.** *Als daer eenige generael ommeslagen vallen van nootsaecken*, 354. **Nootsaeckelick.** *Nootsakelicke lasten van der stede*, 175. *Lasten nootsaeckelick der selver stede*, 75.

[**Nuts**], 243. Misschien is *mith* voor *myten* te lezen.

O.

Ob. Zie *Pond.*

Of. Woorden samengesteld met *of*, zie onder *Af.*

Ommeganck. Wat in later tijd het *optrekken* van de schutters heette, de wapenschouwing. *Van den ommeganck te stellen, met die scutterswijn, dat cost omtrent* 40 *sc.*, 473.

Omslach. Ommeslach. Omslag van de kosten van het gemeene land van Holland en Friesland. (Doorgaans onderscheiden van de beden. *Zy gaderen mijns genadichs Heeren beden ende andere ommeslagen*, 23). Deze waren tweeërlei: 1°. de renten der kapitalen, door het gemeene land gelicht, meestal om daaruit den Vorst toegestane beden te betalen. 2°. de kosten van bestuur en van enkele gemeenschappelijke aangelegenheden. Zoo wordt hetgeen meestal eenvoudig heet *ommeslach van den lande*, 101, soms onderscheiden in *des gemeenlants renten ende de ommeslagen van den lande*, 240, en de laatste uitdrukking weer nader omschreven: *lasten van reysen of extra-ordinarise partijen, die tlandt overcommen, ende up tgemeen lant ommegeslagen werdden*, 173. Zulk een omslag, in posten gespecificeerd, staat gedrukt achter de acad. dissertatie van J. T. W. VAN ALPHEN (uit de school van KLUIT). In dezen tijd zijn de gemeene landskosten nog zeer gering; zij bedragen ongeveer $^{1}/_{13}$, de renten der gemeene lands schulden $^{12}/_{13}$, en samen ruim de helft van de gewone bede van 60.000 £.

Onbejaericheyt. 511. Minderjarigheid.

Onder-ende. Zoowel als. *Onder goet ende quaet*, 59. Waarvoor ook voorkomt: *soo goet soo quaet* 354, *tgoet mitten quade gereeckent*, 123. — *Onder jonck ende out*, 219. *Onder rijck ende arm*, 153. *Onder arm ende dieghenen die wat hebben*, 358. In dezelfde beteekenis wordt Mit gebruikt. *Mit jonck ende out, rijck ende arm*, 354.

Onderhout. Wat men er voor zijn bedrijf op nahoudt. *Welcke stuvers zy stellen naer tonderhout ende de neringe, die zy doen*, 608.

Onderhuyren. *Watter uytter huer gaet, dat wert hem onderhuyrt*, 287, als de pachttijd verstreken is, wordt het land aan een ander gegund. Vgl. *Onthuyren.*

Onderlange, 331. Onderling, onder elkander.

Onderwinden. Ondernemen, aandurven, zich aanmatigen. *De schepenen onderwinden hem niet van der administratie van der stede goeden*, 79.

Onderwint. *Die meest onderwints heeft, die es rijckste geestimeert*, 273, als rijkste geldt, die het meest onderneemt, die op den grootsten voet leeft. *Twee polderkens, daerof zyluyden geen onderwint en hebben*, 351, waarover zij geen bewind voeren.

Ongelt. Belasting. *Dat ongelt van tgemael*, 506. *Zy en heffen geen exchijsen ofte ongelden op wijn, bier ofte eenige andere goeden*, 102. *Beden ende andere ongelden*, 31. *tLant en is zijn ongelt niet waerdich*, 115.

Onlanx leden. Niet lang geleden, onlangs. *De oorlog, die onlanx leden geweest is*, 69.

Onlant. Zie *Lant.*

Onraet. Onkosten. Zie VAN HASSELT op KILIAAN. *Den dagelicxen onraet*, 442. *De hoeven en zijn niet waert den onraedt, dier dagelicx up loopt*, 450.

Onruym. Goed dat veel ruimte inneemt. Zie WEILAND i. v.

Onsich, Ontsich. Ontzag, vrees. *Om donsichswillen*, 182, uit vrees.

Onthuyren. *Ende onthuyren hemluyden van andere luyden*, 42, zij huren de landerijen, en maken dat andere lieden, die schot zouden geven, niet huren kunnen, tot nadeel van het dorp. Zie *Onderhuyren.*

Ontsterven. Door den dood ontvallen. 2000 *gulden*, *die ontvaeren* (door het vertrek des eigenaars verloren) *ende ontstorven zijn*, 34.

Onverscheyden. Ongedeeld. *Seggen dat zy in allen beden tsamen gelden*, *onverscheyden*, 125. *Seggen dat Medemblyck mitten voors. dorpen groot zijn*, *alsoe zy onverscheyden leggen*, 1850 *mergen*, 106. Tot opheldering kan dienen, wat wij elders lezen: *zonder dat zy weten deen dorp van den anderen te onderscheiden*, *wanttet noyt gescheyden ofte ofgepaelt en es geweest*, 215.

Onverwinnelicke schade, 288. Schade, die niet te herstellen is. In een Handvest bij VAN DE WALL, 703, leest men: *zware verderffelijcke ende onverwynlijke lasten.*

Oert, zooveel als quart, inzonderheid van een stuiver, = 4 penn.

Oest, 334. Drukfout voor *Oeft*, ooft.

Oost ende West, Oostwaert ende Westwaert, 61. Onder *Oost* verstaat men de Oostzee, onder *West* Frankrijk en de Z.-W. streken.

Opcommen. Onverwachts voorkomen. *Oncosten*, *die de steden upcommen*, In denzelfden zin **Overcommen.** *Lasten die hem overcommen*, 602.

Opdoen, 412. Met de kraan of op andere wijze ophijschen en aan wal brengen, *Die craen*, *daer men de molensteenen mede updoet*, 504. Het tegenovergestelde is *sceep doen*, 413.

Opleggen. Bij verpachting van accijnsen, boven de reeds geboden som nog hooger bieden, onder genot van zekere percenten van de verhooging of oplegging van de stad te ontvangen. *Opgeleyde gelden*, *als men de exchijsen verhuyrt* (bl. 472). *Penninghen*, *die men uplegt oft upwerpt*, *als men de exchijsen verhuyrt* (bl. 376). Tot opheldering kan dienen: *Oncosten die men doet in de verpachtinge van den exchijsen ende om die ten hoochsten penninck te brengen* (bl. 429). Zie *Leggelt.*

Opleggen. Opdoen, inslaan. *Schrijfgelt van tcoern*, *dat binnen der stede upgeleyt wert*, 11.

Opslaen. Opdoen, inslaan. *Off men* 20 *tonnen biers teffens upslouch*, 137. **Upslach** 1) Het inslaan. *Upslach van een ofte meer tonnen biers*, 39. 2) De belasting, daarvan geheven, ibid., die elders de *bierthol* heet, 137. Te Dordrecht beteekent *upslach* hetzelfde als markt of stapel, en het recht uit dien hoofde geheven. Zie VAN DE WALL, 103, 374, 1245. *Den upslach in de havene*, 506.

Upstall. Rente of pacht, die op een eigendom gesteld is. *Belast met upstall van renten*, *bynae alsooveel als die waerdich zijn*, 597. *Daerof hemluyden toebehoort* 25 *mergen eygens*, *die wel half erfhuyrlant of anders belast es met upstall*, 277.

Opstellen. 1) Van belastingen, instellen, in zwang brengen. *Deze exchijs is upgestelt uyt groote belastinge van de stede*, 168. Daartegenover staat

Afstellen, afschaffen. *Int upstellen van denselven exchijs is beloeft dat men die mitten eersten weder afstellen zoude*, 168. 2) Oprichten. *Eenen coopvaerder die van desen jaere eerst upgestelt is*, 468, eerst in de vaart is gebracht.

Upturen. *Deghene die bezwaert zijn doen huere huysen upturen ende stellen die int Sticht*, 257. De zin is duidelijk: zij verplaatsen hun woning. Het woord echter is ons overigens onbekend.

Opwerpen. Haastig opbouwen. *Een keetgen upwerpen, om te wercken om een dachhuyere*, 530. *Zy hebben upgeworpen halve huysen*, 571.

Overcommen. Overeenkomen, verdingen (zie op dat woord). *Zoe moeten zy overcommen mitten exchijsmeester*, 557.

Overlange. Sedert lang, 41.

Overmaet. *De joeffrouwe van Raveschot die heeft up vijf hoeven lants mitte overmaet* 15 *Rh. gl. sjaers erfrenten*, 529.

Overt. Schiet over. *tGuendt dat int een jaer overt, dat bewaeren zy tegens tander jaer*, 173, 343. — Vgl. *Mint.*

P.

Paelgelt, 173. **Paelkistgelt**, 176. Belasting te Amsterdam, te betalen van ieder schip, dat voor de palen komt, eer het last breekt, naar gelang van zijn lading. De opbrengst dezer belasting vormde een afzonderlijk fonds, de **Paelkist**, 168, en werd beheerd door de **Paelmeesters**, *oude mannen, hem verstaende tot der zeevaerdige neringhe, die dairof maicken de caepen ende de tonnen binnen slants*, 173. Vgl. WAGENAAR, *Beschr. v. Amsterdam*, X, 68.

Papencoern. *Die van Bergen moeten den pastoer betaelen* 45 *sacken garsten tsjaers, dwelck hiet scael- of papencoern*, 40.

Pennewaerden. In het klein verkoopen. *Vercoopen oft pennewaerden*, 445. *Van elck last geeft men* 6 *st., dat int gros vercoft wert, ende, als tgepenwert wert, van de tonne* 1 *st.*, 412. *Zeep, die binnen gepenninckwert wert*, 178. — Het werkwoord komt van het bijv. nw. *penninckwaerde*, van geringen prijs.

Penning. Zie *Gulden.* **Philipspenning**, *daerof de drie* 5 *gr. maicken*, 177.

Penninckgelt, 493. In Schieland hetzelfde wat elders **Heemraetgelt**, 485, en **Keurgelt** heet. Zie onder *Schouwen.*

Pensionaris. 1) Rechtsgeleerd beambte eener stad. 2) Houder van een *lijfpensie* of lijfrentebrief. Zie op *Rente.*

Persoon, Personaet, 104. Pastoor. Eng. *Parson.* Zie MOLL, *Kerkgesch. v. Nederl.*, II, I, 328, en verg. DU CANGE, V, 214.

Pet, 343. Put. Zie KILIAAN i. v.

Pieter, 448, 458. Muntstuk van wisselende, en voor den tijd der Informacie onzekere, waarde. **Lovensche pieter.** *Elf oude Lovensche pieters, die men betailen moet mit* 35½ *st. tstuc*, 535.

Pynck. 1) Jonge koe of os. 2) De huid van zulk een beest, 382.

Pijpe. Inhoudsmaat van wijn, in

het bijzonder van Fransche of Westersche wijnen. Ook van bier, van olie. In het handvest bij VAN MIERIS, III, 146: *Twee pijpen voor een vat* (olien) *gereeckent.*

Plaeten, 378. Beschoeien (van *plaete*, een plank). **Platingh,** 333, beschoeiing. **Plaetwerck:** *hoefden, bruggen ende andere plaetwerck*, 463. *Twee plaetwercken* (aan de sluis) *tot Sparendamme*, 57. Elders vindt men ook *geheyt ende geschoyt*, 410.

Plecken. *Huyskens, met koestront geplect*, 491, besmeerd.

Pond. 1) Gewichtsmaat, verdeeld in 16 ons of 32 lood. Over het verschillend gewicht van het pond zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam*, (8e druk) I, 430. 2) Geldsmaat. In onze Informacie is de gewone rekening in Ponden (ℒ) van 40 groten Vlaems, verdeeld in 20 schellingen (ß), van 12 denarii of deniers (*d*) het stuk, waarvan de halve obol (*ob*) heet. Het was toenmaals echter nog slechts een rekenmunt; eerst in 1520 werd een muntstuk van deze waarde geslagen, de Carolusgulden (zie de aant. van later tijd op bl. 149), die aan zilver bijna het dubbel van onzen hedendaagschen gulden, *f* 1,80 à *f* 1,90, waard is. — Verder vindt men nog te Gouda, Rotterdam en elders, ℒ Hollants van 30 gr. Vl., 237, 373 (dus = 3/4 van het gewone ℒ): te Woerden ℒ van 5 stuivers (= 1/4 van het gewone ℒ), 248; en te Hoorn ℒ vl. van 240 gr. (= 6 gewone ℒ), 82.

Ponden, Ponding, Verponden, Verponding. Sedert het *pond*, als maat van het geld, het *schild* had vervangen, werden de omslagen niet meer naar de schilden of schildtalen, maar naar de ponden en de ponding geregeld. **Ponden** is dus het vermogen schatten in ponden. **Ponding,** de schatting in ponden. *Zy hebben gegeven zedert de leste pondinge van elck pondt* 2 *Rh. gl.*, 94. **Verponden.** Die schatting veranderen. *Zy verponden alle scrickeljaers*, 24. Minder eigenaardig wordt **Verponding** meestal in den zin van *ponding* gebruikt.
Voor *pond* komt in dezen zin **Schotpondt** en **Scatpont** voor, en **Verschotponden,** 99, 140, voor het meer gewone, *de schotponden vernieuwen.*
Evenals het gewone pond wordt ook het schotpond in 20 *schellingen* gedeeld: *Seggen, dat zy de ommeslagen gaderen upte schotponden, ende voort by scellingen, doende de* 20 *een schotpondt*, 145. Die niet rijk genoeg was om op een geheel pond gesteld te worden, werd op een of meer schellingen gesteld. *Ende staen op scellinghen, alsoe sy op geen pondingen* (hier in de beteekenis van ponden), *overmits huer armoede, staen en mochten*, 125. Soms deelt men voor het gemak het schotpond in minder schellingen, b. v. in vijf, 113. — Dewijl het *pond* in waarde aan den *gulden* gelijk is, wordt op sommige dorpen bij guldens in plaats van bij ponden geschat, 480, en meermalen, in plaats van bij schellingen, bij stuivers (het onderdeel van den gulden), als onderdeelen van het pond gerekend, 265, 370. Zeer arme dorpen rekenen ook wel bij penningen, het onderdeel van den stuiver. *Zy gadeeren by de penningen, te weten* 20-

werf 16 *penningen*, 321. — Een andere verdeeling van het pond, niet van het pond gelds maar van het pond koopwaar, is die in onsen. Van daar, bij overdracht het vreemde gebruik van schatten bij *onsen*, 216, 219. — Nog grooter verwarring heeft er plaats tusschen *ponden* en *kerven* en de onderdeelen van beide (zie op *Kerf*), zoodat men leest: *Daer isser wel die op acht of negen stuvers of screven staat*, 265, en zelfs: *Zy hebben* 252 *ponden*, *elcke pondt doende* 12 *onsen of kerven*, 208. Een eenvoudiger rekening is bij ponden, halve ponden, kwart ponden en zoo vervolgens. *Zy deelen heurluyder schotponden in* 16e *ende* 32e *deelen*, 39. *Zy hebben* 29 *schotponden ende een half quartier van een schotpond*, 130. Zie nog op *Eysch*.

Pontgelt. 1) Aandeel in de som, die over de ponden omgeslagen is. *Zy gelden mede dijck- ende sluysgelt*, *maer of zy mede pontgelt geven*, *dat en weten zy niet*, 96. 2) Percenten, die de verkooper, en soms ook de kooper, betaalt, waarvoor de stad den vreemden verkooper de koopsom waarborgt. *Van de visch geeft men den* 20en *penninck van pontgelt*, *daervoere men den vreemden man zijn gelt bezorgen moet*, 381. vgl. 389. Te Geertruidenberg noemt men dit *Ingelt*. Te Dordrecht werd soortgelijk pontgeld gevorderd van het staal en de molensteenen, die met de kraan werden gelost, 518. 3) Percenten, die als exue betaald worden van *die uyter stat vertrecken*, en percenten van collaterale erfenissen. *Van pontgelt den* 10en *penninck van denghenen die uyter stede vertrecken metter wonen*, *oft van den goeden die versterven uyter stede*, *ende den* 50en *penninck van den goeden die binnen Leyden versterven*, *niet gaende in de rechte lijnen maer ter zijden*, 243.

Poeck. Zak. Eng. *poke*, vanwaar *pocket* en Fr. *poche*. Zie DIEZ, 2, 388. — Een *poeck* schijnt ongeveer $^1/_2$ *serpelgier* te zijn; althans in de tollijst, bij VAN MIERIS, IV, 1866, wordt van een poecke de helft gevorderd van hetgeen een serpelgier betalen moet.

Poertaerde. 372. Denkelijk schrijffout voor *poetaerde*, pootaarde. In denzelfden zin vindt men ook *peuy-aerde ofte misse*. Zie *Register* van V. D. GOES, 1 Maart 1527.

Poorter, 163. Stedeling. — In de voorrechten der poorters deelden ook zij die, al woonden ze op het land, poorterrecht hadden verkregen. Dezulken heeten *landpoorters*, 325, ook *buytenpoorters*, zoo zij in de buurt van de stad verblijven; zoo spreken die van Woerden van *huere buytenpoorters*, *wonende binnen den kerspel van Woerden*, *dat omtrent een mijle buyten der stede es*, 249 Doorgaans evenwel is *buytenpoorter* hetzelfde als *uytpoorter*, 108, en beteekent poorter van een andere stad. *Uytpoorteren ende uytbuyren in diverschen steden ende dorpen*, 113. *Poorters in de steden*, *genoempt buytenpoorteren*, 163, namelijk, zoo genoemd op het dorp, in tegenstelling van de inburen.

Poortersneringe, 431. Nering die alleen in de steden vergund, maar op het platte land verboden is, zooals draperie, brouwerie enz.

Posch. Kleine visch, thans *post. Spirinck of posch*, 175. Bij KILIAAN *pors*, verbasterd uit het lat. *porcellus.*

Presentie, 173, 231. Hetzelfde als *Presentiegelt*, 514.

Printer, 245, 469. Stedelijk beambte, over wiens werkkring zie ORLERS, *Beschr. van Leiden*, 3e uitg., II, 265.

Prochie. Parochie, kerspel.

Prochien, 60. Tot een parochie behooren. In dezelfde beteekenis elders *Staen onder de kercke*, 59. *Te kercke behoeren ende haer sacramenten haelen*, 47. Of alleen *huer sacrament haelen*, 65.

Proeve, 140. Thans *preuve.* Verbastering van *praebende*, geestelijk goed.

Prondeling. Kleinigheid. KILIAAN: „*Prondselinghe, prondelinghe, res minutae, nulliusque pretii.*" Vgl. WEILAND op *Pronselen.*

Puyck, 325. Zeker soort van Delftsch laken, zoo gezocht dat *puik* aan de beteekenis van opperbest is gekomen. De Holl. steden verklaren, 3 Oct. 1550, „*dat alle de lakenen, die binnen den lande van Hollant gemaeckt worden, alle grove lakene zijn, behalve de puycken, binnen Delft gemaeckt, die in seer kleynen getale gemaeckt werden.*" AERT V. D. GOES, fol. 46.

Q.

Quaedt. Bezwaarlijk. *Die wolle es de helft quader te gecrigen dan die plach*, 195.

Qualick. *Een mergen lants zoude qualicken mogen gelden* 20 *Rh. gl. in coepe*, 92.

Quene. Kween, onvruchtbare slachtkoe. *Van elcken osse ofte quene*, 12.

Quoyer. Kohier, grootboek. *Quoyer van alle de renten*, 82. *Quoyeren ofte boucken, daerinne staen alle de rentiers*, 170.

R.

Raem, 461. Bij uitnemendheid het raam waarop de nieuw gewolde lakenen gespannen worden, om te drogen. Deze worden dan door de waardijns gekeurd en zoo zij voldoen, gezegeld. **Raemstede,** 326. Hetzelfde als raam. (Vgl. haardstede en haard). **Raembewaerder,** 85. **Raemwachterij,** 236.

Raik. *In raieke ende daicke onderhouden*, 463, van alle verval vrij houden. Zie WEILAND op *Rak.*

Reeden, Reen. Gereed maken. *Lakenen reeden*, 385. *Een deel nets reeden*, 65. Bepaaldelijk een schip in zee brengen. *Te water reeden*, 22. *Ter zee reeden*, 203. Of zonder bijvoeging *reeden*, 183. **Uytreeden,** 184. **Uytreedinge,** 182.

Reepe. Touw. *Reepe drayen, daer men tdack mede upte huysen bint*, 39.

Reepe. El. *Van de reepe ende ellemate van 't lindelaicken, dat aldaer vercoft wert*, 7. **Reepe-exchijs,** *twelck is de mate van de laickenen*, 169, waarvoor elders **Elle-exchijs,** 411. **Reepgelt,** *dat es van een laicken te strijcken, alsoo dicke alst men vercoopt*, 12 *d. Hollts.*, 183. Zie *Strijcken.*

Reformatie. *De Reformatie van de abdie* (te Egmond), 603. Er wordt bedoeld de gedeeltelijke reformatie van 1490. Zie RÖMER, *de Kloosters* I, 268. *De nyeuwe reformatie, die mijnheer de Grave van Nassau aldaer* (te Heusden) *gedaen heeft*, 428, de hervorming door

den Stadhouder in de stadsfinantiën ingevoerd.

Rekening. *Up rekeninghe doen bedienen*, 374, van belastingen, niet verpachten, maar door ontvangers gaderen.

Religio. Monnikendom, monniksleven. *Een pastorie vacant per ingressum religionis ultimi curati*, 67, vacant, omdat de laatste pastoor monnik geworden, in een klooster gegaan is. **Religieux, Religieuse**, 626, monnik, non.

Renten. Drieërlei soort is te onderscheiden: 1) *erfrenten*, 2) *losrenten* 3) *lijfrenten*. **Erfrenten** zijn renten, die niet met den dood van den geldschieter vervallen, zij zijn òf losbaar, òf niet losbaar. *Alle de voors. erfrenten staen ten losse, maer en weten niet hoe*, 116. Doorgaans evenwel verstaat men onder *erfrenten* renten, *die men niet lossen en mach*, 58, hetzelfde als **Eeuwelicke renten**, 215. Die renten worden ook wel **Eeuwige pacht** of **Erfhuyre**, 41, genoemd, als zij gevestigd zijn op land. — **Losrenten**, die men tegen een bepaalde som, doorgaans eenige malen het bedrag der jaarlijksche rente, kan afdoen: *Ter lossinge den penninck* 16, 8 (dat is 16 maal de rente), *ter losse met* 13½ *penninck een*, 157, of wel met een ronde som: 7 *Phls. gl. sjaers, ter losse met* 100 *Phls. gl. eens*, 438. In de beteekenis van *lossen* zegt men ook *quijten*, 8, 172, 175, en vandaar *acquijt van losrenten*, 147. De aflossing geschiedt soms bij uitloting. *Losrenten, daerof verloot is* 36 £, 8. *Alle betalingen ende lotingen afgecort*, 47. De rentebrieven kunnen door den houder worden overgedragen; wij lezen van renten, *die alsnu wel in de vierde hand zijn*, 159. Zie zulk een rentebrief van Haarlem, a. 1419, bij VAN MIERIS, IV, 536. — **Lijfrenten**, die met den dood van den rentenier *versterven* (zie op dat woord). Zij staan op 1, 2 of 3 lijven, 146. Zij heeten ook **Lijfpensien**, en de rentiers **Pensionarissen**, 145. — Het opnemen van geld op rente heet **Vercoopen** *van renten* of alleen *vercoopen* (zie op dat woord) ook **Versegelen**, 401, omdat de gemeente de rentebrieven met haar zegel bekrachtigt. Van het onderpand of den borg zegt men, dat men er *op* koopt: *op* het land, *op* de kerk. *Renten, die upte kercke vercoft zijn*, 152. Men gebruikt in denzelfden zin **Halen.** *Zy hebben de helft van haerluyder portie in de beden moeten haelen op rente*, 150, of minder juist: *Zy hebben rente op haer lant gehaelt*, 226. Het opgenomen geld heet meestal **Vercregen gelt**, *vercregen penninghen*, 456.

Rentsoen. Losgeld. *Betailen in verding ende in rantsoen*, 255. Afkoopsom. *Den jaerlicxen rentsoen, die men stelt upte exchijsen*, 428.

Riemtaele. Het getal riemen, of roeiers, waarop een dorp was aangeslagen, waarmee het den landsheer dienen moest. Vgl. *Schilttaele*. In dien zin komt het woord in onze Informacie niet voor, wel in dien van *weer* (zie dat woord) of hoeve, waarop de verplichting om een riem of roeier te leveren gerust had. *Elcke riemtaele is* 36 *acker, ende elcke acker gereeckent voor* 4 *mergen*, 295.

Ryen. Rieten, van riet. *Die thoernen sijn gedect met ryen dack*, 464. —

Van den ouden vorm van het znw., *riede*, komt regelmatig deze vorm van het bvnw.

Rodermond. Naam van de kraan te Dordrecht. Zie BALEN, *Beschr. van Dordr.*, bl. 685.

Roede. 1) Landsmaat. Zie *Mergen.* 2) Grootste inhoudsmaat der Rijnsche wijnen te Dordrecht, = 10 amen, 517. Zie het handvest bij V. D. WALL, *Handv. van Dordr.*, 1014.

Rosmolen, 259. Molen, die door een paard (ros) of ander trekdier, niet door wind of water, bewogen wordt.

Roupen. Roepen. *Dat* **Roupambacht**, 450, of *die* **Roupe** *van der Stede huys*, 324, belasting in sommige steden. *Van boelhuysen, die men hout van huysraet, daer moet de pachter vast staen voor de penninghen, ende hy heeft daervoere, ende voor sijn moeyte van roupen ende vercoopen den 20en penninck*, 334.

Ruym, 177. Van een schip.

Ruimen. Heengaan. *Zy zijn geruymt*, 17, zij hebben de plaats verlaten.

Ruytergelt, 147. **Ruyterpenninghen**, 21. Geld om ruiters voor te onderhouden. Daarvoor elders *betalinge van den ruyteren ende knechten, die zy desen voorleden oorloge hebben moeten onderhouden*, 408. Vgl. VAN DE WALL, *Handv. v. Dordr.*, 720.

Runde, 334. **Runne**, 262. Run, door de leerlooiers gebruikt. *Rundeexchijs*, 237 (waar verkeerdelijk *runderexchijs* staat) en elders.

S, Z.

Saerdtse. Wollenstof. Thans *Serge*. Lat. *sargium*.

Sack. Inhoudsmaat. 1°. van granen, = 1/16 hoed. Zie *Hoet.* 2°. van wol = 400 vachten, 178. Zie *Poeck.*

Scael-coern. Zie *Papencoern.*

Scaelgen, 506, 518. Leien. KILIAAN: „*Schaelie, schrijfschalie*, tabella deletilis. *Schaelien dack*, tectum scandulare."

Schaer. Grondstuk, van onbepaalden inhoud. *Elcke schaer groot wesende twee mergen of daeromtrent*, 58.

Schaerbeest. Weibeest. *Ende en zoude upte mergen niet één schaerbeest mogen vet weyen*, 535.

Schatten. Behalve in de gewone beteekenissen, ook voor: 1) Belasten. *Zy zijn genouch geschat by de exchijsen*. 263. 2) Brandschatten. *Verbrant, gevangen, gepillieert, geschat*, 2. In denzelfden zin **Afschatten.** *Seggen voorts dat hen afgeschat es meer dan eenige dorpen*, 231, dat hun hooger oorlogscontributie door den vijand is afgevorderd.

Scepel. 1) Inhoudsmaat. Komt overeen met het meer gebruikelijke achtendeel. *Elcke scepel voor een achtendeel gereeckent*, 312. 2) Landmaat. Zie *Mergen.* **Scepelgelt**, Belasting van het koren, *daerof de last gebroocken wordt ende die weder uytvaert*, 83. Vgl. *Uytsetten.*

Scerp. Nauw. *Scerp toezien*, 181. *Wert zoe scerp gereeckent als men mocht*, 184. *De kerf is geestimeert nae tscarpste dat elck heeft*, 225. Vandaar **Scarp**, bijw. nauwelijks. *Ende hebben in als scerp 8 kerven*, 320. *Zoedat de brouwer hem scerp daeran behouden mach*, 476.

Schieten. *Vesten schieten ende diepen*, 101, *sluysen schieten ende winden*, 398.

Schijf *gaerns*, 252. Zie V. HASSELT op KILIAAN i. v.

Schilt. Muntstuk, van verschillende gehalte en waarde. Er zijn er van 14 st., 488, en van 40 st., 418, 444. Het *Gouden Wilhelmus schilt* doet soms 20 st., 387, doorgaans 21 st. Ook heeft men Vranckrijcksche schilden van $1^1/_2$ goudgulden (30 st.) het stuk, 167. — **Schilttael,** getal van schilden, waarop het contribuabele vermogen geschat wordt. *Schiltaele ofte achtinge van goeden by den scilden*, 444. **Verschilden,** hetzelfde als *de schiltaele vernyeuwen*, 486, de schildtalen wijzigen naar het veranderde vermogen der belastingschuldigen. *Zy verschilden zoe dicwils als haer dunckt dat zy rijcker oft armer worden*, 28. Vgl. *Pond*, *Croon*, *Gulden*, *Kerf*, *Eijsch* en *Honderd*.

Schinckeldijck. Zie *Dijck*.

Schippont. Hoeveelheid van 300 ponden.

Scock, 176. KILIAAN: „*Schock*, *Sax. Sicamb.*, *sestigh*." Getal van *delen* of planken, *duigen* enz. Een schok wordt op 60 stuk gerekend. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam*, (8e druk) II. 296.

Scoens. Van Schonen, in Scandinaviё: *Scoenne ael*, 178.

Schoer, Schourdijck. Zie *Dijck*.

Scopge, 381. Kraampje? Vgl. het Hoogd. *Schoppen*.

Schot. Aloude belasting, als landrente aan den landsheer verschuldigd. *Erfschot*, 58. *Jaerschot*, 52. *Mey- ende herftschot*, 365, 330, 325. *Schot ende bottinge*, 56. *Te schote doen*, 354. Later evenwel worden de beden en omslagen met het schot verward. Zoo lezen wij: *Schotponden, geheeten dat buyrschot*, 353. *Schot omslaen* en *by den schote omslaen*, 21. *Schot gaderen*, 100, in den zin van *heure portie in de omslagen ende beden gaderen*. Vandaar de benamingen **Schotgaerder,** 62, **Schotvanger,** 35, **Schotrekenaer,** 143, voor hen die den aanslag regelen en innen, die elders *schatmeesters*, 105, 442, *bedesetters*, 266, *bedegaerders*, 265, en *gaermeesters*, 567, genoemd worden; en **Schotbouck,** 81, voor het boek, waarin beschreven staat, tot welk bedrag de belastingschuldigen zijn aangeslagen. Zie nog *Lantschot*.

Schouwen. Bezichtigen, opzicht houden, bepaaldelijk in het dijkwezen *Zeedijck, die de dijckgrave schouwet*, 87. **Schouw.** Het beheer van den dijk en den waterstaat, *dijck leggend onder de schouwe van den Heere*, 210. Hetzelfde beteekent **Kuer.** Zie dat woord.

Scoven. 25 *last schoven*, 177.

Schreef. Zie *Kerf*.

Schrijfgelt, *van tcoern*, 7, belasting op het koren, *dat binnen der stede upgeleyt wert*, 11. Elders heet het **Makelaerdie** *van coern*, *dat men binnen der stede vercoopt of upleyt*, 334.

Schuyren, Slijten. *Dat schuyren ende diepen van der IJsel*, 378. **Afschuyren.** Afslijten. *Zoedat tlant jaerlicx zeere afschuyrt*, 455. *Een sluyse*, *die* **wech schuyrde,** 452.

[**Scunmeess**], 177. Denkelijk te lezen *Schimmeess*, dat ook voorkomt in de ordonnantie van de Paalkamer, te vinden in de *Handvesten van Amsterdam*, 245. Overigens is ons het woord onbekend.

Schuttinghe. 1) Beschutting. *Ende*

maicken groote schuttinghen op de duyne, 167, tegen het verstuiven. 2) Afschutting. *De scuttinge upte Maes ende de visscherye in de vesten*, 470. Wij vinden elders *visschen met scuttingen ende vuycken.*

Scuven. Schuiven. *Mitten scepe te scuven*, 299. Denkelijk met boomen voortbewegen. Van daar misschien *schouw*, platboomd vaartuig, dat geboomd wordt.

Zeebanck, 187. Drukfout voor *Zeevanck.*

Zeeburch. Zie *Dijk.*

Zeelspeck, 177, 179 (?).

Zeevaerdig. Op de zeevaart betrekking hebbende. *De zeevaerdige neringe*, 184. *Mannen hem verstaende tot der zeevaerdige neringhe*, 173. Daarvoor *zeenering*, 212.

Segel, *van den laicken*, 169. **Segelye** *van laickenen*, 335. Belasting geheven van het stuk laken, dat door de waardijns op de ramen onderzocht, en, zoo het goedgekeurd is, gezegeld wordt. Zie daarover de verklaring der Steden van 3 Oct. 1550, in het *Register* van VAN DER GOES, fol. 47.

Zeghen, 239. Zie *Zeyn.*

Zeyn. Misschien hetzelfde als *zeghen*, zeker soort van net. *Den erfpacht van de vroenen* (van Leiden) *ende vrije zeghen*, 234. *Sommige visschen ter zeyn om ijbuckinck*, 215. Vandaar **Zeynschip,** 91. — In de Informacie van 1496 lezen wij van seynschepen, *daermede zy vaeren om harinck, daer tijbucking off gemaickt wert.*

Senden. Bericht, bevel zenden. *Als die van Loesdrecht hemluyden senden wat zy geven moeten*, 225. De volledige uitdrukking komt elders voor: *Wert hemluyden gesonden een ceele van de grootheyt van den penninghen, die zy betaelen moeten*, 418.

Senge, 178. Drukfout voor *Seuge.*

Serpelgier *wollen*, 245. Oudfr. *Serpelière*, „*balle de laine d'un certain pois*," ROQUEFORT. Verg. DU CANGE i. v. *Serpeillerie.* — Bij VAN MIERIS, III, 146, *Scerplier*, en IV, 1066, *Een sarpeil Engelse wolle, wegende 3 vaten swaerts.*

Setten. Van belasting, regelen, omslaan. *Zy setten de kerven*, 265. *Setten ende versetten de schellingen, naedat hun dunckt dat de luyden gerijct zijn*, 275. In denzelfden zin **Stellen** en **Verstellen,** 321. Meest gebruikelijk zijn *Stellen* en *Versetten.* **Setting.** Omslag. *Settinge maicken, vermaicken*, 247. **Setter.** *De setters hebben verclaert, hoe zy verschotpondt hebben*, 191. **Bedesetter,** 266.

Seuge. *Een seuge loots*, 178. Blok lood. In de *Handvesten van Amsterdam*, 232: „*coper, soo in bricken als seughen.*"

Sicht. Soort van zeis. *Mitte sicht ende mitte zeyssene*, 546.

Siecte. Heete siecte, 401. Pestaardige ziekte, die in de 15ᵉ eeuw hier te lande geheerscht heeft.

Zijtwint. Zie *Dijck.*

Slaen. Doodslaan. Gevangenen, *daerof de twee geslagen werden*, 549. Vgl. *Geslagen.*

Slabharinck. Slappe haring, zooals veel in de Zuiderzee gevangen en tot bokking gerookt werd. *Slabschepen, daer zy mede vaeren te slabharinck*, 16 . *Zy hebben* (te Katwijk) *geen slap-*

buysen, maer twee groote zeevarende buyssen, 280. Zie op *Vaartuig*. Vandaar de naam *Slabbert*, die in later tijd de gewone voor zulke vischschuiten was.

Slag, 231. Stuk dijks, dat een persoon of gemeente te onderhouden heeft, waarop hij is aangeslagen. Men gebruikt thans nog in dien zin *Hoefslag*.

Slijten. 1) Afslijten, afnemen. *Landen, die by de meeren zeer gesleten ende vergaen zijn*, 218. **Slete.** Het afslijten. *Haertsteden, die staen upte slete van de wateren*, 56. Elders in dezelfde beteekenis *Ofbreck*. 2) In het klein, tot dadelijk gebruik, verkoopen: *mitten cleynder mate slijten*, 412. *Coorn, dat binnen gesleten wert, als verbacken of verbrouwen*, 175. **Sleet.** *Deselve neringe is vermindert, ommedat zy geen sleet en hebben*, 183.

Sluystocht, 143. Sloot of vaart, die het water naar de uitwateringssluis voert.

Smaeldeelen. Eigenlijk in kleine deelen splitsen; van heffingen, omslaan. 1126 *scilden, die men smaeldeelt upten merghen*, 458. *Zy hebben tgeheele dorp gesmaeldeelt*, 441, zij hebben ieder op zijn aandeel gesteld.

Smalbant. *Een last bier smalbant*, 176. Elders *een last vierbant, een last dobbelbant*, in de *Handv. v. Amst.*, 257, 265.

Smeekolen, 517. Kolen, zoo als de smid gebruikt.

Smout, 413. Vet. **Smouten.** *Olye omme de wolle mede te smouten*, 245.

Snees. Zie *Mergen*.

Snoot. Slecht, bepaaldelijk van land. *Snoode lant*, 291; *zeer sobere ende snoode lant*, 435; *tsnootste*, 90, 108, waarvoor elders: *tquaetste*, 47. *Quaden znooden dijck*, 560. **Snootheyt** *van den lande*, 292.

Sober. Van land, zie *Snoot*. **Soberlick**, gebrekkig, armoedig. *Deselve huysen sijn soberlick weder opgetymmert*, 569.

Som. Sommigen. *Vercoft in diverschen tijden, som binnen* 30 *jaeren, som binnen* 10, 13 *jaeren*, 53.

Sonder, 24. Uitgezonderd. *Sonder de vroenvisch*, 518.

Sonderlinge, sonderlange, 78. Bijzonder. *Geen sonderlinge neringen*, 19. Ook als adverbium, bepaaldelijk. *Ende sonderlinge de voorn. Bolle zegt, dat hy valckenaer es*, 23. Daarvoor elders **Sonderlinx**, 338.

Sparen. *Het meeste prouffit dat zy hebben, dat es met sparen*, 15 *Zy generen hem principaelyck met bouwerye ende spaeren*, 263. Het schijnt twijfelachtig of *Sparen* hier wel in den zin van *niet uitgeven* kan bedoeld zijn.

Spelet, 381. Spelt.

Spoeye, 464. Sluis, bepaaldelijk uitwateringssluis.

Staelgen, 506, 518. Drukfout voor **Scaelgen.**

Staen. In stand blijven. *By staenden dijck*, 133; *by staende dijcken*, 35, 59, indien de dijken blijven staan. Elders in denzelfden zin: *inbreecken van dijcken niet gereeckent*, 228. *By staende sluysen*, 144. *Staende sluysen ende molenen*, 427. Vandaar **Staende**, gedurende. *Staende dese oorloge van Gelre*, 140.

Stal. Plaats in de hal of op de markt. **Stalgelt**, de huur, die daarvoor aan de stad betaald wordt, 237.

Stalen. Houten staken, waarmee men

in een water een gedeelte ter vischvangst afzondert. *De stalen bevisschen*, 351.

Steecken. In het klein verkoopen: *butter steecken*, 324. *Wijn steecken*, 412.

Steenplaats, 392. Steenbakkerij.

Stellen. 1) Van den omslag, regelen. *Stellen*, *verstellen*. Verg. *Setten*. 2) In den omslag aanslaan. *Ende zijn die luyden zoe zeer belast, dat men die niet stellen en mach*, 440.

Stock, *een stock deelen*, 176. Drukfout voor **Scock.**

Stock, 67. Kerfstok. *Seggen dat zy huere porsie van de bede tsamen kerven up één stock*, 397, dat zij op één quote staan, en dat deze niet tusschen beide gehuchten gesplitst is.

Stockwaerder, 409. Stokbewaarder, cipier.

Stonde. Wijle, tijd. *By hem upgebracht tot twee stonden*, 9. *Tot diversche stonden*, 338.

Stoop, 465. Inhoudsmaat, houdende 2 mingelen = $^1/_{16}$ anker. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8e druk), I. 440.

Stooter. Volksbenaming voor een of ander muntstuk. In lateren tijd deed een stooter $2^1/_2$ st. Welke munt van welke waarde bedoeld wordt bl. 165, is niet te bepalen.

Strange, 30. Strand.

Strate, 533. Hetzelfde als weg, *heerwech*, 530, bepaaldelijk de zoogenaamde Langstraat.

Strecken. Bestrijken. *tInnecommen mach heure porsie in de beden niet strecken*, 194. *Dat al niet strecken en mochte tot de voors.* 10,000 £ *toe*, 246.

Strijcken. Van linnen en laken, uitmeten, verkoopen. Bepaaldelijk gebruikt ten opzichte van den accijns van linnen en laken. *Van strijckene plach men maer twee groten te geven*, 245. De belasting zelve heet **de Streeck.** *Streeck van wolle ende lindelaickenen: vreemde luyden, die laicken uytmeten*, (betalen) *van een webbe ende een stuck laickens van elck* 1 *oert st.*, 334. Of ook wel **Strijckerye.** *Die strijckerye: van elck half laicken geeft men* $4^1/_2$ *d. gr.*, 242. Elders heet zij de **Reepe.** Zie op dat woord.

Stroo. Inhoudsmate. *Een stroo was*, 176. *Een stroo buckinx*, *een stroo sprots*, 383. Bij VAN MIERIS, IV. 1066, *Dry stroo bockings voor een vat swaerts.* In lateren tijd rekende men te Amsterdam een stroo bokkings op 500 stuk. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8e druk) I. 662.

Stijfsel. Bevestiging. *Tot stijfsel van de spoeye*, 464.

Zuyger, 466. Een zuiglam. **Suyger calf,** 382.

Zuver. Wat overschiet van het inkomen, na aftrek der uitgaven, het saldo, 9, 103, 240.

Zwaemaet, Suamaet. Zie *Mergen.*

Zweens. *Een* 100 *zweens*, 178. De beteekenis van dit woord is ons niet duidelijk. In de *Handv. van Amsterdam*, 2105, vinden wij, in hetzelfde verband, in plaats van een 100 zweens: *een hondert zweets ijser*; doch dit schijnt een bedorven lezing, immers in de Ordonnantie op het Stapelrecht, bij VAN DE WALL, *Handv. van Dordr.*, 1015, vinden wij, onmiddellijk na *een quartier wit souts*, vermeld *vier quartier Sweens*, *die maken vijf quartier Dordrechts.* Onder Sweens schuilt dus een

plaatsnaam, en wel de naam van een haven, waaruit zout gehaald werd. Men zou kunnen denken aan het Swin, dat regelmatig Sweens in den genit. en Sweensch als bijv. nw. heeft.

Zweep. *Dienen mitter zweep*, 47, wagendienst presteeren. Daartoe waren enkele dorpen, Heemstede, 's Gravenhage, verplicht. De aard van dezen heerendienst wordt, wat 's Gravenhage betreft, aldus verklaard: *Zy zijn schuldich den Prince te dienen, alsoe lange als hy in Hollant es, tusschen Maze ende Zype, mit* 14 *wagens*, 343.

T.

Tafter, 135. Hetzelfde als *ten afteren*, 198, ten achter.

Teelant. Zie *Lant.*

Teelt. Vangst. Seizoen geschikt voor de vangst. *Als die teelt aencompt*, 468, wanneer zij op de jacht uitgaan.

Teffens. In eens. 20 *tonnen biers teffens opslaen*, 137. *Alsoe sy dit teffens niet vervallen en sullen mogen, dan mitter tijdt*, 333.

Te hants. Thans, 157. *Te hants staen vergaen*, 23, zijn thans in verval.

Terre, 412. Teer.

Thins. Schot, pacht. *Thins ende herfstbede*, 66. *Thinspenning*, 157. *Thynspachten*, 356.

Thol. Belasting, inzonderheid op *bier*, zie 466, en op *boter*, 334.

Tierenthey. Een stof half wol half garen. Fr *tiretaine.*

Tijbuckinck, 70 IJbokking.

Toedrincken. Om niet geven. *Zy drincken het lant malckanderen dicwils toe*, 372. In het lat. *propinare*; vandaar *propiner*; in het mnl. *propijn*, geschenk. Zie ALKEMADE, *Displegtigheden*, II. 20, 25.

Toemaecken. Van land, voor den landbouw geschikt maken. *Verdolven lant, dat men niet bepoeten* (zie op *Elst*) *of toemaicken en mach*, 303. *Alsoe het meest uyt veenen toegemaeckt es*, 345. *Arm veenlant, dat moeten zy maecken ende onderhouden met poertaarde* (pootaarde), 372. Vgl. OUDENHOVEN, *Zuyt-Hollant*, bl. 24. In denzelfden zin *lant* **maecken.** *Seggen dat zy hen generen mit turf te delven ende tlant te met te maecken*, 320.

Tonne. 1) Inhoudsmaat, *a*) van vochten, inzonderheid van bier, = 128 mengelen of 64 stoopen. Zie LELONG, *Koophandel van Amsterdam* (8e druk), I. 441; *b*) van droge waren, van haring = $^1/_2$ last. Men onderscheidt *grove* en *smalle* tonnen, die tot elkander in verhouding staan als 3 : 4. 2) Drijvend baken voor de scheepvaart, 173. 3) Hoogtemaat. *Men sall de stede alomme wel een tonne moeten heegen*, 174.

Toogen. (Thans nog *Betoogen*). Toonen. *De burgemeesters hebben ons noch getoecht diversche gebreecken*, 516.

Transport. *Renouvellement du transport et sciltaele*, 498. Verponding, omslag, bepaaldelijk die van Vlaanderen.

Transscreven, 609. Denkelijk, overgeschreven, *transscripta.*

Travel. *Een travel tonne*, 242. Bij VAN MIERIS, III. 683, lezen wij: *Een broutte, dat is twaalff travel vaten vol biers.* De uitdrukking is ons overigens onbekend.

Trousse *van rekeningen*, 322. Bundel, lias.

Tuyning. (?) *Ende hebben upte Linghen*

een tuyninge, die zy houden alle 4 *of* 5 *jaeren eens*, 600.

Tweedeel. Zie op *Deel.*

U.

Uytgaen. Sterven, van geboomte. *Alle thout uytginck, overmits den zouten water*, 57. *Dat het hout uytgegaen ende verdroegt is*, 291.

Uytgedaen, 102, 147. Uitgezonderd.

Uytgeseyt, 93, 154. Uitgezonderd.

Uytgesteecken, 90. Uitgezonderd.

Uytlage. *Te uytlage leyden*, 324, de stad uitleiden, uitzetten. Vgl. VAN DE WALL, *Handv. van Dordr.*, bl. 279.

Uytlanders. Lieden die niet op het dorp thuis behooren, 61. Evenzoo *Uthemse personen*, 62. Zie *Lant.*

Uytreysen. Verhuizen. *Eenige zijn uytgereyst, ommedat zy aldaer te veel te gelden hadden*, 253. — In dezelfde beteekenis wordt gebruikt: *zijn vertogen*, 78, 140; *mitter wonen getogen*, 136.

Uytscheyden. Aftrekken. *Ende hierinne es uytgescheyden* (is niet begrepen) 123 *Rh. gl.*, 455.

Uytsetten *van den coern*, 334, 460. 1) Verkoopen naar buiten de stad. 2) Het recht daarvan geheven; waarvoor elders: *van tcoern, dat upt solder gelegen heeft ende weder uytgaet*, 381, 387. Verg. *Scepelgelt.*

Uytslach *van den wijn, olye ende zeep*, 168. Belasting te Amsterdam van hetgeen *uyter stede gescheept ende gevoert wert*, of *buyten wert verkoft*, 178. Wij gebruiken nog, om het tegenovergestelde uit te drukken, het woord *Inslaen.* Verg. *Uytsetten.*

Uytsnijden, 177. Van laken enz., in het klein, bij de el, verkoopen. In denzelfden zin *Uytmeten*, 334.

Up. De woorden samengesteld met *Up* zie bij *Op.*

V.

Vaeren. Zoowel van wagens als schepen gebruikt. *Ter zee te vaeren* (waarvoor ook *zeevaeren*, 98). *Mit wagen vaeren ende schuyt vaeren*, 39. *Ter merct vaeren*, 181. *Vaeren visschen*, ter vischvangst varen. *Ende varen nacht ende dag visschen*, 540. *Vaeren wonen*, verhuizen, gaan wonen. *Die varen wonen ter plaetsen daer geen composicie en es*, 8. Daarvoor elders **Vervaren**, *vervaeren in andere dorpen*, 161; en **Wechvaeren.** *De rijcke zijn wech gevaeren*, 227; en **Ontvaeren.** *Hemluyden sijn wel ontvaeren* 20 *schotponden*, d. i. personen, die te zamen wel op 20 schotponden stonden, zijn van hen weggetrokken. Zie *Vertrecken.*

Vaartuig. Wij voegen onder dit opschrift de verschillende benamingen bijeen, die voor allerlei vaartuig in de Informacie voorkomen; de meeste behoeven geen verklaring. *Schepen van oorloge*, 439. *Coopschepen*, 476 (waarvoor *coopvaerders*, 468). *Waterschepen*, 208 (waarmee visch vervoerd werd). *Turfschepen*, 379. *Rijnschepen*, 36, 68, 157. *Coggeschepen*, 390. *Ende hebben* 83 *binnenlantsvaerders, als coggeschepen ende rijnschepen, die in Brabant, Vlaenderen ende alomme vaeren om vracht*, 183. (Van *Cogge* komt ons *Kof*). *Veerschepen*, 520. *Lantschuyten*, 379. *Schuytkens*, 268. *Schouwe*, 84 (zie *Scuven*). *Zeeboeten*, 166. *Boetkens*,

68. *Harinckschepen*, 21. *Harinckbuyen*, 203. *Buysen. Pincken*, 21. *Slabchepen*, 166. *Slabbooten*, 21. *Slepuysen*, 280 (zie *Slabharinck*). *Maerscheen* (waarvoor schepen met *maersen*, 5: zie *Maers*). *Zeynschepen* (zie *Zeyn*). *loede*, 44. *Hoedeschepen*, 525. *Heudeaer*, 468. *Geboyde heuden, die men ercken* (ons *bark*) *noemt*, 520. *Boyer*, 57, 182 (zie *Geboyd*). *Hulck*, 520. *Ever*, 78.

Vack, 89 Vak, stuk. *Een vack muyrs*, 97. Vooral van dijken gebruikelijk. *Zy hebben* 212 *roeden gemeen vaecken ijck*, 89. In denzelfden zin **Lijn.** *Zy ebben* 14 *lijnen te houden*, 33. Vgl. *lag.*

Valckleggo. Plaats waar de valken ehouden worden (?). *De valcklegge beaeren*, 23, valkenier zijn. Bij VAN MIEIS, III, 254, beveelt Hertog ALBRECHT ijn havikkier *onse legghe in Haarlemerhout te beriden.*

Veel uyt meest alle, 606. Verreeg de meeste.

Velexchijs, 243. Exchijs van het eem, *van vellen daer men zeemleer of aeckt*, 382.

Verckensweyt, 382. Ingewand van en varken.

Vercoopen. Rente verkoopen. Geld pnemen. *Zy en hebben geen geloof geadt te vercoopen*, 293. **Vercopinge an renten**, 78. Ook **Copinge.** *Groote waere leeningen, scattingen ende copinen*, 245.

Verde. Hetzelfde als *ver*, *verre*, 165.

Verdingen. Overeenkomen, transieeren. *De tappers die verdinghen tegen exchijsmeester, ende de buyren voorts gen de tappers van tguendt dat zy van een vat biers geven*, 569. Met den vijand overeenkomen om de plundering af te koopen. *Ende hebben moeten verdingen, zoolange de oorloge van Gelre duerde*, 223.

Verding. Afkoopsom. *Verding ende brandscattinge*, 200. *Gevangen ende gerooft boven verding*, 255. *Gestelt in verdinge van den Gelderschen*, 508.

Verdragen. Transigeeren, door de vingers zien. *Doe men scarp toesien ende nyemant des verdraghen moste*, 181. **Verdrach.** Transactie, oogluiking. *Sonder verdrach of disimulatie*, 3.

Vergaen. Vervallen. *Verarmt ende vergaen*, 208. *Brouweryen, die dagelick vergaen*, 469. Te niet gaan. *Haertsteden, die geschapen zijn te vergaen*, 41. *Een nering, die geheel vergaen ende te nyete es*, 433. *Vergaen mitten wateren*, 57. *Vergaen mitter zee*, 104. *Vergaen in hem selven*, 124. Soortgelijke uitdrukking: *mitten inbreck van den water geheel ende all verdorven*, 157.

Verhueren. Van belasting, de opbrengst verpachten, 37. Van daar **Verhuerbouck,** het boek, waarin aanteekening wordt gehouden van de sommen, waarvoor in achtereenvolgende jaren de belastingen zijn verpacht.

Verlaet, 379. Sluis. *tVerlaet winden*, 388. Hetzelfde als *de sluysen schieten ende winden*, 378, de sluis openen en sluiten.

Verlaat, 433. Onjuiste uitdrukking voor *verlaten.*

Verlange. In langen tijd niet. *Zy zijn geschapen verlange aldaer weder te comen*, 519.

Verleggen. Voorschieten. *Mergengelt, twelck de huyrluyden verleggen, ende cortent den eygenaere* (van de huur)

598. *Verschoten, te cort gehadt ende verleyt*, 185. *Omme te vervallen de verleyde penningen*, 406, om het voorschot terug te betalen.

Verschot. Aftrek. *Waarbij de laickenen geen verschot of vertieringe gehadt en hebben*, 345.

Versegelen. Zie op *Rente.*

Versetten. 1) Van regenten en beambten, andere in plaats der aftredende kiezen. *Van de 4 personen versetten zy alle jaer de 2*, 287. — 2) Van eigendommen, veranderen, vervreemden. *Vroonlant, dat zy niet en mogen vercoopen noch versetten buyten consent van den abt van Egmondt*, 33. 3) Van den omslag, zie onder *Setten.*

Verstaen. Gehoor geven. *Dat zy u ernstelyck verstaen ende obedieren*, 3.

Verstandel, 254. Verstandig.

Versterven. 1) Van personen, sterven, wegsterven. *Personen, die wech ende verstorven sijn*, 16. *Zy zijn vermindert overmits* **versterften**, 28. Ook in overdrachtelijken zin. *Alsoe twee van den rijcksten woninghen verstorven zijn, die in andere dorpen vertrocken zijn*, 268, twee van de aanzienlijkste woningen staan ledig, omdat de bewoners naar elders zijn verhuisd, en er is geen uitzicht dat zij weer betrokken zullen worden. 2) Van lijfrenten, te niet gaan door den dood van den rentehouder. *Boven al tguendt datter af verstorven es*, 9.

Verstuven. Door het stuiven van het zand onbruikbaar worden. *Haertsteden, die geheel verstuven van den sande*, 159. *Alsoe tverstoven is mitter sande*, 151. *Een snoot lant, dat dagelick verstuyvet mitter duyne*, 167.

Vertieren. Verkoopen, slijten. *Die laeckenen gouden bet ende werden bet vertiert*, 245. *Wolle, die men binnen vertiert*, 180.

Vertieringe. Aftrek. *Waerby de laickenen geen verschot of vertieringe gehadt en hebben*, 345. Vandaar, handelsdrukte. *Daer geen of selden vertieringe es van vreemde luyden*, 166.

Vertouven. Uitstel lijden. Wat te kort komt, *moeten die rentiers vertouven totten naesten jaere*, 21, moeten zij goeds houden.

Vertrecken. Verhuizen. *De rijckdom vertreckt in de steden*, 319. In denzelfden zin *vertrecken wonen. De rijckdom vertreckt wonen in andere plaetsen*, 35, 38, 69. Daarvoor ook *trecken wonen. De rijckdom treckt wonen in andere plaetsen*, 54. Zie verder *Vaeren.* 2) Uitstellen, *Dat wy de saecke niet langer vertrecken en mochten*, 503.

Vervallen. 1) Vergaan. *Staen dagelick en vervallen*, 526. Zijn in gestadig verval. 2) Betalen. *Het croengelt, dat zy eens sjaers betaelen, dat zy zwaerlick vervallen*, 595. *tAfterwesen vervallen*, 430. *Oncosten, die zy zullen moeten vervallen*, 174.

Vervolgen. Verhalen, een schuldvordering op iemand. *De schuld vervolgen aen tlandt*, 408. — Aanhouden, dringend verzoeken. *Zy zouden gaerne vervolgen aen mijn gen. heere omme die stede te mogen vestigen ende sluyten*, 76.

Vierijzer of Vuurijzer. Muntstuk, zoo genoemd naar de insigniën van het gulden vlies, die het ten stempel droeg. Oorspronkelijk had het slechts een stuiver gegolden, maar de prijs was gestegen; volgens KILIAAN geldt

het *dry blancken* (= $2^1/_4$ st.). Hier, 170, wordt het op $9^1/_2$ groot ($4^3/_4$ st.) geschat, doch denkelijk zal het dubbele vierijzer bedoeld zijn.

Vischschip, 518. Visschers- en vischverkoopersnering, evenals coopmanschip en diergelijke.

Vlichgoed, 549. Ons overigens niet bekend.

Vloetvisch, 176. Hetzelfde als *Riviervisch*, 381.

Voorburch. 413. **Voorburcht**, 336. Hetzelfde als *voorstat*, 449.

Voorvader. Voorganger. *Die prochiaen heeft zijn voorvaders hooren seggen*, 475.

Vredemaickers. In de dorpen onder Medemblik, Hoorn en Edam heeten dus die elders Schotrekenaars en Schotvangers worden genoemd. *Vredemaickers, die tlantschot rekenen ende ontfanghen*, 94.

Vrij. 1) Van land, dat den bezitter in vollen eigendom toebehoort. *Dat lant dat zy hebben, daerof es dat derde part vry lant ende de ander tweedeelen es vroonlant*, 33. — Vrij staat dus ook tegenover belast met renten. *Aldus en ist geen vry eygen lant, maer mit grooten commer belast*, 360. — *Vrij gelt*, waarvan niets te betalen valt. *De huyrluyden cortent den eyghenare, ten waere dat sy om vrij gelt hueren*. 598. *De morgen es waerdich in huere $5^1/_4$ st. vrijs gelts*, 608. 2) Hetzelfde als *bedevry*, 163, *schotvrij*, 454. *Mits dattet andere lant vry is*, 345.

Vrijheyt. Het grondgebied van een stad buiten de poorten, waarop nog de stads voorrechten en vrijheden gelden. *De vrijheit van der Goude gaet een quartier mijle weechs rontsomme*, 381. In denzelfden zin elders **Vrijdom**, 478.

Vrijen en bevrijden. 1) Vrij, schotvrij maken. *Vijf of ses huysen, staende in Ouderschie, die die van Delft vrijen willen*, 479. *De reste van den mergentalen staen onder den proost van Coninxvelt, die deselve bevrijt*, 353. In denzelfden zin elders: *Die abt hout zijn lant vrij*, 42. 2) De onkosten opbrengen. 1000 *mergen, die hem selven nauw vryen en mogen van den oncost*, 300. *Dat een lant tander niet vryen en zoude moghen*, 346, het eene land is niet zoo vruchtbaar dat het ook de belasting van het andere onvruchtbare zou kunnen opbrengen.

Vroon. Heerlijk. **Vroonlant.** 1) Land, dat den heer toebehoort, *tvroonlant, twelck mijn genadichen heere toebehoort*, 232. 2) Land met heerlijke rechten bezwaard. *Dat derde part es vry lant, ende dander tweedeelen es vroonlant, dat zy niet en mogen vercoopen noch versetten buyten consent van den abt van Egmondt* enz., 33. **Vroonwateren**, 237. Vischwateren, die aan den landsheer behooren, of behoord hebben, ook alleen **Vroonen** genoemd. *De erfpacht van de vroenen*, 239. **Vroonvisch.** Doorgaans zalm, steur en elft. Op bl. 518, naar het schijnt, kleine riviervisch. *Witvisch of vroonvisch* lezen wij in het *Register* van V. D. GOES, 13 Juni 1559.

Vullens, 172. Vuilnis.

W.

Waecken. Wacht houden, tegen wild dat het gewas zou schaden, 27.

30, of tegen den vijand, 71. **Waeckers**, *die by dage ende nachts de thoornen, boomen ende poorten bewaren*, 172. **De waecke stellen**. Bepalen wie wacht moet houden, 84. **Waeckbouck**. Register van de haardsteden of woningen, die in tijden van gevaar buitengewone wakers moeten leveren, 180. *tBouck, daer zy de waeck uyt stellen*, 389. Het houden van dat boek heet *de waeck scryven*, 409. **Hooftman van de waecke.** Regent, die het waken regelt, 84, elders alleen **Hooftman** genoemd, 12, of ook wel **Steller van der waicke**, 413, of **Waeckstelre**, 409.

Waege. De waag. **Waegegelt. Waechgelt.** Belasting geheven van waren, die op de stadswaag moeten gebracht worden, om daar te worden gewogen, 11. De belasting blijft den naam behouden, al wordt ook de verplichting om de waren ter waag te brengen opgeheven. Zie 179. — Niet te verwarren met *Waechgelt*, belasting op de wagens, te Heusden, 431. (Zie *Weechgelt*).

Wagen. Maat, denkelijk zooveel als op eens gewogen wordt, op een schaal kan liggen. *Zes wagen (glas) voor tlast*, 177. Bij VAN MIERIS, III. 146. *Twaelf wagen (loods) voor dat voeder gereeckent.*

Wael, 63. Gat in eenige waterkeering of dijk.

Waerd, 78. Waardig. *De huysen zijn veel waerder ende staen tot meerder prijs*, 413.

Waerdijn. Stedelijk beambte met het keuren van waren belast. *Van de draperie*, 169. *Van der brouwerye*, 172.

Waeren. Waarborgen. *De kercke waert* 40 *£ gr.*, 476. **Gewaerde rechter**, 528. Gezworen rechter.

Waerlick. Wereldlijk. *Diversche geestelicke ende waerlicke personen*, 54

Waerscip, 37, 40. Regeeringspersoon op sommige plaatsen van West-Friesland, van soortgelijke bevoegdheid als de Ambachtsbewaarder en de Schotvanger elders. Men vindt hier ook genoemd **Waerscipper**, 128. **Waersman**, 566.

Wandsnijder. Die wand of laken uitsnijdt, bij de el verkoopt. Zie *Uytsnijden.*

Watering, 356, (**Wetering**), **Watergang**, 378, **Waterloop**, 72, **Waterschap**, 375, **Waterscip**, 553, **Vlyet**, 437. Alle synoniemen, zooveel als sloot. **Waterscip** komt ook in de hedendaagsche beteekenis van polder voor. *tWaterscip van Woerden ende Bodegraven*, 251. In denzelfden zin een enkele maal **Watering**. *Alsoe de twee dorpen één wateringe es*, 427. *De bosem van de wateringe*, 208.

Waterschip. Zie *Vaartuig.*

Webbe. Van weven, het weefsel, de maat van het linnen, naar het schijnt 100 ellen lang, 12.

Wechdragen. *Die zijn goet wechdragende waerdich* 100 *gl. eens*, 285, die zijn ruim 100 gl. waardig. *Ende es elck schotpondt* 100 *£ gr., eens wechdragen*, 161. Vgl. *Eens.*

Wechlopen. Weggespoeld, weggeslagen worden. *Seggen, dat mits desen inbreeck de driedeel van den dijck wel wechgeloopen es*, 201. *Een van heur poorten es mitten vorst wechgeloopen*, 198, door den ijsgang weggerukt. Zie *Aflopen* Verg. onze hedendaagsche

spreekwijs: het land loopt onder, enz.

Wechvloyen. Wegstroomen. *Drie huysen sijn mitten inbreek van de dijken wechgevloyt*, 91. Elders *Ofgevloyt. Hem syn twee huysen ofgevloyt*, 531.

Wechwielen. Zie *Wielen.*

Weder. Evenals *whether* in het Eng., of. *Weder tselve binnen of buyten gebruyckt wert*, 305.

Weechgelt. Wat wij tol noemen. *Weechgelt van tpaert* 1 *oertgen*, 524.

Weeck. Bouwvallig. *Poort, die cranck ende weeck is*, 464. *Brugge, die zeer weeck es*, 465.

Weer, 251. Een stuk lands van onbepaalde maat, doch één geheel uitmakende, door slooten of andere schuttingen omgeven. *Zy estimeren elcken weer meer dan een mergen*, 529. In denzelfden zin elders, *Acker* en *Hoeve.*

Weet. Weede, een plant, waarvan een blauwe verfstof getrokken wordt. *Een vat weets*, 177, d. i. asch van weede, door linnenbleekers gebruikt, pestel.

Weynige. *Ter cause van der weynige van Wijckersant*, 436. De zin dezer woorden is duister; misschien schuilt er een schrijffout.

Wet, 73. Hetzelfde als het *Gerecht*, eigenlijk de Schepenen, maar ook Burgemeester en Schepenen in tegenstelling met de Vroetschap of den Rijkdom.

Wich goeden. 544. Drukfout voor *Vlichgoeden*, 549.

Wichpolder, 544. Drukfout voor *Vinckepolder.*

Wicke, 381. Zekere peulvrucht. Zie WEILAND.

Wielen, wechwielen. Van het water, ondermijnen en doen vervallen. *Een van den voorn. sluysen es wech gewielt*, 443.

Wieling. Hetzelfde als *Wael. Open oorloge, open wielinge niet gereeckent*, 550.

Wijder, 323. Verder, in het vervolg.

Wijn. De volgende soorten van wijn worden vermeld: *Rinsche*, 261. *Westersche*, 262 (d. i. zuidelijke, in tegenoverstelling van Rijnsche). *Petauwe*, 411 (van Poitou). *Cleyne wijnen*, 20 (*petits vins. Petauwe ende andere cleyne Fransche wijnen*, 178). *Maleveseye* en *Romenye*, 178 (Grieksche wijnen). *Bastarden*, 262. KILIAAN: „*Bastaerd wijn*: *Vinum passum*, *dulce et generosum, ex uvis passis et sole siccatis expressum.*"

Wynnen, huyre wynnen, 127. Van daar **Winninge** voor kostwinning, verdienste. *Indien zy een half jaer sonder winninghe waeren*, 117. *Coomanscepen*, *neeringen ende andere winninghen*, 246.

Wint, 325. Molen, molenrecht. Daarvoor elders: *dat gemael van den molen*, 103.

Woesteyn. Volgens KILIAAN hetzelfde als *fusteyn*, d. i. *gossypium.* Fr. *futaine*, thans *bombazijn* geheeten.

Wol. De volgende soorten worden genoemd: *Schotsche*, 345, van *Schotlant ende Nieucasteel*, 178. *Westfaelsche*, 196. *Casteelsche ende Spaensche*, 85. *Ingelsche* wolle, 183, die over Calais en Grevelingen komen, 178, 245.

Wrochten, 339. Oud imperf. van *Werken.*

Z. zie onder S.

VERBETERINGEN.

Bladz. VII,	regel 23	*staat:* 1594	*lees:* 1494
„ 1,	„ 15	„ Salms	„ Salins
„ 2,	„ 4	„ bebloyt	„ bevloyt
„ 15,	„ 15	„ Sparen.	„ sparen.
„ 16,	„ 22	„ Sceffen	„ Steffen
„ 24,	„ 16	„ 1100 maechden	„ 11000 maschden
„ 36,	„ 9	„ schotbeden	„ schot, beden
„ 89,	„ 21	„ ende misen	„ ende Misen
„ 102,	„ 7	„ upten Ve arle	„ upten IVe arle
„ 111,	„ 7	„ bouveringe	„ bonneringe
„ 115,	„ 10	„ bouveringe	„ bonneringe
„ 119,	„ 3 v. o.	„ bouveringe	„ bonneringe

„ 130, „ 20 en volg. aldus te lezen:

Up IIIe arle seggen, dat zy int voors. dorp geenrehande assijsen en hebben, maer zijn belast mit renten gelijck die van Oestwoude hiervoir.

Up IVe arle seggen, dat zy mijns Genadichs Heeren beden enz.

Bladz. 175,	regel 12 v. o.	*staat:* gesloten	*lees:* gesleten
„ 176,	„ 11 v. o.	„ stock	„ scock
„ 178,	„ 4	„ senge loots	„ seuge loots
„ 179,	„ 3 v. o.	„ Westvaels Donck	„ Westvaels donck
„ 187,	„ 4 v. o.	„ zeebanck	„ zeevanck
„ 221,	„ 1	„ Doenendrecht	„ Doevendrecht
„ 237,	„ 1	„ runderexchijs	„ rundeëxchijs
„ 237,	„ 19	„ stede, vesten	„ stede vesten
„ 242,	„ 2	„ ende 3 ct.	„ ende 3 st.
„ 243,	„ 8	„ [nut.]	„ mith.
„ 246,	„ 5 v. o.	„ wederomme gesleghen	„ weder ommegesleghen
„ 291,	„ 13	„ 60 steecken	„ 150 steecken
„ 333,	„ 16	„ vervullen	„ vervallen
„ 334,	„ 5	„ oest.	„ oeft.
„ 354,	„ 2 en 4	„ lantgister	„ lantgifter
„ 380,	„ 5	„ costimente	„ castimente
„ 380,	„ 8	„ plantingen	„ platingen
„ 415,	„ 13 v. o.	„ besteert	„ besteet

VERBETERINGEN.

Bladz.	459,	regel 9	*staat*.	hutsloeten	*lees*	huesloeten
„	467,	„ 13	„	195	„	334
„	504,	„ 13 v. o.	„	roedermout	„	roedermont
„	506,	„ 12	„	staelzen	„	scaelgen
„	510,	„ 3	„	Byderwaert	„	Ryderwaert
„	518,	„ 4 en 7	„	staelgen	„	scaelgen
„	533,	„ 9 v. o.	„	yutgedolven	„	uytgedolven
„	544,	„ 5 v. o.	„	wichgoeden	„	vliechgoeden
„	541,	„ 4 v. o.	„	Wichpolder	„	Vincke polder
„	544,	„ 1 v. o.	„	wichlanden	„	vliechlanden
„	549,	„ 10 v. o.	„	wichgoet	„	vliechgoet
„	549,	„ 4 v. o.	„	wichgoeden	„	vliechgoeden

In de verklarende woordenlijst hadden nog enkele woorden als *Heentant*, bl. 159, *Hutsloeten*, 459, *'sconde houts* 179, waarvan wij geen verklaring weten te geven, vermeld moeten worden.

Woorden tusschen besloten waren met geen zekerheid in het Hs. te lezen.

